

Prologus

Secunda conclusio est. Ius canonicum est hic subiectum attributionis. Probat illud ad quod ordinatur cui omnia attribuuntur principaliter in aliquo libro tradita hoc est subiectum attributionis. sed ius canonicum est huiusmodi. & nota est de se. Minor probatur. quia in hoc libro consideratur quedam regule in iure. quia ius canonicum dicitur a canon in greco quod est regula in latino. eo quod datur hic nobis regule de vita clericorum quibus fit faciendum de rapinae furto. Per hoc ad rationes. Ad primam conceditur maior. scilicet minor est falsa. quia ius canonicum hic consideratur per modum introductionis et sub compedio in decretis. decretalibus consideratur ad equare. Ad secundam per distinctionem. Ad terciam concedatur maior. et negatur minor. Ad probationem dicitur. quod ius canonicum consideratur dupliciter. Uno modo ad se et quod ad magistrorum iustitiam statuentes. Alio modo consideratur quo ad veritatem in euangelio expressam. tunc dicitur quod primo modo dependet a papa. et sic non est eternum secundo autem modo est hic subiectum: et etiam taliter est eternum. Et hoc de questione et alia que prius proposita fuerunt circa declarationem thematicam huius libri modo sufficiant.

puns liber s^o p^osaica illius
Lammula de summa ray
magistri venit s^o postposita
mundi prodijt ista
i. nō ex graui seu difficili. i. facili
Non ex subtili sed vili
i. cōponim^o. s^o summulā
scribimus istam

tenore i. valet. s^o summula. clericis & ardua volumina
Eloquio placet hec socijs quia magna studendi
i. intētio. s^o paupib^o clericis s^o paupib^o clericis
Lura sibi non est modus his valet ergo loquendi
i. multa intelligētes i. nō volum^o s^o pntem
Inter doctores hunc nolumus ire libellum
iuuenib^o s^o liby pposuim^o
Paruis et rudibus quem duximus esse legendum
s^o studētes s^o libello multa documētaytilia
Inuenient in eo quicquid iuuet utilitatis
s^o septē i. in pmo tractatu hui^o summule i. post hoc
scz d^o his q^o p^otinēt ad missam
Desacramentis primo tractatur. et inde
i. d^o ei^o effectu tali sac^o tali pccō
Nec de baprisimo de cōiugio symonia
d^o ist^o somib^o h^o in seq^ontib^o tractatib^o
Furtis et spolijs yfuris atq; rapinis

Prologus

de talib⁹ vicijs   s⁹ iste
Sortilegis vicijs carnis tractatus habetur

Nunc sequitur finis confessorum simul actus
s⁹ breuia .i. plōgauri .i. n̄ ignorant s⁹ pducēda
Quedam longauri non iniuste et breuiari
.i. pfecti⁹ .i. snia pateat s⁹ libro
At melius metro sensus tibi luceat isto

Ciste liber (cuius s̄biectum est ius canonicū a sanctis patrib⁹ institutū) p̄ma sui diuisione qui diuidit in duas ptes. scz in pte phemiale et pte ex ecutiua. Pars phemialis ibi (In summis festis) Prima ps adhuc diuidit in duas parts. Nam in p̄ma parte autor premitit intentū suū. In sc̄da parte ostēdit facilitatē hui⁹ libri. Et in tertia pte ostēdit ea que dicēda sunt per ordine. n. Sc̄da pars erit. ibi (Inter doctozes) Tercia. ibi (Hic de baptismo) Intendens dicere hec summula p̄cedit de summa plaica Raymundi: et scripta est cum verbis facillimise leuiter intelligisibilibus. et iste modus loquendi seu p̄cedendi in summula p̄nti placet et ualet istis socijs supple clericis et studentib⁹ qui nolunt seu ex paupertate oppressione non possunt magna studere. Sed ibi (Inter doctozes) ostēdit autor q̄ ex quo iste liber facilis est: leui stilo compilatus. adeo v̄z legi paruis et rudibus: et non debet iste liber computari inter alios libros doctozum sacre scripture. quia inueniunt in isto libello quid utilitatē ecclesiasticus ordo continet. et inueniant etiā lectores in isto quomodo stat⁹ clericalis debeat regere diuinā et seculari officia. **Sed** ibi (Hic de baptismo) ostēdit autor p̄sequenter q̄ in hoc libro determinabitur d̄ baptismo. p̄iugio. symonia. furtis. et sic de alijs. **Sed** ibi (Quedam longauri) intendit autor p̄sequenter dicere q̄ in hoc libro aliqua p̄longātur hic que in magna summa s̄b breuib⁹ continentur. et aliqua hic abbreviāntur. vt fiat sensus lucidior et metrum lucidius et delectabilius.

Sciendū circa litteram q̄ missa habet multa p̄rogatiua. Primo q̄ celebratur solum a ieiunio. Sc̄do q̄ solum in ecclesia celebratur et sup̄ altare. ita q̄ semp in locis p̄secratis celebrari debeat nisi q̄n̄q̄ fieret ex sp̄eali gratia et dispensatione pape p̄pter reuerentiā magnozū d̄noz et p̄ncipum. sed tamē ad min⁹ oportet q̄ talis celebratio fiat s̄b teutozem. **Tercio** oportet celebrantem eē sacerdotē. **Quarto** oportet sacerdotem eē laicis vestibus indutū. **Quinto** q̄ tantummodo celebratur in die accessio luminum. etiam si mille soles lucerent sup̄ terrā adhuc de necessitate ad missę officium peragendū lumen incēsum requiritur. **Sexto** q̄ ibi solēt sonare bonae diuina verba cum cantatur pater noster. et verba angelica cū cantat gloria in excelsis. et humana verba vt in collectis et in sequentijs. **Septimo** ibi audiuntur tria bona et nobilissima idiomata que mundus habet. scz hebraicū. vt patet. ibi. sabaoth. et ofanna. Grecū cū dr. kyrieleyson. alleluia. **Latīnū** auditur in omnib⁹ alijs dictionib⁹ et orationibus. **Octauo**. q̄ missa est completa tot miserijs qd mare guttis firmamentū

12 Prerogatiua
Missæ.

1
2
3
4
5
6
7
8

Prologus

stellis. sol at hominis. & celuz empircum angelis. & fra arcnis **Nono. q. sa**
cerdos in solemnioribus & maioribus ecclesijs in missa hz plures mini
stros. scz. dyaco. s. diaconus. & acoliti. **Decimo. qz** angelis ibidem existenti
bus hm oi non sufficerent nisi in pntia tate maiestatis eentynus vlt duo
adiutores hucientes misse. scz. scholares vel alij litterati. & rō est. qz ibi ē dō
& dñs ops oim rerum creator. scz. celi & terre. &c. **Undecimo. q. anime** in
purgatorio purgende ex missa remissionem & venia consequuntur. Et
sacrosancta mater ecclesia sup addit **duodecimum. scz. q. quilibet catho**
licus & bon⁹ christian⁹ ad min⁹ die dominico tenetur audire vna integrā
missam. nisi aliqua singulari necessitate prepeditus fuerit. puta infirmi
tate. vel aliquid hm oi.

Item posset aliquis dubitare. in qua lingua pma consecratio corporis
christi fuit celebrata Rndetur q lingua seu ideoma est triplex. scz. hebrai
ca. greca. & latina. modo dico q pma consecratio fuit celebrata in lingua he
braica. Et rō hui⁹ est. qz christ⁹ fuit p⁹mus sacerdos & in cena dñi consecrauit
hoc fact⁹ & dedit suis discipulis. & q. p tunc erat inter iudeos. iō vtebat
hebraico ideomate **Secdo dñ. q. illa consecratio secundo celebrata fuit in**
lingua greca. vt p Actuum sexto capitulo. vbi dñ. factus est murmur
grecorum aduersus hebreos & altericabatur mutuo. i. litigabāt ad inuis
cem. **Tercio dicitur. q. tertia celebratio fuit facta in lingua latina quan**
do sanctus Petrus fuit electus in apostolum. **Q. aut his tribus lin**guis
solum corpus dñi Ihu christi conficitur. p. ex titulo crucis qui erat scri
ptus tribus ideomatibus. scz. hebraice. grece. & latine. videlicet. **Teius.**
nazarenus. rex iudeoy.

Item notābūm est q in hoc sacramento eucharistie quod in missa
celebratur ex virtute verborum que a sacerdote proferuntur est verum
corpus christi. quia verba consecrationis faciunt mēdēm de chōe san
guine eius. sed sanguis est ibi ex quadam cōcomitātia necessaria. quia
corpus viuū & animatum non est sine sanguine. Et nullo modo cons
cedendum est. q. in hostia consecrata non sit verus sanguis christi. qz ali
as animatum corpus stare sine sanguine quod est impossibile d anima
to rōnali. **Vnde dñ. sacra scriptura. Anima eius in sanguine suo. Itēz ibi**
est anima christi ex quadā concomitātia. qz impossibile est corp⁹ christi pfi
ci nisi sit dispositum & organizatum. quia sine anima nullum corpus viu
uere potest. **Itēz ibi est deitas ex quadā concomitātia. qz vnitāte remos**
ta corpus & deitas s⁹ disparata entia. **Q. at ista omnia ibi s⁹ manifeste p**
bat btūs Joānes capitulo sexto sic dicens. **Ego sum panis viuus. &c. In**
quibus verbis omnia ea que dicta sunt tanguntur. Nam p⁹imum tan
gitur cum dicitur. **Ego sum panis viuus. & sic etiā corpus christi ē ibi e**
anima cum sanguine. nam anima viuificat corpus mediante sanguine
Item per hoc quod dicit (qui de celo descendit) tangit ipa deitas chris
ti circūdata humanitate.

Item eucharistia dicitur sic. Eucharistia est sensibilis species pae
nis & vini post consecrationem facta a sacerdote s⁹ certa et debita forma
verborum prolata. cum intētionē debita confitēdi ex institutiōe diuina
scans veraciter corp⁹ & sanguinē bñdictū s⁹ illis spēs⁹ realiter continere

9
10
11
12

In qualingua
Corpus Christi
Consecratum
fuerit & consecratum.

tus sanguis christi effusus de corpore eius ponatur in vna parte altaria
 et ex alia parte sanguis consecratus. tunc dicitur quod sanguis consecratus est magis
 venerandus. Rō est. quod in triduo aia christi fuit sepata a corpore san-
 guine: quia corpus christi in sepulchro fuit. anima vero apud pres in lim-
 bo. Etiam deitas fuit separata a sanguine. quia non potest dici fili dei
 effusus est terram. ideoque sanguis consecratus est magis venerandus. quod
 ibi est vera deitas. Item ibi integer est christus immortalis et impassibi-
 lis. sed ut pendit in ara crucis ibi erat passibilis et mortalis. ideo sanguis
 christi consecratus est magis venerandus. ¶ Quintus casus est. quare quo-
 tidie misse celebratur. cum tamen christus nisi semel passus esse tamen
 illud sacramentum est memoriale dominice passionis. Ibi respondetur. quod quatuor
 sunt cause illius scilicet Innocentii. Prima est: quod oportet semper parata esse
 medicina contra peccata quotidiana. unde extra de consecratione distinctio-
 ne secunda. capitulo. vtriusque figura. iteraturque quotidie oblatio. licet christus semel
 passus sit. quia quotidie peccamus. sine quibus mortalis infirmitas vis-
 uere non potest. et ideo. quia quotidie labimur in peccata. quotidie pro nobis
 christus immolatur. Secunda causa. quotienscumque corpus christi sumitur ha-
 betur memoria passionis christi. unde quotienscumque feceritis hoc in mea
 facite commemoratōem. Et habeatur memoria passionis christi quotidie
 die vniatur sacramentali et nos ei spirituali. Quarta causa. ut dicitur agno loco tri-
 plici vniatur. quod iudei ad vesperas uertentes esurierunt. secundum illud Psalmi.
 uertetur ad vesperam et fames patientur ut canes. nam ubi veritas venit
 figura. id est. vetus testamentum (quod fuit figura noui testamenti) cessauit.
 ¶ Alius casus ponatur. quod hostia fuisset eleuata in triduo mortis. tunc dubi-
 tatur. vtriusque fuisset adoranda. Ibi respondetur. quod triplex est adoratio. scilicet latría.
 idolatria. et dulia. Latría est honor soli deo exhibitus. id est. dulia dicitur fuit
 impium creaturę. sed idolatria dicitur fuit impium in his idolis. Dicitur
 ergo. quod illa hostia fuisset adoranda dulia adoratōem non Latría. quod deitas fu-
 it sepata a sanguine. Alii autem dicunt quod corpus vel sanguis eius bene potu-
 issent consecrari per triduum mortis adorari oratione latría. quod ex vi bonorum deo-
 ras fuit unita cum corpore sanguine. ¶ Ultimo dubitaret quis de duo-
 bus sacerdotibus. quod unus simularet se celebrare non celebraret propter
 conscientiam mortalis peccati. alter vero celebraret cum conscientia mortalis pec-
 cati propter timorem domini sui. Tunc queritur quis eorum magis pec-
 catus grauius. Respondetur. quod ille qui simularet se celebrare. quia per hoc circum-
 stantes committerent idolatriam ex eo quod adorarent creaturam. scilicet hostiam non
 consecratam. unde Innocentius cum plura obijcienda remedia que verba
 nis sunt grauiora. peccatū dubio videtur magis offendere qui fraudulenter
 presumet. sic ille qui se simularet celebrare non celebraret. plus peccat
 illo qui celebraret non simularet.

De Collectis simibus et

Principijs earundem.

.i. in solemnitatibus .i. in celebratōe misse

A summis festis ad missam dicitur vna

b iij

Summula

vna s^e aliq̄ collecta abbata s^e alicui⁹ sancti
Tantū collecta nisi sit conuncta diei

Ista est pars executiva. Et dividit̄ in q̄tuor ptes pncipales In p^{ma} determinat̄ de diuino officio. videz de missa: de coepe chri. d̄ sacra ynnctione: et baptisate. In sc̄da parte pncipali determinat̄ de matrimoniis: et de eius effectu: et de his que possunt impedire matrimoniu In tercia determinatur de vita et honestate clericor̄: et eor̄ impedimētis. sc̄z de rapinis. furtis. et de alijs. In quarta determinatur d̄ indulgētis: et vbi q̄bet pars incipit patebit. Dicit ergo magister sic p pma parte **I** sacerdos ecclesiasticus ordo hoc exigit q̄ in summis festiuitatibus solū vna collecta debet dici in principio missæ ante Ep̄. sc̄olam. sic p̄similiter t̄m vna collecta est dicenda in fine missæ post cōmunionē. quia vna alteri coeospōdere d̄z Et s̄oibit ponēdo exceptōem dicēs. nisi in festo cadat festū alicuius sancti. tunc due collecte possunt legi s̄ vna conclusionē. vt in festo oim̄ sancto rum. c̄c̄ijs. **N**otandum circa lrām. lrā d̄r. **I**n summis festis ad differētiā cōmuniū festorum. **P**ro quo sciēdum. q̄ festa sunt triplicia. aliq̄ sunt summa. sicut illa quattuor festa. natiuitas chri. pasca. penthecoste et assumptio b̄e Marie vginis. d̄ quibus habetur extra d̄ penitētia: et remissione. Et dicuntur illa quattuor summa festa. quia paguntur cum magna solennitate. et illa festa sunt duplicia. q̄dam p̄pe dicta vt s̄ illa immediate narata. et in istis quattuor festis ob reuerētiam d̄i non sepelientur corpa mortuorum. p̄p̄ luctum hoim̄. s̄ alia sunt festa summa cōmuniū dicta. sicut s̄ omnia festa beate vginis. et festum oim̄ sanctorum et patror̄ noy siue patronor̄. quivēl que terrā p̄uertebāt. **I**n his omnib⁹ t̄m vna d̄r collecta. nisi (vt dictum ē) in isto festo cadat festum alicuius sancti. q̄z due s̄ vna conclusionē legi possunt. **E**xemplum. vt p̄tingit in festo natiuitatis chusti. nā concurret festum Anastasij. s̄c̄r̄ ē in festo oim̄ sc̄dōrum tunc etiam festum sancti Cesarij pagitur. et ergo t̄m due collecte s̄ vna conclusionē dicuntur. **S**ed dices. q̄re sanctus Cesarius nō conc̄phēbitur s̄ numero oim̄ sc̄dōrum. sed eius festum tunc specialiter pagitur. **A**d hoc r̄ndetur. q̄ hoc est ideo. quia post institutōem festi oim̄ sc̄dōrum sanctus Cesarius fuit passus. **A**lia sunt festa mediocria et dicuntur illa. que peraguntur in diuino officio: et solennitate nouem lectionum. vt festa omnium Apostolorum. Michaelis. sancti Nicolai. katherina. festum inuētionis sc̄e crucis. festum templi vt ē in dedicatione. **A**lia sunt festa simplicia: vt sunt omnia alia festa communia que concurrunt in ecclesia dei. vt festum Elizabeth. Dorothee. et sic d̄ alijs. et festa p̄fessorum doctorū martirum vginum. **E**t ista adhuc s̄ duplicia. quēdū simplr non celebrātur ante p̄dium. sed post populus non phibetur ab ope mechanicor̄ vt est festū Marci. Augustini. Georgij. et sic de alijs. **E**t ergo d̄t m̄ḡ **I**n summis festis. ad d̄nam illoꝝ simpliciu festor̄ mediocrium. **I**tem notandum. d̄ viteri⁹ in textu (ad missam) vnde missa d̄ vno modo a s̄bo mictor̄ eris. et illo modo p̄r ēē p̄cipium vel nomē adiectiuum. et sic dicit̄ mus. iste est missus. i. legatus. et sic non capitur hic. **I**llo modo capitur ē

Raymundi.

nomē substantiuū. et tūc diffinit sic. **M**issa est diuinum officium ad salutē
 fidelium et ad peccatōem corpis ch̄ri a sanctis patribus. sc̄z a sancto **P**e-
 tro et ab alijs institutū. quia ibi peccatur corpus et sanguis ch̄risti. et illō **S**er-
 uat potest dici a verbo mittor. teris. quia ibi filius dei mittitur in altari. **S**er-
 uando. quia ibi p̄ces sacerdotis p̄ manus angeli mittuntur ad deū. **T**er-
 t̄ d̄ notāter in littera (collecta) **P**ro quo sciēdum. q̄ collecta vno mō ē
 adiectiuum. et venit a colligo. is. ere. et sic non sumitur hic. **A**lio modo est
 nomen substantiuum. et diffinitur sic. **C**ollecta est oratio in qua deo loq̄-
 mur. et in loquendo ynimur ad impetrādum diuinū auxilium et grām di-
 uinā. nā ille qui orat deo loquitur. et per hoc deo ynitur. **I**tem notā-
 dum. q̄ non quilibet aptus est ad celebrādum missam. sed solus sacerdos
Pro quo sciēdum. q̄ sacerdos a sanctis patribus diffinitur sic. **S**acerdos
 ē homo masculus peccat̄ mente ieiunus. mente et corpore mūdus null-
 la occasione p̄perditus ynivel pluribus ynunctus. vel comunicatus quo
 ad vices et quo ad tempus determinatum et debite ordinatus. **H**ic t̄gun-
 tur multa que requiruntur ad sacerdotem qui diuinū officiu debet ce-
 lebrare. **P**rimo requiritur. q̄ sit homo. q̄z āgelus non p̄t esse sacerdos. nec
 p̄t celebrare missam. **P**er hoc q̄ d̄r (masculus) excluditur femella. simili-
 ter z monialis. **P**er hoc q̄ d̄r (peccatus) remouet vna opinio hereticorū
 qui dixerunt. q̄ quilibet christianus deuot̄ posset celebrare missam. **P**er
 hoc q̄ d̄r (ieiunus) t̄gitur q̄ sacerdos volens celebrare missam debz iei-
 unare a media nocte vsqz post celebratōem. et ad hoc requirit̄ q̄ dormiat
 nam maxime requiritur in tali officio. q̄ cibus corporalis sit digestus et ta-
 lis digestio maxime fit in somno. vt ex naturalibus māifeste habet. **E**t
 ergo si sacerdos non dormiuerit a media nocte. sic q̄ mediā noctē vigila-
 ret. incaute posset celebrare sequēti die. nisi hoc eēt q̄ nō posset dormire
 p̄ totā noctē. p̄pter aliquā certā infirmitatem que impediēt somnū. tūc
 bene admittitur q̄ in sequēti die celebrat. dum mō sit facta digestio. **P**er
 hoc at̄ q̄ d̄r (met̄z corpe mūdus) vult q̄ sacerdos volens celebrare. de-
 bet eē mund̄ ab omni peccatōe. ne labijs immūdis t̄gat̄ osculetur filiū vir-
 ginis. vñ d̄r br̄s **B**ernardus. **C**lerice quō labijs oscularis filium virginis
 quibus paulo ante. osculata es labia meretricis. videas ne osculo filium
 virginis tradas. **P**er hoc q̄ dicit (nulla occasione perperditus) vult q̄ ta-
 lis sacerdos non sit irregularis neqz excommunicatus. **P**er hoc q̄ dicit
 (vni vel pluribus coniunctus) vno modo intelligitur. q̄ debet habere
 vnum vel plures adiutores. **A**lio modo intelligitur. q̄ si n̄ sint plures ad-
 iutores. tamē adhuc pro nobis debet orare in communi. **N**ā licet ibi sit
 nisi vnus minister. sufficit tamē q̄ ibi sint plures assistentes. et q̄ d̄r orate p̄
 me peccatore. **S**ed per hoc q̄ dicit (quo ad vices et quo ad tempus deter-
 minatum) vult q̄ sacerdos non debet celebrare missam nisi in ecclesijs
 et in locis consecratis. et si fiat alibi q̄ hoc fiat cum consensu et licentia epi-
 scopi. **S**ed per hoc q̄ d̄r (quo ad temp̄ determinatū) vult q̄ celebratio
 non fiat nisi in die et ante meridiem. nisi in festo natiuitatis d̄ni. tunc vna
 missa celebratur in nocte. **E**t t̄ā dicit (debite ordinatus) quia sacerdos
 volēs celebrare debet esse sacris vestibus indutus et calciatus que requi-
 runtur ad missam. quia nullus dicep̄ciatus p̄t celebrare missam. **A**lter

Summula

hoc sic intelligit. i. q. nō sit p saltū p mot^o ad sacros orbines. vt si post or-
dinē sBoiaconat^o vel accollitat^o cepisset ordinē p sbyterat^o.
¶ **Item** sciendū ēm aliquos. q. sex s virtutes misse. Prima est. q. si aliq̄ da-
ret paupibus omnia que haberet cum hoc peregrinādo pertrāsiret om-
nia spacia terre tātum ei non pdesset sicut digne audiret vnam missam
et hoc cum tota mentis sue deuotione in statu gratie absq̄ peccat^o mor-
talibus. ¶ **Secūda** virtus est. quia infra auditōem misse aie p sanguineorū n̄
patiunt penā in purgatorio. ¶ **Tercia** virtus. q. infra auditōem misse hō
non efficiet senex nec infirmabitur. ¶ **Quarta** virtus. q. post auditōem
misse omnia que sumunt magis pueniunt nature q̄ antea. ¶ **Quinta** vir-
tus est. q. missa plus petit coram diuina maiestate q̄ omnes oratiōes q̄
fiunt in toto mundo. quia est oratio dei. ergo est oratio capitalis. Capis-
talis em̄ oīo p̄ualet omnibus orationibus. igitur. rē. ¶ **Sexta** virtus
est. q. vna missa cū deuotione audita in vita plus valet q̄ pena post vi-
tam. et hoc quo ad tria. scz. quo ad remissionem culpe. scdo quo ad dimi-
nutōem pene. tercio quo ad augmentatōem gr̄e. ¶ **Ultimo** notādum
de casibus. Primus est. vtrum sacerdos excomunicatus p̄t conficere cor-
pus ch̄i. R̄ndetur q. ipm sacerdotē excomunicatū p̄ficere corpus th̄isti intel-
ligitur dupl̄r. vno modo de iure. alio modo de facto. Modo dī. q. sacerdos
excomunicatus de facto beneficit corpus ch̄isti. sed non de iure. Et rō
illius est. quia nulla pena iuris posita potest tollere illud quod datum ē
a iure diuino. q. inferi nō tollit sup̄ius. sed excomunicatio est pena posita ipi
iuris. p̄secratio vō corpus ch̄isti solum data est a deo vel a lege diuina
ergo excomunicatus potest conficere corpus ch̄isti de facto. licet non d̄
iure. quia de iure exclusus est ab ecclesia. ¶ **Secūds** casus est. vtrum sacer-
dos irregularis p̄t conficere corpus ch̄isti. Respondetur consimiliter q. p̄t
conficere de facto. non aut̄ de iure. Nam ille potest conficere corp^o ch̄i
qui habet illud in quo consistit vera p̄fectior p̄fectio huius sacramenti.
sed quilibet sacerdos irregularis est h̄mō. igitur. rē. Minor. pbatur. q. or-
do fundatur sup̄ characterem indebilē qui manet in quolibet sacerdote
non tñ potest conficere de iure: quia sacerdos irregularis p̄hibitus est ab
ecclesia. Tercius casus. vtrum angelus potest celebrare missā dato q. ha-
bet formam et materiam sacerdotis. Respondetur q. non. quia nulli an-
gelorum dictum est hoc. quotienscunq̄ feceritis. rē. In quib^o v̄bis ch̄i-
stus Iesus debet auctoritate m̄ficiendi corpus suum. Item d̄t Apl̄s
ad Hebr̄eos. Altare autem habemus de quo nō habent potestatem ede-
re. nisi qui tabernaculo huiusmodi. i. sacerdotes. Etiam angeli non h̄nt cara-
cterem sacerdotalem. ideo conficere non possunt corpus ch̄isti. q. ad h̄ q.
aliquis p̄ficiat corpus ch̄isti requiritur auctoritas sacerdotalis. Ex quo
sequitur. q. homo ē dignior angelo in isto h̄uitio. quia non legit in scriptu-
ris auctoritatis q̄ angeli in isto. et ideo sunt ip̄s angel digniores. ¶ **Quar-
tus** casus. ponatur q. aliquis sacerdos sit mortuus. et post longum t̄p̄s
cum diuina potentia resuscitatur a mortuis. nunquid ille p̄t p̄ficere cor-
pus ch̄isti celebrare diuinum officium misse sine nouo ordine p̄secrati-
onis. Respondetur q. in tali casu ip̄e resurgēs a mortuis habet adhuc oīa

requisita ad consecrationem. habet enim characterem indebitum quod est fundamentum totius ordinis sacerdotalis. et talis character non tollitur per mortem. Et ratio est. quia talis character est impressus ipsi anime. ergo potest consecrari.

¶ Quintus casus est. utrum concubinari potest celebrare missam et consecrari corpus christi. Respondetur quod sic. imo de iure et de facto nisi manifeste esse abiecit ab ecclesia. **¶ Sextus casus.** utrum sacerdos schismaticus potest consecrari. **¶** Ad hoc quod habet debitam materiam et formam. Respondetur magistro sententiarum quod non. et ratio eius est ista. quod quando aliquis consecrat corpus christi. tunc deus et angeli assistunt confidenter: sed deus et angeli non assistunt schismatico sacerdoti. igitur non. Etiam schismaticus sacerdos non potest absolvi. ergo nec consecrari.

In isto articulo recedunt doctores sacre scripture a magistro sententiarum dicentes. quod sacerdos schismaticus de iure non potest consecrari corpus christi potest tamen de facto consecrari corpus christi. Et ratio theologorum est. quod habet characterem indebitum qui ab eo non potest tolli. igitur potest consecrari.

¶ Ad rationes respondetur ad primam. quod quod deus et angeli non sint presentes quo ad meritum et efficientiam. tamen sunt ubique ibi quo ad meritum et effectum sacramenti. **¶** Ad secundam respondetur quod non est simile de potestate absolviendi et consecrandi. **¶** Septimus casus est. utrum sacerdos degradatus potest consecrari corpus christi. Respondetur per magistro sententiarum quod non. et cum eo concordant omnes iuriste. sed doctores sacre scripture ab eo recedunt. quia debemus magis pie quam crudeliter et impie loqui cum theologis. quod degradatus presbyter potest consecrari corpus christi. dummodo habeat debitam materiam et formam. **¶** Unde dicitur propter iuristas. quod sacerdos degradatus potest ab minus consecrari corpus christi de facto si in causa non potest de iure. **¶** Octavus casus est. utrum sacerdos portat spiritum panis vel corpus christi. **¶** Ibi respondetur. quod sacerdos portat solum spiritum panis. sed christus ibi seipsum portat movet et levat. Et ratio est. quod indivisibile et supernaturale prope non potest portari: movetur prope spiritum panis solum.

.i. in consecratione pro defunctis s^o vna legere

In defunctorum collectam dicere missam

vel de sancto

s^o collecta .i. de legi a^o vltima

De sanctis poteris. tamen illa penultima fiet

tu sacerdos

s^o missam

Sic conuerso dum pro viuis celebras fac

¶ In ista parte auctor determinat de collectis dicendis in missis defunctorum. Et diuidit in duo. primo facit hoc quod dictum est. secundo determinat de collectis dicendis in missis viuorum. **¶** Secunda. ibi. **(Sic conuerso)** Duo da primam partem de sic. quicumque celebras missam pro defunctis tu poteris bicere vnam collectam de sanctis. sic tamen quod illa sit penultima. .i. vltima sine vna. et hoc sic secundum hac forma. quod sacerdos primo habeat collectam de mortuis quam totaliter debet concludere. et post hanc iterum vnam de mortuis. et vnam de sanctis. et demum vltimam pro defunctis. **Sic conuerso** quando celebratur missa pro viuis: tunc potest interponi vna collecta pro mortuis

Summula

ista tamen q̄ etiam sit penultima. ¶ Notandum ex quo hic facit mentio-
nem de missa defunctorum. Quibitaret q̄ quis. vtz missa d̄ sanctis cele-
brate. p̄sunt ipis mortuis int̄atum ac si missa legerentur. p̄ defunctos. Rñ
datur q̄ q̄ntū ad oblatōem sacri. tunc eque valet missa de sanctis ipis de-
functis sicut missa p̄ defunctis. Sed q̄ntū ad om̄ia alia. tunc plus valet
missa defunctorū ipis defunctis q̄ missa de sanctis. In his tñ p̄sanda ē
deuotio sacerdotis celebrātis.

¶ Item queritur. vtrum missa vel bona opera p̄ defunctis valent ani-
mabus que sunt in celo. vel in terra. vel in inferno. Et videt q̄ nō valent
aliquibus illarū. q̄ non ist̄ que s̄ in celo p̄. q̄ anime in celo exsistentes n̄
indigent suffragio: ex quo s̄ in p̄fecto gaudio sine omni pena. Und̄ in-
iuria facit sanctis qui orat p̄ eis. vt dicitur extra de celebratione missarū
quia anime in celo exsistentes non indigent aliquibus remedijs. q̄ sunt
sine omni peccato. z cum hoc in maxima saturitate dilectōis perfisitunt
Nec illa suffragia valent his animabus que s̄ in inferno. quia tales nō
habent aliquam spem redemptionis. eo q̄ in inferno nulla ē redemptio
Nec illa suffragia valēt animabus que s̄ in terra. siue in purgatorio. q̄
nullibi in theologia expressum est: approbatum q̄ aliquod sit purgato-
rium. ¶ Sed in oppositū illius est ordinatio sancte m̄ris eccl̄ie. que ordi-
nauit q̄ quotidie fierent suffragia ipis defunctis in salutem. de quo ha-
betur sc̄do Machabeorū duodecimo. Sancta z salubris est cogitatio pro
defunctis orare. ¶ Pro quo notandum. q̄ multi heretici existimāt soluz
esse duas vias post hanc vitā. viz ad celum. vel ad infernum. sic q̄ quan-
documq; aliquis moreretur. q̄ tunc immediate anima eius vel ascende-
ret in celum vel descenderet ad infernum. z terciā viā. videlz: purgatorij
negabant. Dicebant em̄ q̄ talia suffragia mortuorum sacerdotes. p̄pter
lucrum inuenissent. Et si dicitur eis q̄ hoc sit approbatum per docto-
res sacros. tunc ipi dicunt q̄ tales doctores qui posuerunt fuerūt sacer-
dotes. z iō suspecti sunt in hac parte. Sed tamen oppositum est tota di-
spositio sancte matris eccl̄ie que p̄cedit terciā viam. videlz: purgato-
rium. Et hoc potest persuaderi tali ratione. q̄ si non eēt purgatorij de-
esse iniustus iudex. consequens est falsum. Sed q̄ hoc sequeretur. p̄ba-
tur sic. z ponatur talis casus q̄ sint duo homines quorū vnus sit bonus
z sine omni peccato. z alius malus z occisor per totum tempus vite sue.
z q̄ idem malus homo in extremo termino sue vite confiteretur omnia
peccata sua. Et tunc vterius ponatur q̄ ambo moriantur. tunc queri-
tur an anima istius mali hominis transit ad celum vel ad infernū. Non
potest dici q̄ transit ad celum: quia tunc sequeretur q̄ ds eēt iniustus
deus. quia iste qui fuerat bonus p̄ totā vitā suā. s̄ ille qui malus fuit per
totam vitam. z sic haberent simile meritum. qd̄ esset iniustum. Nec po-
test dici q̄ anima istius mali homini trāsiret ad infernum: quia p̄fessus
fuit peccata eius grauissimaz penituit z contriuit de om̄ibus sc̄ofactis
atq; delictis. sed satisfactionem pro his nondum fecit. Et q̄ reliquitur
q̄ vtiq; est dare medium per quod sit satisfactio pro peccatis mortalibus
oblitis. z pro omnibus alijs peccatis hic confessis z contritis pro quibus
tamen non est adhuc satisfactum. Et illud medium p̄m sanctam inf̄m

ecclesiam est purgatoriu in quo purgantur anime postq̄ becedūt q̄ hic
 p̄ peccatis non satis fecerunt. ¶ Istam rōem heretici sbtiliter solunt.
 nam quādo arguitur q̄ sic sequeretur q̄ deus eēt iniustus iudex. ipi he-
 retici negāt p̄m ad p̄bationem. vt si ponatur q̄ sint duo homines. et
 vt supra qui similiter transeunt ad celum. dicunt q̄ licet transeāt ambo
 ad celum p̄pterea d̄s non est iniustus iudex. quia tales non habent eq̄
 lem grām. eo q̄ non habent equalē meritum. et sic heretici dicunt vteri-
 us q̄ iste sint rationes sophistice quas non curāt. et ideo p̄pter tales here-
 ticos summe necessariū est oēs sacerdotes esse logicos. quia alias multū
 faciliter deciperent ab hereticis. vnde p̄sbyteri habent q̄ gratia dei nul-
 li debetur nisi qui sua peccata deplanxit. addita satisfactione. et q̄ si his
 sit sola confessio et peccatorū contritio et homo tūc mouit adhuc gratia
 dei h̄mōi non debetur nisi etiā cum hoc sit satisfactio. mō illa satisfactio
 post recessum in viam ymuerse carnis non potest fieri in celo. nec etiam
 in inferno. ergo oportet q̄ vtriq̄ sit ibi meuius p̄ quod talis satisfactio p̄t
 fieri. et illud est purgatorium. ¶ Unde fundamentum hereticorum ē. q̄
 purgatorium non est approbatum in sacra septura. sed tamen hoc ē s̄m
 vnde ad hoc q̄ purgatorium sit tenēdum multipliciter adducit̄ septu-
 ra. Primo patet autoritate veteris testamenti. vt legitur in libro secūdo
 Machabeorum duodecimoybi dicitur. Sancta salubris est cogitatio
 p̄ defunctis exorare vt a peccatis absoluantur. sed notū est q̄ tales orō-
 nes non sbueniūt animabus beatis que sunt in celo. q̄ ille sunt in sem-
 piterna requie. nec etiam sbueniunt animabus que sunt in inferno. nā
 tales redemptōem non sperāt aliquā. Relinquitur ergo q̄ orationes p̄
 defunctis facte p̄sint animabus in purgatorio existentibus. Et patet h̄
 idem autoritate sancti Augustini. Eusebij. et aliorū doctorū qui p̄ multa
 mirabilia miracula declarant esse purgatorium. Unde d̄ bt̄us Hiero-
 nymus in libro de allegorijis. q̄ purgatorium fugat oēm penam corpalem.
 quia nulla pena est maior purgatorij pena. ergo m̄ifeste concluditur q̄
 purgatorium est ponēdum.

¶ Item dubitatur in quo loco est purgatorium. Ad hoc respōdet do-
 ctōres sacre scripture distinguendo quattuor habitacula et mansiones.
 Prima mansio est inferius simpliciter. scz in centro terre in q̄ p̄currunt
 omnes putredines totius mundi. que quidam m̄asio infernus nūcupa-
 tur. in qua mansione detinentur anime peccatrices becedētes in pecca-
 tis mortalibus. et iste eternaliter sbdamnatet perpetuis cruciatib⁹ debite
 quia ibi inhabitat horro: sempiternus. Secunda m̄asio est sup̄ infernū
 in qua habitant seu detinentur paruuli non baptizati moriētes in p̄cō
 originali. et isti non puniunt aliqua pena sensibili. sed eorū pena est soluz
 illa q̄ eternaliter carent visione dei. Tercia m̄asio est purgatoriu. in qua
 mansione sunt illi qui moriuntur seu decedunt in peccatis venialib⁹ vel
 in peccatis mortalibus oblitis: vel qui p̄ omnibus peccatis commissis et
 confessis penitentiam non compleuerunt. et si cōpleuerunt. non tam sa-
 tis deuote et contrite. et isti habent spez redemptionis. et isti sunt p̄ quibus
 celebrantur misse et p̄ quibus fiunt suffragia. elemosyne. et cōes semper
 in ecclesijs orationes. Quarta m̄asio est alijs beatio: d̄ sinus abrahe. et

Summula

ab istam venerunt ante legem nouam patres antiqui morietes sine peccato mortali. de q̄ d̄t dñs in Euāgelio d̄ diuiter leproso. Luce. xvj. S̄m̄ est aut̄ vt moreretur mendic⁹ ⁊ portatus ē ab angelis in sinum abazhe Sed tamen illa māfio destructa ē per ch̄m. quia ch̄s post suā refurreōtē illam māfionem destruxit ⁊ oēs animas ibi dephensas in vitam eternam pduxit. ¶ Itē ex quo hic fit mentio de suffragijs mortuorum. tunc dubitaret quis que tamē istilla suffragia que animab⁹ p̄desse p̄t. R̄ndet beatus Gregorius. q̄ s̄ quattuor: viz. p̄ces. missa. elemosyne. et ieiunia. Per ista enim quattuor: minuuntur peccata in purgatorio. vñ⁹ Missa. p̄ces. dona. ieiunia quattuor: ista. Absoluūt animas quas ardēs detinet ignis. ¶ Itē dubitatur. vtrum pena purgatorii sit equalis pene infernali. Respondetur q̄ sic quātum ad tormenta. sed tñ illa est dñā q̄ pena purgatorii est tp̄alis ⁊ trāsitoria. infernalis v̄o eterna. Etiam ille in purgatorio habent p̄solatōem p̄pter sp̄m redemptōis. iste aut̄ que s̄ in inferno nullam habent consolatōem. q̄ sciunt se eē et̄nalit̄ dānatus.

¶ Item q̄ritur. vtrum pena in purgatorio sit maior: pena totius mūdi. R̄ndetur communiter loquendo. tunc pena purgatorii est maior: ⁊ crudelior: oīni pena huius mundi. sed tamen potest esse minor: quādoq; iuxta quāritatem criminis. ¶ Itē vtrum ignis purgatorii sit corporalis ⁊ spiritalis. R̄ndetur s̄m̄ b̄tm̄ Gregorium. q̄ in purgatorio est ignis corporalis qui est idem ignis in specie cum igne infernali. ¶ Sed diceret q̄s. inter agens ⁊ patiens debet esse p̄portio p̄mo d̄ ḡnatio. sed inter corporale ⁊ sp̄iale non est p̄portio. ḡ anima non punitur igne corporali. R̄ndet naturaliter hoc bene eēt verum qd̄ concluditur p̄ argumētum. sed aie patiuntur ibi ex diuina admissione ⁊ ordinatōe non naturaliter.

¶ Itē q̄rit. vtr̄ purgatoriu maneat post nouissimū diē. R̄r̄ simplr̄ q̄ non. q̄ de⁹ ⁊ natura nihil faciunt frustra. p̄mo celi sed post nouissimū diē nulla erit pena trāsitoria. sed oīs aia aut saluat̄. aut dānat̄. si saluat̄. tunc ascēdet in altitudinē summe deitatis ⁊ v̄e beatitudinis. si dānat̄. tūc de scēdit in p̄funditatē inferni: igit̄ p̄ tūc poneret frustra purgatoriu.

¶ Etia q̄rit. vtr̄ celebrare missam p̄ aiāna iuuet oēs alias aias. R̄r̄ q̄ celebratio p̄ vna speciali aia ḡnāliter p̄dest oib⁹ animab⁹ ex̄t̄ib⁹ in purgatorio quo ad liberatōem. s̄ tñ illi aie sp̄ialiter p̄dest quo ad honorē. Exemplum. sicut candela ponitur ante p̄ncipem ad eius honorē. tñ oīnibus assisētibus luget.

¶ Item queritur. vtrum peccator existens in mortali peccato bonam operationem p̄ defunctis faciendo possit animas abluere a pena purgatorii. R̄ndetur. aliquem facere bona opa p̄ defunctis intelligitur dupliciter. Vno mō s̄m̄ s̄t absolute. Alio mō inq̄ntum est minister ecclie p̄mo mō si pctōr̄ ex̄s in peccato mortali facit aliqua bona opa p̄ defunctis s̄m̄ s̄t p̄po nutu. ⁊ motu ⁊ non in v̄tute ecclie. tunc illa suffragia nō profiunt animabus in purgatorio existentibus vt d̄t sc̄tus Thomas de aquino Si vero illa operatio per huiusmodi hominem fieret in quantum est minister ecclie. ⁊ est in numero fidelium. tūc eius suffragia p̄ sunt anime.

¶ Item queritur. vtrum purgatoriu sit pars inferni. Respondetur

q̄ purgatoriuū est duplex. scz spēaler puatū. Et tunc vlteri⁹ dicat q̄ pur
 gatoriuū speciale est puinctū ipi inferno: ad illū mittunt aie que de p̄nu
 ni lege sunt puniēde. Et illud p̄z p̄ b̄m Gregoriū in libro de allegorijs
 vbi d̄t. q̄ cū codē igne purgatur. Sed purgatoriuū puatū h̄z b̄m Grego
 riū est in diuersis p̄tib⁹ mūdi. nā quedā aie purgant in glarie. q̄dā in aere
 q̄dā in siluis. q̄dā in deserto: quedā in sterquilinijs: sic de alijs p̄tib⁹ hui⁹
 mūdi. ¶ Tē q̄rit q̄re ch̄rs descendit ad inferna. R̄ndet ictus Thomas
 de aq̄no dicens. q̄ sicut ch̄rs verus homo factus venit in hunc mūdum
 vt p̄pniam copalem esset lumen mundi. sic ad infernū venit p̄ diuinita
 tis maiestātē vt esset lumen sanctorū pat̄y in limbo inferni existentiuū. qz
 ch̄rs defunct⁹ h̄m hūanitatē iuit ad inferna potētē redemit omnes qui
 in hoc mundo n̄ p̄p̄a voluntate. sed hūanitas fragilitate cecidit in pec
 cata sicut erāt sc̄i p̄res. et p̄phete et p̄limiles. ¶ Tē q̄ritur q̄liter ch̄rist⁹
 descendit ad inferna. an tunc defuit angelis in celo. Ad hoc r̄ndet sanct⁹
 Augustin⁹. q̄ q̄uis ch̄ristus verus deus et homo fuit in hoc mūdo tamē
 p̄sentia diuinitatis claritat⁹ ei⁹ nunq̄ defuit angelis in celoz ergo vt vult
 sc̄tus Augustinus. q̄ tali etiā ch̄ristus descendit ad inferna claritate et po
 tentia quali corā angelis fulgebat in celesti hiererachia. ¶ Item q̄ritur
 vt hij q̄ non plēt satisfactōe in vita p̄ntē cū hoc moriunt. an iuste pu
 niātur. R̄ndetur. q̄ illi qui nō cōplēt p̄niam in p̄nitētia et si moriuntur
 iuste. puniētur pena purgatorij. qz dicit magister in sentētijs. Purgābus
 est igne purgatois qui in aliud seculū detulit fructū p̄fessionis. De illo
 igne purgatorij d̄t b̄m Aug⁹. q̄ ignis purgatorij si non sit et̄nus. miro
 ni mō grauis est. supat em̄ oem penā quaz homo vnq̄ passus est vel pati
 potest in hac vita. Sicut em̄ depictus ignis ad ignē realē se h̄z. sic si ignis
 p̄ntis seculi infernali p̄patur. sed de carcere infernali eterne danatiōis d̄t
 in quodā s̄mone. Carcer est homini qm̄ māibusz pedibusz vincula. h̄z pe
 nali⁹ qm̄ tenebusz p̄tinuis includitur. Penalisim⁹ t̄n qm̄ p̄tinue fletibus
 et d̄tū stridoribus angustiat. Talis erit carcer infernalis de q̄ d̄t Math.
 vicefimo 2. ligatis māibusz pedib⁹ mittite eū in tenebras exteriores. ibi
 erit flet⁹ et stridor d̄tūm. In isto igne et̄no dimerfū s̄z tortozes. vnd̄ me
 trice d̄t. Sunt tibi tortozes sp̄tibus horridiores. Deformes nigri. h̄z n̄ ad
 verba pigri. Nunq̄ lassant. h̄z sp̄ ad hec renouāt. De tali em̄ igne nlla
 ē redēptio absolute loq̄ndo. h̄z b̄n de igne purgatois vt sup̄ d̄cū est.

Itē q̄ritur q̄re sacerdos ante collectā salutat populum dicendo. domi
 nus vobiscū. populus r̄ndet. et cum sp̄ tuo. Ad hoc est dicēdum. q̄ hec sa
 lutatio domin⁹ vobiscum sumpta est ex libro Ruth. capitulo sc̄do. vbi lee
 gitur. q̄ boos salutauit messorēs suos. Et est snia illius dominus vobis
 cum. id est in petitionibus bonum tribuat affectum vt in vobis manes
 at p̄ces vestras exaudiat. grām conferat p̄mia tribuat vt in vobis manes
 det et cum spiritu tuo. id est dominus sit in te qui spiritum tuum immo
 uat qui sit in visceribus tuis. quia non exaudiatur p̄ces illius q̄ nō sp̄
 ritum sc̄tū rectū h̄z q̄si chorus et populus dicat. tu nobis hoc optas dicē
 do dominus vobiscum. ideo nos dicimus et cum spiritu tuo. sic domin⁹
 vt valeas nobis hoc impetrare. vel potest dici. q̄ p̄ hoc quod dicit chorus
 et cum spiritu tuo datur intelligi q̄ sacerdos deb̄ esse totus spiritalis.

Summula

vt sit sensus cū spū tuo. i. dñs q̄ est in ore tuo sit et̄ in corde tuo in mēte tua. ¶ Deinde sacerdos d̄t Orem⁹ in signū q̄ ch̄s in orto tristis et̄ mesrens pat̄r̄q̄ rogāsyt auferret a se calicē passionis amarissime quē bibit̄ tur⁹ erat dixit discipulis suis. orate ne intret̄ in tentatōem. vt h̄r̄ Matth̄. xxvj. capitulo.

¶ Tē q̄r̄it. q̄re collecta sequit̄ kyrieleyson et̄ gl̄ia in excelsis cū legit̄ missa. Dñm. q̄ rō ordinis illi⁹ ē ista. qm̄ nūq̄ fieri pōt̄ recta aut̄ v̄a petitio ad dñm deū. nisi mens p̄c̄at̄ fuerit hūiliata et̄ p̄sus ab om̄i supbia at̄ zvana cogitatōe alienata qm̄ hūiliatū cor de⁹ nō sp̄nit. s̄ exaudit. iuxta illd. ps̄. Cor̄ p̄tritū et̄ hūiliatū de⁹ nō despicias. S̄ hm̄ōi hūiliatio f̄cat̄ cū canit̄. aut̄ legit̄ kyrieleyson. qd̄ interpret̄. dñe misere. ¶ Sc̄do d̄z fieri qd̄ eleuatio mentis p̄tens̄ in deū. vt rota ei⁹ cogitatio in deū flectat̄ qd̄ f̄cat̄ cū legit̄ aut̄ canitur: gloria in excelsis. quod est laus angelorum per quam laudem mens hominis eleuatur et̄ in deum totaliter tendit et̄ tunc sequi tur petitio que fit in collecta.

est s̄ aliq̄ s̄ in diuinis .i. p̄nōiat .i. postea
Si collecta patrem pronunciat vt tamen infra
.i. memoria .i. filij s̄ collecte .i. p̄cludas. s̄ dñm n̄m̄ ih̄m. r̄c̄.

¶ Mentio fit prolis in fine legas per eundem
.i. memoria. .i. filij s̄ n̄m̄ ih̄m. r̄c̄. i. p̄clude

¶ Mentio si nulla sit prolis per dominum dic
.i. p̄ponit̄ s̄ colla .i. filij .i. sine mētoe sc̄tā de p̄re

Si precedit in hac nomen nati sine patre
s̄ et̄ regnas. r̄c̄. .i. finit̄ s̄ colla

Qui cum patre deo viuus concluditur ista
s̄ sp̄s sc̄i de⁹. i. p̄cludas .i. si mētio fit de sp̄s sc̄tō

Eiusdem dicas si spiritus intus habetur

¶ In hac pte raymund⁹ determinat de collectis bicendis. etiā in alijs festiuitatib⁹. et̄ diuidit̄ in duas ptes. In p̄ma definit̄ d̄ fine collectay in sc̄da definit̄ de p̄ncipijs collectarum. Sc̄da: ibi. Omnibus orem⁹ q̄ntum ad p̄mā ptem ex littera eliciuntur quattuor regule. Quarum p̄ma talis est. si aliqua collecta dirigitur ad p̄m̄ et̄ in ea fit mentio de per sona filij. tunc debet̄ p̄cludi p̄ illud relat̄m p̄ eundem dicendo p̄ eundem dñm n̄m̄ ih̄m ch̄m. r̄c̄. ¶ Sc̄da regula si in aliq̄ collecta fit mētio de solo p̄re non de filio. tunc in fine illi⁹ collecte d̄z legi p̄ dñm n̄m̄. vt p̄z in omnib⁹ collectis dñicalib⁹ et̄ ferialib⁹ sicut in parte dñe. parte p̄ctis. r̄c̄ ¶ Tercia regula ē. si in aliq̄ collecta mentio fit de solo filio: non de p̄re. tunc talis collecta debet̄ sic concludi. qui cum p̄re deo viuus regnas. vt pat̄z. ibi Deus qui crucem sanctam ascendisti. ibi solum fit mentio de filio. quia filius ascendit crucem. ergo debet̄ sic p̄cludi sicut dicit̄ regula. ¶ Quarta regula. quādo cumq̄ fit mentio d̄ spiritus sancto. tūc in fine illi⁹ collecte

Raymundi

debet poni illud relatiuū eiusdē. vt pz in hac collecta. be² qui corba fideli
um: ibi nunq̄ fit mētio de spūscō. ḡ debet sic cludi. p̄ dñz n̄m ih̄m ch̄i
stum filium tuum. q̄ tecuzvinit regnat in ynitate eiusdem spiritus sc̄
cti. r̄c.

¶ Notābū. q̄ltra illas regulas in lrā positas ponunt alie regule q̄ p̄
ma est ista. quādo in p̄ncipio collecte fit mentio de p̄fe. r̄ in fine de filio.
r̄ de spiritus sc̄to. tunc talis collecta debet concludi per eundem quo ad
filium r̄ debet addi eiusdem quo ad spiritum sc̄tm̄ vt sic. p̄ eundem dñm
nostrum iesum christum filium tuum. sic q̄ in fine addatur eiusdē sp̄i
ritus sc̄cti. r̄c. vt patet: ibi. omnipotens sempiternus deus.

¶ Secda regula est. q̄ncunq̄ in aliq̄ collecta fit mentio de filio r̄ de spūscō
cto. tunc talis collecta debz concludi p̄ eundem quo ad filium r̄ dz addi
eiusdem quo ad spiritum sc̄tm̄. vñ⁹. Per dominum dicat cum p̄r ps̄byē
orat. Cum christum memorat per eundem dicere debes. Silito si loquor
ris qui vni dicere debes. Qui tecum si sit collecta finis in illo. Si sp̄i
tus almus eiusdem dicere debes.

¶ Alia regula. in quacunq̄ collecta ponit illa dicitio: x̄bū redēptor: v̄ vni
genit⁹. tūc ip̄ illis collecta dz cludi eundē. r̄ rō illi⁹ est ista. qz illa mentōez
faciunt de filio.

¶ Itē notābū. q̄ oēs collecte simul cludunt p̄ illā clausulā. p̄ dñz n̄m
Et rō ē. qz et̄ orō nrā dz fieri in noie filij ad p̄rem vñ in Euāgelio Joānis
decimosexto d̄t dñs. Si q̄o petierit: p̄rem in noie meo dabit vobis.

¶ Itē notābū collecta p̄pe d̄r eoyocabulo. qz antiquit⁹ q̄n rhōmāi volu
erunt trāsire cū reliquijs. tunc ip̄s venientib⁹ sup̄ pplm̄ collectum talis
collecta dicebatur sicut verba orōnum dicebatur que verba postmoduz
dicta collecte a populo appellabatur vel aliter de collecta. quia ip̄e sacer
dos collegit omnes orationes christifidelium r̄ petiuit p̄ omnibus chri
stifidelibus in fide catholica existentibus sic rōne illius petitionis in cō
clusionē d̄r collecta.

¶ Itē ex quo hic fit mētio d̄ collecte dicēdis in missa. tūc necessariū ē vt
sciat numerus collectarū in diuino officio dicendaz r̄ aliquis ex ignoran
tia h̄mōi numeri in errorem incidat qui sumope in tā summo diuino qz
officio p̄cauend⁹ est.

¶ Pro quo sciēdū. q̄ numer⁹ collectarum in diuino officio misse bican
darum semper debet esse impar sic q̄ nunq̄ dicatur due collecte quat
tuor vel sex: sed vna vel tres vel quinqz vel septē vna sp̄ ynitate ecclē: s̄ tres
p̄pter reuerentiā trinitatis. Sed quinqz p̄pter quinqz vulnera iesu ch̄ri.
r̄ septem p̄pter septem petitiones quas christus docuit r̄ illum numerū
nullus excedere debet ne astātes attediatur. Sed tamen bt̄us gregori⁹
facit exceptionem dicens. si in summo festo occurrit aliquod festuz. tūc
possunt legi due collecte sub vna conclusione sicut in die stephani p̄tho
martyris vbi prima collecta legitur de sancto. secunda d̄ natiuitate xp̄i.
similiter in die innocentium leguntur quattuor collecte. prima de inno
centibus. secunda de natiuitate christi. tertia de sc̄to Joāne. quarto d̄ sc̄o
Stephāo.

Summula

¶ Item notādū. sacerdos dicens aliquā collectā discoopto capite bicere debet. Et similiter p̄sul siue Ep̄s in silā deponere debet & debet tenere vultū vsus orientē & stās eleuatis māibus. Dicitur p̄mo. q̄ d̄z stare discoopto capite in signum illius. q̄ mundus debet esse ab om̄i pct̄ōr debz habere vā intentōem ad ip̄m deum & speāliter p̄pter illd̄ q̄ inter deū & sacerdotē nullū debet esse mediū. sed d̄nt eē vniti in celebratōe tāti diuini officij. ido in signum hui⁹ vnionis discooptus esse d̄z. **¶** Item d̄: retinere vultū vsus orientem in signū ortus ip̄ius filij dei. q̄ p̄ in diuinis non iudicat quenq̄. sed omne iuditiū debet filio suo. ideo ad reuerentiaꝝ sui ortus & natiuitatis. tunc omnes of̄ones in diuino officio misse sunt versus orientem **¶** Item debet stare extensis māibus. quia sicut quādo moyses orabat p̄tra aduersarios suos. Exodi. vii. tunc duo tenuerunt ei brachia. & sic adhuc in rhomana ecclia cum dominus Apostolicus celebrat. tunc duo sustinent et manus in signum hui⁹ q̄ ch̄s filius dei p̄debat in cruce extēsis māibus.

¶ Item notādū. q̄ in fine cuiuslibet collecte dicit̄ p̄ om̄ia secula seculorum quod multis mōis exponit̄. vno mō consecutiuē vt p̄ om̄ia secula seculorū. i. p̄ oēs generationes nunc & in futuro. quia filius dei semper regnat cum p̄e suo in qualibet generatiōe. Alio mō sic exponitur p̄ om̄ia secula seculorum. q̄ fiat ibi anthonomasia. i. excellentia vt dicim⁹ cāstica cāsticoꝝ. secula seculorū. Tertio mō sic exponitur p̄ oia. x̄c. i. sic filius regnat ab eterno cum p̄e. sic adhuc regnat p̄ om̄ia secula seculorū. id est in eternū & vltra. Et tunc chorus r̄ndet Amen. & hoc modo exponit̄ d̄z p̄. vno mō p̄t respicit ip̄am orōem & tūc est sensus. sicut vos optat̄ in orōne petēdo sic etiā opto q̄ fiat. Alio mō exponit̄. p̄t respicit cōclusionē orōis. & tunc est signū p̄firmatiōis vt amen. i. v̄m est qd̄ tu dicit̄. videlicet. q̄ filius in eternū regnat cū p̄e. **¶** Sed diceres q̄re hoc additur in collectis. R̄ndetur. q̄ hoc additur. p̄pter aliquos viles hereticos q̄ dicunt q̄ lucifer qui detentus ē in p̄fundo inferni adhuc sit regnatus. & q̄ leuari debeat ab astrā & regnare in secula seculorū. mō. p̄p̄ illā heresim destruedā additur illa clauis collectis in quib⁹ cōcludit̄. q̄ ch̄s cū p̄e sit regnatus in secula seculorū. **¶** Ultimo ē notādū de casibus. Prim⁹ casus est iste. si sacerdos infra canonē. p̄p̄ aliquā magnā debilitateꝝ corpis recederet d̄ aliarū alter sacerdos p̄t p̄ ip̄o missam p̄ficere. R̄nd. q̄ si dubiū est an talis hostia sit p̄secrata a tali sacerdote an non. & si in cāu esset p̄secrata. tunc ip̄a debet reſuari in loco p̄secrato. sic q̄ tunc alter sacerdos p̄t incipere de nouo missam p̄ficere alterā hostiā cum p̄ma p̄pter dubium remouendum & ratio est. q̄ vnū sac̄m̄ debet confici ab vno sacerdote vt ministro. & sic tunc eodem mō dicēdum est de sanguine christi. **¶** Sc̄ds casus est. iste. si sacerdos p̄ficeret corpus christi. isti & si enim inuaderet magna infirmitas. ita q̄ moreret̄ circa altare. tunc dubiū eēt vt̄ alter sacerdos possz accedere plendo p̄e misse. Ad hoc r̄ndent antiqui q̄ non est necesse in tali cāu missā a p̄ncipio inchoari. Si aut̄ aliquis sine necessitate absq̄ periculo mortis non p̄ficeret missam inceptam. tunc talis peccat mortalit̄er & deberet excommunicari. Alij respondent ad casum & melius. q̄ si sacerdos moreretur post p̄secratōem. tunc talis hostia debet p̄seruari. & loco

Sacerdos tunc alter sacerdos potest accedere et incipere missam de nouo.
 Ex quo sequitur. qd si sacerdos ante eleuationem hostie interficeretur. tunc talis ho-
 stia deberet resuari in loco sacerdotis non deberet alter accedere ad perficien-
 dum istam missam. ¶ Tertius casus: si animal brutum tangeret hostiam
 sacerdotis comederet ipsam: vtrum talis animal comederet verum corpus
 christi. R. s. m. b. m. Innocentium qd non. quia scito mus vel aliqd animal
 brutum comederet. tunc amplius definit esse corpus christi vbi nota.
 qd quicumq; non bene custodiret sacrum. talis debet penitere quadragin-
 ta diebus. Sed quando tale sacrum perdidit. tunc debet penitere vltra: vt
 habetur extra in decretis. ¶ Quartus casus. si sacerdos leuaret corpus
 christi et veniret columba vel alia auis et reciperet corpus christi de manibus
 sacerdotis. vtrum talis auis esset excommunicanda. et videtur qd sic.
 quia omne committens sacrilegium est excommunicandum. Sed illa
 la auis est huiusmodi. ergo. et. Ad hoc respondetur. qd illa auis non fit ex-
 communicanda. et non est ista. qd sola animalia rationabilia sunt excommuni-
 canda. sed hic auis non est huiusmodi. igitur. et. ¶ Quintus casus est iste.
 vtrum aliquis impedimenta que possunt impedire sacerdotem ne
 corpus christi digne conficeret. Respondetur qd duplex est impedimentum.
 nam primum impedimentum oritur ex pena secundum autem ex culpa: modo pe-
 na est duplex. scilicet canonica. et naturalis. nam pena canonica dicitur excom-
 municatio ecclesie. phibitio officii expensio. sed pena naturalis illa fundatur
 super defectum naturalibus istius corporis sicut est carentia brachij et cecitas visus:
 Sed culpa etiam est duplex. nam quedam est culpa mortalis quedam venia-
 lis. non solum hoc videtur ad casum predictum qd culpa mortalis impedit sa-
 cerdotem qd non potest digne celebrare. Nam si celebraret in culpa morta-
 li. tunc ipse duplicaret peccatum mortale. nam vnum peccatum mortale comit-
 teret in sumendo aliquid committeret in perficiendo. ¶ Sed culpa venialis
 non impedit sed de primo impedimento dicitur est plus in casibus quo ad pri-
 mam partem. Sed scda eius pars nota est de se. ¶ Sextus casus. vtrum vicarius
 vel mutilatus in vna manu potest celebrare. Respondetur. qd si talis mutilatio
 sit notabilis. tunc non potest celebrare. nisi papa secum dispensauerit. si autem
 illa mutilatio non est notabilis sic qd potest stare sine scandalo populi. tunc potest
 celebrare missam. Et specialiter si illa mutilatio esset in pollice. tunc ille
 non debet celebrare et illud habet plene extra de corpore vicario ca. glorificato
 vbi legitur de quodam abbate qui fuit priuatus officio suo propter defectum
 manus. ¶ Septimus casus vtrum mutilatio digitorum impediatur cele-
 brationem. Respondetur. qd sicut extra de corpore vicario ca. glorificato
 ibidem dicitur. qd si aliquis caret pollice vel indice. qd non posset celebrare. qd
 non posset fieri sine scandalo populi. sed carentia aliorum digitorum siue mu-
 tilatio non obstat.

¶ Septimus casus. vtrum carens testiculis siue virilibus per abscissionem
 potest celebrare missam. Respondetur. qd aliquis caret virilibus duplici-
 ter. vno modo propter medicinam. videlicet vt posset euadere lepra vel ali-
 am infirmitatem. ita qd testiculi sunt abscisi gratia necessitatis. tunc po-
 test celebrare missam. Alio modo aliquis caret virilibus sine necessitate
 ita qd priuatus est eis propter euitare fornicationem siue accipere meretricios. tunc

Summula.

talī debet licentiari ab omī officior dignitate sacerdotali vt habet extra
de corpꝛiciato p̄byter. **N**on casus eytz macula oculi vel claudica
tio pedū impediāt celebratōnem: Ad hoc r̄ndetur. q̄ si talis claudicatio
pedum esset valde notabilis videlz. q̄ non posset bene stare p̄byter sine
baculo circa altare. tunc impedit celebratōem. Si aut̄ claudicatio ei nō
eēt notabilis. nec esset scandalum populo: tunc non impedit. Similiter
d̄: si macula in oculis est notabilis. ita q̄ ipse sacerdos non p̄t discernere
f̄as. tūc impedit celebratōem. Si aut̄ illa macula non est notabilis. tunc
ei non impedit celebratōem misse. **T**ē ex quo d̄ in cārico: q̄lis pat̄ etiā
filius talis sp̄s sanctus. z paulo post. ops pater. ops filius. ops sp̄s sanctus.
Quare ḡ aliqua orō non dirigitur spiritu sancto. ita bene sicut pat̄is fi
lio. R̄ndetur q̄ sp̄s sanctus donum d̄: **U**nde illud donum p̄mittit ch̄s
discipulis dixit. si pacitus. i. sp̄s sanctus quez pater mittet in noīe meo.
mō a dono non petitur. sed a largitore doni quare tē.

Tē diceret quis q̄lter sacerdos se habere debeat legens collectas in
missa. R̄ndetur q̄ debet eam legere in dextra parte altaris. cuius rō est
q̄ p̄ dexteram bona eterna. z p̄ sinistram bona t̄palia designatur. vt desig
net: ḡ q̄ eterna z sp̄alia dona petere debem. **J**uxta illud p̄mū q̄rite
regnū dei. iō d̄ in dextra pte. vel et iō. q̄ orōnes in noīe ch̄i fiunt qui se
bet ad dexterā dei. vt h̄ p̄ b̄m̄ Matheum. iō in dextra pte d̄ d̄ci. **E**tiā
ad partē orientālē eleuatis māibus: capite denudato vt d̄m̄ ē. **E**t q̄ d̄
dicimus partē orientalem quod fit p̄pter multas causas. **P**rimo p̄pter
illuminatōem vt scemus q̄ illuminatio mentis nostre est a deo sicut lux
men venit ab oriētē. **S**cdo. q̄ oriēs ē nobilior p̄s orbis. **M**erito p̄pter opa
nobilitiora q̄ magis apparet in oriētē. q̄ ibi motus celi incipit. **I**llū d̄
bam. ascensum q̄ oramus. vsus oriētē triplici d̄ cā. p̄mo vt terrā nrām. scz
p̄adisum terrestrē vbi posic⁹ fuit p̄m⁹ hō nos affectare denotem. q̄ ē in p̄
te oriētali. scdo vt ch̄m crucifixum q̄ fuit sc̄as in cruce. vsus oriētē atten
damus. sc̄to vt ip̄m veniētē ad iudiciū sibi expectare intēdamus de quo
d̄ ascēdit sup̄ celum ad oriētē: ab illa pte d̄ d̄s. venit ad extremū iudi
cium. iuxta illū veniet quē admodum vidistis eū. c̄c.

De Consecratione corpis et sanguinis christi.

i. oib⁹ p̄stitur d̄dicere inhibem⁹
Omnibus oremus exorcistis prohibemus
sc̄ collecte sc̄ nr̄m i. nō admitte
His ego nō finem cōcludere per d̄m̄ d̄o
Sed p̄ eum qui venturus est iudicare p̄ ignem
Per d̄m̄ p̄ma finita quattuor addas
sc̄ collectas Ibna p̄clusionē summū
Sive duas misse collectas si tibi festum
collectas sc̄ in summis festis
Occurrat nullis vt supra diximus addas

In ista pte mgr determinat d pncipijs collectay & diuidit lra in duas ptes. Na pmo facit qd dcm e. in scda pte determinat d collecti cob dicendis in cob festiuitatibus. Scda ps ibi. p dnm pma. r. Et legat lra filvolens nos inhilare fm q dr in decretis in iure q null exorcista dz dicere in pncipio collecte orem? nec in fine debet dicere dominu nostrum: sed in fine collecte debet dicere per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. Deinde magister sbit de collectis dicendis in comunitibus festiuitatibus dicens. quando psbyter in comunitibus festiuitatibus finit pma collecta ad qua sibi responsum est ame. Si tuc quat tuor vel duas vult legere collectas hoc dz fieri sb vna conclusione: Et h nung debet fieri in summis festis. quia ibi tatum vna collecta debet dici vt supra dictum est. **L**irca litteram notandum. Ordines sunt duplices. nam quidam vocantur ordines minores: reliqui vocantur ordines maiores. **O**rdines minores sunt quattuor quorum pmo vocat hostiarius & ille h; nomen suum ab hostio siue a ianua. Et officium illoruz qfest. debent hostium sancte matris ecclesie custodire ne heretici excommunicati & iudei per illam ian. am intrant. Et hunc ordinem chris instituit quando eiecit ementes & vendentes de templo. **S**ecundus ordo minor vocatur lectionatus habens nome a lectione. Et officiu illoz est q debent legere lectiones & prophetias illum ordinem chris instituit quando ipis sanctis prophetis per spiritum sanctum sapientiam inspirauit. **M**ercius ordo minor dicitur exorcistatus. Exorcisto grece idem est q depellere v purare latinez illorum officium est q debet depellere siue purare demones ab obsessis & illum ordinem instituit chris quado plures demones expulit ab obsessis. & sic tuc aliqui frequenter dicunt q iste ordo no distinguitur extra ordinem acolitatus q intantum valet sicut ceroferarius dz quasi portans ceram vel candelam. & hunc ordinem instituit chris cum dixit. ego sum lux mundi. **T**oannis. ix. **E**t dicuntur isti quattuor ordines minores. quia non legant aliquem habentem eos. quia ille qui eos habz adhuc potest purare siue se in matrimonio transferre. **S**ed ordines maiores etiam sunt quattuor quoz pmo vocatur s diaconus & hunc chris instituit qn precinxit se linteo. officium illorum est legere Epistolas Ioannis. xj. **S**ecundus ordo maior dz diaconatus & officium illorum est q legere dnt Euagelia. Et huc ordinem dominus instituit qn auctoritatem Apostolis in poicando donauit. **M**arci. vj. **M**ercius vocatur psbyteratus. Et officiu illoz est. q possunt consecrare corpus domini. Et hunc instituit cum panē & vinu benedixit & suis discipulis ad manducadu porrexit. **M**atth. xxvj. **Q**uartus vocatur Episcopatus. & hunc chris instituit qn se pro redemptione humani generis offerrebat in ara. r. **M**arci. ij. Et officiu illoz est offerre chrisum. Sz diceret quis. vtrum ne ordo episcopatus sit distinctus ab alijs ordinibus maioribus. Respondetur q non. qz habet consecrare corpus dñi & offerre sicut simplex sacerdos sz bn dignitas q sibi e sup addita. illa e distincta sz no spalis ordo. Et dicunt maiores ptao qz n pnt retrocedere. ita q aliqs habens vnu ex ipis non ptyoriari. Et inter omnes illos exorcistis solum o inhilbet. q non dnt dicere oremus in principio col

Summula.

lectay. sic q̄ p̄ exorcistas intelligim⁹ q̄tuor ordines minores.
¶ **U**ltimo notādū de casibus. Primus est iste. vtrum sacerdos faciens
pollutōem nocturnalem die sequente possit celebrare missam. Ad h̄ r̄n̄
datur cum distinctione nam illa pollutio quandoq̄ puenit ex sup̄abun
dātia materie non potētis retineri in vasis feminalibus p̄pter debilitatē
v̄rtutis retentiuē. Et quando talis pollutio sic causatur. tunc nō p̄
hibet celebratōem missę. ¶ **A**lio modo puenit talis pollutio ex crapula
et ex sup̄flua commestione et illa causat peccatum mortale. p̄hibet cele
bratōem missę nisi solemnitates ex necessitate occurrerent. ¶ **T**ercio p̄
uenit talis pollutio ex p̄cedēti cogitatōe illa pollutio tātum peccatū
veniale. tunc talis pollutio etiam erit veniale peccatum. et tunc illa pol
lutio non prohibet celebratōem missę. si aut̄ p̄cedens cogitatio fuit pec
catum mortale. tunc talis pollutio etiam erit peccatum mortale. Et tūc
illa pollutio prohibet celebrationem missę. ¶ **S**ecundus casus. vtrum
quilibet sacerdos curatus peccat denegando corpus christi deuote petē
ti. Vel sic. vtrum sacerdos peccat denegando corpus christi deuote pe
nitenti. Ad hoc respondetur q̄ sic. Et ratio illius est talis. nam qui retinē
rem alterius sine voluntate eius. ille dicitur esse fur et peccat. Sed petens
corpus christi. ille petit rem suam prop̄am. ergo talis sacerdos sic dene
gando corpus christi fur reputatur. ¶ **M**inor probatur. quia qui deuote
re petit corpus christi. ille petit salutem pp̄am. ergo si sacerdos sibi dene
gauerit. tunc grāde committit peccatum. ¶ **S**ed si deuotus penitēs sin
gulis diebus peteret corpus christi vtrum eēt sibi p̄bēdum vel non. R̄n̄
datur q̄ licite potest ei abnegare. quia dicit beatus Augustinus. q̄ singu
lis diebus sumere corpus christi non laudo nec vituperō. s̄ quilibet chri
stianus existens deuotus et sine peccatis mortalibus singulis diebus do
minicus potest sumere corpus christi. ¶ **T**ercius casus est iste. vtrum cor
pus dominicū possit denegare petenti existenti in peccato mortali. Ibi
respondetur cum distinctōe. nā si hoc peccatum mortale sit publicū. tūc
p̄t illi denegare corpus dominicum alias non. Et hoc p̄ sic. quia christ⁹
in cena dedit corpus suum iude Mathei. xxvj. quem iudaz in mediata
diabolus intrauit sic etiam esset de alio homine qui illud venerabile cor
pus sumeret in peccatis mortalibus. Si autem tale peccatū est occultum
tunc non debet illi denegare corpus christi ratio est. quia sancta mater
ecclesia non iudicat de occultis. sed tantum de māifestis. Alij sic respon
dent pariformit̄ ad cām. vel talis est in peccato mortali occulte v̄l māi
feste. si māifeste. tunc debet sibi denegare corp⁹ d̄nicum. quia alias sacerz
irreuerentiam tali sacramento. Si aut̄ fuerit occulte in tali peccato mor
tali. tunc nō debet illi denegare. ¶ **Q**uartus casus est iste. sacerdos vidēs
ysurarium in multitudine populi accedere ad altare timens scādālū in
populo abnegādo sibi corp⁹ christi recipiens duas hostias nō p̄ferat̄ in
dās inter illas vñū grossū huic ysurario. ip̄e em̄ recedēs ab altari perci
piens grossū in ore incipiens penitere et flere propter peccata sua p̄
tans corpus christi esse transmutatum in grossū propter sua peccata.
sic incipiat se conuertēre ad christum omnia sua bona distribues paup̄

bus faciendo emendā. tūc querit̄ vtrū ſacerdos ille ſit de gradūbus vel ab
 officio deponend⁹. & videt̄ q̄ non. qz p̄uertēdo peccatorē maximū gaudiū
 do & angelis p̄parat̄. ḡ ille ſacerdos potius eſt colendus q̄ deponend⁹ ab
 officioꝝ ex cōmunicādus. R̄ñr. q̄ talis ſacerdos eſt ſuspendend⁹ ab officio
 ſuo. qz hoſtias non p̄ſecratas tradidit cōicanti id olatriam cōmittēdo. nā
 hoies aſtantes adorauerunt iſtas hoſtias tanq̄ p̄ſecratas. ḡ talis ſac̄dos
 maxime peccauit. & ḡ ip̄e tenetur p̄ſiteri. p̄nia aut̄ cōpleta c̄ps ſuus miſe
 ricorditer p̄t ſecum & pulchre diſpensare. ¶ Quintus caſus eſt iſte. vtruz
 ſacerdos non ieiun⁹ in aliquib⁹ caſibus poſſit celebrare. R̄ñr. q̄ ſic. Et ſc̄
 tres caſus in numero. quoz p̄mus eſt iſte. Si ſacerdos lauaret os: ſiue ſa
 ciē ſuam & eoneſcienē deglutiret tres guttas vel q̄tuor. tunc poſt h̄ cele
 brare poſſit. ſed ſcienē facere non d̄z. Sc̄ds eſt. q̄n ſacerdos guſtat vinum.
 & ſi immediate ſpuere adhuc poſſit celebrare. Tercius. ſi ſacerdos caret
 hoſtijs & poſt prandū debet ire ag infirmos ſiue ad aliquē agonizātes.
 tunc poſſet celebrare & eſt p̄ſecrare. Et rō hui⁹ eſt iſta. qz l̄z talis ſacerdos de
 bilē ad t̄m diuinū officū exēq̄ndū & indispoſit⁹. t̄n vtiq̄ meli⁹ eſt infringē
 re ſtatutum inferior⁹ q̄ ſuperioris. nā p̄ceptū ē celebrare ieiuno ſtomacho.
 & hoc inſtitutū eſt a ſec̄d ap̄lica. Sed p̄ceptum ſuperior⁹ eſt p̄bere inſirmis
 ſalutē & anthiodotū. i. remediū q̄d eſt v̄m corp⁹ ch̄ri.

¶ Sext⁹ caſus. vtrum ſacerdos incidens paraleſim in māib⁹ v̄l aliā gra
 uem infirmitatē: ſic q̄ hoſtia non poſſet eleuare an hm̄ ſi ſibi eēt peccatū
 R̄ñd̄ q̄ non. qz eleuatio hoſtie p̄ſecrate non ē d̄ eēntia illi⁹ ſacramenti.
 Sed ſi quis temerarie omitteret. ille mortaliter peccaret. qz infringeret
 formā ſc̄e matr̄. ſec̄lie a ſede romana inſtitutā. Sed diceret. quō ḡ ſacer
 dos q̄ incidit in paraleſim in māib⁹: ita q̄ non p̄t eleuare hoſtiā p̄ſecratā
 d̄z ſe habere. an d̄z ſumere corp⁹ ch̄riſti cum t̄n man⁹ non poſſet mouere.
 R̄ñdetur breuiter. q̄ d̄z ſumere cum lingua. ¶ Septim⁹ caſus eſt iſte vtr̄
 ſacerdos veniens ad medietatē miſſe. v̄l ſq̄ ad canonē. & ſi tūc miniſter
 p̄terit⁹ ab eo recederet. an tunc v̄lteri⁹ poſſit miſſam celebrare. R̄ñr: q̄ ſic
 vici⁹. q̄ licite & cōuenienter poſſet celebrare. qz maior eſt v̄tilitas p̄ficiendī
 miſſam q̄m reſpiciendo miniſtrum q̄ recellit. Et ſi mō eſt d̄m ſi fuerit
 incendium alicui⁹ edificij ſb tali cōditione ſiſte miniſter recederet ab eo:
 ip̄e v̄lteri⁹ poteſt celebrare miſſam. ¶ Octau⁹ caſus. vtrum ſacerdos tene
 tur ſingulis dieb⁹ celebrare miſſam. R̄ñdetur ſb tali diſtinctōe. q̄ ſi ſacer
 dotes ſint p̄ducti. p̄p̄mio ad celebrādum miſſam. tunc d̄nt cotidie celebra
 re. nā ſacerdotes neminē debēt defraudare. Si aut̄ ſacerdos eſt curatus
 tunc d̄z q̄ ſp̄ d̄z celebrare. niſi obſtarz notabile impedimentū. nā in ſacra
 ſcriptura d̄m̄is viuens de altari. debet ſuari altari. ſz talis ſac̄dos viuūt
 de altari tollēs p̄ſimonū ch̄ri & laute viuēs de altari. ḡ eſt debet ſuare al
 tariq̄ miſſam cotidie celebrare. vt p̄z extra de celebratōne. ¶ Non⁹ caſus
 eſt iſte. ſi ſacerdos intēderet p̄ſecrare ſex hoſtias. & eo neſcienē poſtea in
 ueniret ſeptē vel octo. tūc q̄rit̄. vtrū oēs illas hoſtias p̄ſecrauit vel t̄m ſex.
 R̄ñdetur ſm̄ aliq̄s doctores. q̄ q̄libet ſacerdotum p̄ eccl̄iaſtica doctrina
 d̄z ſuare. q̄ in p̄ſecratōe hoſtiarū nunq̄ d̄z ſe limitare ad aliquē certū nu
 merū. p̄pter tale dubiū remouēdum. ſed ſua intentio d̄z eē illa. q̄ oēs ho
 ſtias ibi poſitas vult conſecrare. Alij dicunt. q̄ tales hoſtie debent ſumi

Summula

Subito se sic bdo. si nō es corp⁹ chri. te vt panē māduco. Si vō es corp⁹ chri. mihi pficias in vitā eternā.

¶ tu sacerdos ppas ^{s^c} clari⁹ s^c calici
Quando paras calicem tunc vinū purius illi
.i. puā guttā d aq̄ .i. nō fetida

Infundas et aque modicum q̄ et illa recens sit
.i. pura .i. hostia psecrāda s^c incēlo .i. celebras

Munda sit oblata. nunq̄ sine lumine cantes
.i. oblata psecrāda sacerdotes s^c hostiā

Hostia sit modica sic p̄sbyteri faciant hanc
.i. mūda expositio hui⁹ s^c clari⁹ p̄z in punctis

Landida triticea tenuis non magna rotunda
fuga ire s^c psecrāda

Expers fermenti. non falsa. sit hostia ch̄risti

Spernitur oblata duplex vel terza leuata

Fracta vel inflata vel discolor aut maculata

¶ P̄m⁹ autor determinauit de missis et istis que ptinēt ad missā q̄ ad nūe rū collectay. Nōc iā determinat de istis que ptinēt ad psecratōem corpis et s̄guinis ch̄ri. Et ponit q̄ttuor regulas. q̄ p̄ma talis est. Qñ tu paras seu disponis calicem ad p̄ficiendū s̄guinē ch̄ri. tunc pus infundas clari⁹ vinū qd poteris repire et tūc supaddes modicū de aq̄ que recēs ē et mūda:

¶ Sc̄da regula est. q̄ oblata dz eē munda et figurata q̄ dz psecrari. q̄ sacer dos volens celebrare missā. debet eligere oblatā purā et mūdā non fractā Et t̄tis oblata debet eēt de tritico. et nō de siligine. nec d̄ alio frumēto.

¶ Tercia regula est talis. q̄ ip̄e p̄sbyter dz facere et pinere oblatā.

¶ Quarta regula. q̄ ip̄e sacerdos nunq̄ debet celebrare diuinū officiū missē sine lumine.

¶ Notādum circa lrām q̄ lrā d̄t (Qñ pas calicē) vñ hoc nomē calix h̄z plura significata vt p̄z in equiuocis. om̄ssis quo ad p̄ns oib⁹ alijs signifi catis hoc nome calix sumit̄ hic dupl̄r. vno^o capit̄ p̄ passione ch̄ri. vñ d̄ in passione h̄r. Matth. xxvi. P̄r si fieri p̄t trāseat a me calix. rē. Tē alibi in sacra scriptura. Potestis bibere calicē quē ego bibitur⁹ sum. ibi s̄t passio nem. Alio^o calix accipitur p̄ isto vase in quo p̄ficatur corp⁹ et sanguis ch̄ri et sic capitur hic.

¶ Sc̄do notādū. q̄ tal̄ calix h̄z determinatōez romāe ecclie dz i se h̄re ma teriā q̄ ē auz et argētū. et n̄ dz in se h̄re materiā lignēā. i. q̄ tal̄ n̄ dz eē sctūs d̄ ligno. et hoc p̄p̄e porositatē ligni. q̄z als s̄guis ch̄ri per poros trāsfret. q̄z materia lignea est porosa et aerea. q̄ calix non dz eē lignē⁹. ne s̄guis ch̄risti s̄intrās illos poros lateat ibi et putrescat vt fuit tpe bonifacij. Nec etiā calix debet esse de vitris p̄pter eius fragilitatem vt fuit tempore Scue rini. Et iā calix non debet esse lapidē⁹ p̄pter grossiciē et ineptiudinē illi⁹ materie. Nec et dz eē de plūbo vt d̄ auricalco vel d̄ cupro p̄pter putrescē

Magnumundi

et deez illoꝝ metalloꝝ. qꝫ illa metalla st. fetidaꝝ mali oborꝝ. gꝛ ex eis n̄ bz fie
ri calix. ne sacerdos puocet̄ ad vomitū. sz bz eē d̄ argētoꝝ auro. vt vbanꝝ
instituit. vii. Ligna bonifati. vitꝝ seuerin. hēbat. Post hoc vbanꝝ argē
tea vasa tenebat. Sed si paupꝝ ecclie intm̄ in aliq̄ regione dilataretur
ita qꝫ nec h̄ret auxꝝ nec argētum: tunc ex dispensatōe ipiꝝ pape calix p̄t fie
ri de stāno vel auricalco. Sed in multis regionibꝝ calices st. de cupro. qd̄
licet bñ. sed tñ adhuc requirit̄ qꝫ sint deaurati.

Tercio notādū. qꝫ in p̄secratōe sanguis mixtio fit vini cuꝝ aq̄. d̄ h̄ p̄nt
assignari q̄tuoꝝ cāc. Quax̄ p̄ma ē. qꝫ ch̄s h̄ instituit in cena qñ institus
ebat corpꝝ sanguinē. gꝛ vt ipm̄ imitamur. tūc vinū cōmiscet̄ aq̄ in p̄scre
tōe sanguinis ch̄i. **Secda** cā qꝫ h̄ fit. p̄p̄t̄ yniōnē ch̄i tātatis cū ch̄o. vel
p̄p̄t̄ h̄ qꝫ p̄ istā p̄mixtōem h̄cat̄ ynio ch̄i cū ecclia: Itā tūc p̄ vinū intelli
git̄ corpꝝ ch̄i. p̄ aquā āt̄ q̄ addit̄ intelligit̄ ecclia. i. ch̄i tātatis. **Tercia** cā est
ista qꝫ h̄ fit. p̄p̄t̄ memoriā corpis ch̄i qñ d̄v̄erabili suo corpe p̄ salute hūa
ni gn̄is emanauit sanguis aq̄. **Quarta** ē ista. qꝫ ibi deligit̄ ynio deitas
tis cū hūanitate q̄ st. p̄mixta in deo. Nā p̄vinū intelligit̄ deitas. p̄ aquā
āt̄ hūanitas q̄ve st. ibi qꝫ sicut vinū in sua natura ē vigorosiꝝ et fortiꝝ aq̄ ita
et deitas ē fortior hūanitate.

Quarto notādū. qꝫ plus d̄vino admiscet̄ q̄ d̄ aq̄. qd̄ fit triplici de cā.
Prima. qꝫ p̄ modicum aq̄ intelligit̄ hūanitas. sed p̄vinū intelligit̄ deitas
mō deitas ē multū maior hūanitate vigorosior et dignior: gꝛ et multū ad
dit̄ de vinoꝝ modicū de aq̄. **Secda** cā: p̄vinū intelligit̄ sāguis ch̄i et p̄ aquā
intelligit̄ p̄p̄s dei suae ecclia. mō modicū aq̄ d̄z infundit̄ multū vim p̄ eo
qꝫ vinū trāsmutat̄ aquā in se. Sic et deitas p̄uertit̄ ad se hūanitate. p̄ ecō
uerso. **Tō** multū d̄vinoꝝ modicū d̄ aq̄ infundit̄. **Tercia** cā. qꝫ si multū
infunderet̄ de aq̄z modicū de vino. tūc s̄bstātia vini mutaret̄ in subām aq̄
Et tūc non fieret sāguis ch̄i s̄m institutōem ch̄i. **Vñ** d̄t̄ Innocentiꝝ
vinū in q̄ntū vigorosiꝝ et fortiꝝ. intāto et meliꝝ ē ad p̄ficiēdū sāguinē ch̄i
et etiā eius venerabile corpꝝ. **Nec** dubitādū ē. qñ infirm̄ corpꝝ et verus
sāguis dñi n̄ri ihu ch̄i. ita qꝫ ibi panis trāsmutat̄ in corpꝝ ch̄i. et vinū i sā
guinem ch̄i. qꝫ si quis dubitaret eēt reꝝ corpis sāguinis dñi eēt dānādꝝ
vñ d̄t̄ qd̄ā st̄tilis metrista. **Constat** in altari p̄ carnem de p̄ae creari. **U**
la caro deꝝ ē qui dubitat reꝝ est.

Quinto notādū. autor d̄t in lrā. qꝫ vinū debet eē claxꝝ et puz. **O**ubitat̄
circa hoc: vtꝝ cū agresta aliquis possēt celebrare v̄l de succo p̄sso d̄ botris
R̄r. qꝫ non. qꝫ agresta siue succꝝ non h̄z purā subām vini. **E**t p̄secratō sā
guinis ch̄i d̄z fieri p̄vinū et puz vinū q̄re seq̄t̄ qꝫ non p̄t fieri in succo nec i
agresta. **I**stē materia sanguinis d̄z eē v̄m vinū et puz et eius d̄e sp̄ei. sed agre
sta nō ē v̄a sp̄es vitis. igit̄. r̄c. **D**iceret quis. q̄o ḡ agresta et vinū d̄nt̄: d̄e
ficut cōpletum et incōpletū. vel d̄nt̄ sicut magis et minꝝ. sed talia diuersi
ficat̄ sp̄em. ḡp̄ficiens cū his sp̄ibus ḡuissime peccat. **O**ubitaret quis
qd̄ d̄t̄ d̄ festo iei sexti cū ibi celebrat̄ sāguis ch̄i cum succo p̄sso d̄ botrꝝ
R̄nder̄ sc̄t̄s Innocentiꝝ. qd̄ illd̄ non est satis cautū. sed tñ regionibus ca
lidis in quibus succus vini cito maturescit: ibi potest consecrari corpꝝ
ch̄i et sāguis mediāte succo depresso. qꝫ talis succus magis assimilatur
vino in istis regionibꝝ supple ptibus calidis q̄ in ptibus frigidis. **A**liter

Summula

est et de innocenti⁹. q. forte illud non admittit ppter festu scilicet Sixti. sed magis ppter transfiguratoem dñi q̄ ip̄ agit isto die. Un̄ et ch̄ris de Mat. xxvj Amen amen dico vobis amodo non bibā de genim̄ in evitis ibi fuit memoravit. et sic forte ppter hoc in istis ptib⁹ siue regionib⁹ calidis admittitur. q. sanguis celebrat cū succo de p̄sso. Sed loquedo quo ad alias regiones p̄t r̄ideri h̄m innocentiū. q. p̄t fieri. et hoc tpe necessitatis et als nō. Sic silr. si aliq̄s q̄reret an cū multo posset fieri p̄secratio sanguinis. eo q. adhuc non h̄z cōplexionē vini. Vbi ite aliqui dicunt. q. si ver⁹ vinū nō h̄r tunc talis p̄secratio sanguinis p̄t fieri cum multo.

¶ Sexto notādū an p̄secratio sanguinis christi possz fieri cū pura aq̄ siue cū puro vino: Vbi r̄idetur q. non. eo q. si illud qd magis videt̄ in eē non inest. q̄ nec illud qd min⁹. sed magis videtur in esse q. cum aceto posset fieri. et illud h̄m mādāta romāa ecclie non dz fieri. Et q̄ multominus debet fieri cū sola aq̄ vel cū solo vino. Maior p̄z p̄ locū a maiori. s̄ minor p̄z. q. acetū non p̄t trāsmutari in sanguinē ch̄ri. nā ex aceto non fit vinū sed bene ecōuerlo. ex vino fit acetum.

¶ Septimo notādū. sacerdos p̄ficiēs corp⁹ ch̄ri volens sumere sanguinē ch̄ri in calice inueniat purā aquā. tunc dubitatur an ip̄e sacerdos debz sumere aquā aut audeat reinfundere vinū cum aq̄e intendat cōsecrare ita q. ista occasio sit ex q̄dā negligentia. et videtur q. non de nouo debeat p̄secrare nec infundere vinū cū aq̄ cū corp⁹ et sanguis ch̄ri dñt sumi a ieiunio. mō si p̄us sumpsit aquā et postea de nouo vellet p̄secrare. tūc ip̄e nō sumeret corp⁹ et sanguinē ch̄ri ieiun⁹. qd̄ tamen determinatū ē a sede apl̄ica sicut hoc p̄z in natiuitate ch̄ri qñ sacerdos p̄mam lotōem sumpsit tunc non sumit vltimā. ppter hoc q. possit iterato celebrare. Ad hoc r̄idetur quidā doctor in theologia. et d̄t q. sine om̄i dubio reiterāda est p̄secratio vini et aq̄. Et hoc p̄bat sic. q. multū plus ligat p̄ceptū superioris q̄ inferioris: sed p̄ceptū superioris vicz ch̄ri est q. sacerdos debeat p̄ficere corpus christi et sanguinē. q. non debet sanguis diuidi a corpore. sed p̄ceptū inferioris scz apl̄ici est q. ip̄e sacerdos dz sumere corp⁹ ch̄ri ieiun⁹. q̄ melius est. q. iterato p̄ficat. q̄ diuideret corp⁹ et sanguinē ch̄ri. Sed p̄nia ei⁹ h̄m eundez est q. debet se abstinere a celebratōe misse p̄vinū annū. Alia de isto facto patebunt infra infra in casibus.

¶ Ultimo notādū de casib⁹ quoz p̄mus est. Tē sacerdos mittēs ynaz guttā aque in magnūyas vel in magnū doleū plenū vino. vtrū possz cōsecrare sanguinē christi. Vbi r̄idetur sc̄tus Thomas. q. semoro om̄i dubio talis sacerdos p̄t p̄secrare sanguinē christi. q. illa modica aqua p̄uertitur in s̄bam vini qñ iuste est forma v̄boz huata a recta intentione. tunc fit cōsecratio sanguinis christi. Sc̄ds casus est. sacerdos non h̄ns vinum v̄truz possit celebrare cū multo. Et videt̄ q. non. q. multū nō h̄z naturā cōplexionē vini. q. non est purz neq. clay. Oclup̄ d̄t quidā magister in expositiōe misse. q. si esset aliq̄ terra in q. non h̄r vetus vinū. tunc ip̄e sacerdos p̄t celebrare cū multo. et alias neq̄q̄. ¶ Mercius casus est. an sacerdos possit celebrare sine vino vel in sola aqua. ita intelligendo. q. talis p̄secratio non possit fieri sine vino. Ad hoc p̄dictis non obstāribus r̄idetur q̄dam doctor s̄bullis. q. ppter carentiā vini non est abstinēdū a missa. et hoc cū sit cū li⁹

Naymundi.

centia sed apostolice. qz in corpe christe sanguis ex quada comitantia. qz qñspecific corp dñi nostri iesu christi ex pane tritico. tñc ibi exm corpus xpi e etiã sanguis christi. ex quo ibi est corpus chfi sicut erat in utero virginis Marie sicut etiã p nobis pepedit in ara crucis hz qz sibe credimus: mō tale corpus non est sine sanguine. ex eo qz est vinū. qz sacerdos pt celebrare missam sine vino. ¶ **Quart⁹ casus** est. ponat qz sint duo sacerdotes qz rum vnus cotidie celebrat cum deuotōe et alter abstineat se quādoqz ppf timorē a tali celebratione. tunc qritur quis illorum salubrius opet. Ad hoc rñdent theologit oēs doctores theologie p tres bonas pclusiones. qz rum pma talis est. qz de facto cotidie p se celebraret deuote est laudabile. rō est. quia hoc fit p remedio humani gn̄is. Scda pclusio talis. qz quādo qz abstinere ppter metum e non celebrare est laudabile. Rō est. quia fit ppter reuerentiã sãrit̄ indispositōem celebrãtis. ¶ **Tercia pclusio** ē qui cotidie ex amore dilectione et deuotione pura celebrat est melior eo qz propter metum abstinet. Et pma pclusio sic pbatur videt qz de facto cottidie p se celebrare ex deuotione ē laudabile. Nam sicut est de nutrimento corpali. sic etiam est de nutrimento spūali. Sed sic est de nutrimento corpali. qz ipius cotidie habem⁹ indigentia ad restauratōem vite nostre. qz etiã ita est de nutrimento spūali. id est de nutrimento anime et tale nutrimentum anime non est aliud hic in pposito in sancta matris ecclesia. nisi celebratio misse cotidiana. igit̄ r̄. Scda pclusio sic pbatur. scz qz aliis quādo abstinere ppter metum e non celebrare est laudabile. nam illud ē laudabile quod facit aliquē laudabilē cum reuerētia. sed aliquē abstinere ppter timorem a celebratōe misse ē h̄mōi. igit̄ r̄. ¶ **Tercia pclusio** pbatur sic. scz qz qui cotidie ex amore et deuotiōe pura celebrat ē melior eo qui ppf metum abstinet. nam omne bonum p se ē melius pfectius e dignius qz bonum p accidens. sed cotidie celebrare ē bonum p se et aliqñ do abstinere ē bonum p accidēs. qz r̄. ¶ **Quint⁹ casus** iste. vtrum in vna siue in botris p̄fici sanguis chasti si integre ponerētur vne ad calicem Ad hoc rñdetur qz non. quia sanguis uon debet eē edibilis: sed tātūz potabilis. quia christus post p̄secratōem sanguinis accipite: bibite hoc oēs e non dixit p̄medite. sed integre vne non sunt potabiles. sed edibiles. igit̄ r̄. ¶ **Sext⁹ casus**. quare hoc est. qz sanguis christi non habet sp̄m̄i sanguinis. nec corpus christi habet sp̄m̄i carnis sup hoc magister sentētiarū assignat tres rōnes. qrum pma est. qz hoc fit ido. ne fiat nausea et horroz sp̄is hominibus ad sumēdum sanguinē vel ad sumēdum carnē crudam quia homo naturaliter abhorret sanguinē bibere. et medere carnē hūa nam e crudā. ¶ **Secdo ratio** ē nostra chustiana fides derideatur sarzace nis. iudeis. e hereticis qui dicerēt qz sumerēt carnē crudā crudū saguinē. ¶ **Tercia ratio** ē ista. vt fides nostra h̄ret aliquod meritum in cōspetu diuine maiestatis. Und si crederemus hoc. qz nobis appareret ad sensum ex hoc nullū meritū haberemus. hz si hoc credim⁹ qz no videt vix m vinum trāsmutari in x̄m sanguinē christi exm panē in x̄m eius carne tunc ex illo augmētat meritū nr̄m. qz de br̄is Gregori⁹ Sides nō hz meritū vbi rō humana p̄bet exp̄imētum. ¶ **Septim⁹ casus** ē iste. si laēdos heretic⁹ leuaret vinum non p̄secratū e hostiã nō p̄secratã. ita qz p̄f̄s circū

Summula

stans eēt. tūc q̄rit vty talis ppls p̄mittat idolatriā. Ad hoc r̄ndet sc̄us Zu
nocent⁹ sup decretalia. q̄ talis sacerdos male facit e iniq̄ opat. D̄z q̄ po
pul⁹ circūstās diuinū officii misse sp̄ dz sic ozare. adozo te ihu x̄pe q̄ ama
ra tua passione m̄dm redemisti ex hoc tūc ppls non p̄mittit idolatriā. et
licet ibi sit sol⁹ panis. tñ non adorāt. sed adorāt illū qui redemit m̄dm. h̄ ē
Ihm̄ ch̄m. ¶ Ultim⁹ casus est iste. si miraculo p̄tingeret. q̄ p̄municās
videret sp̄m iuuenis in hostia p̄secrataz p̄ sp̄m vini vey sanguine vel vi
deret hostiā p̄secratā eē mutatam in v̄am carnez vt sc̄to Gregorio semel
p̄tingebat. tunc querit an ille cōmunicās dz sumere vel non. Ad hoc r̄n
dent cōiter oēs doctores sacre scripture q̄ n̄ debet expectare donec trās
mutetur. z si nollet trāsmutare. sic videlicet q̄ illa apparicio non desine
ret. tunc corpus dñicum in loco p̄secrato firmiter dz cōsuarari ad confir
matōem ch̄stiane fidei.

¶ Morādū. q̄ aliq̄ text⁹ h̄nt hūc v̄sum loco duoz vltimoz. hec e triticia p̄
sbyē faciāt h̄c v̄bi vult q̄ null⁹ dz facere oblatas nisi p̄sbyē hoc ē intelli
gendū q̄ sic erat t̄pib⁹ m̄gr̄i in cōpilatione hui⁹ libri p̄p̄t̄ istā cām. ne aliq̄
negligētia ex tali factōe p̄tingat. videm⁹ tñ oppo^m fieri nūc p̄mittit q̄ v̄
gines religiose custodes eccl̄iaz: qui q̄nq̄ h̄s accoliti. q̄nq̄ p̄rozati. faciūt ob
latas: bñ p̄nt dum mō tamen fiunt munde.

¶ T̄t̄e text⁹ d̄t cāvida triticia. zc. vñ in talib⁹ v̄sib⁹ innuunt q̄dā p̄bitōes
req̄site ad hostiam p̄secrādā q̄b⁹ h̄o dz frui sp̄ualit̄ volēs corp⁹ ch̄ri digne
māducare. ¶ Primo em̄ hostia dz eē mūdaz cāvida. h̄ ē pure alba ad de
signādū q̄ ch̄ri x̄m corp⁹ in hostia p̄ficiū q̄ uatus ē de v̄gine purat̄. sc̄t
licet mūdi cordis z bone p̄scientie p̄ p̄niam z p̄fessionē purgat⁹. q̄ p̄ cādo
rem designat castitas que opponit lurrie. ¶ Secūdo hostia dz eē d̄ puro
tritico. q̄ triticū ē dulci⁹ alijs frumēt⁹. vel q̄ triticū ē nobilissimū grano
rūz fructuosissimū cū hoc suaue sit. sic ch̄s et̄ oñdebat nobis dulcedinē
fruct⁹ z grām. q̄ h̄o accedens ad hoc sac̄m et̄ debet eē dulcis oēm rāco
rem z om̄e obiā postponēdor hostiā esse triticā p̄ h̄m oī designatur man
suetudo opposita inuidie. ¶ Tercio. hostia debet esse tenuis ad designā
dū magnā ch̄ri humilitatē. nā sc̄ipm̄ exinaniuit formā sui accipiēs fact⁹
p̄ nobis obediens vsq̄ ad mortē. sic etiā homo volens digne accedere dz
eē tenuis. i. sobrius. non solū a cibis corp̄alis. sed etiā ab omnib⁹ peccatis
mortalib⁹. vñ in Exodo d̄t. non h̄z potestātē edendi agnū pascale q̄ fuit
tabernaculo. i. voluptatib⁹ mundi. Et p̄ hostiā tenuē designat abstinē
tia opposita gula. ¶ Quarto. hostia dz eē pua sic h̄o accedens ad corpus
ch̄ri debz eē puus. i. hūilis humiliter imitando exempla ch̄ri. vñ dñs in
euāgelio. Matth. xj. d̄t. discite a me. q̄ mitis sum z hūilis corde. Per h̄ q̄
hostia non dz eē magna humilitas designat opposita supbie. ¶ Quin
to hostia debet esse rotunda. vñ om̄e rotūdū faciliter est mobile z volubi
le. sic h̄o accedēs ad corpus ch̄ri dz eē faciliū mobilis: volubilis d̄ vno bo
no ope in aliud. Et sicut rotūditas siue circūl⁹ rotund⁹ caret p̄ncipioz si
ne. sic etiā deitate non p̄t dari p̄ncipium neq̄ finis. Etiā habet ex mathe
matica. q̄ figura rotunda ē oim̄ aliaz p̄fectissima. sic etiā deus ē p̄fectis
simū ens oim̄. z p̄ figurā rotūdā intelligit̄ velocitas hois in in fuitio d̄i q̄

Raymundi

exponit accedie. ¶ Sexto dicitur esse sine frumeto: hoc est sine amaritudine que fit supbia. Sed homo accedens dicitur esse sine supbia. Septimo hostia non dicitur esse falsa. sal enim dicitur quanto plus comeditur. detato plus puocat sitim et per sal avaricia intelligitur. quod de quanto magis aliquis insistit avaricie. de tato plus desiderat ei insistere. sic hostia non dicitur esse falsa. sic homo accedens ad mensam dei non dicitur esse falsus. i. avarus. sed dicitur tota mente cogitatioem erigere in deum. ¶ Tertio dicitur quod debet esse oblata et dicitur reicitur igni in consecratione. per hoc in metris libere dicitur. unde spernit oblata duplex de terra leuata. Fracta vel inflata aut discolor aut mutilata. Per hos enim usus innuitur quod sacerdos volens consecrare dicitur respicere oblata ne sit duplex. i. due oblate dicitur dicitur. nam talis oblata non dicitur consecrari. et si oblata pieccta ad terram non dicitur consecrari. et si oblata fracta in circumferentia nec inflata. nec mutilosa. sic quod habet eleuatoes in superficie suis nec discolorata. Diceret quod. vix in solo pane tritico non alio officiat corpus christi. Ad hoc respondet antiqui doctores et sanctus Thomas et alij multi dicentes. quod si quis in sacramentum videret de pane alterius grani de pectis grani tritici. talis non consecraret corpus christi. sicut nec consecraret sanguinem qui tantummodo habet aquam in calice. quod sicut desiceret debita materia fieri sanguinem christi. sic et si desiceret debita materia fieri corpus. Ratio conclusionis illorum doctorum est. quod christus per prophetam Iohannem respondit se grano tritici unde de seipso loquens ait. granum tritici cadens in terram. nisi mortuum fuerit ipsum solum manet. quod vobis tractatis beatus Augustinus. super iohannem dicitur. cum sint multa grana frugum nulli se respondit christus nisi grano tritici. unde mos ecclesie cepit ortum de hoc solo grano fieri. dicitur enim finaliter quod consultum est. quod in consecratione corpus christi falsum dicitur illo pane quem multi doctores reputant uerti in corpus christi dicitur. vobis consecrationis ab ipso sacerdote. quod quod illo pane vras quem multi doctores non reputant uerti in corpus christi. ¶ Diceret quod. an ex pane frumentato possit fieri corpus christi. dicitur enim quod sic. sed sacerdos qui hoc facit quod peccat contra consuetudinem ecclesie. quod secundum sanctum Thomam. panis asinum est conueniens pro tanto. quod christus panem asinum consecrauit. nam per panem asinum simplicitas sine ritibus paupertas christi dicitur. unde beatus Paulus. epulemur in asinis. etc. alia multa dubia de pectis rei materia in sequentibus patebunt.

i. cum duobus panibus linteis. i. mensa dei tecta
Sit binis mappis altare tuum cooptum
s. altare. i. femine puel. i. virginis
Nolo tegant illud mulieres siue puelle
i. vba tu psalby. i. nimis velocit
Canonis eloquia recites ne precipitanter
s. tu strahatis s. vba canonis committeres
Nec fureris ea quia crimen grande creares
s. dicitur enim sacerdoti. i. valde diu. i. in legendo. i. duras. s. vbi canonis
Vinc tibi nec nimium recitando moreris in illis
i. murmuratoes non committas. s. ipso s. canonem
Murmura non facias in canone dum legis illum

Summula

¶ Postq̄ autor posuit q̄sdā regulas obfūādas ab p̄ficiēdum corp⁹ chris-
 tice sanguinē. Hic modo ponit quasdā regulas obfūādas circa altare.
¶ Et diuiditur illa ps in duas pres. in p̄ma autor facit quod dicitum est.
 in sc̄da autor ponit quasdam regulas obfūādas circa canonem. sc̄da ibi
 canonis eloquia. Et stat virtus littere in quinq; regulis. q̄rum p̄ma ta-
 lis est. q̄ altare in quo corpus dominicum p̄ficiēdum dz ee cooptum si-
 ue tectum ad minus cum duabus mappis. i. cum duob⁹ pannis linteis.
¶ Sc̄da regula. q̄ illud altare non dñt tegere mulieres siue puelle. sz de-
 bet regi ab hominibus qui s̄t d̄ sexu masculino. hoc ē solū ab ipis viris.
¶ Tercia regula ē. q̄ vba canonis dñt ornatez debite p̄nunciari. ita q̄ nī-
 hil s̄trahit. eu diminuitur eum hoc nihil apponat quia si hoc facerz sa-
 cerdos. tūc p̄mitteret grāde pctm̄. **¶** Quarta regula ē. q̄ vba canonis n̄
 dñt nimis tarde. nec nimis velociter p̄ferri. sz dñt ee integrāz indiuisa. ne
 sensus puertatur. **¶** Quinta regula. q̄ vba canonis non dñt murmura-
 ri nec alta voce p̄ferri. sz dñt dici s̄ filētio q̄ nullus audiat ea aliis a s̄c̄-
 bote. **¶** Circa lrām ē p̄mo notādum a quo ritus altaris p̄ncipalit ē in-
 uētus. Ad hoc r̄ndetur. q̄ p̄mus ritus altaris humanitus loquēdo fuit
 inuēt⁹ ab ipo noe. quia noe edificauit altare domino. vt h̄r in Gen. viij.
¶ Sc̄ds ritus altaris ē inuētus ab ipo Jacobz ab ipo Abrazaz ab ipo
 Moyse. vñd erexit Jacob lapidē. ec̄. et hoc totum fuit in ātīquo testamē-
 to. Sc̄do ē notādum. q̄ altare dz quasi alta res. quia in altari consecrat.
 scz corpusz sanguis dñi ihu ch̄ri qd ē sacramētum altissimum. vel dz al-
 tare quasi alta res quo ad ascēsum. qz ē eleuatum sup trā. Vel dz ora idō
 ab ardore vt d̄ Innocētius. qz sup altare antiquit⁹ vitul⁹z burebātur ad
 reuerētā dī. **¶** Tercio notādum d̄ materia altar⁹ sit. R̄ndet Innocēt⁹
 q̄ ipm altare dz fieri d̄ matīa lapidū. pp̄ tres cās. p̄mo pp̄ debilitatē. qz
 res q̄ sit d̄ lapidibus diutius durat q̄ q̄ sit d̄ lignis. **¶** Sc̄da rō. quia alta
 re p̄secratur: mō ne p̄secratio sp̄ reiteretur. tunc altare dz fieri d̄ lapidib⁹z
 non d̄ lignis. qz lignum cito putrefcit. iō tūc opterz sp̄ reiterari p̄secratio
 nē. **¶** Tercia rō ē spūalis. qz p̄ altare spūalit designatur ch̄rs qui dictus
 ē lapis. iurta illd̄ ps. lapidē quē reprobauerunt iudei. ec̄. **¶** Quarto no-
 tādum d̄ figura altaris q̄lis sit. R̄ndetur. q̄ altare dz ee q̄drāgular⁹ figurē.
 Et rō illius ē duplex. p̄ma. q̄ altare non dz ee quadratum. quia illd̄
 (qd ē quadratum) magis ē immobilēz inuolubile. sz in altari p̄ficatur ex
 pane d̄s. Et sic in quātum d̄s ē immobilis. sz altare dz ee immobile. qz p̄-
 mus motor ē immobilis z immutabilis vt pz. viij. physycor. Et ibi p̄ p̄-
 mum motorē merito quo ad p̄ns possumus intelligere ipm christuz per
 quē omnia facta s̄t Joannis p̄m o. z sic p̄ns altare habz quadratā figu-
 ram pp̄ ei⁹ immobilitatē quā dz habere ad reuerētiam sacramēti chris-
 sti. q̄ ch̄rs in quātum d̄s immutabilis ē. Et lz hostia p̄secrata ibi eleuat.
 tamē p̄ hoc d̄s non mouetur. qz mouere ē de f̄mino a quo ad terminuz
 ad quē alitē h̄ret hoc p̄pe non p̄petit dō. **¶** Sc̄da ratio ē. q̄ altare ē qua-
 dratū in signum dñice passionis. qz qñ ch̄rs fuit oblat⁹ p̄ salute humana
 in cruce. tunc illa crux habuit q̄rtuor cornua. Et q̄ in signum illius alta-
 re ē quadratum. **¶** Quinto notādum. q̄ ipm altare sit. p̄per tria. sicut
 et fuit antiquit⁹ in veterē testamēto. p̄mo sit pp̄ sacrificia offerēda. qz anō

Raymundi

triqui offererent sua sacrificia sup altaria et non sup aliū locū. Secūdo fit altare ppter nomē dei inuocandū. qz ibi chrs pl^o inuocat q̄ in aliq̄ alio loco. Tercio fit altare ppter cātores. qz cātores offerūt melodīā dō omnipotenti. Sexto notandū. qn̄ altare psecrat tūc septies cū aq̄ bñdicta aspsit. Lūi^o rō s̄m̄ innocētis est. qz chrs gl̄iosus septies emisit suū sanguinē p nobis. et ppter hoc septēvicib^o altare cū aq̄ bñdicta aspsit. Itē chrs pmo emisit suū sanguinē in circūcīfione. Secūdo tpe passionis in eius orōne. Quibz aliq̄s erat sudor eius. Tercio in ipius ardua flagellatōe. Quarto in eius coronatōe. Quinto in ipius man^o perforatōe. Sexto in ipius pedū apertione. Septimo in ipius lateris lāceatōe. Et in signū illi^o altare in ei^o psecratōe septēvicib^o aspsit cum aqua bñdicta.

¶ Septimo notandū. qz si dicret q̄s. que est rō qz altare dz eē tectū cūz duab^o mappis. Respondetur qz hoc est in signū antique legis. qz sic vna mappa tecta est s̄b alia in altari. sic antiqua lex est tecta s̄b noua. Sz alij assignant aliā rōem et dicunt qz quandoqz ptingit ex cāu qz sacerdos imo p̄uidus effundit de calice sanguine chrsi. Tō altare dz tegi duplici mappa sic qz iste gutte immediate non cadāt sup altare sed qz cadūt sup mappas ex quib^o p̄nt extrahi. Vnde sanct^o Innocentius dicit. altare dz esse duplici mappa tectū. et h̄ semp est vey nisi in die pasceus tūc denudat altaria ppter reuerētiā chrsi memoria eius passionis. Nā chrs in cruce fuit denudat^o. vt legit^o ibi. Diuiserūt sibi vestimēta mea. et. quare merito in ecclesijs chrsi fidelū altare isto die denudat. in signū hui^o qz ipe chrs^o Zesus in ara crucis fuit denudatus. ¶ Item notandū qre mulieres nō debēt regere altaria neqz puelle. Rñdetur qz hoc ob reuerētiā illius sacramenti in tali altari p̄tēdū vicz qz mulieres qn̄qz patiunt mēstruū et sunt valde immūde. Vel hoc fit ppter specialē effluxū embriōnis ipay. et qn̄ hñt illum effluxū tunc inhibite sunt ab ingressu ecclie. et si nō dñt habere ingressum ecclie. eo minus dñt vti p̄patione altariū nisi in claustr^o monialium vbi bene potest fieri.

¶ Notandū. Irā dicit (canonis eloquia) vñ canon in greco ibē ē qd regula in latino. inde deriuat canonicus. et dicitur a canon. i. regula et icos custos q̄si custos regularis siue custos regular. qz canonicus dz eē regular. et ob h̄ uator suay regular. eas nō excedere. vñ illa verba dicunt canon qz regulariter canon dz pferri sine alta voce. Cuius rō est. qz si sacerdos pferat alta voce tunc layci circūstātes ex continua auditōe p̄nt addiscere et pferre illa verba in cōmestionib^o ipoy. sic qz tunc fieret in aliq̄ incōueniētia. si cut legit^o qz tpe bti Gregorij pape qdā sacerdos erat q̄ sp̄ alta voce canonē p̄ferebat ita qz circūstātes addiscebāt talia vba canonis. postea in eorū cōmestionib^o qn̄ comedebant p̄ferebāt vba canonis ibi miraculo se p̄as conuertebāt in carnē. ita qz illi ex iracundia dei fuerūt p̄sumpti p̄ ignem iehenne. Sicut vba canonis nō dñt nimis tarde p̄ferri. et illi duplex est rō. Prima ē p̄figuratio antiq̄ legis in q̄ est mādatū comedere agnū pascha lem festinant. Secūda rō est. nā si nimis tarde legeret canon tūc diabolus milleartifex posset inducere sacerdoti malas cogitatōes. et q̄ sacerdos debet esse caut^o in legēdo canonē sic qz medio mō se hz et ordinate legat. sic qz nō nimis cito leget. nec et nimis diu in eodē morat.

Summula

Ultimo notābū de casibus. quoz p̄mus est iste. si sacerdos; p̄secraret oblatā sc̄tām de tritico mixtā cū siligine missam totaliter perficiēdo tūc dubitā v̄t sit credēdum illā hostiā esse consecratā. R̄r hostiā de tritico consecrari; siligine intelligit̄ tripl̄. Primo mō q̄ ibi plus est ḡ siligine q̄ de tritico. tunc d̄: q̄ talis panis non p̄t consecrari. Sec̄do q̄ int̄tūz sit de siligine quārū de tritico ita q̄ sint ineq̄li mēsurā tunc d̄: q̄ iterum talis p̄is non p̄t consecrari. Tercio q̄ plus h̄z de tritico; min⁹ de siligine ita q̄ siligo non p̄t iudicari in pane tunc p̄t confici a sacerdote; p̄secrari. sed t̄n eo sciente ip̄e sacerdos peccat mortalt̄; eum oportet penitere. Et tenetur p̄terite; p̄niam agere. **S**ec̄do casus est iste. ex q̄ corpus; sanguis ch̄i s̄ specie; cere; sensibilibus vt corp⁹ s̄ specie p̄is; e sanguis s̄ specie vini. tunc dubitatur vtrum fractio ille sonus ibi sit in corp⁹ poze ch̄i vel in p̄e vel in accidentibus: Non in corpore ch̄i. q̄ illud est indiu. sibile. nā in q̄libet pte ho; tie consecrate est integer; totus ch̄s sicut p nobis pendit in ara crucis. imo si in partes mille diuideret̄ tal hostiā. tunc in qualibet parte ch̄us est integer sicut in tota hostiā. ergo sonus non caufatur in corp⁹ ch̄i. s̄ nec fractio. Nec etiā in p̄e cuz p̄is sit trāsmutatus in verum corpus ch̄i. Neq; in acc̄tibz. q̄ acc̄dentia de se non faciūt sonū. Ad hoc r̄ndent doctores sacre scripture q̄ fractio seu son⁹ est in acc̄tibz. **T**unc ad rōem in oppositū q̄n d̄: t̄n acc̄dentia p se non faciunt sonum nisi cum eoz s̄iectis. **I**bi r̄ndet̄ q̄ hoc naturaliter est v̄t p̄bi acc̄ntia in h̄sue sunt in s̄iectis. Sed est sc̄e in hostiā consecrata. q̄ in talia hostiā p̄secrata acc̄ntia sup̄naturalit̄ st̄t sine s̄iectis. **T**ercio casus est. vtrū sacerdos posset faciar̄z inebriari. ex corp⁹ poze; sanguine ch̄i. Respondetur q̄ non. quia iam panis trāsmutatus est in corpus ch̄i; vinum in sanguinem. Et hoc non inebriat nec faciat cum sit sp̄iale quoddā. Sed t̄n si fieret inebriatio tunc hoc esset ex acc̄tibz; ex solo sapore p̄is vini. Et non esset de s̄st̄tia p̄is vini. q̄ s̄ trāsmutata in corpus; sanguinem ch̄i.

Quare casus. vtrum sacerdos diuidēs hostiā consecratā an ibi corp⁹ ch̄i diuidit̄ accidentia; et non corpus ch̄i. q̄ est indiuisibile; incorruptibile. Et etiā non accidentia. q̄ talia st̄t sine s̄iecto sup̄naturaliter. R̄ndetur q̄ corp⁹ ch̄i diuiditur sed non diuisione reali. q̄ talis ap̄ x̄pm glorificatum ē impossibilis. Sed diuidit̄ diuisione que q̄si intellectui humano est sup̄ueniēs. Nā in qualibet parte hostie p̄secrate ē integz corp⁹ ch̄i. Et illud p̄t etiā ex naturalibus psuaderi; q̄ videm⁹ ad sensum q̄ si fr̄gatur speculum in plures ptes tunc in qualibet pte speculi manet integra imago. t̄n speculum diuidit̄ noni mago sic acc̄ntia non corp⁹ x̄pi diuidunt. Sic eodē mō in diuisione hostie manet integz corp⁹ ch̄i. v̄nd sumit̄ vnus sumunt mille. t̄tūm isti quātuz ille nec sumpt⁹; absumitur **Q**uine casus est. vtrum corp⁹ ch̄i consumitur dum a multis accipitur. R̄ndetur q̄ ch̄us non p̄sumit̄ sed manet integer. sed sola species p̄is consumit̄. nec ch̄us diminuit̄ ex multitudine p̄sonaz recipiētū **P**ro declaracōe istius p̄t sic sumi exemplum. vt si incendatur vna cādela vlt̄erū multe alie cādele incendatur ab eadē cādela tūc illa cādela non diminuit̄. s̄ a fortiori. sic fit in corp⁹ ch̄i **S**ext⁹ casus. quō corpus

Raymundi

christi sumit a bonis et a malis cum tñ christus in se est bonus. Rñdetur qd corpus christi sumit a bonis ad salutē et a malis ad eternā dñatōēz dñatōē. Sed diceret quis sic oppositē cause erunt in vna et eadē re. Rñdet qd hoc non videt eē inconueniēs qd oppositē cause sint in vna et eadē re. Rñdet p3 in naturalib⁹ et pncipali⁹ p3 in flore qd pber apib⁹ succū quo ad pductiōnem mellis. et pber araneē succū quo ad generatōē veneni. et sic in vna et eadē re sūt oppositē cāc. Sicut hoc p3 in igne qd dissoluit et congregat siue aglutinat. qd ignis dissoluit plumbum et congregat siue aglutinat lutū. I3 hoc fit respectū diuersorū obiectorū. Et cū istud sit in naturalib⁹. qd multū magis potest fieri in supnaturalib⁹. vt p3 2º de gnatiōe. Vel dōm qd hoc nō est ex pte corp⁹ christi. sed ex pte sumentū aliter et aliter dispositorū.

¶ Septimus casus. quare sacerdos habeat speciales gestus quādo velit psecrare hostiā sic qd tunc facit plura signa vitz eleuādo eā. similiter et cetera. Ibi dicit Innocentius sup expositiōem mille qd factā consecratōē ipse sacerdos eleuat corp⁹ dñi nostri ihu christi in signū cuius qd corpus christi fuit eleuātū in ara crucis. Vnde etiā dicit Innocentius. Vncus spens fuit extēsus in colūna. vt quicunqz intueretur illum spentem liberet a mortu su spentino. i. a diabolo. sic christus fuit extēsus in ara crucis vt quicunqz intueretur eum liberetur a mortu spentino. i. diabolo. Vnde subdit Innocentius. cauetūm est ne sacerdos eleuat corpus christi altez signāter hostiā nisi prius fuerit consecrata. quia si antea eleuaret tunc populus adorare posset et ibi cōmittere idolatriā. quia ibi adhuc non est psecratuz corpus christi. ¶ Octauus casus est iste. an sacerdoti dubitātū quō possit fieri trāsmutatio panis in corpus et trāsmutatio vini in sanguinem christi. Aliqua persuasio illi potest dari quomodo panis trāsmutat in corp⁹ christi et vinum in sanguinem christi. Et hoc sic. quia quicquid potest virtus inferior hoc etiā potest virtus superior. vt dicit autor libri causarum. sed virt⁹ inferior potest qd mutat vnā speciem in aliā. qd mutat nutrimentū panis in carnem. et nutrimentū vini in sanguinē. ergo pculdubio multo magis potest virtus superior facere que est ipsius.

¶ Vltim⁹ casus. quomodo potest fieri qd non ad sensum videmus trāsmutationem vini nec realiter sentimus cum tamen visus nō decipitur circa propriū suū obiectum. Ibi respōdetur qd sensus decipit multo tripliciter circa suū obiectum. Nam videmus ipm solem maiorem esse de mane de vespere qd in meridie cū tamen sit eiusdem magnitudinis sic etiam illi hystiones et incantatores decipiunt visum quādo faciūt ex calamo spentem sicut patet de magis pharaonis qui hoc mō conuerterūt virgas in spentes. Et idem apparet in baculo qui stat in aqua. licet sit in se rectus tamen apparet esse curuus. cum ergo facit hoc creatura inferior. ergo multo magis deus hoc facere potest. Et sic est hic finaliter dōm qd non est inconueniēs qd aliud videm⁹ qd quid videm⁹ albedinē. et tñ ibi ē ver⁹ corpus dñi nostri ihu christi. qre dicit sacra scriptura. A dño factum est illud. et est mirabile in oculis nostris.

De variis periculis incidentibus
circa Officium misse.

Summula

Vinum conditum vel commixtum speciebus
.i. tpātū s^c aromatic⁹
.i. ad celebratōez diuini officij .i. vinū acetosum

Ad domini mensam non accipias. nec acerum
venenosius .i. aliqd hmoi

Si crinis vermis vel tale quid in calicem sit
.i. cecidit s^c tūc tu sacerdos. s^c z ego raymund⁹

Lapsum sepe laues que dico loco tantū
sacerdote .i. nō materia vmiū vel criniū

Ac te sumatur et non substantia rerum
s^c libam ego raymund⁹ s^c ardentē

Hanc in piscinam volo proicies vel in ignem
naraui ex cāu .i. faceres

Si deglutires que dixi forte creares
nauseā s^c aliqd aliō offendere

Inde tibi vomitum vel quod te ledere possit
.i. officij misse aliq tpe

Non celebras missam sine libro canonis vnq⁹
s^c sacerdos s^c vinū in calice psecratū. madefctā

Si super altare fundas calicem fuge riuicta
s^c fuge. s^c madefctās

Linteā vel mappas sacras quas sepe lauabis
s^c ipius s^c linteisyl mappis madefact⁹

In calicis vase quod ab his fluit hoc bibe totum
scz illas pticulas s^c tu sacerdos .i. pfudisti

Frustra referuari debes ea que maduisti
s^c frustra .i. in loco psecrato absconde

Ac ea pperua sub clauē reconde. sed illud
s^c s^c missam s^c de tali crimine

Consulo ne celebres donec facias satis inde
In hac pte autoz ponit alias reglās obhuādas circa psecratōez corz
pousz sanguinis. z diuidit illa ps in duas ptes. In pma pte fac hqd bi
ctū ē. In scda pte ponit aliqs reglās d celebratōez missay: scda ibi Non
celebras) Et stat dicitur s^c sit in dngz regul. Quaz pma ē tal. sacerdos vo
lens celebrare nō dz celebrare cū vino p doto. i. cū vino mixto spēb⁹. nec cū
vino acetoso. s^c dz sp recipe vinū purz ex nō in sua natura va. Scda regu
la talis est. si crinis aliqs vel aranea vel aliquis alius vermis venenosus
inueniretur in vino consecrato tunc ipē sacerdos dz lauare calicēz hūc
at solū vel crinē pijciat in piscinā siue in aquā fluuiatē vel in ignē z capi
faciendo. Et sic tunc fieret maius scandalū vel crinis dz cōburi cū lumi
ne altaris. Et extra lrām dz poni in loco psecrato z referuari. p reliquijs.

Tercia regula est talis. quod sacerdos nunquam debet celebrare missam sine libro in quo habetur verba canonis. posito et illo. quod sacerdos sciat canonem corde tenens seu exterius. Et ratio est. quod sacerdos ex cogitatione mentis rumpitur agitatur. ita quod non potest ordinate dicere illa verba propter illud scandalum euitandum: tunc sacerdos debet habere missale. Alia ratio. quod diabolus qui est milleartifex inducit diuersas cogitationes sacerdoti faciens eum errare. Si sacerdos debet habere librum. Quarta regula est talis. Si sacerdos ex negligentia effunderet sanguinem christi super linteamina altaris. tunc ipse sacerdos debet fugere et multotiens lauare partes madefactas. et illam lotem debet ebibere. Et post hoc particulas in aspe debet abscindere et in loco secreto reuiuare. Quinta regula est talis. quod sacerdos qui pagit illam negligentiam non debet celebrare: nisi prius peniteat et satisfaciatur pro tali negligentia.

Circa hanc primo est notandum. quod doctores sacre scripture tractantes illam materiam circa quartam sententiam dicunt. quod materia huiusmodi sacri que est uertebra in sanguine christi est naturale uinum uitis. et illa conclusio probatur sic. Quod cum uino christi hoc sacrum celebrando instituit. ut habetur. Matth. xxvi. et primo ad Corinthios. xij. igitur huiusmodi uinum debet obferuari in celebratioe missarum. Et quo loquitur correlarie. quod de uino pomorum uel puerorum non debet fieri consecratio huiusmodi sacramenti. Et ratio est. quod non est naturale uinum. Secundo correlarie sequitur. quod de uino uere acetoso non debet fieri consecratio huiusmodi sacramenti: quia uinum uere acetosum non est uinum. ideo non est naturale uinum. Si ergo contingit cum eo non debet fieri consecratio missae. de qua est notandum. quod si uinum est aliquo modo spiriticum siue pedulosum et non totaliter est acetosum: tunc tunc per necessitatem cum eo licitum est celebrare. Tercio correlarie sequitur. quod cum agresta non debet fieri consecratio sanguinis christi. Hoc correlarij probatur sic. quod agresta solus est in uiridi uino et de facto non est uinum. ideo non debet fieri consecratio missae cum agresta. quia agresta nondum maturefcit. Et illa materia est doctorum circa quartam sententiam.

Secundo est notandum. quod huiusmodi naturalis uino debet modicum de aqua admisceri. Et ratio huiusmodi aliquos doctores est. quod dominus Iesus christus creditur hoc sacramentum ita consecrasse. secundum Damascenum dicitur. quod hec est ratio: quia consuetudo terre sancte est non bibere uinum. nisi limphaticum propter eius fortitudinem excellere. et ideo dominus in cena quando hoc sacramentum instituit: fecit huiusmodi regionis. ita quod dedit de scipulis suis uinum limphaticum. et ideo eandem formam (quam dominus instituit) etiam tenemur seruare.

Tercio notandum. quod si crinis uel uermis uenenosus (sicut aranea uel musca) inueniret in calice consecrato. hoc debet sciri Thomam contingit dupliciter uel ante consecrationem uel post. si ante consecrationem. tunc illud uinum effunditur et aliud uinum accipitur et de nouo celebratur. sic tamen quod sacerdos prius debet mundare suum calicem ualde diligenter bene. Si autem hoc contingit post consecrationem. tunc sacerdos debet facere huiusmodi quod autor in libro docet. scilicet. quod debet aburere illum uermem uel ad aquam fluxibilem proijcere. et sola lotem debet sumere. sed tamen si ficet quod sacerdos esset tam grosse complexionis: ita quod non timeret vomitum. tunc potest sumere hanc illorum uinum. quod dicitur miraculose quod quodam sacerdos in consecratione deglutit araneam. et postea per multos dies in minutione sanguinis aranea exiit aut de uulnere. Sed si sacerdos non est grosse complexionis quod timet nauis

Summula

seam. tunc non bz sumere s̄bam coꝝ. sed tm̄ lotōem vt supra bc̄m̄ est.

¶ Quarto ē notādū. si sacerdos inueniret venenū in calice. tūc ibi dubi um eēt qd̄ eēt faciēdū. Ad h̄ r̄ndet s̄ctūs L̄hoās. q̄ sacerdos nullo d̄z su mere tale venenū. s̄z bz fundere in vasculū ⁊ valde caute refuare. ⁊ ad lo cum sacꝝ reponere. ⁊ dz valde bn̄ calicē mūdare: ⁊ calicē mūdato d̄ non o infundat vinū ⁊ p̄secrat ⁊ postea assumat. S̄z tm̄ aliq̄ doctores d̄cūt. q̄ ip̄e sacerdos dz sumere illud venenū. In oppo^m ē s̄ctūs L̄hoās p̄pter huma ne nature fragilitatem.

¶ Quinto ē notādū. si sacerdoti ex negligētia accideret q̄ effunderet vt nū p̄secratū p̄ duas mappas. qd̄ debeat facere. R̄nr̄. q̄ ip̄e sacerdos p̄tes mappē madefactas dz sepi⁹ lauare sup̄ calicē dz illā lotōē dz sumere ad se. ⁊ illā negligentiā dz p̄sp̄iteri. ⁊ non celebrare. nisi p̄satisfaciat penitē do. que at̄ sit p̄nia patebit infra.

¶ Sexto notādū. ad qd̄ valz missa ip̄is hominib⁹ deuotē sine pctō mor tali ad missam venientib⁹. R̄nr̄. q̄ ip̄is sp̄alit̄ decē gr̄e inferunt. Quaru^m p̄ma talis ē. q̄ pctā eis ibi dimittunt. Sc̄da. q̄ ibi sp̄sctō replebūt. Ters̄ cia. q̄ ip̄oꝝ oꝝo corā dei pietate exaudit. Quarta. q̄ oꝝo ip̄ius sacerdotis p̄ eis exaudit. Quinta. q̄ ip̄i in piculo mort⁹ securiores erūt illd̄ atēden do. Sexta. q̄ purgatoriu^m illoꝝ hoim̄ minorat. Septima. q̄ angeli cum his hominibus habitare solent. Octaua. q̄ vtutes illoꝝ hoim̄ augmētāt. Nona. q̄ isti hoies in fide catholica roborant. Decima. q̄ magnū gaudi um corā deo eis impetrabunt.

¶ Septimo notādū. Irā d̄t (fundas) vñ effusio calicis fit multis modis. Uno⁹ sic. q̄ effundit in tāta q̄ntitate. q̄ stillā sup̄ tabulā altaris vñ effun dit in modica q̄ntitate q̄ non stillat sup̄ tabulā altaris. si p̄mo mō. tūc ta bule altaris d̄nt lingi. ⁊ postmodū d̄nt radi cū cultello. Et post hoc cūe res illi⁹ abscissionis vel abrasionis d̄nt in loco reliquiaz refuari. Et sic eo b̄e mō ē faciēdum de corpe ch̄ri sup̄ terrā ceciderit. Si at̄ stillat in modi ca q̄ntitate. ita q̄ non p̄trāseat nisi p̄ynā mappā. tunc sacerdos sic negli gens debet penitere tres dies in pane ⁊ aqua. ⁊ dz se abstinere a celebra tione missaz donec peniteat. Si at̄ p̄trāseat duas mappas. tunc ip̄e sacer dos debet ieiunare ⁊ penitere sex dies in pane ⁊ aq̄. ⁊ iterum se abstinere a celebratōe missaz donec satisfecit de crimine p̄petrato. si at̄ p̄ tres map pas. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare ⁊ penitere nouem dies in pane ⁊ aq̄ ⁊ se iterum abstinere a celebratione missaz. Si autē sanguis ch̄ri stillaue rit per quattuor mappas vel per plures. ita q̄ attingit tabulam altaris. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare in pane ⁊ aqua triginta dies. ⁊ se iterū abstinere a celebratione missarum donec peniteat. Si autem sanguis ch̄risti ceciderit super terram. tunc ip̄e sacerdos debet ieiunare in pane ⁊ aqua quadraginta diebus. ⁊ se abstinere a diuino officio misse donec pe niteat. Si autē corpus domini nostri Ihu ch̄risti caderet sup̄ terrā. tunc iterum ip̄e sacerdos debet penitere p̄ quadraginta dies ⁊ ieiunare in pa ne ⁊ aqua ⁊ abstinere se ab officio misse donec peniteat. Et hoc ē de intē sione sancti Innoctij.

¶ Item notādum. bubitaret quis vtrum in trāsmutatōe vini in san guinem vinum totaliter annihiletur. similiter in trāsmutatōe panis in

carne. **A**d hoc rñdetur. q̄ licet vinum definit eē: nō tñ annihilat̄ in trāsmutatione totaliter. quia in tali trāsmutatione terminat̄ trāsmutationis est ens. quia corpus et sanguis christi. sed in naturali trāsmutatione siue annihilatione terminus trāsmutatōis est simplr non ens. **S**ed dices res. omne quod definit esse hoc annihilabitur. sed vinum definit esse. **R**ñdetur. q̄ aliquid definire esse intelligit̄ dupl̄: vel in se vel in ordine ad aliud. modo dicitur q̄ in trāsmutatione vini in sanguine vinum definit esse in ordine ad aliud. quia in ordine ad corpus christi. **E**t pbatur hoc in simili. ponatur q̄ deus faciet hanc dispositionem cum huana natura. q̄ q̄ cito homo moriatur incipit creare angelū. et tunc hominis destructio est angeli creatio. et sic tunc illa destructio non est. p̄pe annihilatio. quia est in creatura eo q̄ succedit homini. et sic etiam fit in trāsmutatione vini et panis.

Ultimo notādū d̄ casibus. Primus est iste. An angelus posset mouere corpus domini nostri Iesu christi localiter. **E**t videtur q̄ sic. q̄ q̄ quid potest virtus inferior. hoc multo magis p̄t̄ virtus superior. **I**ntel̄ inferior potest mouere corpus christi localiter. scilicet homo. ergo multo magis p̄t̄ virtus superior. sed angelus. **S**ed in oppositū arguitur. quicquid non habet virtutem conficiendi corpus christi. hoc non potest mouere corpus christi. sed angelus est huiusmodi. igitur non potest mouere corpus christi. **M**aior est nota. sed minor probatur. quia angelus non potest conficere corpus christi vt supra dictum ē. q̄ neq̄ potest mouere localiter. **I**ntel̄ lige. q̄ non mouet motu consecrationis. tamen p̄t̄ mouere aliter sicut et reliqua corpora. sicut mouet celum et tenta in ipso que tamē non creauit.

Ad rōem p̄cedat̄ maior negatur minor: scilz q̄ homo mouet corpus christi. sed bene mouet sp̄m panis et non corpus christi. cum ipse deus ē immobilis. vt patet octauo physicoꝝ. **E**t ex illo tunc patet q̄ non vey est dices re q̄ ipse homo eleuat corpus domini nostri Ihu christi. sed eleuat species s̄b qua comprehenditur verum corpus christi. **S**ecundus casus est iste an anima christi posset mouere corpus christi. **A**d hoc breuiter rñdet̄ q̄ non. quia anima christi est ens naturale. corpus aut̄ christi. ibi est sup̄naturalis. modo ens naturale non potest mouere ens sup̄naturale. **Q**uāntū naturale non potest mouere sup̄naturale. p̄ ex dictis Phi in varijs phie passibus. q̄ inter agens et patiens debet esse proportio que inter ista non rep̄t̄. **T**ercius casus est iste: si vna hostia esset tecta s̄b mappa sacerdos desuper p̄secrat duas vel tres. tunc dubitat̄ vtr̄ illa hostia tecta s̄b mappa etiā eēt p̄secrata. **A**d hoc rñdetur q̄ non. q̄ cōsecratio non h̄ effectū. nisi ad intentōem cōsecrat̄. **S**ed ad illā hostiā ibi tactā s̄b mappa consecrās nō habuit intentōem. iō nec cōsecrat̄. **E**t iō qñ greci cōsecrāt. tūc accipiūt panē que cauāt seu p̄forāt in medio. et q̄cqd̄ in circulo cōtinet̄ h̄ reputant p̄ corpe christi. et hoc dant pp̄lo tanq̄ panes bñdictos. et si aliqd̄ extra circulū inueniret̄: tūc illud corā eis non est panis bñdict̄. **Q**uart̄ casus vtr̄ sacerdos p̄t̄ cōsecrare vnā guttā vel duas in calicez alias nō. **S**i milit̄ an posset cōsecrare vnā p̄te hostiez aliā nō. **I**bi est magna dubitatio siue difficultas ratione confluxibilitatis vini et ratione compactionis panis. **D**icit̄ tamen in veritate. **S**i sacerdos intendit consecrare vnā

Summula

Guttā tūc p̄secrat vñā solā guttā. s̄r si intendit p̄secrare solā vñā p̄tē in ho
stia: tūc p̄secrat solā vñā p̄tē. Sed diceret. q̄n̄ tñ ibi p̄tes in vñū p̄fluūt. R̄nr
q̄ hoc n̄ impedit. q̄ adhuc dō gl̄ios̄ p̄stat que ps̄ sit p̄secrata: que non.
¶ Quintus casus. si aliq̄s sacerdos ex negligētia effunderet sanguines
chr̄i ad palleū paup̄is vel vent̄ haret hostiā p̄secratā in palleū paup̄is. tūc
ex lr̄ā h̄r. q̄ loca tacta dñt radiz in locū reliq̄az reponi. ¶ Tūc dubitatur
an sacerdos tenet paup̄i p̄soluere palleū vel illi. p̄ illo aliq̄d facere. R̄nr.
q̄ paup̄ si nollet carere palleo: ip̄o sac̄dote aliq̄d h̄it: tunc sac̄dos tenet
paup̄i p̄soluere p̄ illi. p̄ illo satisfacere. Si at̄ sac̄dos eēt n̄ h̄ns: tñ ip̄e paup̄
noll̄z carere palleo. tūc ip̄i chr̄i fideles faciētes remedia aiāz dñt paup̄eri
palleū p̄soluere. ¶ Sext̄ casus. sac̄dos ieiuno stomacho in cellario alicu
ius cuius ex̄ns indut̄ habitu sac̄dotali tegetet vinū cū mappis modicū d̄
aq̄ infundēs in plenū vas vini legēdo millam p̄secrando vas vini. tūc du
bitat̄ q̄d sit faciēdū d̄vino. v̄tz tale vas vini sit p̄secratū. R̄nr. q̄ si ip̄e sac̄
dos debita platōem verbor̄ suauerit: intentōnem p̄secrandi habuerit.
tunc illud vinū totaliter est p̄secratum in vase. sed illud v̄tz p̄ ps̄byter̄
et suos parochiales pariz in p̄munionē christifidelium ministrari. Et cū
uis non debet vendere vinū p̄secratum. q̄ tunc p̄mitteret symoniā: ex eo
q̄ res sacras v̄deret. ¶ Non̄ casus est. q̄ sacerdos indut̄ vestimēt̄ glo
rie siue ecclesie intrās for̄ybi panes v̄duntur. et incipiat loqui v̄ba canōis
b̄ndictiones faciēdo sup̄ panes. tūc dubitatur an isti panes sint p̄secrati.
R̄ndetur ad hoc. q̄ si ip̄e debite platōem v̄borum et intentōem p̄secrandi
habuerit. tunc isti panes oēs s̄t p̄secrati. ¶ Sed diceret. an p̄nt tūc p̄isto
res illos panes v̄dere. R̄ndetur q̄ nō. sed christifideles dñt p̄pare illos pa
nes cum plebanoz sacerdotes p̄nt nutriri ex eis dē panibus. ¶ Septim̄
casus est. sacerdos volēs b̄ndicere placētaz incipiat p̄secrare oēs placen
tas in corp̄ chr̄i: tūc dubitat̄ v̄trum sacerdos tenet soluere placētaz. Ab
hoc r̄ndetur q̄ n̄c. si ip̄e sacerdos est habēs. s̄do non habet. tūc ip̄i christi
fideles dñt p̄soluere vt supra dictum ē. Sed oēs tales grauissime peccāt
¶ Ultim̄ casus. v̄tz sacerdos cecus possit celebrare missaz diuinū de
bite p̄plete sciat officium suū exterius. R̄ndetur s̄m plures q̄ sic. sed
tñ ip̄e debet h̄re sacerdotē vidētē et astantē sibi qui dirigat et regat ip̄z ad
iungēdo ei hostiāz calicē vt debite valeat eleuare et alia que dinoscuntur
diuinum officium misse p̄ficere.

s̄ tu sac̄dos   s̄ dñi   .i. sacrificatū
Quando leuas calicem post corpus sanctificatum
s̄ in tali calice   .i. repis p̄ueniēt̄
Si vinum vel aquam non inuenis. aptius illa
.i. cito   in celebrādo   .i. p̄suetudo
Prorinus infundas et procedas velut est mos
s̄ corp̄ diuinū   .i. resumēdo   .i. sc̄dario
Quā super oblatum textum recitando secundo
s̄ ex tali negligētia
Canonis inspicias. ne plebi scandala fiat

Folio xxv

scz vinū & aquā

Canonis ad finem sivenisti duo dicta

i. bñdictōes s̄ dimittas

Infundas dimitte cruces panis. calicis non

s̄ ego raymund⁹ i. p̄secratū

Nolo leues corpus domini nisi sit benedictum

i. i. altū mādat s̄ ecclie. i. suari

Aut calicem sursum. sic precipit ordo tueri

s̄ tu sacerdos taleras sacri i. sc̄dario

Quando leuas calicem si vis celebrare secundo

s̄ d tali lotōe s̄ tuos scz sugēdo

Non sumas quicqz. digitos nec in ore lauabis

i. nō ad sc̄dam missam scz p̄me misse

Non ad opus reliquum seruetur lotio prima

s̄ p̄ma scz xp̄iano

Porio nam talis dabitur cuicunqz fideli

i. festa dies i. binavice i. celebrare

Officiata dies vult te bis dicere missam

corp⁹ mortuū s̄ sit s̄ fun⁹ s̄ missa

Sifunus presens. si nullum sufficit vna

Hic autor ponit alias regulas siue psuasiones circa sacm̄ eucharistię obfundas. Et diuidit ista ps in duas. nā in p̄mo autor fac̄ qd̄ dcm̄ est. In sc̄da autor p̄mit aliqs̄ regulas d̄ eleuatōe corpis xp̄i. Sc̄da ps ibi (Nolo leuas) Prima ps adhuc in duo. Nā p̄o p̄mit q̄sda psuasiōes circa sacm̄ eucharistię. In sc̄da pte ponit q̄nda doctrinā que suanda est in celebratōe missarum. Sc̄da. ibi (Officiata dies) Et stat⁹ l̄e in q̄e tuor regulis. Prima. ibi (Quā leuas calicē) et est talis. Quicūqz leuas calicem post corp⁹ xp̄i p̄secratū ostēdēdo ip̄i pp̄lo fm̄ qd̄ mos est. si tunc non inuenias vinum vel aquā in calice. tunc repēte & secrete debes infunde re vinum & aquā. & debes resumere vba canonis que spectāt ad p̄secrationem vini. & hoc fiat secrete ne sc̄dala fiāt in populo. & tunc vlti⁹ debes signat caracteres facere que spectāt ad calicē: s̄ illa signa q̄ spectāt ad hostiā debes omittere. Sc̄da regula tāgitur. ibi (Nolo leuas. &c) q̄ est talis Nunq̄ debes leuare hostiā nisi p̄secratā. nec calicē nisi sit p̄secratus. Ratio hui⁹ est. qz si leuaret ante p̄secratōem tunc hoies astātes adorarent illum panem tāqz deum. & sic p̄mitterent idolatriam. & q̄ si hoies stātes p̄ntes in diuino officio misse suspitōem haberent d̄ aliquo sacerdote peccatore q̄ non p̄secraret corp⁹ xp̄i. illi deberent sic orare. adoro te Ihu xp̄e q̄ redemisti m̄dm̄ que credo latere s̄ specie panis quā video. &c. Tercia regula tāgitur. ibi (Quādo lauas calicem) que est talis. Si laueris calicē post cōmunionem evis adhuc in eadem die semel celebrare. tūc nō debes sumere lotōem vltimā. nec debes sugere digitos. sc̄d da scholari ministranti. Ratio huius est. quia sacerdos debet ieiuno stomacho celebra

Summula sacramenti

re. et si tunc sumerz illa lotionē. tunc ibi est vinū in cōsecratūe illō qđ pus sumz pferat fuit sanguis dñic corp⁹ xpi. mō si sumeret in cōsecratū nō maneret ieiunius. **Quarta regula tangit.** ibi (Officiata dies) q̄ talis ē. q̄ ipse sacerdos in die officinata sicut est in festo bte katherine. sancti nicolai. et ihs Etia si aliqd sum⁹ ē p̄no p̄t duas missas celebrare. vnā d̄ sanctis et aliā pro defunctis. et caute se regat ita q̄ ablutōem p̄me missē non sumat.

Circa lrām ē notādū. q̄ postq̄ sacerdos eleuauit corpus xpi. tunc stat in altari cū duob⁹ digitis iunctis. scz cū pollice et indice. Et hui⁹ assignat multiplex rō. quaz p̄ma talis est. nā si aliqua p̄ticula corpis xpi adhuc ab hereret digitis q̄ tunc sacerdos cauti⁹ et securi⁹ rehuaret illā p̄ticulā cum digitis iunctis. Scda rō est ob reuerentiā Ihu xpi. eo q̄ nihil tangat ante lotōem nisi corpus xpi: ex quo est nobilissimum. Tercia rō est. q̄ p̄ indicem qui longior est pollice intelligitur deitas. et p̄ pollicem intelligit ipa hūanitas. sed illa duo ibi iungunt. adeo in signū illius sit iunctio illoꝝ duoz digitoz. Quarta rō est. q̄ p̄ indicem intelligit filii⁹ dei p̄ pollicem intelligitur p̄r. mō p̄r iungitur filio et e conuerso fili⁹ patri. q̄ fili⁹ su⁹ it obediens patri vsqz ad mortem. Phillippen. ij. Quinta rō est sp̄sialis. Nā p̄ iunctōem illoꝝ duoz digitoz intelligit q̄ aia cuiuslibet christifidelis inseparabiliter est iuncta charitati dei. et.

Secdo notādū. q̄ ipi sacerdotes habent diuersas consuetudines in eleuando calicē. nā aliqui eleuant eū cooptū. et aliqui eleuāt eū discōoptuz. Diceret ergo aliquis vnde surgit illa diuersitas? Rñdetur q̄ illi sacerdotes qui eleuāt calicem p̄mo mō faciunt hoc in signū huius. q̄ qñ chust⁹ instituit illud sacm̄ in cena. tunc iste sanguis non fuit visibilis. ita q̄ adhuc eius sanguis latuit in corpore suo. et ergo aliqui memorantes h̄ leuāt calicem cooptum. Sed post cenā vt in die pasceus tūc ille sanguis patuit ad oculū. et ergo aliqui sacerdotes memorantes hoc leuāt calicē discōoptum. in signum huius q̄ sanguis xpi in die pasceus patuit et resplenduit cunctis hoibus.

Tercio notādū. q̄ vinum fundere in calicē intelligit m̄cipi. Pr̄io q̄ nihil inueniat in calice vel q̄ tm̄ inueniat aquā. vel q̄ tm̄ inueniat vinū. Si ipse sacerdos nihil inueniat in calice. tunc ipse dz infundere vinuz cū aq̄. Si tm̄ inueniat vinū. hoc ē dupl̄. vel ante sumptōem corpis xpi vel post sumptōem: Si inueniat tm̄ vinā añ sumptōez corpis xpi. tunc ipse sacerdos dz infundere aquā et dicere vba canonis q̄ p̄tinēt ad cōsecratōem sanguinis. Si autē post sumptōem corpis xpi inueniat tm̄ vinum tūc non ē nclariū vt infundat aquā. q̄ ibi adhuc est corp⁹ et sanguis xpi. nā ipm̄ vinū maxime facit qđ p̄secratōem sanguinis: aqua autē non habet tātā essentiā. Si at inueniat solā aquā ante sumptōem corpis xpi. tūc ipse sacerdos debet infundere vinum. ne illud sacm̄ diuidatur. q̄ in solā aq̄ sacerdos non p̄t p̄secrare sanguinē xpi. Si at sumpsit illā aquā quaz inuenit eē solā. tunc non dz apponere vinū a p̄ncipio p̄secrare. q̄ hoc sacm̄ solum a ieiunio est sumendum.

Quarto notādū. q̄ ipse sacerdos nunq̄ p̄t cōplete celebrare tres missas in vno die nisi in natiuitate xpi. et hoc est p̄p̄ certā cām quia prima missa que cātatur illa die designat tps legis. et tps legis est illō tps, quod

fuerat anteq̄ ch̄s fuit natus siue incarnatus. q̄ tūc ip̄i hoies absolute vixerunt s̄m legem gratia nō dabat̄ eis. cum oēs ad limbū inferni uenerunt. q̄ nullus potuit intrare regnum celoz. et iō illa missa cātatur in tenebris. sc̄z in media nocte. Secda missa q̄ cātatur in diluculo siue in ortu diei ei repletat̄ t̄ps gratie. q̄ diluculu est mediū noctis et diei. et sic ip̄m t̄p̄s gratie est mediū saluatōis et damnatōis. q̄ possum⁹ declinare ad diem v̄l ad noctem. i. ad saluatōem et dānatōem interim q̄ sum⁹ in t̄pe gr̄e et in illo t̄pe sum⁹ iā. q̄ d̄t bt̄s Joānes in apocalipsi. Ubi angelum v̄nū pedes in celoz alium in tra h̄ntem. et iurauit p̄ celum et p̄ fraz et p̄ om̄ia q̄ in eis sunt. q̄ post illud t̄ps non esset t̄ps gratie. Apocal. x. Et iā illa missa cātatur in ortu diei. iō q̄ designat eccl̄iaz militantē. q̄ debem⁹ hic militare vt ambulemus d̄ tenebris ad lucem. Vel sic. illa missa ideo designat eccl̄es iā militatē. q̄ t̄ps gratie est nobili⁹ et efficacius q̄ t̄ps legis. q̄ t̄ps legis nō fuit figura respectu t̄pis gratie. Et in tali t̄pe gratie debem⁹ fortiter militare et pugnare extra antiquum hostē. i. diabolū. vt post t̄ps gratie ad t̄ps glorie puenire mereamur. et ergo sc̄da missa cātatur in ortu diei p̄ t̄p̄s gratie. et talis missa debet cum maiori solemnitate celebrari q̄ p̄ma. aut saltē cum tāta. Tercia missa designat t̄ps gl̄ie eccl̄iam triumphantem in celesti patria. Et q̄ ibi ē summa claritas. ideo illa missa d̄z cātari i meridie cum maxima solemnitate.

¶ Quinto notādum. q̄ ip̄e sacerdos p̄t duas missas celebrare sex mōis in vno die. Primo in die natiuitatis ch̄i. tunc p̄t celebrare tres missas et nūq̄ in alio t̄pe. Secdo p̄t celebrare duas missas in dieb⁹ officiat⁹ et quib⁹ d̄t p̄ns iā. saltē in fun⁹ e p̄ns non habuerit aliu sacerdotē. tunc p̄t celebrare duas missas. Tercio q̄ adueniunt hospites. et si tunc sacerdos celebravit vnā missam sine lotōe manū p̄t celebrare sc̄dam missam cā hostis spiritum. Quarto p̄t infirmos. vt si eēt aliquis infirm⁹ quē sacerdos deberet cōicare non h̄ret hostias p̄secratas. et si celebrasset vnā missam p̄t eēt in eodē die celebrare sc̄dam p̄pter infirmos vt p̄secraret hostias et eos cōicare. ne fieret negligentia in populo. Quinto p̄pter pegrinos. vt si uenirent pegrini tunc etiā potest sacerdos p̄ficere sc̄dam missam. Sexto p̄t duas missas celebrare p̄pter nuptias. q̄ si sacerdos celebrasset vnā missam et adueniret sp̄s cū sponsa et rogarent p̄ missa. tunc licitū est ip̄i sacerdoti missam sc̄dario p̄ eis celebrare. Unde s̄t raleo x̄sus. Natal. fun⁹. hospes. languens. pegrinus. Mubentes faciūt missas celebrare secūdas. Vel s̄m alios dātur istis x̄sus. Mortu⁹. infirmus. sponsus. pegrinus. et hospes. Ista sinunt binas celebrare. dies d̄ni tres. Solum p̄s bytex. sed lotio sumpta semel sit. Septimus modus sup̄addit. et est cōis in sc̄ta mat̄ eccl̄esia. sc̄licet q̄ om̄es illi sacerdotes possunt vno die bis celebrare missam q̄ duas eccl̄ias seu villas gubernant quando alios sacerdotes habere non p̄t.

¶ Ultimo notādū est d̄ certis casib⁹. Prim⁹ casus est iste. si t̄pe hyemali p̄tingeret q̄ sanguis x̄pi in calice p̄gelaret. p̄t fr̄ig⁹ int̄sum. q̄ eēt faciendum. R̄idet bt̄s Innocenti⁹. q̄ quādo sic uenerit. tunc ip̄e sacerdos d̄z p̄uigere man⁹ suas calicē multū exaltare cū flatu et anhelitu suo ita q̄ ex calore naturali dissoluat̄ glacies.

Summiula Kaymundi

Seda cā est. ponat q̄ aliq̄s sacerdos infirmus celebraret post p̄secratio-
nem intantū debilitet̄ q̄ylterius nō possit celebrare. quid ḡ faciendū eēt
R̄ndet̄ q̄ si eēt aliq̄s sacerdos circūstans ille d̄z̄ p̄siderare puncta vbi dis-
misi. z̄ ibi debet incipere z̄ adimplere missam. Si aut̄ ibi non eēt sac̄dos
tunc corpus x̄pi debet suari illis infirmis porrigi q̄n̄ est nclarium.

Tercius casus. ponat q̄ sacerdos inueniat hostiā cruentantē p̄pt̄ mi-
raculū aliq̄d. quid est ibi faciendū R̄ndet̄ sct̄s Hieronymus. q̄ hostiā z̄
sanguinolenta apta non est sumenda a sacerdote. sed inter reliq̄as sct̄o-
rum ē tenēda z̄ tāq̄ reliquie in sanctuario reuerenter ē habēda.

Quart̄ casus. si sacerdos volens p̄secrare corpus ch̄ri dicat hoc est cor-
pus meū dimittēs ly em̄. tūc dubitat̄ an p̄secrat corpus x̄pi. R̄ndet̄ q̄ sic. q̄
ly em̄ non est d̄ nclitate p̄secratiois. q̄z̄ Ap̄ls p̄mo ad Corinthios. rj. nō po-
nit. Et r̄o est. q̄ si d̄ necessitate poneret̄ tūc an̄ appositiois illius dictio nis
sacerdotis nō d̄ p̄secrasset corpus x̄pi. sed hoc est hereticū dicere. Sz̄ di-
ceret aliq̄s. quid tunc facit ly em̄ inter illa vba p̄secratiois. R̄ndet̄ q̄ nihil ali-
ud nisi qd̄ ponit̄ ibi. p̄ter v̄boz̄ p̄cedentiū p̄nectōem. d̄do. accipite z̄ mādu-
cate ex hoc oēs. hoc em̄ est corpus meū. Et ly em̄ d̄ necessitate non poni-
tur inter v̄ba p̄secratiois tñ si aliquis omitteret̄ frivolez̄ ex intentioe pec-
caret mortalit̄. q̄z̄ faceret̄ p̄tra statuta rhomane ecclie.

Quint̄ casus ē. quare sacerdos d̄t. hoc em̄ est corp̄ meū. z̄ nō. hoc em̄
fit corp̄ meū R̄ndet̄ q̄ hoc v̄bū fit importat̄ q̄ndā successioē seu trāsmu-
tationem. sed hoc ē importat̄ p̄manentia. sed in deo nulla est trāsmutatio.
nec vlla successio. sed pura p̄manentia. Ido p̄uentiū sacerdos d̄t. h̄ em̄
est corp̄ meū. q̄z̄ d̄ diceret. hoc em̄ fit corp̄ meū.

Sext̄ casus ē. ponat q̄ sacerdos leuādo calicē cū sanguine p̄secrato in-
cidat in magnā infirmitatē. sic q̄ calix cadat z̄ tāgit coronā capitis ip̄i sa-
cerdotis. vtz̄ tunc corona sacerdotis z̄ cut̄ corone debeat abradi. Itē po-
nat̄. si euenerit casualiter. q̄ turbo vel aliq̄ vent̄ impetuofus in eleuatiōe
fugaret hostiā p̄secratā. sic q̄ p̄tes hostie caberet̄ sup̄ coronā sacerdotis vtz̄
eēt corona ip̄i abradenda au non. Ad p̄mū r̄ndet̄. si talis sanguis siue ca-
lix tetigerit crines. tunc s̄ decidendū z̄ p̄remandū. Si v̄o tetigerit coronā
tunc sumat lotiōem cū vino z̄ bibat. vel saltē lotiōē ponit̄ ad locū sanctu-
arioz̄. Alij r̄ndent̄ si fiat h̄moi negligentia ex p̄te corp̄is x̄pi vel ex p̄te san-
guinis x̄pi. tunc crines deberent abradi. sed corona sacerdotis creberie de-
bet lauari. z̄ lotio illa sumenda esset a sacerdote: si tā fort̄ nature eēt q̄ n̄
timeret̄ nauseam. vel illa lotio firmiter custodienda est in locop̄secratiois
alijs reliquijs. Et s̄ h̄r̄ eēt faciendū: si sacerdos circa sumptōem sanguis
vel circa eleuationem calicis dormierit. ita q̄ calix cadit ei sup̄ caput. Sic
eodem mō d̄ d̄ sedo.

Septim̄ casus ē. vtz̄ sacerdos facies de spelta panes possit d̄ tali p̄ae cor-
pus ch̄ri p̄ficere. z̄ spelta s̄m aliquos appellat̄ ligumen ad modum tritici
dispositum. z̄ crecit de tritico p̄pter ignobilitatem agri. Ad hoc quidā r̄n-
dent. q̄ cum ea potest celebrare. Et ratio est. quia generatur de tritico. z̄
panis tritici p̄secrat̄. ergo z̄ panis spelte: Alij dicunt oppositum. z̄ pbant̄ h̄
sic. q̄z̄ generans z̄ generatū debent esse eiusdē sp̄ei. sed spelta z̄ triticū sunt
diuersay sp̄erum. idovnum non generat̄ ex alio. Ad r̄oem p̄cedat̄ maior

Folio xxvii

Sed negat minor qz spelta generat inbirecte ppter grossaz natnrā ipsius terre vel agri. z pōis relinquit qz cū ea nō p̄t fieri p̄secratio corpis christi.

Cōtrariū tñ tenet Albert magn⁹ q̄ d̄t qz spelta n̄ differt a tritico specificē

Octau⁹ casus. Si aliq̄ vetula fingeret se eē infirmāz peteret corp⁹ dñi iudeis traderet vel videret. tūc dubitat qd̄ huicretule seu mulieri eēt faciēdū. Rñr breuit. qz talis mulier ēp̄cremāda. eo qz talis mulier ei⁹ creatozē qz sanguinē suū p̄ ea effudit ad crucifigēdū sc̄dario tradidit.

Non⁹ casus ē. Si sacerdos eleuat corp⁹ ch̄r̄iz i eleuādo iduas p̄tes diuidat. tūc dubiū ē qd̄ ibi fit faciēdū. Rñr. qz p̄ynā medietatē circa agn⁹ dei in duas p̄tes diuidat. z ynā medietatē in calicē ponat.

Decim⁹ casus ē. Si sacerdos eleuando calicē gladio p̄forat z retro cades sanguinē effuderit ad faciē homicidēz cū h̄ tāgeret man⁹ ei⁹. tūc dubitat qd̄ fit ibi faciēdū. Rñr. qz man⁹ ei⁹ z facies ei⁹ lauētur lotio a sacerdotib⁹ sumat⁹ vel ad locū sanctuarior⁹ refuec̄.

Undecim⁹ casus. sacerdos leuās calicēz si auis stercoizat in calicē facta p̄secratōe. tūc dubitat. vtz sacerdos dz totū sumere. Rñr si ipe sacerdos nō adhorret: tūc sumat in noie dñi. s̄do adhorret. ponat totū ad locū sanctuarior⁹ z vinū z aquāicipiat d̄ nouo p̄secrare.

Duodecim⁹ casus. Exquo in p̄cedēti snia z s̄tr p̄senti dictū ē d̄ missa. q̄ rit⁹ q̄re missa q̄ fit in die parasceues. nec h̄z p̄ncipiū nec finē. qz nec introitus p̄ncipiat nec b̄ndicam⁹ finit. Rñr. qz illd̄ fit ad innuēdū. qz ille q̄ ē p̄ncipiū z finis tūc a nobis recessit. Et t̄ia ex eo. qz ille q̄ ē in tribulātōe nō indiget b̄ndictōe. sed cōpassione. z ideo nō dicim⁹ b̄ndicam⁹. Et ista missa non h̄z mediū. qz hostia nō p̄secrat. ex eo. qz vba hostia tūc fuit immolata Del pt et d̄ici. qz talis missa nō h̄z p̄ncipiū nec finē nec mediū. qz ille tūc a nobis recessit q̄ ē p̄ncipiū a quo oia. z q̄ ē mediū p̄ quē oia. z q̄ ē finis ad quē oia. s̄m Aplm rhoma. xj.

Decimustercio casus est. quare in die parasceues altaria sunt denudata. Rñr. qz tūc ch̄rs suis vestibus fuerat denudatus: habebat em̄ tria gn̄a vestimentor⁹. p̄mū gen⁹ fuerat materiale seu vestes materiales q̄s vt alij hoies ferebat. z illis vestib⁹ fuit denudat⁹. Vñ Psal. Diuiserunt sibi vestimēta mea. Sedo habuit vestimēta aie. scz corp⁹ p̄p̄riū. qd̄ erat vestimētū deitatis. isto vestimēto aia. ch̄ri fuerat spoliata z corpe suo denudata Vñ in passione Math. xxvij. d̄z. Et inclinato capite emisit sp̄m Mercio ch̄rs habuit vestes sp̄uales. i. sc̄tōs aplos. q̄ eū quodāmō vestiebāt z ornabant. istis vestib⁹ ch̄rs etiā fuerat denudatus. qz ab omnib⁹ erat derelict⁹ Vñ sacra sc̄ptura. Ecce venit horayt oēs dispergemini ynusquisqz in locū suum z me solū derelinquetis.

o ch̄risibelis s̄ mēte scz ch̄rm

Om̄nis homo purus et confessus sit vt illum

scz ad etnā saluatōem

Digne suscipiat qui dignos nos iubet esse

o q̄ūqz p̄lat⁹ .i. sbiect⁹ mortali pctō

Presbyter oppressus mortali crimine. missam

Summula Raymundi

.i. fecerit confessionē debitā

Non celebrat nisi sit confessus crimine primo

si habeat interdēm nunq̄ incidēdi p̄ctm̄ mortale

Aut sit contritus se nunq̄ velle redire

Postq̄ autor posuit documēta suādē iuxta p̄secratōem corp̄is christi
In hac pte oñdit a quib⁹ corp⁹ christi sit sumēdū. Et p̄mo facit hoc Secō
oñdit quib⁹ sit denegādū. ibi (Quō vomit infirm⁹) Primo d̄t sic. hō christi
stianus volēs suscipere corp⁹ christi d̄z eē mund⁹ a peccatis et debet eē p̄fessus et
p̄ritus. Et reddit cām que est talis. vt iste sc̄z qui reddit nos dignos dis
gne suscipiatur a quolibet Subdit et q̄ nullus p̄sbyter debet celebrare
missam nisi sit p̄fessus. et hoc est verum si p̄e ex̄sit ut in peccato mortali.
et debet habere p̄positum ammōdo se a peccat⁹ abstinere.

Sciēdum p̄mo. q̄ raro littere p̄t capi in simili. quicunq̄ enim inuitat
aliquem honestum hominem ad hospitium suum. ille disponit hospitium
suum q̄nto curialius et pur⁹ p̄t. et ergo multo magis debet hoc fieri iuxta
creatorē n̄m. sc̄z q̄ hō ipm̄ inuitat in domū suā. i. in aiam suā quā maxi
me d̄z purgare a peccat⁹ mortalibus vt ip̄e creator cele et terre digne suscipi
piat. Et rō hui⁹ ē. q̄ si illd̄ qd̄ min⁹ videt inesse inest. q̄ illd̄ qd̄ magis vide
tur inesse inest. sed magis videt inesse q̄ hō magis d̄z purgare suū hospitium
aduersus suum creatorem q̄ primū suū.

Secō notādū. autor d̄t in lrā (Om̄is hō pur⁹) q̄ hō et debet eē pur⁹
et mūd⁹ in volūtate sua. sic q̄ ip̄e sit in firmo p̄posito dimittēdi ampl⁹
p̄ctā. q̄ licet hō eēt p̄fessus sua p̄ctā et non p̄poneret ea dimittere. ip̄e indig
ne capet hoc vnerabile sac̄m. Et ip̄e debet eēt mund⁹ a cibo corporali.
q̄ debet eē ieiunus et sobrius vt pus vilum est. nisi hō eēt in magna infir
mitate positus. Itē autor d̄t in lrā (p̄fessus sit) Rō quare hō debz p̄f
teri p̄ctā suā volens sumere corp⁹ d̄ni ē ista. q̄ s̄m Ap̄lm̄ p̄ma Lōzinth. xj
Si q̄s corp⁹ d̄ni manducat et sanguinem indigne bibit. iudiciū sibi mādu
cat et bibit. sed hō p̄stitit in p̄ctō mortali non ē dign⁹ sumere corp⁹ ehusti
et q̄ si suscipit. indigne suscipit. et p̄ p̄ns sumit etnā dānatōem. Vnde notā
dum. q̄ illud non est institutū p̄pter euerum est sacramētus sicut in bono
homine. Hoc p̄t declarari in hac similitudine. q̄ sol splendet sup̄ omnia
mūda et immūda. scilicet sup̄ aurum et lapidem p̄ciosum et etiam sup̄ lu
tū. et tñ sol non maculat p̄pter lutū magis q̄ p̄t an̄. Sic ē de recipiētib⁹
corp⁹ d̄ni indigne. De quib⁹ canit eccl̄ia. Sumunt boni sumunt mali. for
te tñ ineq̄l̄. vite vel interit⁹. Itē nota. q̄ hoies accedūt ad hoc sac̄ et trib⁹
mōis. Quidā accedūt digne. qdā indigne. qdā nec digne nec indigne. Il
li accedūt digne q̄ absq̄ om̄i p̄ctō accedūt in timore et reuerētias in amo
re. et st̄ illi q̄ satisfaciūt s̄m v̄itatē. et illis auget grā. Quidā accedūt nec in
digne. nec digne. et st̄ illi qui satisfaciunt. sed non cum tanta p̄tritione q̄n
to merito deceret. et illud nihil vel parum augetur gratia. Quidā accē
dunt indigne simpliciter. et st̄ illi qui nec satisfaciunt s̄m v̄itatē nec s̄m p̄
habilitatem. sicut dixit Ap̄ls ad Roj. loco p̄llc. Probat autem sc̄ipm̄ hō

folio xxviii

mo. cc.

Conbitat circa p̄dicta. q̄ videt̄ q̄ null⁹ digne p̄t accedere ad hoc venē
rabile factū vt h̄ p̄ma epla Jo. p̄mo ca. Si dixerim⁹ q̄ pctm̄ non habes
mus nos meritos seducimur. igit̄ videt̄ q̄ null⁹ ē sine peccato. q̄ null⁹ p̄t
accedere digne. ex quo debet esse purus vt vult l̄tera. **I**n oppositum ē
glosa sup̄ isto v̄bo accipiens J̄hus. q̄ d̄t glosa. felix est ebrietas et facietas
q̄ q̄nto plus sumitur. tanto sobri⁹ fit. R̄ur̄ q̄ pctm̄ ē duplex. sc̄z veniale. e
mortale. mō s̄ct⁹s Joānes tangit hoc qd̄ d̄cm̄ ē de pctō veniali. q̄ de isto
nullus p̄t se p̄cauere. sed a peccato mortali p̄t se quilibet abstinere si vult
Uel solui⁹ sic p̄tritio est duplex. **Q**uedā est certitudinis. et ex ista p̄tri
tione null⁹ p̄t agnosceret̄ sit dign⁹ vel indign⁹. **A**lia ē p̄tritio que fit ex
signis. et h̄m̄ illud quilibet p̄t scire an sit dign⁹ vel indign⁹ non t̄ certitu
dinaliter. **P**ro quo notādū. q̄ q̄ttuor s̄t signa p̄ que hō p̄t scire an sit di
gnus ad sunēdum corp⁹ d̄ni p̄ticulariter. **P**rimum ē. si libent̄ et deuote
sine tedio audit v̄bum dei. vt habetur in Joanne. **Q**ui ex deo ē v̄bū dei
audit. **S**c̄dm̄ signū est. si hō inuenit se p̄mptū ad oia que req̄runt ab ser
uitū dei. sc̄z ad orare. missas audire. ieiunare. elemosinas dare. et h̄s. igit̄
tur d̄t b̄t⁹s Gregori⁹. **O**hibitio opis ē signū charitatis. **T**ercium signū
est. si hō ex toto corde et ex tota aia et ex omnib⁹ v̄rib⁹ suis dolet d̄ peccat⁹
q̄missis. **Q**uartū signū ē. si hō vult se firmit̄ abstinere ab omnib⁹ pctis crimi
nalib⁹ ne postea cadat in aliqd̄ pctm̄ saltē mortale. **T**res nota q̄ autor iu
bet sacerdotē cōp̄tritū p̄fessum. h̄ non sp̄ req̄rit de p̄fessione opis. q̄ si des
ficat p̄fessor sufficit q̄ sacerdos sit in firmo p̄posito p̄tēdi et satisfaciēdi p̄
peccatis. et omnia peccata intendit dimittere et sic poterit celebrare. **E**t ex
illo queritur v̄trum sacerdos xp̄is sine mortali pctō possit sine p̄fessione
celebrare missam. **Q**uid videtur q̄ non. q̄ dicunt doctores q̄ null⁹ sac̄dos
p̄t cōtaz sanctus volens celebrare missam q̄n oportet q̄ p̄us p̄fiteat̄ p̄p̄
maiorē cautelam et etiā obreuerētiā venerabilis sacramēti et p̄p̄ eccl̄ia
In ista pte mgr̄ d̄c̄minat d̄ p̄ncipijs collectay et diuidit̄ l̄rā in duas p
tes. **N**ā p̄mo facit qd̄ d̄cm̄ ē. in sc̄da pte d̄c̄minat d̄ collectay cōb̄ dicēdis
in cōib⁹ festiuitatibus. **S**c̄da ps̄ ibi. p̄ d̄m̄ p̄ma. cc. **E**t legat̄ l̄rā s̄l̄ volens
nos inh̄bere h̄m̄ qd̄ d̄r in decret⁹ et in iure q̄ null⁹ exorcista d̄z dicere in p̄
cipio collecte oem⁹. nec in fine debet dicere dominū nostrum. sc̄d in fi
ne collecte debet dicere per eum qui venturus est iudicare viuos et mort
tuos et seculum per ignem. **D**einde magister s̄bdit de collectis dicendis
in cōmunibus festiuitatibus dicens. quādo p̄sbyter in cōmunibus festi
uitatib⁹ s̄mit p̄mā collectā ad quā sibi responsum est amē. **S**i t̄c̄ quatuor
vel duas vult legere collectas hoc d̄z fieri s̄b vna conclusione. **Q**uid h̄
nunq̄ debet fieri in summis festis. quia ibi t̄tatum vna collecta debet d̄i
civ̄ supra dictum est. **C**irca litteram notādum. **O**rdines sunt du
pli ces. nam quidam vocantur ord̄nes minores et reliqui vocantur ord̄nes
maiores. **O**rdines minores sunt quattuor quorum p̄mus vocat̄ hos
tarius et ille h̄ nomen suum ab hostio siue a ianua. **E**t officium illorū
q̄est. debent hostium sancte matris ecclesie custodire ne heretici exorū
municati et iudei per illam ianuam intrant. **E**t hunc ordinem ch̄ist⁹ in
struit quando cecit ementes et pendentes de templo.

Summula Hammundi

Rñr. q̄ alii sancti passi s̄t. p̄pter se. sc̄z. vt p̄ suas passiões acq̄rerēt celestes
gl̄iam. & ideo in passiōib⁹ eorū eis gaudebū ē. ex eo q̄ ad eternā beatitudinē
puenerūt. Ch̄s at̄ nō passus ē. p̄pter se. sc̄z vt gl̄iam acq̄reret. s̄ p̄
pectā nostrā delēda. & ideo tunc flere debemus. Sc̄da rō ē. q̄ tali die fleuit
terra. quādo p̄tre. n̄uit. fleuit sol quādo obscurat⁹ fuit: fleuerūt & sc̄tē mu-
lieres. Vñ d̄t b̄tūs Lucas. xxi. S̄ilie h̄rl̄m nolite flere sup̄ me. etiā fleuit
Petr⁹ ap̄lūs. vñ h̄r Mat̄h. xxvj. Fleuit amare. etiā fleuit Maria doloris
gladio p̄forata. fleuit & ch̄s. q̄ dixit. tristis ē aia mea vsq̄ ad mortē. Unde
isaie. xxxiiij. Angeli pac̄ amare flebūt. & si possibile fuisset & d̄s p̄ cū vidit
filiū suū vnigenitū tā irreuerētē tractari. inē tot ḡ flētes null⁹ d̄z gaude-
re. ḡ tūc s̄q̄ p̄ p̄clis debem⁹ flere.

^{s̄ hō p̄ctōr} ^{pie correct⁹} ^{s̄ sacerdote}
Eger vel sonus monitus si sepius a te

.i. p̄ctā postponere

Occultam culpam suā dimittere non vult

occulta ei⁹ p̄ctā .i. dimittit s̄ p̄ctōr

Egressus propositus nec deserit ille latentes

postulat affectuose s̄ p̄ctōri

Et petit instanter domini des corpus eidem

.i. filiū da huic p̄ctōri s̄ iste occult⁹ p̄ctōr

Consule quod poteris iudex suus ipse sibi sit

.i. abnegatōem corpis d̄ni p̄ p̄clis apt⁹

Judicium legis da pro vicijis manifestis

Nic autor ponit alias cautelas iuxta administratōem corpis ch̄i fer-
uadas. Et diuiditur in tres p̄tulas s̄m q̄ tria ponit documēta. Sc̄da
ps̄ Qui cum videris. & Lercia. ibi. Nō pueris ānis. & d̄icēs p̄mo sic.
si aliquis peccator qui nō vult desistere a p̄ctō. quīs tamē sepe a sacer-
dote monit⁹ ē vt desistat a tali peccato. etsi tale p̄ctm̄ occultū fuerit & petierit
a te corpus ch̄i. tūc nō debes illud denegare. sed debes bicere q̄ iudic⁹
seipm̄ & dare sibi p̄silium bonum. Sed si p̄ctm̄ fuerit māifestum. tūc de-
bes sibi denegare corpus ch̄i. q̄ p̄ tali peccato s̄m institutiones ecclesie
deberet grauius puniri.

Notādū autor d̄t in littera q̄ corp⁹ ch̄i nō sit denegādū isti qui consi-
terur p̄ctm̄ occultū. Cōtra hoc diceret q̄s. nulli indigno d̄ret dari corp⁹
d̄ni. sed ille ē indignus. ḡ sibi nō d̄z dare corp⁹ d̄ni. Maior habet in cano-
ne: vbi d̄t. Sacrificia hec bona s̄ illibata & sine malo. Minor p̄z. q̄ h̄z oc-
cultū p̄ctm̄. ḡ ē indignus. Rñr. q̄ corpus d̄ni nō ē sibi denegādum: quia
si nō daret sibi. tūc ppli suspitōem incideret. q̄ ppl̄s forte diceret iā appa-
ret p̄ctm̄ notorium in eo. q̄re propter tale sc̄dālum euitādū nō ē sibi de-
negādum. Vñ sc̄dālū sic diffinit. ē dictum vel factum non recte p̄bens
rumaz. id est causam: Respōdetur ad argumētum: aliquem eē dignum
corp̄e ch̄i intelligit̄ dupl̄. Vno s̄m veritatē. Alio s̄m estimatōem. mō
licet talia non ē dignus s̄m veritatē. tñ ē dignus s̄m estimatōem. quia

estimat a pluribus dignus. Ex illo soluit talis dubitatio. si aliquis vidisset sacerdotem solvere mortalem. et post hoc cito legere missam. an debeat illam spernere. Solutio. ista missa propter hoc non est spernenda. Rō huius est. quia talis sacerdos posset habere tantam deuotionem in agreflu altaris pro qua deus dimitteret sibi omnia peccata de illa habere christi exemplum. christus enim bene sciuit iudas esse eum traditurum. illo tamen non obstante christus dedit sibi suum sanctissimum corpus. quia tale peccatum erat occultum. ex eo quod nullus sciuit nisi solus christus quod iudas esset eum traditurus. Item peccatoribus non existentibus in proposito peccati dimittendi potest denegari corpus christi propter duas causas. Prima est. quia propter sacramentum eucharistie delentur peccata venialia et mortalia oblita sed si aliquis peccata conscienter perpetrata. tunc in communicato nihil deletur. sed tales sumunt eucharistiam ad mortem eternam. quia datur omnibus vel in vita eternam vel in morte eternam. ut patet per hos christus. Si vis in altari de christo sanctificari. Corpus exterge mundum ad sacra parte. In domini mensa quod sumis sed ule pensa. Uiuere vel mori fert quod percipis ore. Secunda causa est. ex quo sacramentum eucharistie ceteris sacris est nobilissimum: ideo potest indigne manducantes vita eterna simpliciter. sicut facit baptisimus. ideo peccatoribus publicis est denegandum corpus christi donec peniteant. Item nota. auctor intelligit legem de raptoribus. et usurariis publicis et quodammodo de omnibus exitibus in peccatis mortalibus publicis. ratio est. quia ecclesia non iudicat de occultis. sed tamen de manifestis. et ideo si peccator esset occultus et confessus non debet sibi denegari corpus domini.

hoies cū tali pctō reice s' eos nō cōicādo
Qui cum iudeis habitant expelle foras hos

.i. p'fessis .i. sac' corp' xpi
Non inconfessis des sanctum lumere pascha

.i. ex iusta cā .i. tales hoies ignoti
Non nisi prouisa peregrinus et aduena causa

pastore .i. eucharistia
A te suscipiant corpus domini caueas ne
 s' hoies .i. nō suscipiāt a te eucharistia nisi ex iusta cā
Nicine ville veniant ad te fugientes

Item auctor ponit secundum hoc documentum. et hystoria membra. Primum membrum est tale. quicumque moriatur cum iudeis illis non debes dare corpus domini. Rō illius est. quia forte tales inducerent a iudeis. ita quod potest illud corpus domini abfuarere et iudeis potestare. et ipsi postea cum isto sacro potest nephas perpetrare sicut potest us erptum est: et tunc potest contingi renouatio passionis christi a iudeis: et potest hoc nobilissimum corpus pro iudeos irreuerentialiter tractari. quod est euitandum. Subdit secundum membrum. cauedum est ne aliqui inconfessis in contritum veniant ad te presbyterum corpus christi postulando. Subdit tertium membrum. quod peregrinis de aliis partibus venientibus et aduenis et non debet dari corpus christi. nisi hoc esset ex iusta causa. etiam si vicini aliterius ville venient ad te: non debes eis dare corpus christi nisi ex iusta causa. Notandum. diceret quis. tu dicis quod illis non debet dari corpus

Summula Raymundi

pus christi qui moratur cum iudeis. cur ergo hoc est quod iudei admittunt ab ecclesia. Respondetur quod hoc fit propter quatuor causas. Prima causa est lex. quia lex fuit in principio data iudeis. scilicet moysi. Secunda causa est propter sanctos patres. et ex eo quod christus nasci voluit ex iudeis. unde Hieremia. Salus ex iudeis est. Tercia causa est. quod iudei sperant adhuc vnum fieri in fide. et habet per beatum Iohannem in decimo capitulo. et fiat vnum pastor et vnum ovile. Quarta causa est. quod omnis christianus fidelis quando videt iudeum deus recordari de passione christi qui pro nobis ab eis pendit in ligno crucis et sua morte morte nostram destruit. Sic: vitam resurgendo reparavit. sicut habet in prefatione. Et hoc idem patet in his metris. Lex. patres. extrema fides. mortatio christi. Quattuor his causis permittuntur quod iudei. Item dicitur in littera quod christus non debet ministrari nisi commensuris. Respondetur est. quod confessio est signum contritionis. unde qui se humiliat ad confessionem signum est maxime contritionis. Unde contritio sic diffinitur. Est dolor voluntarie sumptus pro peccatis cum proposito revertendi omnia peccata dimittere. et hoc definitur est in Job secundo. Antequam comedam suspiro. id est antequam accedam ad hoc verabile sacramentum suspiro. id est de peccatis meis commissis contritorem facio.

Item nota. pegrinis non debet dari corpus christi. Respondetur est. quod forte eis fuit denegatum ab eorum presbytero. igitur non debemus falcem mittere in messem alterius. ut habetur in Euangelio. nisi hoc esset in articulo necessitatis: sic quod talis pegrinus esset infirmus. et ipse intratum distaret a suis patribus quod possibi le esset ipsum mori antequam ad partes eius perveniret. tunc licite possit sibi dare corpus christi. Pro quo notandum. quod pegrinis potest dari corpus christi propter duas causas. Prima. si est aliquis pegrinus volens se dare seu transferre ultra mare verum. sus hierusalem aut alium locum illi non debet denegari corpus christi. Secunda causa est. si esset aliquis dominus volens inire bellum instum isti debet dari corpus christi.

Pro quo notandum. adveniens debet dari corpus christi in te legitur dupliciter. Uno modo quod sint infirmi. sic debet eis dare corpus christi. Secundo modo quod non sint infirmi. sic debet eis denegari corpus christi.

Item nota. autor dicit in littera si vicinus alterius ville venerit ad te velit audire missam et ibidem comicare non debes eum admittere. et hoc duobus modis vel ipse faciat hoc causa devotio. vel ex contemptu proprii plebani. si primo modo tunc debet admitti tere eum in auditore misse. sed non in comicatione. nisi tunc sit ex speciali licentia sui plebani. si secundo modo. tunc non debet admitti. nec audire missam. nec etiam comunicare eiusdem. sed debet remitti ad suum proprium plebanum. Item quicumque vult accedere ad hoc venerabile sacramentum ad illum requiritur triplex unio. Prima requiritur unio naturalis. et est ista qua anima intellectiva corpori humano coniungitur. Et illa unio fit homo aptus ad suscipiendum hoc venerabile sacramentum. Secundo requiritur unio charitatis per fidem. et ista unio facit hominem digne scire per fidem quod ibi sit corpus christi. Tercio requiritur unio per contritionem ut homo cognoscat per fidem quod ibi sit corpus christi. Et ista unio facit ipsum digne sumere corpus christi sacramentaliter et spiritualiter.

Pro hoc sciendum. quod sumptio corporis christi est quadruplex. quod sumunt habet venerabile sacramentum nec spiritualiter nec corporaliter. ut si aliquis infidelis velit accedere et non credit ibi esse verum corpus christi. ille nec sumit sacramentum nec impedit sibi honorem nec timorem. nec est essus. igitur nec est sumit spiritualiter. Alii sunt qui sumunt sacramentum: et tamen non spiritualiter. quia in peccato mortali acce-

dunt. et quia illi credunt ibi esse verum corpus christi. ergo suscipiunt sacramentaliter. et quia in peccato mortali constituti non sumunt spiritualiter. Alii vero qui suscipiunt hoc spiritualiter. ut scilicet boni homines qui assistunt et audiunt missam. ibi percipiunt hoc sacramentaliter quod sacerdos recipit sacramentaliter. Alii autem scilicet qui suscipiunt sacramentaliter spiritualiter simul. ut scilicet boni homines existentes sine peccato mortali. isti capiunt corpus christi spiritualiter et sacramentaliter. et in illis augetur gratia.

Non pueris annos infra bis quinqz manentes
i. iuuenibus infra decem annos exites

Des corpus domini quis sint corpore puri
i. eucharistia tales pueri mundi

Quid sumant tamen ignorant ergo prohibetur
suscipiat nesciunt s. eis

Excipe quos virget seuqz mors annis licet hi sint
s. pueros punit horribilis sacerdoti notum est

Octo siue nouem vel septem cum tibi constat
i. octidnem dñicam pueroꝝ honesta

Scire pater noster et eorum vita probata
supfluous supfluitas ciboꝝ hñioi vanitates

Dorus et crapule ludi saltus inhihentur
s. illi xpi nutriti

Ne vomitum faciant qui sunt a corpore pasti
s. puer vomere non pnt

Qui licet expuere christum ne queant. tamen illud
habitaculum i. cu exclusione oim vanitatu

Hospicium caste seruetur quo fuit intus

¶ Hic ponit terciū documentū. et est tale. quod pueris infra decem annos constitutis non debet ministrari corpus christi ne tales sumant illud nescientes quod ipsum fit. licet tales pueri sint mundi a peccatis: nisi hoc est in articulo mortis tunc pueris septem. octo. vel nouem annorum corpus domini tribuere possit. tamen si ista conditione. si sciat octidnem dñicam. scilicet pater noster et sint bone vite. tunc potest illi ministrari corpus christi. illia iniungendo quod se abstineant a potu supfluo. et a crapula. et ne tales pueri exerceant ludos saltum alios ne faciant vomitum. et licet non possint expuere corpus christi. tamen adhuc necariū est quod hospiciū corporis christi mude huerit a vanitatibus sensuū. ¶ Sciendū quod rō littere est ista. quia carens vsu rationis non potest cognoscere causam et nobilitatem eucharistie. sed pueri infra decem annos constituti carent vsu rationis. et non possunt cognoscere quod sumunt. Et si sic. tunc ipsis hoc sacramentum merito denegatur. Sed diceret. si ista omnia essent vera. tunc etiā corpus christi esset denegandūz hominibus annosis. quia nemo viuunt qui per huiusmodi rationem perfecti aliquid iudicet in corpore christi quod panem. ex quo quilibet sentit ibi accētia panis. quia sapore habet ut panis. et colore panis. Et tiam dicit beatus Augustinus. quod fides non habet meritū ubi hūana ratio

Summula Raymundi

tio p̄bet experimentū: R̄n̄r. negādo p̄nam. q̄ lz sint h̄oies annosi. nō tñ in-
 telligunt misterii hui⁹ sacri plene. p̄pter fidei augmentū. capiunt tamē
 p̄ rōm̄ fidei in ip̄is firmiter radicātā. z credunt. p̄stāter que audiūt in ec-
 clia. z hoc non est in pueris. ¶ **Item** notādū. p̄ illis puer⁹ suffic̄ oblatio sa-
 cri quā fecit sacerdos p̄ uiuentibus. quia quilibet sacerdos oblatā diuidit
 in tres ptes. q̄rum vna offertur p̄ defunctis. alia datur sup̄nis in celo. s̄z
 tertia offertur p̄ fidelibus uiuentibus. vt p̄z in his metris. Tincta datur
 uiuis. sed p̄ non tincta sup̄nis. Alia fidelibus in limbo p̄dest animab⁹.
 Et limbus d̄ ille loc⁹ in quo sancti p̄ses fuerunt detēti ante passionē
 xpi. a quo in die resurrectionis erāt liberati. ¶ **Item** notādum. quicumqz
 vult accedere ad hoc venerabile sac̄m̄ ad illū necessario requirunt tria.
 Primo requir̄ distinctio corp̄is. q̄z d̄z illd̄ p̄mo p̄gnoscere z discernere di-
 stinctiue ab alijs cibis. ex quo corp⁹ xpi dat̄ p̄ fortitudinē z tra oēs aduer-
 sas temptatōes. vñ d̄ Pelia d̄t. z ambulabat in fortitudine illius cibi. zc.
 Sc̄do requir̄ q̄ habeat sui p̄ius p̄sideratōem. vtz vt sciat vtz satisfecit
 d̄ peccat⁹. p̄missis. ista p̄fitendo cum vna p̄tritione cordis iuxta dictū Apos-
 toli p̄me Q̄ horinteoz vñ decimo. Probat at̄ seip̄m h̄o. zc. Tercio requir̄
 ritur q̄ debet accedere in timore z reuerentia. ḡ in confessis non dat̄ cor-
 pus xpi. q̄z ip̄i non h̄nt p̄sideratōem sui p̄ius z non p̄gnoscunt illum cibū
 nec habent timorem. nec debitā formā reuerētie.

¶ **Item** notādū. hic h̄t d̄ potu. ludo. crapula. saltu z p̄cipue d̄ om̄ib⁹ op̄i-
 bus carnalib⁹ immundis. q̄z ista s̄z vitāda post sumptōem corp̄is xpi. vñ
 de legitur in libro Regū d̄ D̄zee qui cum terigisset archā dei obiit morte
 subitanea p̄pter illud. quia ista nocte p̄gnouit uxorem. Et ista archa fu-
 it solū figura illi sacri. ḡ multo plus debemus illud accedere ad h̄yē-
 nerabile sac̄m̄ ne nobis ita p̄tingat. Et iā d̄ romanis legitur in vita san-
 cti Gregorij. q̄ rhomani in tpe q̄dragesimali se abstinerunt ab om̄i pec-
 cato. sed post festum pasche immiscebāt semetip̄os actib⁹ illicitis. tunc d̄s
 plagauit eos peste inguinaria. Et qñ quis stremutabat. cum obiit morte su-
 bitanea. z tunc inuētum fuit illud q̄ quādo homo sternutat tunc d̄z.
 d̄s adiuuat te vel te absoluat. s̄lt̄ qñ quis oscitabat. tunc obiit morte su-
 bitania. ergo inuētum fuit i. lō q̄ homo debeat se munire signo crucis qñ
 do oscitat. z ḡ ne nobis ita p̄tingat vt p̄tingebat rhomanis debemus nos
 ab om̄i peccato abstinere añ festum z post.

¶ **Ultimo** notādum. q̄ autor. p̄hibet p̄municatis ludos z crapulas. z ra-
 tio in s̄ra est ista. quia tales cōmunicati q̄uis p̄vomitum non p̄nt expu-
 ere cum se a talibus p̄seruāt. tñ hospitii in quo corpus xpi est sumptuz
 p̄pter nobilitatē ei⁹ debet castez caute teneri. z a vanitatibus sensu z re-
 suari. illas penit⁹ secludēdo.

tu xpi fidelis   i. eucharistiā   corp⁹ xpi
Quando sumas corpus domini tunc dentibus illud

i. masticare   i. cibaria
Noli conterere velut escas. sed moderatim
 i. fissura s̄ dentiu   i. retinet   i. aliq̄s d̄ corpe xpi

Rimula concavitatis ne seruent particulas quas

.i. forte .i. emitteres .i. pufio
Sorsitan expueres. datur ergo cautio talis
.i. vomitū facit. i. egror⁹ eucharistie

Dum vomit infirmus non debet sumere corpus
s^c tal infirm⁹ certitudinā s^c v^m corp⁹

Christi. si credit credendo firmiter edic
s^c eger emittit s^c corp⁹ post sumptōem

Si vomit hoc idem post sumptum corpus in ignem
s^c tu sacerdos. s^c h^m oi .i. aq^s

Proicias vomitum fluvii fundas vel in vndas
mollificare debes corp⁹ ch^ri s^c dētiū

Ligua mollifices et dentibus hoc vt eo⁹
.i. corp⁹ ch^ri s^c in tali vomitu

Si sacramenti species ibi cernitur vlla
s^c sac^ore. tal spēs vl ab alio iusto

Ne sumatur aut a quocunq³ fideli
.i. in sanctuario s^c spēm

Sine loco sancto conservari facias hanc
s^c infirm⁹ .i. infirmat .i. sumere corp⁹ ch^ri

Si tantum doleat q³ masticare nequit: tunc
s^c aliō .i. ptractā

Non nisi sumat aquā constrictam corpore christi
sive mag⁹ sive puā s^c ch^ri

Quancūq³ tamen partem de corpore dicto
suscepit s^c corp⁹ ch^ri

Sumpserit infirmus totum sumpsisse videtur

Ista ps⁹ continuat ad pcedētē sic. Postq³ autor determinavit modū p⁹ s^c erādī corp⁹ ch^ri. edocuit quib⁹ sit ministrādum et quib⁹ non. Hic p⁹ des^c tminat d⁹ mō sumēdi corpus christi. Et illa ps⁹ dividitur in duas ptes. **1^a** p⁹ pmo oñdit modum sumēdi corp⁹ ch^ri a sanis. **2^a** ab infirmis. **Scda** ibi (Cum vomit infirmus) **1^a** p⁹ ad huc in duas. **1^a** p⁹ cit hoc qd dictum ē. **2^a** ostēdit quo dēat confici corpus christi p infirmis. **Scda** ps (Luce di. 14) Et stat virtus littere in q³ tuor regū. **Q**uantum p⁹ tangitur. ibi (Q³ n sumas corpus.) et talis. **Q**ūcūq³ aliquis fidelis sumit corpus christi. tunc debz leuī mollificare illō cum sua lingua circa dētes anteriores. et non hoc corpus terere circa dētes maxillares. Et rō ē. q³ dētes maxillares habēt multas rimas et p⁹ cavitates. et si ibi cō tereretur corpus christi. tunc q³ contingeret q³ partes corporis christi obhuarēt in rimis dētiū maxillaz. et sic tādē aliq³ posset eas expuere et nesciēte. qd eēt g⁹ et magnū pctm. ne q³ h⁹ tingat iō mollificatio corporis ch^ri d⁹ fieri in anteriori pte cū lingua. **Scda** reglā tāg⁹ ibi (Q³ v⁹ infirmus) et tal⁹ Si corp⁹ d⁹ dari infirmo faciēte vomitū. tūc sacerdos illi oñ

Summula raymundi

dere d3 solūmō corp⁹ chri⁹ d3 dicere q⁹ crebat q⁹ ibi sit vey corp⁹ chri⁹. qz dē
brūs Aug⁹. crederet māducaſti. q̄ d̄cūqz infirm⁹ firmū crebat q⁹ ſb illa ſpe
cie p̄is corp⁹ d̄n̄i p̄tinet. tunc ille corp⁹ d̄n̄i māducat. Mercia regula tāgi
tur: ibi (Si vomit hoc idēz) ē talis. Si ex cāu euenerit q⁹ ſpe infirm⁹
ſumeret corp⁹ chriſti poſtea expuret. tunc ſacerdoſ d3 p̄ſiceret illum vo
mitum in ignē vel in aquā fluentē. ē hoc ē vey ſi nō appareat ibi ſpēs p̄is
n̄i ſecrati. ſi at ſpēs p̄is ſecrati appzar. tunc illā d3 ſacerdoſ ſumere v̄l
in loco ſecrato firmiter cuſtodire. Et dicunt quidā circa textū. q⁹ ſacer
doſ nequaſ d3 ſumere illā ſpēm p̄is ſecrati. ne ſibi generaret nauſea.
Quarta regula tāgitur. ibi (Si doleat tm̄) ē talis. Si infirmus eſſz
tante debilitatis q⁹ non poſſet deglutire corpus chriſti vel maſticare. tūc
ſra dē cū btō Aug⁹. q⁹ aqua porrigat illo infirmo que tangi debet cum
parua particula corpis chriſti. ē infirmus abſorbeat illā aquaz sic ſumit
corp⁹ chriſti. Et licet illa pticula eſt parua tm̄ quātūcūqz pua ſit ipa cō
phendit in ſe totum corpus domini. Sed quare debet fieri cum aqua.
R̄ndetur q⁹ ideo. qz aq̄ eſt ſtilis ē fluxibilis. ē ſic infirm⁹ meli⁹ ſumit per
aquā q̄ p̄vinum.

¶ Ad r̄adum circa lrām. ex quo hic pagit d̄ mō ſumendi corp⁹ chri⁹ poſſz
aliq̄s dubitare q̄s tamē effect⁹ ſequit⁹ ex ſumptōe corpis chriſti. R̄ndet p̄
ut aliq̄liter p̄us habitū eſt q⁹ multi effect⁹ ſequunt⁹ ex ſumptōe corpis xpi
Primus eſt delectio peccatorum venialium. ita q⁹ iſti qui ſumunt corpus
d̄n̄i abſoluntur ab omni pctō venialia. Gōs effectus eſt ſm̄ ſc̄m Tho
māz ergoſio hominis in corpus chriſti. ē ergo homo cū Aplo p̄t dicere (Ti
no ego. nō ego in me. viuit at in me chriſt⁹. ē aliter eſt d̄ cibo corpali. ē alit
de cibo ſpūali vel d̄ corpe d̄n̄i. nā cibus corpalis p̄uertitur in carnem ē in
ſanguinē. cib⁹ at ſpūalis ſeu corp⁹ d̄n̄i p̄uertit nos in ſe. ē ſic p̄z d̄n̄a int̄ ci
bum corpale ē ſpūale. et qz cib⁹ corpalis p̄uertit⁹ paſſiue. ſz ſpūalis cōuertit
active. Meret effect⁹ ē memoria d̄nice paſſionis. Quart⁹ effectus eſt ro
boratio oim̄ vtutum. Quintus eſt remotio ſuggeſtionis diabolicę.

¶ S; diceres. nunquid pctā mortalia deleātur p̄ ſumptōem corpis d̄n̄i
ſicur venialia. Ad hoc r̄ndet ſc̄r̄s Thomas. q⁹ pctā mortalia nullo⁹ des
leātur p̄ ſumptōem corpis chriſti. qz req̄ritur q⁹ ille q̄ accipit corpus d̄n̄i
mund⁹ ſit ab omni pctō mortali. vt d̄t Aplo p̄mo ad Cor. xj. Probat at ſe
ipm̄ hō. Et rō hui⁹ ē. qz ſi illō ſac̄m̄ deleter pctā mortalia. tūc ſeq̄retur
q⁹ Judas traditor chri⁹ eēt ſaluat⁹. n̄s eſt ſm̄. qz aīſ. Falſitas p̄ntis p̄z
p̄ oēs doctores ſacre ſcripture q̄ dicunt ipm̄ eternaliter eſſe damnatum.
Sed n̄a p̄batur. ſez q⁹ hoc ſequeretur. qz chriſtus illi p̄oret ſuum cor
pus ſicut ē alijs diſcipulis ſuis. mō ſi corp⁹ d̄n̄i deleter pctā mortalia. tunc
o. n̄a ſua pctā fuiſſent extincta. ē p̄ n̄s fuiſſet ſaluat⁹. qd̄ ē ſm̄. Scda ra
tio ſic format ſm̄ ſc̄m̄ Tho. ſicut ſe hz alimentū corpale ad corp⁹ mortu
um: ſic hz ſe alimentū aie ad aiam mortuā. ſed certū ē q⁹ cib⁹ corpalis non
reſcit corp⁹ mortuū. ſic nec ahimētū aie aiam mortuā. i. aiam iacentēz in
pctō mortali. qz talis aia corā dō d̄r eēt mortua. Item ex quo aie iacentē
in pctō mortali nō p̄ſit ſumptio corpis chriſti ad delectōem pctōz morta
liū. diceret ergo aliquis. nunq̄ p̄ſit ei ad alia opa. R̄ndet m̄r ſentētia
rum dicens. q⁹ bona opa p̄deſſe ex̄tib⁹ in pctō mortali intelligit d̄ p̄ſt.

Uno vt p̄sint aiab⁹ ad vitā cinā. & sic non p̄sint eis. Alio⁹ vt p̄sint ad bona p̄palia. & illo⁹ p̄sunt et̄ ad sanitatē corp̄is & ad affluentia diuitiarū. et̄ in uatad minutōem pene infernalis. et̄ in uat ad hoc vt p̄ces corp̄ citi⁹ exaudiunt. Et talia bona p̄cedunt eis id. q̄ nullum bonum iremuneratū manet. neq̄z vllum malum impunitū p̄trāsit. & idē exites in pctō mortali a bonis optibus desistere non dnt.

Notādū sup̄ textū (Cum vomit infirm⁹) q̄ duplex ē sumptio corp̄is ch̄i q̄ntū sufficit ad p̄positū. sc̄z q̄dā sacramētalis. & quedā sp̄ualis. vñ quilibet firmiter credens corp̄ d̄ni māducatur sp̄ualiter. Un̄ sc̄tūs Inno cent⁹. Res hoies astantes circa sacerdotē q̄n̄ iunūt corp̄ ch̄i in altari. māducāt sicut & ip̄e hoc sp̄ualiter. Et hoc est x̄m maxime de his q̄ in p̄ccato mortali non exiunt.

Notādū circa q̄rtā regulā q̄ aqua p̄tracta a corp̄e ch̄i nō est corpus ch̄i s̄m doctorcs. & q̄ non d̄z adorari tanq̄ sanguis. p̄p̄ idolatriā euitādā. S̄z si infirm⁹ fideliter credit se sumere corp̄ ch̄i. tunc ib̄ talis p̄ aqua sp̄ualiter sumit x̄m corp̄ ch̄i x̄m sanguinem. Und̄ olim fuit mors q̄ cū aliq̄s infirm⁹ non potuit māducare corp̄ d̄ni p̄n̄mia infirmitate. tūc sacerdos iudicat illi corp̄ d̄ni instruēs eū de dignitate & efficacia hui⁹ sacramēti. & manū q̄ tetigit corp̄ ch̄i sacerdos in aqua lauit & talē aqua in firmo porrexit ad bibendū. tñ hoc non ē vitatū nec expedies nec necariū. q̄ infirm⁹ solū credendo sp̄ualiter māducatur corp̄ d̄ni & effectum sac̄i recipit. Und̄ br̄ūs Aug⁹. Quid purgas ventrem: quid purgas dentes. crede & manducasti.

Itē notādū: q̄ q̄cunq̄z euomit corp̄ ch̄i. ille peccat mortāl̄ & d̄z penitere s̄m ei⁹ statū. vt docet decretū. q̄ si eēt ep̄s. tūc ip̄e d̄z penitere p̄ novaginta dies in pane & aqua. Si at̄ ē simplex sacerdos vel monach⁹ & vomit post sumptōem corp̄is ch̄i. ille d̄z penitere p̄ sexaginta dies in pane & aqua. Si at̄ ē laicus. tunc d̄z penitere p̄ triginta dies in pane & aq̄. & s̄m aliquos doctores decretaliū d̄z penitere p̄ quadraginta dies. Si at̄ aliq̄s ex infirmitate magna euomit corpus d̄ni. tunc post qualescentiā debet penitere p̄ septē dies in pane & aqua.

Itē sciendū. ex q̄ hic d̄t d̄ sumptōe corp̄is d̄ni. q̄ q̄cunq̄z ch̄i fidelit̄ vult suscipere illd̄ sac̄m digne. ille d̄z cē pur⁹ & p̄fessus debita p̄tr̄itōe p̄uia: sic q̄ digne suscipiat illum q̄ eum facit esse dignū. vt patuit ex p̄habitis metris. sc̄z. Ois homo purus. cē. Res istoz patēt circa textū. Und̄ sciendū est & firmit̄ credendū q̄ malus homo ita bene sumit illd̄ venenerabile sacramentū sicut & bonus homo. sic tñ q̄ illd̄ sac̄m ibi non maculat. Prout hoc idē declaratū ē in hac similitudine. q̄ ip̄e sol̄ splendet sup̄ omnia in mundo ex̄tia. sc̄z super aurum. argētum. & lutum. sic tñ qd̄ sol̄ non maculat. sic etiam pariformiter est d̄ quibus dictum est qui suscipiunt corp̄ ch̄i n̄ confessi nec contriti.

Ultimo notādū ē d̄ certis casib⁹. vt̄z hostia non p̄secrata possz porrigi ip̄i infirmo petēti sac̄m. R̄ndet q̄ nō. q̄ nulla fictio d̄z eēt in illo lacamēto. mō q̄n̄ talis hostia porrigeret ip̄i infirmo tūc crederet & adoraret. & p̄p̄ p̄ns talis cōmitteret idolatriā ex eo q̄ ip̄e adoraret hostiā nō p̄secratā p̄ hostia p̄secrata.

Summula Raymundi

¶ Secundus casus. si sacerdos dicat hoc est corpus christi. non hoc est corpus meum. dubitat utrum consecraret corpus christi. Respondet quod non. quia omnia christi actio nostra est instructio. sed christus cum his verbis non consideravit. nec nos. ipse enim sacerdos stat in persona christi quando proficit. igitur sicut christus profecit dicendo hoc est corpus meum. sic et sacerdos in persona christi volens proficere debet dicere. sed tamen illa est forma completa. hoc enim corpus meum. quia ecclesia addit hanc dictioem (enim) propter precedentium verborum connexionem. ut super declaratum est. **¶** Tertius casus est utrum christus eis dixerit in die cenae profecit corpus suum quibus modo nos officimus. Ad hoc secundum aliquos respondetur quod non. quia de fine quibus profecit. et post cenam tradidit formam discipulis suis. Et ratio ipsorum est. quia propter operam virtutem et potentiam suam non alligat verbis. Sed hoc videtur esse finis quod christus in institutione huius sacramenti in istis verbis debet exemplum suis discipulis de modo sitendi. cum dicit. exemplum dedit verbis ut eos ita facerent. Alii ergo dicunt. quod christus in consecratione protulit illa verba caute et sine silentio et postea alta voce expressit illa. Ad rationem ergo predictam respondet quod sic non alligavit. quia potuit aliter facere. verba gratia. anima creatur. et in creando corpori organizatione infunditur. et deinde posset animam non infundere si ei placeret.

¶ Quartus casus est. sacerdos dicens haec verba. hoc enim est corpus meum. tunc ibi dubitat utrum hoc nomen hoc significat ibi verum corpus christi. an non. Si dicatur quod non. tunc illa oratio est falsa. hoc enim est corpus meum. Si autem dicatur quod sic. tunc illa verba non faciunt efficaciam quo ad consecrationem. quia hoc nomen hoc sacerdoti demonstrat hoc quod sentitur. ibi. et illud non est verum corpus. Ad hoc dicitur est. quod quidam magister respondet in suis questionibus quibus circa quartum sententiarum quod hoc nomen hoc ibi non facit demonstrationem ad sensum. sed ad intellectum. quia intellectus debet hoc apprehendere quod sensus non potest capere. et illa consecratio corporis christi fit in omnibus istis verbis simul capitis. et ergo illa in consecratione debent proferi sine pausa.

¶ Quintus casus est. si sacerdos benedicendo panem pro se diceret illa verba. hoc est corpus meum dimittendo verba precedentia. utrum tunc consecraret. Ad hoc respondent aliqui quod sic. quia quilibet sacerdos potest consecrare sine illis verbis que sunt de essentia forme consecrationis. et talia sunt illa predicta. igitur. etc. Sed alii dicunt quod de necessitate prequiruntur verba precedentia usque ad finem. dicendo. hoc enim est corpus meum. Et ratio huius est. quia ad hoc quod verba consecrationis habeant efficaciam requiritur de necessitate quod intelligatur de persona christi. sed illa verba non possunt bene intelligi propter similitudinem precedentibus de persona christi. Et sic patet dicunt quod bene secundum est quod ista sunt verba pro que quilibet sacerdos potest proficere. sed alia verba sunt causa sine qua non. **¶** Sextus casus. Circa omnia predicta dubitatur. quia videtur quod nullus homo digne potest accedere ad hoc venerabile sacramentum. quia Evangelia veritas dicit prima Ioannis primo capitulo. Si dixerimus quod peccatum non habemus. etc. et ergo videtur quod nullus est sine peccato et per consequens nullus potest etiam digne accedere. ex quo debet esse purus sine peccato. respondetur putat etiam supra habitum est quod peccatum est duplex. scilicet veniale et mortale. modo dictum sancto Iohanne intelligitur de peccato veniali. quia de illo nullus potest peccare. et illud pro sacramenti sumptione penitus absoletur. Sed a peccato mortali potest se quilibet homo abstinere et peccare. Uel de

atur sic. q̄ p̄ritio ē duplex. q̄dā ē certitudinis. et ex illa nulla hō p̄t se cog
 gnoscere an dignus sit vel indignus ad hoc sac̄m suscipiendū. Alia est
 p̄ritio que fit ex signis. et h̄m illā q̄libet hō p̄t sc̄ire v̄t sit dignus vel ind
 dignus ad hoc venerabile sac̄m. Quorū signorū s̄t q̄tuor. p̄mū est. liben
 tere deuote audire v̄bū dei. et h̄s q̄ iupra patuerunt.

¶ Qui dñt omitti in sumendo corp⁹ christi.

furbund⁹ stult⁹ vel lutor heretic⁹

Ebrius insanus erroneus et male credens

carētib⁹ discretōe eucharistiā p̄dicti

Cum pueris domini corpus non suscipiant hi

.i. euētū labit admistras corpus ch̄ri

Si casu cadit in terram dum porigis illud

infirmis s̄ quā tetigit diligēt

Egris vel sanis. terram debes studiose

deponere s̄ illas .i. in loco sanctuariorū

Radere. rasuras vbi sunt loca sacra reponas

s̄ corp⁹ ch̄ri .i. eodē mōt̄ dcm̄ est

Si supra lignum cadit aut lapidem facies sic

.i. post tres dies egrotās se corpus ch̄ri suscipiat

Post tribuum languens tute communicet eger

.i. rōis potēs hic hō ipfirmus

Dumq; sue mentis sit compos confiteatur

in die dñico corp⁹ egris p̄sctra ch̄ri

Luce diei quod das infirmis contice corpus

.i. q̄n̄ ē nccariū alijs dieb⁹ s̄ corp⁹ p̄fici

Quando necesse subest alijs feris licet illud

corp⁹ ch̄ri s̄ hōi .i. reuerentia

Hoc des leproso si deuote petit illud

egoraymund⁹ q̄ patit̄ morbū cabucū .i. apopletic⁹

Nolo q̄ accipiat epilepticus aut similis quis

eadē infirmitatē desistat

Qui pariat̄ idem. nisi cesset lesio morbi

¶ Postq̄ autor d̄c̄minauit d̄sumptōe corp̄is ch̄ri. hic iā ponit aliq̄s re
 gulas d̄ istis qui dñt omitti in sumēdo corpus ch̄ri. Et stat̄tus s̄c̄ in q̄n
 q̄ regulis. Quay p̄ma talis est: q̄ in sani ebrii erronei stulti t̄nnetici her
 retici sarzaci cū pueris carētib⁹ discretōe non dñt sumere corp⁹ ch̄ri.
 Q̄trō est ista. q̄ oēs isti abutunt̄ rōe. sed h̄ sac̄m d̄z lūmi ab illis q̄tunt̄
 bona rōne. quare sequit̄ q̄ ipsi non dñt sumere corpus ch̄ri. Seda regula
 si ex cāu euenerit q̄ ip̄e sacerdos deberet infirmis vel sanis porigere cor
 pus ch̄ri. et ip̄e mitteret cad̄re sup̄ terrā vel sup̄ lapidē vel lignum. tūc ip̄e
 sacerdos d̄z eē idoneus. .i. ita discret⁹ q̄ radet terrā lapidē vel lignum. et
 p̄onat in locū p̄sctatū. et ibi firmiter custodiat. Sed tunc talis sacerdos

Sumula carumundi

debet ieiunare sicut decreta per quatuor dies in panem aqua. Tercia regula talis est. quoniam aliquid incidit infirmitate. et illa infirmitas durat per tribuunt. tunc talis infirmitas die deo communicare. Rō ē. qz infirmitas in prima die puat homo mnes a mēre. i. a discretōe. ita qz nulla pnt hēre deuotōem. vñ btūs Aug⁹ ibi rapit intētio mētisybi statyis dolous. qz talis hō dz amunicare tercia die. Si at talis infirmitas cētvalbe grauis. sic qz certū piculū mortis pēmeret. tunc ipse dz comunicare pma die. Quarta regula. corp⁹ chrī qz porrigit ipis infirmis. illd dzosecrari in die dñico. Rō ē. qz ille dies est dies homini. et hoc p excellentiā. Si at eēt nēctitas tunc posset psecrari alijs diebus feri alib⁹. sed tñ ob reuerentiā corpis chrī. tunc dzosecrari dñic⁹ diebus. Quinta regula. leprosis porrigere corpus xpi est licitum. Rō est. qz corp⁹ xpi non ē cib⁹ corpis. sed aie. mō qūis leprosus sit immund⁹ corp⁹. pōt tñ eē mund⁹ quo ad aiam. sicut nullus epilecticus. i. qz patitur morbum casibucum sumat corp⁹ chrī. sicut qdū durat illa infirmitas. sed cessante infirmitate pōt licite comunicare.

Circa lrām pmo ē notādū. qz duo sūt que reqruntur ad sumptōem corp⁹ xpi. pimum ē actualis deuotio. sicut ē aie mundatio. sed illi in lrā enumerati. scz. eb. ij. infanti. eronei. stulti. et saraceni non hnt illa duo qre seqf qz non dnt sumere corp⁹ xpi. mā ebij. et non sumāt. Itāqz sicut dicit Boetij in d disciplina scholarū. Vinum modice sumptū acuit ingenū. tñ in moderate sumptū (vt idē refert) memoriā pfundit et obliuionez inducit. mōybi ē ebuetas ibi ē furor et nulla sapia. sed insipietia. qre seqtur qz ebij carent ratione. et per consequens non debent sumere corpus christi. Itē infanti non debent sumere corpus christi. ppter defectum rōnis. quia cui denter stultiz et naturalr. Itē stulti non dnt sumere corpus xpi. ppter ignorantiā. qz nesciunt qd faciunt. Itē infideles non dnt sumere corp⁹ xpi ppter scādalum euitūdum. qz tales forte sumerēt corp⁹ xpi sicut aliō mō trimētum vt panē. et indigne et irreuerentiā tractarēt. Itē ipis pueris in discretōe non dz porrigi corp⁹ xpi. Et rō hui⁹ est ista. qz tales non hnt discretōem inter cibum corpalem et spūalem. sed volēs recipe corpus xpi dz eē discretus. sic qz agnoscat qz aliō mō sumēdus est cibus corpalis et aliō cibus spūalis.

Secūdo notādum p modum dubitatōis circa textū. nunqd aialia brutata sicut mus vel canis et ijs pnt recipe corpus xpi. Et arguitur qz non. qz si talia reciperent corp⁹ xpi. vel qz recipent ad saluatōem vel dānatōem: sed nullum illoz ē dōm. qz rē. Maior: manifesta ē p sufficiētē diuisionē. Sicut minor pz qz bruta aialia non sumunt corpus xpi ad vitā eternā. qz eoz aie cum corpibus moriuntur. Nec etiā sumunt ad dānatōem et eadem rōne. Sed in oppositum arguitur sic. quicquid recipit spēs sacri hoc et recipit sacm. sed bruta animalia sūt hmoi. igitur. rē. Maior pz ex vna maxima in theologia. quibicunqz est spēs sacri ibi eē sacm. sed qz bruta aialia recipiunt spem sacri pz. qz si corp⁹ xpi poneretur ad locum incautū ita qz mures uenirent et illud coroderent spēm sacri. qz cōstitutum sacm. Rō hoc dubium rōndent aliqui qz talia aialia bruta hnt recipiunt sacm. non at suscipiunt rem sacri. i. grām que sequitur post ipm sacm. Sicut tūc ad rōem quādo arguitur. si recipiunt sacm. vel qz ad dānatōem vel ad

saluatōem. Rñdetur q nullum illorum. qz talia aialia bruta non sscapa
cia salutis e damnatōis. sed scrus Innocētī de q aialia bruta non recipi
unt sacm. qz qñ talia rāgūt sacm. tunc ibi nō manet corp⁹ xpi. s3 ds glio
sus ex sua cūctipotētia trāsmutat corp⁹ xpi in spēm panis ex extractu aia
liū brutor. sicut p et⁹ potētia trāsmutat spēm pāis in corp⁹ xpi. e sic ibidē
non ē nisi pāis.

Tercio ē notādū p mobū dubitatōis. e ē casus singularis circa pntem
lram. qz si sacerdos non hfer hostias psecratas sicut qñqzotingit. e ponat
qz in eadē prochia sit infirm⁹ qui facit in agone mortū. ita qz nō p̄t euade
re mortē. e ponat qz talis sacerdos sit p̄nsus. tunc dubitat. vtz tal pleba
nus post p̄ndium p̄p̄ficere corp⁹ xpi. Ad hoc dubium rñdet vna decreta
lis qz non. Et rō ē. qz sacerdos d̄p̄ficere corp⁹ xpi sobri⁹ e ieiunus. s3 tñ
est alta opinio dicens. qz corp⁹ xpi d̄p̄secrari in alia prochia si ibi ē sacerdos
sobrius e ieiunus. vel si eēt ibi corp⁹ xpi p̄secratum tūc deberet poni hu
ic infirmo. Aliter rñdet vna alia opinio dicens. inter duo mala min⁹ ma
lum ē eligendum. e maius malum euitādum. q̄ dicit illa opinio. qz sacer
dos in tali necessitatis articulo d̄p̄ficere corp⁹ xpi. q̄uis sit p̄asus. qz xps
instituit hoc sacm post cenā. sed si fiat ieiuno stomacho est d̄ bñ cē. nam
sic instituerunt sancti patres mō in necessitatis articulo meli⁹ est suare
instituatōem superioris. i. dei q̄ inferioris. i. pape. tñ ille sacerdos qui h̄ ex ne
gligētia facit peccat mortali. qz facit contra statutū r̄ homane ecclesie
sed tñ ille infirmus moreretur sine corpe xpi e ne fieret scādalu3 in po
pulo tunc sacerdos p̄p̄secrare corpe xpi post p̄adum vt p̄missum est.
ne aliqui dicāt. ille est mortuus sine p̄mumone e illud est factum ex negli
gentia sacerdotis.

Quarto est notādum p modum dubij. vtz sacerdos leprosus debeat
celebrare missam Rñr qz sic. qz si leprosus p̄t sumere corp⁹ xpi qd̄ d̄ cibis
aie vt pus dcm̄ est. tunc sacerdos leprosus p̄t etiā celebrare in qua mati
me tractatur de sumptione corpis xpi. sed tamen quidā doctores dicūt
qz non debeat celebrare in manifesto loco. sed in occulto. nisi eēt ita cor
rupt⁹ qz nō posset celebrare sine piculo. tunc ip̄e nec in occulto nec in ma
nifesto loco d̄z celebrare. sed debet d̄mittere ob reuerentiā corpis ch̄i. s3
de iure bñ p̄t celebrare.

Ultimo nota d̄ casibus. Prim⁹ casus ē iste. ponat qz veniat hystrio vel
ioculator manifestus ad ip̄z altare volēs sumere corp⁹ xpi. tūc dubitatur.
vtz sacerdos d̄z illi dare corp⁹ xpi an n̄. Rñr breuiter qz si ip̄e p̄miserit se
velle abstinere e talib⁹ negotijs ita qz non vult denuo reiterare. tūc sacer
dos d̄z eum hūiliter informare vt p̄fiteat e doceat d̄ p̄ctis p̄missis. tūc suis
p̄ctis p̄fessis e p̄tritis illi porrigat corp⁹ xpi in nōie dei.

Secus casus ē iste. vtz iudex accidens ad altare sit cō: cad⁹. Rñr qz ius
dex ē duplex. scz. iniquus e ver⁹. mō d̄z iudicio corp⁹ xpi ē p̄bendū. s3 in
quo iudiciz om̄i sile e⁹ corp⁹ xpi non ē porrigēdū. Dñ notādū qd̄ ver⁹ ius
dex ē duplex. qz vel talis iudex ē elect⁹ ex p̄tentōe vel ex electōe. Si ex p̄te
tōe ita qd̄ cōicat iudiciū p̄ lucro alijs detrahēdo. tunc illi iudici nō ē por
rigēdū corp⁹ xpi. Si at̄ est electus ex cōi electōe: non cā lucri. tunc corp⁹
dñi porrigit sibi oibus suis familijs.

Summula Raymundi

Tercius casus. christianus vel christiana sub eis huiens ad altare accedes et petes corp⁹ xpi. tunc dubiu⁹ est ut eis debeat porrigi corp⁹ xpi. Rñr q⁹ non. put etiã supra habitũ est. pp̄ scandalũ euitãdũ. qz tales in diuina misericordia despauerũt. et sic d⁹ eis est timendũ q⁹ velint vendere corpus xpi. et p̄pter illõ scãdalũ euitãdũ tunc eis non dz porrigi corpus xpi.

Quart⁹ casus. an p̄co seu bodell⁹ p̄t accedere ad altare et sumere corp⁹ xpi an non. Vel sic. an p̄co in articulo necessitatis debeat cõicari. Rñr: si exercebat officiu⁹ suũ ca iusticiez non. p̄pter lucy. necy t⁹ possit viuere sine laborib⁹. tunc sibi p̄t dari corp⁹ dñi. qz tunc hzytam meritoziã. Si aut⁹ exercebat officiu⁹ suũ sine iusticia et amplius p̄mittit sacerdoti uelle desistere et p̄niam agere d⁹ cõmissis. tunc ip̄e sacerdos debet illi dare corp⁹ xpi. et alias non.

Quint⁹ casus. ponatur in cãu. q⁹ sacerdos post diuisionem hostie cadat in magnum dolorẽ dẽriũ. ita q⁹ non p̄t cõmunicare. tunc dubitat⁹ qd⁹ ibi sit faciendũ. Tbi rñdent aliq⁹ doctores sacre scripture. q⁹ tal⁹ sacerdos p̄t has p̄ticularas distribuere christifidelib⁹ et p̄fessib⁹. Alij aut⁹ doctores dicunt. q⁹ sacerdos in tali cãu has p̄ticularas tenet p̄ sanguinẽ suã mere. **Sext⁹ casus.** ponat⁹ q⁹ circa cõmunionẽ aliq⁹ sacerdos tũ habeat memoriã dño pctõ mortali: tunc dubitat⁹. vtz talis sacerdos debeat sumere corp⁹ xpi in illo pctõ mortali an non. Rñdẽt⁹ b⁹ distinctõẽ q⁹ vel tal⁹ sacerdos p̄t h̄re p̄niam alteri⁹ sacerdotis vel nõ. Si p̄t h̄re aliuz sacerdotẽ. tunc illũ ad se uocat et illi p̄fiteat⁹ illõ pctõ. post hoc tũ corpus xpi capiat cũ timore. Si at⁹ nullũ aliũ sacerdotẽ habere poterit: tũc fit intẽtio illi⁹ sacerdotis q⁹ q̄cero alium sacerdotẽ h̄re poterit q⁹ hoc pctõ velit p̄fiteri. et sic sumat corpus xpi in noie dei. et non dz missã dimittere ne fieret erro: in populo. **Septim⁹ casus.** ponat⁹ q⁹ aliquis sacerdotuz post diuicã ordem. scz. pat⁹ noster recordat⁹ se omisisse siue p̄termisisse aliq⁹ vba canonis. tũc dubitat⁹. vtz debeat resumere vba p̄secratiois. Rñdẽt⁹ ali qui q⁹ ip̄e dz resumere. Sed tunc diceret aliq⁹. tunc ip̄e sacerdos scãdali zeret in p̄p̄o: q⁹ aliq⁹ dicunt q⁹ sufficit resumere sola vba p̄secratiois et non dz resumere totum canonẽ. et postea debet agere p̄niam d⁹ p̄missis.

Octauus casus. ponat⁹ q⁹ calyx sit scissus vel h̄ret rimã sacerdotẽ nesciente. et post h̄ infundat vinũ et aquã et tegat calicẽ et benedicat calicẽ. et post eleuatõẽ calicis nihil in calice inueniat: tunc dubitat⁹ vtz vinum suũ sup altare sit p̄secratum. Ad hoc respondetur ex quo sacerdos intendebat illam aquam cum vino quam credebat in calice esse p̄secrare: tũc merito est sanguis xpi. quare vt supra dictum est sacerdos lingat et sugat mappas. et facit vltorius vt prius patuit.

Nonus casus. ponat⁹. q⁹ cãdela cadat sup corpus xpi p̄sumens et denis grans aliquã p̄tẽ. vtz tunc corpus xpi ibi p̄sumit vel demigrat.

Ad h̄ respondetur q⁹ sola accidentia ibi consumuntur vel demigrantur. et non corpus xpi. ex eo q⁹ accidentia stant ibi sine s̄biecto.

Ultimo nota. ex quo littera d̄t (epilenticus) dñia est inf̄ apoplexiã et epilepsiã. nam apoplexia est morbus qui fit p̄ opilatõẽm neruoz. ita q⁹ spiritus vitales prohibentur transire per membra. et per p̄lequens prohibetur motus lenius in homine patiente. vnde tales p̄ tribuum st quas h̄ mortui. tamen postea natura eorum superante resurgunt et vires suas

recipiunt sicut añ. Szepilētia fit in tpe breui, e illa induc̄ morbū caducū.
ita tñ q̄ mētēz sensum impedit. sicut pz in his q̄ morbū caducū ad duas
v̄l ad tres horas patiunt. Sz tñ cessante infirmitate. tunc tales p̄nt cōica
re: z hoc lrā intēdit dicere.

infirmo. excōicat⁹

accipe ch̄i

Eger bannitus cupiens sibi sumere corpus

excōicat⁹

.i. p̄ quacunq; cā excōicat⁹

Dic absoluat̄ur pro re quacunq; ligatus

.i. fuerit p̄da .i. furtū huic cui ablatū ē

Extiterit. res aut oblatum restituatur

s̄ restitui potit restitui. ab excōicatōe raptor: seu fur

Si poterit. si non tamen absoluat̄ur. et idem

absolutōis .i. ius s̄ sacz instituerūe

Sub forma quam lex et euangelium statuerē

a pctis infirmū s̄ eger .i. excōicatū

P̄sbyter absoluat egrum. licet ille ligatum

s̄ eē excōicatū. tutela s̄ hoc fieri copiosa

Se dicat vel non. cautela requirit̄ abundans.

infirmi incolimes .i. d̄stāt .i. publicis

Egri vel sani nisi cessent a manifestis

.i. pctis .i. eucharistia puant̄

Criminibus. pane celesti iure carebunt

s̄ hoib⁹ s̄ p̄s instituerunt

Confessis vel contritis sancti statuerunt

ch̄isti .i. in agone mort̄ nullaten⁹

Corpus in extremis nunq; debere negari

z̄fessus z̄tr̄it⁹ pctō p̄mittit

Ille satisfacere si se pro crimine spondet

cōsanguinei ei⁹ d̄ficiēte auxiliat̄ infirmo

Proximitas sua se moriente subuenit illi

s̄ infirmo porrigas req̄ras

Sacramenta dei des et nil inde reposcas

postulāti aliq̄d recipe caute

Si nil poscent̄ tibi quid datur accipe tante

in mēse ynauice s̄ laicus infirm⁹

Non nisi mense semel aliquis communicet eger

¶ Nec ēvltima ps̄ d̄ sacramēto eucharistie. in q̄ autoz ponit̄ alias regu

las d̄ mō sumēdi corp⁹ ch̄isti. Et d̄r̄r̄ se comp̄hēdit̄ in q̄tuor regul⁹ Qua

rum p̄ma ē: q̄ ois infirm⁹ b̄n̄nit̄ .i. excōicat⁹ cupiens sumere corp⁹ ch̄i

st̄z̄fessus a sacerdote debet absolui a vinculo excōicationis. z̄ illi porrigi

bz corp⁹ ch̄isti. Sc̄da regula est. ista. si aliquis confitctur q̄ fecit furtum

Summula Haymundi

vel spoliū. isti non dnt porrigi corp⁹ chri nisi pus restituat si pt hē. Si at non pt hē. tunc pmittit ipi sacerdoti q qn possit hē velit restituere. vñ brūs Aug⁹. in decretis suis. Pctm non dimittit nisi ablatū restituatur. Et si hz in possessione tūc dz impfr restituere z illi non dz porrigi corp⁹. nisi illū restituat vel satisfaciāt p illo.

Tercia regula ē ista. q ois eser vel infirm⁹ a vinculo excoīcatōis absoluat. Si at eger non dt ēē excoīcatū. tunc adhuc ipe sacerdos dz dicere excoīcatōis absolutōem. Quia forsau talis hō igno:āter incidēbat excoīcatōem. ita q locutus fuisse cū excoīcatō. Quarta regula est si aliquis infirm⁹ vel sanus est in pctō mortali manifeste non vult se abstinere ab illo pctō tunc illi non dz porrigi corpus chri cum bene pctm. vñ atinere a tali pctō manifesto. nec vult mutare mentē sui p fessoris. Quinta regula. q sancti patres (vt scūs Grego. z alii) nstutuerunt q p fessis et contritis nūq dz denegari corpi. s chri qnis sint magni peccatores z maxime in agone mortis. si pmittunt satisfacere qn pualescant. Si at mortūtur. tunc dnt primi eoz ammoneri vt satisfaciāt. p aiab⁹ eoz. **S**exta regula ē talis. q qn das lacm sanū vel infirmo tunc non debes poscere ab eo pmium siue pecuniā cape. Rō est. qz si posceres seu postulares pmūz tunc tu videres facta. z sic cōmitteres symoniā qd ē grāde pctm. vñ gratia accepistis gratis date. tamē si non poscis z tibi porrigeret pecunia. tūc illā debes valde caute recipere. z debes considerare diligentē cuius facultatis fit iste homo. nā si fit paup. tunc non accipe. si at fit diues. tunc caute recipias. **S**eptima vltima regula est talis. q ipe infirmus nisi semel dz coīcare in mēse. hoc ē in qtuor septimanis. illud est intelligendū be laicis. sed d infirmis claustralib⁹ non ē intelligendū. qz isti omī die domini co pnt cōmunicari.

Circa lrām ē notādū. q forma absolutōis ipi⁹ excoīcatōis quā ipe sacerdos debet tenere ē talis. Ego absoluo te auctoritate Apstoy Petri z Pauli a vinculo excoīcatōis quā incidisti. z restituo te sacramētis scē matris ecclie in noie patris z filij spūs sancti. Sed tñ si ipe p fessus vellet dicere q n eēt in vinculo excoīcatōis qre tunc eū absolueret a vinculo excoīcatōis. ibi dz q p tātō. qz forte talis cōfiteōs igno:āter ē in vinculo excoīcatōis. scz q forte locut⁹ ē cū aliquo excoīcato.

Scdo ē notādum. lrā dz q sanus vel infirm⁹ n pctō manifesto nō debet coīcari. Pro quo nota q crimē peccatoy ē duplex. vel ē manifestum vel occultū. Si ē manifestū. tunc nullo mō debet illi porrigi corp⁹ chri. Si at est occultū a quo nō vult desistere. hoc est duplr. vñ em petit corp⁹ chri in manifesto vel in occulto. Si in facie ecclie. et in manifesto petit corpus chri tūc non dz illi denegari. rō est. qz si sacerdos denegaret ei corpus chri. tūc eēt reuelator criminis z p ditor p fessionis qz tūc hoies circūstātes intelligerent eū esse grāde pctōre. t iō si petit in manifesto sacerdos dz ei porrigere sup suā psciam. Si at ipe pctōr petit corp⁹ chri in occulto. tunc dz ei denegare.

Mercio est notādū p modū dubitatōis. quare lacm eucharistie scificat in occulto. scz s b spē panis z s b spē vini. cum tñ sit ibi vinum lacm. Rōndē ad hoc s m doctores sacre scripture. q illud fit. ppter tres cās. Primam

ponit sanctus Innocentius super epistolam missae dicens. quod Iesus Christus sua passione redemit humanam naturam quae ad duo. scilicet quae ad corpus et quae ad animam et per species panis intelligitur corpus per spiritum autem vini intelligitur anima. igitur corpus Christi significat se duplici specie. Aliam autem panem ponit Alexander dicens. quod illud sacrificium significat se duplici specie in memoria passionis Christi. quia in amara passione Iesu Christi totus sanguis eius fuit extractus a corpore. et quod diuissimum significat corpus Christi et sanguis se duplici specie. scilicet panis et vini. Quia totus sanguis fuit extractus a corpore Christi et diuissus. hoc sic patet. quia sanguis subtilis incertutaneus. id est sanguis qui latuit inter cutem et carnem fuit extractus per sudorem. unde erat sudor eius. et. Sanguis magis grossus fuit extractus a corpore Christi per amarum flagellatorem. sed sanguis nervorum fuit extractus per clauorum impressionem. scilicet sanguis intrinsecus. scilicet cordis fuit extractus per lanceam. et ita patet quod totus sanguis fuit extractus a corpore Christi. Et quod in memoria illius diuissimum debet consecrari corpus et sanguis Christi se duplici specie. Terciam autem ponit sanctus Hieronymus dicens. quod per tanto illud sacrificium se duplici specie significat ad denotandum quod ibi fiat plena resurrectio corporis et anime. quia sicut videmus in alimento corporis quod cibum sine potu non est plenarium seu totale nutrimentum corporis. igitur nec alimentum spirituale quod corrumpet alimentum corporale. quod sacrificium eucharistiae se duplici specie scilicet panis et vini conficitur.

Quarto est notandum. si aliquis infirmus in ultima extremitate carnis suae loquens et vellet accipere corpus Christi. sic tamen quod daret signa et ritus gemedorum manuum ad celum eleuando. tunc dubitat. utrum illi debet porrigi corpus Christi. Ad hoc respondet quidam doctor sacrae scripture dicentes cum distinctione. nam si ille qui est infirmus potuit habere copiam sacerdotum et non positebat. tunc ipse eo magis precatur. Si autem non potuit habere hoc est dupliciter. vel ipse potest euadere mortem vel non. si potest euadere. tunc ei non debet porrigi corpus Christi. Si autem non potest euadere mortem. tunc ei debet porrigi corpus Christi se talis dicitur. quod permittat quod si ex misericordia dei conualesceret. quod tunc immediate velit profiteri per actum suam deplacere et suam penitentiam adimplere.

Ultimo notandum est de casibus. Primum est iste. sicut legitur in miraculo beati barbare. quod caput unius deollati loquens et clamauit dicens se non posse mori nisi si prius sum missus corpus Christi. tunc ibi dubitat. an tali capiti debuit dari corpus Christi. et videtur quod non. quia quocumque caput a corpore abscinditur. tunc statim officium habet. scilicet sic fuit ibi. igitur. et. Ad hoc respondet. quod si caput fuerit unitum corpori. tunc ipse sacerdos propter miraculum potest illi porrigere corpus Christi. sic ibi dicitur legitur. ut illud habet in passione beati barbare. quod postquam portauit corpus Christi. tunc caput illius fuit unitum corpori et ita potuit ei corpus Christi. scilicet si caput non fuisset unitum corpori. tunc non debuisset ei dari corpus Christi. et sic adhuc hodie debet fieri si homini miracula eueniret. Secundus casus. ponatur aliquis presbyter perburus. et post combustionem illius inuenerit species panis. tunc dubitat an ibi sit corpus Christi an non. posito etiam quod eodem die celebrauit. Ad hoc respondet quidam subtilis doctor cum intentione beati Gregorii. quod non. cum enim manduca corpus Christi cum sua specie. et post combustionem speciei corporalis percipiendo deficit. tunc amplius ibi non quaedam portio corporis Christi. Tercius casus. ponatur quod filius in dei filius habuit Christi ante tempore conationis accedat ad altare cum aliis Christianis fidelibus et ponatur vltimus quod se panis apparet sibi formosus puer. et cum hoc recipiat. tunc dubitat. utrum ille filius iudei bene fecit an non. vel utrum ille recepit

Summula Stapmund

ad salutē vel ad dānatōem. & videtur q̄ recepit ad dānatōem. quia recepit corp⁹ christi in peccat⁹ originalib⁹ cum non fuit baptizatus. Ad hoc r̄ndetur q̄ ipse recepit sibi ad salutem. tunc ad rationem quando arguit. ipse recepit in peccatis originalibus. ergo ad dānatōem. **T**bi respōdet q̄ non recepit in peccatis originalibus. sed illa peccata fuerunt deleta: cum talis puer crederet somosum puerum vidit sibi specie panis latitare. Et illud legitur in miraculis. q̄ quondam erat filius vnus iudei abe huc puer qui cum alijs puer⁹ christianis tempore cōmunicatōis ad altare accessit. & ei sibi specie panis apparuit puer formosus & hūc recepit. q̄ d̄ reuelatum erat patri suo. Pater autē audiēs illud miraculū interrogauit a filio. vtz hoc fuisse factum. qui r̄ndit q̄ sic. videlz q̄ ipse dixit comedisse puerum cum christianis. pat̄ autē hoc a filio audiens grāde irascebāt. ita q̄ hunc puer⁹ ad fornacē calidam posuit. vbi ille puer illeus p̄māsit. do nec turba p̄byteroz veniebāt. tunc ille puer d̄ fornace descendebat. Pat̄ vero audiēs hoc misit se baptizari ad fidē catholicā. puerus erat. & sequit manifeste q̄ ille puer accepit corp⁹ christi ad salutē etnā.

¶ Quare casus. an mulierib⁹ corp⁹ christi sit p̄bēdum. & p̄bat q̄ n̄ q̄ gloriolay go. Maria q̄ fuit deuotata ab omni crimine. & multe alie s̄s q̄ tam christ⁹ in cena corp⁹ suum non p̄buit. & cū p̄ceptū supioz sit tenēdū magis q̄ inferior⁹. & christ⁹ non dedit puellis nec mulierib⁹ suum corp⁹. ergo min⁹ sacerdos qui ē minister d̄ dare corp⁹ christi mulieribus. **¶** Ad hoc r̄ndetur q̄ christ⁹ non dedit m̄i sue nec alijs mulierib⁹ in cena corp⁹ suū. s̄ solum discipulis ad designādum q̄ ipse mulieres nō dnt celebrare corp⁹ p̄ dominicū. q̄ ipse christ⁹ sibi instituit sac̄m eucharistie dans exēplum suis discipulis q̄ hoc facerēt in suā memoratōem. & sol⁹ discipulis dedit autoritatē p̄secrādi. q̄re noluit m̄em suā interesse ad designandū q̄ ipse mulieres non hnt autoritatē p̄secrādi. sed solum viri. Illo tñ non obstāte ipis mulierib⁹ & puellis corp⁹ christi est dādum. s̄ ab ipis non ē p̄bēdū.

¶ Quare casus. ponatur in cāu q̄ aliquis latro venerit ad eccliam tpe communicationis. & transferit ad altare. v̄ aliqua alia p̄sona suspecta. tunc dubitatur vtrum sacerdos debet sibi dare corp⁹ christi. Ad hoc r̄ndetur q̄ p̄sona suspecte s̄ duplices. nam aliquē incerte suspicionis. & istis non denegat corp⁹ christi ad altare venerint. S̄ alie s̄ p̄sona d̄ quibus habetur certa suspitio. & talib⁹ debet denegari corp⁹ christi. & sic ē d̄ latroc.

¶ Sext⁹ casus ponatur in cāu. q̄ sit aliquis homo mal⁹ d̄ quo nobis latro vtrum esset p̄fessus vel non & reciperet corp⁹ christi ad altare trāsiens. & postq̄ corp⁹ christi deglutiret caderet ad terram & videret. ita q̄ ibi appareret aliqua spēs sacramenti. tunc q̄ritur quid sit faciēdum. **¶** Respondetur: q̄ si ibi sentitur fore spēs sacramēti tunc ponitur ad locū sanctuarior⁹ & tra radet vtz p̄us ē d̄ determinatū. & non ē curādū si cruet ass̄. quia tamen ipi rustici. phibēt q̄ null⁹ homo p̄modie cōmunicatōis dnt cruetare siue sanguinē emittere neq̄ sp̄uere sup̄ frā. **¶** Septim⁹ casus. sacerdos bñ dicens hostiā dicens. hoc ē enī corp⁹. dimittēs meū & incipiēs errare cogitās quō ibi p̄t. ēē corp⁹ christi. tunc dubitat an ipse in illo errore debeat p̄terire p̄ficere missam v̄ cessare a celebratōe missē. **¶** R̄ndet. q̄ ipse d̄ ad se vocare q̄ sibi hūc errore d̄clarz. si at nō h̄ret aliū p̄byter⁹. tunc errore d̄ deponere

et ulterius missas perficere in nomine christi. Uterius notandum quod ipse sacerdos quando dicit
 Hoc enim est corpus meum stat in persona christi et ideo profert hec verba. hoc enim est corpus
 meum in persona christi. Et per hoc nomen hoc non demonstrat ibi corpus christi
 exis. quod adhuc non est ibi. sed quando tota benedictio adimpletur unde quis dicit illa dubita
 tione quod per hoc nomen hoc in formam verborum secretorum demonstrat sint
 vane opiniones tamen abieceris omnibus opinionibus quod a magistro solenniter concludit
 quod per illud nomen hoc demonstrat et designat unum corpus christi in ordine ad totam
 compositionem huiusmodi. hoc enim est corpus meum non quod plato solum illo nomine
 hoc ibi sit corpus christi. sed plura tota forma verborum a christo instituta.

¶ Octavus casus. sacerdos cogitans corpus christi in integrum sibi specie panis fore
 sicut fuit in utero beate virginis incipiat dubitare quomodo sibi tanta particula corpus
 christi quod erat magne quantitatis posset ibi continere. tunc dubitat utrum ille de
 beat missam perficere. ad hoc respondet quod sic. sed finita missa autem ille solutionem
 dubitationis debet investigare. ¶ Nonus casus est iste. ponatur quod sacerdos spe
 necessitatis non habeat hostiam nec farinam tritici ulterius ponatur quod sit aliquis
 infirmus cuius morte est timendum. tunc dubitat utrum ipse sacerdos hostiam sanctam
 de ore possit dare tali infirmo ne sine coactione moriatur. Ad hoc respondet quod non
 debet fieri sed in tali casu ipse sacerdos debet infirmum instruere ut firmiter credat
 et illi proponere articulos fidei. unde Augustinus. crede et manducaasti.

De sacra Unctione.

scilicet infirmus .i. vno .i. vngi debet
Hic idem solo non bis ungetur in anno
 vel debet circa .s. hora .i. hora debet
 Decemque tamen annos ungetur habebit
 .s. ungetur .s. persone fruunt .s. personis
 Ordine claustrales alio poruntur in egris
 .s. hora .i. vngi debet .i. nisi quando desiderio appetuerit
 Nullus ungetur nisi qui postulat ante
 .i. voluntate bona .i. cum variis demonstrationibus
 Nutrius a verbis a signis iudicij ve
 .i. demonstrat .s. hora .s. catholice .i. signa .i. eucharistia
 Ostendens murus fidei vestigia corpus
 .i. crisma .i. in articulo mortis positus
 Christi suscipiat aut ungetur moriturus
 .s. talis mutus pnam agit .i. a peccato mortali .i. cessans
 Dummodo peniteat mortali labe recedens
 .s. mutis vel infirmis .i. p triduo de pane
 Inueniantur in his manifeste signa doloris
 .s. membra .i. crisma .s. loca
 Que sunt ungetur loca vel que membra lauantur
 .i. sepulchre .i. egypti .s. tu sacerdos .s. peccata sua .i. pfitete
 Sepius infirmum moneas sua proba fateri

Sumula rammundi

^{s^c egypt^{us}} ^{s^c tu sacerdos} .i. a dō inuētas .i. portare firmitates

Nunc hortari dei patienter ferre flagella

^{i. serotina} ^{s^c p pccis. pnia} .i. es

Vespertina tibi contritio si datur et sis

^{i. fidelit} ^{s^c tua} .i. dimittit

Pure confessus peccata deus miseretur

^{s^c ifirmū} in tali pte ^{s^c tu sacerdos}

Nunc non in capite si confirmatus iungas

^{s^c hoie} illa ps capit^{us} s^c d^o vngi illa loca faciet

In confirmato nō frons sed tempora debent

^{i. epi} .i. vngēt tales ptes faciet

Vngi pontifices crismabunt crismare frontes

^{i. post h} .i. oēs illas ptes

Hinc oculos aures nares loca post labioꝝ

^{i. vltimo}

Dextus vtraq; manus vngas postremo pedesq;

^{s^c tu pbyr} crismās debes illas ptes

Non iungas scapulas quia misterio caruerunt

^{i. sacerdotis} .i. man^{us} .i. interi^{us} .i. exeri^{us} ^{s^c tu sacerdos}

Desbyteri palmas nō intus sed foris vngas

^{i. asserūt} ^{s^c sacre scripture} ^{s^c man^{us} sacerdot^{is}} .i. licitū

Dicunt doctores q̄ eas nō vngere phas sit

^{s^c man^{us}} .i. crismauit .i. epi .i. dū ordinabat

Quas vngit p̄sul cum presbyterum faciebat

^{i. crismare} .i. ifirmū .i. epi crismauit

Vngere nō debes egrum quem p̄sul inunxit

^{i. eger}

^{i. crismata}

Si facit infirmus crismi tunc vincta lauentur

^{s^c illd} .i. pijciat^{us} ^{s^c in aquā fluētē}

Debra quob in de laues torum faciatur in ignem

^{s^c aliquē} .i. pena mortal^{is} ^{s^c septē}

Si trahit infirmum dolor extremus sine psalmis

^{s^c egypt^{us}} ^{s^c tu sacerdos} .i. subito ^{s^c infirm^{us}} .i. nō crismat^{us}

Nunc vngas citius vt nō moriatur inunctus

Capitulū scdm hui^{us} rot^{is} in quo auto: vult determinare d̄ sacramēto vinctōis. postq̄ in pcedēti d̄ct̄minauit d̄ sacro eucharistie. Et diuidit illa ps in duas ptes. nā in p̄ma pte auto: ponit aliq̄s regulas & documēta d̄ illo q̄uo sacrosos debet se habere circa loca vngenda. in sc̄da pte ponit quedā incidētia. Sc̄da ps. ibi. in tomeamētis. q̄ntū ad p̄mā pte vtus litere stat in vndecim regulis. Prima ē talis. q̄ ipe eger seu infirm^{us} nō d̄z bis in vno anno vngi s̄z tm̄ semel & h̄ sic euerum si ipe manet in vna infir^{mitate}

mitate sed si ipse vult divina infirmitate ad alia. tunc ipse potest bis ungi. Et ergo sacerdos quivult aliquem infirmum ungeri tunc debet requirere ut sit unctus in illo anno tunc autor in littera addit quod aliter est de personis claustralibus et spiritualibus. quod iste persone pluries potest ungi quam persone seculares. Et ideo sacerdotes caute debent se regere circa ungentes quod tenent scire an ungenti sit spiritualis et et seculares. Et tenent interrogare an infirmus infirmabatur per totum annum an non. et hinc hoc se regat. **Secunda regula** est. quod ille qui debet ungi debet esse decem octo annorum antiquus. Et rationem assignat sanctus Thomas de quod ipse ungentus debet habere rationem et voluntatem perfectam et perfectam. Et ideo pueri non videntur rationem non debent ungi sed si aliquis puer esset quod tuordecim annorum vel circa cum bona ratione et discretione talis possit ungi per dies multos pueris vbi magis videtur ratione quam alter.

Tercia regula. quod nullus ungi nisi prius cum deuotione illam unctionem desiderauerit et postulauerit. Sed si est ita debilis quod non potest facere unctionis postulare tunc sufficit quod signum facit cum oculis vel cum manibus illud facere inde fiderando. Et vera signa sunt illa ut cum oculis lachrymas et ut manus suas ad celum eleuat. Et etiam quod supirat in suo corde.

Quarta regula est. quod ipse mutus non debet sumere corpus christi nec debet ungi nisi postulauerit cum certis signis cum hoc si est catholicus siue christianus verus. **Quinta regula** est talis. quod loca ungentur membra sepius debent lauare loca in igne purgari. Et sacerdos debet ipsum infirmum monere quod omnia peccata sua confiteatur et patienter sustineat punctioem per suis peccatis.

Sexta regula. quod si aliquis est confirmatus tunc sacerdos non debet ipsum ungeri in fronte. Et ratio est. quod episcopus cum ipsum confirmauit tunc unxit eum in fronte et ideo non est ungentus in fronte post. **Septima regula** est talis. quod oculi. aures. nares. manus. et pedes. nec non et pedes omnia hec sunt ungentur. Sed scapule non debent ungi. Et ratio illi per dies in littera. quod scapule carent misterio diuino.

Octava regula est. quod presbyter aliter est ungentus quam laicus. Et ratio est. quod manus presbyteri interiorius non debent ungi. quod ab episcopos uncta sunt illa loca quando gradum sacerdotij condonauit. Sed manus presbyteri debent ungi exteriorius. **Nona regula**. si aliquis presbyter inunxit aliquem infirmum tunc simplex sacerdos non debet ungeri eum et hoc est verum in vna et eadem infirmitate.

Decima regula. Si infirmus unctus facit cresum. id est transitum de infirmitate ad sanitatem. tunc loca uncta debent lauare. Et lotio illa projiciatur in ignem vel in aquam fluentem unde dicitur expositores hic circa textum. quod cresus est mutatio alicuius morbi siue infirmitatis ad sanitatem. **Ultima regula** est talis. si aliquis infirmus esset inclinatus ad agonem mortis. tunc sacerdos hoc cognoscens debet emittere septem psalmos. Et debet agonizantem ungeri postea septem psalmos legere ne aliquis sine unctione moriatur. et sic substantia lacri carnis etiam careret effectu sacri.

Notandum in passu presbiteri textus habet tempora non est hoc opinandum esse de intentione auctoris sed pro antiquos quosdam et positiuos grammaticos. Pro quo sciendum est. quod quidam antiqui grammatici dixerunt quod hoc nomen tempus habet duo significata. nam quando scriberetur per quod tunc sciret quandam dimensionem

Summula Raymundi

pertinenter ad quando. Sed quando scaret partes hois tunc deberet scribi p̄i todo tempus. Et h̄m illā distinctōem antiquoz in lr̄a stabit tim pona. ¶ Sed tamen in veritate illa distinctio minus valet nā illud du p̄ter beatum h̄r p̄ hoc nomen t̄ps s̄b vna platone. Nā q̄ t̄ps s̄t dimensio nem rex d̄ se p̄z. sed q̄ t̄ps s̄t eadem platōe etiā s̄t p̄tes faciet p̄z p̄ sal. d̄ ceterum r̄ redem t̄pibus meis. vbi ponit t̄pibus r̄ illud clare declarat gre cista dicens. p̄inet ad t̄ps q̄ t̄ps d̄i. n̄ho rerum signatur p̄ idem ps p̄te rita faciet hac p̄ p̄te t̄n pl̄munt dicere quidā temp̄ qd̄ tāq̄ dictū pueris le refuto. Et sic p̄z s̄m reūitatem dici d̄z t̄pa sed si in textualib̄ habet ēi. n̄pora hoc s̄m pl̄m antiquoz positiuoz qui sic s̄loquunt. p̄p̄ h̄re dis f̄. reūitiā inter hec duo beata. ¶ Secdo notandum in lr̄a. q̄ eger nō debz yngi nisi semel in anno. Et hac lr̄a elicitur. q̄ sol̄ infirm̄ est in fine vite quādo non est spes vite yngēdum. Pro quo dubitatur. v̄z cuiuslibz poste lās ynctōem sacri sit yngendus. Ad hoc r̄idet sct̄s Thomas. q̄ nullus homo sit yngēdus nisi infirmus r̄ postus in articulo mortis d̄ quo non est spes euadēdi mortē. Per hoc q̄ d̄ infirmus excludit san̄. imo si isti statim p̄terēt non s̄ yngendi. Per hoc qd̄ d̄z posit̄ in articulo mortis ex cludit illos infirmos qui non timēt mortē. nā tales non s̄ yngēdi. sed p̄ hoc q̄ d̄t in textu. q̄ d̄z postulare ynctōez. excludit illos qui nō postulat cū debita rōne sacramentalē ynctōem. vt s̄ frenetici q̄t̄nue s̄ furibun di. q̄ tales s̄ sine rōne. ¶ Tercio notādum. q̄ sct̄s Jacob̄ in canonica sua d̄t. si q̄s̄m infirmat yngat oleo sc̄tificato. r̄ si quis ē in pctis ps̄byte ri orat. p̄ eoȳ remittent̄ ei pctā. Et quibz̄ v̄bis notat̄ triplex effect̄ ynctio nis. Prim̄ est. q̄ ynctio augmetat grām r̄ deuotōem. Secds effectus q̄ ynctōem alleviat morb̄ nā si infirm̄ eēt euasur̄ mortē tūc citī euaderet q̄ si n̄ eēt ynct̄. Et hoc est p̄tra illos q̄ credūt q̄ q̄ aliqs̄ yngitur q̄ ille non p̄t euadere mortē. Tercius effect̄ ē. q̄ ynctio delet venialia. v̄nd̄ d̄t metrista. Vngoz in extremis q̄ sit mihi grā maior. Et moribus leuioz ac mea culpa minor.

¶ Itē nota q̄ in ip̄a ynctōe duo s̄t. sc̄z materia r̄ forma. materia ynctio nis est oleū oliue p̄secratuz ab ep̄o. s̄z forma ynctōis ē dudlex quā instituit br̄us Greḡ. r̄ ē de pctia. Et ē ista p̄ istā sacra ynctōez delect tibi d̄s q̄c̄q̄ deliq̄ti p̄visum. auditū. gustū. tactū. r̄ sic d̄ alijs. Alia ē quā instituit br̄us Hieronym̄ r̄ ē indicatuar ē ista. Vngo oculos tuos olio sc̄tificato i no mine p̄ris r̄ filij r̄ sp̄s̄ sct̄i. am̄. S̄z aliq̄ moderni ps̄byteri faciunt v̄nā aliā formā mixtā ex illis duabz̄. Dicentes vngo oculos olto sc̄tificato in noie p̄ris r̄ filij r̄ sp̄s̄ sct̄i. Et s̄m yngūt r̄ p̄ istā sacra ynctōem delect tibi d̄s quic qd̄ deliq̄ti p̄visum. auditū. gustū. r̄ tactū. r̄ sic d̄ alijs.

¶ Itē nota d̄t in vna regula. q̄ mēbra yngenda pius d̄nt lauari h̄ c̄m sit duplici d̄ cā. Prima cā ē p̄p̄t̄ reuerentiā sacri i videlz̄. ne sacramētū ad locū immundū ponatur. ¶ Secda cā est in signū huī q̄ n̄ a p̄ciētia d̄z ē lo ta ab om̄ibz̄ pctis. Sed d̄ v̄lter̄ in regula. q̄ infirm̄ nō d̄ yngi in fronte r̄ rō huī est. q̄ ep̄s fronte ynxit in infirmatōe in d̄ ptas̄ superioris non puenit inferiori. ¶ Itē nota in vna regula d̄t q̄ sacerdos debet induc̄te infir mū v̄t p̄stetur r̄ penitentiā agat. Dubitatur q̄ v̄trum penitentiā serotia vel contritio sit vera penitentiā dicūt aliqui doctores q̄ nō. q̄ ois peni

Folio xxxviii.

tentia debet fieri ex amore et o ex timore. sed pnia vesptina vel serotina
 no fit ppe amore sz magis ppe timore. sz pnia serotina vel vesptina no e xya
 penitentia. Maior pz p mgtm sententia dicentē q directa penitentia des
 bet ee charitativa. sed Minor pbat. qz illa pnia (que fit in agone mortis)
 ista fit ex timore qz ipe infirmus penniter ppter metum mortis. quia si
 non timeret mortem e sciret se euadere nunqz peniteret qre sequitur qz
 tarda penitentia siue serotina fit ex timore p pns non est pnia. Ad h du
 bium rident doctores ynanimiter q penitentia serotina dūm odo peni
 tentia fiat ex tota cordis p tritione vera est. Et hoc patet de latrone q pen
 debat in cruce cuz chysto in latere dextro. qz ille latro penituit in agone
 mortis dicens. memento mei dñe dū veneris in regnū tuū. Sed tñ sup h
 nemo se remittere debet vt sua pniā tardari vellet vsqz ad vltimā extre
 mitatē vite sue nā dicunt doctores q non tātum p tritio siue penitentia
 saluauit istum latronē in cruce. sed sua magna fides quā habuit in xp̄m
 magis em̄ credidit qz sanctie sancte martyres hoc ex tactu sille sangui
 nis chysti sup ipm stillatis qui erat infimū virtutis ad soluendū vincula
 peccatorū de hoc Apocaliph. pmo chysti lauit nos a peccatis nostris in suo
 sanguine. Nā hoc qz fideles martyres crederunt hoc viderunt ad oca
 lum. Etia eorum fides pfirmata fuit p signa e miracula. Iste aut latro vi
 dit ch̄m pendentē in cruce dānatum tāqz malefactorē nihilomin⁹ tam
 ipm filiu dei esse credebat. Et hec maxime fuit causa saluatōis qz dñe be
 atus Augustin⁹ penitentia sera raro est xya. Nā vt frequenter nō ex ama
 re xya cordis p tritōe. sed ex timore pcedit. Vltim⁹ e notāduz. Irā dñe qz illa
 mēbra scz oculis man⁹ dñt yn̄gi. Et hui⁹ e duplex rō. Prima. qz p ista mē
 bra pncipaliter exercet cul⁹ diuin⁹. Et qz vnctio est quedā pfirmatio spiri
 tualis. sv̄t ista mēbra pfortarent yn̄gi dñt.

¶ Secda rō. illa mēbra yn̄gi dñt p que delinquim⁹ et peccauim⁹. sz vidēdo
 audiēdo. palpādo: sic d alijs peccauim⁹. sz illa mēbra tāqz pncipaliora yn
 genda s̄. **¶** Ultimo e dubitādū de casib⁹. Dūmo d̄ vt p vesan⁹ et freneti
 cus in extremi s̄ yn̄gendi R̄ dicitur s̄ distinctōe. qz vel tales s̄ p̄tinue su
 ribundi absqz tps inuallo vel aliquādoz aliquādo non. mō ad dubium
 b̄. qz s̄ p̄tinue s̄ iuribundi non s̄ yn̄gendi. Rō est. qz om̄s yn̄gend⁹ de
 bet habere rōem e voluntatem et desiderium vnctionis. sed tales freneti
 ci non desiderant vnctōem si autem isti freneti: ci velani aliqui s̄ furibun
 di tunc si petunt vnctōem quādo vsūm rationis habent tunc debent yn
 gis alias non **¶** Secundus casus. An sit verum qz ipi infirmi dicunt an
 te mortem ipis apparere ipm angelū vel diabolum et videre iudiciū diu
 num. Ad hoc respondet beatus Augustinus qz sic. anima p̄t scire iudiciū
 pticulare vt maneat in purgatorio vel in loco vbi peccauit. non tamen h̄
 confertur omnibus anfinibus. sed anima non p̄t scire iudiciū yn̄iuersa
 le. qz tale iudiciū tātum apparebit in die nouissimo quādo dicitur bonis
 venite benedictie malis. ite maledicti. Math. xxv. Vnde si bona fecerūt
 in presentis vita tunc ipis erunt angeli p̄sentes animū custodietes pro op
 positum autem si male fecerunt in presenti vita tunc ipis erunt diaboli
 p̄sentes animam expectantes. Alij autem sic respondent quando q̄rit
 Utrum ipi infirmi verum dicunt quando dicunt se vidisse angelum v̄

Summula Raymundi

diabololum circa se in infirmitate. ddm q hoc est possibile qn ex biuina p
uidencia pmittit e sine cunctipotencia dei fieri no pt. q illi st sps q non
possunt videri cum nihil videtur nisi coloratayt dr Arestoriles in libro
scdo de aia. sed ipi non st colorati quare sequit q non pnt videri nisi speci
aliter pcedit ex gra dei. ¶ Tercio casus. An vey sit q plures hoies dicunt
se vidisse deum in agone mortis. Ad hoc rndet btus Hieronymus q sic. q
fili dei tanta misericordiam habet ad ipm hoiem q in fine vite cuiuslibet ho
minis se manifestat na mori p nobis voluit e illud ide confirmat in Eua
gelio vbi dr iterum venia ad vos e ideo apparet ipi homini in fine mor
tis. ¶ Quartus casus. Ponatur q aliquis homo sit semel vinct in vna
infirmitate diu maneat in eadem infirmitate licet non sb equali trasi
tu. tunc dubitatur vtrum postea articulo mortis imminente pt iterum
vngi. Respondetur. q ista medicina non solum respicit morbu sed etiaz
infirmitatis longitudinem. ergo non obstante pma vncione in articulo
mortis facta si euaserit diu in ista infirmitate perseuerauerit sb ineqli
trasiu potest iterum vngi quia medio tempore potest homo venialiter
peccare quia illud tunc iterum deletur p vncioem. ¶ Quintus casus.
Aliquis intrans bellum timens se interfici vel etiam iudicatus fideliter
petens vncioem. dubitatur an debet vngi vel non. Respondetur q non
quia solus infirmus est vngendus talis aut non hmoi. igit ec.
¶ Sextus casus est iste. vtrum gnanuse pigmeiz tales p similes istis st
vngendi Respondetur q non. q isti qui debent vngi dnt esse animalia p
secta bona rone vntentia sed sic non est de pigmeis e qnqz de gnanuis. Si
em vltus ronis bone in gnano repereris secus est. ¶ Septimus casus. Po
natur in cau q aliqs infirmus dicat ad sacerdotē ad sacerdotē dicite mihi vi
am per que valeo venire ad regnū celoz. tunc dubitat quā viā sacerdos
debet ei manifestare. Et quo ipm instruere debet vt pueniat ad regnū
celozum. Ad hoc responder sanctus Augustinus: q ipē sacerdos debet
inquirere ab infirmo. Et si affirmatiue respondet ab ea que querit ab eo
tunc talis proculdubio secure moritur pimum quod querere debet ab ip
so infirmo an credit in articulos fidei q sttrabiti in ecclesia dei Si infirmus
dr q sic. tunc sacerdos debet respondere hoc est bonū signū quo ad salutē
aie tue. Secdo sacerdos queret an gaudet mō in fide catholica si rndz q
sic. tūc sacerdos dicat hoc est bonū signū. ec. Tercio sacerdos qrat vtz do
leat vngi chm offendidisse ei creatorē si rndet q sic. tūc sacerdos dicat. h
est bonū signū. Quarto qrat. vtz doleat de peccatis comis. si rndet q
sic. tūc sacerdos dicat h est bonū signū. Quinto qrat si euaserit mortē vtru
vellet sua pctā deplāzere e apli nō peccaret cū h sua pctā velit emēdare
si rndet q sic. tūc sacerdos dicat h est bonū signū. Sexto vltimo qrat sa
cerdos an gaudet puenire ad regnū dei nō meritis suis s p merita Iesu
chri e eius amarissimam passionem e si ipē infirmus omib istis firmis
adheret. sitendoz credendo tunc ipē sacerdos dicat ad eum consolando
Si aduersarij tui ad te veniant in exitu anime tue recordare christi pas
sionem et eris securus de vita eterna. ¶ Octauus casus. Ponatur q sit
aliquis malus qui per maliciam intrat infirmitatem ita q mutus effici
atur sē legitur de illis qui solent sanctos increpare e vitupare tūc dubi

tatur vtrum tales morte imminēte debeāt vngi. **Ab hoc rīdet.** q̄ si ip̄e sa-
cerdos per aliqua signa manifesta sicut per gemitū vel p̄ elevatōem ma-
nuum in celum vel suspiratōem cognoscit illum infirmū sacramētū yn-
ctionis desiderare tunc tenetur ip̄m vngere si istis signis remotis et non
factis transcat vinctio a talibus malivolis. ¶ **Ultimus casus est iste.** ex q̄
in iure phibet q̄ hō hñs puū caput vt mus non dzvngi. tunc dubitat an
etiā hō nimis magnū caput hñs non dzvngi. Rīdet q̄ int omnia aialia
q̄dā sunt monstruosa et impfecta siue talis defect⁹ venit ex supabūbia si
ue ex defectu ita q̄ hñt rōem valde impfecte hñdōi nō s̄ vngēda. **Quis**

.i. in hastuludis .i. occisus .i. puā

In torneamentis lesus si vixerit horam

.s. hora .s. crñs .i. pctā

In qua contritus sua crimina confiteatur

.i. eucaristia .s. in loco sacrat⁹

Corpus ei domini datur vngitur nec sepelitur

.s. vel. liq̄s nobil⁹ .s. torneamēta

Ne miles pronus sit ad ista negatur et isti

.i. ecclesiastica tumulatio blasphemaf .s. lesi

Sancta sepultura corpus confunditur eius

.s. lesus .i. mon⁹ .s. iura ecclesiastica

Qui sic descendit sed cetera nulla neguntur

.s. iura .s. ad salutē .i. remouet

Que profunt anime sic ille restringitur inde

.s. sacerdos .s. hoibus

Non tu confessor sis furibus et sceleratis

.s. cā iusticie intrās hñdōi .s. ecclesiasticū .i. offendēdi

In bello iusto ius omne datur morienti

.i. discessor criminū

Confessor licite sed furibus et sceleratis

.s. fures aut alios p̄files .i. iusta

His quos damnat sententia iudicis equa

.i. cū talib⁹ impedimētis .i. custodia civitatis .i. ligauit

Et quos cōpedibus custodia publica iunxit

.i. homicida. scz mortē sup. rē.

Patronum mortem furum suspendia clades

.i. quacuqz .s. tu hō

Qualecunqz caue ne conspicias quia mater

tale officū diuinū

Missam cantan di tibi tollitur inde potestas

.s. signa .i. aliqd .s. fur .i. piculū .i. intrare

Non facias quicqz quo causam mortis inire

Summula Raymundi

.i. sine .i. mortis .i. desiderio .i. copatieris furti

Possit et absqz necis consensu condoleas huic

q^o nos raymundo^o vñsiois mortis deponibil^o .i. iste calus

Dicimus articulis q^o dispensabilis hic est

¶ Hic m^o ponit incidētia q̄ incidūt ex p̄dictis ⁊ dicit illa p̄ in tot ptes quot ponit incidētia ptes patebunt. **¶** Prīmū incidens siue p̄ma regula est .i. si aliquis fuit lesus in torneamētis vel percussus vsqz ad articulū mortis ⁊ ille sup̄pulerit ad modicā horā ita q^o sua crimina p̄t p̄fiteri tunc ille est cōmunicādu^s ⁊ vngendus sed debet carere ecclēastica sepultura. vt p̄z de torneamētis. p̄mo ⁊ vltimo. **Rō ē.** q^o tūc alij nobiliores non efficiūtur ita p̄ni ad h̄mōi torneamēta siue ludose sicut alij restringerēt a tali ludo n̄ debent sepeliri in ecclēa siue in cimiterio s̄z in cāpo p̄ aspectū alioy vt alij cessant a tali ludo. **Sz tū oia alia ecclēastica iura q̄ p̄iunt saluti alic siue non dūt denegari tali.** **¶** Scdm incidēs (q̄d ex illo out) est. si aliq^o intrat bellū tūc omnia iura sacramentalia p̄nt illi porrigi. Et h̄ ē vey si cā iusticie v̄ cā defendēdi cōe bonū vel patriā defendendā intrauerit bellū. Si autē cā spoliatōis vel p̄p̄t aliā cām sibi sifem intrauerit bellū tūc illa iura sacra mētalia ecclēastica nō porrigent ei. **¶** Terciu^o incidēs siue regula q^o licitū est audire p̄fessionē ab ipis furib^o ⁊ latronib^o. Et h̄ p̄tingeret q^o aliq^o sacerdos deberet eos audire tūc disponat q^o tales fures ⁊ latrones sint soluti a vinculis. q^o si non eēt soluti sed ligati cū pedib^o tūc nō d̄z eos audire. Et h̄ est p̄p̄t reuerentiā sacri siue de bene eē illi sacri ⁊ c̄z p̄fessionis s̄z non de iure. q^o p̄fessio libat a pctō. q̄ d̄z eē soluta a vinculis corpis quē ad modū Petr^o Actū. ix. **¶** Quarta regula q^o q̄cunqz h̄z volūtate clericādī ille d̄z se cauere ne vnq^o videat mortē maloy hoiz vt suspēdiū cōbustioez ⁊ c̄. q^o tal^o facili^o intrat irreglaritatē p̄ quā tollit officii celebrādi missam vt si ipse letaret de morte ipoy v̄ h̄c opus expectare. **¶** Quinta regula null^o sacerdotū loq̄t q̄cōq^o de his malefactorib^o ita q^o nihil d̄z facere nec dicere d̄ his malefactorib^o h̄ nec signis nec nutib^o nec v̄bis nec opene intrat irreglaritatē. **¶** Sexta regula. si aliq^o mortu^o iuer^o fuerit i aliq^o loco siue sit i aq̄ siue i cāpo. siue i silua ille ē sepeliend^o nobiscū. i. i cimiterio. Et h̄ ē vey si cā m̄ x̄t illi sit dubia tūc s̄m h̄ d̄z opari. Si autē sit notaz māifesta tūc itez s̄m h̄ d̄z opari puta si cā mortis ē homitidiū v̄ aliq̄d h̄mōi tūc n̄ ē sepeliend^o in cimiterio s̄z in cāpo eodē mō d̄z si aliquis suspēsus inueniret i cāpo quez sciret eē suspēsum ille nō eēt sepeliend^o in cimiterio. **¶** Circa trāz p̄ e no^o tādū ex q̄ torneamētū d̄z eē lud^o siue exercitiū v̄ p̄fes hoies p̄fuerit armati siue p̄ueniūt vt velint iure bellū. tūc sciēdū q^o aliq^o p̄t intrare bellū cū torneamētis dupl^o. vno^o p̄p̄t yanā gliaz s̄z p̄p̄t m̄lix siue v̄ ginū p̄p̄lacētā. Et si tal^o sic mort^o siue missicū tūc ipse n̄ d̄z sepeliri in cimiterio ⁊ loco sctō. alio^o aliq^o p̄t intrare torneamētū siue bellū cā exercitiū vt postea possit eē abili^o in v̄o p̄lio. Et q^o mēbra sua abilitāt cū abilia sūt aut ad defendendū patriā vel ad defendendū cōe bonū vel ad defendendū orphāos ⁊ viduas ⁊ p̄ tal^o mort^o i bello tūc ei dat ecclēastica sepultura. ⁊ nota q̄uis aliq̄d corp^o sepelit extra cimiteriū p̄p̄t h̄ n̄ ē credēdū q^o iste hō sit dānat^o ex eo q^o sepe lit extra cimiteriū. s̄ rō ē q^o loc^o n̄ sanctificat corp^o s̄z corp^o sanctificat locuz

Quia scilicet corpus ab quocumque loco ponit illud locum sanctificat ut istud per me
ta corpora scilicet quod sanctificauerunt loca. et non est credendum quod aie illoz hōz
sepulchrorum extra cimiterium propterea puniunt gloria celesti.

Mercio notandum sicut habet extra libro quinto de torneamentis tunc torneamenta sunt prohibita in quibus ueniunt milites ad ostentationem audacie ex quibus aiabus multa pericula sepius ueniunt. nam si quis ibidem interfecerit fuerit ecclesiastica carebit sepultura. sed si quis ab torneamento uenerit non omnia propter laudem sed propter aliam causam honestam. uicizt requirat debita sua a creditore si tunc interfectus fuerit potest in cimiterio sepeliri. Sicut legitur extra de torneamentis loco pallegato.

Quarto notandum si fures uel latrones in furaboyel preliando occidant non est orandum pro eis. ut habet capitulo de furtis quinto. Item furibus in ecclesia non datur sepultura. sed tunc cum fuerint confessi propter litteras eorum crimina sunt manifesta tunc ipsi sunt potest dari corpus domini. sed sepultura non nisi eorum sanguinem satisfacere pro eis permittitur. ut per extra de raptoribus capitulo. ubi supra.

Ultimo notandum de castibus. Primum est iste: ponat quod aliquis sacerdos staret circa mortem malefactoris gaudens de morte ipsius nunquam efficit irregularis. Rursum quod non est ueniens sacerdotibus et clericis audire. uidere. aut iudicare mortem malefactorum. quod facilius potest incurere irregularitatem. unde sacerdos promouens aliquem uel uel factorem si delectatur et datur sententiam aliquam ad mortem ipsius uel coadiuuat uel si nutibus uel signis ipsum promouet ad mortem irregularis. sed si ex causa contingit quod percipit mortem ipsius. tunc debet uolere pro uel ope. Et ille articulus dispensandus est excusabilis. sic sicut si gaudet de morte ipsius tunc non promouet ipsum ad mortem. iste articulus tunc est dispensabilis: sed hoc solum a sede applica. Secundo casus ponatur quod iudex cuius tatis datur licentia aliquem suspensum uel rotatum sepeliri: amici eius portat eum ad ecclesiam. tunc dubitat an presbyteri debent eum admittere ad sepulturam ecclesiasticam. Rursum si talis fur fuerit percussus. contritus. et coactus tunc potest sepeliri in cimiterio hoc cum licentia episcopi et plebanus tunc sicut per sepeliri non debet nisi amici eius permittunt satisfacere pro eo pro quo iste fur est mortuus.

Si diceretis nunquid ecclesia debet admittere. quod corpora suspensorum erigatur in ecclesia et quod oblationes et missae fiunt pro eis. Rursum quod si talis suspensus de omnibus peccatis suis pura confessione fecerat et digne penituit et hinc constitutum ecclesiasticam in fine confessionem suscepit. tunc debet diuine coram sibi sepultura ecclesiastica denegatur tanquam malefactori publico: tunc ex gratia potest sibi indulgentiam sic quod ad ecclesiasticam sepulturam admittitur et ex parte etiam admittitur suffragia talium mortuorum uicibus oblationes et missae.

Tercio casus. ponat quod aliquis sacerdos sit in castro alicuius principis qui scribit per uindicta sanguinis. tunc dubitat an efficit irregularis. Rursum quod clericis prohibet scribere ne aliquis dicat uel scribat litteras pro uindicta sanguinis. sed laici committit debet. et nullo modo subdiaconus. diaconus uel sacerdos tale officium exerceat ne ad occisionem aliquem inducat pro tale officium. quod efficere irregularis. et hoc habet in decretalibus extra de clericis.

Quartus casus. ponat si aliquis ueniens ad ecclesiam uidentis calicem quendam minus caute dimissum et ipsum recipiat longo tempore detineat tunc dubitat ut talis possit promoueri ad sacros ordines: Respondeat. quod si ille uolens

Summula Raymundi

tarie fuerit p̄fessusꝛ satisfecerit ecclie cuiꝛ calix fuerat nec d̄ h̄ est notaꝛ et manifesta suspitio. tunc talis post p̄niam factā dum mō idoneus cognoscatꝛ p̄t̄ p̄moueri ad sacros ordines ¶ Quintus casus ponatur q̄ si aliquis cā necessitate videlz cā nuditate vel famis aliquid surretur. tūc dubitatꝛ vtrum tenetur restituere. R̄ñr q̄ non. Nam om̄is qui cibaria v̄ vestem vel potum recipet ex v̄a necessitate non tenetur simpl̄r loquēdo restituere. q̄ in necessitate om̄ia d̄nt esse cōmunia sicut sunt in p̄mitiua ecclia tpe Ap̄loy: vt legitur in actibus Ap̄loy. Et erāt illis om̄ia cōmunia. Vel alio mō r̄ndetur p̄babiliter ad dubium q̄ non. nā om̄is q̄ cibaria. vestem. vel potum recipet cā nuditatis vel famis ille tenetꝛ d̄ his penitēreꝛ aliq̄ hebdomadas. et hoc extrema necessitate cogente si at̄ redderz econtra non tenetur penitere. lz ista non sunt d̄ iure.

¶ Sextus casus. ponatꝛ q̄ aliquis p̄nceps cōmittat incendiū ecclie et ponatꝛ q̄ egritudine puentus p̄fiteatur suo capellano q̄ ip̄m absoluit a vinculo anathematis. tunc dubitatꝛ an iste d̄z habere ecclia sicā sepulturam R̄ndetur q̄ sic. quia heredes eius cōpellendi s̄z vt his quibus iste p̄nceps p̄ incendiū vel alio mō dānum fecerit iuxta facultates suas digne satisficiat. et sic aia illius p̄ncipis a pctis potest liberari.

¶ Ultimꝛ casus. ponatꝛ q̄ aliq̄s incendiariꝛ v̄ malefactor: eccliaꝛ a sacro dote p̄phēdantꝛ ab eo inficiatꝛ. tūc dubitatꝛ an iste clericꝛ inficiēs cū sit irregularꝛ. R̄ñr s̄b distinctōe. nā si ille malefactor ei nocere noluerit sed solum spoliare voluerit eccliam tunc si interficeret a clerico clericꝛ e irregularis. Si at̄ clericꝛ voluisset interficere clericꝛ alio mō non potuisset eua dere nisi ip̄m infecisset tunc est irregularis si talem furem interficerz. sed valde facilliter possit secum dispensari. Sed alij doctores dicūt q̄ simplici ter non efficitur irregularis cum inter dno mala nimis maluz est eligēdum. mō minus videtur inesse piculofitas q̄ p̄byter interficeret illū aliter euadere non potuit q̄ e conuerso.

Capitulū tertium de baptismo

tu sacerdos .i. accipias

Um carhecizas puerum tūc tres tibi sumas

patrinos s̄ patrinos s̄ tres p̄sone

Personas: et non plures quia sufficiunt he

s̄ patrinis s̄ catholicā

His inunge sidem puerum debere docere

.i. illā ōoem dñicā scz ille puer

Atqz pater noster maturos dum tenet annos

s̄ hō reptus s̄ cū fidelibꝛ

Mortuus inuentus vbiqz sit hic sepelitur

s̄ in cimiterio. i. incognita

s̄ inuēti

Nobiscum dñbia mortis si causa sit eius

.i. nota s̄ inuēti

.i. extra cimiteriū

Si manifesta mali sit causa foris sepelitur

Circa dē terciū capitulū in q̄ autor determinat d̄ 3° sacro. qz autor su-
pius determinauit d̄ duob⁹. scz d̄ eucharistia z sacramētōe q̄st̄ sacra rei-
terabilia. h̄ iā determinat d̄ sacro irreiterabili scz d̄ baptisimo. Et diuiditur
illa ps in duo. nā p̄mo determinat d̄ sacro baptisimi. Scdo determinat
d̄ negligētis p̄tingētibus circa bap̄tismū. Scda ps. ibi (Infans in fon-
tē) Prima ps adhuc diuidit̄ in duo. nā p̄mo determinat d̄ p̄sonis rēdit̄
ad bap̄tismū. Scdo remouet q̄dā dubia Scda. ibi (Mortis ages) Quā-
tūm ad p̄mū d̄ sic. q̄ncunqz catheciso puez tunc sume solū tres p̄sonas
z hi tres p̄sone sufficiunt ad q̄s tres p̄sonas debes dicere q̄ quando ille
puer uenerit ad annos discretionis q̄ tunc eum informant pater noster
z fidem catholicā.

Circa lrāz ē notādū. q̄ catheciso ē vna dco greca. z v3 tm̄ i latio q̄ntū
puez b̄ndicere aū bap̄tismū. Et h3 fieri i facie ecclie. catheciso pla st. vii⁹.
Et catheciso p̄firmo instruo sac. Zubeo v̄l doceo iūgo redarguo sp̄no.

Scdō notādū. q̄ bap̄tism⁹ differt a duob⁹ factis p̄dic̄t̄ irreiterabile z irre-
iterabile. qz duo p̄cedēt̄ i st̄ irreiterabilia. qz nō inducūt effectū et̄nūv̄t eus
charistia z sacramētio Et iō dicunt̄ irreiterabilia. qz plura p̄nt in eodē ho-
mine reiterari. s3 bap̄tismus: p̄firmatio. z ordo dicunt̄ irreiterabilia. iō qz
inducunt effectū eternū. **Q**nd̄ bap̄tism⁹ sic diffinit̄ Bap̄tism⁹ est cara-
cter in debilis aie imp̄ssus p̄ quē bap̄tizati d̄nt̄ a nō bap̄tizatis. vñ bap̄tis-
mus in greco idē est q̄ locutio in latino qz sicut aq̄ mūdāt corp⁹ exterius
visibiliter. sic bap̄tism⁹ inuisibiliter z sup̄naturaliter mūdāt aiaz interi⁹.
vñ br̄s Aug⁹. i q̄ corpus t̄ḡit̄ z mētē abluit.

Tercio notādū. q̄ triplex ē bap̄tismus s̄m q̄ h̄ m̄ decretalibus. scz. ba-
ptismus fluminis. fluminis. z sanguis. bap̄tism⁹ fluminis ē p̄ncipal̄ bap̄tis-
mus q̄ fit cū aq̄ font̄ ex grā sp̄s̄sancti. S3 bap̄tism⁹ fluminis est q̄ fit igne
sp̄s̄sancti cū grā sp̄s̄sancti. Et illo bap̄tismo br̄a v̄go Maria bap̄tizata
est. s3 Albert⁹ d̄t q̄ v̄o bap̄tizate sicut R̄pli bap̄tizata ē. q̄uis ip̄a nō le-
git̄ ēē bap̄tizata in aq̄ fontis. s3 fuit bap̄tizata in grā sp̄s̄sancti. Sed bap̄-
tizati⁹ sanguinis. ē q̄n̄ pp̄t̄ fidē chr̄ianā sanguis effundit̄. Et sic sc̄ti mar-
tyres q̄ sanguinē. p̄ x̄po fuderunt z pueri innocentes p̄ talē bap̄tismū sus-
erunt bap̄tizati.

Quarto notādū. q̄ sac̄m bap̄tismi ē institutū q̄bz̄ p̄r̄ s̄m q̄ q̄ttuoz
st̄. ḡna causaz: scz gen⁹ materiale finale efficiens z formale. **M**az h̄ ad cām
materiale tunc bap̄tism⁹ ē institutus in aq̄ que est cōis z ḡnalis oib⁹. **R**ō
est. qz sicut legit̄ **O**h̄s in iordane est bap̄tizatus in aq̄ que est cōis om̄i-
bus. Et iō d̄t **M**gr̄ q̄to sniaz q̄ bap̄tismus non d̄z fieri in vino nec in
lixinio nec in aq̄ turbida nisi tempore magne necessitatis. Sed s̄m cām
formalem tunc bap̄tismus est institutus a chr̄isto quando dixit **M**arci
ultimo. **T**te bap̄tizantes in nomine patris z filij z sp̄s̄sancti. Et h̄ for-
ma debet suari a quolibet bap̄tizante. Et iō si aliquis bap̄tizaret pue-
rum sic dōd̄ **E**go bap̄tizō te in nomine patris z filij z sp̄s̄sancti ē in nomi-
ne sancti Nicolai. illa forma non valeret. Et iō talis puer bap̄tizat⁹ co-
rā dō om̄i p̄potenti non esset. iō q̄ ibi d̄mitteret formam z aliquid sup̄
adderet quia tali forme nihil est addendum. Et iō mulieres bap̄tizan-
tes pueros tpe necessitatis q̄n̄ 3 negligunt pueros aliquid addentes ad

Summula Raymundi

nam formā dicētes. ego baptizo te in noīe p̄ris ⁊ filijē sp̄s sancti ⁊ beate marie ⁊ beati nicolai. ⁊ isti sic facientes grauissime peccāt ⁊ credendum ē puerum talem si supuixerit eē rebaptizādum. Scda cā vīz efficiēs fuit ch̄rs. sed effect⁹ baptisimi est ablutio in sine ⁊ p̄mptitudo ad bonū ⁊ tarditas ad malum. Sed finis baptisimi est ablutio peccati originaliter trāsitus regni celestis si innocenter baptizatus custodiatur.

¶ Item nota circa cām efficientē q̄ christus baptismum instituit vt quidā doctores dicunt cum de latere suo sanguinem ⁊ aquā voluit emanare postea aquā sanctificauit dicens. nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ sp̄s sancto non intrabit regnum celorum. Joh. ij. **¶** Item q̄ baptizādus cum p̄mo ad eccliam venerit. tunc p̄mo interrogat̄ vt̄ abrenunciat diabolo. Et r̄sident patrini abrenuncio. Et it̄z querit̄. vtrū credat in patrem ⁊ filium ⁊ sp̄s sanctū. Et it̄z patrini r̄sident credo. ⁊ p̄ hoc baptizādus instruitur de vita ⁊ fide. Nā de vita docet abrenunciare diabolo. sed d̄ fide docetur credere in sc̄tam trinitatem. Et it̄z interrogat̄. si credit in eccliam catholicā sc̄tōz cōmunionē remissionē peccatorū. R̄sident patrini credo. Post istā interrogatōem ⁊ r̄sionem puulus p̄ sacerdotē suscit̄. p̄ hoc exhortatur ad ministerium dei. vt expellantur ab eo diabolice potestates. ⁊ s̄m beatum Augustinum hec omnia sunt ex imperio saluatoris q̄ dixit discipulis suis. Ite docere omnes gentes baptizātes eas in noīe patris filijē sp̄s sancti.

¶ Item nota s̄m Albertū sicut s̄ septē dona sp̄s sancti. et septē s̄ dona sp̄s baptisimi. Prīmū est salis collatio. vñ d̄ venerabilis Beda. sal bñ dicit̄ dari in os baptizādi. vt p̄cipiat doctrinā ⁊ de fidei. Scdm donū ē aux ⁊ nariū cum sputo linitio quod fit exēplo ch̄ri qui lucū cuz sputo faciēs mutū ⁊ surdū sanauit. Joh. ix. Et oculos ceci nati linit. Tertiū donū est signatio pectoris cum oleo vt custodiat cor suū inuictū. Quartū donū est signatio inter scapulas cuz oleo p̄ quā fortitudo ⁊ armatura diabolum denotat. Quintū donū ipa immersio aque. Ubi nota. q̄ trina immersio fit in fonte p̄ quod designatur tribuana sepultura christi qui tribus diebus ⁊ noctib⁹ fuit in sepulchro. Circa id additur vna cautela que est talis. Nā si puer fit ita debilis q̄ non possit ter immergi fonti tūc sola terna asperio aque sufficeret. Sextū donū est vinctio facta in vertice cum crismate. Septimū donū est vinctio facta in fronte qd̄ h̄t effectū cōtemplatōis diuine ⁊ cognitōis eterne.

¶ Item nota. q̄ puer debet solum tres patros habere. hoc est signū sc̄te trinitat̄. Vel ido. qz om̄e verum testimoniū stat in ore duoz ⁊ vtrius Si autē eēt plures p̄pter paupertatez pentum. ⁊ si nisi esset vnus tempore necessitatis nō impediret sacramentum baptisimi. ita q̄ ex hoc sacramentū baptisimi non inficiatur. **¶** Item nota duo s̄ que impediunt h̄ sacramētum. scz. exorcismus ⁊ cathecismus. Cathecismus p̄cedit non ad eius instructōem. sed quo ad fidei susceptōem ⁊ p̄cessionē ⁊ sponcionē quā facit puulus non in p̄pria p̄sona. sed p̄ vicariū scz p̄ patros. Exorcismus etiā p̄cedit baptismum. i. adiuratio contra malos sp̄s ⁊ suggestiones eorum d̄ vt depellatur potestas diaboli. ita q̄ minuitur ne possit salutē in puulis impedire. sicut antea patebat. Et de tali incidit tale dubiū. Si

Folio. xliii

aliqui moreret post exorcismūz cathecismūz non baptizat. vtz tunc ba-
ptismus aliquē haberet effectū saluādi. Quo baptisūz ē ianua sancte
m̄is ecclie. ḡ sine baptisimo null⁹ liberat a damnatōe. Quare r̄ndēt ad
dubiū. q̄ exorcism⁹z cathecism⁹ non p̄nt aliquē liberare a pena. vt q̄dam
doctores v̄lount. sed quidā doctores dicunt. q̄ cathecism⁹ aliquo mō ab-
soluit ip̄m hoīem a pena. Et p̄ illo sciēdum q̄ pena ē multiplex. Nā que
dā ē pena dāni z sensus: z istā penā sustinēt aīc in inferno ex̄ntes. z d̄z iō
pena dāni. qz carent v̄sione dei. sed d̄z iō pena sensus: qz patiunt in aīa. z
post diē iudicij tā in aīa q̄ in corp̄e patiunt. qz tūc ibi erūt sensus vt patz
de diuīte epulone Luce. xvj. dicente. crutior in hac flāma Alique v̄o nec
h̄nt penā dāni. nec sensus. vt fuerunt sancti patres olim in limbo Alia ē
pena sensus: non dāni: talis pena est aīaz in purgatorio ex̄. stente q̄ licz
h̄nt penā sensus: patiūt in aīa. tñ non h̄nt penā dāni. quia sperant coti-
die h̄re v̄sionē dei. Quartē v̄o h̄nt penā dāni: non sensus: vt pueri q̄ mo-
riunt sine baptisinate illi em̄ penā dāni habent. qz carent v̄sione sc̄te tris-
nitatis: non h̄nt penā sensus. qz non patiunt in aīa. Et dicunt doctores
sacre sc̄pture. q̄ gaudiū corp̄is vel delectatio ē maior q̄ alicui⁹ hoīs in h̄mū
do quāta p̄t haberi ex naturali reꝝ cognitōe. Tunc igit ad dubitatōem
R̄ndetur. q̄ si talis puer non fuerit baptizatus. tunc nō fruit diuina v̄s-
sione Et qñ tunc arguit. ḡ cathecism⁹z exorcism⁹ null⁹ sunt effectus
R̄ndetur. q̄ alleuiatur eis penā. sed tñ fruitioe diuine v̄sionis carent
¶ Ultimo nota. dubitaret quis vtz possit fieri dilatio post exorcismūm
z cathecismū ad tres vel ad quattuor annos. ibi r̄ndetur q̄ securi⁹z meli-
us est. q̄ statim post exorcismū baptizat. p̄pter tres cās. Prima ē vt mor-
bo pueniens remediū exhibeatur. qz si differret aliqz exhibitōem reme-
dij. tunc qñqz morb⁹ in puero fieret incurabilis vt videm⁹ illd in exterio-
rib⁹ qñ medela nimis tarda ē. tunc morb⁹ fit incurabilis vt ḡ morbo sta-
tim pueniens remediū p̄stetur. tūc puer statim dz baptizari ne morb⁹ in
puero fiat incurabilis. vñ Ap̄s. oēs nascimur filij ire. Eph̄. ij. Pro quo
sciēdum. q̄ duplex est gñatio. qdā est in ytero. z ē illa qñ aīa infundit cor-
pori. Alia est gñatio ex ytero est qñ puer in natiuitate gñax. mō statim
qñ aīa infundit ip̄i corp̄i. tūc ibi ē morb⁹. z ḡ qñ ex yto gñat. tunc im medi-
ate morb⁹ dz curare. z p̄ns dz statim baptizari. Secda cā ē. ne puer mor-
te pueniat. qz nec exorcism⁹ nec cathecism⁹ curauit puez. sed solū baptis-
mus ne fiat piculū. tūc puer statim ē baptizand⁹. Tercia cā ē. ne puer a
diabolo opp̄mat. qz diabol⁹ p̄t puez opp̄mere ante baptisimū ex p̄missio-
nū p̄pter tres cās dictas.

·i. q̄ inclinat⁹ ē ad mortē .i. ex v̄o sue m̄is
Quortis agens puer officium dum nascitur ille
 s̄ hoīe illd factm̄ .i. aliqua
Quocunqz potest baptismum sumere nec quam
 .i. q̄licūqz s̄ infanti
Personam reijcit quocunqz modo sibi iunctam

Summula Baptundi

S e hēbey .i. baptizādi s^a a tali psona scz illa. ego baptizo te in noie. etc.
Dummodo mergendi seruetur debita forma
s^a talis infans .i. deederet .i. oleo sanctificato
Si tunc non moritur crismetur crismate sacro
.i. nō est nclē .i. ad hūc puez .i. adducere s^a testimonis
Non opus est aliquos hunc accersire patrinos

Nic m^gr remouet dubiū ē illō. si aliq^s puer esset nat⁹ ē ad mortē in
clinat⁹ quō h^mōi puer cēt baptizā⁹. Ad hoc dubiū rōndet lrā sic. qⁿq^s est
agēs offi. iū in ort. .i. qⁿcunq^s puer ē inclinat⁹ ad mortem in pncipio sue
natiuitat^s. tūc ille puer d^z baptizari a quocūq^s. siue a muliere. siue a viro
z non dnt spnere psonas quocunq^s mō tales psonē sint sibi iūcte. Et ille
baptizās debet obūare debitā formā q^ē talis. ego baptizo te in noie pa
tris z filij spūs sancti. Et si ille puer nō mouit. tūc postmodū d^z crismari
sacro crismate. .i. oho scruicato. Et in tali cāu nō ē nclēm patrinos voca
re ad baptismū. nec d^z cathecizari. ¶ Circa lrāz P^umo ē icidū. q^d si mu
lier in tali necessitate baptizaret puez suū nō eet iō a viro suo leganda z
sic p^hs^t intelligēdū ē d^z viro z d^z p^her d^z alijs planguincis. ¶ S^ecdo nota. q^d
circa sac^m baptismi tria pcurūt sic circa alia sacra. scz sac^m t^mz res sa
c^ri. sac^m z res sac^ri fil. nā sac^m baptismi ē fons z aq^z bñdicta ih^si ont^s. scz
res sac^ri ē grā spūalē p quā hō in fide pfirmat. z p^z tanto aliq^s baptizat⁹
vt sibi grā augmētat. zc^t in fide pfirmat. sed res sac^ri z sac^m fil est carac
ter indebilis aie imp^silus. ¶ Tercio notādū q^d sac^m baptismat^s adhuc
aliter notificat z hoc sic. sac^m baptismat^s est pncipium vite spūalis p qd
fit sigillum z custodia mentisq^z illuminatio. Nā p^mo d^r. est pncipium vite
spūalis. q^z disponit nos ad vitā eternā Joānis. ij. nisi quis renat⁹ su
erit ex aq^z spūctō non intrabit regnū celoz. scdo d^r. p^z qd fit sigillum zc^t
hoc similitudinarie. q^z sicut p sigillū vna lrā discernitur ab alia siue cog^z
scitur sicut lrā Epⁱ vel conlulū p sigillū imp^ssum cognoscitur differre a
lrā milite vel comitis vel baronis. itē nos ch^ristiā p hoc sac^m baptismi z
sigilli distinguuntur ab alijs hoibus. scz a gentilib^z z a iudeis. z sic d^r alijs.
¶ Tercio d^r. (z custodia) q^z ibi ē caract indebilis imp^sus aie etnalē. vñ
character sic diffinit. est q^uitas aie disponens potētias eius ad psequendūz
maiorē grām. ¶ Quarto d^r. (z mentis illuminatio) q^z p baptismū si
des introducūt z mens. .i. aia illuminat. ¶ Tē nota. q^d ca efficiēs hui⁹ sa
c^ri est duplex. scz. pncipaliter instrumentalis. z efficiens pncipalis huius
sac^ri est ipe ch^ris. sed cā efficiens instrumentalis hui⁹ sac^ri est sacerdos vl
minister. Item cā finalis pncipaliter loquendo huius sac^ri est deletio
oim pctozū z oim penaz. Et ergo ipe baptismus est dignior omnib^z sa
cramētis in efficacia. Unde sciendum q^d pena est duplex quo ad p^hens
scz. eterna. vel tpalis. Nam pena temporaria est que nobis hic infligitur.
sicut est fisis z famēs z illam penam non delet baptismus. Sed pena eter
nalis est que assumpta est a p^mo hōie ex peccato z itaz delet baptism⁹.

folia. xliii.

Et ex hoc dicto solui vna dubitatio q̄ tal est. vtz baptism⁹ delere p̄t pec-
cata in adultorē dī q̄ sic: qz baptism⁹ est talis efficacē q̄ delet omnia peccā
actualē & originale. Istō sic stāte. Ponat casus possibilis si eēt aliq̄s iu-
deus & ferret sniam iustā corā iudice in aliquē hoiem malū. Et hoc tunc
erit irregularis & in hoc non peccat. mō si tūc talis baptizaret. tunc q̄rit
vtz ibi irregularitas dispēsetur Ad hoc r̄r̄ fm aliquos q̄ non. qz baptis-
mus delet pctā. sed istud non est pctm̄. igit̄ c̄ Sed alij dicūt. q̄ cr̄ baptis-
mus auferret irregularitatē. & argnūt sic. si auferret mai⁹ et̄ auferret min⁹ s̄
mai⁹ pctm̄ q̄ irregularitas qm̄ p̄t pctm̄ aliq̄s dānat. non at̄ p̄t irregu-
laritatē. Itē sciēdū q̄ puer tali mō baptizat⁹ vt docet lr̄a obhuata debi-
ta forma x̄boy vt p̄dictū est d̄z postea in ecclia crismarūt d̄t mgr̄ in lr̄a e-
rō hui⁹ ē. qz alias non eēt p̄fecte baptizat⁹. qz nō h̄et dona que p̄ferūtur
in baptismo de quib⁹ pus dcm̄ ē. Itē debita forma vt supra patuit ē ego
baptizo te in noīe p̄ris & filij sp̄s̄sancti. Et licet illd̄ p̄nomen ego deter-
minate intelligit̄ in illo x̄bo p̄me p̄sone sc̄z baptizo. tamen requirit̄ vtq̄
q̄ expresse ponat. Itē illa x̄ba iā plura d̄nt eē omīno f̄s̄ta in sc̄atōe teu-
thonorē in eodem ordine. qz alias laicus non potest baptizare quod ē cō-
tra intentōem littere.

Itē sciēdū talia x̄ba d̄nt p̄ferri sine aliquoz alioz x̄boy interpositōe
quia si caderet trabsvel aliqd̄ aliud euenerit ex improuiso & terzeret ba-
ptizatē & si tunc diceret p̄sbyter sic baptizans. ego baptizo te ac qd̄ ē ibi
in noīe p̄ris & filij sp̄s̄sancti puer non eēt baptizat⁹. qz illa x̄ba (ac qd̄ ē)
ibi non s̄t de forma x̄boyum baptismi.

Itē si laic⁹ nō intelligēs latinū diceret h̄yba. ego baptizo te in noīe
p̄ris & filij sp̄s̄sancti q̄ s̄t x̄ba baptismi n̄ sciret qd̄ p̄ ista x̄ba notar̄. ipe
nō p̄t p̄ ea baptizari cū ad baptizatē req̄rit̄ intētio baptizādi. & cū h̄ regit̄
q̄ intelligat qd̄ x̄ba p̄cernētia formā baptismi sc̄at̄ siue rep̄sentāt. Itē sci-
endū. Si in cāu nēcitat̄ puer ad fontē teneret cū debita forma x̄boyuz
talis eēt baptizat⁹ & ex illo p̄z q̄ in cāu nēcitat̄ sola asp̄sio aque suffic̄ ad
baptismū. Itē mgr̄ d̄t. q̄ in cāu nēcitat̄ nulla p̄sona abijcit̄ d̄ baptismō
diceret q̄q̄. vtz iude⁹ q̄ non ē baptizat⁹ vel pagan⁹ vel sarracen⁹ posset ali-
quē baptizare. r̄r̄ q̄ sic dūmō h̄ret intētiōez baptizādi. & sciret debita for-
ma x̄boy illd̄ videt̄ patere ex hoc. qz br̄s Joānes chr̄m in iordane bap-
tizaui t̄ ip̄emet non fuit baptizat⁹ & ex illo māifeste p̄z vlt̄er⁹. q̄ nullus
d̄z seipm̄ baptizare. & hui⁹ exē^m est. qz chr̄s a Joanne baptista voluit ba-
ptizari. nisi tūc aliq̄s specialr̄ p̄ bonā intētiōem baptizaret de quo infra di-
cet̄. ibi. iude⁹ cur r̄s p̄tr̄it̄ c̄. Itōtādū lr̄a d̄t. q̄libet hō p̄t baptizari. circa h̄
d̄bitat̄. vtz h̄ s̄t v̄m. & arguit̄ q̄ n̄. qz h̄ ē solū p̄missuz successorib⁹ ap̄toz. i.
sp̄is sacerdotib⁹. igit̄ nō ois hō p̄t baptizari. p̄na tenet. s̄z aīns p̄bat p̄ dicti
Marci. xvj. vbi chr̄s dixit suis discipulis & eoz successorib⁹ sacerdotibus.
euentes docete oēs gētes baptizātes eas in noīe p̄ris. c̄ Sed in oppo^m est
lr̄a p̄ns. q̄ a q̄cunqz puer p̄t baptizari. igit̄ c̄. ibi r̄r̄. q̄ aliquē baptizari in-
telligit̄ dupl̄. vno^o ex officio sic solū sacerdos baptizat. ali^o ex articlō ne-
cessitat̄ & sic q̄libet p̄sona p̄t baptizare sic intelligit̄ lr̄a. sed d̄ illo p̄mo di-
cto intelligit̄ dcm̄ Marc̄ non p̄ns lr̄a. Tunc ad rōem q̄ d̄t. tamen hoc
solum est cōmissum successoribus ap̄stoloz. id est ip̄is sacerdotibus. ibi

Summula Baptismi

Rñr. q hoc ē intelligēdū d officio sic q solū successorib⁹ aptoz ep̄cessum ex officio baptizari nō eunt ex articulo necessitatis.

Cū tē nota dubitaret q̄s. vtz puul⁹ p̄t baptizari. r̄videt q nō. q̄v̄t h̄ p̄ b̄tm̄ Marcū loco allegato tūc talis q̄ crediderit q̄ baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit. mō puul⁹ adhuc nō credit. iō nō p̄t baptizari. Maior p̄z. q̄ d non ha buerit fidē nec crediderit nō p̄t baptizari. s̄z ille puul⁹ nō h̄z fidē. igit̄ nō p̄t baptizari. Ad hoc rñr. q̄ fides. p̄t h̄z sufficit ē duplex. nā q̄dā ē fides p̄ pria q̄dā ē fides aliena. mō q̄uis puer nō h̄z fidē. p̄pria. h̄z tñ fidē alienam. S̄z diceret q̄s s̄b q̄ fide baptizat puer cū fide. p̄p̄ā adhuc nō h̄z. Ad illud ē ddm̄ q̄ puer baptizat in fide patrinoz. S̄z contra h̄ arguit sic. stat̄ sc̄aret q̄ puer baptizat in male fide. Ad illud rñr. s̄m̄ b̄tm̄ Augu^m. q̄ triplex ē fides. sc̄z seminata germinās. r̄ matura fides seminata. ē q̄n puer ē baptizat⁹. q̄ tūc statim in eo fides ch̄riana seminata ē a sp̄sc̄to. r̄ iō tunc in fide eccl̄ie baptizat. r̄ sic tūc nō obstat q̄ q̄nq̄ patrimi s̄z male fide vel et̄ ip̄e sacerdos baptizās. q̄ p̄pterea puer nihilomin⁹ baptizat⁹. q̄ ei impi mit̄ sac̄m̄ baptismi in fide eccl̄ie. Sed fides germinās. ē q̄n tal puer cre sc̄it in adoleſcētia r̄ si tūc puer floret in v̄tutib⁹ ch̄riani. tūc h̄z fidē germi nātē. S̄z fides matura. q̄n puer puenit ad ānos discretōis sc̄iēs discerne re bonū a maloz ecōuerſo. tūc h̄z fidē maturā r̄ p hoc tūc d̄r q̄ vbi patri ni erāt hereticiv̄el male fidei. tūc ille puer nō baptizat̄ in fide mala. quia baptizat̄ in fide Ap̄loz in fide sac̄r̄ sic fides mala ip̄oz patrinoz non succedit in puulū ex eo q̄ ibi ac̄q̄rit̄ sac̄r̄i. **U**ltimo nota. q̄ dubitarz q̄s. vtz puero gr̄ā p̄fer̄t in baptismo. r̄videt q̄ sic. nā illi p̄fer̄t gr̄ā q̄ dign⁹ ē vita et̄na. s̄z ip̄e puer baptizat⁹ dign⁹ ē vita et̄na. igit̄ ei p̄fer̄t gr̄ā. Maior ē nota. Minor p̄z d̄ se. sed in oppositū arguit sic. ad oēm gr̄ām sedē iustifi catio. sed in puero n̄ ē iustificatio. igit̄ r̄c. p̄nā p̄bat p̄ dcm̄ b̄ti Augustini q̄ d̄t. q̄ creauit te sine te n̄ iustificabit te sine te. sed puer n̄ h̄z p̄sensuz q̄ req̄ rit̄ in iustificatōe. Ad illud rñr. q̄ gr̄ā p̄fer̄t triplr̄. p̄mo ex merito passionis ch̄ri q̄ h̄o ex̄ns in valle miserie p̄nt̄ vite nō potuit liberari p̄ hoic̄z nec an gelū. sed solū d̄s r̄ h̄o ip̄m̄ liberauit in amara passione q̄ passione sum⁹ r̄e dempti oēs. sc̄do gr̄ā cōfer̄t ex̄v̄tute aliene fidei. q̄ sic nos sum⁹ baptizati ab alienis sic nos s̄bleuemur ab alienis. sed v̄tute aliena sum⁹ lapsi. q̄ ex v̄tute. p̄thoplasini. i. p̄mi hois. sic et̄ ip̄e h̄o ex̄v̄tute aliena s̄bleuat̄. sc̄z. ex v̄tute dei. sc̄cio gr̄ā p̄fer̄t alicui rōe sac̄r̄i. q̄ hoc sac̄m̄ ē deletio oim̄ p̄ccoz r̄ culpaz. q̄ culpa r̄ gr̄ā nolūt se p̄pati. q̄ cum gr̄ā induc̄. culpa remittit̄ Tunc ad rōem d̄r. s̄z ip̄e puer non h̄z iustificatōem p̄p̄am. h̄z tñ iustificatōem alienā q̄ sufficit sibi. r̄c.

De sacra Confirmatione.

i. in susceptōe sacre p̄firmatōis i. n̄c̄ariū

In confirmando nō est opus esse patrinos
s̄ patrin⁹ i. req̄rit̄ i. sol⁹ patrin⁹ s̄ ep̄o s̄ p̄firmādū

Annus erit tantum qui presentabit eundem

s̄ p̄firmād⁹ i. b̄ndictōem

Iste cathecismus non suscipiat prohibemus

Folio. lxx.

In ista pte autor determinat d sacra confirmatōe dī sic. qñ aliq̄s dz cōfirmari. tūc nē op̄ ibi esse tres psonas y l̄ patrinos. s̄z sufficit vna psona y l̄ yn̄ patrin⁹ q̄ eū p̄ntat ep̄o. Et ille dz cōfirmari. iō debet ca thecizari. Sed extra lrām ille qui est patrin⁹ in confirmatōe cū illo (cui⁹ ē patrin⁹) nō dz cōficare nec p̄cipare in affinitate. qz in confirmatōe contrahit̄ cognatio spūalis que impedit matrimoniu. qz aliquat̄ cognatio dī. Et iō si aliq̄s ducit puellā añ ep̄m ad hoc vt suscipiat confirmatōem m̄fimoniu cum ipa contrahere non p̄r. qz est filia spūalis.]

Circa lrām notābū. q̄ ad ipam confirmatōem qñqz requirunt. Pr̄ requirit materia. vñ materia cōfirmatōis est crisma qd̄ conficit̄ ex duob⁹ scz ex oleo e balsamo e oleū designat̄ nova grā q̄ in confirmatōe cōficat̄. n̄ grā q̄ dat̄ in baptismo. qz grā baptisimī dat̄ in remissionē p̄cōy. Sed grā cōfirmatōis dat̄ in cōfirmatōnem vt hō sit firm⁹ e foris ad resistēdū dia bolice pūgne. Sed p̄ balsamū designat̄ odor bone fame e bone opatiōis. Scdo in hoc sacro est forma e est talis. Signo te signo sancte cruce in uo go te crismate salutē in noie p̄ris e filij spūis sancti. Et illa forma a quolibet ep̄o est. vñ uanda. Tercio requirit̄ loc⁹. scz. frons. que hec est. vna ps mas̄is apparēte manifestat̄ e p̄ hoc designat̄ q̄ illd̄ sacm̄ dat̄. p̄t pūgnaz. vñ p̄ publice velit nomen ch̄isti confiteri corā omib⁹ hōib⁹. Quarto requirit̄ p̄sona confirmatōis vt est ep̄s. Vñ est sciendū q̄ duo sacra a solo ep̄o conferunt̄. scz sacm̄ ordinis e sacra conferit̄ plenitudo gratie. Et iō conferunt̄ p̄sona que habet plenitudinem p̄tatis. s. ab ep̄o. Quinto requirit̄ intentio. e hec exp̄m̄ p̄ba qñ d̄t ep̄s. signo te. ec̄. Unda illa quinqz ad huc duo p̄curunt. scilicet pūgnaz noua grā. Pūgnaz iō. q̄ debemus publice nomen ch̄i confiteri. Sed noua grā vt non efficiamur tam p̄m̄pti ad peccādū. vñ. Sons confirmat̄ p̄sul̄ intentio verba. Crā domat̄ cōstans ad bella parat̄. Sed dices. que ē rō ordinis. q̄r post baptismū hic determinat̄ d̄ confirmatōe R̄r̄. q̄ ideo facit̄. p̄mo qz in confirmatione dat̄ grā ad roborādū baptismū. scz. q̄ hō audacter e sine timore confiteat̄ nomen ch̄isti corā infidelib⁹. Scdo iō facit̄. qz ista duo sacra scz. s. baptis̄mus e confirmatio immediate sequunt̄. qz null⁹ p̄r p̄cedere ad sacros ordines. nisi confirmat⁹ sit e baptizat⁹. Neb̄ qñ q̄erit̄. q̄r non fecit̄ specialē tractatū de confirmatōe sicut de baptismo R̄r̄. p̄ iō. qz circa cōfirmatōem n̄ habent̄ aliquos casus difficiles circa baptismū determinat̄ d̄ cōfirmatōe.

Scdo notābū. in confirmatōe tria s̄ notābū. p̄ q̄r q̄s iniungat̄. scdo q̄r in signū sc̄e crucis inungat̄. tercio q̄r in facie p̄cutit̄. De p̄mo ē sciendū q̄ q̄ttuoꝝ v̄icib⁹ inungit̄. vñ. ter in baptismōe semel in confirmatōe ne. p̄mo v̄ngit̄ in p̄ctore. e p̄ hoc designat̄ qd̄ dz suscipie sciam e sanctitatē e reicere dē malū. Scdo v̄ngit̄ in scapulas ad designādū q̄ oēm pigritiā reiciat̄ e suscipiet̄ opatōem bonā. Et his duob⁹ modis v̄ngit̄ oleo cōsecrato. S̄l̄ e tercio v̄ngit̄ in v̄tice cū crismate. e p̄ hoc designat̄ q̄ h̄ dz esse patus reddere rōem de fide. Quarto in confirmatōe v̄ngitur directe in fronte. p̄ hoc designat̄ augmētū gr̄e e act⁹ strennuū exercendi in fine v̄t̄i aliq̄s vellet cōtradice fide tūc dz strenue e publice cōfiteri nomē ch̄isti. Scdo q̄r̄ h̄ v̄ic̄ q̄r in signū crucis p̄firmat̄. R̄ō ē qz om̄ia sacra v̄ident̄

Summula Bagmudi

sumere efficaciam a passione xpi quam per redemptionem humani generis in ara crucis sustinuit. quia aduersa pars super per crucem. et in signum crucis quilibet confirmatur. Mercio confirmatur quare quis in facie percussus. Rursum quod hoc est quod duplici ratione. prima est illud melius memorie imprimatur. secundum est episcopus recordare. Et ratio est quod confirmatio est sacramentum iterabile. et si necesse est ut memorie imprimatur ne iteraret. Secunda ratio est ut diabolica pars expellatur. Et est enim signum patientie et humilitatis per quod diabolus expellitur. sicut legitur de puodaz obsesso quod dedit alapa cuidam monacho quam monachus patienter sustulit. Patientia illius monachi non potuit tollere. id est illum obsessum reliquit enasit. et sic iste liberatus erat. Mercio ratio est ut homo confirmatus sit fortis in fide ubique nomen christi suscipiendo. quod confirmatio datur baptizato prostantia fidei sic per hoc fiat ita fortis in fide quod nunquam erubescat nomen dei suscipere. Quarta ratio est ista ad representatorem confirmationis apostolorum. quia apostolus confirmauerunt per impositionem manus istam confirmationem sicut percussio episcopi in faciem hominis confirmati.

Mercio notandum per modum dubitationis. utrum non confirmatus posset confirmare. Et videtur quod non confirmatus posset confirmare alium. Quod probatur. quia non baptizatus potest baptizare. et non confirmatus potest confirmare. quia tenet ex similitudine. Sed ante probatur ex sententia precedenti ubi dicebatur quod a quocumque baptizatus potest sumi. Et probatur ratione tali puta quod non baptizatus potest baptizare quia iudeus potest baptizare si habet intentionem bonam. et per hoc videtur quod non confirmatus potest confirmari. Ad hoc rursum quod non confirmatus non potest confirmare quod per se est tunc ille qui debet esse patrum alicui confirmati. Sed ad rationem dicitur quod arguitur quod non baptizans potest baptizare. et non confirmatus potest confirmari. negando est. Et quod probatur ex similitudine dicitur quod illa similitudo non videtur. quia aliter est factio baptismi quam de factio confirmationis. quod sic per se. quia factio baptismi est factio necessitatis. quia sine eo nullus potest saluari. sed sic non est de sacramento confirmationis. quia sine confirmatione homo saluari potest.

Quarto notandum utrum simplex sacerdos posset confirmare vel an simplex sacerdos posset porrigere confirmationem et videtur quod sic. nam si simplex sacerdos habet porrigere maiorem potest porrigere minus. sed simplex sacerdos habet porrigere corpus christi quod est factio maius. Sed in oppositum est illud quod dicitur et super se quod episcopus tamen habet conferre confirmationem. ubi rursum quod nullus habet conferre confirmationem nisi solus episcopus. Sed tunc ad rationem dicitur quod per hoc factio est digna alio intelligitur quod per se arguitur ad oppositum sufficit. primo ratione efficacitatis. et sic baptismus est dignius factio. Secundo ratione dignitatis excellentie sic eucharistia est dignius factio. Et ratio ratione beatitudinis sic in simonibus est dignius factio. Quarto ratione conferentis. et sic factio in simonibus est nobilior. quia nobilior conferens. videtur ab episcopo. Per hoc dicitur ad rationem habet eucharistia est dignius factio in simonibus excellentia. non tamen ratione conferentis.

Quinto notandum per modum dubitandi utrum noua gratia conferatur in confirmatione. et rursum quod sic per se nota quod gratia est duplex. quod est gratia gratis data. ista datur per totum de quo nihil ad oppositum. Alia est gratia gratum faciens et illa per quam homo deo reconciliatur. Et ratio est duplex. quod est deus in gratia gratum faciens. alia est deus magis gratum magis gratum faciens. per datur confirmari in baptismo. sed gratia de magis gratum magis gratum faciens datur in confirmatione et sic per se maior datur in confirmatione quam in baptismo.

Folio. xlii

Ultimo notabū. dubitat vtz confirmatio sit sacrm nclariū. **S**bi rñr pbi
 ninctōem. nā aliqd eē nclariū itelligit duplf. **U**no° simplē e illo° pfirmā°
 nē nclariū sacfz. qz sine pfirmatōe hō saluari p̄t. **A**lio° ly nclariū p̄t casp
 p̄tuli. e sic confirmatio ē nclaria. i. vril. qz si hō dz resistere pugne diabolice
 seu resistere mal siue infidelib⁹ nclariū ē sibi vt hēat sacrm confirmatōis
 .i. discrete .i. femine s° aliquos

Sint p̄munire mulieres. dum pueros sic
 .i. retinēt s° baptizādi

Baptizant qz conseruent formam memoratam
 s° formā .i. interdū .i. stupefacte

Hanc p̄termittunt quandoqz minis pauefacte
 s° paeri faterent se

Hij baptizantur rursus confiteantur
 scz q̄ ē tal ego baptizo te in nōie: p. z. f. t. ff.

Baptismi formam p̄dictam non tenuisse
 .i. emēdari dz s° qz ē sacrm irriterabile

Corrigitur sic baptismus sed non iteratur

Mgr̄ reuertēdo se sup baptismū cū p̄ aliqd dixit b̄secratōe p̄dit
 q̄dā notabilia seu cōsā p̄suasōes vtilēs circa baptismū. **E**t diuidit i q̄ttuo
 or̄ pres̄m qz h̄ p̄dit q̄ttuoꝝ p̄suasōes. sc̄da ps. ibi. **M**ull⁹ ab gortiu⁹. tertia
 ibi. **P**ro: abozitiuū. q̄rta ibi. **S**i puey mergis. **P**rima ps adhuc diuidit
 in duas ptes. in q̄ p̄dit p̄mā p̄suasōe. sc̄da docet recupare q̄ndā negligē
 tiā factā circa baptismū. sc̄da ps ibi. **H**āc p̄termittūt. **E**t vult p̄tute lra
 li t̄m̄. **S**i mulier aliq̄ parit puey debi. ē q̄ ē inclinat⁹ ad mortē: iā i agone
 mortis posit⁹ tūc mulieres p̄nt illū puey baptizare. **S**ed tñ ip̄e dñt eē p̄
 munite. i. fortes discrete sane mētis ita qz ob̄nuāt rectā formā p̄dictam
 ip̄i baptisimi. **T**ūc ibi. (**H**āc p̄termittūt) **M**gr̄ s̄bdit dicens quō recupa
 ri debeat negligētia facta circa baptismū. **E**vult t̄m̄. si q̄nqz p̄ingit qz mu
 lieres sint nimis stupefacte. i. p̄terite seu pauefacte ita qz p̄t timorē for
 mā baptizādi infringūt. **E**t si sic. tūc tal mulier b̄z p̄fiteri le debitā formā
 emā baptizādi circa puey n̄ tenuisse. ita qz tal forma ē p̄fracta tunc talis
 baptismus fact⁹ in puero dz corrigi dz reiterari: ita qz tal puer dz deferri
 ad eccliam e cathedrae i fontē sacy mergi b̄z mo^m p̄uētū e b̄z crismari: e

Circa lram p̄mo ē notandū. ex lra h̄r qz baptism⁹ debet corrigi n̄ re.
 terari. **P**ro tuo sciendū qz sacra sunt duplicia. nam quedam sunt reit
 erabilia. **E**t anteq̄ determinatur de istis complete rememorādum ē pi
 us dictū vicz qz oē sacrm h̄z se sicut medicina. **E**t ip̄a medicina dz p̄cedet
 re morboz. vñ septē s̄ sacra p̄pter septuplicē lesione peccati. vñ lesio pec
 cati est duplex. nā q̄dā ē lesio p̄ener q̄dā culpe. **L**esio culpe ē triplex. quia
 aut ē lesio pcti original̄ aut ē lesio pcti mortāl̄ aut ē lesio pcti venial̄. **E**t
 h̄c triplex lesionē dat̄ triplex sacrm. nā p̄tra morboz pueri pcti original̄
 dat̄ baptism⁹. qz baptism⁹ ē p̄t deletōem pcti original̄. **C**ontra sc̄dm
 morboz i pcti mortāl̄ dat̄ p̄na e p̄fessio que delent omne pctm̄ mortale

Summula Raymundi.

Sed cōtra terciū morbū pctivenial daf vinctio extrema q̄ delect oia pctā venializ. sed lesio siue pctā pene ē q̄duplex. vel talis sit ex ignorantia vel ex malicia vel ex cōcupiscētia vel ex p̄nitente ad peccādū. Et cōtra hūc q̄d: r̄u plicē morbū daf q̄duplex sac̄m. Nā cōtra p̄m morbū iqr̄tātie daf sac̄m ordis. qz in ordine daf grān r̄firmatio illum natōis et discretōis. qz ordiā eius dz h̄re grām et scientiā discernēdi inter bonū et malū sic q̄ bonū doceat oparie exēqz malū doceat ignere. Contra s̄m morbū malicie daf sancta eucharistia. qz sac̄m eucharistie est origo ois dignitatis et bonitatis: Contra terciū morbū concupiscētie daf m̄rimoniū vt p̄ hoc sac̄m remōueatur inordinata concupiscētia. Sed cōtra morbū p̄nitat̄ ad peccādū datur sac̄ra confirmatio. iōrt ipi cōfirmati nō sint ita p̄ni ad peccādū vt h̄us. qz in tali sac̄o datur grā confirmatōis ad bonūz cū h̄ibi daf retar̄ datio ad malū. Nūc ad p̄positū ē ddm q̄ sac̄a s̄duplicia. scz reiterabilia et irriterabilia. Un̄ tria sunt sac̄a irriterabilia. scz baptisimus. cōfirmatio. et ordo. qz in talibz sac̄is imp̄m̄it̄ character indēbilis. Sed sac̄a reiterabilia s̄ q̄ttuor. vt cōfessio. eucharistia. m̄rimoniū. et extrema s̄unctio. qz in eis non imp̄m̄itur character indēbilis.

¶ Secūdo notat̄ vt hoc p̄nomē ego nēclario apponat̄ in forma baptisimi. Et videt̄ q̄ nō. qz in om̄ibz p̄ p̄one cert̄ intelligit̄ n̄tis. vt p̄ p̄ Discipulū p̄ minoris. sed baptizo est v̄bū p̄me p̄one. q̄ in eo intelligit̄ cert̄ n̄tis et p̄ cōfēq̄ns nō erit necessariū exp̄mere illud p̄nomē in forma baptisimi. Ad hoc r̄nr p̄ distinctōem q̄ q̄bā de necessitate sunt baptizandi et q̄bā s̄p̄de necessitate baptizātis et que dā de necessitate forme baptisimi. modo ad hoc dubiū r̄nr q̄ hoc p̄nomen non est de necessitate baptizādi nec etiā sit de necessitate forme baptisimi. sed est de necessitate baptizātis et r̄o h̄us est ista. qz p̄ h̄ p̄nomē ego exp̄m̄it̄ intentio baptizātis vt ip̄e baptizās i velit̄ facere illa que facit̄ eccl̄ia. q̄ illd̄ p̄nomen ego non dz amitti.

¶ Tercio notādū. dubitaret̄ q̄s vt̄ in om̄i lingua aliq̄s p̄t baptizari. Ad h̄ dubiū r̄nr q̄ sic. qz q̄libet p̄t baptizare in sua lingua vulgari et vulgarit̄ et sic grec̄ in sua lingua p̄t baptizare. Et sic Bohem̄ Slav̄ Polon̄ Dac̄ et sic de alijs et hoc t̄pe necessitat̄ sed ip̄e sacerdos cuiuscunqz ideomatis fuerit s̄ dz baptizare p̄uey in lingua latina.

¶ Quarto notādū vt hoc v̄bū baptizo p̄t omitti sic q̄ loco cuius p̄onat̄ h̄ x̄vum mergo. Ad h̄ r̄nr q̄ n̄. qz illud v̄bū mergo h̄z io se p̄ q̄ ly baptizo ex eo q̄ mergo et baptizo non s̄ synonyma. qz ois baptizat̄ ē inmersus et nō econuerso. ois merus est baptizat̄. q̄ mergo et baptizo non s̄ synonyma. Et eo q̄ dicit̄ sicut maḡ commune et min̄ commune. ido loco illi? (q̄d ē baptizo) nō poni mergo vt ddo. ego mergo te in nōie p̄ris et filij et sp̄s san̄ et̄i. Sed dz dici. ego baptizo te. et̄.

¶ Quinto notādū. dubitaret̄ aliquis v̄trū loco illi? p̄nōis re posset p̄ni nomen p̄p̄iū vt sic ddo. ego baptizo Henricū in nōie p̄ris et filij et sp̄s san̄ et̄i. Ad hoc r̄nr q̄ non. et r̄o ē ista. qz p̄p̄a nōia s̄b diuersis concept̄ibz. p̄p̄ositionibz h̄cant̄ confusē. sed p̄nōia h̄cāt̄ certe. Et cum in baptisimo in t̄cio baptizāt̄ dz dirigi in certū v̄nicū suppositum indiuisibile. igit̄ p̄pter gr̄e talem certitudinē debet exp̄m̄i hoc p̄nomen te. Et loco illi? p̄nōis te non debet poni nomen p̄p̄iū.

Folio. lxxi.

Sexto dubitaret q̄s. vtz sic posset poni forma baptismi. Ergo baptizo te in noib⁹ p̄risz filij: sp̄ssancti. ex q̄ tres sp̄sone diuersa hntes noia: scilz p̄r z filij z sp̄ssctus. Providet q̄ dz dici. ego baptizo te in noib⁹ p̄. z fi. z ff. Ad hoc r̄r q̄ nō dz dici in noib⁹ in plali nūero. Sed debet dici in nomie in nūero singulari. Et rō hui⁹ est ista. q̄ vñ ē baptism⁹ vñ ē ds z vna est fī des z vna est ecclesia extra quā nullus saluatur: vt p̄z in delumina trinitatez fide catholica. firmiter credim⁹ z fīr p̄fitemur oēs. modo illa vnitatis essentie signatur p̄ istum abltm singulari numeri. scz. noie. z ḡ debet dici in noier non in noibus.

Septimo notādū. dubitaret q̄s vtz intētio baptizāt. sit nēcāria ad baptismū. Et videt q̄ sic. q̄ fm̄ b̄m̄ Augusti. bona intētio req̄rit ad bonū opus. ḡ et intētio nēcārio req̄rit ad baptismū. q̄ ibi exercet op⁹ optimū. Sed in oppositū ē bt̄s Aug⁹ in q̄dā omelia sup̄ Joannē vbi dr. accedat v̄borum ad elemētūz sit sac̄m. vbi vult q̄ ibi non sit nēcāria intentio. sed solum v̄borum platio. Ad hoc dubium r̄ndetur q̄ intētio req̄ritur p̄p̄ reuerētia sac̄ri. Vnde est sciēdum. q̄ intentio ē duplex. scz. ḡnālisz l̄p̄eālis. Intentio generalis q̄n̄ ip̄e baptizans intendit facere illud qd̄ ecclesia facit. licet non credit eē verum quod ecclesia credit. Et ex hoc patet. q̄ in fidelis v̄t iudeus vel hereticus p̄t baptizare dum habeat intētiōem ḡnālem. Et ista intentio generalis sp̄ exigit z requirit ad baptizātē. Alia est intentio sp̄eālis: ē ista q̄ qlibet credat q̄ baptismus h̄yrtutem delēdi peccata. Et ista non semp̄ requiritur. Et sic ad autoritatē b̄i Augustini dr. q̄ licet non exp̄mit intētiōem ḡnālem. t̄n̄ ibi eque bene vult illā. Et sic h̄ argumētum non valet. bt̄s Aug⁹. non exp̄mit intētiōem ḡnālem. ḡ nō req̄ritur intentio ḡnālis ad baptismum. q̄ ibi arguitur ab autoritate ne ḡtue q̄p̄na non valet.

Octauo dubitat. z ponat talis casus q̄ sint duo pueri filij q̄ inueniuntur in certo loco. vñ illoz ē baptizat⁹ z alter nō. sic q̄ dubiū ē q̄s illoz sit baptizat⁹. tūc q̄rit vtz ambo dñt baptizari aut nō. v̄ videt q̄ non. q̄ si ambo baptizarent. tūc alter eoz bis baptizaret qd̄ nō p̄t fieri fm̄ p̄s dicitur. q̄ null⁹ debet bis baptizari. ex eo q̄ illud sacramētūz est irriterabile. **I**n oppositū arguit sic. si null⁹ eozum baptizaretur. tunc vñ eoz māneret non baptizatusz per p̄ns aia ist⁹ eternalr dānaret. p̄pter carentiam baptismi quod t̄n̄ maxime esset inconueniēs z absurdum. Ad hoc ē dōz q̄ isti pueri sic filij inuēti ambo debeāt baptizari. p̄pter iacōueniēs qd̄ ex h̄ possit seq̄. Si vñ eoz non baptizaretur puta qd̄ aia ei⁹ possz eternalr dānari. ḡ tutius ē ip̄m hoiem bis baptizari. q̄ eternalr dānari siue fidez ch̄risti nā ignorare. ḡ ad remouēdum talem incertitudinē. tunc ambo dñt baptizari. Et si p̄t eē aliq̄ discretio inter pueros. tunc ip̄e baptizans nullo debet baptizare aliquē bis p̄pter rōem p̄s tactā. Sed aliqui sic r̄ndent. q̄ isti pueri sic inuēti ambo debeāt baptizari. Et hoc debet fieri s̄b p̄d̄tione. vt sic dōz. Si non es baptizatus. tūc ego baptizo te in noie patris z filij z sp̄ssancti. Et hoc sit. p̄pter securitatē. q̄ tuti⁹ est hoiem baptizari bis. q̄ non fieri ch̄ristianū.

Ultimo est notādū. dubitaret q̄s vtrū baptismus sit melius a sacer dote bono vel malo. Ad hoc est dōm. q̄ baptizatus necq̄ meliorat per bo⁹

Summula Kapmundi

nū sacerdotē neq̄ peiorat̄ p̄ malū sacerdotē. sed tñ tutiorz securior est bñ
p̄sūm̄ a bono sacerdotē q̄ a malo. q̄ de exaudit citi⁹ p̄ces bonoz q̄ ma
loz. Et tuncylteri⁹ d̄t q̄ baptizatus nec meliozat̄. nec peiozat̄ p̄ baptizan
tem dum nō p̄ fo: mā v̄boz obf̄uat. q̄: efficac̄ia baptisim̄ p̄sūm̄ in factō.
z non in baptizate siue in sacerdotē.

.i. null⁹ puer s̄ sancto baptisinate

Nullus abortiuus in sacro fonte renatus

.i. in cimiterio .i. testā

Intra sancta loca sepeliri debet vt air lex

.i. puey nō mortuū ḡngit s̄ puer

Uxor abortiuum tua si parit licet ille

.i. pui t̄pis s̄ tūc illa

Temporis exigui legem seruabit eandem

s̄ legē s̄ puey genuisset

Quā seruaret si matux peperisset

Hic auctor ponit sc̄dam cautelē circa baptisimū oñdēs q̄d bz fieri circa
pueros abortiuos in baptizādo. z hoc p̄ modum doctrine q̄ talis ē. si alii
q̄s puer abortiu⁹ baptizat⁹. tūc talis nō dz sepeliri in cimiterio. q̄: sicut
lex eius canonicū dicunt. tūc nullus debet sepeliri in cimiterio nisi fue
rit baptizat⁹. **Q**uāde s̄bdit m̄gr̄ ponendo aliud documentum circa ba
ptisimū oñdēs qualr̄ p̄sone imp̄gnate se debeant regere post pt̄r̄ d̄t q̄ si
aliqua mulier generat puey abortiuū ita q̄ ante matux t̄ps puer d̄ ma
trice exiuit. tūc ista mulier custodiat t̄ps puerperij quadraginta dieb⁹. ac
si puey matux generasset.

Notādū p̄mo circa lrām. q̄ abortiu⁹ est puer q̄ nōdū p̄pleuit t̄ps natu
turale sue ḡnatōis. vt si ḡnaret uliq̄s puer z nōdū t̄ps naturale p̄pleuisset
ille pner diceret abortiu⁹. vñ t̄ps naturale ḡnatōis. put cōiter s̄z nouem
mēses. nō si puer ḡnat̄ in septimo vel octauo mē. e. tūc ḡnatio d̄: rep̄tia
z puer ḡnans d̄: abortiu⁹. z talis puer abortiu⁹ nō dz sepeliri in cimiterio
si mortu⁹ ē post q̄d abscondit̄ abyfo mat̄no. si at̄ viuit z postea baptizat⁹. ec
tūc post hoc mortū. tūc in cimiterio ē sepeliēd⁹.

Sc̄do ē notādū. q̄ qñ abortiu⁹ ḡnat̄ hoc est duplr̄. vel em̄ ille ē aiat⁹ vel
nō. si nō est animat⁹. tūc nō dz sepeliri in cimiterio. **R**ō ē: q̄ null⁹ ē sepeli
end⁹ in cimiterio nisi hō. sed ille nō est homo. q̄ et̄ nō est sepeliēd⁹ in ci
misterio. **S**i at̄ talis abortiu⁹ ē aiat⁹ hoc est duplr̄. vel em̄ ille ē baptizatus
vel nō. **S**i ē baptizatus. tūc sepelitur in cimiterio. **S**i nō est baptizatus.
tūc nō sepelitur in cimiterio.

Tercio notādū. diceret q̄s si m̄lier mortū in ptu añq̄ puer erit vteruz
maternū q̄d ibi ē faciēdū an fruct⁹ cū m̄re dz sepeliri aut nō. **H**o hoc m̄r
q̄ talis m̄lier dz diuidit̄ fruct⁹ v̄iu⁹ dz exemi. ita q̄ saluabit̄ in vita. z post
hoc tūc fruct⁹ dz baptizari. m̄r at̄ debet in cimiterio sepeliri.

Quarto ē notādū. qñ h̄ ē q̄ pueri nō baptizati n̄ dñt in cimiterio sepe
liri s̄ extra cimiteriū. **R**ō ē. q̄ qñ intrāt regnū celoꝝ nō dñt locari inter
corpa fidelium. q̄ infidelium cū fidelib⁹ nō erit p̄mirtio. s̄z aie taliuꝝ pueroꝝ
nō pueniūt ad regnū celoꝝ. q̄ dixit ch̄s ad illicōdemū nisi quis renat⁹.

Folio • lxxvii •

fuerit ex aq̄e spūsc̄to nō intrabit in regnū celoy. iō n̄ d̄nt locari in cōpa
 fidelū defunctoy. Ex illo correlarie seq̄r. si puer morit̄ anq̄ baptizās p̄fē
 formā x̄boz dato q̄ incepisset adhuc aia illi? pueri n̄ saluabit. q̄ non eēt
 mersus ter in aq̄. nec eēt baptizat? p̄ formā p̄pletā req̄sita ad sac̄m baptis-
 mi. Sed diceret. q̄ rō q̄ pueris nō d̄z denegari baptismū? p̄p̄t̄ m̄ifestū
 p̄ctm̄ pentū. R̄r. q̄ rō ē ista. q̄ in iudicio deiz ecclie puer nō p̄tabit iniq̄
 tatē p̄ris nec ec̄ouerso. **¶** Dñ A p̄lo. **¶** D̄pa em̄ illoy se quū n̄ illos. Et d̄z: no-
 tāter in iudicio dei: q̄ in iudicio t̄pali q̄nq̄z tenet oppo^m. et q̄ sacerdes ba-
 ptizās puey cū p̄cubimis n̄ d̄z nimū indagare q̄r q̄les s̄pentes ei? q̄ ali-
 as sacerdos in baptizādo male p̄cederet. **¶** Ex illo m̄ifeste p̄cludit. q̄ sa-
 cr̄m baptismi nulli est denegādum. Et rō ē ista. q̄ illud sac̄m ē dignissī-
 mū q̄ ad magnā n̄citatē. ex q̄ ē ianua oim̄ alioy sac̄oy ad mutatōez plu-
 ris n̄clarū. **¶** Em̄ sac̄z eucharistie sit digni? q̄ ad sc̄itatē q̄m̄ p̄ oib? sac̄ris
 includit. et sac̄m p̄firmatōis q̄ ad p̄sonā a q̄ p̄cedit. q̄ p̄firmatio fit a solis
 epis. et sic de alijs sac̄ris vt p̄us d̄cm̄ est. tñ sac̄m baptismi ad oia sac̄ra est
 plus q̄ ad magnā n̄citatē. q̄ sine ip̄o null? p̄ saluari. **¶** Quinto notādū. dubitaret
 q̄s. vtz ne forma baptismi possit viciari. Ad h̄ inatō forma baptismi p̄tri-
 ciari lex m̄ōis. p̄^o q̄ntū ad mutatōez. **¶** q̄ntū ad corruptōez. sc̄io q̄ntū ad
 additōem. q̄ntū ad s̄tractōem. **¶** quinto q̄ntū ad interpositōem.
¶ sexto q̄ntū ad traspositōem. **¶** Nā p̄m̄o viciat q̄ntū ad mutatōez plu-
 ribus modis. Primo. q̄ si aliquis baptizaret sic. ego baptizo te in nomie
 genitoris et talis et p̄cedens ab vtroq̄z. tunc talis puer non eēt baptizat?
¶ Et rō ē. q̄ talis baptizās nō h̄uat formā a x̄fo institutā q̄ ē hec. et ego bas-
 ptizo te in noie. p. et si. et. **¶** s̄. q̄ h̄r p̄ b̄tm̄ Matth. Euntēs docete oēs gen. et.
¶ Sc̄o viciat q̄ntū ad mutatōem sic. vt si aliq̄s baptizat sic d̄do. ego bap-
 tizo te in noie om̄ipotēt̄ et sapient̄ et ben̄d̄icti dei. tūc tal puer et nō est bap-
 tizat? et rō ē ista. q̄ talis nō baptizat in noie triū p̄sonay. q̄ sic p̄ ē ōps. fili?
 et ē ōps. et s̄tr̄ spūsc̄tus. vt h̄r in cimbalo athanasiybi d̄r. **¶** D̄ps p̄r. ōps fili
 us. ōps spūsc̄tus. Et sicut p̄r ē sapiēs. sic fili? et spūsc̄tus. s̄tr̄ sicut p̄r ē be-
 n̄ign? sic si. et. **¶** Tercio viciat q̄ntū ad mutatōez sic. vt si aliq̄s baptizaret
 sic d̄do: ego baptizo te in noie p̄nitat̄ et filiatōis spūsc̄nti. tunc et talis
 nō eēt baptizat? q̄ illa forma nō ē ab ecclia instituta. **¶** Sc̄o obaptism?
 viciat q̄ntū ad corruptōem. et tal ē duplex. vel em̄ mutat sensum. tūc tal
 puer nō est baptizat? vt sic d̄do. ego baptizo te in noie patras et filias et pi-
 ritas sanctas: et hoc est x̄m̄ si hoc nō sit ex simplicitate. q̄ si ex simplicita-
 te ita diceret: nō p̄ntederet errorē. tūc puer eēt baptizat? Si at nō mu-
 tat sensum. vt si aliq̄s eēt balbutiēs et impedit? in lingua et baptizaret pue-
 rū. ita q̄ nō possit vba exp̄mere. tūc talis puer eēt baptizatus.
¶ Tercio baptism? viciat q̄ntū ad additōem. et tal ē duplex. q̄dā mutat
 intellectū et q̄dā n̄. m̄ō si aliq̄s baptizaret sic d̄do. ego baptizo te in noie. p.
 et si. et. s̄. s̄c̄i nicolai et sc̄e katherie. et tñ eq̄ crederet q̄ iste puer sine hac addi-
 tōe nō eēt baptizat? tūc tal baptism? n̄ valeret. q̄ baptizās addit sup̄flua.
¶ Si at credit? facit h̄ ex pura simplicitate. tunc puer est baptizatus.
¶ Quarto viciat q̄ntū ad s̄tractōez vt q̄n aliq̄d s̄tractū ē forma baptismi
 vt d̄do. ego baptizo te in noie. p. et si. omittēdo ly spūsc̄ti: tūc tal puer n̄ eēt
 baptizat? **¶** Quinto viciat q̄ntū ad in̄pōez. et tal in̄positō ē duplex. q̄dāz

Summula Baptismi

est necessaria. & quod non per ipsum non variat baptismus. sed per scdam. Ex^o de p^o ma. vt si aliquis baptizaret sic dicens. ego baptizo te in nomine patris & sibi euenis tuffis. tale cessante vlt^o diceret. & filius spiritus sancti: tunc adhuc puer esset baptizatus. Ex^o d^o scda. vt si aliquis diceret. ego baptizo te in nomine patris & filii: & faceret tunc impositionem & diceret ad ministrum suum. porrige mihi librum vel aquam calidam postea submergeret & diceret & spiritus sancti. tunc talis puer non esset baptizatus. Et ratio est. quod ibi forma baptismi esset fracta.

¶ Sexto videtur baptismus quantum ad transpositionem. vt si aliquis sic baptizaret in nomine patris & filii & spiritus sancti. ego baptizo te. & si aliquis hoc faceret ex simplicitate & deuotione tunc talis puer credit esse baptizatus. Si autem non faceret ex implicitate. sed propter hoc quod velit inducere errorem. tunc talis puer non est baptizatus. Sed nota verba transposita id est sancti. ibi videtur quod talis puer sit baptizatus. Ad hoc non dicitur. quod illud dicitur Aristotele. scdo perihermenias habita tem in logica de propositionibus. non autem in theologia. quod theologia non restringitur per illas regulas.

¶ Et nota dicitur circa formam baptismi. Si diceret aliquis sic baptizabo puerum. ego baptizo te in nomine christi. tunc dubitatur. utrum talis puer sit baptizatus. aut non. videtur quod sic. quod ita baptizauerunt discipuli in primitiua ecclesia. scilicet in nomine christi. Quorum successores sunt sacerdotes. videtur quod talis puer sit baptizatus. Ad hoc dubium rursus. quod talis puer non est baptizatus. Et ad rationem quod illud fuit necesse in primitiua ecclesia. quod quicumque profitebatur hoc nomen christi. ille baptizabatur a discipulis. sic autem non est nunc. quod iam debet teneri forma ipsius ecclesie debet quod plus dicitur. Et licet sic dicitur. quod talis puer non sit baptizatus. & ratio assignatur. Quod ille sic baptizans peccat contra formam baptismi institutam a sanctis patribus.

¶ Ultimo est notandum: diceret aliquis sic baptizabo. ego baptizo te in nomine trinitatis vel in nomine trium personarum. Tunc dubitatur. utrum talis puer esset baptizatus vel non. Rursus. quod talis puer non esset baptizatus. Et ratio est ista. quod ista non est forma quam Iesus christus instituit. vt habet Mattheus. vltimo. Quia docete omnes gentes &c. Sed tamen sancta trinitas ita bene implicite potest inuocari.

.i. infantem   s^o sacro tribus vicibus

Si puer mergitur in fonte ter et nihil addes

.i. forme baptismi   .i. non baptizatus

Verborum forme manet illorum puer iste

aplicet s^o a ter s^o baptismi

Quauius assistat qui verborum seriem dat

¶ In ista parte magister ponit quantum documentum de ipso baptismo dicens. Si aliquis baptizaret puerum & mergeret ipsum tribus vicibus & remitteret formam verborum ille puer non esset baptizatus. & quod plus est firmum asseret quod profert formam verborum adhuc puer non esset baptizatus. Et ratio est ista. quod si alter diceret verba. tunc illa verba non proficerent. nec aliquem effectum inducerent. quod dicitur beatus Augustinus. apponendum in ad elementum. tunc erit sacramentum. & sic ille baptizans si omittet verba. tunc maneret solum aqua.

¶ Circa litteram notandum: autor dicit in littera. si puer immergitur. verba non proficere

runtur. tūc talis pmanet nō baptizat⁹ siue illotus. ¶ Pro quo sciendum q tria requirunt⁹ circa baptismū. Prīmū ē debita vborū platio. Scđm est ipsius infantis immerfio vel aq̄ supēffusio. Terciū est intētio. sczr ip̄e baptizās intēdit facere id qđ facit ip̄a ecclia. z si vñū illoz defuerit. tunc baptisim⁹ viciat. i. q̄ ip̄e puer manet in baptizatus.

¶ Notādū scđo p̄ modū dubij. z ponat casus q̄ sint duo hoies quoz vn⁹ immergat puer z alter pferat vba z ponat vteri⁹ casus possibilis q̄ hoc fit tpe necessitatis. ita q̄ sint duo sacerdotes quorum vn⁹ est face⁹ mutus. z ille immergat puer. z alter sit carens manib⁹ z ille formā vborum pferat tunc dubitat. vtrum talis puer fit baptizatus aut non. Et videtur q̄ sic. q̄ talis puer fit baptizatus. qz sine isto sacramento null⁹ p̄t saluari: vt patet ex dicto Euangelij pus allegato. Rñdetur ad hoc dubium. q̄ tal⁹ puer non est baptizatus. quia ad baptizatē tria requiruntur. Primo. q̄ ibi sit debita vborum platio. Secundo q̄ immergat. Tercio q̄ intendit facere hoc quod ecclia facit. nō cum vnum illoz defuerit tunc puer nō est baptizatus. sed in p̄senti cāu vnum illoz deest. scz debita vborum platio. sicut in muto. ergo talis puer manet nō baptizat⁹. Alij aut̄ doctores rñdent q̄ ideo talis puer manet in baptizat⁹. qz immersio z platio vborū bñt fieri ab vno sic non fit hic. ḡ zc.

¶ Tercio notādū. ponat q̄ duo circa fontē pferent vba. sic q̄ ambo bis cūt. ego baptizo te in noie patris z filij spūs sancti: vñ⁹ solum immergat tunc dubitatur. vtz talis puer est baptizatus. Et videt⁹ q̄ non fit baptizatus. vel illi dicunt nos baptizam⁹ in noie pa. z fi. z. s. vel dicūt ego baptizo te in noie pa. z fi. z. s. Si pmo⁹. tūc non h̄r debita verba baptismi quā ch̄s instituit. Si scđo⁹. tūc puer bis baptizaret. z qz baptismus est sac̄m irriterabile. ḡ videtur q̄ talis puer non fit baptizat⁹. Ad hoc dubiū rñr. q̄ talis puer est baptizatus. sed tunc ad rōem d̄r. qñ d̄r vel debet dici nos vel ego. Rñdetur. q̄ non d̄r nos. sed quilibet illorum dicat. ego baptizo te. zc. Et sic iste vicin⁹ pferens vba z cum hoc immergēs baptizat Sed tñ hic quidam rñdent s̄b cautela sic. q̄ si vnus citi⁹ diceret. ego baptizo te q̄ alter. tunc ab illo qui citius dixerit. talis puer esset baptizatus z nō ab alio. quia sac̄m baptismi est irriterabile. Sed hoc non bene valet: quia si alians diceret citius illa vba z non immergeret. tunc ip̄e puerum non baptizaret. sed solum immergens.

¶ Quarto. vtrum iude⁹ vel infidelis p̄t baptizare. ¶ Et videtur q̄ non nam quicumq̄ est p̄cisus ab ecclia. ille nō p̄t baptizare. sed iude⁹ est h̄mōi ergo zc. Consequentia tenet de se. filij z maior. Sed minor patet p̄ dictū p̄phetiā vbi d̄r. Nolite sanctū dare canibus. Sed in oppositū ē dutor p̄sens p̄ illud qđ pus dixit a quocunq̄ posse sumere baptismū. Ad illud dubiū rñr. q̄ ip̄e iudeus potest baptizare. z hoc est verum si ip̄e intendit facere hoc qđ intendit ecclia facere. z cum hoc pferet debitam platiōem verborum z immergat puer. ita tñ q̄ hoc p̄mittitur ab ecclia tpe necessitatis siue causa necessitatis. qz sine isto sacramento null⁹ p̄t saluari Sed tñ ip̄e iudeus non p̄t baptizare ex officio z ex autoritate. vt pbauit argumentum. Sed tunc ad rōem autous hic in littera d̄r. q̄ autoutas ei⁹ intelligitur de articulo mortis. sed nō quo ad autoritatē vel quo ad officiū

Summula Raymundi.

Alia autem aliter respondet ad rationem. quod aliqui esse presbiterium ab ecclesia intelligitur dupliciter. Uno modo quo ad vinculum charitatis; sic ipse iudeus presbiterium ab ecclesia romana est. Alio modo quo ad vinculum vel unionem baptismatis; et sic ipse iudeus non est presbiterium ab ecclesia.

Ultimo notandum per modum dubitationis. utrum diabolus possit baptizare alio quod. Et arguitur sic. quod quicumque debite profert verba et alia requisita bene facit ille potest baptizare. sed diabolus potest omnia ista facere. cum ipse vocat mille artifices. ergo potest baptizare. Ad hoc dubium respondetur. quod diabolus nullum potest baptizare. et hoc probatur aliquibus rationibus sic. Prima est. quicumque baptizat ille preedit bonum et hoc debet esse forma verborum etiam necessario requisita ad tale officium. sed diabolus non est homo. ergo etc. Alia ratio. nullus potest baptizare nisi homo. nam dominus dixit in Evangelio. **N**e docete omnes gentes. et illa verba dixit discipulis suis et successoribus discipulorum. sed diabolus non est homo. neque successor discipulorum. ergo non potest baptizare. Tercia ratio sequitur ex prima et est ista. omnis baptizans debet preedere bonum sed diabolus non preedit bonum cum sit spiritus malignus. ergo non debet baptizare. Et licet diabolus diceret debita forma verborum. tamen in hac forma non preintendit bonum. ergo non baptizat. **S**ed diceretur. quare homo baptizat et non diabolus. **R**espondetur quod ideo. quod sicut homo fuit causa mortis vel sicut homo mortificatus fuit per hominem. ita de vii uisificationis reconciliari per hominem et non per diabolum seu per spiritum malignum. ergo baptizat homo et non diabolus. Alia ratio. quod sicut homo est causa generationis realis. sic etiam causa generationis spiritualis. scilicet christus principaliter a quo sacra fluxerunt. cuius minister est homo sacerdos. ergo homo baptizat et non diabolus. **S**ed tunc ad rationem qua dicitur. quod profert verba et omnia que requirunt ad baptismum. ille baptizat. scilicet diabolus potest facere hominem. ergo etc. maior est neganda. quod ibi maxime requiritur intentio bona. modo notum est quod diabolus non intendit illud quod ecclesia intendit: ergo non potest baptizare.

i. puer s ^o baptismatis	i. effunde. s ^o baptismatis
I n fons in fontem si stercozat ecce fontem	
s ^o infans s ^o fontē	i. non est faciēda effusio
S i dimittit in hunc vrinam questio non est	

In ista parte determinat de negligentia recuperanda circa fontem baptismi. Et dividit illa pars in duas. In prima facit hoc quod dictum est. In secunda docet specialiter quod pueri sint baptizandi. Secunda pars. ibi (intentione puero) Prima pars adhuc in duas. nam primo facit autor quod dictum est. Secundo ponit tres cautelam circa negligentiam baptismi obviandas. ibi (Si puer egreditur) Quantum ad primum autor vult. si aliqui puer contingit in fontem baptismatis stercoza mittere. tunc talis aqua est effundenda. Sed si aliquid puer in hanc aquam baptismatis vrinaret. non est necesse ipsam effundere.

Circa hanc primo notandum. quod littera dicitur notat aqua baptismatis debet effundi. et hoc est intelligendum de causa predicta. puta dum ipse puer emittit stercoza in fontem ipsius baptismatis. Et huius ratio est. quod puer baptizandus debet baptizari in munda aqua. ut habet ex dicitur Ezechiel. xxxvi. vbi dicitur. et effundetur super vos aquam mundam mundabimini ab omnibus iniquitatibus. sed si puer stercozat in aquam. tunc non est munda. et ideo talis aqua debet effundi

anteq̄ alij pueri in aq̄ illa baptizatur.

Sed notandū. q̄ hic aliqui doctores dicunt q̄ tota aq̄ nō ē effundēda in cāu p̄dicto. sed t̄m hoc scire? cū modica aq̄. sed hoc nō videt̄ eē de intē-
tione autoris. et id aq̄ totaliter debet effundī: secreta de nouo alia p̄scra-
ri in fonte. Sed diceret aliqs. t̄m solū in festo pasche p̄theocostes d̄ fieri
p̄secratio baptismat̄. sic illd̄ p̄z ab nrām exp̄ciat̄. q̄ videm? solū hoc fie-
ri annuatim in ecclia dei p̄ illa festa. R̄nr. q̄ non solum in festo pasche
penthecostes p̄t̄ p̄secrari baptism̄. sed et̄ in quocunq̄ alio tpe. sed t̄m h̄ d̄z
fieri secreta ne oziat̄ scādalum in p̄p̄o.

¶ Tercio notādū. in euāgelio d̄r. nisi q̄s renat̄ fuerit ex aq̄ sp̄sancto. n̄
p̄t̄ intrare regnū dei. Joh. 3. Ex isto dicto colligit̄. q̄ nemo p̄t̄ saluari abs-
q̄ isto sac̄o. sc̄z. baptismat̄. Ibi aliqs̄ posset dubitare vtz̄ possimus sine
baptismate saluari. Et videt̄ q̄ non vt̄ patuit̄ ex dicto euāgelij iā p̄lega-
to. vbi d̄r. nisi q̄s renat̄ fuerit etc. ¶ Sed in oppo^m arguit̄ sic. sancti in no-
centes non fuerūt baptizati in aliquo liquore aqueo. et t̄m saluati s̄t. ḡ etc.
¶ Et ex alio grāmaticiz̄ r̄hetores quos p̄uertit̄ bt̄x̄go katherina non s̄t
baptizati in aliquo liquore. et t̄m salui facti s̄t. ¶ Et bt̄x̄bo Maria non ē
baptizata in aliquo liquore. et t̄m salua facta ē. idō illud dcm̄ euāgelicū p̄s
allegatū apparet̄ s̄m.

¶ Ad hoc dubium r̄ndēdo bicā. q̄ baptism̄ ē triplex: d̄ quo p̄s dcm̄ ē
sc̄z. fluminis. flaminis. et sanguinis. Ex hoc dicto patet q̄ sc̄i innocētes
sunt baptizati in sanguine. non loquendo sed moriendop̄fessi sunt: fide
catholica dotati: cum quauitā eternam meruerunt. Sed virgo Ma-
ria fuit baptizata in sp̄sancto. quod patet in Euāgelio. Luce. ij. vbi dicit̄
sp̄s sc̄tus sup̄ueniet̄ in te. Sed r̄hetores et doctores quos sc̄t̄ virgo kathe-
rina p̄uertit̄ sunt baptizati igne et sanguine. Et in autoritate Euāgelica
iā p̄legata ly (r) debet glosari p̄yel. vt̄ dicendo sic. nisi quis renatus fu-
erit ex aq̄ et̄ id est vel sp̄sancto. non p̄t̄ intrare regnum celorum. Vel in-
telligit̄ q̄ hoc fit solum tpe oportuno. sed tpe necessitatis solum fit p̄ sp̄s
tumsc̄m.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōnis. vtz̄ q̄s seip̄m possit baptizare.
Et videt̄ q̄ sic. nā d̄r de quodā iudeo. q̄ ip̄e seip̄m baptizauit tpe nēcitāt̄
et saluus fact̄ est. igit̄ videt̄ māifeste q̄ aliqs̄ p̄t̄ seip̄m baptizare. R̄ndet̄.
q̄ nullus p̄t̄ seip̄m baptizare. q̄ iste qui seip̄m baptizat non p̄t̄ suare des-
bitā formā. q̄ nēcario requirit̄ diuersitas p̄sonaz̄ sic si ibi sint plures p̄so-
ne. q̄rum p̄ma intelligitur in illo p̄nomine ego. et secunda in illo p̄nomi-
ne te. Et hoc māifeste declaratur in simili. Nam sicut in generatōe rea-
li est. pariformiter etiam est in generatione spiritali. sed in generatione
reali homo non p̄t̄ seip̄m generare. igit̄ in generatione spiritali null⁹
homo p̄t̄ seip̄m baptizare: Maior vero est nota per sufficientem similitu-
dinem. Sed minor p̄z de se. q̄ si sic. tunc idem esset generāz̄ generatuz̄.
cāz̄ causatum. et esset aliquid antequā fieret. et sic idem generaret seip̄m:
quod est s̄m̄ contra omnes p̄hos. Sed tunc ad rōem q̄n̄ d̄r de iudeo q̄
seip̄m baptizauit. r̄ndetur. q̄ hoc non fuit p̄ baptismum fluminis. sed p̄
p̄ baptismum flaminis. q̄ ip̄e habuit tātā contritionem. ita q̄ deus remi-
sit ei om̄ia p̄ctā sua.

Summula Raymundi.

.i. infans exit disposit⁹ ad mortem

Si puer egreditur ventrē matris moriturus
nō pōt gñari .i. totalit

Et ne queat nasci totus pars corporis illa

s^c tale mēbr⁹ pueri p⁹ suctudo

Si caput est tibi aqua baptisetur velut est mos

s^c in ptu s^c mīe

Si mater moritur puer excindatur ab illa

debil⁹ .i. puer nō debito tpe nat⁹ .i. aq̄

Infirmus vel abortiuus baptismatis vnda

.i. asp̄gat .i. nō baptizat⁹

Ter perfundatur ne immensus moriatur

.i. p̄gelata s^c aq̄ scz q̄ puer asp̄gat trib⁹ vicib⁹ cū aq̄

Si glaciata sit hec formam teneas modo dictam

Circū autor ponit s̄m documentū in quo docet negligentā q̄n bā recu-
perare circa baptismū. vult t̄m: Si puer vel infans q̄ debet nasci egredi
tur d̄ v̄tero sine de v̄tero m̄tis morte p̄uent⁹ z non p̄t tot⁹ nasci q̄d tunc ē
faciendū q̄ ille puer non ascriberetur d̄nātōi. Et hoc d̄t autor in l̄rā q̄
p̄s illi⁹ pueri que est egressa scz caput z non pes vel aliud mēbr⁹. tunc ta-
le caput non aliud mēbr⁹ d̄z trib⁹ gutt⁹ aque asp̄gi apposita debita⁹
bōz forma ad baptismū requisita. tūc erit baptizatus. D̄t̄r debet caput
esp̄gir nō aliud mēbr⁹. rō est ista. q̄ in capite p̄ueniunt q̄nq̄z sensus ho-
minis z tota v̄tus viget in capite. z idō caput tanq̄ mēbr⁹ dign⁹ d̄z asp̄-
gi trib⁹ gutt⁹ aquez non totaliter p̄fundi ne p̄ cautā fortitudinem aquez
effusionem illius puer decederet. q̄ si sic. tunc ille q̄ puer baptizaret fie-
ret homicida. ex eo q̄ forte talis puer vixisset que ē vt sic ex nimia interfe-
cit p̄fusione. Deinde autor s̄bdit aliud documentū dicens. q̄ si mulier
impregnata morit. ita q̄ puer in ip̄a viuat. tunc ille puer d̄z exemi ab ip̄a
z debet asp̄gi trib⁹ gutt⁹ aque ne moriatur sine baptismo. habita tū de-
bita v̄borū forma ad baptismum req̄sita. Rō hui⁹ est. q̄ talis puer nō
est valde fortis. si q̄ tot⁹ mergeret in aquā. tunc posset causam mori inire
z sic illud quod est in remedium inuētum p̄uertere in supplicium. De-
inde autor itē s̄bdit aliud documentū dicens: si sacer s̄ns fuerit glaci-
alis z p̄gelat⁹. tunc ad baptizandum puer d̄z teneri forma p̄dicta. scz. q̄ ta-
lis puer asp̄gat trib⁹ gutt⁹ aquez baptizans dicat. ego baptizo te in noīe
p̄ris z filij sp̄s sancti. z hoc p̄pter rōem p̄us dictā. scz ne hoc q̄d ē in reme-
diū inuētum p̄uertere in supplicium.

Circū l̄rām notādū. nā sicut in littera habet d̄ egressu pueri ex v̄tero
materno p̄tialiter. ita q̄ debeat asp̄gi z baptizari statim si debilis est. ex h̄
tunc dubitat v̄z puer in v̄tero materno possit baptizari. Et videt q̄ sic.
q̄ aliq̄s sanctificat in v̄tero. q̄ etiā aliq̄s p̄t baptizari in v̄tero. Lenet̄nā p̄
locū a maior⁹. q̄ si illud q̄d minus videt inesse inest. q̄ illud q̄d magis vi-
det inesse inest. sed maior est grā sanctificatōnis q̄ grā baptismatis. q̄ c̄.
H̄ns p̄bat. q̄ s̄ctūs Joānes in v̄ro matris fuit sanctificat⁹. Luce. ij. c̄. Res

folio .li.

ponderetur q̄ null⁹ in vtero p̄t baptizari. Un̄ est sciendū q̄ gnatio est dūplex. quedā est in vtero. ⁊ quedā ex vtero. gnatio ex vtero ē qñ aliq̄s nascit̄ in natiuitate siue qñ aliq̄s liberat̄ ex diabolica potestate. ⁊ h̄ sit in baptis̄mo qñ aliq̄s in vtero nascit̄. tūc adhuc filius ire est. ⁊ ḡ statim cuz nascit̄ ex vtero d̄z baptizari non in vtero. Rō ē ista. qz s̄m euāgelicā vitatē prius d̄zin vto nascit̄ post h̄ renascit̄ in baptis̄mo. Et p̄ hoc ad rōem d̄z. qz aliq̄s sanctificat̄ in vto hoc ē ex lege sp̄ali. s̄z qz aliq̄s baptizat̄ hoc ē ex lege cōi. Et tunc gnatio est in vtero qñ ip̄a aia infundit̄. ⁊ hoc est ex eo qz sacramētum sacrificandi non h̄nt nisi p̄tractū qui non sit ad puulū in vto exiitētem. ḡ requiritur opatio ministri vt infra patebit.

¶ Secūdo notādū. ex lr̄a h̄c h̄r d̄ pte egressa ex h̄ dubitat̄. vtz puer t̄m in pte p̄t baptizari. ⁊ posito qz sic. tunc vlteri⁹ dubitat̄. vtz ille puer in parte p̄ncipali baptizat̄ post totalē gnatiōem debeat baptizari. vel vtz ille baptis̄m sibi sufficit. Ad h̄ r̄ndē. si nō tot⁹ puer ē egressus. sed solū in o pars p̄ncipalis sic caput. tūc tal⁹ puer d̄z baptizari hoc cū debita forma d̄boz baptis̄mi. ⁊ hoc in capite. ¶ S̄z dicerēs. quare solū in o caput d̄z baptizari. Ad hoc r̄ndē vt sup̄ d̄cm est. qz h̄ ē iō. qz in ista pte s̄ h̄oes sensus tū extēriores q̄ interiorēs. Sensus em̄ extēriores s̄t q̄nqz. sc̄z. visus. audit⁹. t̄c. s̄t̄r̄ ibi s̄t̄ sensus interiorēs. sc̄z sensus cōis fantasia t̄c̄ijs. ⁊ ip̄e infans plus tenetur baptizari in capite q̄ in alijs p̄tibus corporis. Et sic finalit̄ r̄ndetur ad questū sc̄z qñ querebat̄ vtz puer baptizat̄ in parte postea debeat baptizari in toto. ⁊ dicatur qz sic. sc̄z qz posita in toto est baptizābus t̄m lb̄ tali cautela d̄bozum sc̄z si non es baptizatus ego baptizo te in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄s̄ sancti.

¶ Tercio notādū. auto: d̄t in lr̄a qz puer d̄z excidi a m̄re. ex hoc dubitat̄ vtz puer d̄z excidi a pte viuētē. vel agonizātē. vel moriētē. R̄n̄ si mat̄r̄ viuēt puer non d̄z excidi ab ea. sed si m̄r̄ mortua ēz p̄cipit̄ qz puer in vtero materno adhuc viuēt. tūc obstetricib⁹ d̄at̄ tal⁹ cautela sc̄z qz m̄re mortua immediate ap̄iat̄ ei violentē os ne puer moriat̄. qz ex q̄ puer viuēt in vtero materno indiget inspiratōe ⁊ respiratōe. iō os m̄ris d̄z ap̄iri donec puer ex vtero excidetur.

¶ Quarto notādū. nā ex lr̄a et h̄r qz si puer sit infirm⁹ vel debilis seu abortatiuus. tunc nō d̄z mergi in fontē. sed d̄z cū aq̄ fontis aspersi ne sac̄m salutis fieret sac̄m piclitatōis. qz p̄ talē immerfionē forte puer moreret̄ ne ḡ hoc contingat datur illa cautio. sc̄z qz talis puer aspergat̄ trib⁹ gutt⁹ aque sac̄r̄ fontis. Ex quo tunc sequitur correlarie qz immerfio aq̄ nō ē n̄c̄aria. ex eo qz puer abortiuus ⁊ alius puer infirm⁹ p̄t aspergi cū aqua. Vnde sciendū qz talis immerfio siue aspersio habz fieri trib⁹ m̄ois. Pri⁹ mo. qz talis puer baptizat̄ in noīe trinitatis ad designādum qz tres s̄t persone in vna d̄a essentia. Secūdo iō immergitur ter. quia baptis̄m d̄elz om̄ne peccatū vel committit̄ cogitatione. vel locutione. vel ope. iō in signū illius puer trib⁹ vicib⁹ in fontē immergit̄ vel trib⁹ gutt⁹ aspergit̄. Tercio iō immergitur ter p̄p̄t̄ trāsgressionē triplicis legis. sc̄z. legis nature. legis moysayce. ⁊ legis euāgelice.

¶ Item notādū. qz trio dant̄ in baptis̄mo. sc̄z. character in debilis. restitutio innocentie. ⁊ gratia. tunc ex hoc queritur an illa tria omnibus equalit̄

Summula Baptismi

bantur vel ne. Ad hoc respondet q̄ illa duo scz character indebilis et restituti-
tio innocentie dat̄ oibus equalit̄. sed tertium scz gratia dat̄ inequalit̄. qz
gratia duo facit. nam delet peccatum et confert hūilitatem. vni plus de-
let in q̄ntum parentes eius plus in peccato originali s̄z uoluti. et sic tūc
etiam plus disponit vnum ad humilitatem q̄ reliquum. s̄m q̄ s̄bictū
recipiens sit dispositum.

Ultimo notandū p̄ modū dubij. vtz vnus p̄t baptizare duos sit. Et
videtur q̄ sic. qz si duo hoies eēt fil̄ cōnexi haberent duo capita et q̄tu-
or manus et cū hoc haberēt dispositōem duoz corp̄m. tunc illi eēt siml̄
baptizandi. et tñ non eēt ibi vnus hō q̄uis in corpe videt vn̄ sp̄alis hō eēt
quare sequitur q̄ rōne illi cōnexionis s̄z simul baptizādi. **I**n oppositū
arguitur sic. si duo simul baptizārētur. tunc forma baptismi infringeret̄
quia diceretur. ego baptizo vos. sed hoc non debet fieri. s̄ nec duo simul
s̄z baptizandi. Pro isto dubio est sciendū. q̄ si ita esset monstret̄ vt casus d̄t
tunc illi s̄z baptizandi. s̄z tali cautela q̄ ip̄e sacerdos dicat sic. **S**ivnus es
homo. baptizo in nomine patris et filij et sp̄itus sancti. sed si s̄z duo homi-
nes dicitur. ego baptizo vos in nōie patris et filij et sp̄s̄ sancti. d̄ isto dubio
latius dicitur infra.

.i. repto illi sacri .i. fauor

Invento puero baptismi gratia datur

s̄ grā baptismi s̄ baptizādi

Si data nescitur verborum forma sit ista

s̄ forma s̄ d̄ba

Qua pueros omnes baptizas. attamen ista

.i. pponere

Si non es baptisatus premittere debes

s̄ seq̄ntia p̄locare .i. doctoris

Ista volunt aliqui premittere verba magistri

s̄ infantē

Non te baptiso. sed si non es baptisatus

s̄ ego sacerdos

Tunc te baptiso in nōie p. et f. et. s̄. sancti amen

Hic autor docet sp̄ealiter quō pueri inuēti debent baptizari de quib̄ du-
biū est vtz sint baptizati vel non. et ponit triplicē formā. Prima forma ē
talīs vt dicunt quidā m̄gr̄i. q̄ tales pueri dñt baptizari s̄z ista forma qua
pueri oēs baptizātur. scz ego baptizo te in nōie patris et filij et sp̄s̄ sancti. Et
huī rō est. qz dubiū est vtz talis puer sit baptizat̄ vel non. et ergo in du-
bis semper certior et melior modus est tenendus. quia melī est puerum
bis baptizare q̄ ip̄m christianū ignorare. **S**ecunda forma est talis. vt sic
d̄. catur. **S**i non es baptisatus tunc ego baptizo te in nomine patris et fi-
lij et sp̄s̄ sancti. Rō huius est. qz si nō pponeres illa verba t̄z si non es ba-
ptisatus tunc puer si plus eēt baptisatus et mō iterum baptizaret̄. tūc sic
in eo baptismus reiteraret̄. quod est p̄hibitum in iure. et cunqz s̄z faceret̄
studiose pro heretico eēt habendus. **T**ercia forma est q̄ sic dicat. ego nō

folio. lii.

baptizo te si tu es baptizatus. sed si non es baptizatus tunc ego te baptizo in nomine patris filii spiritus sancti. Et per declarationem huius littere mouet tale dubium. Ponat quod inueniunt duo pueri quorum vnus baptizatus est et alter non tunc querit quid est faciendum in tali casu. quia si ambo baptizarentur. tunc vnus illoz bis baptizaretur. si autem solus vnus. tunc forte pertingeret quod puer baptizatus rebaptizaretur et non baptizatus manet sine baptismo. Ad istud dubium respondetur quod admodum supra responsum est: scilicet quod dicitur ambo baptizari sub hac forma quam docet hic autor in littera. videlicet si es baptizatus tunc ego non baptizo te. si autem non es baptizatus tunc ego baptizo te in nomine patris et filii spiritus sancti.

Item ponat quod sint duo gemelli generati. ita combinantur sibi inuicem mutuo tunc dubitat quod sit faciendum. scilicet. vtrum sint baptizandi sicut vnus puer vel sicut duo. Si videretur quod sicut baptizandi non sicut duo. quia ibi est vnus corpus. Sed baptizandi non sicut duo. quia ibi est vnus corpus. Sed vnus homo. quia vnus semel baptizetur. Sed in oppositum videtur quod isti gemelli non sicut baptizandi sicut vnus homo. sed sicut duo. quia si talis homo habet plures pedes quod duo sunt plura capita quod vnus non est baptizandus sicut vnus. sed sicut duo: sic est hic. ergo. Item. Ad istud dubium respondetur sub distinctione. quia vel in talibus gemellis discernitur duplex anima vel non. Si ibi discernitur duplex anima. tunc debent baptizari sicut duo pueri. et hoc cognoscitur si ibi sit distinctio membrorum in capitibus. pedibus. et manibus. et ex hoc scitur quod ibi sint due anime. et tunc est verba doctrina autorum in textu declarata. scilicet quod primus baptizetur absolute. secundus autem sub illa distinctione est baptizandus. quod si non es baptizatus. tunc ego baptizo te in nomine patris et filii spiritus sancti. Si autem ibi non est distinctio membrorum tunc bis baptizari sicut vnus homo.

Item notandum. quod sacramentum baptismi non debet reiterari propter multas causas. Prima causa est. quod non fiat error siue iniuria tali sacramento. nam in baptismo iterum impeditur character indebilis. modo si reiteraretur vel ergo tunc duo characteres impingerentur vel primus deleteretur: sed quolibet illorum est inconueniens. ergo ne talis inconuenientia sequeretur cauendum est ne hoc sacramentum reiteretur. Secunda causa est. quia illud sacramentum non debet reiterari ne detur alicui occasio peccandi. quia forte posset aliquis dicere. volumus adhuc expectare postea mittemus nos baptizare. quia sacramentum baptismi delet omne peccatum. et propter hoc sacramentum baptismi non est reiterandum. Tercia causa est ista. quia hoc sacramentum habet originem ex merito passionis domini nostri Iesu christi resurrectione eius. et quod christus semel passus est semel resurrexit. ergo tunc semel datum est illud sacramentum et non plures.

Item notandum per modum dubij. quia querere posset aliquis. vtrum character indebilis in baptismo christi fuerat christo impressus. Ad hoc respondetur quod non. quia character indebilis disponit ad gratiam recipiendam. sed dominus Iesus christus in instanti sue generationis habuit plenariam gratiam. ideo non fuit necessarium quod ipse superfluis characterem indebilem. etiam talis character est ipse: vnus renascendum. sed christus nunquam renatus fuerat. ideo character ei non fuerat impressus. prout dicitur in epistola.

Summula Hammundi

Tultimo notādū: supra dictū est q̄ iude⁹ vel saracen⁹ p̄t baptizare. et tamen dubitat ibi qua fide baptizant: q̄ non in fide baptizātis: q̄ s̄ hinc fideles. nec etiāz baptizāt in fide p̄ntu m. q̄ forte et sunt infideles. ergo nescitur in qua fide hī baptizant. R̄r q̄ fides est triplex: vt dictū est sup̄ nā quodā est fides seminata. et est fides ecclie apostolorū que est dispersa p̄ totum mundū. et in hac fide baptizat hereticus et iudeus si intēdit qd̄ ecclia facere intendit. Alia est fides germinās. et est quando pueri baptizātur in fide suoy pentum. et sic iudeus vel hereticus non baptizat. Tercia fides est matura. que est bonis opibus corroborata. mō iudei vel heretici solum baptizant in fide p̄ma. sc̄z in fide ecclie et hoc si intendūt facere quod ecclia intendit.

.i. festinās .i. ianua ecclie

Judeus currens cōrritus ad hostia templi

^{s^o iudeo} ^{baptismi}

Si sibi defuerit aqua p̄sbyter et moriatur

^{fiducie} ^{fides} ^{s^o iude⁹}

Firmiter in ch̄rlstum credens saluabitur ille

^{infectū. i. p̄p̄ ch̄r̄m} ^{.i. baptism⁹ sanguis}

Occisum ch̄risti pro nomine sanguinis vnda

^{mūdat. s^o originali. q̄i baptizat⁹. eēt aq̄ font⁹. s^o infect⁹}

Abluit a scelere quasi fonte renascitur ille

Superius autor determinauit de baptismo fluminis. hic p̄r determinat de baptismo fluminis et sanguinis. Et diuiditur illa ps in duas ptes. Inā in p̄ma pte determinat d̄ baptismo fluminis et sanguinis. In secunda determinat de baptismo fluminis. ibi (Baptizare volens) etc. Quātum ad primā pte vult autor q̄ si aliquis iudeus. vel pagan⁹ aut saracenus qui est p̄ritus p̄ peccatis suis currens ad hostium templi volens baptizari defuerit ibi aqua p̄sbyter et cum hoc talis firmiter credat in ch̄r̄m et moriatur ille ante baptismum. tunc talis sine dubio saluat. De inde autor s̄dit baptismū sanguinis dicens. si aliquis iudeus vel pagan⁹ infidelis currit ad eccliam credens firmiter in deo cupiens baptizari. et si talis in via interficitur cum gladio vel alio instrumento quocunqz p̄ nomine ch̄r̄i. tunc talis est baptizatus in sanguine suo et p̄p̄ suā bonā voluntatē. sine dubio saluabitur.

Circa irām p̄mo notādū. q̄ iudei s̄ incōstātes et eccliam dei maxime p̄sequentes. et quāz ip̄is baptizatis ecōuerso intrāt iudaismū sp̄nēdo fidez ch̄r̄stianā. iō p̄ultū est q̄ iudei d̄nt p̄bari p̄ octo mēses volētes baptizari ad p̄scrutādū vtz ip̄i habeant integrā voluntatē et dā fidei charitatē ad d̄m̄ J̄hm̄ ch̄r̄m et vtz ip̄i errozē iudaicā velint dimittere. et s̄cept̄ post octauū mēsem d̄nt baptizari. sed si haberent infirmitatē magnā sic q̄ t̄io mēdū eēt d̄ eoy morte. tunc ip̄is credentib⁹ citi⁹ d̄nt baptizari absqz magna p̄batione. Et rō hui⁹ ē. q̄ maxime difficile est ip̄is iudeis pecuniaz attamen seu vlturātū dimittere. et sic necariū est vt p̄us p̄bant a n̄q̄ baptizantur p̄cipue q̄n̄ s̄z sani.

folio. liii.

¶ Secundo ē notādū. q̄ baptism⁹ ē multiplex. scz. baptism⁹ fluminis. flaminis. nioz penitētie. mō de baptismo fluminis. flaminis. ⁊ sanguinis p̄us dcm̄ est. S; baptism⁹ p̄nie fit in articulo mortz. vt si aliqs cēt possit in articulo mortz. nō possit h̄re cop̄ia aq̄e si habuerit. p̄ritioem. tūc talis sine dubio saluabit. ⁊ effect⁹ illi⁹ baptismi ē delere culpāz non penā. qz pena duat ad futurā. Sed tñ p̄ritio possit eē tāta. q̄ deleret oēm penāz culpā. Et h̄ est vey cū talis dolet intimo corde d̄ p̄cis. missis. Et; aliqñ talis p̄ritio deler tñ penāz non culpā. vt quidā doctores volunt.

¶ Tertio est notandū. ex quo vt hic iā dcm̄ est. baptism⁹ ē multiplex. scilz fluminis. flaminis. sanguis. ⁊ p̄nie: tūc ex hoc possit aliqs sic instare. h̄ v̄ deē cōtra Ap̄lin ad ephesios sc̄ioybi d̄t. q̄ v̄n⁹ ē baptism⁹ v̄na fides v̄n⁹ d̄s. Et si tñ v̄n⁹ est baptism⁹. sequit̄ q̄ baptism⁹ n̄ sit q̄duplex. p̄na nota est de se. sed. An̄s p̄z autoritate Ap̄st̄. Ad hoc r̄r̄ q̄ baptism⁹ cap̄it duos p̄r. v̄no⁹ p̄pe. alio⁹ improp̄e. p̄pe baptism⁹ req̄rit d̄. i. o. scz. ybar elementa talis baptism⁹ solum est v̄nus. ⁊ p̄sistit in aqua ⁊ sp̄s sancto. Et de tali intelligitur dictum Ap̄st̄i vbi d̄t. q̄ v̄nus ē baptism⁹. Sed baptism⁹ improp̄e. est qui delet pctm̄ originale cum alijs si sunt. licet non sit in aqua ⁊ de tali baptismo loquitur p̄sens lr̄a.

¶ Tē dubitat. vtz illa tria baptismata. viz. sanguis. flaminis. ⁊ p̄nie p̄ne sufficere ad vitā et̄nā: Et videt̄ q̄ nō sicut h̄r Joānis sc̄io. Nisi q̄s renatus fuerit ex aq̄. ⁊c. mō tales baptizati s; baptismato sanguis ⁊ p̄nie nō s; renati ex aq̄e sp̄s sancto. igit̄ nō intrabūt regnū dei. Ad h̄ r̄r̄. q̄ nō soluz aliqs renascit̄ ex aq̄. s; et̄ renascit̄ alio mō. qz aliqs renascit̄ baptismato sanguinis. aliquis p̄t renasci baptismato p̄nie ⁊ filr̄ aliquis p̄t renasci baptismato flaminis. sed non illo mō. vt h̄r in Euāgelio Joānis. q̄ dcm̄ b̄ti Joānis n̄ est v̄le. sed est indefinitū. ⁊ sic in āfeste p̄z. q̄ si baptism⁹ fluminis non p̄t haberi. q̄ tunc illa tria baptismata sufficiūt ad vitā et̄nā. sed si baptism⁹ fluminis p̄t h̄r. tunc alij nō sufficiūt.

¶ Tē dubitat. vtz illa tria baptismata imp̄mūt caracterē. videt̄ q̄ sic qz baptism⁹ sanguinis imp̄mit gr̄am. igit̄ caracterē. An̄s nota ē d̄ multz sanctz qui saluati s; p̄ effusionem sanguinis. Sed p̄na p̄batur. quia si illd̄ quod minus videtur inesse inest. ergo illud quod magis videtur inesse in est. sed maior est gr̄a q̄ caracter. quia caracter imp̄mitur p̄pter gratiam. Ad hoc r̄ndet̄ q̄ solum in baptismo fluminis imp̄mitur caracter. ⁊ h̄ fit ex v̄y horum ⁊ elementorum. Sed tunc ad rōem dicitur. q̄ caract̄ in p̄te dignior est gr̄a. qz caract̄ indebilis est. S; gr̄a abesse vel abesse p̄t etiā gr̄a caracter p̄petua est. sed gr̄a absolute n̄. Tē dubitat. q̄s tñ baptism⁹ sit maior vel fluminis. vel sanguis: Ad hoc r̄ndet̄ p̄ distinctioem. q̄ baptism⁹ mus habet duplicē effectum. p̄m⁹ effect⁹ est a malo liberare. Secundus effect⁹ est ad bonū ordinare extensue quo ad istos effect⁹ baptism⁹ fluminis est maior vel melior baptismato sanguinis. Ratio est ista. qz plures liberat a malo. ⁊ et̄ plures saluātur baptismate fluminis q̄ sanguinis. qz vbi v̄nus moritur baptizatus in sanguine. ibi mille moriunt̄ qui baptizantur in flumine. Secundo baptism⁹ fluminis est melior baptismato sanguinis. quia liberat hominem ab omnibus peccatis. scz. venialib⁹. mort̄ talibus. ⁊ originalibus. Et̄iā p̄ baptismum fluminis dat̄ aureola. id est

Summula flagmudi

Essentiale premium & eternale si immaculatus custoditur. & cum h̄ impo-
 mitur caracter indebilis. sed p̄ baptismum sanguinis bene datur aureo
 la. sed non imprimitur caracter indebilis. & sic patet q̄ baptismus fluminis
 maior & dignior est baptismo sanguinis quia liberat plus a malo & etiam
 ad maius bonum ordinat. sed intensius baptismus sanguinis est maior q̄
 baptismus fluminis: quia baptismus sanguinis liberat a malo s̄m actum q̄
 s̄m potentia. baptismus aut̄ fluminis solum liberat a malo s̄m actum &
 non s̄m potentia. q̄ h̄o post baptismum fluminis itex potest peccare. s̄ post
 baptismum sanguinis non. S̄m quo ad sc̄dm effectum baptismus sanguinis
 est maior baptismo fluminis quo ad ordinatōem hois ad bonum int̄sue
 q̄ immediate facit aiā volare in regnū dei.

s̄ aliq̄ d̄cā

Baptizare volens mulier puerum ne caque quid

.i. cū q̄ s̄ puez etna glia

Qua baptizat habet. celesti luce carebit

s̄ puer puero

Fortius iste fides nec ei prodest mulieris

fides mulieris s̄ puer discretōis

Que sibi prodesset si peruenisset ad annos

ex̄is in v̄to m̄is renascit̄ p̄ baptismū

Non puer innatus in christo nascitur. vt si

mō mulierē .i. imp̄gnatā ex̄itē

Sam baptizares iudeam perturientem

tal̄ liq̄ tal̄ liq̄ tal̄ liq̄ s̄ ab istis

Non oleum vinum ceruisia nec liquor vllus

.i. pficit sac̄ ist̄. trib̄ pficit̄ baptismū

Supplet baptismum nisi sanguis spiritus vnda

In ista pte auctor regreditur super baptismum fluminis ponens q̄
 dam documenta siue notabilia dicens. si mulier vellet baptizare aliquē
 puerum qui eēt in articulo n̄citat̄is positus. videlicet mortis & nō posset
 habere aquā. si tūc iste puer morit̄ absq̄ baptismo nō saluabit̄. Et si dice
 resytrum fides mulieris pdesset puero: Ad hoc r̄ndet magister in litte
 ra q̄ non. quia fides mulieris non iuuat eū nec coopatur ipi quo ad sal
 lutem. q̄ tamen iuuisset eum si puenisset ad ānos discretionis. & si viū p̄
 mansisset. tunc fides mulieris bene saluasset ipm. Deinde mgr̄ subdit
 alium documentum dicens. q̄ puer non nat̄ ex vtero non p̄t renasci in
 ch̄so. i. baptizari. licet m̄ ipius baptizetur: vñd̄ licet baptizaret iudea exi
 stens impregnata. non tamen ob hoc baptizatur puer eius. Deinde ma
 gister s̄dit p̄sequenter aliud documentum dicens. q̄ nullus liquor. vt
 dicit̄. neq̄ ceruisia. neq̄ vinū. neq̄ medo supplet baptismū nisi sola aq̄
 Deinde mgr̄ s̄dit vñā additōem dicens. q̄ baptismus est triplex. scilicet
 sanguinis. sp̄s: & aq̄.

¶ Circa litteram nota. dubium est. que sit causa q̄ illd̄ venerabile sacra-
mentum baptismi debet fieri in munda aqua. Ad hoc respondetur q̄ cā
huius est multiplex. Prima causa est talis. quia aqua est purum elemē-
tū & simplex. & cum de glorioſius est simplex ſubſtantia. licz ſit trinus in p-
ſonis. idō ad deſignādum hoc tunc ois qui baptizatur in nomine ſanctē
trinitatis debet baptizari in liquore ſimplici. ſc3. aq̄: & non alio liquore. qz
alij liquores quodāmodo ſunt mixti. quod ſic declaratur quia ipa ceruiſia ē
mixta ex aqua & farina ordij ſeu aliorum frumētorum. mēdo at ex melo
le & aqua oleum at compm̄itur ex diuerſis ſeminib⁹ terre. ſc3. ex canopo.
ex papanere. ex nucibus. & ſijs. Vinum at ex botris. & ſic tunc p3 q̄ hmōi
liquores non ſunt ita ſimplices & puri ſicut aqua. quare ſequit̄ q̄ baptis-
mus debet fieri in pura aqua & non in alio liquore. Alia cā est talis. quia
aqua est maḡ cōmunis q̄ alius liquor. ideo ne aliquis haberet ſe excuſa-
re de baptiſmo. ita q̄ dicat ſic. vinum fuerat nimis p̄cioſum. & ceruiſia n̄
potui habere. ideo puer māſit im baptizatus. ne ergo illa occaſio mala et
abſor̄da allegetur. tunc baptiſm⁹ ſit in cōmuni liquore. ſc3. in aq̄. Alia cā
vici3 cia est iſta. quia baptiſmus fuerat inſtitut⁹ tpe paſſionis quādo mi-
ſit emanare ſanguinem & aquā de eius venerabili corpore. vt pt3 in capis-
tulo. Cum marthe de celebratōe miſſarum. Et ideo in ſignū hui⁹ tūc ba-
ptiſmus adhuc ſit in pura aqua. Quarta cā vltima est rōe efficacie. qz
aqua habet virtutem purgatiuam & virtutem caloris rephēſiuam. & vir-
tutem trāſparentem & virtutem imaginis ſuſceptiuam. & virtutem ignis ex-
tinctiuam: Nā ipa aqua primo habet virtutē purgatiuā. & hoc ſic decla-
ratur. qz omne illud quod cum aliquo liquore alio maculatur illd̄ cū aq̄
abluitur p̄ aquam mundatur. vt patet de ſingulis. Et ſic. ppter virtu-
tem purgatiuam q̄ purgat immundicias tunc baptiſmus debet fieri in
pura aqua. quia recte ſicut p̄ aquam deletur immundicia. ſic etiā per ba-
ptiſmum deletur peccatum. quod ſonat immundiciam mortālē. Secū-
do aqua habet virtutem rephēſiuam ſeu rephēſiuam caloris. quod ſic
declaratur. quia frigiditas eſt p̄pa qualitas aque. & ergo ſicut p̄ aqua3 res
p̄mittit calor. ſic p̄ baptiſmum ſiue p̄ aquam baptiſmatis rephēſit̄ & mi-
tigatur omne peccatum concupiſcentie: quod peccatum multum abū-
dat in calore. Tercio aqua habet virtutem transparentem. quod ſic de-
claratur. quia ſicut radij ſolares penetrant. ſic gratia diuina p̄ baptiſmū
penetrat corpus & animam. ¶ Sic. quia ſicut aqua eſt quoddam corpus
diaphonum & tranſparens. ſic diuina grā nos circūdat & illuſtrat. Quar-
to aqua habet virtutem imaginis ſuſceptiuam. qz aqua impunit̄ imagi-
nem vt apparet ad ſenſum & ſic illa imago que eſt deformis p̄ pctm̄ origi-
nale. nec imago reformatur vel renouatur p̄ baptiſmum & mundat̄ ab
omni pctō. Quinto vltimo habet virtutem ignis inextinctiuā quod ſic
declaratur. quia ſicut aqua extinguit ignem. ſic ſimiliter baptiſm⁹ extin-
guit oē pctm̄.

¶ Secdo notādū. dubitat̄ vtz aliq̄s poſſet baptizari in terra. & videt̄ q̄ ſic.
qz in illo poſſet aliq̄s baptizari in quo ch̄s Jeſus redēptor & ſaluator n̄r
fuit ſepult⁹. ſed ch̄s fuit ſepult⁹ in terra. & videt̄ et̄ q̄ aliq̄s b̄n̄s licite poſ-
ſet baptizari in fra.

Summula h̄apm̄undi

Ad hoc dubiū r̄r. q̄ null⁹ p̄t baptizari in tra. qd̄ sic declarat. qz̄ tra non ē materia baptismi. sed aq̄ pura: recedens: nā tra ē fer̄ oim̄ elementor̄ vt̄ dicunt naturales phi. Et̄ ex alio p̄. qz̄ ip̄a tra non h̄z̄ vt̄tutē purgatiuam. sed maḡ maculatiuā. igit̄ tra non p̄t eē materia baptismi. z̄ p̄ōis sequit̄ q̄ aliquis non p̄t baptizari in terra. Sed ad rōem r̄ndetur q̄ bene q̄ ad quandā similitudinem aliquis p̄t baptizari in terra. qd̄ sic declarat. quia sicut̄ ch̄rs̄ fuit sepult⁹ trib⁹ dieb⁹ in tra. sic et̄ ip̄e puer ter̄ dz̄ immersi vel aspgi cum aqua baptismatis.

Tercio notandū qd̄ dubitat. vtz̄ aliquis p̄t baptizari in sanguine. Et̄ videt̄ q̄ sic. qz̄ in illo p̄t aliq̄s baptizari in quo aliquis lauat̄ a peccat̄. sed aliquis lauat̄ in sanguine a peccat̄. ḡ c̄. Ad hoc dubiū r̄r: lz̄ aliq̄s rōna biliz̄ bene p̄t baptizari in sanguine. sicut̄ fuerunt sancti Innocentes baptizati q̄ plures alij martyres. tamen illud non debet fieri. p̄pter certas cās. Primo rōe necitatis. qz̄ sanguis nō p̄t sp̄ h̄ri. Secdo qz̄ sic. tūc multi excusaret̄ se d̄ isto sacro dicētes se non h̄re sanguinē. ne ḡ hoc at̄ingat. iō baptism⁹ p̄ponitur nobis in aqua: non in sanguine. Tercio rōe efficacie qz̄ sanguis non h̄z̄ purgare. sed maḡ maculare. ḡ baptism⁹ p̄ponit nobis in aqua pura: recentique h̄z̄ vt̄tutem purgatiuā z̄ non in sanguine qui habet vt̄tutem maculatiuam.

Quarto notādū. dubitat vtz̄ aliquis p̄t baptizare in oleo. Et̄ videt̄ q̄ sic. qz̄ p̄ oleū designat̄ gr̄a sp̄s̄ sancti. ḡ et̄ aliquis in oleo p̄t baptizari R̄r. q̄ null⁹ debet baptizari in oleo. z̄ rō ē ista. qz̄ oleū nō habet vt̄tutē clarificatiuā. sed maḡ roboratiuā. vt̄ pus visum ē. ḡ sequit̄ q̄ in oleo non p̄t aliquis baptizari. cum illud in quo aliquis baptizari debet de necessitate debet habere vt̄tutem clarificatiuam. et̄ ideo. qz̄ oleū non est materia baptismatis. quia oleum non habet vt̄tutem purgatiuam. ideo aliquis non p̄t baptizari in oleo sed in aq̄.

Ultimo notādū. vtz̄ aqua sumpta in bona quātitate z̄ ali⁹ liquor. sicut̄ an tunc aliquis in isto cōmixto posset baptizari. Ad hoc r̄r cū distinctiōne. vel ḡ aq̄ ibi sup̄abundat in sapore vel non. si p̄mū. tunc baptism⁹ b̄n̄ valet. si scdo. tunc nō valet. Ex illo tūc vtz̄ dubitat. vtz̄ aliquis posset baptizari in aere. Ad qd̄ r̄r q̄ non. z̄ rō est ista. quia aer z̄ aqua habent cōtrarias qualitates. quod sic declaratur. quia aer est calid⁹. aqua aut̄ frigid⁹. iō baptism⁹ non valet in aere. Et̄ ex alio baptism⁹ non patet in aere. qz̄ aer non habet vt̄tutem imp̄ssiuam.

Tē sp̄ealit̄ circa hāc lr̄am (Nā puer innat⁹) dubitat an puer in v̄ro m̄ris ex̄ns posset baptizari R̄r iuxta int̄tōem lr̄e p̄ talē c̄lusionē q̄ p̄m̄ cōdem legē dicit̄ p̄m̄ legē scripturar̄ nob̄ trahit̄ nō p̄t puer in v̄tero m̄ris clausus baptizari. quod sic p̄batur. qz̄ p̄ baptism⁹ z̄ regenerat̄ sp̄ualit̄ in ch̄risto iste qui baptizatur. sed null⁹ puer totaliter regenerari sp̄ualit̄ posset. nisi pus sit nat⁹ corporaliter. ergo non p̄t puer in v̄tero mat̄no clausus baptizari. Nec est intentio etiā maḡistri in quarto sentētiarum. vbi ad h̄ allegat̄ B̄sidozum dicentem. q̄ qui in mat̄ris v̄tero sunt. iō baptizari n̄ p̄nt quia ille qui natus adhuc p̄m̄ adam non est p̄m̄ ch̄ristum nō p̄t renasci. neq̄ in eū regnatio duci p̄t in q̄ gnatio nō p̄cessit Ad illd̄ etiā allegat̄ b̄t̄m̄ Paulū in epl̄a q̄b̄ dicentē. nō p̄t q̄s̄ renasci añq̄ nat⁹ est. Nec etiam est

sententia sancti Thome pte vltima. hoc idē etiā de Bonauētura sup q̄
tum s̄niar assignas rōem p̄dicte p̄clusiōis q̄ rō q̄re q̄s n̄ purificat nec ba
ptizat in vtero e diuina institutio que sic instituit. Rō aut institutiōis diuī
ne p̄t eē cōgruitas et non necitas. q̄ si d̄s vellet posset vtiq̄ aliē fieri. Rō
tio aut p̄gruitat p̄t eē ex pte sacramētalis remedij. nā sacramētale reme
diū respicit opatoem ecclie. sed opatio talis nō extēdit se ad puulū nisi ex
traytey q̄n natus est et visibilibus p̄t subijci sacramentis.

.i. aliquē

s̄ p̄p̄iū

Si quem baptizas et casu nomen omittas

s̄ puer .i. non h̄r in baptizatus

De quocunq; sexu sit hic nunq; reprobat

.i. mulier .i. noiat sicut vir

Et si baptizas ancillam nomine serui

.i. viceversa

.i. renouat

Aut e conuerso baptismus non iteratur

.i. eps

.i. imponat

s̄ baptizās

Confirmator eis det nomina siue sacerdos

¶ Hic autor ponit q̄dā notabilia de baptismo fluminis dicens. Si aliq̄
puer cuiuscunq; sex fuerit siue muliebris siue virilis baptizat et ei nomē
in baptismo nō imponit sic q̄ nomen ei ex cāu omittit. tūc tal obliuio si
ue omisio baptismū nō impedit. Rō hui⁹ est. q̄ impositio nōis ē de essen
tia baptismi. sed est quoddā accidentale in baptismo. q̄ p̄tāto imponit no
men in baptismoy r̄ynus hō cognoscat ab alio. Deinde autor s̄bit ali
ud notabile dicens q̄ si aliquādo p̄tingit q̄ ancilla baptizat nomine sui et
e conuerso huius baptizat in noie ancille. tunc illa negligētia nō impedit
baptismū. sed eps vel suffragane⁹ aut alius simplex sacerdos p̄t talib⁹ sic
baptizatis postea nomen imponere.

¶ Circa trāam p̄mo notādū p̄ modū dubitaciōis. vtruz in hac dimissione
nōis baptism⁹ viciū. Pro quo sciēdū q̄ ad baptismum requirunt duo.
P̄mo requirunt eēntialia. Sc̄do accidentalia. Et ex p̄sequenti ad dubiū
r̄ndetur q̄ si ip̄e baptizans omitteret eēntialia tunc baptism⁹ non valerz.
sed si mitteret iōiū accidentalia baptismus manet bonus. Vnde sicut su
pra patuit tria requirunt essentialiter et vere ad sac̄m. P̄mū est trina
immersio vel aspersio aque. Sc̄dm est debita verborum forma seu plātō
Tercii est debita intētio. scz q̄ sacerdos hoc intēdit facere de ecclia dei
expostulat. et signū ex his eēntialiter requisitis ad baptismū defuerit tūc
baptism⁹ viciat. Sz accidentaliter requir̄ ad baptismū in p̄posito nōim. itz
q̄ illi nomē imponat. et si nōis impositio a cāu omittit baptism⁹ viciat.

¶ Sc̄do notādū ex quo tres s̄t immerisiones baptismatis dū puer bapti
zatur. tūc dubitat vtz puer sit baptizatus in p̄ma vel sc̄da vel t̄cia immer
sione. vel in omib⁹ trib⁹ s̄t. Ad hoc r̄ndet q̄ baptism⁹ solum fit in omib⁹
trib⁹ immerсионib⁹ s̄t. et non in aliq̄ seorsum. Et hui⁹ rō est. q̄ ip̄m corpus
p̄ se nō facit hominē. nec aia p̄ se facit hōiem. nec elemēta p̄ se p̄stunt hō
minē. sed illa tria simul p̄iuncta faciūt hōiez in eē. ḡ a s̄t p̄ma vel sc̄da vel

Summula Bagmundi

tercia immersio nõstituit baptismũ. sed baptismũ solũstituit ex omnib⁹ ascribitur immersionib⁹. Et si sacerdos negligens fuerit in aliqua trũ illarũ immersionum vel asperionũ. tñ baptismũ valet quo ad puerũ non ãt ad sacerdotẽ. sic oportet ipm sacerdotẽ agere pñam sũm dictamẽ discreti cõseisiois p tali negligentia facta.

Tercio notãdũ. ponat casus q aliquis puerũ baptizat & dicat sic ego baptizo te in noie patris & filij. & tũc immediate pdat loquelãz moriã. & tunc alter accedat & dicat. & spũsancti. tunc qrit. an ille puer sit baptizat⁹ an non. Si dicat q sit baptizat⁹. vel ergo est baptizat⁹ ab aliq⁹ vel ab aliq⁹ bus. si nõ est baptizat⁹ ab aliquo. s̃ ab aliquib⁹ qz non est baptizat⁹ ab vno sed a duob⁹. & sic sequit⁹ q talis puer sit bis baptizatus. & tunc talis puer cum heretic⁹ est deputano⁹. Ad hoc rĩdetur q ille puer est baptizat⁹ & t si tunc queratur vel ab vno vel a pluribus. Rĩdetur q talis puer est baptizat⁹ a pluribus. sed ab aliquib⁹ p modũ vnius. Sed tñ alij doctores dicunt q melius est tutũ est q ille scõs sacerdos de nouo resumendo formã s̃borũ incipiat eum baptizare.

Quarto notãdũ. dubitaret aliquis de sacro eucharistie & baptismi & diceret. ex quo in sacro eucharistie est vn⁹ de⁹ & indiuisus. quare tunc hoc sacm nobis pponitur s̃ duplici specie scilz panis & vini: & itaz puer ter immerus semel baptizatur. Rĩdetur q hoc fit duplici de cã. Prima est ad designandã plenariã refectõez aie. qz sicut corpus plenario ref. citet cibo & potu. & nõ ex cibo tm vel ex potu tm. sed ex vtrisqz simul. sic dñs nr⁹ Iesus chust⁹ dedit se nobis in plenariã refectõem aie. De quo Ioh. vi. caro mea & est cib⁹ & sanguis me⁹ & est pot⁹. & s̃ duplici specie pponitur. Secõda cã est. qz chust⁹ sumpsit totã naturã humanã ad se. scz corp⁹ & aiaz: s̃ nobis s̃ duplici specie pponit. qz p spẽm panis designat corp⁹. qz panis trãsmutat in corpus. sed p spẽm vini designat aia que hz sedẽ in sanguie s̃m medicos. & id vinũ ibi trãsubstituitur in sanguine chust⁹. qui est vn⁹ deus & indiuisus. idõ s̃ duplici specie pponitur. Et sic filr puer ter immerus & alius semel baptizatur hoc est manifeste ptra hereticos q dicunt q chust⁹ nõ assumpsit totã naturã humanã. qz dicunt eũ viuere p deitã tem solũ non p humanitã qd est s̃m. vt pzin ca. Qu chust⁹ de here. nã de⁹ assumpsit totã naturã hũanã. scz. corpus & aiam dũmõ erat incarnat⁹ in vtero bte virginis marie & s̃a spũsancti.

Quinto notãdũ p modũ dubij de hermafoditis. i. hõib⁹ hñtib⁹ vtrum q sexũ quo noie debeat baptizari. Rĩr. q in talib⁹ hõib⁹ dõz p̃siderari discretio sexus. & que illaz discretionum mag⁹ est p̃gnoscibilis & aptior. illa s̃b discretõẽ dõz baptizari. & s̃m hoc ex noia debent imponi. Si võ ptingeret q virilia laterent in aliquo puero & baptizaretur s̃ nomine mulieris. et postea puero crescente virilia exitum peterent & apparerent tũc puer nõ est rebaptizandus. sed tpe confirmationis nomen p̃t mutare & pueniens aliud imponi. Si vero post fuerit confirmat⁹ anteq virilia incipiũt apparere: tunc implex sacerdos nomen ei impositum p̃t mutare & aliud pueniens nomen imponere.

Ultimo sciendũ. q ratio in p̃firmatõẽ p̃t nomen imponi est ista. quia in p̃firmatione nõ me impositũ potest variari. ergo a fortiori in p̃firmatõẽ

folio. lvi.

alicui potest nomen imponi. Spiritus enim confirmat aliquem qui vocat petrus prope
 eum noiare alio nomine scilicet paulus vel iohannes. Sed diceret ex quibus ita est quod in
 baptismo remittitur peccatum originale. tunc dubium est an in prima vel secunda vel ter
 tia immersione remittitur. Ibi dicunt aliqui doctores quod in tertia immersione.
 Qui causa est. quod tunc baptismus est completus. sed ante completum factum non potest
 factum aliquid operari & cetera. Alii autem doctores dicunt. quod in qualibet immer
 sione dimittuntur peccata originalia. Et ex illo sequitur quod puer nisi semel immer
 sus est baptizatus. Unde sanctus Thomas dicit. quod puer semel immergi in sa
 cro fonte baptismus sufficit. sed tamen semper suanda est fluctudo rhomane ec
 clesie. Unde si in secunda vel ecclesia esset consuetudo semel immergi puer
 rum. illa consuetudo esset obvianda. si ter iterum esset suanda. sed tamen ut
 supra patuit convenientius videtur esse trina immersio seu aspersio. ad de
 signandum mysterium sancte trinitatis.

**De Cognatione et Affinitate que
 contrahitur in Baptismo.**

^{s^o spūalē} ^{s^o baptismat}
Patrem cōpatrem fratrem nisi sōns parit iste
^{s^o de baptismo} ^{s^o p^{ri}s spūalis}
De leuat inde pater carnalis filius huius
^{s^o spūal} ^{i. vxor legitima p^{ri}s spūalis}
Eit mihi tunc frater sic cōmater mea mater
^{i. mul ebr} ^{i. repūtat} ^{s^o cognatōis}
Sexus feminens tet de pingit mihi gradus

Superior autor de terminis de baptismo. Hic non vult de terminare de co
 gnatione et affinitate que contrahitur in baptismo. et cum hoc ostendit effectum baptismi
 volens quod pater erit pater baptizati. et sic non mater erit mater baptizati. et filius
 eius erit frater baptizati. et filia erit soror baptizati. et sic isti erunt inter se in u
 tuo presertim matres. sorores et fratres spūales.

Circa hanc primo est notandum. ex quo hic in hanc de cognatione. sciendum est
 quod ipsa cognatio est triplex. nam quedam est spūalis. quedam carnalis. et quedam
 legalis. de his duabus ultimis cognationibus nihil ad propositum. sed tantum
 de prima. scilicet de cognatione spūali. que diffinitur sic. Cognatio spūalis. est quod
 dicitur attendentia spūalis ex donatōe sacramentis spū sancti pueniens. Et
 illa est triplex. quod aliquis dicitur pater. aliquis pater. et aliquis frater. Nam aliquis
 eleuans de sacro fonte baptismus filium dicitur pater. quia pater carnalis produ
 cit filium iure. sic pater spūalis producit filium gratie. Et dicitur pater a con quod est
 sicut pater. quia sicut semel sumus nati a patre carnali. sic semel renascimur a pa
 tre spūali seu pater. sic talis vocatur pater spūalis. et sic patres dicuntur huius
 duo patres. scilicet carnales et spūales. Sed fratres spūales dicuntur huius
 filij leuantes et leuati. Unde considerandum est quod patres in fonte et patres
 in infirmatione reputantur pro eadem affinitate et impediuntur in iuramento
 in contrahendum et tractum. Et ratio est. quod illa est ymaginatio spūalis que
 carnalis non potest dissolueri.

Summula Raymundi

¶ Secundo notandum. Item dicitur quod baptismus facit fratrem et sororem. hoc est intelligendum quod si copater habet filium tunc ille filius baptizatus dicitur frater spiritualis. Sic similiter si copater habuerit filiam tunc filia est soror spiritualis baptizata. Sic illa affinitas impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. Sed quereretur semper talis cognatio impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. Ad hoc respondetur per distinctionem. scilicet vel cognatio spiritualis precedit matrimonium vel non. si non precedit cognatio spiritualis tunc non impedit matrimonium contrahendum nec dirimit tractatum. Verbigra. si mater in necessitate leuaret puerum suum propter hoc matrimonium non est sepandus et ponatur quod dolose faciat. tunc ei debet iniungi pena obliqua. Si autem cognatio spiritualis precedit matrimonium tunc impedit matrimonium contrahendum et dirimit tractatum. **¶** Item dubitatur ex quibus sacris procedit talis cognatio spiritualis. Ad hoc respondetur secundum Jo. andree in quarto libro decretalium. quod solus cognatio spiritualis contrahitur per baptismum et confirmationem. Ex hoc patet quod solum per ista duo sacramenta fit talis cognatio seu affinitas que diuidit matrimonium tractatum et impedit contrahendum. sed catholicismus facit cognationem spiritualem que cognatio solus impedit matrimonium contrahendum: non autem dirimit tractatum. Sic hoc patet in filiis. nam ponatur quod quis votum fecisset castitatis. tunc illud votum impedit matrimonium contrahendum et non dirimit tractatum. sicut etiam in catholicismo. Sed secus est de voto solenni. sicut sunt sacri ordines et huiusmodi. quia hoc votum dirimit matrimonium contrahendum et impedit contrahendum. sic eodem modo facit baptismus et confirmatio.

¶ Item dubitatur utrum inter leuantes contrahitur aliquis cognatio spiritualis. Ad hoc dubium respondetur quod inter leuantes nulla contrahitur cognatio nec affinitas. sed semper possunt contrahere matrimonium nisi aliud obstat impedimentum. Sed ex hoc ulterius dubitatur utrum propter contrahitur cognationem spiritualem cum leuato. Respondetur quod eadem esse affinitas inter uxorem et virum quia vir et uxor dicuntur unum corpus esse et unam animam habere per unionem matrimonij. ut patebit latius infra.

¶ Item dubitatur utrum in sacramento confessionis etiam contrahitur affinitas nam utique secundum iura aliquis vel aliqua dicitur filius vel filia confessoris. Respondetur quod sic sed solum inter confitentem et confessorum. Unde. Quicquid de fonte leuas uenit tibi siue tenendo. Siue confirmando: sua vel peccata fatendo. Filius ille tibi spiritualis erit. Sed tamen affinitas que contrahitur ex confessione non impedit matrimonium. nam sacerdos habet filium bene potest ducere in uxorem cuius confessionem pater sacerdos audiuit. Sed si illa uirginem baptizauit tunc iuuenis ille talem ducere non potest. imo si duxissent eorum sepandi.

¶ Item dubitatur. utrum filij duorum copatorum seu pueri per quorum neutrum deuentum est ad paternitatem possunt contrahere matrimonium. Respondetur secundum decretales de cognatione spirituali. ubi sic dicitur. Filius duorum copatorum per quorum neutrum deuentum est ad paternitatem licet matrimonium contrahunt nisi consuetudine repugnante. et si per alterum eorum vel utrumque deuentum est ad paternitatem sic declaratur capiendo exemplum tale. habeat uir unum filium quocumque plato. et pater platonis rogat alium uirum fiat copater ipsius leuato platone de sacro fonte. quo leuato tunc talis uir leuans nullam suam filiam potest desponsare platonij. si etiam haberet decem filias. Et ratio est. quia per platonem deuentum est ad

paternitatem. Si autē plata haberet alios fratres, tunc talis leuans istis
fratribus posset aliquam filiarum suarū copulare. Rō est, qz p neutz illo
rum diuentū est ad paternitatem. **E**t tē dubitat, vtrū dece vel cētū vel
plures possint ad vñū puez fieri ppatres, eytz circūstātes puez nō leuan
tes ex nimia multitudine ppatrum et pstrahunt affinitatē. Ad hoc dubi
um respondit libro quarto decretalium capitulo Quāuis, vbi dicitur suffi
cienter compater, si tamen plures sunt omnes erunt ppatres. Et sibi
ibidem, et idem est dōfirmatione. Sed dices, que est rōquare sp̄ tres ppa
tres vt frequenter capiuntur. Respondetur qz hoc fit in signum trinitatē
vel sit ad testandum puerum esse fidelem, quia in ore duorum vel trium
consistit omne testimoniū.

Ultimo notandum, sicut potest elici ex laz dictis tunc pgnatio spūalis
contrahit in pfirmatione, pstrahit in baptismo, qd sic dēclaratur, quia ille
qui dicit aliquam ad pfirmationem, tunc nec cum ipa nec cum m̄re ipē
suis potest matrimonium pstrahere: similiter puella que ducit suum ad
confirmationem, nec cum isto, nec patre ei potest matrimonium pstrahere.
Unde est sciendū, quod videntur isti casus qui impediunt matrimonium cō
trahendum, et diuiditur ptractum puenientes ex baptismo et confirmati
one. Primus casus est inter leuantem et leuatam. Secūds casus est inter pue
ros leuantē et leuati. Tertius casus est inter vxorem leuantē et leuati. Quar
tus casus est inter parentes leuati et leuantem. Quintus casus est inter vxorē
rem leuantē et parentes leuati. Sextus casus est inter baptizantem et bap
tizatum. Septimus casus est inter pueros baptizantis et baptizatus. Ex isto
sequitur, si sacerdos habet filium iste non potest pstrahere matrimonium
cum puella quam pater ei baptizauit et conuerſo, si est filia ista non po
test pstrahere matrimonium cum masculo quem pater ei baptizauit, sed
si sorores et fratres spūales. Octauus casus est inter vxorem baptizantis et bap
tizatum. Ex isto patet, qz si sacerdos habet vxorem et baptizat aliquem ma
sculum, tunc iste non potest pstrahere matrimonium cum vxore sacerdotis.
Nonus casus est inter baptizantem et parentes baptizati. Decimus casus est
inter vxorem baptizantis et parentes baptizati. Et sic s̄decem casus respectū
baptismi qui impediunt matrimonium pstrahendum et diuidunt ptractum
et eodē mō ex pte pfirmationis pueniunt decem casus qui impediunt ma
trimonium pstrahendum et diuidunt ptractum. Primus casus est inter pfirmā
tem et pfirmatum. Secūds est inter pueros pfirmantis et pfirmati, posito qz
ibi habeant vxores et pueros. Tertius casus est inter vxorem pfirmans et
confirmatum. Quartus casus est inter confirmantem et vxorem pfirmati.
Quintus casus est inter vxorem confirmantis et parentes ipsius confir
mati. Sextus casus est inter representantem et confirmatum, et sic sic re
presentans est pater in pfirmatione. Septimus casus est inter pueros
representantis et confirmatum. Octauus casus est inter vxorem represen
tantis et confirmatum. Nonus casus est inter vxorem representantem et pa
rentes pfirmati. Decimus et vltimus casus est inter vxorem confirmantis
et parentis confirmati. Et sic similiter s̄decem casus respectu confirma
tionis sicut respectu baptismi, qui impediunt matrimonium pstrahen
dum et diuidunt ptractum.

Summula Baptimundi

De Officio diaconoy.

.i. cū sacerdos abest   s^c aliq̄s infirmis
Nullo p̄bytero presente diaconus egris
.i. eucharistiā   .i. p̄fessionē   infirmoy
Det corpus domini crīneū simul audit eoy
s^c i. firmos excoīcatōe   tumulat ifantes
Nos non a banno soluit sepelit puerosq̄
pueros   .i. in fonte baptisimi   .i. alia a baptisimo
Baptizat non fonte sacro nisi promptior vnda
p̄vel   baptizādis. crudelior
Nulla sit. aut vbi mors mergendis acrior instat
s^c sacro crismate in eccliam mlieres post p̄tū
Non crisinabit eos. inducit purificandas
s^c diacon⁹ hec vba
Non dicat hic dominus vobiscum non nisi quando
ad sanguinē chr̄i m̄ficiēdū   diaconus
Lantat euangelium. calicem bene p̄parat iste
sicut tenet diacon⁹
Lano. i. cas horas vt p̄byter ip̄e tenebit
.i. multi hoies   s^c plebanū   ad sumēdū
Si populus multus ad te venit ad comedēdum
.i. corp⁹ chr̄i   s^c diacon⁹ hoib⁹   pleban⁹
Sanctum pascha potest hic hoc illis dare si tu
.i. mādas   .i. alter   .i. sacerdos p̄p̄tis
Drecipis. aut alius si desir p̄byter illis

Hic autor incidētālī docet officiū diaconoy. ⁊ p̄tinuāt ab p̄tē p̄cedentem. q̄ pus autor. det̄minauit d̄ baptisimo. hic p̄t̄r vult det̄minare d̄ officio diaconoy. Et diuidit illa ps in tot p̄tes quot autor ponit doctrinas p̄tes patebunt. Et p̄ p̄ma doctrina mgr̄ vult. q̄ q̄n sacerdos ē absens vel insufficientis hoibus quo ad id coma ip̄oy. tunc diacon⁹ ex iussu sacerdot̄ vel ex absentia p̄byteri p̄t audire p̄fessionē. ⁊ p̄t infirmis dare corp⁹ chr̄i. Et si infirm⁹ ēēt in bāno seu excoīcatōe. tūc diacon⁹ non d̄zeū absolue a bāno vel ab excoīcatōe. nisi s̄b rali p̄ditione si p̄ualeret q̄ cōmittat euz ad supiores. i. ad illos q̄ h̄nt autoritatē absoluedi eū ab excoīcatōe. Et rō illius est ista. q̄ ille non p̄t serā apire q̄ caret clauib⁹. sed diacon⁹ caret ill⁹ clauib⁹. q̄ ille clauēs s̄tradite solū p̄byteris vt elicit̄ ex verbis q̄ d̄ns n̄r dixit ad b̄tm Pet̄. sc̄z. q̄dcunq̄ ligaueris sup̄ trā. ⁊c. ⁊ hoc solū loq̄bat ad p̄byteros ⁊ nō ad diaconos. Et illo p̄z q̄ diacon⁹ nō p̄t ligare. ⁊ p̄ n̄s et̄z nō a p̄t soluere. q̄ illius est soluere cuius ē ligare. Si diaconus non pōt aliq̄ue excoīcare. ḡ non p̄t aliquem absolue a excoīcatōe. Deind̄ magister s̄bdit sedam doctrinam dicens. q̄ ip̄e diaconus etiam p̄t baptiza

re pueros tpe necessitat. s; hoc non dz facere in sacro fonte s; in alla aq. nisi acro: mors instaret puero. r tunc alia aqua hre non possit tunc baptizari puer in sacro fonte ne puer moriat sine baptismo. Et rō illius est ista. q; sacer fons baptismi est sanctificatus seu sacrificat⁹ a p̄bytero. Et tō tactus illius ad solos p̄byteros pertinet. Dein mgr s̄bit tertiā doctrinam dicens. q; diacon⁹ in absentia sacerdotis mulieres purificandas p̄t in eccle siā introducere. Deind s̄biungit dicens. q; diacon⁹ non hz crismare pueros. r rō illi⁹ est ista. q; man⁹ ei⁹ non sunt crismate vncti. q; s̄m statuta eccle null⁹ p̄sumat tāgere crisma nisi p̄ mēbra pus crismata. Et h̄ p̄z q; sacros solū p̄ q̄tuor digitos p̄ncipales ab ep̄o p̄secratos p̄t tāgere sacri m̄ vnctōis vel crisma. s; v̄o cū digito non crismata p̄sumptuose tāgeret crisma ille mortalit̄ peccaret. s; v̄o ex negligentia vel ignorantia p̄tingeret tunc peccat⁹ et venia s̄r. r tū illō mēbrum cum quo tangeret diligenter est abluendū. r tunc illa ablutio a sacerdote in igne ardentē vel in aquā fluentēz dz p̄ijci. Quin vltari⁹ s̄biungit aliō documentū dicens. q; diacon⁹ non dicat (dñs vobiscum) nisi qñ legat euāgelium. Dñ est sciēdum q; diacon⁹ volens legere euāgelium d̄r dñs vobiscū. p̄ hoc exhortās pplm q; v̄ba euāgelica aurib⁹ attente p̄cipiat r corde deu oīto attēdat. s; alias nō d̄r diacon⁹ dñs vobiscū. q; ista s̄ v̄ba ad sacerdotale dignitatē p̄tinētia. q; illi nō p̄cedunt nisi ad v̄ba euāgelica. Dein s̄biungit dicens. q; diacon⁹ dz p̄pare calicē r legere horas canonicas vt sacerdos. Dein s̄biungit vltimū documentū dicens. si tpe pasche ē multitudo hoim cōicantiū. tunc ex iussu sacerdotis diaconus p̄t illis dare corpus dñicum.

¶ Circa lrām ē notādū. q; aliq̄ text⁹ h̄nt sic (crime nec audit eoz) r aliq̄ h̄nt sic (crime r audit eoz) sic q; illa lrā ponit affirmatiue ab aliq̄b⁹ r ab aliq̄b⁹ negatiue. Pro illo notādū q; p̄ p̄cordia dōm est s̄b forma distinctiōnis. sic q; p̄fessor ē duplex. qdā ē sacramētalis. r qdā venial. Q̄n p̄fessor sacramētalis ē q; hz clauces eccle. r ad tales p̄sonas duo req̄runt. p̄o autori tas discernēdi illa cōpetit solū sacerdoti. q; sol⁹ sacerdos hz discernere le p̄a. i. p̄ctm̄. Scdo req̄rit p̄tās absoluedi. ita q; habeat absoluerē a culpa. r h̄ itēz cōpetit sacerdoti. q; h̄ dñs solū cōmisit Ap̄st⁹ q; fuerunt actu sacdo tes r eoz successorib⁹. vt s̄t sacerdotes iā actu exītes. vñ dixit. Quoz res miseritis p̄ctā. r. S; p̄fessor venialis d̄r eē ille q; solū p̄fessionē audit venialem. r non ei p̄nia imponit. r illō cōpetit ip̄is diaconis. Dñō sciēdum q; p̄nia est vnum factm̄ h̄ns in se tria: scz. p̄tridēm. p̄fessionē. r satisfactiōnem. Q̄o ad p̄positum lrē est dōm q; capiēdo p̄mo mō confessorē tunc legitur littera negatiue. Sed capiēdo p̄fessorē scdo mō. tunc littera legitur affirmatiue.

¶ Scdo ē notādū. sicut h̄r ex lrā tūc diacon⁹ nō dz dare corp⁹ ch̄ri aliquibus nisi ex iussu r licētia sacerdotis seu plebani. Rō hui⁹ ē tal. q; illi⁹ non est dispēsare corp⁹ ch̄ri seu porrigere cui⁹ nō intēst p̄secrare. s; diaconi non intēst p̄secrare corp⁹ ch̄ri. g; diaconi et̄ nō intēst dispēsare corpus ch̄ri seu porrigere. Minor h̄r Math. vlti⁹ ca⁹. sic s̄l̄r nec ip̄e diaconus p̄t crismare pueros. vt h̄r in lrā. Et rō hui⁹ ē. q; nulli⁹ intēst crismate nisi q; actu crismatus ē. s; diaconus nō ē h̄mōi. g; rē. Maior nota ē d̄ se. sed Minor sic de clarat. q; diacon⁹ p̄mo crismat cū sit sacerdos. Pro quo nota distinctōez

Summula Raymundi

¶ Diaconum habere aliquam efficaciam intelligit dupliciter. Uno modo virtute propria alio modo virtute aliena. modo virtute aliena ut puta virtute sui superioris diaconi potest dispensare corporis et ipse necessitatis. et cum hoc potest baptizare pueros et mulieres et introducere et infirmos communicare mortuos sepelire. Sed ipse diaconus virtute propria habet in se duplicem efficaciam seu duo officia. Primum est quod ipse euangelium predicat. Secundum est quod ad missam potest ministrare. nam debet predicare verbum dei propter hoc quod istud quod ore predicat ut hoc opere adimpleatur. Secundum enim debet ministrare ad missam propter hoc quod debet esse minister altaris. Et sic ista duo competunt sibi virtute propria. Unde diaconus dicitur a dia quod est duos cantionis iure. quia ipse duo in diuino officio misse canit scilicet euangelium. et ite missa est. Vel dicitur a dia quod est duos conas. id est laboras. quia ille laborat in duobus ordinibus maioribus ministrando in ecclesia dei legendo euangelium et preparando calicem.

¶ Item nota per modum dubii. vix multitudo ordinum sit necessaria. Vel sic. vix ordo in sancta ecclesia sit necessarius. Et videtur quod non. quod sic declarat. quia ubi est unitas. ibi non debet esse disparitas. sed in ecclesia dei est unitas. id est nulla ordinis disparitas. Minor sic declaratur. quia ubi multitudo ibi confusio. sed quia disparitas facit multitudinem non unitatem. igitur. et sed minor habet ad ephefos quod dicitur ubi dicitur. Sollicite seruate unitatem fidei. Similiter in actibus apostolorum ubi dicitur. Et erit eis una anima et unum corpus. Ad hoc dubium respondetur. quod ordo in sancta ecclesia est necessarius propter confusionem tollendam. Nam ad propria tamen maioris quam dicitur. ubi est multitudo ibi confusio. dico hoc est verum si ibi est multitudo sine ordine. tunc ibi est confusio. Sed sibi est multitudo cum ordine. tunc non est confusio. Tunc ad maiorem quam dicitur. quod in ecclesia dei est unitas. Ibi respondetur quod unitas est duplex. nam quedam est unitas animarum. et quedam est unitas officiorum. Tunc dicitur. sed ibi non sit unitas officiorum ad que officia diuersi ordines requirunt. tamen adhuc est ibi debet esse unitas animarum. ut habetur in actibus apostolorum. et erit eis una anima et unum corpus.

¶ Item dubitatur. vix vnus character imparetur in omnibus ordinibus. Et videtur quod sic. quia sicut est in sacramento baptismatis. sic est in sacramento ordinis. sed in sacramento baptismatis vnus character. sed puer ter immergitur. et ita est in sacramento ordinis tamen vnus imprimitur character. Ad hoc dubium respondetur. quod cuiuslibet ordini specialis character imprimitur. Et ratio est ista. quia nullus ordo est reiterandus. igitur cuiuslibet ordini impressus est character. Sed tunc ad rationem dicitur. quod in isto casu non oportet quod ita sit de sacramento ordinis sicut est de sacramento baptismatis. quia baptismus datur propter vnum officium tamen. sed tamen vnus character imprimitur ibi. sed in ordinibus multa dantur officia. sed propter diuersitatem officiorum cuiuslibet ordini datur specialis character. ut accollitur diaconis. subdiaconis. et presbyteris.

¶ Tertio dubitatur. vtrum mulier potest recipere sacros ordines: quia mulier potest prophetizare. sicut de beata anna prophetissa legitur sibi illa. ergo potest dicitur et infertur. quod mulieres possunt sacros ordines recipere. quia tenet a maioribus. quia minus est aliquem ad ordines promoueri quam prophetizare. sed. Ad hoc respondet doctor sacre scripture. quod mulier non potest promoueri ad sacros ordines. Et si promoueret ignoraret non recipere characterem. Et ratio huius est ista. quia ipsa mulier est imago viri. qui vir est imago ihesu christi. Et sic ipsa mulier mediante viro assimilatur ihesu christo et non immediate. et consequens non potest recipere

caracterem
quod ex hoc
propheta
magis
mulier

mulier
Em
in scia
In loc

Del fa

et mulier

Magis

mulier

Hee l

talis m

Seruo

et sic

Lapide

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

Folia lix.

caracterem nec pmouere ad sacros ordines. Sed tunc ab rōem dicitur
 q̄ ex hoc q̄ aliquis potest pphetizare nō requirit q̄ ipse sit sc̄tus. quia ca
 pphas pphetizauit cum dixit. Expedi vobis. &c. & tñ non fuit sanctus. Et
 ḡ magis est aliq̄e pmoueri ad sacros ordines q̄ posse pphetare. & p̄
 mulier non p̄t ordinari.

De Mulieribus menstruosis.

mulier s̄ menstruū caueat vt non ingrediat

Femina que paritur videat ne progrediatur

i. in sc̄tām eccl̄iam fluxus mēstrui

In loca sancta nisi dolor abcedat p̄us eius

videat s̄ mulier maculet loca sc̄tā

Nel saltem caueat sibi sic ne polluat ista

s̄ mulier sui sp̄nat i. libidinē carnalē mēstrui

Atq; viri vitat consortia dum dolor v̄get

mulier i. p̄ puerperū añ purificatōem

Nec si per partum moritur non purificata

talis mulier i. ad tēplū dei ic̄ p̄ sacerdotē

Fertur ad ecclesiam post hoc inferitur et ista

s̄ sui i. a p̄ccis tal̄ mulier mundata

Corporis a maculis sic custodita videtur

Ista ē vltima pars hui⁹ capituli. in q̄ pte mgr̄ vult dicere d̄ mulierib⁹
 menstruosis. & continuatur ad ptem p̄cedentē sic. Postq̄ autor de femina
 uit de baptisimo eius effectib⁹. & ex quo ita est q̄ baptisim⁹ cōtingat fieri

circa pueros q̄s mulieres pariunt. ideo magister in fine illi⁹ capituli ostē
 dit qualiter mulieres mēstruose & imp̄gnate debeāt ordinare vitā suam.

Et diuidit ista ps in tres partes s̄m q̄ ponit tres cautelas siue tria doc
 cumenta de mulieribus mēstruosis: imp̄gnatis. Sc̄da ps. ibi (Nec si
 post p̄tum) tertia. ibi (Sepius h̄c moneas) Duo ad p̄mā ptem vult in
 tātum. Si aliqua mulier fuerit que patiat̄ pestē muliebriē. i. mēstruū

illa non dz intrare eccl̄iam dei p̄pter reuercentiā sacramēti & p̄pter loci
 sanctitatem. Et si casu eccl̄iam dei intraret vel alia loca sancta visitaert

tunc caueat ne eccl̄iam dei maculat stillando cū magna p̄uidencia ca
 ueat & diligentia ne viz illo tpe cognoscat. qz alias gnaret pueros lepro
 sos vel cum rufis crinibus.

Munc ibi (Nec si post p̄tū) magister pōit
 sc̄dam cautelam siue doctrinam dicens. si aliq̄ mulier morit̄ in p̄tu pue
 roz. tunc ipsa mortua dz ad eccl̄iam portari & debz introduci a sacerdote

Et licet mortua est tñ purificatur. i. mundat̄ a maculis corporis. i. ab im
 mundiciā mēstruositatis.

Circa trām p̄mo est notandū. q̄ autor dz notanter in lrā (femina que
 patitur) & hoc dupl̄ exponit. p̄mo sic. Femina q̄ patit̄ supple mēstruū
 Sc̄do nō sic. femina q̄ patitur supple ex dolore p̄tus. & vtrūq; illorū pōt
 bene fieri. Duo sic declaratur. qz q̄uis mulier patit̄ in p̄tu iuxta illud
 dictū saluatoris. In dolore paries filios tuos. &c. sic etiā bene p̄t stare ista

Summula Raymundi

eum dicitur. Semina que patitur menstruū. scilicet appropinquante hora patitur. quia quis mulier patitur menstruū. et inuētur sicut post partum. et in quocumque modo patitur siue ante partum. siue in partu. siue post partum. tunc non debet intrare ecclesiam de loze passionis eius virgine. Quia dicitur est. quia hominibus mulieres sunt humide. et si tunc isto tempore intraret ecclesiam dei. tunc possent ipsam pollucere per imundiciā menstruū. ideo debent cauere ne intrent ecclesiam isto tempore. vel si intrant caueant ne polluant domum dei. quia si sic pollueret ecclesiam seu alia loca sancta macularet. tunc grāde peccati committerent.

¶ Secundo est notandum. autem notat dicitur in libro quod hominibus mulieres non debent habere consortia cum viris eo tempore passionis menstruū. Cuius ratio est ista. quia menstruum est valde immundum et quasi venenum salua reuerētia. et si tunc illo tempore coiret cum ea. tunc videretur possit infici cum veneno et cum malis humoribus. quod forte morte periret. et hoc est sibi horribile peccati. quia mulier hoc patiens si appeteret coitum talem studiose esset homicida. Item ex alio dato quod viro non obesset nec aliqua peccatio corporalis accideret. tunc ipse puer qui hoc modo generatur lepra inficitur et erit leprosus. quia ipsius viri sperma in matricē mulieris receptū inficeret veneno. et per hunc generantur pueri leprosi. Et ideo ad ista precauenda mulier non debet habere consortia cum viro suo tempore fluxus menstruū.

¶ Tercio notandum quid sit menstruū. vnde menstruū sic diffinitur. est liquor in specie crudi sanguinis ab ipsis per locum deputatum pluuens ab ipsis humoribus indigestis generatus. Unde notandum quod iste liquor generatur ex eo quod quando mulieres ad refectōem nature sumunt nimium de ciborum potu non potentes bene digerere cum proprie naturaliter sunt frigide nature. sicut dicitur medicis. quod calidissima mulier est frigidior frigidissimo viro. et ergo cum illud quod sumunt ad refectōem nature non possent digerere cum proprie naturaliter sint frigide nature sicut dicunt medicis. ergo illud quod sumunt ad refectōem nature non possunt digerere nec in stomacho decoquere. tunc materia que ipsis remanet residua et indigesta diffunditur per totum corpus. et tunc in crudū sanguinē. Et cum natura non abundat in superfluis nec deficit in necessariis quantum est in se ipso. tunc cogit ista materia exire. talis autem materia cum non potest alibi exire. exit per locum porosum et deputatum sibi. scilicet per vuluam. et illud dicitur menstruū. Sed ipsi viri cum sint valde calide nature. tunc per caliditatem hoc in digestionem digerunt in stomacho et sumunt. et bene decoquunt. sic quia talis materia in ipsis non est residua. Et ideo non conuertitur in crudū sanguinem. et per hunc etiam non patiuntur menstruū. et dato quod aliquid fuerit residuum in viris. tamen hoc exiret per ipsos crines et barbā. Et hec est causa originalis quare mulieres carent barbā. quia mulieres illam materiā emittunt per menstruū. viri autem per barbā et crines. ideo viri non patiuntur menstruū. licet tamen aliqui viri sunt ita pessime et frigide nature quod et patiuntur menstruū sicut mulieres. non tamen per membrum virile patiuntur. sed per anum siue per culum.

¶ Item sciendum. quod omnes mulieres et virgines postquam ab etate pueniunt indifferenter patiuntur menstruū. sed tamen quedam magis. quedam vero minus. quia mulieres et virgines calide nature singulis mensibus patiuntur semel. nisi quando mulieres sunt impregnate. quia tunc ante horarum partum et inueniuntur patiuntur. sed mulieres et virgines frigide nature in suo genere in singulis mensibus patiuntur.

folio. lx.

tur. vel quādoq; plus patiunt. quia tale menstruum segregat ex nimia hu-
 morum indigestionis superfluitate. Et sic tunc iste mulieres siue ex gies q̄ ha-
 bēt multū d̄ h̄mōi humorib; ille bis vel plures patiunt in vno mēse. q̄ sic
 min⁹ h̄it de h̄mōi humorib; ille in vno mēse semel patiunt. vñd̄ dicunt
 medic⁹ ipe Albert⁹ magn⁹. q̄ menstruum est ita immūdbū et venenosum. q̄ si
 funderetur sup̄ arbores virentes. tunc tales uon crescerent nec fructus
 p̄ducerent. sic q̄ illud lignū infructuosum et sterile fieret. Ido d̄t Phis
 in de summo et vigil. a. q̄ si tale menstruum funderet sup̄ speculū nouū. tūc
 speculū nouū maculat ex mēstruo. et s̄t si mulier mēstruosa inspiceret
 speculū nouū. tūc facili⁹ n̄ sepat a speculo macula. et si speculū sit vet⁹. tūc
 facili⁹ sepat. s̄t; p̄tingit q̄ mulieres mēstruose hōiem inspiciūt et infici
 unt visu ad mortē sicut basilile⁹. quia tunc tales mulieres vñd̄q; impleo-
 te s̄t cum malis humorib;. et sic tunc mēstruosi humores vñd̄q; exiūt. et
 tunc h̄mōi humores et petūt exitū p̄ oculos. Et ita tūc ipe hō p̄ visu ipe
 us mulier inficiū facili⁹ ad mortē. Et et; aer inficitur p̄ mulierē. qui aer
 tunc defertur ad hōiem p̄pinquū. ita forte q̄ talis aer corruptus ipm hō
 mūē inficit ad mortē. Et ideo tales mulieres caueāt tpe mēstrui ne ac-
 cedāt ad pueros iacentes in cunis ne inficiant eos. q̄ tales s̄t fragil⁹ na-
 ture. q̄ valde facili⁹ ad mortē inficerentur. Et ido d̄t nobilis Auicēna
 q̄ talis mulier mag⁹ inficit cū visu q̄ cum tactu. et Auicēna dat rōnem
 de sup̄. q̄ oculi s̄t magis porosi. et ideo p̄pter porositatē oculorū talis ma-
 teria citi⁹ trāsit p̄ oculos q̄ p̄ alia mēbra. ¶ Itē dubitat. vtz mulier tpe
 illi⁹ infirmitatē potest reddere debitū carnis vel exigere. et videtur q̄ nō. vt
 habet in Leuitico. vbi d̄t. Mulieres mēstruofas ne accesserit. Et d̄t glosa
 ibidē. q̄ illo tpe mulier nec debet reddere nec exigere debitū carnis.
 ¶ Sed in oppositū arguitur sic. leprosi mulieri est reddendū debitū car-
 nis. q̄ muliere mēstruose. Consequētia tenet. q̄ lepra est infirmitas gra-
 uior q̄ passio mēstruorū. Sed aīis p̄ extra de p̄iugo leprosoy libro q̄rto
 nā illa infirmitas non diminuit matrimonii. vt patebit infra Ad dubi-
 um rōdetur p̄ distinctōem. q̄ in illo actu s̄t duo. vñd̄ est voluntariū. scilz
 exigere debitū carnis. et aliud est necariū. scz reddere debitū carnis. Mō d̄t
 q̄ illud quod est necessariū hoc est faciendū. sed illd̄ quod est voluntariū ē
 omittendū. Et h̄mōi est ista. q̄ mulier non ē sua s̄yiri. sic et; vir non est su⁹
 sed mulieris. Alij vō dicunt. q̄ mulierē pati illā infirmitatē intelligit du-
 p̄t. vno mō naturaliter. videlz semel in mēse p̄pter defectū calor⁹ natu-
 ralis. et isto tpe vir non d̄z accedere mulierē. Alio mō intelligit q̄ patiat
 illā infirmitatē p̄ter naturā. sic q̄ quāq; diu laborat in illa infirmitate. et
 tūc in isto tpe vir p̄t accedere mulierē. ¶ Itē nota. q̄ si vir v̄t mulier petat
 debitū carnis tpe festiuitat⁹ v̄t in loco sacro v̄t tpe ieiunij v̄t tpe menstrui.
 tūc peccat mortalr. s̄t alijs dieb; extra illd̄ tps licite p̄t petere debitū car-
 nis sine mag⁹ p̄cō. Et d̄t notant sine mag⁹ p̄cō. q̄ nunq̄ v̄t raro fit sine
 p̄cō. vñd̄. Hec sacroq; loc⁹ ieiunia mēstrua p̄t. Si petas coitū mortalr
 peccas in illis. Ex isto seq̄t q̄ cert⁹ t̄pib; vir et mulier licite p̄t reddere des-
 bitū carnis. Sed his dieb; non p̄t licite exigere.
 ¶ Ultio notādū. q̄ quācunq; mulier apta est ad fluxū mēstrui tūc apta ē
 ad viri p̄sortiū. vñd̄ mulier vel puella a tredecimo anno vsq; ad quinquas

Summula Raymundi

ginta annos naturaliter patitur menstruum. et his temporibus apta est et ab viri consortio. vñ. Ad decemternis mulieres menstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Et hoc in aliquibus boni complexionatis. quoniam in omnibus non eodem modo oriantur menstrua. sed secundum primum posteriorum et secundum magis et minus. quoniam quanto mulier calidior est tanto minus patitur de menstruo. cum caliditas illa materiam consumit. Et quanto mulier est frigidior tanto magis est menstruosa. cum frigiditas illam materiam consumere non potest.

s^o mulierē a puero .i. impugnatā

Sepius hanc moneas ut dum se prole grauata

.i. sua peccata s^o mulier

Senserit excelsus quod pure confiteatur

.i. corpe christi .i. seipam .i. ante tempus parendi

Et viuo pane sic se premuniat ante

.i. quoniam aggrauat ad mortem vel ad vitium

Dum dolor urget eam partus sit et ipsa parata

.i. in tempore partus accedat inconueniens

In patiendo quia quod visitat est inhonestum

sacerdos mulierē hec doctrina diligenter aduertenda

Des byter hanc ideo sit cautio sufficiens hec

.i. non est necessitas consuetudo mundana

Non est lex sed mos si mortua purificatur

sacerdos ecclesie s^o mulieri s^o tunc .i. statutum ecclesie

Des byter introitum dat huic dum viuunt et est phas

Hic magister ponit aliam cautelam suam circa mulieres impugnatas dicens. quando aliquis sacerdos curam animarum gerens suam prochialem mulierem nouerit esse grauata tunc debet eam monere. id est informare ut visitet ecclesiam seu domum deit ibi omnia peccata sua confiteatur et premuniat se corpore christi. ut quando tempus parandi instat quod ipsa sit parata ad vitam vel ad mortem. quia mulieres sepius in partu moriuntur. et ideo debent se preparare cum corpore dominico quod tunc sacerdos non indiget visitare eas. cum hoc inhonestum videretur.

Circa iram notandum quod mulieres maxime ledunt in partu et cum magnis doloribus pariunt per exitum infantium. quia ibi fetus exit per locum valde durum et strictum ita quod maxime huiusmodi mulieres ledunt unde dixit dominus ad euam et ad mulieres sequentes. In dolore paries filios tuos in sudore manuum tuarum panem tuum vesceris. Et ideo omnes mulieres indifferenter pariunt in partu. sed tamen quedam magis et quebam minus. sed quoniam hoc fit lucidius per in secretis mulierum.

Secundo notandum quod mulieres huiusmodi debent purificari ut iram premit. Et ratio est quia sunt valde immunde tempore partus propter exitum secundine. vñ secundina est illa cutis vel pellicula in qua voluit fetus vel in qua iacet puer in vtero matris. et si mulieres tunc in partu liberantur a tali pellicula tunc signum est sanationis eorum. Et ideo quando infantes nascuntur in secundina tunc dicuntur

Folio. lxi.

rufici q̄ talis infans cū felicitate et cum om̄i prosperitate circūdat. **¶** Et vlt̄ teri⁹ q̄ talis secundina est applicata vmbilico pueri cum vna p̄ter p̄ ob̄ s̄terices secreta diuidit a puero et p̄ eas dē remittit ad locū suū et dicit vlt̄ teri⁹ q̄ tales mulieres p̄ partū h̄nt imūdiā sibi attractā et q̄ ab ecclesia et ab introitu ecclesie p̄ tps ab ecclesia deputatū seq̄strate sunt tādē nō s̄nito tpe deputato veniētes ad ecclesiam per b̄ndictē aq̄ asperionē purificātūr ab imūdiā corporis attracta p̄ ptū et secundinā et p̄ s̄bdotē introducunt ad designādū vnitatē illay cū ecclia. **¶** Tercio notādū q̄ mulier bz̄ p̄muniri cum p̄fessione et cōicatōe b̄nicay lr̄ā p̄tenbit. et hoc est p̄pterea. qz̄ ip̄a mulier tpe part⁹ est i articulo mort⁹ p̄stituta. qz̄ nullū aial itatū patitur i p̄tu sicut mulier. Et rō est ista. qz̄ q̄nto plus sensus delicatur: t̄nto plus patit̄. Et ergo passio chr̄i maxia fuit. Et hoc idō. qz̄ ei⁹ p̄plexio fuit nobilissima. Et ḡ cum hō iter oia aialia sit aial nobilissima. ḡ mulier plu⁹ patit̄ i p̄tu ḡ aliqd̄ aliud aial. ḡ ip̄a patit̄ itatū q̄ ip̄a timet piculū mortis se mire. ḡ seq̄tur de p̄mo ad vltimū q̄ ip̄a mulier bz̄ p̄muniri i p̄fessioe et p̄municatōe p̄ quo est sciēdum. q̄ pena siue passio est duplex. Nā q̄dā est pena p̄munis: quedā p̄ticularis. p̄munis est viriz mulieri simul et ista pena est necio v̄n̄i Genesi. dñs dixit ad Eua⁹ ad Abā. i q̄cunqz̄ hora comeditis morte moriemini. Alia est pena siue passio particularis et t̄m mulieris et h̄r̄ illud i Genesi. nā ip̄a mulier p̄mo p̄sensit diabolo i paradiſo i mortu pomiz tradidit viro. vnde dñs dixit: i dolore piez̄ sic om̄es mulieres patiūt̄ i partu. igitur colligit̄ de p̄mo ad vltimū. q̄ mulieres d̄nt eē p̄munite cum sac̄o ecclesie. Et iā ideo mulieres d̄nt eē p̄parate cum sac̄o p̄pter remouere ihonestatē. qz̄ maxie ihonestum est sacerdos si illis t̄pibus mulieres visitaret. et iā hoc maxime fieri debet p̄pter reuerentiā sac̄i. Quia i tpe ptus mulieres maxie sunt imunde. idō ante tēpus partus debent se p̄munire cum corpe chr̄i.

¶ Vltimo notādū q̄ infans iacens siue iclusus i secundina sicut medici dicunt. tunc i tali caput eius est sursum h̄ns cubit⁹ suos sup̄ genua et quā libet manū ad vñū oculū et mēbra s̄bilit⁹ glutinata et q̄n̄ tps parienti aſuerit si debita generatio sit. tunc secundina trāsfertur. sic q̄ p̄mo nascit̄ caput. et si tūc aliter fieret. ḡnatio non fieret debita et mulieri est valde periculofum si forsan mortē posset euadere. Et idō quedā mulieres graui⁹ laborāt q̄ alie p̄pter diuersum modū secundine. i. diuersum modū Embrionis. Et idō ne forte mulier ex periculo mortē pueniret. tunc lr̄ā p̄mo suadet sibi p̄muniri cū sac̄is ecclesie. Alij at̄ sic dicunt. q̄ infans iclusus i secundina iacz̄ i matrice s̄b pectore pendens sursum cum capite ab imū nō cum pedibus et non extensus. imo membra p̄stricta s̄t̄ ob hoc ne mulier ledatur nimium et tpe ptus non simul semel exit. sed quedā mēbra p̄ p̄us et quedā p̄ posteri⁹. et ideo si debito mō sit generatio. tunc talis partus trāsfertur. ita q̄ sup̄ma ps̄ tendit ad imū. et inferior pars tēdit sursum. ita q̄ p̄mo nascitur caput. postea alia membra. Et si hoc modo infans p̄ducitur ad esse. tunc mulieres non multum patiuntur. quia iste ē debitus modus parienti vt dicunt phyfici. Et si aliter sit generatio. ita q̄ p̄mo nascitur manus vel aliud membrum: ita q̄ non primo nascitur caput. tunc ibi est indebit⁹ modus parienti. Et quando sic fit. tūc mulies

Summia Ragnmundi

res grādet maxime patiunt in ptu z qñqz dubiū est. vtz ipe cū infantib⁹
pñt euadere mortē. Partu do facto matric oue exit p vuluā in lotuz ei⁹
reuertit p astucia obstetricū. Et ideo sequit illud qd lrā pñdit. vtz q
ante ptū mulieres impregnate dñt se pñniri cū sacris ecclie. Ut grādi
uine maiestatis eis in suis laborib⁹ z dolorib⁹. Bueniat. q valde inhōestū
eēt q sacerdos deberet eas visitare in ptu cū sacris ecclie. Quia si h̄ fieri
ret. tunc quodāmō fieret irreuerentia sacramento. quod non debet fieri
Isto tamen non obstante si ptingit casualiter. tunc ipe sacerdos licite p̄
eas visitare. ne absqz p̄fessione. p̄tridōe. z cōmunicatione decederent. Sed
tū cauti⁹ est. q sacerdotes moneāt has mulieres q se ante ptum p̄pant
cum sacra p̄munionē ppter causas assignatas: Et hoc est de intentione
littere. Et hec dicta d̄ pmo libro sufficiunt.

Liber scōs hui⁹ totū tractās de Matrimonio.

.i. in h̄ libro s̄ in iure p̄firmat⁹

De declarabo que sunt sponsalia scripto

s̄ dat⁹ .i. pecunia s̄ facta

Annulus aut arum data vel promissio simplex

s̄ factū cū p̄missione .i. m̄rimo^m

Et iuramentum cernunt sponsalia carnis

s̄ q̄ttuor enūerata s̄ m̄rimo^m

Hec p̄eunt copulam

Ciste est liber scōs hui⁹ summe in q̄ autor vult determinare de m̄ri
monioz de ei⁹ effectib⁹. Et p̄tinuat ad p̄cedentē lrām sic. Postq̄ m̄ḡ de
terminauit de quibusdā sacris. vtz de sacra eucharistia. extrema vnctōe
baptismo. z de p̄firmatōe hic in p̄nti. In scōo libro vult determinare de
m̄rimonioz de ei⁹ effectibus. Et diuidit in duas ptes. In p̄ma det̄m̄i
nat de m̄rimonio In scōda incidentaliter ponit quedā notabilia d̄ sacris
ordinibus. Scōda ibi. oēm p̄trahere. zc. Prima ps adhuc diuidit in duo.
p̄mo determinat de matrimonio. Scōdo ponit p̄suasiones circa m̄rimo
nium vtiles. Scōm ibi. si gregis alterius. Primū punctū adhuc in duo.
p̄mo facit qd̄ d̄c̄m̄ est. Scōdo ponit quedā incidentia m̄rimoniū impedi
entia. ibi. Reddere si coitu ptes patebūt in p̄cessu lrē. Quātū ad p̄mā
ptem d̄t sic. q̄ sponsalia h̄nt fieri q̄ttuor modis. p̄mo p̄ anulū dationē. Se
cūdo p̄ donat̄ d̄nōdia siue p̄ pecuniā vt p̄ auz vel argentum v̄ p̄ villas
aut h̄moi. Tercio spōsalia h̄nt fieri p̄ simplicē p̄missione. Quarto p̄ iur
ramētū vt qñ aliq̄s iurat q̄ aliquā velit ducere in vxorē. Et ista ecōuerso
iurat q̄ velit ip̄m ducere in vixz hec spōsalia d̄nt p̄cedere m̄rimoniū.

Notandū circa lrām h̄m̄ Joh̄ez andree in summa sua spōsalia sic des
scribunt. spōsalia s̄ p̄missione futurarū nuptiarū ad ip̄a p̄ficienda. vt d̄i
cendo. ego duco te in vxorem. Et dicunt sponsalia a verbo spondeo des.
quod idem est quod p̄mitto. quia ibi vir z mulier p̄mittunt s̄b̄i iuramentū
fidem. pro quo sciendum: q̄ sponsalia h̄m̄ textum s̄nt quattuor modis.
Primo sponsalia celebrantur per anulū datōem vt quando sponsus tra
dit sponse anulū: Scōdo sponsalia celebrātur per p̄missione pecuniā

sive vel aliarum rerum sicut quando dantur ville aut alie res in signum huius quod
 ibi facta sunt sponsalia. **M**erito sponsalia fieri debent per permissionem
 plicei ut si dico. ego ducam te in uxorem et si bona fide tibi promitto. **Q**uarto
 sponsalia celebrantur per iuramentum ut dicendo. Per deum vivum: ego ducam
 te in uxorem. Et isti quattuor modi ponuntur in libro. **S**ed quibus ab
 huc addunt quintum et hoc extra litteras. scilicet quod sponsalia quocumque sunt per obligat
 edes: ut quod procuratores puerorum non dum dilectorum mutuo se obligant ad ma
 trimonium ex parte aborum puerorum promittentes et dicentes. **Q**uicunque in finem
 frateret. ille dabit decem marcas puri auri illi duobus procuratoribus presentibus
 sponsalia sancta: si tamen non notandum. quod illa sponsalia per ipsos pueros potest revocari.
 ut per quarto decretalium ubi dicitur. disponat oes nullus est que in cunctis fuerit.
 si ibi dicitur pueri nisi pro bono pacis fieret. coniungi non debent. **Q**uia
 pueri ibi notantur qui generare et concipere non possunt. **I**tem ibidem dicitur
 quod matrimonium solo consensu contrahitur. etc. **S**ecundo est notandum
 quod verba per que contrahitur matrimonium sunt duplicia. quedam de futuro
 rovi si illa verba. accipiam. ducam. quedam de presenti. ut accipio. ducam. **E**xemplum
 primum ut si vir diceret. ego ducam te in uxorem. **E**t econverso illa. ego ducam te
 in uxorem. exemplum secundum. ut si vir diceret. **E**go ducam te in uxorem. et illa ducam te
 in uxorem. **E**t inter illa est differentia. quia tales qui hoc fa
 ciunt per verbum de presenti non possunt sequestrari. quia ipse non potest
 aliam ducere ipsam vivente. nec ipsa alium ipsam vivente. **S**ed verba de futuro non
 habent tantam efficaciam. quia possunt mutare promissa eo quod ipse qui fecit
 promissionem per verba futuri temporis potest aliam. **E**t illa consimiliter alium
 quia ista promissio vinculum vigoris non habet. **S**ed tamen si promissio
 sponsalium fit per verba presentis temporis. tunc hoc contingit dupliciter. aut
 enim sequitur copula carnalis aut non ulterius. aut fit testibus presentibus
 aut non. si fit testibus presentibus siue carnalis copula sequitur aut non ipsa
 est vxor eius. et econverso. ipse est vir eius tamen in ecclesia militante quam triumphantem. **S**i
 autem promissio per verba de presenti temporis non fit testibus presentibus. ipse potest ipsam evadere. et
 econverso si vult. **S**ed camen coram deo omnipotenti ipsa est vxor eius. et eco
 verso ipse est vir eius. **E**t ecclesiam militante in illo decipere potest. ecclesiam tamen trium
 phantem scilicet deum omnipotentem non potest decipere cum ipse noscat occulta cor
 dium presentium presentium et futuro. **I**tem notandum quod ecclesia est duplex. scilicet. mi
 litans et triumphantem. ecclesia triumphantem est regnum celorum talis ecclesia nec deci
 pit nec decipitur: ubi gratia. ut si aliquis hominibus suam in hoc mundo sper
 neret. ecclesiam triumphantem. id est regnum dei adeptus esset post hanc vitam. **E**t si
 tunc isti qui in christo habitant triumphantem ab hostibus eius ceperunt. **Q**uia
 vltima mundana in presenti seculo spernerunt. ideo ecclesiam triumphantem.
 id est regnum dei adepti sunt. **U**nde sciendum dicitur est primo quod talis eccle
 sia triumphantem non decipit quod sic declarat. ponat in causa gratia exempli. quod
 aliquis coeat cum vidua vel cum virgine alio modo ipsa cognoscere non pos
 set eo quod ei coitus non presentiatz dicat ad eas presentias mihi de coitu ego ducam
 te in uxorem et in mulierem meam. ita tamen quod intentio illius non sit cavere buo
 cere. postquam talis cognoscat eam corporaliter. tunc potest eam repudiare sic eccle
 sia triumphantem non decipit talem eo quod non coit ad hoc quod illa ducat. quia
 intentio eius fuit eam non velle ducere. et tamen ipsa est eius vxor coram deo.

Summula raymundi

Secundo dicitur erat, quod ecclesia triumphans non decipit, ubi gratia ponatur quod aliquis promittatur ad intentionem et tota voluntate aliquam puellam sibi in vxore ducere, ita tamen quod carnalis copula sequitur siue non postea eam repudiet et non ducat eam in vxorem vel in mulierem suam, tunc in hoc ecclesia triumphans non decipit, sed ipse decipit seipsum. Quod anima sua eternaliter dabitur ex eo quod vxorem suam coram altissimo deo. Et eam dimittere non potest. Si autem dimittat eam, tunc reus est iudicio: sic e converso intelligendum est de muliere. Sed ecclesia militans est christianitas vel ecclesia inferior in hoc mundo. Quod ibi omnia sacra recipimus et in fide perseveramus. Et dicitur ecclesia militans id est, sicut aliquis militat et cum hoc actualiter laborat in corpore triumphum recipere, sic ista ecclesia inferior in mundo adhuc militat et assidue laborat ut triumphum recipiat et talis ecclesia quibus decipit quam deus decipit. primo dico quod ipsa decipit quod sic declarat, ponatur quod aliquis promittit aliquam puellam ducere vel aliquam mulierem presentibus testibus siue fuerit in intentione illi siue non, quod istam ducat in vxorem suam. Quod ecclesia militans ipse cogit ad hoc. Si autem ipsam ducere noluerit, tunc omnia sacra ecclesie illi denegantur, et sic ecclesia militans istum decipit, quod non fuit de intentione sua illam velle ducere et tamen coactus ab ecclesia ipsam ducit. Secundo dico, quod ecclesia militans quibus etiam decipit, quod sic declarat, quod ponatur quod aliquis alicuius in vel mulieri pro vba presentibus promittat et tota sit intentio ducendi eam, talis autem promissio fiat testibus absentibus tunc ipse potest eam repudiare si voluerit, dato etiam quod copula carnalis ibi secuta fuit siue non. Sed tamen contra salutem ipsius est hoc, quia ipsa vxorem suam est coram deo. Et sic ecclesia militans decipit. Et sic tunc per quod diuersificandus sponsalia promissa pro vba presentibus. Si autem talis promissio sit pro vba futuri temporis, hoc est dupliciter vel sequitur copula vel non, si copula carnalis sequitur, tunc quod iste qui promissit istam ducere pro vba futuri temporis ut ducat eam in vxorem quod ipsa carnaliter coniungitur ipsa vxorem ipsius, si autem non sequitur copula carnalis, tunc potest ea euadere coram deo coram ecclesia, quod ista non est vxorem eius.

¶ Tertio dubitatur inter quos habeantur sponsalia: ibi respondetur quod inter septennales, quia ibi contrahitur publica honestas, nisi malicia suppleret et aetatem, sic quod ante septennium non agerent se mutuo carnaliter, tunc inter eos dicitur sponsalia celebrare ante septennium, unde quidam doctor dicit Septennia pueri iam sunt sponsalibus apti. Post quartum decimum masculus contrahit huiusmodi hoc dicitur sic intelligi, quod pueri septem annorum presentibus promittere sponsalia, sed quando vir est quatuordecim annorum et mulier duodecim, tunc presentibus contrahere in matrimonium. Et hoc sedit idem doctor, qui pubertate potest attulit minorem expectat iure, nec ei licet hinc resilire pro illius euidencia.

¶ Ultimo dubitatur, utrum sponsus sponse sit compellendus ad matrimonium post celebratam sponsalium. Respondetur secundum Joannem andree per distinctionem, vel si sint maiores vel minores vel una persona maior et alia minor, si primo, sic quod sint maiores et sunt in tempore pupertatis, tunc compellendus est ad matrimonium si contraxerunt sponsalia in septennio, nisi esset aliud impedimentum videlicet quod vni istorum vellet intrare religionem, si autem secuta est copula carnalis, tunc non potest intrare. Si secundo, videlicet quod sint minores, tunc non sunt compellendi, quia non sunt debite etatis. Si tercio, videlicet quod una persona sit maior et alia minor, tunc vel maior vult et minor non vult, et sic non sunt compellendi, si autem minor vult et maior non, tunc sunt compellendi ad matrimonium.

¶ spōsalia facta

Soluntur casibus octo

s^o qd sequit

Subscriptis videas studiose casibus istis

.i. mea vxor

.i. claustr

Inuito me sponsa velit mea religionem

.i. añ copulā legitimi thori

.s. sc̄m

An te thori sedus intrare nec hoc inhibebo

s^o mea .i. remote .i. recebo .i. inueniri

A prima longesi cedo q̄ reperiri

.i. valeo

.i. incōstans

Nō possum vel ego sum factus homo vagabundus

s^o hinc inuagado .i. uenient

Per terras licite nubit reliquo maculatus

.s. tali infirmitate .s. nō fuit copula

Silepra fuero cognatam si p̄sus eius

.s. carnalr

.i. ambab^o p̄sonis .s. casteyiuēdi

Cognoui vel si sit nobis equa voluntas

.s. mōdis dictis spōsalia hō carnalr p̄guit .s. vxorē

Istis absolui vel si quis polluit istam

.i. in m̄rimoniu duxi

.i. neq̄at .i. rephēdēdi p̄ testes

Quam desponsaui q̄ inde queat reprobari

.i. infirmitas p̄tra lege .i. circūdat

Morbus sine dolor enormis detineat me

.i. altere puelle .s. x̄ba de p̄nti .i. sequit

Si debero relique sponsalia q̄ comitetur

.i. carnalis copulā .i. minor ancilla

Larnis amicitiam minor veniens ad adultam

.s. octo iā dicit

.i. m̄rimoniu

Etatem casus isti sponsalia solunt

Nic autor enumerat octo casus mediātibus quibus spōsalia soluntur vel mediātibus quibus matrimonium impedit e vult tātū p̄ casu primo. si fecisti p̄missionē per verba futuri t̄pis sic q̄ copula carnal' non fuit secura si tunc ip̄e vel ip̄a voluerit intrare religionē tūc spōsalia dissoluntur. Quis ratio est ista: quia vnū quodq̄ potest in meli^o cōmutari. sed melius est intrare religionem q̄ matrimoniu: quia ip̄e homo tuti^o potest seruire deo in religione q̄ in matrimonio. Et ratio illius ē ista. quia ille qui est in matrimonio ille est impeditus in mundanis negotiis curam gerens de suo nutrimento: mulieris aliorum vnde d̄t Apo^o stolus. omnis habens vxorem que sunt huius seculi negocia custodiant

Mercus casus est iste. si fecisti p̄missionem per verba presentis temporis et copula carnalis siue sit secura siue non et si postea ab ea lōge rece

Summula Raymundi

Das sic q factus esvagabundus pyniuerfaz terrā ipā cū alio viro nubes
re pt. ¶ Pro q notandū q ptra illū casuz noua iura pclamāt q dicūt q
talis mulier nō dz aliū viū ducere eo viuēte siue ipē sit lōge ab ea siue p
pinque nisi ipā scit vaciter ipm eē mortuū. Et si insup duceret aliū inius
ste pcederet. Et illud innuit Joānes teuthonic⁹ et alij iuriste. vt pz in de
cretalib⁹. z hōc si ipā mulier desup ducit aliū virā ipō adhuc viuēte inius
ste pcedit. qz e⁹ est vxor corā deo. Et dato q ipā aliū duxisset post lōgum
tēs isto redeūte oz derelinqre sedm r redire ad primū. ¶ Tertius casus ē
iste. si alter illoz est leprosus tūc pt fieri sepatio inter eos. qz leprosi debēt
esse exclusi a cōitate hoim. sed tū si illi libēter sibijnuicē copulāt admit
tat. Et istud intelligendū est tā de viro qz de muliere. qz qd cunqz illoz
suppositoz infirmat. lepra pt separi ab alio. ¶ Quartus casus est. si feci
sti alicui votū cui⁹ cognatā pus aliquat⁹ cognouisti vel m̄imoniū cū ea
ptra xisti hoc impedit m̄imoniū z dissoluit spōsalia. ¶ Quint⁹ casus ē
iste. si est equa voluntas marize femine. scz si ambo pponunt castē viuē
re. qz vt sic m̄imoniū dissoluit sed spōsalia manent. ¶ Sextus casus ē
iste. si aliquis esset fornicat⁹ cū aliq q lucide pt ptestare dūmō sit mechā
tus talis pt ducere aliū viū ecōuerso. ¶ Septimus casus est. qz si cōtra
xisti matrimonii cū aliqz postea trāsīs ad aliāz das ei spōsaliaz concun
bis cū ea. z cū pma ptra xisti pverba de pnti tunc illa scda relinquit quaz
carnā r cognouisti primā retinere debes. ¶ Octauus casus est. si pu
ella non ē matura. scz q sit infra duodecim annos facit alicui pmissiōes
tūc ille pmissiōes seu vora nō stabūt. i. q spōsalia q ipā facit pnt dissolui
Et rō est. qz ipā ad annos discretōis nō puenit. quia in illo tpe adhuc fas
tua fuit z potuit faciliter decipi.

¶ Circa trāz pō est notandū q inter istos casus tunc p̄mus. qrt⁹. z octa
uus ipediunt matrimonii ptra hēdūz diminuūt z tractū. Sz alij qnqz ca
sus ipediunt m̄imoniū ptra hēdūz sed non diminuunt z tractū.

¶ Scdo notandū. qz pter hos predictos casus in lrā. tunc extra litterā
adhuc sunt alij casus mediantib⁹ quib⁹ spōsalia dissoluntur. Nā p̄m⁹
casus est iste qn vir z mulier fornicat spūali⁹. i. recedit a fide. Scda ē susce
ptio sacroz ordinū. vt si aliquis est diaconus vel sbdiacon⁹ illō soluit spō
salia. Terc⁹ casus est. si aliquis pmittat alicui ad certū tps qz ducat eaz
in vxorē non est monitus in illo tpe reuoluto spōsalia sunt rupta

¶ Quartus casus vltimus est iste. si interuenerit cognatio spiritualis.
sic in tali cognatione fiunt fratres forozes spūrituales. tunc iterum spō
salia s̄rupta.

¶ Tercio notandū est. lrā d̄t q ingressus religionis diminuit spōsalia.
Et rō huius est ista. qz tunc hō moritur in mundo secularibus negotijs
abrenunciādo. ¶ Pro quo notandū est. qz triplex est mors. qdaz ē mors
corporalis. quedā secularis. z quedā spūalis: Mors corporalis est quādo aia
sepatur a corpore. Sed spūalis est. quando aia separatur a deo per pecca
tū. Sed secularis est quando hō sepatur a mundo z abrenunciat omib⁹
secularibus negotijs z vult solū chustū sicut dixit beatus Paulus. viuo
ego sed iā non ego. viuūt aut in me chustus: Et isto modo hō moritur p
ingressuz religionis. Quia tunc abrenunciat omib⁹ que habet. ¶ Pri⁹

Folio. lxxiii.

effi abrenunciat libere voluntati p votū obedientie. Scdo abrenunciat delectationib⁹ carnalib⁹ p votū castitatis. Tercio abrenunciat omib⁹ negotijs secularib⁹ p votū paupertatis. z illa tria sūt essentialia ordinis: scilz obedientia, castitas z voluntas paupertatis.

Quarto notandū differentia est inter sponsalia z matrimoniu. Vno matrimoniu dicitur quādo iā est consecuta copula carnalis. sed sponsalia dicitur anteq̄ copula carnalis s̄sequit. z sic sponsalia inchoant matrimoniu. copulayero carnalis terminat matrimoniu z consumat: modo mors copulalis diminuit sponsalia z matrimoniu: q̄ facit vacare beneficia. ergo si miraculose aliquis sacerdos a mortuis resurgeret p̄bende z beneficia quas prius habuit non essent ei restituende. Sic codē mō est de matrimonio videlicet si vir alicuius mulieris suscitaret a mortuis ad istū rē redire nō debet. Quia talis mors diuidit matrimoniu etiā actu contractū.

Quinto notandū est. In littera dicitur si aliquis cognouit cognatā alicuius postea non potest eā ducere in vxorē cui⁹ fuit cognata. Dubitatur ergo vtrū in omni coitu contrahitur affinitas siue legitime siue nō. Et videtur q̄ sic. quia affinitas est personarū proximitas ex copula carnali pueniens. modo si affinitas puenit a copula carnali. z in omni coitu est copula carnalis. ergo videtur q̄ omni coitu contrahitur affinitas. Et p̄batur hoc idē per Ap̄l̄z qui dicit. Omnis qui adheret meretrici fit vnus cum meretrice. Et p̄ consequēs ex hoc contrahitur affinitas. Sed in oppositū arguit sic. omnis extra ordinaria pollutio non diminuit m̄rimoniu. s̄ simplex fornicatio extra thoro legitimū est extra ordinaria pollutio. q̄ talis non diminuit matrimoniu. Ad istud dubiū r̄ndetur q̄ fornicatio siue sit in legitimo thoro siue non z quocunq̄ mō sit s̄ naturalis seu naturaliter si aliq̄ cognouerit cognatā alterius non dz intrare m̄rimoniu cuz ista cū ex fornicatione simplici extra matrimoniu contrahit affinitas sicut in matrimonio. Et defuncta muliere vir nō p̄t aliā ducere nisi in q̄nta linea cū ex omni fornicatiōe p̄trahit affinitas naturalr. vt iā dictuz est. Tunc ad rōz an̄ opposituz dz. q̄ aliquā cōmixtiōez seu pollutōez esse extra ordinariā intelligit duplr. Vno q̄ non fit in thoro legitimo. Alio q̄ non fit s̄z consuetudinē cōm̄icendi. Si p̄mo tunc ipedit m̄rimoniu: si scdo tunc non ipedit.

.i. sacz m̄rimoniu .i. manifeste corā gētib⁹
Coniuigium sacrum coram populo celebrare
 s̄ m̄rimoniu s̄ celebrādū in hibem⁹

Precipimus ne sit foris ecclesiam prohibemus

Supius autor determinauit d̄ sp̄sali s̄. h̄ iā determinat de sacro matrimonio. z diuidit in duo. nā p̄mo determinat d̄ m̄rimonio. scdo p̄it q̄ndaz cautela ondes corā q̄b⁹ p̄sonis dz celebrari m̄rimoniu. Scda ps ibi (Lota pentela) Quātū ad p̄mā p̄vult tm̄. q̄ iugiu siue m̄rimoniu dz fieri corā pplo in facie ecclie. z nō forseccliaz vel in aliq̄ loco occulto. Rō est: q̄ si fieret in loco secreto tunc q̄nqz fieret illustioez z deceptōez. z ne consingat hoc tunc m̄rimoniu dz fieri in facie ecclie in loco publico.

Summula raymundi

Circa lrām est notandū de quinqz. Primo de causis m̄imonij. Se-
cūdo qd sit matrimonij diffinitive. Tercioyñ dī matrimonij. Quarto
a q̄ m̄imonij sit institutū. Quinto in q̄ loco q̄ tpe est institutū. Quā-
tū ad p̄mū dī q̄ q̄ttuor s̄ cause m̄imonij. scz. cā efficiens. material. for-
malis. z finalis. cā efficiens est duplex. scz. mediata z immediata. Lā effi-
ciens immediata ē p̄sensus mutu⁹ viri z mulieris p̄ vba de p̄nti. i. vir cō-
sentit mulieri z mulier viro. Sed cā efficiens mediata est institutio diuī-
na. quia deus gloriosus instituit hoc sacramentū. Sz cā materialis ē vir
z mulier scz p̄iuncti. sed cā formalis est mod⁹ sbarandi. Sed cā finalis
est duplex. qz quedā fuit añ p̄ctm̄ z quedā post p̄ctm̄. cā finalis añ peccat-
tum fuit. plis generatio. sed causa finalis post peccatum fuit fornicatio
nis euitatio z hoc de p̄mo. Quātū ab scdm̄ est notādum q̄ matrimoni-
u; sic diffinitur viri z femine legitima p̄iunctio indiuiduā p̄iuetudine fer-
uās dī notant in singulari viri z femine zñ in plī viroz z feminaz iō quia
vnus sol⁹ vir debet habere vnā solā mulierē ecōuerio. Et i ista desc̄pti-
one tangunt oēs cause. p̄mo tāgitur causa materialis cum dī viri z muli-
eris. Scdo tāgitur causa efficiens cum dī legitima. Tercio tāgitur cau-
sa formalis cum dī p̄iunctio. Quarto tāgitur cā finalis cū dī indiuidu-
am p̄iuetudine suans. Quātū ab sc̄tum est notādū. q̄ matrimonij
vnū dī q̄ñ m̄ris m̄niū qd idem est qd officium vnd de sc̄to martino cas-
nitur. munia tua deuotus implebo. Sed diceret quare magis dī mati-
monij q̄ patrimonij. Rñdet q̄ iō. qz m̄ plus occupat ad generandū
prolem q̄ pater. quia de ea dicitur q̄ mater est in p̄tu dolorosa seu in la-
ctando seu enutriendo laboriosa in p̄ceptu onerosā. Et sic mulier plu-
ras labores habet circa p̄lem q̄ vir. ideo plus dicitur matrimonij q̄ pa-
trimonium. Quātū ad quartum scz a quo matrimonij sit institutū
est notādum vnde sicut iā dictū est q̄ cā efficiens huius sacramenti fuit
īpe deus. ideo dicit q̄ illud sac̄m̄ p̄ncipaliter effectiue a deo sit institū-
tum sed instrumentaliter z consecutiue tunc illud sac̄m̄ ab adā z eua ē
institutum Sed diceret aliq̄s in q̄ loco in quo tpe est institutū. in ame-
nissimo loco scz in paradiso in tpe locundoz sic tunc p̄z dignitas hui⁹ sa-
cramenti qz rōne institutōis tunc hoc sac̄m̄ est dignius alijs vnde vnū
sacramentū esse dignius alio intelligitur dupliciter. vno mō rōe effica-
cie sic baptisimus est dignius alijs. Scdo rōne excellentie sic eucharistia
est dignior alijs quod intelligitur pluribus modis. Tercio modo ratiōe
conferentis sic ordo vel confirmatio est dignior alijs. Quarto rōe vnio-
nis siue institutōis siue significationis. Et sic matrimonium est digni-
us alijs. quia in matrimonio est duplex coniunctio siue vnio p̄ma ē ani-
moz quia ibi animus mulieris p̄iungit animo viri. Scda p̄iunctio ē cor-
poz in copula carnali que vnio proprie designat vnionē fidelis cuz ch̄ro
vnde Ap̄ls dicit qui adheret deo est vnus cum deo. Et quia talis vnio in
matrimonio significat vnionem dignissimam videlicet vnionem anime
cum ch̄sto. Ergo rōne istius vnionis illud sacramentum est digni⁹ alio
sacramento. Etiam sc̄at vnionem dei. qz deus voluit se vniri hūane na-
ture: q̄ sic h̄ duo corpa p̄iungunt inuicē sic deitas fuit p̄iuncta hūanitati
ēn ch̄ro. q̄ rōne illi⁹ vnionis p̄cellit alia oia sac̄a z institutōes eccl̄asticas

Quāto ad qntū scz quō illo sacz sit institutū ē notādū q dōs bicūe mfi monium eē institutum s̄b his. crescite et multiplicamini et replete terram sed hoc videtur minus verum. Rō est ista. qz ista vba fuerunt plata tēpo re noe post diluuium. Sed m̄imonium diu fuerat ante institutū. sed p̄t dici aliter. qz sit institutum per hec vba q̄ ptulit cum euigilasset de sa pore et vidit euāz dixit. Hoc os ex ossibus meis et caro de carne mea vt ha betur in Genesi. et tñ nullus dixit sibi qz eēt vxor sua. sed ip̄e cogit eā ex inspiratōe diuina. vnde dixit p̄pter hoc. homo dereliquit p̄rem et m̄em et adherat vxori sue.

Terē notādum sicut iā dictum est qz m̄imo^m sit institutum per hō ba que ptulit Adā dicens. Hoc os ex ossibus meis. et. Ex isto arguit sic. ab isto institutum ē m̄imo^m q̄ ptulit vba institutōis. s̄z adā ptulit verba institutōis. s̄z ab Adā m̄imonium ē institutū qd videtur eē s̄m. et sup̄ dem est qz ch̄s instituit hoc sac̄m. Vbi r̄ndetur qz in m̄imonio s̄z duo. scz sp̄uale et hūanum qz sacrum m̄imo^m rep̄tat aliquid sp̄ualite. et aliqd humanum seu humanitas. mō sicut in m̄imo^o sunt duo sicut iā dcm ē sic ip̄m m̄imo^m ē institutum per hōiem et inspiratōem diuinā. Sed tūc ad rōem dz. qz m̄imonium non est institutum ab homine inq̄ntum hō mo. sed m̄imonium institutū est ab hōie diuinitus illuminator inq̄ntum grā sp̄s sancti in eo operabat̄.

Ultimo notādum. qz eccl̄ia militās dz eē cā hui^o copulatōis. scz. matri monij ita s̄vntus istorum vellet decipere alium vt vir mulierē et contra. tunc eccl̄ia militās non dz h̄ admittere nisi eēt cā legitima impediēs s̄c̄e p̄s dcm est de casib^o. s̄z m̄imo^m dz fieri corā eccl̄iaz testib^o p̄ntib^o publi ce seu māifeste. vt elicit ex intentōe s̄c̄e.

.i. tota p̄genies .i. viri et mulieris

Tota parentela sexus vtriusqz probabit
s̄ m̄imo^m aliq̄b^o impedimentis

Contractū reprobis casibus euacuetur
m̄imo^m s̄ vbo .i. n̄ cū alio vbo alicui^o ep̄is

Hoc de p̄senti consensu non alio stat
.i. rōnabili cā s̄ hōim .i. duciat s̄ sac̄m

Absqz p̄ia causa nemo diuorziat illum
scz vix et mulier

Unio summa duo fecit vnū. neqz quisqz
.i. segregat s̄ in carne s̄ vnū

Diuadat hoc vnū deus esse quod impat vnū

Postqz autor determinauit de m̄imonio. h̄ iā oñdit quōz q̄lit m̄imo nium dz celebrari corā q̄bus personis. Et vult tm̄ qñ sit contractū m̄imo nij per sp̄sū et sp̄sāz tunc illa dz fieri corā tota parēcla vtriusqz sex^o. ne postmodum aliq̄bus casibus posset impediri. et illa contractio cum ver^o bo de p̄ntiz non de futuro. quia alias non staret m̄imo^m nec rare tene^o et nullus hōim debet illam contractionem matrimonij sepearare nisi eēt legitima causa. tunc addit rōem. qz quod deus iunxit. hoc homo non

Summula Raymundi

sepat. sed ds non coniunxit illa duo. ergo nullus hō seperat. et si quis seperaret absqz legitima causa haberet perpetuū dolorē cū in infringeret mandatū dei.

Circa lrām est notādū. qz nullus dabet separe hos hoies absqz cā legitima et absqz aliquo casu de pdictis casibus. qz sicut deus est trinus in psonis et yn⁹ in eētia. sic etiā illi hoies sunt ynū. qz licet duo sñ in psonis. scz vir et mulier. tñ sunt ynū p copulā carnalē. qz nullus hō debet separi hos ab inuicē. quos ds glōsus iunxit. Et ergo lrā dē quos ds iunxit homo non sepat.

Secūdo notādū. qz verus pcessus et recta forma in m̄rimonio sic dē fieri postqz vir et mulier pueniūt ibi sñ ad ecclīaz cupiētes copulari. tūc vir stet pmo a dextris et mulier a sinistris. tūc ipse sacerdos pmo qrat p̄sentia suz ytro rūqz. scz an velint se mutuo in m̄rimoniū ducere. Post hoc sagax sacerdos qrat a parētelā et a pplo circūstante an sciunt casus illud m̄rimoniū ipes dientes. his itaqz factis sacerdos dicat. ego iungo tibi katherinā hāc xpi nē. vel puellā. vel viduā: vel quō noīat sup corp⁹ et aīaz et fidē tuā vt ei p̄sentis oibus dieb⁹ vite tue sicut licitū est. et vt diliges eā in p̄speris sicut in aduersis. in infirmitate. sicut in sanitate et in hoc salutē aīe tue qras et ei. p̄sentis sibi pcuras necessarias vite. et si incurat aliqd piculū corp̄is: ip̄as non deferat sicut salutē aīe tue queras. Et eadē verba sacerdos dicat cōpletē ap puellā vel viduā sñ exigentiā. ego iungo tibi hunc vir⁹ Jacobū vel quō tūc noīat sup corp⁹ tuū et aīaz tuā vt ipi sis obediens oib⁹ dieb⁹ vite tue diliges et honores et nō molestas fiduciā tuā ei adhibēs sicut tibi ipi et ab eo nunq̄ recedas. Et si incurat aliqd piculū corp̄is: sicut aīe tue salutē. hoc facto sacerdos iungat man⁹ āboz ad inuicē sic dices. ego iungo vos in noīe p̄s̄ et filij et sp̄s̄ sancti: et quos ds iunxit hoc hō non sepat absqz pia cā. et sic matrimoniū est p̄firmatū et iunctū.

Mercio est notādū. qz duodeciz sc̄casus ipedientes matrimoniū p̄trahendū et diuidētes contractū. vñ⁹. Error. conditio. votū. p̄gnatio. crimē: Qultus: dispitas. vis. ordo. ligamē. honestas. Si sis affinis vel coire neq̄ bis. Nec. socianda negant p̄nubia facta retractāt. **P**ro q̄ sciēdū. ex quo error ipedit m̄rimoniū q̄ ē p̄mus casus d̄ his duodeciz. Tūc est notādū qz error est quadruplex. scz. error p̄sone. error d̄ditōis. error fortitū. et error q̄ litatis. **I**ta p̄m⁹ error p̄sone est qz si crederē me p̄trahere cū katherina. et p̄traherē cū agatha. tūc ibi est error p̄sone: qz sumeret aliā q̄. p̄posiuit. et sic ibi matrimoniū p̄trahēdū et contractū diuideret. qz ibi ē error. **S**z p̄tra hoc arguit sic. vt habet in **B**enefi d̄ Jacob q̄ fuit plurim⁹ annis p̄ rachael et postmodū data fuit ei lyayna despecta cū fluentibus oculis. ibi fuit error p̄sone et tñ matrimoniū nō fuit ibi diminutuz. qz non fuerunt separati **S**ecūdo. p̄bat. hoc idē legit d̄ isaac qñ volebat benedicere esauū et benedixit iacob. ibi b̄ndictio fuit adimpleta in iacob et non in esauū. **E**x hoc arguit sic p̄tra eundē casum. nā sicut est d̄ b̄ndictōe. sic etiā debet esse de matrimonio. **S**ed b̄ndictio reuocari non potuit. qz nec m̄rimo^m. p̄na ē nota. s̄ maior p̄z p̄ sufficientē s̄ilitudinē. s̄ minor declarā de isaac qñ voluit b̄nd̄dicere esauū: et b̄ndixit iacob. tūc b̄ndictio non potuit reuocari a iacob:

ergo etiā debz sic esse de matrimonio. sic q non potest reuocari. Sed in oppositū arguit sic. sicut est in tractione emptionis et venditiōis sic ē in cō tractione matrimonij. sed error impedit tractū emptionis et venditiōis ideo error impedit matrimonium. Maior est nota p similitudinē. **Dis** nos pz ex eo. q si emere aurum et aliquis daret mihi cuprū. tunc tractus emendi non eēt firmus. Per hoc ad rōem pmā vbi fuit mentio facta d Jacob et Lya. ibi dicit q error psonē diuidit matrimonij dum tō consensu vtrorūq non sequitur. Unde pensus est duplex. **Pr** est consensus pcedens copulā carnalem. et alter est consensus qui sbequitur copulā carnalē. modo licet Jacob non habuit psum pcedentē carnalem copulā. tamen habuit psum sbequētem copulā carnalē ad Lyan: et ppter consensum istū quē habuit stetit ipm mrimoniū. Tunc ad rōem scdam dicit q brna est inter benedictōem et matrimonij. quia benedictio est res diuina. ergo deus voluit sic habere q quādo isaac voluit benedicere Esau q benedixit Jacob. sed ipm mrimoniū cōstitit in manu hūana. igitur cō. **Secundus** error est pditionalis est talis. q si crederem me contrahere cū libera et ipa non esset libera. tunc matrimonij non tenet. **Mer**ci error est fortune et est ille vt si crederē me phere cū diuite et ptra herē cū paupere iste error non impedit matrimonij. **Quart** error est q litatis. vt si crederē me contrahere cū virgine et contraherē cū muliere. h etiā non sepat contractū matrimonij. **Secundus** casus est votū solūne sicut est professio vt antea patuit. **Tercius** casus est conditio. qui casus concluditur in pmo. **Quartus** casus est cognatio spūalis: **Quintus** casus est crimen. quia ppter homicidiū inhibetur matrimonij. Et hoc forte sic est intelligebdum q si ecclesia timeret homicidiū futurum ex tali coniunctiōe. tunc illud crimen matrimonij dissolueret. sed nec ipse nec ipa alteri nubere posset. **Sextus** casus est disparitas cultus que impedit matrimonij. vt si vir eēt christianus. mulier do iudea. **Septimus** casus est vis. id est violentia que quādoqz etiā est grauis et impedit mrimoniū. Vnde quidā doctor de hoc cāu sic dicit. non leuis excusata vis sed qz vis aut violenta. **Octauus** casus ordo qui etiā ipedit matrimonij. **Non**us casus est ligamen quod etiam ipedit mrimoniū. et hoc est vey cuz ligamen pcedit matrimonij. quia si sbequitur ligamen non rescindit matrimonium. **Decimus** casus est honestas publica que etiam impedit matrimonium et quō illa sit. prius visum est et infra dicitur. **Undecimus** casus est alinitas. **Quoddecimus** casus est cū aliquis non pot corare. debetur carnis. **De** quibus casibus lucidius determinat postea. **Ultimo** notandum est. q quidam heretici habent errorem de matrimonio dicentes ipm matrimonij non esse sacramentū. Et arguūt sic. si ne sacramentis nemo saluari potest. sed hō potest saluari sine matrimonio. igitur matrimonij non est sacramentū. **Maiore** sic declarat. qz sine baptismo nemo saluari p̄t. et sic d alijs sacramēt. **Minorē** declarat sic. qz multi hoies sine mrimonio saluant vt notū ē. **R**idēt ppter remouere istū errorem hereticū q sacra sunt duplicia. nā qdā sunt sacra sine quibz hō saluatur. sicut est ordo. matrimonij. siue coniugij. quia si hō nunqz intraret coniugij ad huc bene saluaretur. et similiter si hō nunqz intraret ordines

Summula Hagmudi

adhuc alijs non obstantibus regnū dei adipiscit. Sed quedā sunt sacra si
ne quibus hō non p̄t saluari et est baptisimus. Et iō manifeste p̄z q̄ argum̄
tum eorū nihil concludit. q̄ dicunt logici q̄ ex puris p̄ticularib⁹ nihil se
quitur quali mō eorum argumētum p̄cedit. Sc̄do arguit sic. nullū sa
cr̄m est p̄ctm̄. sed m̄rimonium ē p̄ctm̄. q̄ m̄rimoniū non ē sac̄m. p̄nā te
net in festino. Maior patz de se. Minor p̄batur. quia in m̄rimo fit p̄ctm̄
originale. igitur. Ad argumētum r̄ndetur. q̄ minor est falsa. sed tunc
de peccato originali q̄ hoc est p̄secutiue et non p̄tractiue. quia in m̄rimo
nio considerātur tria. sc̄z. plis generatio. fides integra. et gratia consequens.
et quādo illa tria tenentur regulariter. tunc matrimonium non currit in
p̄ctm̄ nisi consecutiue.

sc̄ in m̄rimo^o sc̄ mulieri

Legittime iungi noli sibi quā violasti

i. p̄viciū sc̄ sequentes

Turpis adulteri j vicio. si tres tibi casus

i. p̄dicūt i. ministrasti sc̄ aliq̄d

Obstant hi q̄ procurasti forte venenū

i. aliq̄d file sc̄ mulierj

Aut aliquod simile. quo vir sit mortuus eius

sc̄ mulieri cupis i. in p̄tractu p̄yba de futuro

Cui iungi queris si contractare fidem dat

In nōie dñi nostri Jesu christi et sancte marie Amen

sc̄ mulier i. p̄yba d̄ p̄nti sc̄ fide

Illa tibi tecum. vel p̄sentem dat eandem

sc̄ extra lrām ponitis septē sc̄ mulieri

Casibus in reliquis poteris sibi legitimum

sc̄ iā septa de viro

Nec econuerso scribantur de muliere

¶ Superi⁹ autor determinat d̄ m̄rimo^o legitimum. hic iā determinat de
m̄rimonio illegitimum. Et diuidit in duo. nā p̄mo facit h̄ qd̄ dictū est.
Sc̄do ponit quosdā casus qui faciūt retinere mulierē q̄ comisit adulter
riū. Sc̄da ibi. Casib⁹ in reliq̄s. Et legat̄ lrā simul sic. Si aliq̄s p̄cūbit cum
muliere. cū illa nō dz p̄trahere m̄rimoniū si aliq̄s casuū occurrit de istis
Quorū p̄mus est. si vir dedit p̄sensum vel consiliū vel ministravit venenū
q̄ mulier deberet vir interficere. et illo viro sic intersecto ip̄e non dz p̄tra
here mulierē in vxorē siue m̄rimoniū cum tali muliere.

¶ Sc̄ds casus est iste. si aliqua mulier haberet virum infirmatē. et si p̄o
mittit alteri p̄yba d̄ p̄nti. q̄ post mortē sui viri velit ip̄m ducere. tunc illd̄
m̄rimoniū non tenet nisi viro mortuo. Alij sic sc̄dm casum exponūt. Lu
noli iungi isti mulieri que viro te viro dat fidem contrahendi matrimo
niū post obitum viri sui. Rōem assignāt istā. quia illa mulier te nescien
te posset virō mortem inferre. ¶ Tertius casus. si mulier p̄guit carnaliē

folio. lxxvii.

aliquē viri viro ei⁹ viuente et ducat spōsalia ad inuicē tunc illa nō tenent
 viro viuente nisi post mortē ibi sequit copula carnalis. **¶** Quidē magister
 sicut ibi casibus in reliquis dicens quosdē casus eē q̄ faciunt retinere mu-
 lierē adulterā volens tm̄. si vxor alicui⁹ cōmisit adulteriū ita q̄ vir ei⁹ nesci-
 at si tunc aliq̄s illoꝝ casuū q̄ sequunt̄ infuerit. tūc oꝝ q̄ talis vxorē suā
 repudiatā reſuat. Quoz casuū p̄mus est iste. si vir fornicator ē vt mulie-
 er tunc vir non p̄ vxorē suā repudiare. Et ratio est ista: qz ibi ars deludic̄
 arte. vñ Latho. **¶** In quoqz fac simile. Scd̄s casus est iste. si vir alicui⁹ mu-
 lieris p̄ſenſerit vel inſcrip̄t ip̄a faceret adulteriū quocunqz mō hoc fit.
 siue sit coacto mō siue p̄pter inopiā. siue p̄pter mandatū ſupioris vbelz
 regis vel p̄ncipis. tunc vir ip̄am reputare non p̄t. **¶** Tertius casus est iste.
 si ip̄a mulier latenter facit adulteriū ita q̄ maritus eius non p̄t p̄ducere
 testimoniū de hm̄o facto tunc non p̄t repudiare ip̄am. **¶** Quartus casus
 ē. si ip̄a mulier absqz velle suo violentē ē opp̄ſa tūc itē vir nō dz repudia-
 re ip̄am. **¶** Quint⁹ casus est iste. si ip̄a mulier credit vix obijſſe et cōmittat
 adulteriū cū extraneo. viro autē p̄cipiente adhuc nō dz eā dimittere. **¶** Sex-
 tus casus est iste. si vir cognouit eā postq̄ ſciuit eā fornicatā aliunde ad
 huc eā non dz dimittere. **¶** Septim⁹ casus est iste. si vir longe est v̄ recess
 ſit a muliere et hoc p̄ longū ſpaciū t̄pis ita q̄ mulier nimis v̄tutur p̄t viri
 abſtinentiā ita cōmittit adulteriū. tunc ip̄e vir adhuc nō hz eā dimittere
 mō ſi ex his om̄ib⁹ casibus aliq̄s ſolū vñ impediret tūc vxorē adulterā n̄
 p̄t dimittere. **¶** Virō null⁹ casuum iā dictoz affuerit vxorē adulterā licite
 p̄t repudiare nō tū ex ſuſcipius voluntate ſed ex p̄ſenſu ſuoz ſupiorz et cor-
 rā eccleſiam militanti. **¶** **¶** Tē ſciendū q̄ doctores ſacre ſcripture ſup addūt
 octauū casum videlz iſtū. quādo vir infidelis p̄uertit ad fidē catholicam
 muliere manente infidelitatez hec mulier ſi ducat aliū poſtea et cō-
 mittit ad fidem catholicā. tunc p̄mus vir tenet eā trāſſumere
¶ **¶** Item notādū. q̄ ex lr̄a autoris trahit talis doctrina. q̄ ſi aliq̄s habia-
 erit p̄cubinā et aliq̄s illoꝝ casuū in lr̄a enumeratoꝝ affuerit tūc ip̄e cū ea
 matrimoniū p̄trahere non p̄t. Si autē aliq̄s illoꝝ casuū n̄ impediret tunc
 ip̄e cū ea m̄imoniū p̄trahere p̄t. Et ſic eodē mō intelligendū ē de muli-
 ere ſicut de viro. **¶** **¶** Tē notandū ſicut habet ex lr̄a ex iure q̄ ſi aliq̄s ha-
 buerit vxorem q̄ cōmiſerat adulteriū quod cū testimoniū p̄bari p̄t tunc
 p̄t ip̄am repudiare ab iſta p̄t ſepari ſic tū q̄ hoc fiat ex p̄ſenſu ſupioruz et
 corā eccleſia militate. **¶** **¶** Ultimo notandū p̄ modū dubitatōis v̄t aliq̄s
 cognoscens aliquā mulierē carnaliter vxore ſua viuente an tunc ille p̄
 ſte vxore ſua mortua poteſt p̄trahere matrimoniū cū illa quā pus cog-
 nit. **¶** **¶** Et videt q̄ non. qz affinitas impedit m̄imoniū. ſed affinitas ē cog-
 gnatio p̄ueniēs ex copula carnalīz ibi fuerat copula carnalis. qz ibi vir et
 mulier vniti erāt p̄ copulā carnalē. q̄ ibi fuit copula affinitatē p̄ p̄ns nō
 p̄nt ſe ſumere in m̄imoniū qd̄ fuit p̄bandū. Ad hoc dubiū reſpondetur
 q̄ licite poſſunt trahere matrimoniū dū aliq̄s illoꝝ triū casuū p̄moz nō
 affuerit tūc impedit m̄imoniū. **¶** **¶** S̄ tūc ad rōez dz. q̄ copula carnal̄ ille
 gittime nō facit affinitatē q̄ ad bonā famā vel ſic r̄ndet fm̄ aliq̄s q̄ int̄ iſta
 non est affinitas. qz affinitas est inter diuerſas perſonas ſed hic nō ſunt
 diuerſe p̄ſone qz vir et mulier ſunt vnū p̄ copulam carnalē. vel aliter dicit

Summula ragnmudi

q̄ ibi est affinitas: illa affinitas est occulta: de occultis non iudicat ecclesia aliter d̄: talis affinitas bñ impedit m̄rimo^m p̄trahendū cū cōsanguinea adulterez tñ nō impedit m̄rimoniū p̄trahi cū ip̄a adultera p̄ se. Et hoc tunc vlyter dubitat. vtz aliquis inficiens possit trahere m̄rimo^m cū vxo re interfecti. R̄ndetur q̄ sic. q̄ talis interfecto: forte nunq̄ cogitavit de m̄rimonio p̄trahendo cū tali muliere siue femina.

Si potes abstineas prima muliere sepulta
s̄ si potes caste viuere s̄ in m̄rimonio luxuria impugri
Et si non melius est nubere q̄ nimis vzi

C In ista pte autor ponit q̄dā documēta siue q̄sdā p̄suasiones circa ip̄m m̄rimo^m. Et d̄ sic. Si aliq̄s habuerit vxorē et ista diuina p̄missioe morit si tal̄ p̄t se abstinere a libidine et a coitu nullo ducat aliā vxorē. Si at vir nō p̄t se abstinere meli⁹ vtz ducat aliā vxorē q̄ q̄ nimis a p̄cupiscētia carnali pugneret. q̄ meli⁹ ē nubere q̄ nimis vzi. i. a luxuria impugri.

C Circa h̄am nota autor ponit vñā p̄suasione q̄ vir mortua muliere p̄ ma aliā nō ducat. Rō ē ista. q̄ melior est stat⁹ castroz q̄ iugatoz nā h̄m triplicē statū dat triplex fruct⁹ vtz vzi b̄ dat ceteris fruct⁹. viduat. serage sim⁹. et iugatis tricesim⁹. Et q̄ si aliq̄s se p̄t abstinere mag⁹ p̄miū p̄cti. si at abstinere nō p̄t. p̄p̄ antiquāz malā p̄suetudinē tunc meli⁹ ē eū nubere q̄ nimis vzi in luxuria vt d̄ Apl̄s. q̄ tunc forte cōmitteret maiora p̄ctā. **C** Et d̄ Apl̄s. Si nō caste tñ caute: h̄ sic exponit d̄ m̄rimo^m in quo hō sit caut⁹ q̄ m̄rimo^m est intentū p̄p̄ fornicatioe euitābā sed tñ h̄ dictū Apl̄i aliq̄ exponit dicētes. si nō caste tñ caute. i. in loco secreto vtz in angulo h̄ h̄ nō valet q̄ vbiq̄z p̄mittit extra m̄rimo^m sp̄ est p̄ctm̄ mortale vñ **P**roph̄a. fornicatores et adulteros iudicabit dñs. **S**z aliq̄doctores pōberāt illa vba. meli⁹ ē nubere q̄ vzi inferētes ex h̄. q̄ nubere ē bonū q̄ ois p̄p̄tū p̄supponit positū dici d̄ ambob⁹ p̄p̄tis ibi r̄ndet vt dicūt logici. q̄ compatiuus capis dupl̄ p̄p̄e ip̄o p̄e. p̄p̄e capiēdo tūc p̄suppōit positū dici d̄ ābob⁹. p̄p̄tū ip̄o p̄p̄o tūc nō oze sic sumit h̄z in alijs p̄silibus orōnib⁹ vt ibi fides ch̄riana ē melior iudaica. **C** **I**te notādū. q̄ bonū est p̄m̄ vxore mortua vzi abstinere ita q̄ aliā nō ducat. rō ē ista. nā si aliā ducat perit bigam⁹ efficit et p̄ p̄ns inabilis ad susceptōez sacroz ordinū vñ d̄ bigamus d̄ a bis. i. duoz gama mulier q̄ si duas h̄ns mulieres. **I**te notādū q̄ in isto sacro sc̄ tria s̄ in alijs sacris. scilz sac̄m res sac̄i sac̄m et res sac̄i et res sac̄m s̄ sac̄m s̄ sac̄m tñ ē p̄gn⁹ exterior vtz p̄iunctio p̄ euidētia signa sc̄ta: s̄ res sac̄i tñ ē duplex scz p̄maria et grā q̄ sac̄ hōie: decliare a malo et facere bonū **A**lia ē sc̄daria et signū vniōis ch̄ri eccle. q̄ sic se vir semel dispōsavit mulieri. sic ch̄s semel se spōsavit eccle. **C** **L**ui⁹ caput ip̄e ē h̄ sac̄i et res sac̄i est aiaz p̄iunctioz corpis indiuisib. lio vniō. q̄ tūc hō intrat m̄rimoniū ad fornicatioem euitandū ad p̄lis gnatioem **C** **V**ltimo nota dictū ē supra q̄ error est vna p̄ditio m̄rimoniū impediēs. p̄ quo dubitat vtz nobilitas impediāt m̄rimoniū p̄trahendū et diminiuat p̄tractū. **E**tz i d̄et q̄ sic. q̄ h̄m m̄r̄m̄ si aliq̄s p̄trahit cū nobili et talis nō ē nobilis nō valet p̄tract⁹. q̄ sequit⁹ q̄ nobilitas impediāt m̄rimoniū h̄m in oppositū tū arguit sic. accētia nō impediūt m̄rimon^m sed nobilitas est accētia. igit̄ et

Winoz nota ē d̄ seē s̄fir maior. Ad h̄ dubiū r̄ndet̄ q̄ in matrimonio sunt
 duo scz c̄ntialia e acc̄ntialia. c̄ntialia s̄ymatiaz forma. materia e plona
 forma x̄o ēvno aiay indiuibilibis e talia impediūt m̄rimoniū. s̄ acc̄ntia
 s̄ nobilitas e diuities talia nō impediūt matrimoniu sed tunc ad rōem
 possit dici q̄ de nobilitate dupl̄r loqm̄ur. vno capim⁹ nobilitatē p̄ s̄bico
 cto nobilitatē h̄ ipedit m̄rimoniū. vbi gr̄a. Si credere me cōtrahere cū p̄
 sona nobilit̄r traderz plona iḡbil̄. h̄ ipedit m̄rimoniū e h̄ pbat rōne p̄ma.
 Si at loqm̄ur d̄ nobilitate s̄bicti h̄ ipedit m̄rimoniū. e h̄ pbat rōe sc̄ia.
 .i. deputata tpa .i. dan̄t. i. in q̄b⁹. s̄ m̄rimoniū

Tempora certa patent quibus hoc liceat celebrari

.i. repies. s̄ casus .i. nō debito p̄cessu

Inuenies plures q̄uis non ordine recto

.i. m̄rimoniij s̄b̄iudim⁹ s̄ casus

Casus coniugij nunc nos distinguimus hos sic

s̄ vir .i. mortue mulieris .i. p̄ntela

Tu de defuncte mulieris sanguine nullam

.i. mulierē .i. accipias s̄ ducat vir de p̄genie sui viri mortui

Uxorē ducas econuerso nec et illa

¶ Hic autor oñdit in q̄b⁹ p̄tib⁹ an licitū sit celebrare m̄rimoniū. Et biui
 dit illa ps in duas p̄tes. p̄o fac qd̄ d̄m̄ ē. 2o excusat se d̄ q̄b⁹ insufficientia.
 ibi. inuenies p̄tes. p̄o de hic. q̄ sp̄salia p̄nt fieri ei tpe ani. solennitas at̄ nu
 ptiaz e copula carnal̄ in certis p̄tib⁹ p̄hibet. p̄mū tps p̄hibitū ē ab aduētū
 d̄n̄i vsqz ad octauā epyphanie. Scdm̄ tps e a q̄dragesima vsqz ad octauā
 p̄nt fieri ab alciē d̄e d̄n̄i vsqz ad octauā trinitatē. In oib⁹ alijs t̄tib⁹
 p̄nt fieri solēnitates nuptiaz imo p̄sone que s̄ m̄rimonalit̄ cōiūct̄e h̄is
 t̄tib⁹ d̄nt eē caste. Et de vlt̄eri⁹ e tibi nō op⁹ e volēs t̄m̄ q̄ ista tpa in n̄l̄o scrip
 to rep̄ntari d̄nt rō ē illa. q̄ ista tpa infringunt qz in septuagesima e i ad
 uētū d̄ni multotiēs s̄iūt solēnitates m̄rimoniij qd̄ t̄m̄ d̄ iure nō dz fieri. et
 cū illa tpa infringūt. igit̄ autor h̄ nōiatim explicat ista festa. Et s̄b̄dit ali
 um casum dicēs. si vxor alicui⁹ in orit̄ talis aliā n̄ dz ducere d̄ stirpe p̄me
 vxoris s̄ alienā sic econuerso. si vir mortū mulier n̄ dz aliq̄e ducere de stir
 pe p̄m̄i viri. **¶** Q̄ir cal̄rām notādū. ista tria h̄ enūerata festa ipediūt m̄ri
 moniū s̄z n̄ diminuūt cōtractū e s̄z h̄is t̄tib⁹ solennitas fieri n̄ dz t̄m̄ si sit
 matrimoniu eqz b̄n̄ dz h̄uarie nō rūpi siue diminiui. Sc̄do notādū q̄ ist̄
 t̄tib⁹ n̄ posse m̄rimoniū attentari intelligit̄ dupl̄r. vno q̄ntū ad m̄rimo
 niale cōtractū. alio q̄ntū ad solēnitates nuptiaz. p̄mo possit fieri singul̄
 t̄tib⁹ s̄z 2o n̄. rō ē ista. qz solēnitates nuptiaz ipediūt hoies i deuotōe s̄z qz
 ist̄ t̄tib⁹ hoies magd̄nt eē deuotie ad h̄uiciū dei p̄pati q̄ alijs t̄tib⁹. s̄
 h̄mōi solēnitates p̄hibent e n̄ solū solēnitates nuptiaz s̄z et̄ matrimonia
 les. Mercio notādū q̄cunqz tpe sit cōtract⁹ m̄rimoniij s̄z ab̄it siue sit t̄tib⁹
 bus in d̄ict̄ e sacr̄ siue n̄ nisi aliq̄ cā legit̄tia p̄cesserit. p̄t̄ quā stare nō p̄t̄.
 D̄n̄i seq̄t q̄ tpe nec̄itat̄ t̄tūc̄ sp̄ cōiugij p̄ celebrari siue t̄tib⁹ in d̄ict̄ siue n̄.
 nō ponat q̄ int̄ aliq̄e maiculū e puellā sc̄tā eēt sp̄salia e ipe n̄ possit se
 ab̄stinere in t̄tib⁹ illis nisi cum vx̄gine sua cōcūberet tales possunt celebra
 re m̄rimoniū in cū cōsensu sup̄ioris p̄pter sc̄d̄aluz e opprobriū euitādū.

Summula Raymundi

Quarto notandū. supius dictū est q̄ p̄ditio est sc̄ds casus impediens m̄rimoniū p̄trahendū & diminuens p̄tractū. Pro quo sciendū. q̄ cōditio est duplex. quedā licita & possibilis. alia est illicita & impossibilis. p̄ma p̄ditio impedit m̄rimoniū v̄bigrā. Si aliquis vult p̄trahere cum aliqua & dicit ego accipiā te in vxore si dederis mihi centū marcas vel sic. ego ducā te in vxore si placeat meis parentibus mō si talis non pecuniā promissam dat vel si recedit a p̄misso illud impedit matrimonii p̄trahendū. s̄ si cōsecuta est copula carnalis tunc talis cōditio nō impedit matrimonii p̄trahendū. Sic fuit in illo cāu quando dico si parentibus meis placeat. tunc ibi non est m̄rimoniū sed sp̄salia rūpūnt p̄ p̄ditōem licitā & possibile. Alia ē p̄ditio illicita & impossibilis ē duplex vel em̄ ē inf̄ vx̄ m̄rimoniū vel non. si nō tūc talis p̄ditio nō impedit m̄rimoniū v̄bigrā. q̄n dico ego accipiā te in vxore si dederis mihi aureū montē ista p̄ditio ē illicita & impossibilis nō diminiuit m̄rimoniū iā p̄tractū nec impedit p̄hendū. Alia est p̄ditio illicita p̄tra v̄m m̄rimoniū. v̄bigrā. q̄n dico ego accipiā te in vxorem si admittere velis multos amatores p̄p̄ pecuniā illd̄ impedit m̄rimoniū p̄trahendū non s̄secuta copula carnali s̄ si s̄secuta ē copula carnalis tūc nō impedit m̄rimoniū p̄trahendū nec diminiuit p̄tractū **U**ltimo notandū. q̄ circa m̄rimoniū non d̄z aliud fieri siue exerceri nisi q̄ licitū ēz qd̄ nō ē p̄tra statuta eccl̄ie sic q̄ amic̄ n̄ sumat ei⁹ amicā: q̄ si h̄ fieri tūc interv̄ȳz mulierē deberet celebrare diuortii qd̄ n̄ d̄m̄ ēz h̄ in q̄ntū se legitime ducūt in thoro legitimo. Et h̄ m̄gr̄ manifeste innuit in textu v̄bi vult q̄ null⁹ viror̄ d̄z ducere aliquā mulierē de stirpe siue p̄san guinitate siue mulier⁹ mortue. sed d̄z ducere mulierē de aliena p̄genie et sic eodē mō mulier faciet si vir ei⁹ transfit in viam carnis v̄niuerse & h̄ tan

^{s̄ aliq̄s .i. in loco secreto} ^{s̄ m̄rimoniū}

Si vir in occulto solus ducat mulierem

^{s̄ v̄ba .i. voti d̄sp̄satis} ^{cōmittit}

Et de presenti sponsalis pactio fiat

^{.i. n̄cariū .i. p̄ aliq̄s v̄sus .i. manifestari}

Sed tibi non opus est reliquo scripto referari

^{.i. p̄iunctio} ^{s̄ amboꝝ} ^{.i. sequit̄}

Copula carnalis sed consensum comitetur

^{s̄ mulier} ^{s̄ om̄ipotēti} ^{.i. vxor}

Hec coram domino sua coniunx esse probatur

^{s̄ mulierē .i. testimonio} ^{s̄ talis vir .i. decipe}

Hanc quia teste caret si defraudare laborat

^{.i. capiēdo .i. aliā mulierē .i. in facie eccl̄ie .i. corā p̄plo}

Ducendo reliquam solemniter et manifeste

^{.i. admittit .i. christianitas} ^{s̄ vir} ^{s̄ muliere}

Sustinet ecclesia q̄ et ille recedit ab illa

^{.i. trāsibit} ^{s̄ suis} ^{s̄ redēptōis. tal̄ illusor̄ .i. ab c̄nas b̄natiōis}

Ibis pro meretricis siue spe deceptor ad oculos

Postquam auctor determinavit de matrimonio manifesto. h. p. n. determinat de matrimonio clandestino occulto. Et dividit in duas partes secundum quod ponit duos casus. partes patebunt in processu. Dicitur primo sic. si aliquis masculus duxerit aliquam femellam in occulto. scilicet nec coram ecclesia. nec coram populo. sed absentibus testibus et pacto spoualibus. id est. votum dispensationis fiat propter penitentiam tempore siue copula carnalis sequatur siue non. talis error sua coram deo. Sed si forte ipse defraudare vult et dimittere ex quo caret testimonio et ducat aliam in facie ecclesie manifeste coram populo prima dimissa. Et tunc licet ecclesia militans habeat misericordiam tamen ob hoc talis illorum sophista quod prima dimisit penitentiam in inferno habitabit.

¶ Notandum est pro maiori intellectu licet est sciendum. quod quodam iurisperiti ponunt tale casum circa declarationem scilicet. quod si sit aliquis vir qui contraxit matrimonium secreta cum aliqua puella propter penitentiam secuta copula carnali ecclesie coram viris idoneis testibus penitentibus. tunc prima est error sua coram deo glorioso. Secundo coram populo. Nunc postea ipse cogitans se male fecisse et considerans peccatum suum esse magnum vadit et confiteatur. Et ponit alterius quod confiteatur officii alii. et talis dat ei consilium dicendo. si vis saluare animam tuam debes redire ad primam dimittere secundam. et tunc alterius ponit. quod mulier secunda citat eum ad iudicium. quod secundum matrimonium est solenniter et manifeste celebratum in facie ecclesie coram testibus idoneis penitentibus non. igitur tunc a tali iudice compellatur ad secundam dimittere primam. et hoc fit propter solennitatem celebratam. modo idem iudex dicit quod non debet manere circa primam. et hoc in professione. et tamen iudicat eum manere circa secundam in iudicio propter penitentiam testium. tunc dubitatur quod illoque ille faceret debet redire ad primam. sed in iudicio dicitur oppositum. scilicet quod transferat se ad secundam quod contraxit cum ea matrimonium manifeste. Et videtur esse contradictio. Ad hoc dubium iurisperiti sic respondunt. quod ibi non est contradictio capientes fundamentum ex logica. quod dicunt logici. quod per contradictionem debet fieri ad idem sed sic non est hic. Ratio est ista: quod idem in quantum idem non dicitur illud ambo. nam in professione officialis sedet loco dei et dat consilium in foro conscientie. Sed officialis in iudicio sedet sicut minister ecclesie iudicat secundum formam manifestationis et conscientie. Et sic manifeste videtur quod ibi non est contradictio: Sed diceret quod tamen ille debet facere si officialis propter excessum excommunicaret eum. Respondet quod tunc videtur quod aliquis excedat mandatum ecclesie seu iudicis quod quod transgrediacur dei preceptum. quod cum prima est factum verum matrimonium licet secretum fuit et non in facie ecclesie celebratum.

¶ Secundo notandum est. quod matrimonium est duplex. Nam aliquid est clandestinum siue secretum. et aliquod est matrimonium manifestum siue publicum. Clandestinum est quod fit secreta solum inter contrahentes. licet manifestum est quod manifeste fit in facie ecclesie pluribus viris idoneis mulieribus penitentibus. Et dicitur illa duo matrimonia sic. Quia matrimonium manifestum habet tale privilegium quod si postea probaretur aliquid impedimentum vel affinitas vel aliquid simile. sic quod ibi celebratur diuortium tunc nihilominus omnes pueri existunt. et hoc propter honorem matrimonij manifesti. sed matrimonium clandestinum tale privilegium non habet. quod postea probaretur aliquid impedimentum propter quod sepentur. tunc omnes pueri nati essent illegitimi.

Summula ragnundi

s^o p^otestatōe p^otract^o

Vox nihil vna valet duo testes ad minus assint
.i. castevivat .i. valeat honesta r^o p^oba

Semina contineat q^o possit salva manere
s^o viri .i. cupit .i. vir^o ducere

Istius si vult post mortem nubere nubat
s^o ex^o s^o vir. m^olierē decepsisse rogās mulierē

Si contritus hic hanc dolet illulisse perens quam
.i. in facie ecc^olie .i. pactū

Deseruit. scio q^o solemniter est celebratum
.i. diminui s^o testib^o

Non reuocare potest nisi testibus hoc pagatur
.i. lapsus tue deceptōis

Unde ruina tue fraudis tibi sit eris et cui
.i. p^omissionē q^o ad cognitōem carnalē. s^o vxor

Dum fidem dederis tua non erit. vsq^o secunda
s^o sc^oda muliere s^o m^olier

Mortua sit nec ab hac coitum queras. quia p^oma
s^o vxor s^o mulierē .i. p^ohibēte

Est tua. q^onis ad hanc nequeas in hibe te venire
s^o sc^ota s^o vxor

Ecclesia: quia stat hic pro muliere secunda
.i. suadeo s^o tu securi^o recebas s^o remote

Consulo q^o potius discedas cum muliere
.i. in patria .i. cū sc^oda vxore

Prima quāq^o domi maneas cum posteriore
s^o ex^o s^o vir

Conscius ipse sui facti sibi subueniat sic
.i. defraudatōez .i. deceptōem s^o cū aliq^o puella

Fraudez siue dolum licet intendit manifeste
s^o in tali defraudatōe s^o a tali

Sponsa quā ducit erit hic sua non reuocatur
.i. p^oma relinq^o s^o mulierē

Pena sue fraudis sit q^o non deserit ipam

Hic autor ponit aliū casum cū h^o ondes modū prestābim^o imonium clādelinū cū hoc magis declarās casum p^otractū. Et vult p^omo q^o m^olier n̄ p^ot p^otestari p^otractū cū vno teste sed o^oz q^o ad min^o sunt duo testes idonei. Tūc s^odit doctrinā q^o ad mulierē deceptā q^o talis est. talis deceptor: pheniter in inferno habitabit. z ista p^oma vxor: casta p^omaneat z ipo de testore viuente aliū nō ducat. q^o ipse est marit^o eius corā dō. sed post mortem ei^o p^ot ducere alium si vult; sed tū ille illulor q^o p^oma dimissa z defraudata du^o

fit aliam vltimo con sciens peccati sui veniens ad p̄mā dolens ip̄am illu
fisse petens instāter vt ip̄i ignoscat excessus suos. nā tūc ecclia non p̄mit
tit vt dimittat secundā vxorē. quā in facie ecclie duxit solēniē. Et iō ip̄am
non p̄t dimittere s; abducto testimonio q̄ p̄mā fuit vxor: sua secreta tūc
talis erit pena ei? q̄ illa p̄mā quā defraudauit non erit vxor sua q̄ ab coi
tū. s; sit vxor sua corā deo tū non in facie ecclie duxit eā. igit nec p̄t ip̄am
iterato ducere donec secunda (quā in facie ecclie duxit) mortua sit. Sic
etiā nec querat coitum a sc̄da. qz ip̄a non est vxor: sua sed p̄mā quīs tamē
non p̄t ip̄e matrimonialiter redire de secunda ad p̄mā. qz ecclia hoc n̄
p̄mittit: z sic ip̄e manendo cum secunda animam suam eternalr dānat.
ergo d̄t autor consultiue z dat tale consiliū q̄ potius dimittēdo secūbā
creat terrā cuz p̄mā ad longinquā distāciam z leuicem nutriunt q̄ q̄
maneat domi cum posteriori. Et sic potest saluare aiaz suā z a se nō.

¶ Subdit ponendo alium casum z vult tm̄. si aliquis intēdit defrauda
re aliquā puellā. siue intendit fraudem vel dolum cum aliqua puella le
gittimādo z quīs sp̄sam postea ducit manifeste tūc hec id est p̄mā erit
vxor: sua z non reuocat a p̄mā. Et pena siue fraudis sit ista qz nō derelin
quat p̄mā. vel fm̄ aliquos lra sic legitur. Si aliq̄s eēt qui libent rtraher
ret cum aliqua liberat forte ip̄am alio mō cognoscere non p̄t nisi p̄mit
teret corā aliquib? testibus q̄ velit eam ducere z ista p̄sentiens ita qz copu
la carnalis lequitur. tunc postq̄ istā cognouit qz de intēdoe sua nō sus
cit qz ip̄am ducere vellet. z forte vellet se saluare p̄ hoc qz ad m̄fimonii re
quirit p̄sensu vtriusqz. sed volūtas ei? nō fuit eā velle ducere. iō r̄de istius
vult eam repudiare. Tunc littera vult qz ip̄e non potest se p̄ hoc saluare.
imo ecclia militans cogit ip̄m qz ip̄am conseruat p̄ vxorē sua. quia probu
cere testimonium potest. z pena sua fraudis erit qz nullo modo ip̄as des
serat seu deponat. quia vxor: sua est. Et licet de intētionē sua non fuit
ip̄am velle ducere. quia testes z ecclia militans ad talem vniōnem ip̄m
compellunt. illa est lectura secunda. sed tamen p̄mā magis videt eē d̄ in
tētoe p̄ntis littere.

¶ Circa lram est notādū. qz si aliquis contraheret puellā cū fraude siue
cū dolo. scz qz diceret ego sumā te in vxorē meā p̄be mihi copulā carnalē
ip̄a aut credens vbi suis. z sup hoc dat ei copulā carnalē ip̄e at non intē
dens eam obfuarē postmodum in facie ecclie corā viris idoneis mit
teret sibi alterā dispensare. Tunc illa p̄mā quem ita primo defraudauit
sua vxor est corā deo z coram ecclie cū illa defraudatio sit testib? p̄ntib?.

¶ Secdo est notādū. si quis diceret in illo cāu. tamē in m̄fimonio debz
p̄curare volūtas vtrorūqz. sed ego nunq̄ habui voluntatē qz eā scilz p̄
mā volui sumere in m̄fimonium. v̄ videtur qz possum eaz repudare. Ab
hoc r̄ndetur qz ecclia militans eum cogit qz eam sumat p̄ vxorē. Quia
ficta fraus non concurrit ad m̄fimonium nec infringit illud. quia ecclie
iudicat de manifestis. z solus deus de occultis. Et iō bñ in facie ecclie
d̄t. ego sumā te in vxorē. tunc ex istis verbis elicit qz ecclia iudicat
videlz qz illa sit vxor: ei? dūm d̄ p̄sensu z volūtas de ore vtrorūqz p̄sequit.
Nā ecclia militans non iudicat de illis que intus in mēte includuntur
Sed solus deus illa hz iudicare.

Summula Raymundi

¶ Tercio notandū. sicut supius dictū est. tunc votū et est vnus casus q̄ impedit matrimoniu p̄trahendū et diminuit p̄tractū ¶ Pro q̄ est sciendū q̄ votū ē duplex simplex vidēz solēne. votū solēne est qd̄ fit cū aliq̄ solēnitate. vñ d̄t Joānes andree q̄ votū solēne fit p̄ susceptōem ordinū sacroz vbi grā. Si aliq̄ p̄traheret sp̄salia cū aliq̄ si nō nouisset eā carnali. et si votū eēt factū p̄ eo q̄ deberet fieri claustralis Et si d̄ illo postea informa ref̄ tūc ibi p̄t fieri diuortiu qñ intrat claustrū. Sed votū simplex est qd̄ fit sine solēnitate. vt si aliq̄s in corde suo vouens obhuare castitatez tale votū non impedit matrimoniu p̄tractū. s̄ tñ votū solēne impedit m̄rimoniū p̄trahendū et diminuit contractū. Sic d̄cm̄ est q̄ votū simplex castitatis nō diminuit m̄rimoniū p̄tractū. Cōtra hoc instat sic. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹ q̄ ad vinculū min⁹. sed vinculū p̄tinentie est mai⁹ vinculo matrimonij. igit̄ magis ligat̄ ad castitatez q̄ ad m̄rimoniū. Maior est nota. sed minor p̄bat̄. qz p̄tinentia et castitas p̄mittunt̄ dō s̄loso. sed m̄rimoniū p̄mittit̄ hōi. igit̄ ec̄. ¶ Scdo arguit̄ sic p̄tra idē. Iste tract⁹ nō valet in q̄ implicat̄ pctm̄ mortale. sed in m̄rimonio implicat̄ pctm̄ mortale igit̄ nō vñ. Maior ē nota. qz facta excludūt om̄ia pctā mortalia. Sed minor p̄bat̄. qz q̄cunqz iste petit̄ thoz. tunc peccat̄ mortalr̄ ¶ Tercio sic arguit̄. plus ē timendū p̄ceptū dei q̄ p̄ceptū ecclie. sed p̄ceptū ecclie diminiuit matrimoniu. id̄ etiā p̄ceptū dei qd̄ ē votū simplex. p̄missum. Maior est nota d̄ se. sed minor p̄bat̄. qz affinitas est p̄ceptū ecclie. et hec diminuit̄ matrimoniu. Et p̄ceptū dei qd̄ est votū simplex.

¶ Pic circa istū casum est notandū sicut d̄cm̄ ē supius tūc votū simplex impedit m̄rimoniū p̄trahendū de futuro. s̄ nō diminuit̄ p̄tractū iā d̄ p̄nti s̄ secuta copula carnali. Rō hui⁹ ē. sic dicūt doctores. qz in voto simplici solū vnū p̄currit. scz p̄missio. et post illā p̄missionē adhuc p̄t eē d̄s illi⁹ rei p̄missi. qz simplex p̄missio nō trāfert̄ d̄m̄ rei p̄missi. Et votū simplex solū impedit matrimoniu p̄trahendū sed non diminuit̄ p̄tractū. S̄ in voto solēni s̄ duo. scz p̄missio et donatio. p̄missio qz p̄mittit̄ donatio. qz donat̄ trāfert̄ volūtate in manū alteri⁹ et in alteri⁹ p̄tate. sic eodem mō in m̄rimonio s̄ duo. scilz donatio. qz donat̄ se vroz. et rei p̄missio et ē ibi. qz p̄mittit̄ eā ducere. Et Et votū solēne impedit m̄rimoniū d̄hēdū et diminuit̄ p̄tractū m̄rimoniū. qz h̄z in se duo. scz p̄missionē et donatōez. S̄ votū simplex solū vnū illoz facit. nā tale votū simplex nō diminuit̄ p̄tractum m̄rimoniū. s̄ impedit̄ solū p̄trahendū. qz h̄z in se solū vnū. scz p̄missionēz mō tūc sic d̄ isto d̄ q̄ p̄traxit̄ m̄rimoniū. isto mō tal̄ n̄ petit̄ thoz. qz q̄tiel̄ cūqz perierit̄ mortalr̄ peccat̄. s̄ si petit̄ m̄lier tunc d̄z reddere debitu cūz cordis amaritudine. Tūc ad rōes in oppo^m r̄ndē p̄mo ad p̄mā qñ arguit̄. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹. ec̄. p̄cedit̄ maior ad bonū intellectū. s̄ cūz d̄ in minori q̄ vinculū p̄tinentie sit mai⁹ vinculo matrimonij. R̄r̄ q̄ illud est vey q̄ ad illū cui p̄mittit̄. qz p̄tinentia et castitas dō p̄mittunt̄ m̄rimoniū aut̄ hōi sed quo ad matrimoniu tūc mai⁹ ē vinculū matrimonij. qz in m̄rimonio s̄ duo. scz donatio. qz vir dat̄ fidē m̄lieri ibi est p̄missio qz p̄mittit̄ eā ducere. sed in simplici voto est vnū solum. scz p̄missio. igitur ec̄. Ad rōem scdam qñ arguit̄ iste tract⁹ nō valet in q̄ implicatur pctm̄ mortale. R̄ndē q̄ h̄ ē vey. put̄ petit̄ debitu. qz tūc peccat̄ mortalr̄. Si aut̄

non petit sed obzve rebbat ad petitoem mulieris tuc n̄ peccat mortaf. sz
tū quotienscunqz dz reddere tūc illd dz facere cū cordis amaritudine.

CAd scdam roem qn̄ arguit. plus est timēdū pceptū dei q̄ ecclie. Non
cedat maiorz ad pclusionē finalē dicat q̄ votū simplex nō est pceptū sic
q̄ diminuat infirmonū ptractū. sed votū solenne bene.

.i. mulierē s̄ p̄ sanguinitatis

Sponsam ducendi tibi linea quinta dat ausum

.i. de ppria p̄geniei s̄ dcm̄ s̄ q̄ntā lineā in 2° 3° e q̄to gradibz

Sanguine de propo. quod nō concedimus infra

s̄ p̄ sanguinitatē exites s̄ vir s̄ vir

Inqz gradu quarto consistentes ego vel tu

.i. copulamur

Non aliquo casu mulieri iungimur vni

Superius magister determinavit de multz casibz matrimonij. hic p̄r ps
sequit de linea p̄ sanguinitatis. sz in quo gradu siue in q̄ linea p̄ trahi
matrimonij. Et diuidit illa ps in duas ptes. Nā in p̄ma autor facit h̄
quod dictū est. In scda parte autor ponit quosdaz casus. Scda ps. ibi.

Mortua si tua sit. Quantū ad p̄mā p̄tē m̄gr̄ vult tm̄ q̄ institutū est in
iure q̄ nullū in m̄firmonū ducat aliquā virginē v̄ mulierē que est in scdo
vel tercio vel q̄rto gradu p̄ sanguinitatē. sed bene quinta linea dat tibi au
sum. i. licentiā dispōlandi siue ducendi vxorē aliquā de sanguine p̄po vel
de p̄genie ppria. et si aliquo mō essent aliqui infra istā lineam illi non dnt
disponere mutuo. q̄ ego vir et tu vir exites in quarto gradu p̄ sanguinis
tatis nullo mō possumus v̄nā vxorē ducere s̄m successiōē t̄pis in p̄ma
scda. tertia. vel quarta linea. Etiam si euenerit q̄ ego et tu essemus in ter
cio vel q̄rto ḡdu p̄ sanguinitatis et tu morieris tunc ego vxorē tuā relicta
nō possum sumere. sz si ego essez in q̄nto ḡdu et tu i q̄rto tūc h̄ posset fieri

Circa lrām notādū. ex lrā autoris colligit q̄ aliq̄ vir in p̄mo. scdo. ter
cio. vel in quarto gradu exis p̄t ducere aliquā mulierē vel virginē que ē
in quinto gradu. Et rō est ista. qz inter ipos non est aliqua cognatio.

Secdo est notandū. q̄ hic circa lrām inuestigat qd̄ sit p̄ sanguinitas et
qd̄ sit linea p̄ sanguinitatis et qd̄ sit gradus. Quātum ad p̄mū r̄ndetur q̄
cognatio siue p̄ sanguinitas sic describit. P̄ sanguinitas ē cognatio p̄so
naz abvna stirpe descendentiū sp̄ali ppagine p̄tractū. Vel sic s̄m aliq̄s
p̄ sanguinitas est vinculū p̄sonaz abvna stirpe descendentiū carnali ppag
ine p̄tractū. Et dz p̄ sanguinitas a con qd̄ est filz sanguis q̄ si filz de vno
sanguine descēdēs. **P**ro quo est sciēdū. q̄ p̄ sanguinitas ē duplex. Nā
quedā est p̄ sanguinitas fornicatoria. et quedā legitima. nam illa dz cono
sanguinitas legitima. q̄ sit cū copula carnali vxorē siue q̄ trahit p̄ copu
lā carnali vxorē. et sic due sorores legitime sunt p̄ sanguinee p̄ copulam
carnali vxorē. mō p̄ns lrā maxime intelligit d̄ p̄ sanguinitate legitima.

Sz de fornicatoria p̄ sanguinitate lrā m̄ime dz glosari. qz possz dari cert
calus in q̄ se in m̄firmonū sumeret. Et cert casus in q̄ n̄ sumerent. Sed
quo ad scdm̄ est sciēdū q̄ linea p̄ sanguinitatis sic describit. ē multiplicas
tio p̄sonaz dz eadē stirpe descendentiū s̄m aliq̄ certū gradū. Sed que

Summula Raymundi

ad sciu e sciendū q grad⁹ sic describit. ē multitudo psonarū in q̄ cognoscit q̄ tū
 stātia cognatōis aliq̄ psonē dicit siue ab inuicē distat. qz aliq̄ itz in p^o gōu
 cōsanguinitatē. aliq̄ in scdo. aliq̄ in scio. z sic d' alijs.

Tercio ē notādū. qz linea cōsanguinitatē triplex. nā em qdā sit p ascē
 sum. qdā p descēsum. z qdā a collateralib⁹. nā linea p ascēsum. hz q̄ttuor g^o
 dus. in p^o gōu sūp^r z m^r. in 2° sūp^r z aua. in scio sūp^r z pau^r z paua. in q^r
 to abau^r z abaua. Sz linea p descēsum erit hz q̄ttuor gō^o. ita qz in p^o gra
 du sunt filij. in secundo gradu sunt nepotes z neptes. in tercio gradu sūt
 pronepotes. in q^rto sunt abnepotes z abneptes. Sic etiā in linea collate
 rali sunt q̄ttuor grad⁹. in p^{mo} sunt frēs z sorores. in scdo sunt cōsobrini
 filij duoz frat^r. in scio sunt filij cōsobrinor⁹. z in q^rto sunt filij illoz. Et h
 māifeste p qz lrā intelligit d' linea collateralī. ita qz m^r imoniū ē cōtra
 hēdum nisi in q̄nta linea vel gradu. qz p linea p ascēsum z descēsum con
 sanguitas multiplicet in infinitū. vt dicunt doctores. z sic tunc in lineis
 ascēdētū z descēdētū prohibet cōtract⁹. qz dicit doctores si adhuc p dui
 nā potētis eēt sic aliq̄s in mō tūc nlla m^rficr cū eo possz ducere m^rimo^o

Quarto notādū. ponat casus q^o n^o sit in sc. ovel i q^rto gōu z alē i qⁿ
 to gradu. tūc dubitat vtz possint cōtrahere m^r imoniū. Rūn qz bñ pnt con
 trahere. si n^o ē in q^rto gradu z alē i qⁿto gōu dūmō grad⁹ sit excessus al
 teri⁹ grad⁹ et dicit si aliq̄ eēt infideles cōtrahētes m^r imoniū i gradu p^rhibito
 z si postea cōuertant ad fidē catholicā tunc illd m^r imoniū stabit. qz ba
 ptisim⁹ videt satisfacere d' tali pctō.

Quinto ē notādū. lrā dicit. si aliq̄s duceret vxorē ille dz ducere aliquaz
 in quinto vel in sexto gradu z nō scdo vel scio. istd dcm solum est intelli
 gēdum d' psonis simplicib⁹ z de populo vulgari quoz copia est vt s^ru^rstis
 ci milites ciues siue clīetes. Sed tamē reges z pncipes pnt cōtrahere ma
 trimoniū in tercio vel in quarto gradu. Lūi⁹ rō est ista. qz reges pncipes
 barones sunt pauci. vulgares vō multi. Itz reges pncipes z eoz filij ba
 rones z eoz filij pnt contrahere m^r imoniū in scio vel in quarto gradu
 z hoc ppter pacē firmiorē z securiorē. vnde quādo reges mutuo inter se
 affinitatē contrahunt. similiter z pncipes z barones tunc omīs pplō eoz
 erit magis securus z pacificus.

Sexto ē notādū. qz in veteri testamto tūc iudei cōtraxerūt m^r imoniū
 in scdo. vel scia linea. qz tpe illo circa ouginē mūdi modica erat q̄ntitas
 hoīm. z gyt augmentarent hōies tūc iudei in scdo vel in scia linea cōtra
 xerūt m^r imoniū. sed mō non dz fieri. qz nunc mund⁹ satis augmentat⁹
 z iō iam in q̄nta linea non fit cōtract⁹.

i. defuncta

i. d' parentela ei⁹

Mortua si tua sit mulier non sanguinis eius

i. ducas

i. q̄ cōtinet infra q̄ntū gradū

Accipias vllam quam linea quarta figurat

s^o nō cognisti

s^o talis m^ricr i. faciendū est j

Incorrupta licet moriatur idem teneatur

Hic m^r ponit q̄sbā casus circa m^r imoniū cōtrahendū. Et diuidit in
 tres ptes fm qz ponit hic tres casus. scds casus ibi. Si cognisti. Tercius

ibi. Si qua. etc. Quātū ad p̄mā p̄vult t̄m. si vxor tua sit mortua et aliā vo
luer. ducere nō ducas aliquā q̄ ē d sanguine illi. et q̄ ē in q̄rta linea sed vl
tra. Et dato q̄ ip̄a solū cēt sibi p̄missa et nōdū carnali cogniuit idē teneat
scz q̄ nō ducas aliā d sanguine ei? in q̄rta linea sed vltra.

¶ Circa lrām nota. q̄ casus lre stat in hoc si aliq̄s h̄t et vxorē quā nō p̄g
uisset carnali p̄p̄t ei? abstinetiā et si tunc mulier moreret incorrupta. tūc
ille sp̄sūsus adhuc nō d̄z aliā ducere q̄ est infra quintā lineā seu q̄ntū gra
dum illi? luce mulieris.

¶ Secdo est notādū. nā pus dcm ē q̄ in oīni coitu p̄trahitur affinitas.
Pro q̄ est sciendū q̄ affinitas p̄trahit tripl̄ p̄ quā ḡnat publica honestas
Primo mō q̄n d̄s p̄trahit cū aliq̄ v̄gine vel muliere nō sb̄secuta copula
carnali ita q̄ p̄mū illoz suppositoꝝ mouit scz vir vel mulier aū copulā ad
huc p̄trahit affinitas inter sanguinos illi? mortue mulier? vel v̄ginis et
tū talis nō d̄z p̄trahere cū aliq̄ nisi in q̄nta linea. Secdo p̄trahit affinitas
p̄ actū fornicatorū. q̄ p̄ hoc ḡnat publica honestas. q̄ oēs p̄sanguinei s̄t
isti affines q̄ sic cognouit istā et non d̄z contrahere m̄rimoniū nisi in q̄n
ta linea. Mercio p̄trahit affinitas p̄ mutū p̄sensum quez sequit copula
carnalis. igit etia ḡnat publica honestas p̄ quā p̄trahit affinitas int oēs
p̄sanguinos mulieris et viri.

¶ Mercio est notādū vt supius exp̄ssum est q̄ multa s̄t m̄rimoniū im
pediētia p̄trahendūz diminuētia p̄tractū. et inter hec fuit enumerata
cognatio. ¶ Pro quo sciendū q̄ triplex ē cognatio. nā q̄dā ē carnalē q̄dāz
est sp̄ialis et quedā legalis. Et ista triplex cognatio h̄z ortū a triplici lege.
scz a lege naturali a lege diuina et a lege positua. nā a lege carnali cogna
tio carnalē h̄z ortū. q̄ naturalr int oēs p̄sanguinos p̄trahit seu ḡnat ami
citiā q̄ impedit m̄rimoniū. sed a lege diuina cognatio sp̄ialis q̄ sacra h̄nt
efficaciā a chyō. et iō cognatio sp̄ialis h̄z efficaciā a lege diuina. sed a lege
positua cognatio legalis h̄z ortū. q̄ instituit a volūtate h̄mana. Et d̄ ist
nihil ad p̄positū. s̄z solū de cognatōe carnali. sed q̄ s̄t cāc alie impediētes
m̄rimo^m p̄trahēdūz diminuētes p̄tractū de ist? sufficient pus dcm est.

¶ Ultimo notādū. ex q̄ hic solū agit de cognatōe carnali tūc dubium est
vtr̄ consanguinitas impedit m̄rimoniū. et videt q̄ nō. q̄ inter adā et eua
fuit maxima affinitas. q̄ alter p̄uit de altero et tū possidebat m̄rimoniū.
q̄ dñs cū eis p̄mo m̄rimo^m instituit. igit manifeste videt q̄ affinitas siue
p̄sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. Itē ex alio sic. nlla m̄lier ē plus con
sanguinā q̄ eua fuit p̄iuncta ade. illo tñ nō obstatē adā p̄traxit m̄rimoniū
cū eua. igit videt q̄ p̄sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. s̄z q̄ eua fuit pl
p̄iuncta ade declarat sic. q̄ eua fuit formata ex costa ade igit fuit ei plus
cōiuncta et matre. S̄z in oppositū hui? ē autor in lrā q̄ d̄t q̄ cōsanguinitas
ipediāt m̄rimoniū. Et hoc idē h̄t in leuitico vbi d̄r. ois hō non accedat ad
p̄ximā sanguinis sui. Vñ est sciendū q̄ m̄rimoniū nō d̄z contrahi cū san
guineis p̄pter triplicē cām siue legē. p̄mo p̄p̄t dictame leg? naturalis. q̄
apd oēs hoies tunc eadē lex naturalr rep̄ntat q̄ fili? n̄ cōtrahat cū matre.
nec p̄r cū filia. Secdo p̄p̄t in h̄bitōem legis diuine. q̄ vt supra patuit tūc
pone p̄pter consanguinitatē. phibentur a matrimonio. Mercio p̄p̄t in
h̄bitōem leg? ecclie. q̄ hodierna die ecclia adhuc in h̄bitet p̄here m̄rimo^m

Summula Raymundi

infra quintū gradū sanguinitatis. Olim autē ecclia in septimo gradu pmissit solū trahere matrimonium. nunc autē in quinto gradu pmittit. Et ratio prima est. quia nunc deficit charitas inter sanguineos quod olim ad tunc non deficiebat. Et ratio secunda est. propter obliuionē influentē ne fiat error tunc iam institutum ē ab ecclia in quinto gradu sanguinitatis trahere matrimonium. Tunc ad rationem rōdet quod sanguinitas inter adā et eūā non fuit ex propria carne carnali sed ex miraculosa formatōe. et illa non impedit matrimonium. Sed ad secundam partem rationis quod dicitur nulla mulier est plus coniuncta viro suo. et tibi rōdet quod eūā maxime esse coniunctā ade intelligit dupliciter. Uno modo secundum carnalem coniunctionem. et sic non fuit maxime coniuncta ad eam. Alio modo per miraculosam formatōem. et sic tunc eua fuit maxime coniuncta ad eam. modo dictū ē quod miraculosa formatio non impedit matrimonium
 s^c vir carnalis .i. ex cāu

Si cognouisti casu prope mulieris

.i. sororē s^c hmoi aliquā

Germanā. siue matrem vel consimile quam
 requiras muliere carnali

Personā. non ius reputas ab ea cocundi
 s^c vxor .i. voluntatē adhibet

Si tua legitima consentit perpetuo tu
 s^c te s^c tuar vxor .i. petēti

Abstineas. si non consenserit hunc reperenti
 .i. actū coeūdi s^c mulier

Iura thori reddas inuitus. et hec tua non sit
 .i. vxor s^c a te .i. perpetrātū

Coniunx. et grauiter commissum dilue crimen
 .i. aliquā duceres .i. p coitū deflorasti

Si quā contraheres quā tu coitu violasti
 s^c mulieris s^c viro .i. disponfabit

Illius neptis tibi nunquā legitime tur
 .i. ignorāter. s^c sanguinee s^c viro

Inscius huic iunctus si sis a te sepetur
 .i. cognoscat. s^c militās s^c tale

Noscat et ecclesia factum ratione probatum

Hic autor ponit alios casus circa matrimonium. Et vult tūc quod in istis casibus si carnali eueniunt quod cognosceres sororē vel amicā tue mulieris si postea susceperis tunc nunquā debes actū coeūdi nec cū propria muliere nec cum alia exercere. Sed si ipsa consenserit abstineas perpetue a coitu. Si autem non consenserit tūc ipsa repetēte redde et coitū. quia ipsa vxor tua ē quantum ad iura carnalis. sed tu non debes petere. Deinde dicit magister ibi. Si quā. id est. dicens. si tu violasti aliquā mulierē per coitum et postea cum ea traxeris matrimonium tūc neptis vel filia istius mulieris scilicet vxoris nunquā potest te cum trahere matrimonium. Si autem inscius cū ea traxeris tūc sepanda ē a te

qz n̄ p̄t legitime p̄trahere m̄rimoniu cū ea. qz ibi ē affinitas. Et h̄ bz cū p̄
bata rōe fieri cū p̄sensu epi. ¶ Circa istaz nota qz p̄ declaratōz lre poe
n̄t tal casus. Si eēt due sorozes vtrv̄p̄ coḡsceret vnā carnalr̄e postea su
meret aliā legitime. tūc dubitat an tūc p̄ma d̄ret p̄trahere copulā carnalē
vel cū sc̄da. n̄ cū p̄ma. qz sc̄da ē sua legitima. nec cū sc̄da. qz pus coḡuit eius
sorozē carnalr̄ q̄ ē germana ei⁹. Et iō bz se abstinere p̄petue vt d̄t lra R̄n̄r qz
cū n̄lla illaz bz cōplere actū carnalē. Itō qz vnā sorozē pus coḡuit. e si tūc
sc̄dam accepit tūc vt d̄t sc̄ds casus eēt sepandi. nec bz coḡscere p̄mā. qz n̄
ē ei⁹ legitima vxoz. Sz abob⁹ mortuis p̄t sumere aliā cū q̄ h̄ faciat. Et sic p̄z
qz i oi coitu ē affinitas. qz l3 p̄mā coḡuit fornicatorie tñ illa fornicatio ipe
dit qz non p̄t sumere sc̄dam. qz ibi ē affinitas q̄ impedit p̄tractū.

¶ Tē notādū. ex lra h̄r qz si vir coḡsceret germanā vxozis sue tūc ex h̄ p̄
deret ius coeūdi siue petitoem debiti carnis ab vxozē p̄pa.

¶ Cōtra hoc arguit sic. illd̄ qd̄ nō sepat m̄rimoniu n̄ sepat vir a petitoē
debiti carnis. sed vir si coḡuerit cognatā vxozis sue illd̄ non sepat m̄rimo
niu. igit. etc. Maior ē nota de se. qz magis ē sepate m̄rimoniu q̄ a petitoē
debiti carnis separi. Minor p̄z de se. qz si vir coḡscit p̄sanguineā vxozis sue
ex hoc tūc non tenet celebrari diuortiu. h̄ videt qz p̄ hoc et nō amittit
carnis vel thori. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctioem qz aliquē coḡscere p̄sangu
neā vxozis sue intelligit̄ dupl̄. Uno⁹ an̄ contractū m̄rimonij. alio⁹ post
contractū m̄rimonij. Si aut̄ contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguis
neā vxozis sue hoc impedit m̄rimoniu contrahendū ē dimiuit p̄tractū.
Si post contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguineā vxozis sue tūc so
lum impedit ius petēdi debitū carnis. nam si hoc sepat m̄rimoniu tūc
q̄libet facit̄ posset separi ab vxozē sua q̄n̄ acceberet ei⁹ cognatā. h̄ sequit̄ qz
solū talis amittit ius petēdi debitū carnis. qz q̄tenscunqz petierit pec
cat mortaliter. ¶ Tē sciendū illā litterā noscāte eccl̄ia q̄ sumpta ē ex de
cretalibus de diuortijs capitulo porro. vbi dicitur vir non potest dimit
tere vxozem sine iudicio eccl̄ie nisi notorum sit impedimentum ma
trimonij.

.i. furtiue s̄ aliq̄s s̄ aliq̄

Si furtim pueros genuisti de muliere

alteri⁹ viri .i. phibe .i. m̄rimoniu

Coniugis alterius inhibe ne coniugium quis

.i. cū istis pueris legitis s̄ legitis

Inter eos celebret et quos tua perturit vxoz

.i. ducerz .i. cū p̄sanguinea

Contraheret cum nepte nepos cum fratre sorozqz

¶ Supius autor expediuit se de m̄rimonio in q̄ gnant̄ pueri legitimi.
hic p̄nter d̄minat de eodē in q̄ gnant̄ pueri illegitimi. Et diuidit in tot
pres quot ponit maḡ casus de h̄mōi pueris in matrimonio illegitime
generatis vult tñ quo ad p̄mā. Si aliquis vir generat pueros de aliq̄
muliere illegitima siue p̄cubina suaz cū hoc generat aliq̄s filios legitimos
cū p̄p̄ia vxozē sua tunc talis vir siue masculus bz inhibere aliquis illoz
pueroz illegitimoz p̄tra hoc m̄rimoniu cū suis pueris legitis q̄s genuit

Summula Ragnmundi

ex sua ppa vroz. ec. Et rō ē. qz alias frēs & sorozes. nepotes & neptes int se
 ptraherēt mrimoniū qd pus ē inhibitiū. qz tm̄ i qnta linea bz fieri ptract^o
 mrimoniū. Hōiā dū. dubitat vtz filij illegitti pnt eē heredes p̄riax pos
 sessionū cū puer legitis euidet qz sic. qz d̄t ppha. qz fili^o n̄ ptabit iniquatē
 p̄ris vel mulier. i. mris. qz fili^o n̄ ē in culpa s̄z p̄r vel m̄r q̄ adulterii p̄mise
 rāt id̄ videt qz filij illegitti n̄ excludunt a patris possessionib^o siue heredita
 tib^o. S̄z i oppositū s̄z cōit oēs iuriste q̄ ponūt d̄naz int legitios & illegitti
 mos. qz legitii sumūt hereditatē. illegitti vō nō. ad h̄ r̄ndet qz isti filij ille
 gitti n̄ sumūt patnā hereditatē s̄z qn̄ d̄t fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. ec. Ad h̄
 r̄ndet. qz filij p̄ari iniquatē p̄ris intelligit̄ dupl̄r. vno^o q̄ ad penā etnā. Et
 tunc d̄t qz fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. Alio^o intelligit̄ q̄ ad penā corpalez
 Et sic puer bñ p̄r portare iniquatē p̄ris. alij s̄t sic dicūt. qz puer bñ ptabit
 iniquatē p̄ris q̄ ad iniquatē pene. n̄ ar̄ q̄ ad iniquatē culpe. ¶ Alio notam
 dū. dubitat vtz sac̄m mrimonij p̄fert gr̄am v̄ videt qz n̄. qz illd̄ qd̄ a volū
 tate depēdet n̄ p̄fert gr̄am. s̄z mrimo^m depēdet a volūtate. igit̄ mrimo^m
 n̄ p̄fert gr̄az. Maior p̄z. qz nos oēs volūtate habem^o & si tūc gr̄a depēdet
 a volūtate. tūc oēs h̄rem^o gr̄am qd̄ est s̄m̄. Minor p̄bat. qz mrimoniam
 ibi sit p̄sentuz v̄riusqz. igit̄ mrimoniū depēdet a volūtate. S̄z in oppo
 sitū arguit sic. D̄ne sac̄m noue leḡ p̄fert gr̄am s̄z mrimo^m ē sac̄m nos
 ue leḡ. igit̄ mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄na tenet de se. Maior p̄bat. qz sac̄a
 h̄nt originē a passiōe chr̄i siue efficacitā q̄ p̄fert nob̄ gr̄a. S̄z minor p̄z d̄
 se. ¶ Ad argumētū r̄ndet. qz sac̄m mrimo^m p̄fert gr̄am. qz sac̄m mrimo
 niū excusat culpā. rō ē. qz si copla carnal̄ si sit debito mō i mrimonio tūc
 sit sine p̄cto q̄ t̄nēt cū p̄cto extra mrimoniū. Itā ois fornicatio extra ma
 trimo^m ē p̄ctm̄ mortale vt d̄t ppha. p̄des oēs q̄ fornicant abs te. D̄n̄ sciens
 dū ē qz mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄t̄ triplex bonū qd̄ ē in mrimonio. sc̄z. si
 des. p̄les & sac̄m & qz ibi ē copula triplex. sc̄z copula sanguis. copula vitil
 & copula inseparabil̄. & sic ex h̄ h̄r̄ triplex bonū. nā p̄mo ibi ē copula sangui
 nis. qz ibi vir cū sola muliere p̄trahit mrimo^m ex h̄ tū ḡnat̄ qz mrimoniū
 h̄z bonū fidei qz ex h̄ ḡnat̄ amor. charitas. s̄f̄re fides. sc̄do ibi ē copula vitil
 p̄t̄ qd̄ seq̄t̄ bonū pl̄is ad cultū dei. 3° ibi ē copula inseparabil̄. p̄t̄ sac̄z mri
 monij. qz ē sac̄z inseparabile. Tūc ad rōez qn̄ d̄t illd̄ qd̄ depēdz a volūtate nō
 p̄fert gr̄az. r̄ndet vey ē qz illd̄ qd̄ p̄ciser̄ adeq̄te depēdz a volūtate qz h̄ n̄ con
 fert gr̄az. mō mrimo^m marie depēdz ab institutōe diuina. iō n̄ solū a volūta
 tē aliquē .i. p̄duxit. i. extra thoy legitimum. s̄ aliq̄. s̄ p̄uez (te.

Si puerum genuit in adulterio mulier quem
.i. fieri .i. coheritariū s̄ cū legitis pueris

Esse coheredem pueris aliis vel ut ista

.i. necis .i. i. trauit .i. piculū .i. remouet. s̄ illegittimū

Adoris inuit casum nisi caute subtrahit inde

s̄ ipm̄ .i. i. religionē .i. aliqd̄ p̄s̄tē .i. depellēdo

Aut locet in claustro vej. quod faciat remouendo

s̄ p̄uez illegittimū s̄ legitioz. i. d̄ passionib^o .i. illegittim^o

Hunc patris aut fratrum domibus. quia spurius hic est

Lum pueris puer esse patris quia spurius hic vult

Lessat ab inceptis mater ne scandala mortis

.i. in .s. p. c. m. s. mulierē .i. de hereditate patris

Hinc crescat quod tangit eam de proferate

Det veneris pueris vt sic redimat scelus illud

Hic magr ponit aliu casum d mrimonio in q gnant pueri illegittimi. vult tm si ptingit q aliq iniercipiat pueri secreto cu aliq viro illegittioz ille inf se legitios collocat e nufax tuc dubiu eet qd mulier factura eet circa tale puer. ibi magr vult illa doctna q si tal mliervult euadere p petua danatoez tuc si faciat istu spuriu i hereditatib pfnis cu alijs pueri suis legitis. qz spurioz sic sacerz rapina pueri legitis qd sit faciedu cu illo. rñdet lra. q magr dz cu iformare q fiat clausstral. e mscr secrete h dz tñre. qz si sciret h filij legitivel pf. tuc pnt mrez offendere vel puer illegittim inficere. Circa lraz e notadu. ex lra pz multi crebat q pueri eozu sint legitii. lz tñ qñz sint illegittie spurij h mlieres secrete tenet ne scōda hnt. vñ omnes tales pueri illegittimi hnt ise tres pbitōes vel em stz su pbiz pōpōsi vel em stz luxuriosi: e hnt et smonē blesum vt pz in illis metz ex sua natura dabit illa tria. q sunt pōpōsi. mēdaces. luxuriosi. smonem blandū. blesum simul addim istis. e e notadu q tales pueri religiōi dñe traditv vult lra: ex q tuc dubitat. vtz talis spurioz tradi religiōi. Et videt q nō. qz null inabilis dz tradit religiōi sz talis spurioz e inabil. igif. e. Ma ior e nora. qz solū abiles dnt tradi religiōi: Mior: pbat. qz oēs spurij stz inabiles ad suscipiendū sacros ordines sine dispensatōe p pñs non dz tradit religiōi. **H** d hoc rñdet q ibi pcedit maior: sed qñ dz in mion q tales stz inabiles ad suscipiendū sacros ordines. ibi dz q hoc e vtz si vellent manere in seculo q tunc stz inabiles. si at intrat religiōe siue aliq claustr. tunc dispensat cu eis ppe fauore ordinis. e sic tuc tales erūt abiles ad suscipiendū sacros ordines. g talis spurioz intrare religiōe vt vult lra.

Ultimo notadu st dcm e in lra pcedenti q talis pf vel mf dz reuelare pueri illegittis ne ptrahat mrimo cu pueri legitimis hoc io ne sic frater cōtrahat mrimo cu sorore. ex hoc tunc dubitat. vtz pf vel mf debe at illd reuelare. Q videt q nō. qz plus est pceptū dei q pceptū ecclie. igif non dz ei reuelare. Nñs notū est de se. qz pceptū dei est mai q pceptū ecclie. sed pñs pbat. qz ex tali reuelatōe gnat patri vel matri irreuerētia a filijs illis illegittimis. qd est contra pceptū dei: q dz in euāgelio. honora pfemz mrem sed si ptrahūt mrimo cu alijs legitimis h solū e ptra pceptū ecclie. igif videt q nō debeat eis reuelari. ibi rñdet q vnū qd dz illo: e pceptū dei nā d pmo hf in becē pcepte in euāgelio vbi dz honora pfemz mrem. de secundo hf in leuitico vbi enūerant duodecim pfone inf qñ non dz ptrahi mrimo ppe affinitatē. g talis dz eē caut vt pcaueat h ne frat sic ptrahat cu sorore. neqz nepos cu nepote.

Sic de sublato puero iubeo faciendum

Summula Raymundi

Ut si sit puer hic oppressus quem generavit

Sic abscondendo sua probra locans aliens

^{s^c pmi} ^{i. filiū}

Que mihi vel eius mea natum fonte leuavit

^{i. cuius mulieris filiū mea vxor leuauit de fonte sacro}

Hec mea cōmater fieri mea non valet vxor

^{i. clādestino} ^{s^c iā dcm}

Hoc de secreto vicio tibi consilium do

^{s^c factū} ^{i. notū}

Est via plana tibi vicium si sit manifestum

Hic mgr pōit tēciū casuz circa m̄imoniiū in q̄ gnānt pueri illegittimi
Eruūt tm̄ si p̄tingit aliqñ tal casuz q̄ aliq̄ m̄lier ē h̄ns puey vni⁹ ani vel
dimidiū siue infantē ap̄d se inf̄ctū vel opp̄suz vel etiā q̄ puer naturali
morte moriat tūc m̄lier timēs se puari hereditate cā pueri l̄ timēs se ali
qd̄ piculū mort̄ iurare siue a viro inf̄cti p̄t opp̄ssione pueri tunc m̄lier
volēs h̄ piculū euadere abscondat illū puey opp̄suz accipiat alibi alium
puey alicui⁹ paup̄cē & p̄cedat cū isto puero alio acti eēt puer su⁹ p̄p̄s
v̄sqz ad etatē. tūc dubiū ē qd̄ sit faciēdū cā isto puero. R̄ndet q̄ careat pa
sna hereditate. & si sumerz tūc facerz rapinā pueri legitis l̄ alijs ad thozū
legittimū p̄tinētib⁹ tūc ibi ē via plana. mgr̄ specificat dcm̄ suū dicens Si h̄
sc̄m̄ ē māifestū q̄ sic egit. tūc via ē plana: scz q̄ n̄ admittit cū ad hereditatē
tē. si at̄ h̄ sc̄m̄ maneat secretū tūc m̄lier p̄ illū puey ob̄nuat oēs res. tūc p̄
illo tal m̄lier cruciabit̄ i inferno. qz sc̄ spoliū alijs ad legittimū p̄tinētibus

Circa lrāz nota. q̄ crimē et̄ v̄n⁹ casuz ipediēs m̄imoniiū (thoy.
p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt si aliq̄s cōmittit crimē māifestū sic ad
ulteriū l̄ h̄m̄ oiv̄t si sc̄ vir l̄ m̄lier tūc tale crimē ipedit m̄imoniiū p̄trahē
dū & diminuit p̄tractū. Exēpli gr̄a. vt si vir facerz adulteriū cū alia m̄liere
& m̄lier p̄pa sc̄it h̄ testib⁹ p̄bare tūc h̄ crimē diminuit p̄tractū. & sic tota fr̄
p̄t fieri diuortii & ecōuerso ē dōz d̄ m̄liere i qd̄ casib⁹ adultera p̄iur̄ rebus

Sc̄do notādū. Adhuc v̄ltra eosdē casuz ali⁹ pōit (tur. vt sup̄ patuit
casuz ipediēs m̄imoniiū p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt poat q̄ ali
q̄ vir p̄vba de p̄nti p̄trahat m̄imoniiū cum aliq̄ muliere. elapso aut̄ ali
quo tpe eandē incognitā tradat suo p̄ sanguineo l̄z inuētus q̄ cum ea so
lenniē celebrat matrimonium. mulier vero m̄imonio cōassumpto lib̄ta
te circūfusa recedit ab eo petēs viro p̄ozi copulari coram iudicio ip̄m po
stulādo. tunc querit̄ v̄t ȳ d̄z manere circa p̄m̄ vel circa secundū. R̄ndet q̄
viro p̄ozi copulari p̄nia ē imponenda. mulier v̄o p̄t honestatē moneatur
& petat̄ ne p̄m̄ v̄z r̄petat̄ & ne cuz sc̄do maneat si p̄tinent̄ viuere potest.
Si v̄o continere non potest tunc debet restitui p̄ozi marito. & ille adulte
rium cōmissum p̄ mulierem ob̄jcare non p̄t qz cum sua voluntate tradi
ta est alteri viro licet inuite

Ultimo notādum. ponat̄ in cāu q̄ aliquis surbus vel mutus veniat
ad eccliam cum muliere petens copulari non pōt exp̄m̄re verba de
p̄senti. Tunc querit̄ v̄trum sacerdos illi debet mulierē copulare. R̄ndet

¶ sic quæda be pñti non solum s' de essentia matrimonij sed etiã quãdo
qz sufficit consensus quia talis mutus vt surdus per signa manifesta p̄
ostendere consensus matrimonij quãtm ad contractum. Et sic lz tal
mutus non exprinit verba de pñti tamen adhuc est desponsandus sal
tem cum p̄bet signa euidencia consensus matrimonij ostendentia sed
secus est de furribundis z freneticis quia isti non possunt p̄trahere m̄is
monium durante infirmitate sed cessante illa infirmitate tunc pñt licit
te p̄trahere m̄imonium vt infra dicet.

s' vxor scz puer; s' puez .i. suscepi
Non mea sit mulier eius quem fonte leuauit
.i. nutu a boy .i. masculo

Communi de concensu si vir mulierqz
.i. castitatē .i. vouēt s' vir s' mlier

¶ Notum solemne faciunt licet iste vel ista
.i. societate. s' legitimi. i. dicēt .i. nō posse deficere.

De consorte thori fateantur nolle carere
s' firmitē s' tale .i. sua pñia

¶ Stat votum punire reum debet sua culpa
.i. nō ex sua voluntate .i. masculo .i. aliq' vgo

¶ Si non sp̄re sua claustrum puer atqz puella
.i. cōpellit .i. introire .i. anno

¶ Logitur intrare cum debira venit etas
s' claustrū .i. puez z puellā s' religiosoz

¶ Exeat exire si vult nec eos tenet ordo
.i. vxor .i. copulata ē s' vgo

¶ Femina si nupsit alii tua te rediturum
s' exñs .i. de societate tua. s' viro. i. associat s' mlier

¶ Desperata domum tibi redditur hec redeundi
s' vxor s' exñs. i. puenient. s' tuā. i. associat. s' viro scdo

¶ Illa tua licite post mortem iungitur illi
s' scdarie s' m̄imonij .i. pficit

¶ Qui nupsit nouus hic concensus et integer implet
s' mlier. s' mlieris .i. filij .i. de baptismo

¶ Si qua mee natum non ex me fonte leuauit
s' mulierē .i. post mea dicta ducere

¶ Hanc post fata mea non inuitabor habere
.i. culpa s' mlier .i. nō bñ mēte intēta. i. ppetrauit

¶ Undicta caret hec quia mens non conscia fecit
.i. huius .i. ancilla s' aliqūē .i. d baptismo s' inuicē

¶ Masculus et mulier puerum de fonte leuantes

Summula Raymundi

.i. matrimonial. .i. copule. s^c tales. .i. cupiūt. s^c illis p̄iunctis
Legitime iungi si querunt non prohibetur
.i. copula carnali .i. pacta s^c isti .i. non diuisunt
Legittima copula celebrata non sepantur
s^c ego raymund⁹. .i. phibeo. .i. filijs & filiab⁹. s^c pueros. .i. d̄ baptismo sacro
Nolo meis pueris pueros quos fonte leuauit
.i. matrimonii p̄ sed
Legittime iungi fratres tamen atq; sorores
s^c pueror⁹ .i. meis filijs & filiab⁹ .i. p̄ueniē
Iporum copulare meis pueris bene possum
.i. de baptismo. .i. meū filiū vel filiā s^c tua legitima
Si de fonte meum puerum susceperit vxor
.i. te discedēte s^c vxor s^c mulier legitima
Te moriente tua necesse potest mea nec tu
.i. me decedēte .i. mee .i. copula .i. vxori
De moriente mee poteris iungi mulieri
.i. extra matrimonii s^c documēta. .i. posttractū
Extra contractum non stabunt ista sed infra

Nic magister ponit alios casus vtilis et bonos circa matrimonium.
Et vult tantum quo ad primam partem ponendo tria documēta iporū.
Primum est illud. Si aliquis leuat puerum de fonte baptisimat⁹
tunc matrem illius pueri leuati ip̄e leuans nō potest sumere ad thoriū
legitimum. Et ratio huius est ista. quia talis mulier est cōmater illius
& inter commatrem & compatrem est spiritualis amicitia q̄ impedit thoriū
legitimum q̄ non possunt mutuo copulari. ¶ Secundum docu
mentum est illud. Si vir & mulier ex cōmuni consensu amborū facerēt
votum solēne sic q̄ vellēt manere castit̄ continentēs & vnum suppositū
illorū postea non possēt carere copula carnali. tūc ille qui est fractor &
transgressor voti ille debet sumere penitentiam pro tali trāgressione vo
ti. ¶ Tertium documentum est illud. Si aliquis puer non voluntarie
traditur ad claustrum anteq̄ habet vsū rationis & discretions tunc ta
lis puer licite potest exire claustrum cum peruenerit ad debitos annos
is est annos discretōis si sibi placuerit. Et hoc est verum si nondum se
cit professionem. sed professione facta tunc talis puer est obligat⁹ ad or
dinem illum. ¶ Tunc ibi (femina sumpsit) magister intentum suū ex
equitur ponendo alium casum de matrimonio dicens sic. Si vir legitimi
mus alicuius mulieris visitaret loca sancta vt puta rhomam vel rerram
sanctam vel equitaret contra paganos & ille vir diu non rediret ad patri
am. Et mulier eius q̄rens ipsum cum magna diligentia & tādem mu
lier informaretur q̄ vir eius esset mortuus. & sic mittit sibi aliu virū dīc̄

spōsare. tunc primō viro redeunte mulier tenetur secundū berelindre e
 tranfire ad primū. & si primus vir in eodem anno moreretur tunc mulier
 potest econuerso tranfire ad secundum virum. sed tunc de nouo dicitur
 consensus vtrorūq;. Quia quod prius factum est d' illo mulier fuit in
 scia. ¶ Tunc ibi (Vasculus & vir) Magister sentētiarū ponit tria nota
 bilia. Quorū primum est. quando aliquis vir cum aliqua muliere leuat
 vnum puerū de fonte sacri baptismi tunc non inhihemus eos ad diuicē
 legitimari. i. in thoro legitimo copulari. ¶ Deinde s' dicit secundum do
 cumentum dicens. pueri mei non possunt copulari cum illis pueris q's
 ego de fonte sacri baptismi leuaui. Sed hñ possunt copulari cū fratrib'
 & sororibus illius pueri leuati. ¶ Deinde magister sentētiarū s' dicit
 tertium documentum dicens. Si tua mulier legitima sumpsit puerū
 meum de fonte sacri baptismi. tunc te moriente ego non possum illā su
 mere ad thorum legitimum: & sic econuerso me moriente tūc tu nō pos
 ses sumere meam vxorem ad thorū legitimū. Et ratio hui' est ista. qz ibi ē
 annūcia spiritūalis que diminuit contractū & impedit contrahēdum
 matrimonū.

¶ Circa istam est notāndum. qz duplex est votum. scilz votū simplex & est
 quando aliquis vouit absq; magna deliberatione in occulto & nō in pu
 blico. vt si aliquis voueret qz in quartis ferijs nollet portare lineas vestimē
 tavel aliquod huiusmodi tunc illud votum non ligat quo ad homines.
 nec impedit matrimonium. Aliud est votum solemne. & illud votum fit
 cum magna deliberatione mentis. & in facie ecclesie coram sacerdote v'
 episcopo. vt quando aliquis sumit ordinem diaconatus vel s'bdiaconat'
 vel presbyteratus tunc vouit castitatem deo & episcopo. & hoc in facie ecc
 lesie. Et si tūc illud votum dicitur esse votum solemne. & impedit ma
 trimonium. quia dicit Psalmista. Vouetez redote. modo presens lit
 tera intelligitur de voto solemni. quia hic de voto solemni est magna vis &
 non de voto simplici. ¶ Pro quo est notandum qz adhuc votū simplex ē
 duplex. Nam quoddam est votum necessitatis. & quoddā est votum vo
 luntatis. Nam votum necessitatis dicitur illud sine quo null' saluabit'.
 sicut abrenunciare diabolo & seruare fidem catholicam. Et illud votum
 vouere in cathesitatione puerorum. scilz vt abrenunciant diabolo & pō
 pis eius. Et similiter vouetur huare fidem catholicā quotienscunq; ali
 quis transgreditur illud votum tunc peccat mortaliter. & p' illo imponi
 tur illi penitentia. Sed votū voluntatis est bonū aliquod ad quod aliq's
 hō non tenetur. Quia sine isto potest saluus esse & tamen si sponte & vo
 luntarie se obligat ad istud votū. tunc postea tenetur illud huare & exeq'.
 sicut & votū continentie abstinentie vel peregrinationis & similia. Et duo p'
 fertim exigunt ad hoc qz talū votorū fiat redēptio. scz causa superior' au
 toritas. Causa vt si ipse vouens est senex. debilis. vel infirmus. Et tiam re
 quiritur superioris auctoritas. i. licentia. qz nemini p'pa auctoritate licz redi
 mere votū suū vel cōmutare.

¶ Secūdo est notandum. qz mulier nō potest facere votum solemne absq;
 qz consensu viri sui post contractū m'rimonij vel econuerso. ita qz mulier
 si vellet absq; licētia viri ieiunare p' aliquos dies in heptomada in aqua

Summula Raymundi

et pane, vel quælet obſuare continentiam caſtitate tunc ad illud uotum non reſtringit uero tradicete, quia mulier in illo cau non eſt ſuiſſius. Et eſt ſuiſſius econuerſo. Etiam ideo, quia in hoc fieret iudicium alteri, ut habetur in decretalibus extra de uoto. Nec etiam ſuus ſimilis condictionis poteſt uouere aliquid ſine conſenſu domini ſui Similiter nec puer ante annos diſcretionis ſeu pubertatis. Similiter alienatus a mente. Sed ſi poſtea fuerit compos rationis ſuez conſentiat adhuc uouet tunc tenetur abimplere tale uotum et alias non. Item nec epiſcopus niſi cuſ licentia pape. Nec monachus niſi cum licentia ſui ſuperioris, ut patet in decretis, et hoc intelligitur de uoto abſtinentie.

Tercio eſt notandum quod nulla mulier ab ſecundas nuptias migrare preſumit donec de morte mariti ſui certius conſtat et manifeſte ſcit ipſum eſſe mortuum. Et illud habetur in quarto libro decretalium de ſecundis nuptiis. Sed ſi aliqua mulier crederet uirum ſuum legitimum eſſe mortuum ita quod diu ſic credidiſſet nec ille reperiret et contraheret cum alio uero ſolenniter matrimonium tunc ipſa mulier excuſatur ab adulterio et fornicatione ſi primus uir rediret propter ignorantiam.

Quarto eſt notandum quod mulier in illo cau excuſatur ab adulterio cum inquiſiuit mortem eius cum magna diligentia et ſi mulier interim cum ſecundo uiro generafſet filios tunc illi filii ſunt legitimi paterne hereditatis ſic quod poſſunt poſſidere omnes paternas poſſeſſiones, et illa mulier immoderate quando primus uir reuertitur tunc amplius non habeat copulam carnalem cum ſecundo uiro, quia ſi hec faceret mulier fornicaria et adultera eſſet. Si autem poſt hoc mortuus fuerit primus uir tunc potest a nouo redire ad ſecundum uirum a quo fuerat ſeparata. Sed tamen oportet quod hoc fiat cum conſenſu utrorumque. Sed interim quod mulier non eſt certa de morte mariti eius tunc non debet ducere alium uirum donec ei ſit certum et manifeſtum ſic quod uideat aliqua euidentia ſigna ex quibus poſſit elicere mortem ſui uiri, uel quo ad hoc dicatur ſibi per homines ſide dignos, ſic quod mors ſui uiri ſufficienti teſtimonio approbat.

Quinto eſt notandum quod ex hebraico dicitur masculus et mulier habetur tale documentum quod nomen propinquitatis ſiue affinitatis oritur ex baptiſmo puulorum. Et illa affinitas eſt inter baptizantem et baptizatum que eſt paternitas ſpirituſalis ex parte baptizantis, et filiatio ex parte baptizati. Ex quo tunc ſequitur talis regula quod nullus baptizans cum baptizato potest contrahere matrimonium, etiam filius baptizantis cum filia baptizati non poſſunt contrahere matrimonium, quia ibi eſt propinquitas ſeu affinitas inter baptizantem et patrem baptizati que eſt paternitas. Ex quo tunc ſequitur alia regula quod baptizans non potest contrahere matrimonium cum matre baptizati, quia ibi eſt propinquitas ſiue affinitas ſpecialis que eſt inter baptizantem et matrem baptizati, et hec dicitur maternitas. Aliquando affinitas ſiue propinquitas ſpirituſalis fit inter filios baptizantis et baptizatum, et hec dicitur ſpirituſalis fraternitas. Et iſti iterum non poſſunt inuicem contrahere matrimonium. Et aliquando etiam affinitas ſiue propinquitas ſpecialis erit inter baptizatum, et etiam inter illos qui eum de fonte ſacri baptiſmi ſuſcipiunt. Et hec dicitur compaternitas ſiue filiatio.

Aliqñ sit inter baptizatū exorē leuātis eā de fonte sacro. et hic similitē de cōpatnitas siue filiatio. Aliqñ erit int̄ baptizatū et filios suscipientes cū de sacro fonte hec dicit frat̄nitas. Aliqñ erit int̄ suscipietes et p̄sem suscepi. et hec p̄pinq̄uitas dicit cōmatnitas. et inter oēs has p̄sonas p̄dictas s̄m̄ decre talia p̄hibetur n̄r̄imonium.

¶ Ultimo notandū de casib⁹. Prim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliqua mulier intrat valuas ecclesie ad b̄dicēdis cum alijs sponſis. vel ad introducēdū ibiq̄ reclamās affirmādo se nunq̄ in viri n̄r̄imonium incidisse. tunc q̄ritur vtrū isti mulieri sit credendū et vtrū sp̄sus siue marit⁹ illi⁹ mulier⁹ sit examinābus. R̄ndetur q̄ talis sp̄sus non est examinābus: nā p̄pter astutiā h̄arū mulierū non oportet cū tñ idoneis testibus et rariū h̄z p̄bare.

¶ Scd̄s casus. ponat̄ q̄ aliqua mulier vel virgo die sc̄da sit incognita a viro veniens ad ecclesiam vt benedicetur reclamans et signa sponse deponens asserens se nunq̄ in n̄r̄imonium viri incidisse. vel p̄pter metū parentū p̄sensum addidisse. tunc q̄rit vtrū huic virgini siue mulieri sit credendum. R̄ndetur ad casum q̄ talis met⁹ seu timor ē fidelit̄ interroganduse p̄ferat̄. nā si talis timor fuerit inuētus tūc mor ab eo sepat̄ nisi sp̄te et volūtate cum eo manere voluerit.

¶ Tertius casus ē. ponat̄ q̄ aliquis p̄ter p̄sensum filiorū recipet vxores eorū ita q̄ ista discordia mitigaret. tunc q̄rit vtrū vxores tpe discordie dūt eis restitui. Ad casum r̄ndetur q̄ sic. et si post hoc filijs nollet reddere vxores tunc interdictus possit poni in omnib⁹ regionib⁹ et territorijs in quib⁹ iste eēt coartate.

¶ Quartus casus est. ponat̄ q̄ aliquis dat in duodecimo anno vnā puellam alicui marito. et ponat̄ q̄ illa puella ab initio inuito ei fuisset tradita. et tamē retinens eū. sed anno q̄ndecimo elapso sedecimo nihil loquat̄ ei. tunc q̄rit vtrū illa puella in sedecimo anno ipsa reclamāte possit ab eo sepat̄. Ad casum r̄ndetur q̄ si hec puella a duodecimo anno vsq̄ ad q̄ndecim annū et in sedecimo etiā reclamasset tunc possit ab eo sepat̄. sed si in āno q̄ndecimo sedecimo non reclamasset tunc non p̄t sepat̄ ab eo. qz mora tāti tps̄ p̄bationem excludit.

¶ Quintus casus. ponat̄ q̄ aliquis studēs incipiat diligere aliq̄ et nescit inuenire modū quō possit eā amplectere et coḡscere tūc postea deliberando trāseat ad aliā regionē assumēs habitū virginit̄ eligat̄ in pedisequā alicui⁹ regine quā postea petat vt ei impetrat ordinē monialū. quo factoyoueat castitatē in man⁹ abbatissē p̄positi et votū p̄tinētē virginal̄ assumēs habitū. elapso at̄ tpe cōuersando cū abas̄ eissa eā coḡscat. ip̄s̄o timens vt grauaret̄ p̄pter confusionē habitū talē postponat̄ in habitu seculari p̄maneat. Tunc querit vtrū eundē ordinē ingrediet̄ vel aliū. R̄ndetur ad casum q̄ non eundē ordinē debeat intrare. qz vir cū viro in monasterijs habitare d̄z. s̄tr̄ et mulier cū muliere et virgo cum virgine. sed ip̄e tenet̄ intrare ordinem de quo nunq̄ exeat. sed p̄tinue belictū debeat p̄niam adimplēdo.

¶ Dñs Psalmista. vouete et reddite. qz in isto cāu filia cognoscit matrem. qz oēs moniales sunt filie abatisse. iō necesse est vt ille grauiter peniteat. qz grauiter peccauit. **¶** Ultim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliquis scriptor in curia regis diligat filiam regis que sit duodecim annorū. puella vero iurat ei maritari et ip̄e econuerso. tempore vero elapso repperit eam tradere alicui nobili. ista vero puella recalcitrans

Summula Raymundi

et reclamans asserens se fore maritam cum notario illud cum iuramēto confirmasse. pater vero notarium extra regnū psteruens filiā alteri tradendo. illa vero puella nolens pmittere hoc ppter iuramentū e nō mittat se cognosci ab alio. et quādo signum sponse sup caput ei⁹ fuerit positū ipse sa deponit se asserens vginem. Nunc queritur quid sit faciendū in tali cāu. Ad casum breuiter rñdet q^d de iure pmo marito ē tradēda. scilz ipsi notario salua meliori corectōe.

- .i. ppter fornicatōem tuā legitimā
Propter adulterium si dimittis mulierem
.i. sine muliere
Inuprus maneat sic dico reconciliari
s^c. mulieri .i. male agis s^c pctō
Si sibi nolueris nam si peccas in eodem
.i. lege filr .i. retinere
Conditione pari cogaris eam rehabere
.i. ordinē sac^r intrare
Claustrare poteris licet vxor adultera negat
.i. mulier coartari
Femina non debet cogi cum fure marito
.i. manere vir
Viuere. furari nisi desinat attramen ille
.i. clādestine
Si venit occulte coitum non denegat illi
.i. iura thori
Reddere si coitum vir non poterit mulieri
intor icatōib⁹
Sine veneficiis infectus pperuis sit
.i. cū alijs fraudib⁹
Sine dolis alijs coeundi pura voluntas
s^c ambob⁹ s^c exercere actū
Cum sit eis et non possunt dum tercius annus
.i. pcellerit
Prererit et maneat quod obest tunc dissociantur
.i. s^c celebratōe diuortij
Rege sub ecclesie nisi sponte velint simul esse
Si fore non poterit mulier saltem sozoz hec sit
.i. deficiat s^c ad gnatōem
Si careat membris genitalibus iste vel illa
.i. ad iudicāōē
Quiq³ sui sexus iungatur ad inspiciendum

.i. cām expmāt
Qui rem iurati dicunt examine quoz
 .i. discretio s^o hoies
Causa ster occulta discreti iudiciumqz
 .i. postmodū .i. cū alia
Postea si coeat hic cum reliqua muliere
 cōpellit s^o mulierē
Logitur ad primam cōmuni iure redire
 .i. stricta in mēbro muliebri
Si nimis est arta mulier sibi subueniatur
 s^o aliq̄ .i. occulta medicina
Angento vel secreto medicamine que si
 .i. posse vident .i. trāfactis
Nil profunt aliam licet sibi ducere. lapsis
 .i. trib^o annis
Annis inde tribus alii si facta marito
 s^o mulier apta s^o viro
Decabilis fuerit eadem reddi sibi debet

Hic ponit alios casus matrimonii impediētes. quozum primus est
 iste. si aliquis dimittat mulierē ppter fornicationem. si nō vult ei recōcili
 ari tunc debet manere castus. si aut non manet cast^o sed fornicat cū alia
 muliere tunc cogit redire ad pmā. sic pari lege fit q̄ mulier adultera non
 p̄ viro inhibere claustrū intrare si vult. ¶ **S**ecūsd casus ē iste: si aliqua mu
 lier habet furē q̄ p̄tra suā voluntatē facit furtum. tunc null^o confessoz de
 bet ei consulere q̄ maneat cum eo. nisi ip̄e velit desistere a furto. attamē
 si mulier nō maneat cum illo. z si vir in occulto venerit ad mulierē pe
 teret iura thori. tūc nō dz illi denegare. quia est illi legittima vxor. sed tal
 mulier non dz cū eo cubere in manifesto ppter mai^o periculum euitā
 dūne talis mulier videatur p̄iceps furti. ¶ **T**ercū casus ē iste. si aliquis
 vir est qui non p̄t reddere iura coniugalia. videlz coitum p̄p̄ cās accidē
 tales. vt si esset intorricatus. ita q̄ est nimis frigid^o vel quod est infect^o ali
 q̄ maleficijs. modo si tunc est am̄borum voluntas cocūdirz non possunt
 tunc debent ambo simul communicari ad tres annos. si tunc illud ma
 leficiū cessat tunc non debent separari. si aut illud maleficiū non ces
 sat tunc dñt ab inuicē separari. sed si volunt simul esse castre inuicem con
 morari hoc possunt facere. sed si vna persona. siue mulier. siue vir nō velit
 sic cum alio manere. tunc debent separari. ¶ **Q**uart^o casus est iste. si vir
 vel mulier careat v̄sualibus. ita q̄ non haberz membra genitalia sic q̄ co
 ire non possunt si esset defectus ex parte mulieris vel viri. tunc hoc de
 bet mitti ad illos qui sunt iurati. Et isti debent valde occulte respicere
 ex parte cuius sit defectus talis operis coeundi. Et scdm hoc debent iu
 dicare vtrum vir z mulier possunt reddere siue agere inuicem iura thori

Summula Raymundi

vel nonne quolibet d'zari suo sexui ad examinādū. & hoc d'z fieri occulte. & si defect' nō est ex pte mulieris tunc d'z redire ad maritū. Si at' defectus est ex pte viri vir duxit aliā tūc cogit ire ad primā & dimittere secundam. ¶ Quart' casus est iste. si mulier in vulua est nimis arcta ita q' vir non p't membris suū inducere sic q' eā carnalit' cognosceret tunc p'm medicos q' sūt scrutari seu expiri de talibus d'z eis s'buere medicamine se creto. ita q' reddat' abilis viro. s'z tñ elapsis tribus annis si tūc nō valet scit tunc p't fieri diuortiu inter eos. Si at' illa mulier est abilis alteri viro tunc de iure d'z redire ad p'mū vir. Nā quā rōe ē abilis viro secundo eadem rōe erit abilis viro p'mo.

¶ Notandū ex littera habet' q' impotētia est viciū corpis m'fimoniuū p'trahendū phibense diminuens p'tractū. & p'tingit aliq' ex defectu q'ntitatis videlz an t'ps det'minat'z an annos maturos in vtroq'z videlz ante duodecim annos in femella. & q'tuordecim annos in viro. Aliq' aut' p'tingit impotētia talis ex naturali dispōne. q' forte natural' est nimis frigidus. & illa frigiditas impedit m'fimoniuū p'trahendū: nō solū in viro sed etiā in muliere. Aliq' venit ex castratōe. vt si vir eēt castratus & abatus tunc hec est impotentia generandi. & illa castratio impedit plenē. Et iō d't p'hs in libro de aia. Naturalissimū opm est in viuētib' spontāneā g'natōem non hūtib'z & non orbatis ex similibus similia generari. Ali' q'ndo impotētia cōtingit ex maleficijs. videlz ex incarnatōe mulieris. Et hoc p'tingit dupl'r. q' vel talis impotētia est t'p'alis ita q' solū ad modicū t'ps durat tūc non diminiuit m'fimoniuū p'tractū nec impedit p'trahendū. Si v' illa potētia ē continua & frequē tunc impedit m'fimoniuū cōtra hēdum & diminiuit contractū. vt p'z extra de corp' viciato.

¶ Notandū. ponat' casus q' aliquis mascul' accipiat vxorē quā h'z vel per tres mēses vel p' integz annū & censcat se eē frigide nature ita q' non pōt coire cū ea & dicat corā iudice q' non possit eā cognoscere p'p' frigiditatē tunc q'r'it v'z sit sepandus ab eavel non. si vxor: h'mōi frigiditatem affir'mat & iudiciū certū illō cognoscat tunc p'nt separari ab inuicē s'z tali rōe q' ipse mascul' non ducat aliā in m'fimoniuū. si at' aliā duxerit & illā m'fimonialit' cognouerit tunc rēderit & piurus. & tūc cōpleta p'nia q' illi desup in iungit compellit ire ad p'mā.

¶ Notandū. ponat' q' aliq's p'trahat m'fimoniuū cū puella decē v' duodecim annoz cū ipam velit cognoscere nō possit. illa at' mulier t'pe m'ebis incidat egritudinē magnā ita q' penit' amō fieret viro inutilis. tunc q'r'it v'z possint separari. R'ndent doctores si mulier p'traxit hoc a natura et non a lesione viri sic q' nō medicamine medicorū pōt sanari & viro abilitari tūc viro dat' p'tās ducēdi aliā vxorē. si at' in postez p' aliq' s'fidiū redderet ab il' viro tūc d' iure vir tenet' redire ad p'mā. ¶ Tez ponat' in cāu q' aliq's cuius habeat v'nā filiā q'ndecim annoz tradat eā alicui viro i legit' timū m'fimoniuū: iste at' volens reddere debitum nature nō potēs p'p' inabilitatē puelle. q' d' narās pentib' puelle m'f' d' recipiēs eā adhuc videt eā esse xginem. & sic pentes dirigentes p' medicorecipiunt conciliū ab eo qualiter facient. medic' conspiciens puellam cogitat eā eē virum & nō puellā. & sic p' incisionē manifestātur membra virilia. sic q' omnia ad virum

redificata ibi appareat. tunc querit qd sit faciendū. Rūdent doctores iuris q
 ille vir p̄t ducere aliā vxorē s̄t̄t̄ puella q̄ est s̄ctā vir p̄t ducere aliā sic p̄t fi
 eri q̄ vxor m̄rimonialr duxit vxorē. ¶ Ultimo notādū: Donat q̄ aliq̄
 mascul' duxisset aliquā puellā in vxorē q̄ p̄ multos annos fuit incogni
 ta ab eo. ista puella differēs lram ad Ep̄m affirmās se eē incognitā petēs
 se separi ab eo. tunc querit vtz debeat separi. Rū. si mulier eēt in cā sic q̄
 exptū est p̄ discretas mulieres tūc mulier debet inducit informari vt in
 trat religionē vt in castitate do huiat. Si aut̄ vir fuerit in cā. tunc mulie
 ri datur libera voluntas p̄trahēdi cum alio. sed si vir postea redderet abi
 lis. tunc vxor. tenet redire ad eum.

¶ Ut dubitat. Donat q̄ aliq̄s comp̄hēdat vxorē suā in māifesto. p̄t
 qd eā a se remoueat istādo in alienis p̄tib' assumēs habitum religionis vt
 monialit̄ postea vir duc̄ aliā vxorē cū qua p̄trahat plures p̄ueros viuet
 te p̄. na vxorē qd p̄cipiens p̄ma vxor. eriat monasteriū repetendo vix suū
 tunc queritur vtz tenet redire ad eā. dimittere secundā. Rūdent docto
 res iuris. q̄ ille vir ē compellēdus vt relinquat sc̄dam & ducat p̄māe secū
 de mulieri datur libera voluntas p̄trahēdi vel ducēdi aliū vix vel mascul
 lum legitimum.

i. trāns .i. monasteriū .i. te nō p̄sentēte .i. tu vxor. s̄ illa vxor

Ingressus claustrum sine te tua sponsa redibit

s̄ vx̄ .i. desideras s̄ mulierē. i. postulāti. s̄ mulieri

Ab te si peris hanc nec poscenti sibi reddas

i. dicitū s̄ marit'. s̄ tu vir. s̄ vxor. i. quis. scz mlier

¶ Ira thozī quia nō suus es tua sit licet ista

i. te mortuo s̄ viro s̄ nos raymund'

De te defuncto reliquo nubat prohibemus

s̄ m̄rimonū .i. p̄pellor s̄ puellā. i. nō .i. p̄ucta

Ducere si cogor aliquam. nec sit mihi iuncta

i. carnalē s̄ carnal' s̄ carnalis s̄ mulierē

¶ Come pater meus aut frater bene ducit eandem

s̄ mulieri. i. integer s̄ ep̄s

Si nō consensus illi purus fuit in me

s̄ legitima scz carnalis scz vir vel mulier

Et vxorē mei fratris si tu genuisti

i. filiā .i. diure s̄ m̄rimonialr filia

¶ Prolem femineam licite mihi iungitur ista

p̄vel .i. filia mea .i. ecōuerso itelligit dyuro

Sive mea nata casus conuertitur ille

s̄ legitima. scz carnal' carnal' s̄ ē nouerca

De muliere mei patris que nō mea mater

i. genita. i. p̄ua puella p̄vel. s̄ p̄ueris .i. copula

¶ Coita filiola mihi siue meis. bene nubit

Sumula ragnmundi

.i. tatr .i. tenere des .i. punctionis
Sic de personis teneas tibi sanguine iunctis
.i. alteri² prochie. i. mlier s^c plebanu. i. accesserit. s^c mlier^e.

Si gregis alterius ouis ad te venerit illam
s^c mrimonafr .i. tu² prochian². i. p^roxore legitima.

Non tuus agnoscat aries pro coniuge donec
.i. illd. i. liquet .i. ista mlier .i. ab omi viro

Hoc constat q^d sit ouis ista solura marito
.i. d² alia villa exns .i. trasit s^c plebanu.

Et asculus alterius ville si venerit ad te
.i. d² ppld s^c plebao s^c legitime s^c aliquam

De grege commisso tibi non ducat de iure probatur
.i. solut² .i. tādus .i. legalit. i. attestat

Q^d sit liber ab hac donec de iure proaatur

Hic autor ponit alios casus circa mrimoniū q^d p^rmo est. si aliq^s vir
sumeret puellāz ipa cureret de viro iurādo ordine. tunc vir p^r ea postu
lare de ordine. Et hoc facto. si tūc puella postulare d² viro copulā carna
lem. tūc p^r ei denegare. rō ē. q^d ipa vouit castitatē vt ois monialis fac² q^d
intra claustrū. Si āt vir postulare d² ea iurā p^rugalia. tūc ipa mlier tene^r
reddere viro. Et pena illi² mulier^e est. q^d si ille vir moreret q^d ipa nūq^m nu
bit alteri viro. Deinde m^r s^c bdit h^m casum. dicens si aliq^s p^r violentiam
cozū sumere vxorēz ipa p^r necessitatem p^rsentit sed non cognoscit eam
carnal^r. post p^rmissionē. tunc ipē discedente ab ea seqⁿte die z immedie
tunc fratr. s. h². vel p^r p^r sumere eandē mulierē. dein s^c bdit cū casum dis
cens. q^d al. q^s p^r ducere filiā vxoris sui p^ris s^c tali p^rbitōe si illa filia nō est
sua siue carnalis sui p^ris. vbi grā. si aliquis vir duceret viduā q^d vidua ha
beret filiā ab alio viro. si tunc p^r sumit viduā. tunc fili² illi² p^ris p^r sume
re filiā illi² viduez si tunc ille non sumit filiā sui p^ris cum ipa nō est filia
ei² h^m carnē. sed solū h^m vocē. Deinde s^c bdit q^rtum casum dicens. si vxor
fratris alicuius ipō fratre mortuo sociatur alteri viro z pariat filiā cū eo.
tunc frater p^roris viri p^r ducere filiā quā habuit cū scdo viro: sic p^rsimilit
si placeret filio tunc p^r dicere soror ē p^roris viri. Ex hoc āt sumunt iuriste
ynā regulā. q^d p^r p^r ducere m^rem. z filius filiā quā nō genuit pater illi².
Deinde s^c bdit qⁿtum casum dicens. si aliq^s cēt ouis. i. parochiana veni
ret ad te z vellet ducere maritū de tuis prochianis. tunc talis plebanus
non debet ei aliquē arietē dare. i. virū d² suis nisi pus sciat q^d illa mlier sit
solura a quolibet viro ne postea diuortiu inter eos celebraret. Deind s^c b
dit vltimū casum dicens. q^d aliquis mascul² alteri² ville non debz sume
re aliquā vxorem d² grege commisso nisi p^rbat q^d talis vir cēt libere cō
ditōis. Rō est. q^d vt forte apposita ē vel h²et alios casus impediētes ma
trimonium.

Circa lrām notādū. q^d vxorem alicuius intrare religionem p^rtingit du
pliciter. vel em copula carnalis fuit pus p^rcontacta vel non. si p^rmo. tūc nō
debet intrare religionem sine consensu viri. nec vir sine consensu mulier^e

nisi ambo intrarent ordinē. Si autē copula carnalis non p̄cessit tūc absq̄
velletiri ip̄a p̄t intrare ordinem quia tutius securi est do huius i castita
te q̄ mundane viuere. Et id secundū hīc sustinet̄ e non p̄mū. Itē si vir
est vetus et antiquus et mulier iuuenis. tunc ip̄e licite p̄t intrare religionē
Et hoc est v̄m si de eo non p̄sumit̄ incōr̄nētia. Et si tunc vir v̄duerit d̄t
licentari ad religionē saltē mulieri legitima consentiente.

¶ Secdo est notādū p̄ modū dubitationis. v̄t d̄ns Ap̄st̄c̄ habeat disp̄s̄
sare de matrimonio contractoyt si vir sine consensu mulieris intraret re
ligionem. v̄trum tunc vir posset desponsari cum domino Apostolico sic
q̄ in religione permaneret sine consensu vxoris legitime. R̄s̄d̄etur q̄ n̄.
quia papa non dispensat in illo cāu cum tali et in q̄ pluribus casibus. v̄n
de domiuis Apostolicus p̄mo non habet dispensare contra articlos f̄s̄
dei christianez contra generale statutum ecclesie rhomane. sed ip̄e Apo
stolicus contra statutum q̄d non est om̄ino generale sicut de continētia
sacerdotum vel aliorum huiusmodi bene potest dispensare. Et tamen
aliqui dicūt. q̄ dominus Apostolicus potest dispensare p̄tra generalem
statutum ecclesie. Secdo dominus Apostolicus non habet dispensare cum
his que s̄t̄ contra statutum monachoz nisi ex magna cā. sicut s̄t̄ Augu
stinenses minores p̄dicatores qui non d̄nt̄ habere aliqua b̄da p̄pria. quia
illa dicunt̄ mendici. et ergo papa non dispensat cum istis et si hoc facerz cō
tra statuta iuris faceret.

¶ Tercio Ap̄st̄c̄ non h̄t̄ dispensare in his que in sua natura s̄t̄ mal̄a.
v̄t illa que s̄t̄ phibita in statutis rhomane ecclesie. sicut ē symonia et hu
iusmodi. Quarto Ap̄st̄c̄ non dispensat cum bigamis. sed qui ordi
nat̄ bigam ad sacros ordines cum istis domio. Ap̄st̄c̄ p̄t̄ dispensare.
V̄timo dominus Ap̄st̄c̄ non p̄t̄ dispensare contra dicta Quagelij san
cti. sed b̄n̄ p̄t̄ dispensare contra ius naturale.

¶ Tercio est notādū de casibus. p̄mus est iste. Ponatur in cāu q̄ aliq̄s
p̄noctans in domo alicuius ciuis et filia hospitis circa eum reperatur q̄
nondum eam cognouit et cogitur p̄violētiam eam obfuar̄e ip̄e facit p̄
missum q̄ eam velit obfuar̄e sequenti die receberz ab ea. tunc queritur
v̄trum ip̄e sit coactus eam obfuar̄e vel non. Ibi responderetur. q̄ si talis
est coactus ad eam p̄violētiam et non cognouit eam carnalit̄ post p̄
missum. tunc non tenetur redire ad eam siue eam obfuar̄e. Sed illam
puellam bene potest matrimonialiter ducere pater vel frater eius v̄l ip̄e
potest licite recedere cū dispensatione epi. si autē ip̄am cognouit carnalit̄
post p̄missum. tunc nulla modo posset seperari ab ea sic tenetur eā obf
uare. Item q̄ magis est. si ip̄e socius cognouisset filiam ciuis p̄violē
tiam anteq̄ pater venisset. et tunc postea p̄violētia cogretur eā ducere n̄
staret m̄rimonium.

¶ Secds casus ponat̄ in cāu. q̄ p̄r et m̄r mutuo h̄rēt filios et postmoduz
eueniat q̄ v̄n̄ alioz h̄rēt cām sepationis. sic q̄ snia diuortij diuulgat̄ con
tra ambas p̄sonas. et si tunc postea secreta se m̄rimonialit̄ cognouissent
et generarent filios et filias. tunc dubitat̄ an tunc filij essent particeps pa
terne hereditatis vel v̄trum essent pueri legitimi. responderetur q̄ non. q̄
p̄mū pueri fuerunt legitimi anteq̄ sententia diuortij erat d. diuulgata.

Summula raymundi

Si autem ultra suam diuortii remansissent generassent illi essent illegitimi
et sic tunc ex parte non dicitur esse princeps paterne hereditatis. ¶ Tercius casus ponatur
in causa quod aliquis sit diues sicut dicitur fenum fuisse de quodam rege fracie quod cum sua
uxore gignere pueros non poterat tamen puer pulchre dispositionis a mercatori
bus fuit ductus induerunt aureis et regalibus indutus et erat sibi repitatus et post
modum fecit uxorem suam iacere in puerulo dicens eam pepisse eundem puerum et si
tunc iste rex per diuinam gratiam post octauum annum siue alium nouum filium legiti-
mum obtineret. tunc quod utrumque cum secundo dicitur esse princeps hereditatis. Et ponatur quod
iste primus puer credat se esse filium legitimum siue volens habere partem hereditatis
et non separe ab hereditate. tunc queritur quod sit faciendum. Ad hunc casum
duplex respondetur. nam quidam sic dicunt quod talis puer primus non potest esse princeps pat-
ne hereditatis. Et si penes hoc admitteret tunc peccarent mortaliter face-
rent rapinam de propriis hominis et hereditates proprias filiis suis legitimum aufer-
rent. Ponatur quod aliqui mulier duceret uxorem quam crederet esse liberam quam tamen prius
uxorem legitimam habet. tunc queritur utrum cum prima debeat contrahere vel cum secunda. ibi
respondetur per distinctionem vel ergo ista mulier sciuit uxorem istam habuisse aliam vel non.
si sciuit. tunc in momentum non stabit nec esse obsequare dicitur si non sciuit hoc esse
duplex vel ignorat simpliciter vel per illud tempus interim quod eum habuit. si tunc
prima mortua dicitur esse obsequari. Si autem primo scilicet quod ipse ignorauit simpliciter quam
accepit esse postea sciuit et insuper illi commansit. tunc non potest eum ducere post
mortem prime mulieris. ¶ Quartus casus est. ponatur in causa quod aliquis vir cum mu-
liere aliquo diuitum inuicem promississent et postea vir vellet separe ab ea. et ponatur
coram iudice eam ancillam et petit separe ab ea. tunc dubitatur utrum illa sit sepanda
ab eo. ibi respondetur quod si talis arguit eam carnaliter per quod ipse iudex audiuit eam esse an-
cillam. tunc non tenet separe ab eo. Si autem non arguerit eam carnaliter ipse debet eam ancillam
coram iudice. tunc ipse vir tenet restituere pecuniam quam cepit a dote. et sic
tunc sepantur in nomine domini. ¶ Quintus casus. ponatur quod aliquis diaconus habens uxorem
legitimam et episcopus velit separe eum ab ea per excommunicationem et ille nihil aduersus
tat suam excommunicationem. tunc queritur utrum episcopus dicitur esse compellere ab hoc quod eam di-
mittat. respondetur quod si talis voluerit transire ad ordines sacros tunc ipse licite potest
eam dimittere tunc post eius laudabilem conversionem potest promoueri ad sacros or-
dines iuncta illi penia de super. ¶ Sextus casus. ponatur quod aliquis faciat sibi de
spoliariam puellam vel viduam propter pecuniam vel diuitias ita quod si vellet eam
fraudulenter accipere habere trans in calceis siue in ocreis dicat iterum quod ego
trans in supra istam trans. ego ducam te in uxorem dicitur trans quam habet in calceis et am-
bos sententibus deponat terram de calceis dicens se non ambulare supra istam
trans quam denotat. Tunc queritur utrum talis sit sepandus siue non ex videtur quod sic.
quod ibi in primo fuit tractatus conditionaliter. ex eo quod ipse promissit eam ducere intrinsece
quod transiret supra istam trans quam in calceis vel in ocreis haberet. et quod videtur quod ibi
esset solutio de sepatione. In oppositum est forma matrimonij videtur. quod de prius
ritus non sepant nisi mors. ibi respondetur quod talis non sit sepandus ab ea. quod ibi illa
probatio non impedit matrimonium. quod ecclesia non iudicat de occultis sed solum
de manifestis. ideo illa fallacia eam non fallit. ¶ Ultimus casus. ponatur quod aliquis
ducatur in quibus stricta vuluauit eam non potest cogitare carnaliter tamen ista ipse gne-
tur et ponatur ulterius in causa quod aliquis cum vna contraxisset matrimonium
nium. Sed non dum copula carnal fuisset secuta ille non existens in bal-

neo semel virile emittere. puella aut sibi desponsata ad eundem locum venire sic
sicut narat comentator albertus in secretis mulierum tunc ponat ulterius quod
matris illius trahat semine viri et videtur puella ab eo incognita esse im-
pregnata non volens eam ducere dicens eam cum alio viro esse fornicatam tunc dicitur
quid sit faciendum in tali casu. ibi respondet breuiter stante meliori correctione
si puella potest habere firmum testimonium per naturales phos per alios viros idone
os circa hanc materiam quod impregnata sit a semine illius ipse tenet eam dus-
cere. Sed si secus fuerit non teneat.

.i. duas uxores matrimonialiter .i. aliis

Si duxit binas mulieres legitimas quis

vix relinquit. s. tu iudex. i. cogere .s. duxit

Nunc ut dimittat debes arcere secundam

.s. mulierem copulata fuit .s. viri seque quod dimittat secundam

Hanc econuerso si nupsit illa duobus

.i. demente .i. impediens primum tractum

Accipe legitimos casus interuenientes

.s. in exemplo .s. mulier .i. tua sanguinea. fortassis

Ut si prima tua sit neptis vel tua forte

.i. tu amica .s. vel prima mulier. s. per baptismum vel confirmationem

Affinis vel soror hec sit tua spiritualis

Hic supradedit alios casus dicens. si aliquis habet uxorem legitimam ille non
debet ducere aliam. Si autem ducit aliam tunc ipse debet cogi ab huius rebeat ad pri-
mam hoc est tamen dicere. Si aliquis vir sumeret duas uxores ad hoc legitimum
tunc sacerdos debet cogere mediante iure ut dimittat secundam mulierem et
maneat cum prima. Et hoc quod uertit sic. si aliqua mulier habet duos viros siue ducere
duos viros ad hoc legitimum tunc sacerdos debet eam cogere mediante iure
re ut dimittat secundam vix maneat circa primum hoc est vix si causa legitima non
adesset. quod si vir habet duas uxores et illi postmodum declararet quod prima
mulier esset de affinitate viri infra quantum gradum tunc ibi potest fieri legatio.
Et tunc manere debet circa secundam mulierem.

Circa istam notandum. quod ratio huius secundum sanctum Thomam est ista quod quodammodo
est contra ius naturale vnam personam habere plures coniuges. Etiam est contra
ius scriptum primum per sic. quod finis matrimonij est prole generatio et ipsius ad lau-
dem dei educatio. modo quous unus vir poterit plures secundare mulieres
tamen filij plurimorum uxorum non possunt simul bene educare ad laudem dei propter
mulierum ritas. Sed tamen minime licet vnam mulierem plures viros habere
quia plures viri non secundant mulierem sed bene secunditate impedi-
unt ut patet de publicanis mulieribus. Etiam quod sit contra ius scriptum per
per apostolum dicentem alligat se uxori noli querere solutem. sed quod due secun-
da prima viuente petit solutem per mulieris ut constat quoniam a pri-
ma recedit secunde mulieri adheret.

Item matrimonium significat unionem christicum ecclesia scilicet signum
et signatum debent se reformare et inuicem correspondere sed hoc non facit
unio mulieris et duorum virorum nec unius viri et duarum mulierum quia

Summula Raymundi

re potius non dicitur in matrimonium.

Secundo est notandum: quod ille casus quem Raymundus hic ponit ista firmiter et stricte ligat quod si paganus qui haberet plures uxores converterent ad fidem tunc deberet scrutaris interrogare ab eo quam prius sumpseret sive duxisset. et illam tenet retinere alias aut dimittere.

Tercio est notandum. quod illud impedimentum autem hic tangit in lege est inter illos qui habent plures uxores et istud impedimentum vocatur ligamentum. Et dicitur esse illud cum quis alteri coniungitur carnaliter in matrimonium et impedimentum ligamentum non solum reum quando aliquis coniungitur altere carnaliter secunda copula carnali. sed etiam reus quando aliquis coniungitur alteri dummodo intuenit consensum de presenti per se extra de sponsa.

Quarto notandum. quod causa propter quam vir poterit dimittere uxorem est nimia et inordinata fornicatio et cum ipse dimittit eam non potest aliam cognoscere sed moderamen prorsus si tunc uxor ab eo non est carnaliter cognita et aliterque admittit adultera est. quia uxor matrimonium est inter illas licet ibi carnalis copula non sit secuta.

Quinto notatur ponatur casus quod tempore naturaliter veniat unus fur ad hospitium unius qui habet pulchram uxorem et volens intrare a marito audiatur qui surgens quasi credat talez extra domum circumquaque ambulante tunc fur incipiat per hostium accedens uxorem sed illius uerbis ipsa se agitando quofacto recipiat vestimenta aliqua et recebat. Et marito reuente ad uxorem volens eam consolaret tunc ipsa respondet dicens tu apud me fuisti hic et me se agitat sic cognouisti carnaliter. Tunc dubitatur ex quo audiunt ipsa esse cognitam a fure ut ipsa sit tenenda pro adultera et ut ipsa sit sepanda ab eo Respondetur quod non ex quo ipsa credidit fure fore maritum eius et fuit decepta per uerba furis tunc non est ab eo sepanda: Si autem fure nouisset non fore maritum eius et fornicationem cum eo commisisset. tunc esset adultera et sepanda ab eo.

.i. uxor .i. uitas uxorem leprosam

Si tua sit coniunx infecta licet fugias hanc

.i. accipe .i. non potes uxorem .i. quicquid

Ducere non debes aliam donec moriatur

requirit quideam mulieri .i. nutrimenta

Ipe fides quod uult des corporis huius alimenta

ualeas casteviuas .s. potes abstinere .s. mulier leprosa

Si potes abstinere si non eadem tibi carnis

.i. tribuat .i. transgressor legitimi thori .i. aliam mulierem agnoueris

Debita persoluet vel adulter eris aliunde

.i. huiusmodi .i. dimittat uxor

Si uir castretur sua nunquam deserat illum

.s. relinquit mulierem .i. illa sustinet defectum

Femina nec uir eam quocumque modo pariat

Hic magister ponit alios casus de matrimonio dicens si tua mulier est infecta cum aliquo uenenam uel cum aliqua infirmitate uel cum lepra tunc propter

Alia causaz matrimoniu3 potest dissolui separie post separatōez vñ dissola
 tōez vir non debet sumere alia vxore nisi ipa sit mortua & si ipa est indiget
 & egena tunc vir tenetur ei procurare & dare nutrimentū & coquois. Tūc
 ibi (Si potes abstinere) vult tātū si masculus potest tūc debet continē
 ter viuere vel sicut qz velut coire tunc noscat vxore leprosa3 siue infectā. ne
 aliunde adulterium committat Tunc ibi (si vir castratur) magister pōit
 documentū aliud siue aliū casuz dicens si vir puaretur mēbris sexionali
 bus siue genitalibus quocunq3 modo hoc fieret tunc ipa mulier nō de
 bet eū ppter hoc deserere & econuerso si mulier occuparetur apostemati
 bus vel alijs infirmitatibus per tres vel per sex annos vel plures tūc p
 terea vir non d3 mulierē delinquere.

¶ Circa lrā3 nota: Ex quo vir vxor sunt vna caro cū hoc aio inuicē cō
 morari. Et si vir tunc non potest habere abstinentiā carnis vnde tunc de
 bet postulare debitū carnis. ex quo ipa esset infecta cū aliq̄ veneno vel cuz
 aliqua infirmitate vt lrā dicit sic erit dubiū an ipē d3 postulare iura cō
 iugalia ab ipa vxore infecta an ab aliena non p̄mū. qz sepatio est facta et3
 non scōm. qz si alias faceret fieret adulteri. Ibi r̄ndet d3 textū q̄ mu
 lier leprosa siue veneno infecta debet ei psoluere debitū thori ne fiat ad
 ulter. Et hoc est vey si ipē vir nullaten⁹ p̄t coitu carere.

¶ Secūdo est notādū. magister in lrā ponit duos casus p̄mū de lepra: s̄m
 de castratōe siue de inabilitatōe q̄bō dñt intelligi dūmō accederēt post
 copulā carnalē. qz ante copulā carnalē tā lepra q̄ castratio ipedit matris
 moniū & trahendūz diminuit contractū.

¶ Tercio notādū d3 sc̄m Thomā p̄iunx̄ infecta lepra post copulā carnalē
 licet tenet viro reddere iura & iugalia non aut tenet viro cohabitare. qz
 non tā cito inficit q̄s ex coitu sicut ex frequēti cohabitātōe. Si aut alē cō
 iugū possit abstinere meli⁹ esset quiavt sic possent generari. P̄iur leprosi
 vel ipē vir et quādoq3 possit infici ab ipa muliere vt d̄t lrā & si potes ab
 stineas. Tē filij debent manere cū sano ne inficiantur. Et dicit littera
 (Cocere nō debes alias) & ibi innuit tantū q̄ lepra non est ipeditū ipe
 diens m̄rimoniu3 & tractū.

¶ Mercio ē notādū. q̄ simplicia spolia lepra supueiēte licite p̄nt dīstūs
 p̄t solui sanus ab copulā maritalē p̄sumendā cōpelli non d3 vt patet
 de iugio leprosoꝝ capitulo vltimo.

¶ Quarto est notādū. q̄ vir san⁹ cū muliere leprosa d̄ necessarri3 p̄uide
 redyrt ē d̄ victu & vestitu & lz istū sunt sepati ab inuicē p̄ hoc ne alē ab al
 tero interficiat tñq̄ ad eoz bona q̄ possident separi non p̄nt.

¶ Quinto nota. Ex lrā habetur q̄ ipē vir post copulā carnalē si sit ipō
 tens qui p̄ius fuit potens. tunc mulier non debet euz relinquare p̄ hoc
 & consimiliter econuerso. Si ipa mulier postq̄ est cognita a viro sit ipō
 tens & ei inepta tunc ipē vir p̄ hoc non d3 eā dimittere Rō illi⁹ ē talis. qz
 matrimoniu3 est vinculū indissolubile quod stabit p̄ totā vitā iugatorū
 non interueniente adulterio.

¶ Vltimo notandū. q̄ consiliū est iste qui est mag⁹ apt⁹ ad coitū & tinent
 viuat ne fiat adulter. Omis em̄ ille adulter est qui cognoscit aliā vxorez
 & suo legitima muliere.

Summula Raymundi

s. mulier p̄ma in articulo mortis simplici fornicatōe. i. florasti

Si sit in extremis quā similiter violasti

p̄missione .i. ducere cessante

Atq; fidem dederis hanc ducere velle. fugato

i. infirmitate .s. mulierē .i. d. tali puirio

Adorbo si ducas a liam periurus es inde

p̄niam habeas .i. p̄tractū .i. dissolue. h̄ ē cū scda muliere dz manere.

Digne peniteas pactum non solue secundum

.s. carnalr .s. p̄cubina

Post iuramentum nisi cognita sit tibi prima

.s. manifeste .i. dispōsare mulierē sic dictā

Si mihi iurasti q̄ velles ducere bertam

.i. dispōsas sic dicta. i. matrimonii .s. cū scda

Et ducas agatham cōtractus tunc stabit et tu

.i. q̄ false iurasti .i. cū tormētis

Q̄ male iurasti debes exoluere penis

mulierē. s. vir .s. vxor .s. mulier inuit⁹

Quam tu duxisti tua non erit illa coactus.

.s. mulier .s. vxor .s. mulierē. i. volūtaria. i. reuenisti

Hece eadem tua sit ad eam si sponte redisti

.s. mulier. i. p̄sensuz p̄bz. s. vir. s. mulieri p̄sentē. s. alteri viro

Si tibi consentit nec tu sibi nubere nulli

mulieri lilitū est .i. donec mortu⁹ es .i. inhihet

Quic licet vsq; tuam post mortem non prohibet lex

.s. vix .s. mulierē .s. inducēdo aliā vxorē

Ducere te reliquam nec cogere te valet illud

.s. mulierē .i. pecunias

De si duxisti quia promisi tibi nummos

.s. nūmos .s. deberim tibi viro .i. ista defraudatio

Et nullos dederim non sepat iste dolus nos

¶ Hic magister sup̄ addit alios casus de matrimonio dicēs: si aliq̄s haberet p̄cubinā quam sump̄sisset per verba de futuro & cū iuramēto et si tūc illa incurreret infirmitatē egrotare lōga infirmitate si sup̄ uixerit & p̄stine sanitati fuerit restituta & tales conduceret aliam tūc ille d̄ facto est periurus sed tamen cum scda muliere manere debet & dz agere p̄niam de periurio & hoc est verum si primam concubinam post iuramentum carnaliter non cognouit. Quia si sic tunc tenetur redire ad p̄mam & d̄mittere secundam. tunc ibi (Si mihi iurasti) vult si aliq̄s iurauit sumere bertam ad thorum legitimū & sumeret eius sororem videlicet agatham tūc illud matrimonii stabit cū agatha: ip̄e tenet satisfacere iuramento cū p̄nā. & hoc est v̄p̄ eo sciētē q̄ sump̄sit agathā. Tūc ibi quā duxisti sup̄ addit aliu casum dicēs. si aliq̄s duceret vxorē coacte tūc si tenet

Summula Raymundi

Sexto notād. ibi (Si me duxisti) diceret q̄s tūc tñ iura dicit q̄ fraus
et dolo puniri dñt. s̄z hui' oppo^m videt h̄ in hoc cau. Rñdet q̄ tal' dolo n̄ pu
nit a iure. iō q̄ ista vir et q̄dā mō dolose. p̄ter finis debiti m̄imonij intē
tōem cōtraxit m̄imonij. nā magis p̄t pecunias et diuitias quā p̄t p̄
licatōem cōtraxit. Secō iō. ius non punit illū dolo ne malef. cōdaret vi
am et occasiōem repudiādi suas vxores. q̄z facili' alios posset allegare in
hui' dolo. Et ille dolo nō sufficit tollere essentialia illi' m̄imonij sic facit
error: conditiōis vel p̄sone. q̄z ista duo impedimenta tollunt cōsensum. s̄z
cum isto dolo de quo loquit lra stat bñ consensus.

Dicitio natādū. dcm̄ ē sup̄ in lra. Si iurasti. Rō hui' lfe est. q̄z m̄imo^m
fundat̄ in cōtractu dēminatō. sed iuras nullā velle ducere nisi bertā fa
cit contractū dēminatū. eo q̄ plures vocant̄ hoc noie berta. Si ḡ iste
certez dēminate cōtraxit cū agata tūc stabit ibi p̄tract' indissolubiliter.
Itē rō illi' lre v̄ic̄z quā tu duxisti est iste. q̄z consensus liber est dē essentia
m̄imonij: et h̄z se quodā mō sicut forma eēntialis ipi' m̄imonij. Et s̄m
p̄m. forma est que dat esse rei. idē q̄z deficiēte forma rei tunc nihil sit
ḡ deficiente cōsensu alteri' p̄sone contrahētū q̄ntū ad illā p̄sonā si erit
m̄imonij. Si at̄ altera p̄sona contrahētū cōsentit q̄ntū ad illā erit ma
trimonij vt dr̄ lra. ḡ s̄bdit q̄ etiā talis p̄sona non p̄t nubere alteri non ob
stāte q̄ altera p̄sona alteri nubat.

.i. iuramēto p̄firmas s̄ m̄imo^m

Si iuras nolle mulierum ducere post hoc

s̄ mulierē

s̄ tu

Contrahis. iste manet contractus. confitearis

.i. s̄m iuramētū cōmisisti

Qd male iurasti domino facias satis inde

s̄ tu

.i. abiuras

s̄ pctā

Si semel abstineas peccata: lapsus in ista

s̄ pctā

.i. reiterare

s̄ dca

Non iuras eadem non p̄petrare. sed hec te

intelligere

.i. iuramētū feceris

Scire volo quotiens iuraueris hoc rotiens tu

s̄ p̄petrat

.i. p̄niam .i. fuisse

Pro iuramentis penas absoluerē debes

Nic m̄gr s̄bdit alios casus d̄ m̄imonio dicens. si aliq̄s iurauerit nol
le sumere vxorē: iuramēto factor aliq̄ tpe clapo sumserit vxorē. an tūc
iuramētū ipedit contractū. Rñdet lra q̄ non. q̄z p̄tract' ille stabit. sed ipse
d̄z satisfacere dō p̄ iuramento qd̄ fecit. Tunc. ibi (Si s̄l' autor pōit aliū
casum p̄ modū doctric̄ volens si aliq̄s abiurauerit pctā s̄l' p̄missa nunq̄
velle facere. et si tūc ille relabit̄ in eadē pctā tūc nūq̄ apli' d̄z iurare se nol
le cōmittere talia pctā. imo puniēd' ē q̄riēs apli' cōmiserit iuran. etū.

Circa lram̄ nota. q̄ m̄gr h̄ tāgit aliū ipedimētum ipediēs m̄imontū
contrahēndūz. diminiues p̄tractū qd̄ vocat̄ error for̄tue. s̄z tñ illo nō si s̄
cit ipedire m̄imō^m p̄hendūz et diminiuere p̄tractū. s̄z bñ error̄ conditiōis

Secundo nota circa istu casum p̄mū si iuramentū & votū eēt solēnia. tūc hoc iuramentū impedit m̄fimoniu p̄trahēdū d̄ quo iuramento solēnē dcm̄ ē supra. vt si aliq̄s pmoueret ad ordinē diaconat⁹ vel s̄bdiaconatus tunc facit iuramentū solenne. & si tūc ille p̄trahit m̄fimoniu. tunc tale iuramentū & votū solēne impediūt m̄fimoniu p̄trahēdū & diminuūt p̄tractūz ḡ lrā auriotis d̄z intelligi d̄ simplici iuramento non solēni.

Tercio notādū. q̄ si aliq̄s abiurat pctā p̄us cōmissa & postea relabitur in eadē pctā tūc ipse tenet dupl̄r penitere. nā tenet penitere p̄mo de iuramento. sc̄do d̄ pctō cōmisso quotienscunqz illō ammō fecerit.

Quarto nota. Aliq̄ estimāt q̄ pctā semel p̄missa & cōfessa si sc̄dario ea dē pctā pagerent q̄ tūc illa pctā reuiuiscerent ḡ q̄ndā viua fuerūt. sed alij dicūt. q̄ pctā s̄l cōmissa & cōtrita dē deplāta n̄ reuiuiscūt si iterato cōmituntur. q̄ illoz d̄ns nunq̄ recordabit. nec et̄ p̄mū pctm̄ d̄z q̄s bis p̄fiteri saltē si cōfiteat̄ alicui ḡ h̄z auctoritetē ob solūcōdi. q̄ alias diuideret p̄fessionez & sic tunc cōcurrerent diuidentia circa sac̄m qd̄ non d̄z fieri.

Quinto notādū est s̄m sc̄m̄ Thomā & s̄m̄ Hostien̄. qm̄ q̄s iurat iuramentū ḡnalez non obligat se ad ip̄e alē. tunc ḡnalitas p̄fessionē & obscuritatē parit. si ḡ inuiḡit casum inopinatū d̄ q̄ si q̄s cogitasset cū iuramentū fec̄ nullo fecisset non tenet hoc iuramentū adimplere ḡ d̄t in lrā) Si iuras nolle. &c. **A**lia cā eiusdem littere ē. q̄ iuramentum quo quis iurat non velle ducere vxorem non ligat ambas p̄sonas. sed solum iuramentū. ḡ si durit mulierē amplius non solum sui est iuris. sed et̄ mulieris. q̄ tenetur satiffacere iuri. ex eo q̄ h̄z mulierem vicz p̄manēdo cū ip̄a redder̄ ei debitum carnis cū petit. s̄z exigere debitū carnis ab ip̄a sine pctō non p̄t. Sed dices. nunq̄ tale iuramentū impedit m̄fimoniu contrahēdū & videtur q̄ sic. q̄ om̄e iuramentū quod sine piculo p̄t adimpleri nō debz iritari sed magis p̄fici. sed q̄ tale iuramentum sine periculo p̄t adimpleri. imo et̄ in salutē aie. eo q̄ non ipedit hoiem q̄ntū ad celestia regna. igitur istō moderādum ē iuxta p̄dicta.

s̄ v̄ro i   s̄ tu vir   .i. nō velle
Legittime coitum si iuras reddere nolle

.i. qm̄ s̄ a te
Cum petit hic dico quod iurasti nihil esse
s̄ a te p̄petrato   .i. p̄sensuz adhibuerit

Hic iuramento si non consenserit ip̄a
.i. ex postulare. s̄ v̄ro   .i. p̄iugalit̄

Querere non tibi do consortia carnis ab illa
s̄ mulieris   s̄ v̄ro   s̄ mulierē
Huius post mortem tibi ducere non licet vllam
cōmittis   .i. t̄pe in dicto   .i. diminuā

Si facis in banno contractum non reuocabo
.i. corrigere d̄s. .i. post t̄ps in dictū

Corrige post bannū te consilio sapientum

Summula Hammundi

Hic m^r sup addit duo documēta dicens. si vir fecit votum p̄tinentie in
tyoro legitimo muliere nō p̄sentietur si m̄lier postulare vellet debitā car
nis dices sic nō posse carere. tūc h̄ fecit iuramētū p̄tite tñ d̄z solvere debi
tā mulieri. Si at m̄lier fecit p̄sensum ad votū p̄dictū seu iuramētū. tūc vir
non tenet p̄soluere debitū carnis. q̄ tunc hoc factū ē in voluntate ambo
rum. Et si ille idē vir q̄ iā fecisset votū viueret donec mulier morerē tūc
nunq̄ post mortē illi mulieris deberet cognoscere carnalr. nec debez ali
am ducere matrimonialit. **D**ein m^r s̄dit s̄m documētū dicens q̄
si aliq̄s p̄traheret m̄rimoniu q̄ eēt in d̄icta eccl̄iay. tūc hoc m̄rimoniu
stabit. s̄z lūgēda s̄ p̄ctā eo q̄ ip̄e fecit p̄tra mādatū eccl̄ie t̄ id̄z viuerē s̄m
p̄siliū sapientū v̄ roze s̄uz p̄fessoris.

Circa lrām nota. q̄ qñ aliq̄ m̄lier non p̄tinent viuerē. tunc iuramē
tum est illicitū non d̄z tunc iurare p̄tinentiā vite ne mai^r p̄cū s̄i s̄i m̄
curat. S̄i r̄ d̄m q̄ vir non d̄z p̄tinentiā vite viuerē cū scit se h̄re v̄ro:em
que p̄tinent viuerē non p̄.

Secundo notādū. s̄z non est licitū q̄ aliq̄s iurat nolle reddere debitū car
nis p̄p̄v̄ro:z sue. eo q̄ tenet ei reddere quoties ip̄e vir fuerit p̄cū a mu
liere. s̄z tñ cū timore dei. vñ t̄p̄ib⁹ sacris cū hoies d̄nt cōicare vel pascha ces
lebrare. tūc ad m̄r⁹ vir p̄ q̄tuo:z vel sex dies a p̄p̄v̄ro:z d̄z abstinere. et il
lud iuramentū intelligēdū ē non ēlicitū qñ v̄ro: non p̄sentit v̄ro. p̄t tñ
vir ex p̄sensu s̄ue v̄ro:is p̄tinent viuerē.

Tercio nota. q̄ si aliq̄s iurat tenere votū p̄tinentie ita q̄ post mortē lo
gicū in v̄ro:is nūq̄ alia velit ducere v̄ro:ē. tūc illd̄ ē h̄uādū et si tunc post
mortē mulieris tenet p̄tinent viuerē. s̄z si aliq̄s moliciose eā abiurat et odi
ose. tūc illā penā. p̄ dolo et irā de h̄re d̄z. q̄ ip̄a viuerē non h̄z illi⁹ posse ad
debitū carnis exigendū. **Q**uarto notādū q̄ interdictū ab eccl̄ia p̄
tres dies ip̄edit m̄rimo^m. p̄trahendū. sed non diminuit p̄tra ctum.

Quinto notādū. lrā d̄t. Si s̄is in bāno:bi m̄r⁹ p̄ hoc innuit q̄ p̄dā
s̄ p̄ta in quib⁹ inhibet q̄ non d̄z fieri m̄rimo^m. vt ē t̄ps aduēt⁹ d̄m. et sic d̄
alijs d̄ quib⁹ patuit supra. vñ istis sacris t̄p̄ib⁹ contrahi possunt sp̄d̄ialia
et etiā m̄rimonium qd̄ solum p̄sensu p̄trahitur. sed p̄tractio v̄ro:is ad solē
nitates nuptiay p̄hibetur.

Sexto notādū. q̄ in p̄posito p̄ bānū p̄t intelligi s̄nia ex cōicatōis. q̄ ip̄
si ex cōicato oia sacra denegā vt infra patebit. s̄z tñ ex cōicatō⁹ si p̄hit m̄r⁹
mo^m cū aliq̄ m̄liere v̄l v̄gie. ille p̄tract⁹ stabit. s̄z p̄niaz agere d̄z p̄ inobediē

Ultimo nota. Rō hui⁹ s̄c est: q̄ oē iuramētū (tia eccl̄ie.
sicut et votū p̄supponit possibilitatē. s̄z q̄ s̄z Al̄p̄m vir q̄ ad reddid̄ id̄z debi
ti carnis n̄ ē sui iur⁹ s̄z v̄ro:z et ecōuerto. s̄z q̄ s̄m iuristas. null⁹ p̄ iuramētū
suū d̄z alteri facere p̄iudiciū. igit̄ nec vir p̄ iurare castitatē sine p̄sensu mu
lier⁹. Si at mulier p̄sentiret iuramētū staret. et tunc d̄berēt mutuo viuerē
re sicut frat̄ cū sorore. vñ s̄m iura. qñ vir iurat se nolle reddere debitū car
nis seu iura p̄iugal̄a. tūc h̄ iuramētū p̄bit ius exigēdi debitū carnis. s̄z n̄
ius reddēdi ex q̄ h̄n h̄z in p̄tate sua. s̄z ē in p̄tate s̄ue v̄ro:is etiā p̄bit ius re
ducēdi alia v̄ro:ē post mortē illi⁹. Rō ē: q̄ q̄ntū in eo fuit. tunc votū p̄tine
tie commisit v̄ro:it. s̄ tenet h̄uare in quantum melius potest. credo ta
men meliori iudicio interueniente et de discussione fortiori. si aliquis ab

iuraret reddere debitū carnis vni certez legitime vxori q̄ p̄ istā iuratio-
nem non p̄dit ius ducendi aliā vxorem p̄ma mortua. nec et p̄dit ius exi-
gendi debitū carnis ab ista secunda muliere. cum sic simplr n̄ p̄misit ab-
stinentiā. Sed si littera intelligeret q̄ si aliquis abiuraret coire cum n̄. u-
liere simplr exlter. tūc lrā in xitate simplr. Tunc ibi (Corrige post ban-
num) Dñs filian dñi est talib⁹. q̄ faciāt p̄niam d̄ illo qd̄ fecerunt cōtra s̄-
tutum eccliez q̄ scābalizauerunt ita eccliam. Dñs p̄dicte p̄sone ita clādc
stine m̄fimonium contrahētes magno se supponunt piculo. nā possz al-
ter alteram dimitterez de facto cum alia cōtraheret sic in adulterio ma-
nere. q̄ p̄mum m̄fimonium p̄bare non potest p̄ defectum testium. er-
go d̄ in textu. corrige post banum.

^{s̄ vel s̄go}
Si begvina deum s̄posum p̄celegerit atqz

^{s̄ voti capillos} ^{s̄ x̄go}
In signum crines p̄scideret ista marito
^{.i. tale m̄fimo^m nō p̄t reuocari}

Si nubit nupta maneat. sed peniteat hec
^{.i. castravit. s̄. p̄inētie} ^{q̄trahere m̄fimo^m}

In fregit votum prohibetur nubere talis
^{s̄ talis x̄go} ^{.i. si cōtraxit nō p̄t reuocare}

Ne nubat prohibe. nuptam noli reuocare
^{s̄ viro. i. copulata. i. x̄go n̄ h̄is annos p̄bbatis}

Impubes si sit tibi desponsata puella
^{inhalat h̄ac desponsatōem} ^{.i. duodecim annoz}

Frizat hoc factum si vult cum sit duodena
^{copula carnalis} ^{.i. āncefferit}

Rarius amicitia si non p̄cesserit vlla
^{marito nō cōsentiente} ^{copula carnalis}

Inuito sponso si non cōmixtio carnis
^{talis puella} ^{m̄fimo^m. s̄ vir}

Intererit potest claustrari contrahet iste
^{s̄ muliere. s̄ nubere. s̄ puelle. s̄ claustr}

Cum reliqua si vult hinc non exire licebit
^{s̄ x̄go} ^{copulari}

Hoc licet ipa velit nec deinceps nubere cuiqz

¶ Hic auto: s̄biungit alia documenta d̄ matrimonio dicens. si aliq̄ x̄go
eligeret deum in sponsum. et in signū illius p̄scindat crines suos ita q̄ si
at feculo difformis. tūc ipa nunq̄ p̄sumeret legitimari. et si postmodū le-
gittimat vel nubit. tunc ozeā manere nuptā. sed dz p̄niam agere de tali
iuramento seu voto. sed m̄fimonium reuocari non p̄t. Deinde s̄biun-
git aliud documentū dicens. Si aliqua puella teneret iuuenis desponsa-
retur ante annos pubertatis. tūc postq̄ ipa venerit ad annos discretōis
seu pubertatis potest reuocare illa s̄pōsalia. i. m̄fimonii p̄tractū. et hoc est

Summula ragnmundi

vey si copula carnalis inter eos nō ē secuta: et ipsa pōt claustrari sine uelle spōsi. et si spōsus postularct eā d claustro nō dz exire ad eū cū illo cōmōzādo. nec ipsa postmodū dz nubere alteri uiro.

¶ Circa lrām notādū q hoc q auro: intēdit in lrā ē intelligendū d voto simplicī. qz hoc impedit mīrimo^m p̄trahendū. sed nō dimiuit p̄tractū. v̄ licet aliq̄ ugo uel puella in signū voti p̄tinētie deponeret crines. tū deposito criniū non solēnsat votū. Et lz dcm̄ sit quatr̄ votū solēnsat. tū ad mīrimo^m dirimendū sufficit votū solenne qd solēnsatū fuerit p̄ susceptōem sacri ordinis aut p̄ p̄fessionē factā alicui religioni p̄ sedē aplicā approbat̄ t̄p̄t p̄ extra de voto et voti redemptōe.

¶ Scdo notādū. lz actū ipi^o p̄tractū quē impubescōmittūt p̄nt reuocare cum se uiderint deceptos t̄p̄e pubertatis etiā si pater p̄traxerit p̄ filia ipsa p̄t reuocare qñ añ t̄p̄a pubertatis non h̄ysum̄ et rōem debitā. tū si p̄senserit postmodū animō reuocare nō p̄t. et iō ipis pueri ponunt tutores vsqz ad decimū quartū annū q̄ ipos regere dnt vt v̄tuo se viuāt et eorū bona ne inutiliter p̄sumant.

¶ Tercio notādū. q sola copula carnalis reuocat vxores d claustro. ideo si aliq̄ puella discurreret a viro ad claustrū copula carnali nō puia non dz redire. et ip̄e vir p̄t p̄trahere cū alia. et hoc est vey si non dederit p̄sensuz q ipsa possēt intrare religionem.

¶ Quarto notādū. dicitur quis. tū sepe sup̄ius dcm̄ ē q votum impedit mīrimo^m p̄trahendū et dirimit p̄tractū. quō hic dz q nō dirimit p̄tractū R̄fir q sup̄ius dcm̄ intelligitur de voto solenni. lz hic auro: loq̄tur d̄voto simplicī: qz p̄ abscisionē crinis uel come manu p̄pa non solēnsat votū. Et intelligitur hec lrā s̄m hoc cū d̄t in signū crinis abscindat. Si v̄o tal̄ puella uel ugo faceret votū solēne sic q solēnsat abscideretur coma. si p̄traheret mīrimo^m nullum cēt.

¶ Quinto notādū. p̄ meliori intellectu l̄fe q s̄z iura puella dz pubes in duodecimo annoz mascul^o in decimo q̄rto anno. et isto t̄p̄e mascul^o et mulier p̄nt sibij nuicē cōmisceri. Nūc dz in textu (irritat) Et rō ē. qz ad mīrimo^m req̄rit p̄sensuz uolūtari^o q̄ v̄lteri^o p̄supponit deliberatōem et discretio nē. sed qz mascul^o s̄z q̄rtodecimo annoz mulier s̄z duodecimo anno carēt discretōez matura deliberatōe. iō tunc nō h̄nt p̄sensuz uolūtariū. et ex p̄nti añ hoc t̄p̄a nō p̄nt p̄trahere mīrimoniū. Dñ si hec puella d̄ q in lrā uiderit se delusam cū puenerit ad duodecimū annū p̄t illū p̄tractū mīrimo n̄ irritare. vt d̄t lrā: et hoc est vey si istā irritatōez nō p̄cesserit copula carnalis. Et hoc d̄t iō. qz in multis uigor nature et malicia p̄cupiscētie sup̄plent etatē. ita q carnaliter se cōmiscēt ante t̄p̄a. si q̄ in decimo aut duodecimo anno fuerit carnalis copula pacta stabit mīrimo^m.

s^o in vxorē s^o ancillā

Ancillam liber si ducat et hanc putat esse

i. nobilē s^o liber

i. vxor

Ingenuā. si vult nō sua spōsa manebbit

s^o secuta carnal copula

Inter eos q̄quis fuerit commixtio carnis

.i. delusum

Quum se deceptum videt atq; scienter ad eius
s^r p̄gicēdo eā carnalr s^r vir .i. vxor

Trāteat amplexus semel iste sit hęc sua sponsa
s^r ē intelligēdū

Sic ecouerso si nupsit libera seruo

Chic auctor addit alios casus d̄ m̄rimonio dices. si eēt aliq; nobilis et li-
ber petēs vxorē nobilēz liberat̄ daret sibi ancillā. q̄uisille liber p̄gic̄at eā
carnalit̄ dū peceperit se delusum p̄t reuocare m̄rimoniū. sed dūz liber sc̄i-
nerit eā ancillā esse et defug eā p̄gic̄at carnalit̄. tunc stabit m̄rimoniū nec
p̄t reuocare. Sise est. si aliq; nobilis vel libera sumeret aliquē hūi et puta-
ret h̄re libez.

Circa lrām notādū. q̄ tale impedimētū d̄: eē impedimētū p̄bitōis. et
cū hoc cōmittit̄ error p̄sone. vt patuit sup̄za.

Scdo notādū. q̄ ille q̄ ē hūilis p̄bitōis nō p̄t petere sepatōem a libera
p̄pter p̄bitōem. si at̄ nobilis vel liber peteret. tūc possct fieri sepatio. Et si
militer si liber duxerit liberā quā putaret eē ancillā. tunc talis error non
p̄t dirimere m̄rimo^m.

Mercio notādū. q̄ vir liber q̄ duxerit ancillā: cognouerit eā fore acil-
lā. si non intēdit eā retinere ampli⁹ nō d̄z eā p̄gic̄ere. q; si eā p̄gic̄at post h̄.
tunc eā repudiare non p̄t.

Quarto notādū. q̄ p̄t istā p̄bitōem ille q̄ trahit cū aliq; d̄ q̄ capit cauti-
onēz fideiussores q̄ sit libera. et tñ postea p̄cipit eā eē ancillā. p̄t iste liber
statim ab ea separi si vult.

Quinto notādū si vir liber duceret ancillā quā putaret liberāz ip̄e li-
ber postq; sciuerit fore acillā eā p̄gic̄eret carnalr. n̄ p̄t eā repudiare.

Ultimo notādū. q̄ p̄bitio libertat̄ plus restringit hoicm q̄ aliud acci-
dens. Et iā p̄cessus ḡnatōis p̄t vtilitatē carnis sp̄ inclināt ad pessimum
nā si aliq; fuerit hūilis om̄e ḡnatum erit hūile q̄ talis p̄bitio pot⁹ impedit
m̄rimo^m. Et iā p̄ hūilitatē p̄t impedire finis m̄rimonij. scilz. p̄lificatio. q̄
hūius est s̄b potestate sui dñi. vel ancilla s̄b p̄tate sue dñe. q̄ non p̄t vir h̄re
potestatem vxoris hūilis p̄bitōis nisi p̄sentiente dño. Dñ notandū q̄ dūz
bus mōis liber non potest repudiare ancillā si eam duxerit. Primo q̄n
do scit eā eē ancillā. et q̄ d̄ lrā. hoc remouēdo (hāc putat eē ingenuā) Se-
cundo si ignoraret eā eē ancillā et postea ciuerit et tñ eque hūi p̄gic̄it eā car-
naliter verbis vel factis. tunc tenetur eā iterum h̄uare. q; quod semel pla-
cuit amplius displicere non potest. xv̄idetur placere p̄pter carnalem cog-
pulā s̄bsecutā.

.i. marit⁹

ad habitādū

.i. vxor

Si vir eat rhomā māsurus ibi sua sponsa

s^r vir

.i. n̄ tenet̄ seq̄ si p̄grinat

Jure sequatur eum. nulq; si sit peregrinus

.i. thoro legitimo

Si sponsum thalamo susceptum deserit vxor

Summula raymundi

^{s^c aliqd tal'vxoꝝ} ^{s^c maritū}
Et fugit in claustrū fugitiua redibit ad ipm
_{no} _{signo} _{i. oñdi}

Si certo poterit exanime virgo probari

_{.i. pbat}

Sexus iuratus examinet hoc mulieris

_{palpatōes} _{.i. aspect⁹}

Per digiti tactus aut intuitus oculorum

Chic autor ostendit alia documēta de matrimonio dicēs. Si aliqd exi-
ret patriā relinquēdo. p̄p̄tā vxoꝝe alibi cōtrahēs morā. tūc mlier tenet se
qui vix. et hoc exey si vir non fit vagabund⁹ et instabilis. vt sunt ioculator
res vel phistulatores. qz si sic eēt. tunc honesta mulier non dz eum sequi.
Deinde s̄bdit secundū documētū. si aliqd spōsus haberet spōsam q̄ p̄ma
nocte cureret d̄ eoz intraret claustrū. tunc illa sponfa fugitiua debz redi-
re ad virum nisi p̄tactum membri seu p̄ intuitum oculoz possit certis
tubinaliter p̄bari q̄ cēt vgo.

Circa lrām notādum. q̄ ex q̄vire est caput mulieris. iō si vir intendit ha-
bitare alibi. siue rhome. siue athenis dūmō ip̄e velit esse stabilis. mulier
honestaz p̄ba tenetur sequi virum. si at̄ vir esset instabilis et vagabundus.
tunc mulier non obligatur eum sequi nisi voluntarie hoc velit facere. vt
faciunt vxoꝝes ioculatoꝝ et phistulatoꝝ. et h̄s. Et si in cāu vxoꝝ alicuius io-
culatoꝝis aut viri vagabūdi seu instabilis eū seq̄ recusat et non p̄t aliq̄ ius-
re ad hoc cogi.

Scdo notādum: q̄ p̄ aspectū corpis aliq̄ mulier p̄t p̄bare vginem. et in
istō est pot̄ ei credēdum q̄ viro. Et istā p̄batōem testari dñt honeste mu-
lieres que diligent hoc examinare dñt p̄ tactum vel p̄ visum vt docet lrā.
Et si reptum fuerit q̄ illa sit vgo tunc talis si velit intrare monasteriū
p̄t manere in claustrō sponfo nolente. Si vgo fuerit inuenta q̄ sit corru-
pta. tunc cogit̄ ad maritum suum redire.

Mercio notādū. stante illo cāu q̄ sponfa diceret se eē vginem et spōsus
dictaret oppositū dicens se ip̄am cognouisse carnalr. tunc dubitatur quid
sit faciēdū. R̄r. q̄ iurat⁹ sex⁹ mulier dz examinare spōsaz tūc ille mulie-
res dñt iuramēto affirmare q̄lis spōsa sit. et si approbat cēt vgo p̄t manere
in claustrō. si at̄ corrupta fuerit. tūc tenet redire ad spōsum.

Altimo notādū q̄ rō p̄me partis est. qz s̄m Ap̄sm. vir ē caput mlieris
q̄ mulier tenet sequi vix sicut cetera mēbra suam caput: ergo cōpellēda
est mulier ad cōhabitādum viro suo et ad sequēdum eū si alibi vult habi-
tare et morā trahere. sed sec⁹ est si iuerit rhomā peregrinādi causa vel aliū
de ad mercādum: qz tunc non necesse est mulierē sequi vix nisi velit hoc
ex p̄p̄a voluntate facere. ergo dicit littera (nūsq̄ dum sit p̄grin⁹) Item
p̄ secundo cāu sciendū q̄ quis virgo desponsata eēt vel etiā in lecto cuz
viro dormiuerit. si nō est cognita carnalr ab eo p̄t intrare religionē vt
pius superius dictū est. sed post copulam carnalē non potest intrare reli-
gionē. qz iurafauit magis religioni q̄ matrimonio. quia illi magis fauēt
q̄ plus congruit saluti anime. Sed religio ex quo ei annexa est p̄nētia

magis colligit salutem anime seu promouet q̄ matrimoniu. q̄ p̄tinētia
est magna virtus vt superius dictum est.

Si de fonte leuat vxor mea quem generauit
.i. de baptismo. s̄ puer .i. p̄dixi

Ex alia. p̄iudicium non coniugii sit
.i. corrigat facta .i. voluntarie

Dumiat ecclesia si sint commissa scienter
s̄ aliq̄ nō facere p̄nt s̄ legitime

Nec iuramenta nec vora querunt mulieres
.i. p̄sensu maritorū s̄ faciūt votū. i. p̄sensu p̄ris

Absq̄ viris facere. sic non pueri sine patre
s̄ directe .i. contrahat

Linea descendens de te nunq̄ tibi nubit
.i. acta. i. ratificānt s̄ p̄fecte etatis extrā

Facta valent vidue. sed filia filius extra
s̄ illa vota

Annos que faciunt confirmo nec reuocabo
.i. cū meo p̄iudicio

Non cum iure meo debet transuocere sponsam
.i. in alia parochia .i. ius meū s̄ sponsa

In reliqua villa mea portio pendet ab ista
intendas

Si numerare gradus mihi vis consanguinitatis
.i. debēt poni in p̄mo gradu s̄ carnales

Huius p̄ncipium dant fratres atq̄ sorores
.i. q̄ vn̄ ab altero distat .i. in q̄nto gradu. i. p̄nt contrahere

Alter ab alterutro quinto membro bene nubit
.i. ad lineā lateralē .i. cupis

Ad transuersalem transi si nubere queris
s̄ linea. in q̄nto ḡdu s̄ q̄rtovēlcio

Illa loco quinto non infra dat tibi sponsam

Hic autor ponit aliam particulā in qua dat alia documēta circa ma-
trimoniū occurrētia. et s̄ quattuor in numero. Primū ē q̄ vxor non de-
bet separari a marito suo ob eam cām q̄ leuauit pueri mariti sui ex alia
muliere generatū de fonte baptismatis. s̄ si fecerit ip̄a hoc scient̄ ecclesia
debet eam punire. Sc̄dm̄ documētū est q̄ votū non tenet qd̄ vouet p̄
mulieres legitimas sine p̄sensu mariti. et hoc non possunt facere pueri
sine p̄sensu parentum. Sc̄d̄ vidue hoc facere p̄nt. similē filius et filia si
fuerint extra thoz legitimū in annis maturis possunt facere iuramen-
tum aut votum. Tercium documētū est q̄ sponsa nō debet duci d̄yna
villa in aliam nisi portio legitima detur d̄o plebano. Quartū documē-

Summula flagmudi

tum est q̄ qui p̄tendit numerare gradus p̄sanguinitatis bz fr̄es ⁊ soroz
responere in p̄mo gradu. ⁊ illi qui distāt ab inuicem in quinto gradu si
ue in linea ascendente siue in linea transuersali tales contrahere possūt
⁊ capere se mutuo.

Circa l̄ram notādum p̄mo. q̄ ratio p̄mi documētī est talis q̄: cogna
tio sp̄ialis adueniēs m̄rimonio p̄sumpro non fr̄agit m̄rimoniū: ergo si
v̄xor alicuius leuat p̄uex d̄ fonte sacro quē genuit ei⁹ marit⁹ d̄ alia multi
ere non dirimit m̄rimoniū q̄uis ibi generat cognatio sp̄ialis. que si sus
isset añ p̄tractū m̄rimoniū sepasset m̄rimoniū p̄trahēdum.

Scdo notādū. q̄ v̄xor alicui⁹ leuās p̄uex mariti sui genitū d̄ alta mu
liere d̄ sacro fonte. vel hoc facit sciētē vel ignorānt. si facit sciētē ipa p̄u
niri d̄v̄t d̄t l̄rā. si ignorāter non ē puniēda.

Mercio notādum circa s̄m documētum q̄ p̄sone volētes vouere vo
tavel ea emittēre debent esse libere conditionis. etiam d̄nt h̄c etatem le
gittimā ad vouēdum p̄pter p̄mum religiosi vouere non debēt. p̄opt ses
cundū p̄ueri qui non d̄v̄venerunt ad annos discretōis non possunt voue
re. **Q**uā autē religio non possunt vouere sine disp̄satione est idco. quia q̄
cunqz non habent liberam seu p̄p̄riā volūtatez non p̄iit alteri vouere vel
suā volūtate d̄mittere. sed monachus non habet liberē volūtatem. q̄
monachus non potest vouere. **C**onsequētia tenet. **S**ecō maior p̄batur
ex dicto p̄hi. q̄ nihil dat quod non habet. **M**inor p̄batur. quia om̄is mo
nachus dedit volūtatem suam superiori. vt abbati vel priori q̄n̄ ip̄e scē
p̄fessionem.

Quarto notādūz circa terciū documētum q̄ p̄sus illius documē
ti quidā textus h̄nt in capitulo de sepulturis sed nō est vis v̄tz h̄c v̄l ibi
exponunt. **S**ed si querat. q̄nta ē portio b̄ada v̄o plebano d̄ sponsa q̄n̄ d̄s
cit ad alium locum. **D**icit q̄ hoc d̄z teneri s̄m loci consuetudinē diu ob
suatā. dum m̄mū non sit contra statuta canonum. q̄ consuetudines d̄ sa
cris canonibus recedētes non d̄nt obfuarī.

Ultimo notādū circa q̄rtū documētū q̄ mod⁹ numerādi grad⁹ p̄san
guinitatē tā in linea recta q̄z transuersali patuit sup̄ circa l̄ram istā **S**p̄o
s̄ hoib⁹

Omnibus est votum solenne tenere necesse
i. vtile

s̄ voto. s̄ hoī *i. recedere s̄ rotū*

Nec ab eo cuiqz concedimus ire. sed illud
i. facilioz. i. variis

In leuibus mutes tibi si nimis est onerosum
i. difficilē

In inanimibus stet maioris mutatio talis
i. cū dispensatōe maioris *i. variatio*

Hec est v̄tima p̄s istī capitulo in q̄ auto: ponit aliū cām aliq̄s respiciē
tam m̄rimoniū bicēs: q̄ q̄cunqz facit solenne votū d̄z illd̄ suare. sed si ob
debilitatē corpis tale votū cōmode nō posset adimplere. tunc posset v̄ti
medicamine cū p̄silio idonei p̄fessoris. scz q̄ tale votum sibi alleuiat ex
autōitate ep̄i vel alteri⁹ sup̄ioris ⁊ in leui⁹ mutes.

Circa istam notandum. qd pns ista loquitur solum de voto solenni. de voto autem simplici nihil dicit. illo tamen non obstante valde necessarium est votum simplex teneat & impleat. dr scriptum est. vouerit reddite dno deo vfo. **Do**do diceret q aliquis. ideo autor pns est insufficientes. ex eo qd no determinat de voto simplici. Rndet q autor non est insufficientes. qd supius dcm e q ipsa ecclesia cogit ad votum solenne pficiendum: non ad votum simplex. vn qcuqz transgreditur votum solenne huic denegat omne sacm christianitatis. & id ipsa ecclesia cogit tale ad istud votum pficiendum.

Secundo e notandum. ex qd ista pns facit metodem de voto tunc videtur e d ipso voto: Un votum sic diffinit. Est alicui boni cu deliberatione facta pmissio. **Q**ue dr notant alicui boni q: si aliqs. pmitteret malu no e tenendum nec esset reprobatus si ipse infringeret votum non peccaret.

Mercio e notandum. qd votum solenne fit tribus modis. Primo p ordinu sacroru iurisdictionem. vt. diaconatus. sbdiaconatus. & c. ijs. q: diaconus & sbdiaconus fecit votum deo: epus. & qdico transgreditur illud a simplici sacerdotio absoluti n dz. **S**ecundo votum solenne fit p ingressum religionis. & hoc in pfessione. **T**ercio fit p habitus susceptioem. vt si aliqs recipit habitum religiosorum. i. monachorum & p fessor. & si e viuis specialiter habitu pfessionis. & specialiter sb hoc fecit votum. si tunc transgreditur. e fractor voti solemniss.

Quarto notandum qd hoc votum fit tribus modis. pmo cu deliberatione. scdo cu firmo proposito. scio cu obligatione de qbus modis etia supra patuit.

Quinto e notandum: qd aliq hoies sb obligati ad votum aliq n. qd pueri q nondum venierit ad annos pubertatis non sunt obligati ad votum vt patuit supra in multis casibus. **Q**uia monachi non obligant ad votum illd qd e contra regulam ordinis. scz qd faceret votum qd vellent dimittere ordinem vellent ire & alleuare onus. **S**icut furiosi no obligant ad votum. **R**o e. qd non sunt capaces suar rationu. **S**icut famulus non obligat ad votum illd qd e ptrauoluntate dnu sui. vt etia pus dcm est.

Sexto e notandum. qd ad commutationem voti requirunt duo. pmo autoritas qd null pnt cu seipso dispesare. i. requirunt e ille qd hz autoritatem vt eps vs pa pa. qd fm hostielem dispesatio seu voti pmutatio est vigor ipsi iuris p cu ad que spectat misericors relaxatio. & qd t in ista. **I**n manibus Nat maior est. **S**ecundo requiritur ca sufficientes que quis non tenet huare votum. nam si ca sufficientes supabundauerit votum nequaquam alleuiat.

Septimo notandum fm Raymundu. votum onerosum in leui e commutandum. vt ieiunium in elemolynas. **I**tem si qd vouit pegrinatione se pre infirmitatibus non potest coplere. tunc expese quas eet consumpturus & labor & filia dnt in alios pios actus conuerti.

Ultimo e notandum. vtrum votum augmentat meritum. **E**t videtur qd non nam omnis fuit de uoluntate placet magis illi qd fuit ei de iure. sed omnis fuit ei ex voto fuit ei de iure de voto. sed fuit sine voto fuit libere. **I**tem videtur qd votum non augmentat gratiam. **I**n oppositum autem est magis iniax et doctores theologie qd volunt qd votum augmentat meritum. & declarant hoc sic. qd si no tunc claustrales seu religiosi inutiliter facerent pfessionem qd tunc ab hoc ret tota christianitas. **R**ndet qd qd fit p votum potest fieri dupli. **U**no modo in equa charitate sicut ante. **U**ltimo modo in minori charitate qd antea. si pmo

Summula Raymundi

tūc huiusmodi in tali est maioris premij meriti. Si autē scdo mō tūc huiusmodi istud a votivo deo impensum est minoris precij remunerationis quia dum cor non orat in vanum lingua laborat.

hōiem s^c m^rimonii nos raymundus

Omnem contrahere prohibemus in ordine sacro
dñs aplicus cāu

Personam. nisi papa p^us dispenseret in ipō
malefic⁹ s^c cleric⁹ recedere m^cleficū clericū

Si malefactor hic et ab ordine cedere. ius hunc
coartat vxorē m^rimoniatr. sine dispensatōe

Compellit. nunq̄ sponsam ducat sine papa
in aliq̄vicio s^c cleric⁹ p̄ q̄ crimine sniam

Crimine si rapitur quo p^omeruit capitalem
q̄ interficiat s^c secularis clericū .i. p^us

Andictam. iudex non iudicet hunc. nisi p^umum
degradet clericum

Ordine de sacro deponat ep̄s illum

Postq̄ autor in p̄cedentib⁹ capitulis determinavit de aliquib⁹ sacris. h̄
iā in p̄nti capitulo determinat de alio sacro. scz ordinis. Et dividit in duo
p̄mo determinat d^o ordinib⁹ sacris. Scdo incidentalit̄ determinat de mona⁹
chis fugitiuis d^o claustr⁹. Prima ps adhuc in duo. p̄mo determinat d^o ordini
bus sacris. scdo sp̄cialit̄ regredit̄ sup ordinē ei⁹ materiā p̄tractādo. scda ibi.
(Si laicus) Prima adhuc in duo. p̄mo facit qd̄ dictū ē. scdo ponit quod
dā documentum de clericis maleficis. scda ibi (Crimine si rapit) Quā
tum ad p̄mum dicit sic. omnis p̄sona exnō in maiori ordine sacro n̄ p̄t cō
trahere m^rimonii. nisi hoc fiat p̄ dispensatōem pape. et si eēt aliq̄s sacer⁹
dos q̄ postea fit malefactor irregularis ita q̄ postea puaret officio et bñ
ficio. tūc ille adhuc nō p̄t intrare m^rimonii p̄p̄t characteres indebiles ei
impressos. sed si fuerit constitutus in minoribus ordinibus. tūc talis p̄t
p̄cedere ad m^rimonii sine dispensatōe. vel p̄vlteri⁹ p̄moueri

Circa istam nota q̄ ordo est duplex: scz ordo sacer. et ordo nō sacer ille
vocat⁹ minor. videlz accolitatus. et alij inferiores de quib⁹ dictū ē s̄ p̄s
ibi (Quoniam) et illi p̄stituti in tali ordine minori non sacro p̄nt cō
trahere m^rimonium sine dispensatione pape. Rō huius est. qz si tales ab
stinere nō p̄nt. tūc melius est cū legitima muliere aiaz suā saluare q̄ cū
multis illegitimis dānari eternalit̄. Et s̄vltorius in ordinib⁹ sacris. p̄ce
berent et abstinere nō possent. tūc ipi fornicatōm cōmitterēt et maxie pec
carēt. qz tūc chr̄m corde in mūdōz manib⁹ pollut⁹ in altarib⁹ tractarent
vñ quidē merita. Nāgere cū gaude meretrice q̄lit audes. Palms pol
lutis regē tractare salutis. Itē. Si missaz die p̄s ap̄lerus meretrices.
Abis ad antra stizis qm̄ chr̄m crucifixis. Et iō st̄ in minorib⁹ ordinib⁹
exantib⁹ meli⁹ ē nubere q̄ nimisyri p̄ luxuriā. Sz ordo sacer ē vt ordo sb
diaconat⁹ diaconat⁹ et p̄sbyterat⁹. et isti cōmutari nō p̄nt. naz exnō in ill
ordinib⁹ n̄ p̄nt p̄trahere nisi p̄ dispensatōem pape qz secesit votū solēne per

tionē sacri ordinis. sic p̄uouent caste uiuere. deo seruire. & pplm ei⁹ in fide
christiana informare. Et iō in iusticia hoc psuadet q̄ clericū uolentes p̄ces
dere in sacris ordinib⁹ bñ p̄spiciunt vtz p̄nt caste uiuere. si p̄nt caste uiue
re. tūc ad sacros ordines p̄cedant in noie dñi. sed si nō p̄nt caste uiuere tūc
meli⁹ sacros ordines dimittere & vxorē ducere q̄ postea suscepti sacris or
dinib⁹ cū vxorib⁹ alioꝝ fornicariꝝ a iam ei⁹ eternalit̄ dānare. Sꝫ clerici gre
ci non curāt castitate seu votū castitatis. qz suscipiunt sacros ordines & ce
lebrāt diuina officia hñtes vxores legitimas. & videt̄ ip̄is. q̄ coz filij filijs
p̄ncipum in nobilitate p̄pan̄t.

¶ Secūdo notādū. ex quo dcm̄ est de voto q̄ triplex est votū. sc̄z votū p̄ti
nentie. votū abstinentie. & votū pegrinarōis. & cū quodlibet illoꝝ p̄t mut
tari in melius ideo dubitat̄. vtz votū p̄tinentie posset cōmutari in meli⁹
Et videt̄ q̄ non. qz nihil est meli⁹ p̄tinentie & castitate. q̄ votū cōtinentie &
castitatis non p̄t mutari in meli⁹. Rñr q̄ in om̄i voto s̄ respicienda duo
& maxime in voto pegrinations. Primo respicienda est cā quare d̄z fieri
disp̄latio. quia forte talis est senex non potens ambulare vel forte si rece
deret d̄ loco fierent lites & guere. Sc̄do respiciēda est superioris autoritas
qz iste qui h̄z autoritatē debet taxare expensas & fatigatōes viay q̄s face
re posset. & illud totum d̄z sumere & mittere ad illū locum ad quē talis se
cirvotum. Sed si ē votum abstinentie. itez p̄t mutari in melius diues si
est delicat⁹ & icinare nō p̄t. tunc d̄z dare elemosinas & alia opa pietatis fa
cere. Sed de voto cōtinentie aliqui dicunt q̄ nullū mō p̄t mutari in me
lius. qz nihil melius est continētia. sed illo nō obstāte papa in isto voto p̄t
disp̄nzare cum omnib⁹ nisi in articulis fidei. Dñi legitur q̄ erat qdā ma
gnus dñs & possessor multay terray qui habuit vnū filiū & iste erat mona
chus. tunc p̄c̄ mortuo tunc bāt guera illay terray p̄pter carentiā dñi. h̄
videns Ap̄licus dispensauit cū isto. quia tales s̄ b̄diti nolebāt aliq̄ elis
gere in dñm nisi herede terray. & sic p̄ disp̄latōem pape iste monach⁹ con
traxit m̄ imō. & p̄ q̄ habuit pueros potētes regere trā. tūc cogebat rein
trare claus̄. Et q̄ patet q̄ votum p̄tinentie infringitur p̄ disp̄latōez pa
pe. Sed tunc ad rōem d̄z q̄ aliqd̄ cōmutari in melius intelligit̄ dupl̄r.
Vno mō in melius sp̄ale. & sic sp̄ale est meli⁹ continētia. Alio⁹ intel
ligit̄ q̄ cōmutet̄ in melius cōe & generale ita q̄ posset cōmutari aliqd̄ qd̄
eēt cōmunitati meli⁹. & sic bene posset cōmutari in melius. vt p̄z in exē
plo iā dicto. Tunc. ubi (Crimen si rep̄at) ponit quoddā documētū resp̄
ciens clericos maleficos dicens. Si aliquis clericus sit maior ordinē fas
ciat furtum heresim. rapinā. incendiū. vel homicidiū. & si in tali facto p̄ iu
ditiū seculare ap̄b̄h̄sus fuerit. tunc iudex secularis non debet dijudica
re eum. sed d̄z p̄itari ep̄o qui eum ponat ad p̄petuos carceres vel eum de
ponere p̄t d̄ sacris ordinib⁹ & postea itez p̄tare iudicio seculari quod tūc
eum p̄demnare p̄t.

¶ Tercio notādū. q̄ talis cleric⁹ qui facit furtū. homicidiū. vel h̄mōi. ille
referri d̄z ad Ep̄m vel ad papā qui ip̄m degradat & postea iudicio seculari
tradat vt p̄o suis cruciatur maleficijs. qz tunc non cleric⁹ sed laicus mes
retur dici Et ideo requirit̄ vna cautela ad ista iam dicta q̄ clerici in ordi
nib⁹ p̄stituti non dānant iudicio seculari. & dato q̄ ip̄e clericus est & male

Summula flagitandi

factor: abhuc nõ d3 pñtari iudicio seculari. s3 cpovel papa q̄ ipm degradatũ ab ordinib9 sacris faciat. et postea put dcm ẽ iudicio seculari tradit. Et id tales dñt pbari añq̄ recipiant ad ordines ne sint malefactores vel hu iusmodi neztingat eas postea degradari.

¶ Quarto est notãdũ. q̄ clerici et ordinati hñt illõ p̄rogatũ q̄ publice ñ puniant nec punant manifeste vita nisi p̄us s3 degradati. et si nõ degrada renf. tũc ad p̄petuos carceres includant si ẽ pena mortis. S3 cã pene p̄ pmo publicari añq̄ carcerib9 includũt sic q̄ ponent sup scalã cã crimi nis sup capita eoz describeret. et postea carcerib9 includunt.

¶ Tẽ notãdũ: q̄ nõ ẽ facile aliqũ degradari nisi habita cã legitima degradatõis. vt si aliq̄s fuit sbdiacon9. vel psbytr̄ fact9 est malefic9. sicut latrovel raptor: tũc talis p̄sentet dño Ap̄licovet Ep̄o. qui eũ degradatuz iuri seculari. p̄scriptũ p̄banat.

¶ Tẽ notãdũ. si aliq̄s litterat9 h̄et legitimã vxorẽ: ẽr dimitteret ipam et ad sacros ordines accederet absq3 p̄sensu vxoris et dato q̄ tal ẽet sacdos tũc papa ipm degradatũ repñtat vxori sue. S3 si vxor adhibuisset p̄sensum. et dato q̄ ẽet sbdiacon9. tũc ad ipam redire ñ cogit q̄ votũ ẽ solene p̄ susce ptõem sacri ordinis. dato et s3 talis nõdũ p̄cessisset. s3 solũ castitatem vo uisset hñs volutãtẽ p̄cedõi cũ p̄sensu vxoris sue. et hec vxor si eũdẽ admittetere vellet. tunc ipẽ nõ admittit redire ad ipam. sed o3 illũ p̄cedere ad sacros ordines sicut vouit.

¶ Ultimo notãdũ: q̄ q̄cunq̄ ẽ in excõicatõẽ sciẽs se irregularitatẽ incur risse. et si recepit sup h̄ p̄tumaciter sacros ordines. tũc tal p̄petue ẽ degradãdũ. imo dicit q̄dã doctores q̄ talis cleric9 p̄tumacitẽ p̄mifcens se diuini in excõicatõẽ ligat9 p̄petue irregularitatem incurrit. Et volũt yleri us doctores q̄ null9 cã eis p̄t disp̄sare. Si aut talis ignorãt incurrit irre gularitatẽ. tunc dñs Ap̄licus p̄t cũ eo disp̄sare.

Irãtus intẽdit p̄tinent p̄sensu
Si laicus doctus vult caste viuere puro
vxoris sue p̄sensu ad sacros ordines
coniugis assensu procedat in ordine sacro

¶ Hic autor sp̄ealiter deĩminat d̄ sacro ordine. Et diuif in sex p̄tes. Im q̄ sex ponit documẽta d̄ sacri ordinib9: p̄tes patebũt. Dicit q̄ pmo sic. Si aliq̄s laic9 fuerit hñs vxorẽ q̄ vult caste viuere et religionẽ intrare. tal p̄t ad mitti ad sacros ordines si sit cũ p̄sensu vxoris. si nõ sit cũ p̄sensu vxoris p̄cedere non d3.

¶ Notãdũ pmo. ex lrã h̄. q̄ si vir intẽderet p̄cedere ad sacros ordines. tũc hoc d3 fieri cũ p̄sensu vxoris. et q̄ pmo dñt pbari ambo in etate si pñt me re in p̄tinetã et caste viuere. nã si in eis est p̄sumptio q̄ vir v̄l mulier nõ p̄t manere p̄tinetã. tũc ipẽ nullo d3 admitti ad sacros ordines sine consensu vxoris. Si aut fuerãt anno si ita q̄ est p̄sumptio in eis d̄ continua abo sumentia. tunc vir separatur ab vxore et ad sacros ordines admittat. Un de talis separatio debet sic fieri. quia ponatur in cãu q̄ aliq̄s laic9 doctus habeat legitimã vxorẽ. et talis vellet separari ea vt ipẽ in ordib9 sacris p̄ces

dere posset. mō si tales ambo abhibēt consensuz ad hmōi sepatiōem e d
uozū: tūc ducant añ iudiciū spūale p̄te p̄lor pentelavtriusq; sex. tūc
si fuerint p̄one iuuenes e iudex pentes istay p̄uadere dñt vt n̄ diuortia
tur. q; dubiū est vtz possent exvtraq; p̄manere in castitate. q; vt ait apls
quō pt iste castitate huare q; sp̄ nouerit p̄ortia m̄lex adamare. q; diceret
nō bñ. T̄do p̄suadet illis q; s̄p̄ maneāt. q; dato q; diuortiant. e q; postea
ipevel ipa nimis incēderet. ita q; abstinerē nō posset. tūc si ipa carere nō
luerit o; q; ei reddat iura carnalia. dato et; q; eēt ordinat: e hoc fit p̄pter
magnā piculū euitādū. q; si talis iura carnalia reddere noller. tūc adul
tera fieret aliūde qd eēt maximū pctm̄. Et iō si iuuenes p̄one fuerint n̄
admittat q; vir ad sacros ordines p̄cedat. Si at̄ senes fuerint e anno se p̄
sone. tunc testip̄ p̄ntib; corā iudice diuortiat e sepat. e ipe ad ordines sa
cros p̄cedat s̄m̄ debitū modū. Eodē mō intelligendū est d̄ muliere volē
te caste viuere e intrare mouasteriū. q; o; q; fiat p̄sensus vtriusq; corā iu
dice spūali e testib; p̄ntibus.

¶ S̄do notādū. q; n̄ fit sepatio talimō inter p̄sonas aliq̄s legitimas. tunc
o; q; ambo p̄stēt iuramentū q; velint caste viuere. alias separi nō p̄nt. Et
dicunt qdā doctores q; si vir sepatet hoc mō ab vxore sua volēs p̄cedere i
ordinib; sac̄. tūc d; intrare claustrū e monachari. S; tñ alij doctores di
cunt q; non cogit intrare claustrū. sed sufficit q; caste viuat e in ordinibus
sac̄. p̄cedat. Si at̄ aliq̄s añq; durisset vxore; vouisset castitatē. tūc o; eū
intrare claustrū ibi caste viuere p̄pter sui voti trāsgressiōē. Et ipa quis
claustrū n̄ intraret. tñ o; vt caste viuat q; in eodē vinclo ē in q; e ipe.

¶ Tercio nota. q; aliquis volens p̄moueri ad sacros ordines d; diligen
ter p̄bari ne aliqua habeat impedimenta que ipius p̄cessum possent im
pedire. sc; vtrum ne fiat bigamus vel ex cōdicatus. c. l. s. Si vō impedimē
tum habuerit tunc non admittat. si vō nullum habet impedimētū. tūc
admitti d; ad sacros ordines in noie dñi. Et hec admissio d; fieri pure pro
pter deum. ne symonia admittat.

¶ Quarto notādū d; in lra q; laicus caste viuens cū vxor; p̄sensu p̄t p̄ce
dere ad sacros ordines. ¶ Q̄tra hoc arguit sic. sicut se h; ordo ad matri
mō. sic se h; m̄rimō ad ordinē. s; sacer ordo impedit m̄rimō p̄trahen
dū. s; m̄rimō impedit sacros ordines. Maior p̄t; ex similitudine. sed
Minor p̄t; ex his dictis. S; in oppositū est autor in lra. Ad hoc dubiū
r̄ndet distinguēdo eccliam. nā quedā est ecclia orientalis. q̄pā occidentāl
Ecclia orientalis d; eē ecclia grecor. s; ecclia occidentalis est ecclia oim la
tinor. Et iste due ecclie p̄ueniunt in hoc q; tā in oriētalī q; in occidentālī
ecclia clerici p̄stituti in minorib; ordinib; p̄nt p̄trahere m̄rimōnuz. S̄do
conueniunt q; sacerdos vtriusq; non possunt contrahere matrimoniū.
Sed dñt in hoc. q; greci in ecclia orientali qui nunc s; sacerdotes vtunt
tur matrimonio prius contracto ante sacerdotiū sed postea non possunt
contrahere. sed hoc non ē in ecclia occidentālī e ap̄ nos latinos qui iam
sunt sacerdotes nec vtuntur matrimonio post contracto seu prius p̄tra
cto ante sacerdotiū nec possunt contrahere. Tunc dicitur ad dubiū
q; si intelligit q; laicus potest p̄cedere ad ordines sacros cum p̄sensu vxor
is sue. tunc ipse recipit potestatem ordinis. id est caracterem indebilem.

Summula Raymundi

et executōem etiā potestatis. scz potestātē legēdi missam. Si at intelligit sine consensu uxoris sue. tunc recipit executōem potestatis. Et hoc sequitur quod si vir procedit ad sacros ordines. tunc mulier dzyouere castitatem. et post mortem ipsius mariti cum nullo viro potest contrahere in primo. Sed ad rōem rōndē quod illa similitudo non est bona nec formalis quia que data est inter matrimonium et sacrum ordinem. quod nullus in sacris ordinibus potest contrahere in primo. sed alii quis constituitur in matrimonio potest promoueri ad sacros ordines. quod in matrimonio est in vinculo. in ordine autem est maius vinculum. nam potest esse obligare domino deo quam homini. sed in sacris ordinibus obligat se homo domino deo. in matrimonio autem obligat se homini.

¶ Ultimo notandum. quod ecclesia permittit fieri transitum ab imperfecto ad perfectum in illis quibus habet de virtute in virtutem. sed quod ordo est status altior et perfectior matrimonium. ergo huius uxorem potest accipere sacros ordines si non fuerit irregularis et plenum uxoris habuerit. sed conuerso non potest sacerdos dzyouere uxorem. quod tunc fieret descensus a perfectiori ad imperfectum quod non admittit ecclesia. Requirit autem plenus uxoris. quod vir non est sui iuris secundum apostolum et secundum sanctum Thomam qui recipit sacros ordines nesciente vel contradicente uxore peccat mortaliter dzyouere ad uxorem precipue si hoc fecerit post carnalem copulam non dzyouere deferre coronam.

.i. qui non accipit ordinem nisi post alium. deponere. scilicet ordine

Ordine qui saltum fecit priuetur ab illo

scilicet filium. i. produxit. illegitimum coniugium

Si te progenuit thorus illicitus caueas ne

.i. sine dispensatione

Indispensato tibi donetur sacer ordo

¶ Hic autor ponit secundum documentum per modum notabilis de sacris ordinibus dicens. Si aliquis vult procedere in sacris ordinibus et fecerit saltum. scilicet quod fieret subdiaconus antequam esset accollitus. vel fieret presbyter antequam esset diaconus. talis de iure priuetur ordinibus sacris quousque peniam per suis egerit excessibus. et peniam factam potest resumere sacros ordines et potest tunc licite procedere secundum formam ecclesie. Deinde subdiaconus aliud documentum dicens. si aliquis esset genitus in thoro legitimo. vel quod sit spurius. tunc ille non potest accipere sacros ordines donec a papa dispensationem accepit. et habita dispensatione in ordinibus sacris procedat secundum formam ecclesie.

¶ Circa litteram notandum. quod quicumque vult promoueri in sacros ordines facit saltum. iste est de facto irregularis. Exemplum. ut si aliquis promoueret ad ordinem subdiaconatus et non esset accollitus. vel si promoueret ad presbyteratum non esset diaconus. tunc tamen deus est ille deus facere saltum et incurrit irregularitatem quare vel ter in sacris ordinibus procedere non potest sine dispensatione pape. quod nullus irregularis sine dispensatione potest procedere ad ordines. sed ille est irregularis. ergo etc.

¶ Pro quo sciendum. quod vel talis facit saltum ex malicia. vel ex ignorantia. si primo modo. tunc talis debet simpliciter deponi seu degradari. nec amplius ad sacros ordines est admitteendus. Si autem facit ex ignorantia. tunc talis non debet ministrare in suo ordine. scilicet quod legeret euangelium vel epistolam. nisi habet cum dispensatione pape vel episcopi.

Secundo notandū circa h̄m documētū. scz. q̄ si aliquis illegittimus vult pcedere in sacris ordinib⁹. tunc dicūt quidā doctores q̄ eps vel archieps p̄t secū dispēlare q̄ntū ad salutē aie. non t̄n̄t possēt pcedere ad aliq̄s p̄lasuras vel p̄bendas vel curas animarū. ita imo q̄ intrādo claustrum talis possit pcedere in ordinib⁹ sacris. sic q̄ solum habz curam anime sue et nō aliorum. Si vero talis illegittimus vult recipere sacros ordines ad p̄latuas vel ad alia beneficia curā animarū h̄ntia. tunc nemo p̄t dispensare cū illo nisi sol⁹ d̄ns Ap̄licus.

Mercio notādū. q̄ ille hō d̄r legitim⁹ qui generat̄ ex m̄rimonio vero e legitimo. vel qui ḡnatur ab his qui m̄rimonium p̄traxerunt in facie ecclesie. Et si postea diuortii celebratum eēt inf̄ eos p̄t aliq̄d impedimētum. nihilomin⁹ t̄n̄ oēs illi pueri sic generati dicunt̄ legitimi. Et hoc est s̄m̄ si p̄trahentes m̄rimonium credunt se h̄n̄ p̄traxisse. vel ad min⁹ vna p̄sona credit se h̄n̄ p̄traxisse. Si vō ambe p̄sone crederent se male p̄traxisse. tunc pueri sic ḡnati dicunt̄ illegittimi.

Quarto notādū. q̄ quidā pueri dicūt legitimi: vt s̄ si isti qui d̄ thoro legitimo ḡnantur. quidā naturales. vt s̄ si geniti ex solido e soluta. et q̄ d̄ bā nec s̄ legitimi nec naturales. vt s̄ si spurij. Und̄ notādū. q̄ isti pueri dicunt̄ spurij qui ḡnantur in adulterio. vt aliq̄s vxorā h̄beat p̄les cū muliere non p̄pria vel econuerso. quidā at̄ s̄ legitimi. vt s̄ illi q̄ p̄cedūt ex legitimo thoro. et isti d̄taxat sine aliq̄ dispensatōe p̄nt accipere ordines et non alij.

Quinto notādū. q̄ aliq̄s legitimat̄ dupl̄r. Vno⁹ p̄ dispensatōem. et sic pueri qui nec s̄ naturales nec legitimi. legitimant̄ ad oēs act⁹ seculares et sp̄iales. Alio⁹ aliq̄s legitimat̄ p̄ m̄rimoniū p̄tractū. vt solut⁹ generat̄ cū soluta et si postea p̄trahūt m̄rimoniū. tunc illi pueri hui⁹ illegittimi legitimant̄ p̄ s̄ b̄legis m̄rimonium. Sed hoc nō ē d̄ spurij. q̄ tales ḡnant̄ p̄ adulterii. Et ḡ l̄rā b̄nd̄t q̄ null⁹ illegittim⁹ d̄z pcedere ad sacros ordines. nisi ex sp̄iali dispensatōe.

Ultimo notādū. q̄ filij illegittimi. p̄hibent̄ ab ordinib⁹ sacris triplici de cā. Prima cā est dignitas sacri ordinis que vilibus personis non debz porrigi. quia scriptum est. Nolite sc̄m̄ dare canibus. Secūda cā est detestatio paterni criminis. Tercia cā est. quia p̄sumitur q̄ filius sit imitator paterni criminis. quia malicia parentum inducit p̄sumptionem p̄tra filiū. vt habetur distinctōe quadragesima prima Sciens. Item si spure⁹ intrat religionem tollitur ab eo irregularitas. vt p̄z decimanona distinctiōe. q̄stione vltima. Non licet.

i. excoīcatōe

p̄bē

In banno tibi sacer ordo datur scio q̄ non
i. mō libaueris nisi p̄ntat⁹ fueris d̄no ap̄lico
Nunc absolueris nisi presentando pape te

Hic autē ponit quartum documentum de sacris ordinib⁹ dicens. Si aliquis esset in banno vel in sententia excoīcationis. et p̄t maciē sciēter vel ignozāter sumeret sacros ordines quocūqz mō ē in excoīmu-

Summula Raymundi

ratione. tunc nullo mō p̄t absolui nisi specialiter sit absolut⁹ a dño papa. vel ab habēte ei⁹ autontatē.

Circa lrām notādū q̄ autor vult in lrā. q̄ si aliquis habuerit beneficiū un⁹ cū hoc recepit sacros ordines in excoīcatōe tūc talis puabit illo bñsicio donec papa cū illo dispensauerit. & si dñs papa secū dispēlare noluerit. tunc talis puabit bñsicioz sacris ordinib⁹. & si sic moriat in excoīcatōe extra cimiteriū sepeliend⁹ est. Si autē dñs papa secū dispēlare voluerit tunc non puabit illo bñsicio. Et t̄do clerici volentes in sacris ordinib⁹ p̄cedere dñi seipos pbare v⁹ talem casum incurere p̄nt vel nō. q̄ in excoīcatōe nullus p̄cedere potest nec d³ admitti ad sacros ordines ne tale p̄culum incurrat.

Secū notādum. illd dicitur iura decretalia. q̄ quicūq̄ pmoueret ab sacros ordines ep̄s in excoīcatōe efficii irregularis. Pro quo ē sciēdum. q̄ snia excoīcatōis est duplex. q̄ quedā est maior. quedā minor. Maior ē que excludit hoīem a cōmunionē christifidelīū. & est duplex. quedā est lata ab hoīe. quedā a canone. Sententia lata ab hoīe. est que inseritur a iudice v⁹ iua voce vel iā scripto. & ab ista nullus habet soluere nisi qui fert sniam. Alia est sententia lata a canone. & h̄mōi sententie s̄t multe. Xgigrā. si aliquis pcutiat clericum violenter statim est in maiori snia lata a canone. c̄lis. Alia est snia minor que excludit hoīem a p̄ceptione sacramētoz. sicut est om̄e pctm̄ mortale. Ad ad p̄positum littere est dōm. q̄ p̄ns littera intelligitur d̄ snia maiori. Et ergo talis accedens ad sacros ordines debet absolui ab ep̄o absolutione generali. Sed si intelligitur de minori sententia. hoc est dupl^r. q̄ vel scitur vel ignorat. si scit d³ absolui. sed si ignoratur. tunc non indiget absolutione.

Ultimo notādū. q̄ si aliq̄ ep̄s in excoīcatōe scientē r̄tumacit̄ p̄sumat sumere sacros ordines. talis p̄petue suspendend⁹ est ab ordinib⁹ nec papa d³ cū ip̄o dispēlare p̄p̄ suā enozmitatē. q̄ sciuit se irregularitatē incurere p̄pter sacri ordinis susceptōez. S³ si aliq̄ excoīcat⁹ recipit sacros ordines i⁹. is se eē excoīcatū. & iste suscept⁹ ordinib⁹ sac^r recordat se eē excoīcatū. tunc ip̄e d³ accedere dñm. Ap̄licū qui mot⁹ misericōdia cā dei dispēlare secū habeat. Dñē consuetudo optima aliquoz ep̄oz q̄ quicūq̄ voluerit sacros ordines recipe d³ q̄ talis sit pus⁹ p̄fessus ex̄tr̄. & q̄ p̄pat cū cōmunionē corpis chr̄i. ne ip̄e p̄c̄is enozmib⁹ sit aggrauat⁹. & ne cū hoc incurrat irregularitatem.

.i. sine

.i. volūtate

Abiq̄ tui domini consensu non tibi detur

o^r clericalis

.i. suus

Ordo sacer. si sit seruilis conditionis

o^r ordinē. i. in debite

.i. institutōe

Nunc si furtiue susceperis et sine forma

o^r formā. h̄uat

o^r talis

Quam tenet ecclesia. nisi dispenset super hoc qui

.i. h³ p̄tātē

o^r d̄ tali receptōe

Dispensare potest. iuste damnaberis inde

¶ Hic autor ponit quintum documentū d' ordinib' sacris dicit. Si fuerit aliquis cleric' s'vulis p'ditionis volens pcedere ad ordines sacros talis nō d' pcedere nisi cum p'sensu dñi sui. imo nec et intrare d' religionem nisi habeat p'sensum dñi sui. q' ad suscepcōem sacroz ordinū requirit pura l'ioertas. sed talis non est liber. q' non d' pcedere. Subdit ponēdo aliud documentū. scz s'vū dicens. Si aliquis suscepit sacros ordines furtive et sine forma ecclesie talis d' d' nari et suspendi ab ordinib' sacris nisi sp'eal' ab hñte potestate dispensandi secā dispēsatum fuerit.

¶ Primo notādum. ex l'ra h' q' iste qui est s'vulis p'ditionis non d' p'mo ueri ad sacros ordines. Contra hoc arguit sic. d's gl'iosus non ē acceptor p'sonaz q' quilibet p't acceptare sacros ordines siue sit s'vulis p'ditionis siue non. An p' in act' p' Ap'loz Sed p'na p'bat' q' si s'vulis d' abijct' liber p'moueri. tunc videtur q' liber sit d' gratis s'vulis nō. qd' est p'ra autor' ritatem p'us allegatam. R' videtur s'm intentionem autoris. q' null' d' debz p'moueri ad sacros ordines qui est s'vulis conditionis sine p'sensu dñi sui. Quid p' sacroz ordinum suscepcionem datur gratia sanctitatis. q' a dignitate. et gratia honestatis. Et ad istā dignitatem sex requirūtur. Primo p'ncipaliter requiritur honestas originis. scilz. q' sit d' honesta p'ntela ex p'teritū q'z serus. et p' hoc excludunt spurij. Secdo requiritur honestas hominis. scz. q' non sit diffamatus et publice p'susus. q' illi non admittūt ad sacros ordines nisi cum dispēatione pape. Tercio requiritur honestas corporis. p' hoc excluduntur corpora vitia habentia sicut s'visti homines qui s'vpati membris p'ncipalibus et officialibus. videlicz. mambus et digitis. Quarto requiritur honestas actionis. et p'pter hoc excluduntur homicid' et confimilez qui p'pter illam actionem non p'mouent ad sacros ordines. Quinto requiritur honestas conditionis. et p'pter hoc excluduntur illi qui s'v s'vulis conditionis. Sexto requiritur honestas conuersationis p'pter hoc excluduntur ioculatores et huiusmodi hoies. quia tales s'v instabilis animi nec s'v honeste p'uersationis. Tunc ad rōem b'dm est q' de um non esse acceptorem p'sonaz intelligitur dupl'r. Uno modo ad ecclesiam triūphantem. et sic intelligenda est autoritas vbi supra. quia nullus excluditur a regno dei. Alio mō intelligitur quo ad ecclesiam militantez. et sic non intelligitur p'fata autoritas. q' plures sic abijciuntur a sacroz ordinibus. vt p'us patuit.

¶ Secdo notādum. q' littera potest intelligi p' distinctōem. q' vel talis p'mouetur ad ordines suo domino sciente vel ignorante. si ignorante dño tunc talis restituitur domino suo. Si aut' non ignorante domino et t' h' p' tradicit. tunc talis debet domino restitui s'v hac conditōe s'm aliq' q' non fuit sibi in corporalibus sed in diuinis officijs. Et tiam si tal' intra uerit religionem nesciente vel contradicente dño suo. et si in tribus annis non exigit eum. tunc talis fit liber in claustr'o. Si aut' dñs sciuit et nō cōtradixit. tunc debet dimitti. quia liber fact' est. Si v'o sciētē domino suo aliquis p'moueret. vel ergo scitur ab ordināte et p'p'entate vel non: si scitur ab vtroqz. tunc ambo debent puniri. si vnus tm scit. tunc ille debz puniri in duplo. si q' ab omnib' ignoratur. tunc dicunt aliqui q' s'v libat' s'v p'uitate p' susceptōem sacroz ordinū.

Summula ragnundi

Tercio notādū. q̄ illi dicunt ordines recipe furtiue q̄ nō recipiūt eos eo mō sicut institutū ē ab ecclia. sicut si q̄s accederet ad ordines sine exa- mine. vel si quis eodē die recipet duos ordines.

Ultimo notādū. q̄ iste dicit furtiue recipe ordines q̄ ē in snia anathema- tis. q̄ agit p̄tra mādatum ecclie. Et hoc ē dupl̄r. q̄ vel talis manet in se- culo vel nō. si nō manet in seculo ita q̄ intrat religionē. tūc dispēsat cum eo Ep̄s. p̄pter fauorē ordinis. Si at̄ manet in seculo. tunc ep̄s non p̄t cu; eo dispēzare. sed solū dñs Ap̄licus. Et etiā ille dicit non suare formā ecclie qui nō intrat p̄ hostiū. s; aliunde sicut fur & latro. Et ille tunc dicit furari sacros ordines qui eos suscipit absq; determinata forma ecclie. Unde sciē- dum q̄ p̄a & determinata forma in ordinibus sacris est ista. p̄mō q̄s exa- minat. sc̄do intitulā. terciō p̄clamat. & deinde ab Ep̄o ordinā. & q̄ nō est examinatus vel intitulatus vel p̄clamat. si recipit ordines furat ip̄os

Tem si aliquis p̄cedit ad sacros ordines s̄bitulo alicui b̄nficij. nō ha- bet b̄nficium: alle furatur ordines.

Monachus ex claustris fugiens si p̄sbyter hic est

^{s̄ aliq; s̄ suo recedēs}
s̄ ad claustrū tale officij diuinū

Et redeat prohibetur ei celebratio missę

q̄ usq; p̄niam agat .i. dispēsat

Donec peniteat et factum papa resoluat.

^{s̄ tal' monach' . sic q̄ nō d; ministrare in ordib' susceptis}

Aut impetuum suspenditur ordo sacro

.i. d; his monachis .i. apostate

Nec his de claustris sunt scripta suos fugientes

^{s̄ monachos .i. autoritas}

Qui damnare solent hos saluat gratia pape

Prius autor determinauit d; ordinib' sacris. hic determinat de monachis a claustris fugitiuis. Et diuidit in duo. P̄mo determinat d; monachis fu- gitiuis ordinatis in p̄sbyteros. Sc̄do d; n̄ ordinatis in p̄sbyteros. Sc̄dm̄ ibi (Si fugit de claustris) Dicit q̄ p̄mo q̄ monachus p̄sbyter qui fugit d; claustris iterum reuertitur ad claustrum talis non d; celebrare missas donec peniteat & papa cū eo dispēsat d; tali negligentia. Si at̄ talis ē dia- conus d; suspendi ab ordinib' & non d; ministrare in suo ordine nisi p̄us peniteat s̄m̄ decretum supioris sui.

Prius notādū. q̄ lrā intelligit d; his mōachis quos excōicauit abbas illi claustris ibi tales monachi fugiētes existebant. q̄ forte s̄btraxit calicē vel aliqd̄ h̄m̄oi fecit. & talis currens d; claustris itez rediens non p̄t cele- brare missam nisi p̄us secū fuerit dispēsatū. & talē autoritatē aliqñ abbas p̄t h̄re a dño ap̄lico. si at̄ non habuerit istā autoritatē. tūc o; eū ire ad dñz papā q̄ sol' cū eo dispēsat. Dicit tñ al' qui. q̄ in isto cāu abbas illi claustris possit cū eo dispēzare. Itē lrā debet intelligi d; istis monachis fugitiuis q̄ s̄ excōicati a suis supioribus. si aut̄ h̄m̄oi monachi non s̄ excōicati tunc eorum supior p̄t cum eis dispēzare.

Secundo notandum. lra loquitur hic de apostasia. vñ appostata sic diffinitur. e' teo merari? recessus a statu fidei obedientie vel religionis. Vñ triplex e' apostata. scz. a fide. ab obedientia. et a religione. A fide dicitur aliquis apostatate quia ob dimittit catholicam fidem et adheret fidei hereticorum vel aliorum infidelium. Ab obedientia dicitur aliquis apostatate quia facit quicquid contra dei vel canonis precepta. Et ista apostasia? miserunt Aba et Eua quia fuerunt contra dei preceptum. Tercia apostasia est a religione. et e' quia aliquis religionem exiit post professionem factam. Et de tali apostasia loquitur hic textus. Vñ pmi apostate d' facto scilicet excoica ti. et non solum illi sed oes eis adherentes. sed secundi apostate non pnt phibere testimonium in multis. tertij quibus receperunt sacros ordines. tñ non pnt ministrare in suis ordinibus nisi facta dispensatione.

talis monachus post hoc

Si fugit ex claustris laicus conuersus et inde

.i. contraxerit mrimo^m s' viro

Duxerit uxorem cum crimine constat ab isto

.i. ite? intrat s' suu

Hic eat et reperat correctus apostata claustrum

manifesta mrimo^m

Si sua nota fuit. professio coniugium sit

s' bona .i. donat

Et seruis christi sua dent et comoda prestent

s' p'fessionē .i. filis

Si nullam fecit tamen illos equa voluntas

.i. diuidit .i. p'tinent scz ambob?

Separat ut caste viuant iniungitur istis

Secundo notandum. d' monachis fugitiuis laicis? quersis dicēs. si aliquis monachus? quersus fugit ex claustris et duxerit uxorem. et vxor? intelligeret eum esse monachum fugitiuum. tunc ipa dicitur ipsum relinquere inducere quod redcat ad claustrum. et ipse conuerso intras claustrum dicitur corrigi a superioribus? monasterij et dicitur manere in isto. Si autem scit quod ipse exiit claustrum ante professionem. ut in anno probationis. tunc talis quersus potest manere in mrimonio cum vxore sua. nec tenetur redire ad monasterium.

Primo notandum. quod conuersus exiens claustrum post professionem animum? p'bas? totis. talis dicitur cogi redire ad claustrum suum et dicitur dignaz p'nam? p' tali excessu? agere. Si autem ante professionem exiit ducat uxorem? p' cu illa manere. quod nodum? ligatus est ad claustrum. tñ si vxor? sua admittere voluerit ambo caste viuere pnt. si non pnt reddat mutuo debita.

Secundo notandum. et quod in pnti lra sicut in pcedētibus? habitum est de mrimonio. tunc est sciendum quod triplex est bonum mrimonij. scz. fides. sacm. et ples. Primum bonum est fides quia ibi est indiuisibilis? p'unctio aiarum? et corporum. Secundum bonum est sacm. quia ibi nullum diuortium debet celebrari. Tercium est bonum? plis. scz ad cultum dei. Et p' hoc fit triplex? p'unctio in mrimonio. Primum ibi fit p'unctio singularis. quod solus? vir? coniungitur mulieri. et p' ista singularis? p'unctio omni bonum fidei. quia inter duas p'fonas est vna

Summula Raymundi

dilectio. sed si tertia supuenerit statim remittit dilectio. Secdo ē ibi p̄s-
 crio indiuisibilis. et ex hoc est ibi m̄imonij qd̄ est fact̄ m̄. Tercio ibi ē cō-
 iunctio vtilis. et ex hoc orit̄ bonū. plis qd̄ ḡnat̄ p̄ncipaliter ad cultū d̄i. Et
 ḡ triplex iunctio cōr̄ndet triplici bono m̄imonij. Un̄ iunctio singularis
 cōr̄ndet bono fidei. sed iunctio indiuisibilis bono m̄imonij iunctio
 v̄o vtilis bono plis.

¶ Secdo notādū q̄ in m̄imonio est triplex actus iugal̄is. Quibā ē lis-
 citus. quidā fragilis. et quidā p̄hibit̄. Act̄ licit̄ ē triplex. quidā simpliciter
 fit p̄pter plis ḡnatōem. et ille ē act̄ x̄tus et meritor̄. Secdo sit in reddendo
 debitū thori. et iste etiā est licit̄. q̄ vir tenet reddere mulieri debitū car-
 nis. Tercio ē p̄pter fornicatōem euitādā. Et hoc est dupl̄. vel in iuge. v̄l
 in se. si in iuge. tunc non peccat. si aut̄ in se peccat. Secdo act̄ iugal̄ ē fra-
 gilis. et iste fit p̄pter dilectōem. et hoc dupl̄. vel p̄pter dilectōem vxor̄is.
 vel fornicatōiā. si vxor̄iā peccat venialiter. Verbigrā aliquis dicit sic. ego
 cognosco vxorē meā p̄pter ip̄ius delectōem. et si non eēt vxor̄ mea ip̄am
 non cognoscerem. et in hoc peccat venialiter. Si aut̄ diligit eā fornicarie.
 tunc in hoc peccat mortal̄. Verbigrā. dicit aliquis. si talis non eēt vxor̄
 mea adhuc vellem eā cognoscere si possem. et sic ibi est dilectio fornicaria
 Mercius actus iugal̄is est p̄hibitus. et iste fit pluribus mōis. Primo fit
 in tpe quo p̄hibitum est ab eccl̄ia. sc̄z in aduētū domini. in q̄draḡesima.
 et tpe infirmitatis mulieris. et sic p̄r̄ in quattuor t̄pib̄ anni. et in alijs m̄-
 tis. in q̄bus non licet exercere iura carnalia. Itē non dnt̄ fieri in locis cō-
 secratis. et n̄ dnt̄ fieri p̄ modū incitatōis. q̄ quotienscunq̄ hō incitat se
 ip̄m ad hoc peccat mortal̄.

¶ Ultimo notādū. q̄ aliquis h̄ns vxorē coḡscat carnal̄ sororē vxor̄is sue
 tunc dubitat. v̄t̄ deinceps possit coḡscere vxorē suā. R̄ n̄r̄ s̄m̄ plures do-
 ctōres q̄ nō. sed ip̄e d̄z p̄petue abstinere. q̄ iā vxor̄ sua s̄a sua p̄ sanguinea
 seu affinis efficiet ex coitu p̄petrato cū sorore vxor̄is. Et q̄ritur v̄terius.
 v̄t̄ talis d̄z dimittere vxorē suā vel non. R̄ n̄r̄ s̄b̄ distinctōe. q̄ vel talis co-
 gnouit sororē vxor̄is scient̄ vel ignorāter. si ignorāter. nō p̄t dimittere. q̄
 talis error non opat̄ diuortii. si aut̄ scient̄ fecerit. tū vxor̄ p̄t ab eo separi
 si aut̄ non sepant. tunc ip̄e vir debitū thori nō d̄z petere.
 .i. ihibem̄ sacerdotū

Columnus in domibus p̄sonas p̄byteror̄

s̄ mulieres s̄ sacerdot̄
Suspectas esse. mater soror atq̄ sorores
 s̄ domib̄ .i. p̄ sanguinee

Filia vel fratris in eis sint vel prope nep̄tes
 s̄ sacerdotes .i. infirmis .i. paup̄ib̄

Ni pro posse suo miseris socijs vel egenis
 s̄ sacerdotes .i. p̄hibitor̄

Hospicij nec sint h̄i lusores vetitor̄
 .i. sicut .i. taxilloz

Luboz. velut est alee globi decioz

Iste est terci⁹ tractat⁹ hui⁹ libri. in quo autor determinat dytate honestate clericoy. Et diuidit in duas ptes. In pma autor facit qd dcm est. In scda determinat deysura et ei⁹ speciebus. Scda. ibi (vsure spe) Prima adhuc in duas. Na pmo facit qd dcm est. Scdo determinat de symonia. ibi (Svendis) Prima adhuc in duas. pmo facit qd dcm est. Scdo determinat de bellis pncipū. Scda. ibi (Si pnceps) Prima adhuc in duas. naz pmo facit qd dcm ē. Scdo determinat de reb⁹ inuentis q⁹ p⁹ b⁹ite docens qd sit agendū circa istas. scda. ibi (Si bona) Prima adhuc in duas. na pmo facit qd dcm est. Scdo determinat de furib⁹. raptorib⁹. et malefactoribus. Scda. ibi (Fraude) ptes patebunt in pcessu. ¶ Quātū ad p⁹mā ptem autor vult q⁹ in domib⁹ sacerdotū non dnt habitare p⁹one suspecte vt s⁹ iuuenes mulieres. Et rō est. qz hōies haberēt statim suspitōem d⁹ sacerdotē sup talib⁹ p⁹sonis iuuenib⁹. tñ m⁹ et sorores filij vel filie soroy pnt bñ cōmorari ipis. Deinde autor s⁹ b⁹it ponēdo duo documēta de vita et honestate clericoy dicens q⁹ clerici siue sacerdotes dnt egenis. peregrinise alijs paupibus benefacere. p⁹ ch⁹ri noie ipis elemosynas dando. ipos hospitando. p⁹ p⁹sqz v⁹ b⁹is auxilijs alijs bonis opibus s⁹ b⁹ueniēdo. Subdit v⁹ certus aliud documētū q⁹ clerici et sacerdotes non dnt ad⁹ h⁹ere ludis. p⁹ h⁹ibitōis. nec dnt eē manifesti lusores in alca. in globis. et in decijs. i. taxillis qz tales ludi p⁹hibiti s⁹.

Morandū pmo. q⁹ autor p⁹hibet hic in lrā mulieres suspectas siue in honestas fūire siue morari in domib⁹ sacerdotū. Pro quo sciēdū. q⁹ mulieres s⁹ duplices. lrā quedā s⁹ p⁹ iuncte. quedā extranee. p⁹ iuncte s⁹ p⁹ sanguinee. lrā illas sacerdos p⁹ h⁹re in domo sua. Sed extranee s⁹ lrā mulieres ipis sacerdotibus non attinētes. mō p⁹ns lrā intelligit d⁹ mulierib⁹ extraneis. p⁹ p⁹ suspitōem tollendā. Quō iuncte mulieres s⁹ duplices. na quedā s⁹ p⁹ iuncte mediate. et quedā immediate. immediate s⁹ p⁹ sanguinee. sed mediate s⁹ familiares ipay p⁹ sanguineay. mō in l⁹eres immediate. vt cō sanguinee pnt habitare cū sacerdotib⁹. sed mulieres p⁹ iuncte mediate. vt s⁹ familiares ipay p⁹ sanguineay non pnt habitare cū sacerdotib⁹. De q⁹ b⁹tris Aug⁹. Quēcunqz sororib⁹ meis iuncte s⁹ sorores mee nō s⁹. Et illa familiaris s⁹ duplices. aut s⁹ satis amose. aut iuuenis. si p⁹ m⁹. tūc bñ pnt sustineri in domib⁹ sacerdotū. si secū dū. tūc nō dnt sustineri. qz d⁹ Bernar⁹ dus q⁹ calam⁹ apposit⁹ igni facilliter incendit. eodez mō est de sacerdote. nā si sacerdos eet apud pulchrā mulierē. tunc cito calor luxurie in eo incenderet ab ea. ne gōtingat p⁹hibet eas eē in domib⁹ sacerdotū. Vñ legit⁹ in dialogo beati Gregorij pape q⁹ fuit quidā sacerdos q⁹ m⁹ em suā p⁹ seini tā bupit manu coopta. tūc m⁹ a filio que fuit. qre hoc faceret. rñdit sacerdos. mator mi tact⁹ et species mulieris decepit multos. ne g⁹ ex tactu mihi mala crescat. cogitatio duco te manu coopta. Mō orquo talis timor et mala in p⁹pa matre. multū plus est timēdū in alijs. ¶ Tez p⁹one p⁹ sanguinee sunt duplices. qdā s⁹ in linea descendētū. qdā in linea ascēdētū. vt m⁹. aua. paua. et. sed in linea descendētū s⁹ filie nepces. et sic d⁹ alijs mō h⁹ mōi mulieres non p⁹hibent v⁹ sqz ad qntū gradū. qz d⁹ talib⁹ nō ē mala suspicio. Sed alia est linea trāsuerfalis vel collateralis. vbi mulieres p⁹hibēt v⁹ sqz ab terciū vel quartū gradū.

Summula Raymundi

¶ Scdo notādū circa pmū documentū auctor in textu inuit q̄ sacerdo-
tes debent succurrere paupib⁹ et iura assignāt rōem huius qz sacerdotes
viuunt d̄ patrimonio ch̄ri. et iō qn̄ sacerdos ordines accipiūt tūc manus
ei⁹ inungunt oleo. qz p̄ oleū denotat qd̄ dñt esse misericordes et plus obli-
gant ad misericordiam q̄ alij hoies. Un̄ legit̄ in canonica Toānis caplo. ij.
q̄ om̄e pctm̄ est ex̄cupiscētia carnis aut ex̄cupiscētia oculoꝝ. aut ex̄
supbiavite. Concupiscētia carnis est luxuria. cupiscētia oculoꝝ ē aua-
ricia. supbiavite ē ipa supbia. Et in ist̄ hō peccat tripl̄r. scilz. in deū. in pri-
mū. et in semetipm̄. in deū peccat p̄ supbiā. in pximū p̄ auariciā. in semet-
ipm̄ p̄ luxuriā. Et de istis pctis p̄ hō facilliter satisfacere p̄ tria bōa opa.
scz. p̄ oēs. ieiunia. et elemosynas. qz hō peccās p̄ supbiā p̄ satisfacere per
hūiles ofones et deuotas. Scdo hō peccat p̄ auariciā in pximum et huic
pctō p̄ satisfacere p̄ largitōem elemosynay sbueniēdo paupib⁹. Tercio
hō peccat p̄ luxuriā in semetipm̄ et huic pctō p̄ satisfacere p̄ ieiunia. Qd̄
ad p̄positū. merito sacerdotes hortātur ad bona opa. scz. ad misericordiam ad
dādum elemosynas rēijs. quia om̄ia que possident sunt elemosyne osti-
tute in redemptōem animay: in adeptōem celestis curie. qz cum eis pu-
re dant. p̄pter deū quo ad vitā eoz. iō illa quib⁹ ad nēcitatē nō indigent
dñt dare. p̄pter deū. scz. paupib⁹ secularib⁹ vel alijs sacerdotib⁹ egenis tri-
te sustentatōem non hntibus.

¶ Ultimo notādū circa secundū documentū. qd̄ sacerdotes non dñt lus-
dere. Pro quo sciendū. qd̄ in aliqb⁹ casibus p̄nt ipi sacerdotes licite ludere
scz. pure cā recreatōis. qz forte sacerdos fatigat⁹ ex studio vel ofonib⁹ ad
recreatōem adipiscendā licite p̄t se in honestis ludis pay exercere. Pro q̄
sciendū. qd̄ ad ludū licitū requirunt plura. Primo requirūt honestas plo-
nay. et sic ipi sacerdotes cū inhonestis hoibus non dñt ludere vt cū comu-
ni pp̄ve vulgo. nec et dñt ludere cum mulierib⁹. qz hoc p̄ncipalr̄ ip̄sis
est inhibitū. vt patebit de circūstantiis ludi. de quibus dicit̄ infra. Scdo
requirūt honestas instrumentoz. et iō sacerdos cum globis et cum taxillis
ludere non dz. vt manifeste dt̄ textus. Tercio requirūt hōestas t̄pis. qz lu-
dus non dz fieri in dieb⁹ celebub⁹ et in noctib⁹. et oēs isti erāt q̄ in nocte na-
tiuitatis ch̄ri ludūt taxillis. Quarto requirūt honestas materie. scz. qz lu-
dāt. p̄yna affatura vel cātro ceruise seu vini. vel p̄ parua et modica pecu-
nia. et si vltra aliquis trāsgrederetur. tunc ludus fieret illicit⁹. Quinto re-
quirūt honestas moy. scilz. qd̄ bene sint morigerati in ludo. ita qd̄ iste lu-
dus fiat in gaudio. sine bello. sine rixa. sine inuidia. sine detractione. sine
fraude. et sine om̄i dolo. Un̄ notādum s̄m theologos. lud⁹ sacerdotū iō
est phibit⁹. et non solū sacerdotib⁹. imo om̄ib⁹ ch̄ris fidelib⁹. qz ibi p̄curant
plura vicia. p̄mo ibi p̄curit auaricia in hoc qd̄ hz desiderii lucrādi. Secū-
do p̄curit volūtas spoliādi. et sic aduenit rapina. Tercio cōcurrit yfura. qz
p̄ponit cū parua pecunia magnā. Item ibi p̄curit mendacia et iuramē-
ta que nociua s̄t. et phibita. qz dt̄ sc̄ptura. mēdax oz necat aiām. et sc̄ptur
est. neqz iuraueris p̄ celū. neqz p̄ terrā. Et t̄ia ibi dat̄ sc̄dalu circūstātib⁹.
et hoc fit p̄tra phibitōem ecclie. Et t̄iam ibi fit t̄pis om̄issio. qz isto t̄pe p̄nt
exercere bona opa. iō p̄pter ista que sequuntur ex ludo ip̄is sacerdotib⁹
et clericis ludus est phibit⁹.

sacre scripture s^r p^rbyteri
In libris studeant sermonibus et recitando
 .i. miracula et gesta sc^ro^ru^m pat^ru^m q^o ē iustū
Sanctorum vitas et agendo quod sit honestum
 inhereat eis cōmissay

In uigilent curis animarum nocte dieq^{ue}
 .i. si seq^r utilitas .i. vitā hūanā p^r fidelib^{us} ch^ristianis

Si sit opus corpus animam dent pro grege ch^risti
 nihil pficiat s^r p^rbyteros sacerdotes

Nil faciant quod non decet hos sint h^{ic} moderati
 vestimētis habitu vtant

Vestibus et cultu sic uiuant exteriori
 .i. q^{ui} .i. informatores s^{ub}ditoy

Ut sint doctores et sint exempla suorum
 s^r informare p^r p^rdicatores honesta

Et quod lingua nequit saltem doceat bona vita

Hic autor ostendit in quib^{us} clerici et sacerdotes se exercere d^{eb}nt. Et d^{icit} sac^rdo^{tes} et clerici d^{eb}nt studere in libris in quib^{us} videat vitas et passioes san^{cto}rum. et illas recitare d^{eb}nt laici vt sumat in hoc exempla corrigendi se et n^{on} h^{ab}it d^{eb}nt agere nisi q^{uod} sit honestum. Et d^{eb}nt omnib^{us} t^{em}p^{or}ib^{us} vigilare in curis animay vt ipi aias sui gregis do commendat. et s^{ub}ditos eoy in bona vita conseruant. et d^{eb}nt omnia sua agibilia curiali m^odo et p^rcessu ordinare. et ill^{ud} q^{uod} nolūt sibi fieri. etiā alijs nō faciāt. Et d^{eb}nt ponere corp^{us} et aiam suā p^r conseruatione animay fidelis si necesse fuerit. et si aliq^{uod} utilitas ex eo p^{oss}it fieri. et d^{eb}nt eē moderati in vestib^{us} et cibarijs seu victu et amictu vt et alijs ch^rustifidelib^{us} succurrere possent. Et sic ipi uiuere d^{eb}nt p^ruersatōe cultu exteriori: vt sint bonū exemplū suoy s^{ub}ditoy. et dato q^{uod} ipi s^{ub}ditū nō p^{oss}it instrui sermonib^{us}. t^{am}ē instruent ipos bonis exēptis.

Primo notādū. nā lrā d^{icit} q^{uod} sacerdotes d^{eb}nt studere in libris et debet studere vitam sanctorum et hanc recitare p^r p^rfecto. Rō est. q^{uod} ipi nō ali^{ud} ne^{cess}ociari h^{ab}nt nisi q^{uod} vigilēt in curis aiaz. q^{uod} ipi se sp^{iritu} d^{eb}nt occupare cū aliq^{uod} bono factoyt non ociosus inueniant. q^{uod} d^{icit} Ap^{ostolus}. Nolite locū dare diabolo. q^{uod} quē diabolus ociosum inuenit istum puerius occupatōib^{us} occupat et ipm seducit. et sic tūc talis p^{er}petue fundit. ex eo q^{uod} ociosus dat locū diabolo. vt p^{er} d^{icit} Salomone. q^{uod} interim q^{uod} fuit in p^rstructōe tēplū do placuit. s^{ed} postq^{uam} definebat ociosus fuerat tūc idolatriā exercebat. Et sic diabolus ipos ociosos seducit cū p^ruersis opationib^{us}. ne q^{uod} hoc p^{ro}tingat. tunc ipi clerici nō debent ocitari. s^{ed} debet studere in libris miracula et passiones sc^ro^ru^m recitando populo.

Secundo notādū. q^{uod} ipi p^rbyteri diligēt d^{eb}nt custodire aias suoy p^roch^{ly}aliū. ne seducant p^r malas suggestiones diaboli. q^{uod} d^{icit} Ap^{ostolus}. Sobrii estote et vigilate iⁿ d^{omi}no. oues cōmissē s^{ci} sacerdotib^{us} vt ipas nō lesas s^{ed} p^rfectas et incolimes et firmiter in fide stātes d^{eb}nt cōmēdāt

Tercio notādū. d^{icit} autor in lrā q^{uod} si fuerit opus tunc ipi p^rbyteri p^rles

Summula sapientie

bani dñt ponere corp⁹ & aiā. i. vitā animalē p saluatione christi fidelis
& p p̄lo eis cōmissio. Pro quo ē sciēdū q̄ sacerdotes non ip̄ dñt hoc fac
rensi videāt vtilitatē aliquā ex eo puenire. Sed si nulla vtilitas p̄t inde
sequi tunc non dñt facere. vñ sacerdos statim p̄no v̄bo nō d̄z mozi p̄ po
pulo. s̄z solū si p̄derat q̄ sit ardua cā. s̄z q̄ oues vellēt deficere i s̄d catho
lica p̄p̄t p̄ uasidēs. p̄secutōes. vel passiones aliq̄s. tūc sacerdotes dñt ip̄as
p̄dicare vt fiat fortes in fide. vñ *H p̄ps. H rēs citote fortes & sobrii in fide.*
Et sic et̄ ip̄i sacerdotes dñt facere ius prochialibus. nā dñt doctrinā au
toritates ip̄is recitare: & si ip̄i credere noluerint tunc morti se tradunt et
suos s̄ditos in fide conuānt. s̄z si non videant vtilitatē ex morte suave
nire. tunc faciāt sicut fecit ch̄ūs. q̄ cum iudi volebāt *Ihm* lapidare. tūc
abcondit se: et̄ iuit d̄ templo. q̄z nō dū veni t̄ t̄ps passionis ei⁹. Sic simi
ludō faciāt sacerdotes si non viderint vtilitatē ex morte sua puenire.
Quarto notādum. iurisse ex p̄tī l̄ā trahūt cām quare p̄tract⁹ matri
mo. i. talis sit. phibit⁹ sacerdotib⁹. nā ad ip̄m sacerdotē plura requirūt. P̄i
mo em̄ requirūt ad v̄m sacerdotē. q̄ ip̄e d̄z studere in sacra sc̄ptura. & per
hoc euitabit multas vanas cogitatōes que occurrēt sibi ocioso. q̄z nostra
memoria habet se sicut molendinū. in quo si ponit bonū si morētū bonū
molit. sed si p̄x imponit picē rep̄nat. Sic si lūdō ē d̄ ip̄is sacerdotib⁹. i. e.
si non studeat in sacra sc̄ptura vbi miraculat passiones sanctorū habent.
tunc ip̄i occupāt se malis opationibus. Et̄ n̄ a memoria h̄z ic vt rex.
q̄ qñ aliquis rex occupat in bello. tūc oēs s̄diti sui occupant ibidē. s̄z qñ
ip̄e est liberz solut⁹ tunc quilibet trāsit vbi vult. Sic si lūdō est d̄ n̄ra me
moriz & aiā. q̄ quādo ip̄a occupat in sacra scriptura tunc oēs sensus oc
cupātur in sacra sc̄ptura. sed qñ non. tūc qlibet sensus occupat delectatōe
p̄p̄a tobiccio. & sic homo cadit in multiplices cogitatōes. s̄z tūc sacerdos
trahit ex occupatōe tali p̄ studiū sacre scripture. Per domesticū p̄cu
ratōem. videlz v̄rouz & pueroz in m̄rimonio nimis occupant sacerdo
tes. s̄z tract⁹ m̄rimoniē ip̄is phibitus: q̄ sicut de Lōmēdator. q̄ n̄llā v̄
monio p̄sistit impedit sciam in hoie. ne s̄z tollat tale bonū. tunc p̄tractus
m̄rimoniē ip̄is sacerdotibus est phibitus. Secūdo ad sacerdotē requirit cō
uersatōis maturit. s. que iterum tollitur p̄ m̄rimonium p̄pter instabili
tatem ip̄az malit̄. q̄ vt sic mulier traheret v̄z d̄ conuersione matu
raz bona. & v̄d Quā sancto sancte eris. &c. Ne s̄z tollatur hoc bonū tūc te
rum p̄tract⁹ m̄rimoniē sacerdotibus est phibitus. Tercio requirit ad sa
cerdotē b̄n̄ficiē officij: animaz sibi cōmissaz fidelitas. vt h̄r. *Ioannis*
vicino. vbi dixit dñs. petre amas me. &c. Et̄ utud bonum itez possit im
pediri p̄ m̄rimoniū. Quarto requirit q̄ si necesse fuerit aiā suā d̄z ponere
p̄ oib⁹. & hoc itez tollerēt p̄ m̄rimoniū. q̄z in m̄rimonio ē pluralitas si
loz & siliaz. quib⁹ tunc sacerdos deberet p̄esse eis necētia corp̄is. p̄curan
do. & sic non posset attētare sacerdotalē dignitatē & diuinū officij. vñ *De*
trista. Plurib⁹ intent⁹ minor est ad singula sensus. Quinto ad v̄m sacer
dotē requirit. q̄ si necesse fuerit tunc ip̄e d̄z s̄buenire paup̄ib⁹ in v̄bis. in exē
plis. in elem̄sinis. in rebus exterioribus & in alijs bonis. Et̄ dicunt qui
dam doctores q̄ melius est ip̄i sacerdoti q̄ s̄bueniat cum doctrina q̄ cū

elemosyna. et assignat rōem talē: qz aia p̄stātor ē corpe. s; bona doctrina
nutrit aiam. elemosyna at corp̄. q̄ sequit̄ p̄positum q̄ bona doctrina sit
melior elemosyna. Et qz greci nolebāt statuto Ap̄lico obedire. sed viua
voce r̄nantimter appellauerūt. igit̄ ois doctrina et sapia ab eis ē ablata.
S; quondā ois sapiat doctrina uigebat ap̄ eos. nūc at ois doctrinē sapi
entia lata ē ad nos et ad eccliam nr̄am.

..tales aues venaticas clericis p̄hibem⁹
Nifos accipitres falconas his in̄hibemus

garulātes poratores .i. canes venaticos

Non sint clamosi bibuli. catulos uec habentes

s̄ p̄byteri facere

Venaticos. possunt opus exercere necesse

reficere

s̄ tales p̄byteri

Ut religare libros vel scribere pro p̄cio. si

paupes diuitiaz p̄byteris

Sint inopes rerum. vel eis substantia desit

talia instrumēta

.i. volatilia

Retia tenticula que sunt ad aues capiendas

.i. talia aialia .i. puas

clericis

Aut lepores vel besteolas permitimus istis

publica

s̄ clerici

Uel que clamosa non sit venatio. possunt

.i. p̄edere

s̄ eis

Piscari licite. piscatio publica desit

s̄ sit tal̄ piscatio honesta s̄ clerici

Sed priuata. pia dum conueniunt sit eorum

opatio .i. q̄ si honesta

opent̄

Actio. que liceant inter se gaudia tractent

s̄ p̄byteri .i. omittāt canonicas

aliqd̄

Si non permittant horas aut officij quid

Hic ponit aliā doctrinā rectificantiē vitā et honestatem clericorū dicēs.
nos in̄hibem⁹ q̄ oēs sacerdotes ita existentes in sacro ordine sint reuoluti
et semoti ab illis que ponunt̄ in lr̄a. scz q̄ non habeant nifos accipitres et
sic d̄ alijs. Et tā q̄ tales non sint clamorosi nec bibuli nec h̄ntes canes ve
naticos. et Possunt tamen exercere aliqd̄ opus si n̄tē fuerit. scz religare
libros. vel scribere. p̄ p̄mo si paupes et egeni existūt vel alia opa p̄similia
istis facere possint. Subdit remouēdo dubiū. qz diceret quis. tunc mun
danit̄ seculares sacerdotes nihil debent opari p̄ d̄ductōe t̄pis. hoc dubi
um remouēdo d̄t. q̄ clerici possent exercere ista que patēt in lr̄a. scz q̄ p̄t
extendere retia sua. uidelz ad piscādū p̄ sua necessitate. etiā possunt cape
re aues vt alaudas. et sic de alijs. Et h̄t̄ possunt capere feras vt lepores.
vel aspiolos. et h̄s. S; t̄n h̄ cū securitate et cautione fiat. dū scilz venatio n̄
sit clamorosa publica et manifesta. sed secreta et s̄missa. Et clerici possunt

Summula Raymundi

gaudia exercere inter se. scz. disputare in sacra scriptura. s; tñ clerici nō dñt
omittere horas canonicas d die. nec d btā y gine.

¶ Primo ē notādū circa lrām. auzor hic phibet clamorosam venatiōez
sacerdotib⁹. Pro quo nota q venatio ē duplex. qdā clamorosa ē qdā non
clamorosa. pma est phibita sacerdotibus. scda ē eis pcessa. si talis venatio
fit cā necessitatis vel recreatiōis vel utilitatis. Vñd sacerdotes s; duplices
quidam s; Epī. r illis potissime phibita ē. nam si facit Ep⁹ venatiōez cla
morosam d; suspēdi ab officio p spacium trium mēsiū. sed si sacerdos
simplex facit venatiōem clamorosam. tunc suspēditur ab officio p spaciu
duoz mēsiū.

¶ Secō ē notādum. hic d; d negotijs secularib⁹ q sacdotes exercere pñt.
Pro quo sciedū. negotia secularia s; multiplicia. qdā st ex sua natura in
honestā. vt ysura. symonia. r illa phibita s; tā secularib⁹ q cleric⁹. qdā s;
negotia secularia que ex sui natura s; honesta. r illa pueniunt tā clericis
q laicis: vidēz. vēdere frumenta que ipis creuerunt r similia. S; ista ne
gotia secularia honesta ex aliquib⁹ circūstātis fiunt inhonestā. Et istarū
circūstātiaz s; quattuor. scz. locus. tps. cā. r psona. Prmo siūt inhones
ta ex loco. vidēz. si vēdit in loco sacro. quia hoc ē phibitum in Euāgelio
qn dñs repulit emētes r vendētes d tēplo dicēs. domus mea dom⁹ orōis
vocabitur. Secō ex tpe. vidēz. si fiunt tpe. phibito vt dieb⁹ festiuis Tercio
fiunt illicita ex psona. quia vēdere r emere indifferēter cleric⁹ nō est licitū
ne mercatores videant. Quarto fiunt illicita ex cā vt si mala intētiōe fa
ciunt. scz. ppter defraudare. primū. Item notādum. d; in lrā. q sacerdos
tes non dñt ptermittere horas canonicas. Dubitat g. vtz sacdos omitt
tens horas peccet mortāl. Et videt q non. q; sacerdos non peccat mor
tāl omittēdo missam. g nec omittēdo horas canonicas. An̄s p; d se. q;
si sacerdos abstinet a missa iō semp non peccat. q; d; btūs Aug⁹. nō lau
do nec vitupo sacerdotē cotidie missam celebrare. S; p̄na pbat. q; plus vi
detur eē omisso missa q; horaz canonicaz. S; in oppositū ē lrā que d;.
q; quilibet sacerdos ē obligat⁹ ad horas canonicas in rei vitate. Et s; iu
sticiā non solum sacerdos. s; et cum hoc qlibet bñficiat⁹. vt p; extra de ce
lebratiōe m. itaz. ca. pmo. Ad illd dubiū rñdetur. q; pcepta s; duplicia. q;
dam affirmatiua. quedā negatiua. affirmatiua semp obligant r nō put
semp. sicut ē suare horas canonicas. q; ad hoc sacerdos sp tenet. nisi pue
tus magna infirmitate. ppt quā horas canonicas implere nō p̄t. S; pce
pta negatiua ista obligāt sp put sp. vt non furaris. nō mecharis. r ad illa
pcepta hō sp obligat. r non ē aliquis casus in quo hō posset licite trāgre
di illa pcepta. Tunc d; ad rōem negādo p̄nam qñ arguitur. sacerdos licit
te p̄t omittere missam. g licite p̄t omittere horas canonicas. Et tūc d; vlt
terius. q; missa non cadit s; pcepto di s; ex voluntaria. s; dicere horas ca
nonicas cadit s; pcepto dei.

¶ psbyteros vetamus
¶ Nos ancillarum prohibemus melle choreis
caueāt .i. tumult⁹ rusticoz
¶ Et fugiant strepitus laicozū siue tabernas

i. egenis

donat

Ut plus pauperibus christi tribuant. moderanter

de proprijs bonis

scz cibis pot?

Expensas proprias. sumendo supflua

Circum istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas clericos non decet ducere coreas publicas vel aliquas ancillas p circulus etiam clerici debent fugere strepitus laicorum et tabernase moderate debent viuere dare paupibus de proprijs bonis. et non dnt viuere in crapula. in supfluitate. et in voluptatibus.

Circum istam primo notandum. autor dicit qd clerici non dnt ducere coreas huius ro est. qd clerici debent ee speculu vitatis et virtutis. et i omib? opib? bonis debent esse exemplar alijs hoibus. si qd ipsi cursant tuc publice sup eos comune vulgus pclamat. et sic tunc grande pctem committit. qd corea nunq vel raro absq pcteo fieri pt. qd sacerdos dnt vitare coreas mulieru omnia similia. ne bent alijs malum exemplum

Secundo notadu. qd corea sic diffinit. est circulus cathenatus cuius centz est diabolus. Pro quo sciendu. qd diabolus circa corea non hzynu gladiu sed multos. Primo habet gladium euaginatuz exutu. et cum illo gladio diabolus informat mulieres vt exuat deponat palles. et hoc faciunt io vt circūquaqz vident scz anr retro a dextris a sinistris. Secdo hz gladiu acutu. et cu illo informat mulieres vt exornate ppant se anteq veniant ad coreas vt pnt ibi viris et circūstant ib? coplacere. **T**ercio diabolus hz gladiu inordinatuz cum tali regit oes circūstates qui inordinate corisant. quia semp ducunt coreas vsus sinistram in signum malicie. et detali loquitur **P**rouerbioz qrtorbi de vias que a dextris sunt nouit dñs. que aut a sinistra puerse sunt. Item diabolus hz gladiu sciendentē circūquaqz ex omni pte. qd ille gladiu sciendit oes sensus. psciendit em audituz in hoc qd turpia audit. visum vt lasciuam videt. olfactum qd faciunt respiratiā vestimentoz. gustuz sapore. qd oes illas delectatōes obruminat et masticat et tactuz psciendit. qd mollicie lasciuie ptingit. et sic ille gladius sciendit circūquaqz. **E**t ideo de eis dicit in appocalipsi. ve ve reuobis sic habitatibus in fra: et p pmove dabitur eis etna damnatio. qd designat alienatōem regni celestis **P**ro sedo ve dabit eis insatiabilis infernus. **P**ro scio ve dabit eis intolerabilis pena. **V**ideat ergo corisans ne cadat in illos gladios. et p pñs in eternas damnatōes.

Mercio notandum. ista dicit qd clerici non dnt ire in tabernis et in alijs locis suspectis. **R**o est quia in multiloquio non deest pctm. vt pz p btm **B**ernardū. si ergo clerici eent in tabernis et in strepitu laicoz tuc eent in multiloquio et in vanitatib? qd sine pcto fieri non pt. et.

Ultimo notadu. qd clerici debent vitare cibaria supflua. et hoc io ne intrent peccata. scz in vomitu vel in luxuria. vni metrista. **L**uxuriat raro nū bñ pasta caro. **E**tia debet vitare supflua ppter diuersos morbos euitandos vñ **A**licenna. **P**lures moriunt gula qd gladio. **C**ontra qs clamat btus **B**ernardus dicens. clerici nostri tps magis dediti sunt gule qd glōse. et **B**virgini gloriose et magis intuentur martham qd marcum. et magis

Summula Raymundi

dent in Salomone q̄ in Salomone. De quib⁹ btū s Gregorius p̄terit⁹ dē.
Mirum ē d̄ clericis q̄nū s̄z aliud eē volunt. naz milites s̄z doctozib⁹
equiparari volunt. neutq̄ tñ actu hñt. nec em̄ pugnāt vt mistic milites.
nec euāgelizāt. z sic neutrum illorum ordine hñt. Itē vnū eē volūt et
aliud facere nolunt. qz volunt vocari clerici. s̄z euāgelizare nolūt. Item
volunt eē milites z pugre nolunt. z sic neutq̄ debite s̄z. nec aliq̄s est ibi
ordo s̄z sempiternus horoz inhabitat.

s^o p̄byteroz

Horz si vita mala sitq̄ sup̄sticiosa

s^o talis vita .i. publica

Et nō sit testa caueāt ne sit manifesta

.i. p̄suadēdo .i. vitādo

Nō exhortādo. sed qd̄ magis est fugiēdo

s^o nos iā dictū s^o ipoz clericoz

Scribimus hūc casum postremū ne vicioz

.i. p̄pls s^o clericz .i. mali

Debs cadit exemplo. licet occulte scelerari

s^o clerici .i. publicz s^o clerici

Qui sunt in viciis manifestis hī minus arcent

s̄bditos suos s^o tu sacerdos

Subiectos populos. ideo si nō potes esse

.i. p̄tinēs .i. occult⁹ .i. emēda s^o s̄bditos

Castus. sis cautus. tūc tute corriges ipos

.i. iformator

Discipulū regens doctor cōfunditur omnis

s^o aliq̄ .i. delictū maculat

De vitio. vitium doctorē si tener ipm

¶ Hic autor ponit aliā regulā p̄ modū notabilis d̄ vita z honestate cleri
coz dicēs. q̄uis clerici sunt defectuosi in vita z mali. p̄caueāt tñ sum mo
pe ne eoz malicia ap̄d vulgū eluceat ne reddāt suis s̄bdit⁹ malū exēplū
qz viciolum eēt eis corrigere aliosz iposmet eē malos z viciosos. qz tunc
hoies dicerēt vos corrigis. nos d̄ istzque redundāt in corp̄ v̄ra. qz si mala
eēt forte vos ea sugeretis. nā s̄m Lathonem Turpe est doctori q̄ culpa
redarguit ipm.

¶ Notābū p̄mo ex lrā h̄r q̄ si sacerdos non p̄t eē p̄tinēz castē viuere si
talis luxuriat hoc dz fieri caute ne scādalizat pplūm sibi cōmissūz malū
exēplū p̄beat alijs. Dñi oēs doctozes sacre s̄pture p̄cordāt in h̄ q̄ mani
festū p̄cēm plus puniē q̄ occultū. **¶** Dubitatur ḡ circa lrām v̄rū sacer
dos cognoscēs aliquā mulierē caute excusat a fornicatōe. Et videt q̄ sic
qz d̄ lrā. si non p̄t eē castus sit cautus. z ido talis cautio videt eum excu
sare. Itē p̄bat rōne sic. iste videt excusari a coitu qui fecit s̄m inclinatio
nē naturalē. sed aliq̄s sacerdos cognoscens aliquē caute facit s̄z inclinatio
tionē naturalē. ḡc. Maior est nota. qz opus nature est op⁹ necessitatis.

Minor pz. qz. multi bicūt se cē natos sū tali pstellatione q n pnt resistere. luxurie. alij dicunt se eē natos sū tali pstellatione q vinculū castitat' infringere nequeunt sū sp casti manēt. g videt q in hoc excusant. In oppositū arguūt theologi. nā vorū pntērie cuilibet ordini ē annexum. g nullus p̄t aliquā cogscere sine pctō. qz in hoc q aliqz trāsgredir' votū p̄tinentie peccat mortalit'. S cō sic arguit qdā doctor theologie. sacer ordo p̄hibet p̄tractū m̄rimoniū. g pot' cognoem carnalē. Tenet p̄na. qz si hoc q magis licitū est n̄ lz. g nec id qd min'. sed magis lz aliquā cogscere matri monial. ē qz extra m̄rimonium. g si p̄mum non licitum ē. nec secunduz Mercio sic arguunt. hoc qd non p̄cedit alijs hoib' sine pctō mortali. hoc et sacerdotib' n̄ p̄cedit sine pctō mortali. sed cognoscere mulierem extra m̄rimoniū nulli p̄cedit absqz pctō mortali. g minime p̄cedit sacerdoti. **M**inor pz. p̄p̄ham dicentē. Fornicatores adulteros iudicabit dñs. et his trib' rōnib' quilibet cleric' d̄z obuiare istis q bicūt q fornicatio ocula non sit pctm mortale. Ad aliud dubiū r̄det q sacerdos qntūcūqz sit secret' n̄ excusat a fornicatione p̄ p̄ns nec a pctō mortali. vt patuit ex d̄ctis. Sed tunc ad rōem qñ dicebat si non p̄t eē castus. c. d̄. q illa lra auctoris intelligit solūmodo p̄suasuet non consultiue vel admissiue. qsi d̄iceret. tuti' ē secrete qz manifeste facere. Sed ad scdam qñ d̄r aliquē nasci sū tali pstellatione vel tali intelligit dupl'. Uno mō grā corpis vel p̄ mō bū inclinatiois corpis sic nat' sū tali vel tali pstellatiōe magis inclinā ad h̄ q ad illud. Alio mō intelligitur quo ad aiām sic non ē verum. qz plane te non necessitat sed inclināt. g pstellatio non excludit pctm.

^{s' exite} ^{i bonis tpalib' e bñficijs}

Patri p̄s bytero p̄uez succedere nolo

^{i filij non pnt}

Des byteri nati nequeūt succedere patri

^{i p̄nis hereditatib' i curat' bñficijs. s' missam}

In patrimonio vel cura vel celebrādo

^{s' filijs i placz}

Dis dispensare si vult poterit bñ papa

^{s' hō i excoicatioes i clerici hñtes ptatē}

Nullus habet bannos nisi p̄sone speciales

^{i hñtes eoz autoritatē}

Nt sunt pastores vel eoz legitimi

^{s' ep̄i i excoicare. i. valēt. s' admittit}

Quiqz suis locis banire solēt alijs nō

^{i. sp̄alis s' sacerdotib' data autoritas}

Unica insit eis sup̄ his collata potestas

^{i. locū dat i. capellanus}

Postoz cedat de iure vicarius omnis

^{p̄pus pastor s' pastores s' missam s' ecclia}

Legitimus. nullus sine quo celebrabit in illa

Summula Raymundi

Hic est vltima pars istius capituli in qua autor p modū notabilis ifere quoddā documētum d̄ filij p̄byteroy dicens. q̄ filij p̄byteroy nō p̄nt succedere patri in patrimonio. i. in patris hereditatibus. nec in bñificio. **Q**uēde ponit aliud documētum q̄ nullus h̄z alios b̄n̄ire nisi eēt p̄sōna sp̄ualia. vt ep̄s. p̄positus. z officialis. z hi in p̄p̄rijs locis h̄nt bannire. sc̄z in dyocesi p̄p̄a. z non h̄nt alios in bannum facere extra dyocesim p̄p̄o priā nisi ex sp̄ali p̄cessione eis collata.

Primo notādum. lr̄ā d̄t q̄ filij sacerdotum nō b̄nt succedere p̄ti in bñficijs. hoc est distinguendum. q̄ filij sacerdotū vel volunt manere in seculo vel non. si non sed intrāt religionē tūc pmouētur ad sacros ordines sine dispensatione. q̄ tunc ordo dispēlat cum eis. Pro quo tñ sciēdū q̄ filij sacerdotū in religione impediunt aliq̄bus casib⁹. sc̄z q̄ non p̄nt p̄moueri ad dignitates. q̄ non p̄nt fieri abbates. p̄ores. gardiani. c̄ijs. Si vero tales manent in seculo. tunc ē distinguēdum. q̄ vel volunt p̄sequi bñficia p̄tis d̄ iure cōmuni. z sic non p̄nt. vbi gr̄a. si p̄t aliam habuisset curatum bñficiū tunc d̄ iure cōmuni fili⁹ non posset sequi ad illud bñficiū. Aut intelligitur q̄ posset sequi cum dispēlatione. z hoc ē tripl̄. Nā q̄n q̄z cum talib⁹ sit magna dispēlatio. sc̄z q̄ p̄nt sequi alia bñficia q̄ paterna. Alio mō fit cum eis maior dispēlatio sc̄z q̄ p̄nt consequi bñficiū paternum mediatez nō immediate. sc̄z ip̄e esset t̄cius vel quart⁹ post patrem. Tercio q̄n his fit dispēlatio maxima. sc̄z q̄n a papa tāta dispēlatioe docent q̄ immediate patna p̄nt consequi.

Secō notādum p modū dubij. q̄ aliquis dubitare posset q̄s h̄z dispēlare cū filijs sacerdotū. R̄ndetur si tales pmouent ad ordines minores z ad bñficia non curata. tunc ep̄s p̄t cum eis dispēlare. Si autē pmouent ad ordines maiores siue ad sacros ordines. tunc solus d̄ns apostolic⁹ pot cum eis dispēlare.

Ultimo notādum. q̄ bona clericoy d̄nt diuidi in q̄ttuor ptes. p̄mā ptem d̄nt h̄uare p̄ se. p̄ familia sua. Sc̄dam ptem debent dare ad restantōem ecclesiarum. sc̄z compando libros z calices z alia necessaria ecclesie. Tercia ptem debet dare paup̄ibus aduenientib⁹ pure p̄pter deum z nō p̄pter laudem vel aliquā aliā cām mundialē. z ergo non d̄nt bona eorū h̄strionibus. meretricib⁹ dare. Quartā vō ptem clerici d̄nt suis pentib⁹ non p̄pter affinitatem sed pure p̄pter deum dare de suis bonis. Et hoc bene designatum est p̄ Joachim. p̄pham qui om̄ia sua bona in q̄ttuor ptes diuisit. primā misit in templo. sc̄dam dederat aduenientibus. tertia ptem dedit paup̄ibus amicis suis. q̄rtā refuauit. p̄ se. p̄ familia sua. Sed heu clerici nihil curāt de talibus. neq̄ enim curāt de eum neq̄ sacra scripturā. neq̄ exempla sc̄tōrum z sanctorum. neq̄ diaboloz. neq̄ hominū. sed potius consumunt bona ecclesie in tabernis. z cum meretricibus pessimis h̄strionibus. z in q̄ntum quis magis est h̄strion z garulosus intantum eum magis diligunt. ip̄i em̄ bona eorum sic inutiliter exponunt. q̄ve vez ite p̄ve ip̄is. qui ita bona christi inutiliter exponūt. ex eo q̄ istd̄ qd̄ istd̄ offerit pure p̄pter deū illd̄ p̄sumūt cū meretricibus z cū alijs nequiciosis h̄ōibus. z illud qd̄ donat non est ip̄oz p̄p̄uū. sed est hereditas z possessio christi. q̄ illa bona christo offerent. sed quia clerici gerunt vices christi in

hoc mundo. igitur ista bona tollunt. & ve ve ve & infinitive ipis cum non curant scilicet euangeliaz & sacra iura ecclesiarum. sed viuunt bestialiter secundum placitum eorum absque iuribus. quia paupio & christifidelibus denegant fructus panis. cum tamen ipis aliquando posset porrigi fructus aurivel argenti. quia tunc deus gloriosus & omnipotens precepit benefacere in pluribus locis sacri euangelij dicens. quod vni ex minimis meis feceritis mihi facitis. Item de sacra scriptura. sicut aqua extinguit ignem sic elemosyna extinguit peccatum. & alibi dicit. Date & dabitur vobis. comedite pinguias mittite partem eis quoniam non propperit sibi. Item alibi. paupes enim semper habebitis vobiscum. me autem semper non habebitis. quibus sacerdotibus ita non facientibus dicit propheta. non sic impius. non sic. & Item ex alio. non solum scilicet dare canibus. Item induratum est cor pharaonis. & ve istis clericis sic facientibus qui eternaliter damnabunt.

.i. cum astucia huius aliquos

Raude vel arte mala mundi si quos spoliasti

predicator fenorari

Si raptor fueris aut vsurarius aut fur

iam dicitis auxiliu

Mis aut consilium dederis vel opem scio quoniam non

.i. transiit ad limina sanctorum

Te via sanctorum nec crux nec passio christi

est in possessione .i. furta vel spolia

Absoluant quin sint hec omnia reddita. reddi

ablata potest reddi .i. postula

Si poterint. si non quos lesisti pete quod te

.i. supportatum habeat spoliu .i. oratio intentio

Sustineant. tua sit reddendo parata voluntas

.i. peregrinaberis

Ieiunes oves facies iter atque labores

vales hominibus ablata

Quantumcumque potes pro lesis vt sua reddas

est lesis reddere

Si sibi sit nequeas aliter. via verior hec est

¶ Istud est capitulum secundum istius tractatus. in quo determinat de raptoribus. furibus & aliis malefactoribus. Et pro hoc capitulum diuidi in tot partes que ponit doctrinas. partes patebunt. Primo dicitur sic. si spoliasti aliquem fraude vel mala arte in hoc mundo. videlicet si fueris raptor. vsurarius. vel fur. vel dederis consilium vel auxiliu istis tunc nullum te absolueri potest nisi furta & rapina reddant si reddere poteris. quia nec vita sanctorum nec via nec limina sanctorum. nec crux christi nec passio christi te absoluit. Si autem reddere non poteris tunc pete illos que lesisti quod te sustineant & quod tibi dimittant propter deum. & habeas voluntate reddendi & sic quantumcumque potes satisfacias propter ipis lesis. videlicet. ieiunando. orando. viuendo & laborando. quia non est alia via tutior quam saluari potes.

¶ Primo notandum. hic habetur in scriptura de quatuor speciebus quibus aliena

Summula Raymundi

tollantur. scz furtū. vsuraz spolum et rapina. d. tribus ultimis dicit infra
 S; d. furto vidēdū ē hic. Sciēdum ē pmo. furtum sic diffiniē. Est sbractio
 rei aliene corpalis mobilis grā lucri faciēdi inuito dño suo fraudu-
 lent. Dicit pmo (sbractio) vñ ipa sbractio facit furēz non volūtas: R d
 q; hō hñs volunt. itē furādi si non furatur non d; fur. Dicit scdo. (rei ali-
 ene) q; si recipet suum pprū alicui ppter hoc ipē nō diceret fur nisi tūc
 in cāu istā rē obligasset alteri: quia si tunc recipet fur diceret. Alteri^o dē
 (corpalis) ad dñtiam rei incorpalis que nec videri nec palpari p̄t vt aia
 spūs q̄ non p̄t furari. Dicitur (mobilis) ppter rem immobilem q̄ etiāz
 furari non p̄t. vt est mātio p̄atim. et sic de alijs. q; solum quod moueri p̄t
 furatur. Dicit vltimus (grā lucri faciēdi) q; si aliquis reciperet aliquaz
 rē non cā lucri non d; furtum cōmississe. vt si aliquis recipet aliquāz
 nem religiofam non cā lucri sed cā libidinis ille mag; d; cōmississe rapinā
 q̄ furtum. Dicitur vltimus (inuito dño suo) q; si aliquis recipet aliquaz
 rē. cū p̄sensu dñi illius rei non diceret fur. Vltimo d; (fraudent) eo q̄
 omē furtū sit fraudulent. Et d; a noie furn^o. i. obscurus. q; fur furat tpe
 obscuro. Tē nota. duplex ē furtum. quoddā manifestū. et quoddā secretū.
 Furtū manifestū ē qñ aliquis cū re sbracta apprehēditur. S; furtūz se-
 cretum ē qñ aliquis cum re sbracta non apprehēditur. Et d; vtroq; fur-
 to intelligitur sra. quia talis fur tenet ad restitutōem. vñ hoc ē q; furtū
 gnale nomen est ad omnia furta. sed alia s; noia sp̄alia. sicut sacrilegiū
 et alia q̄plura que infra patebunt.

Vltimo notādum. lrā d; q; uō ē alia via satisfaciēdi d. furto nisi q; ab-
 latum restituatur. quia d; bñs Aug^o. peccatum non dimittitur nisi ab-
 latū restituat. Etā d; dñs in Euāgelio. ligatis manibus et pedib; picite
 eum in tñbras exteriores donec reddat nouissimum q̄bitē. Itē alibi in
 Euāgelio d; reddite que s; cesaris cesari. et deo q̄ s; dei. immo nec placet
 dō sacrificiū ablatio sine restitutōe et reconciliatōis fratris: vñ sup Mar-
 theum legit. pius reconciliare fratri tuo et tunc veniasz offeras mun^o tu-
 um. Pro quo sciēdū q; tales qui sic obligātur ad restitutōem vel p̄nt ha-
 bere vel non. Si p̄nt h̄re hoc est dupl^r. vel enim remittitur a leſis vel nō
 Si remittitur a leſis q̄bus bona receperunt tunc nō obligātur. si nō re-
 mittitur eis tunc obligātur ad restitutōem in q̄ntum habēt. Si autē non
 h̄nt. tunc leſus d; expectare pinguiorē fortunā donec illa possunt solui.
 Si tunc leſi mortui s; tunc tenentur restituere heredibus hoꝝ. Et si he-
 redes non fuerint tunc dñt facere s; consiliū confessoris vel epi quo-
 rum infest talia disp̄sare. Si autē illi de nihilo habent satis facere tūc be-
 bent pijs opib; scz. ieiunijs. orōnibus. s; iustijs et alijs laborib; satisfaccere.
 Ite s; q; autor docet in lrā.

.i. furta   eccl'ias   egenis

Si male quesita das claustris paupibus ve-

q̄b^o abstulisti   defraudat

Et nil dat leſis. sic dando decipieris

.i. null^o loc^o   s; re   .i. reddēdi potētia

Non leuā est venire si sit tibi reddere posse

Spem venie pone male. vel quesita repone
ultia pnia. s. in agone existis

Uespertina tibi contritio si datur et sis
tua oñdēdo tibi misericordiam

Dure confessus peccata deus miseretur
aliq̄ mō spolia s. rapinā

Si potes et reddas que sunt ablata per illam
s. sufficiūt s. quo ad salutē

Nil lachryme gemitus confessio sed dare prodest
ful'aris s. equū .i. volūtarie monachis

Si mihi tollis equum quem das de mente poti
nihilomin' es fur ad salutē s. tali monacho

Raptor et es quia nil prodest q̄ restituisti
vulnero .i. medeor .i. labor inutil'

Si tibi frango caput et inungo pedes arolitrus
s. tu fur s. tibi p̄i p̄ futurū

Si pius esse cupis medicus loca lesa refana
lesi mortui etiā defuncti fuerint

Si si defuncti sint heredes veleorum
egenis vales furta licite

Ecclesiis vel paupibus potes hec dare tute
s. bona accepta pfessorū

Hec que rapta putes de consilio senioꝝ
.i. reddas turpe acq̄sita sacra sc̄ptura

Restituas habita male. lex quia sic iubet esse
s. p̄ fieri q̄ dcm̄ ē pdēnāt furem

Non aliter. sed qui dicunt aliud perimur te

Hic autor ostendit quibus bona ablata s̄ restituenda. Et d̄t si male acq̄sita des ecclesiis vel paupibus et non restituas eis q̄bus s̄ ablata tunc decipieris. et si habes tātum in posse q̄ potes reddere tunc tibi dat̄ locū indulgentie debes p̄scere spem venie. et male acq̄sita penite' reddere. s̄ si isti q̄bus bona illa ablata sunt. s̄ mortui tunc licite potes illa bōa dare paupibus vel ecclesiis s̄m̄ p̄silium tui p̄fessoris: et si quis dixerit oppositum puniendus est tāq̄ trāsgressor p̄ceptoꝝ. et talis decipit te in eternaz damnatōem.

Quimo notādum. q̄ dicitur in littera q̄ ille qui male acquisiuit bōa tenet ea reddere lesō et non alteri. Rō ē: si alteri redderet bona ablata tūc adhuc non esset satisfactum lesis. qm̄ adhuc caret bonis eoz iniuste. S̄ diceret aliquis. si fur vel latro debet restituere lesō bona ablata tunc posset eū interficere p̄p̄ furtū cōmissum. Gvidet q̄ n̄ sit faciendū. cui' oppo'm̄ tū d̄t s̄. R̄ndetur q̄ ille fur vel raptor debet caute agere p̄stando illa

Summula Raymundi

bona suo confessor: ille ea restituet. & sic iuxta furem nō erit piculum.

Secundo notādum. licet s̄m leges teneat reddere q̄duplū & fur occultus
duplū. tñ s̄m canones sufficit ip̄m reddere ablatū & nō plus. vt p̄ extra d̄
raptoribus.

Mercio notādum q̄ om̄ia que hic dicunt de restitutione
spoliatorū intelligi debet de h̄ntibus vnde restitunt: sed si raptor nō ha
bet tūc p̄t accedere istos quos lesit p̄ spoliū vel eorū heredes petere vt il
li indulgeat.

Tertio notādum. q̄ si isti spoliati eorū heredes mortui sunt
tunc raptor vel fur d̄z illa bona dare paup̄ibus vel ad p̄structionē eccl̄iaz
vel viarū. Et rō est. quia cū spoliati mortui s̄nt cū hoc eorū heredes. tunc il
la bona vacāt christo cui heredes s̄nt paup̄es. iō merito illa bona d̄nt h̄re.

Sed si spoliatus dimitteret herede post se. tunc illi talia bona d̄nt dari.
cā est. q̄ illa bona post mortē lesi s̄nt pp̄ria ip̄ius heredis. ex quo ip̄e succes
dit lesio in bonis.

Dubitat. vt fur teneatur restituere p̄uentus cuz te
furata. Verbi gratia ponat q̄ equus sit res furata & p̄valeat triginta mar
cas qñ furat: & postea tpe restitutionis valeat quinquaginta marcas nūq̄ tes
net eū sic restituere. R̄ndetur q̄ sic. quia non solum furtū est restituendū
sed & omnes p̄uentus a furto s̄nt restituendi: si furtum se meliorauit eq̄
bene eodem modo restitui debet.

Ultimo notādū. ponat q̄ aliq̄ negligētia sit facta circa furtū. nūq̄ fur
ad restitutionem vel ad recuperationem neglecti teneat. R̄ndetur q̄ sic. inō
anima neglecta circa furtū tenet recuperare & restituere.

.i. trades .i. aliquē .i. pctā .i. p̄tēt

Non prodas quēq̄ tibi cum sua furta fatetur
aliq̄s corrigat furem

Nec das consilium q̄ conscius arguat ip̄m
s̄ ad mortē fure iudicial

Condemnaret eum sententia si capitalis
s̄ de officio p̄sbyterat̄ deponend̄

Officio proprio reprobus tunc efficietis
s̄ alicuius furti p̄ sacerdotē .i. si fuerit excoīcat̄

Conscius absolui debet si forte ligatus
.i. p̄sci est .i. recepit a tali furto

Est. quia conscius rendat si quid tulit inde
recepit instruus ablatū restituere

Si nihil. inducas furem furtum dare. nam si
s̄ a te tu sacerdos

Fur nil dat monitus taceas nil amplius ad das
p̄ manifestatōem inferre dāna

Prodita plura reorū generare pericula possent

Nic autō: ponit aliud documentum de furib̄ dicens. q̄ nullus p̄sby
ter cui aliq̄s est cōfessus se esse furem d̄z p̄cedere illum. nec d̄z alicui da
re consilium vt manifestaret fur. L̄nus rō est. quia si fur postea p̄dēna
ret ad mortē p̄sbyr̄ eēt irregular̄. Subdit si aliq̄s sit p̄sci furti alicui. sc̄z

q̄ sit ligatus snia ex dicitōis ilie d̄z absolui dum mō ipse restituat si aliq̄ bona sustulit. Et ille etiā debet furem inducere q̄ ipse bona ablata restituit. Et si fur non velit p̄p̄t monitōem istā ablata reddere: tunc ipse d̄z a monitōe desistere ne generet̄ piculū furi et illa monitōe.

¶ Notādum null' p̄sbyter d̄z peccare furē qui ei p̄fessus ē d̄ furto. quia alio ipse eēt puā' officio r̄ b̄nficio: fietet irregularis. si fur suspēderet: Rō est. q̄: vt sic ipse eēt homicida. vt p̄zm iure d̄ homicida ca' suscepim'. nam ad hoc q̄ aliquis sit homicida sufficit q̄ ipse dat' filiū vel iuuat ad hoc q̄ aliquis interficiat. q̄ consiliū facit hōiem reum in facto.

¶ Scdo notādum. d̄z in lrā q̄ p̄sbyter non debet māifestare furē. Contra hoc h̄r q̄dragesima distinctōe vbi comprehendunt clerici qui volunt benē uolūder: r̄ celat̄ peccātē nolunt complere qd̄ sc̄ptum est. peccātē corā hōi bus argue vt ceteri exēplum habeāt inde. r̄ ibi allegat̄ d̄cm ap̄li q̄ d̄r. tra d̄te h̄mōi hōiem sathane ad nutrimentū hōis. **¶** B̄bidē d̄r et q̄ ipi nolunt adimplere d̄cm Euāgelij vbi d̄r: Si videris peccātē p̄mo secrete argue eū. scdo argue eū corā aliquib' testib'. tercio manifeste corā omī p̄p̄o. Et non velit desistere debet remoueri ab ecclia. q̄ vna omīs morbida inficit totum gregē q̄ ex his omīb' h̄r q̄ p̄sbyter tenetur māifeste arguere quē libet peccātē. Et hoc non p̄t fieri nisi p̄bet r̄ māifestat peccm̄ eius qd̄ si eri est p̄tra predicta. Ad istud dubiū r̄noctur q̄ peccātā sunt duplicia. q̄ d̄z em̄ sunt occulta. r̄ talia nullo mō d̄z p̄sbyter reuelare si ei occurrūt in cōfessione. Alia s̄ p̄tā māifesta. r̄ de his intelligunt̄ ea que sunt dicta in q̄dragesima distinctōe. q̄ qui peccat māifeste corā omīb' corrigi d̄z. q̄ nō occulte peccat d̄z corrigi occulte.

¶ Tercio notādum. lrā dicit q̄ sacerdos non debet p̄dere p̄fessionem seu p̄fiteatē. q̄ p̄ hoc p̄fiteatē possit incurere penā capitis. r̄ sic talis efficeret irregularis. sic em̄ d̄r b̄tus Augustin' p̄fessionem hoc scio min' q̄ nescio r̄ ergo neq̄ signis: neq̄ nutib' debet māifestare. Si aut̄ non est in p̄fessione. tunc sec' est. q̄ tunc scit vt homo. sed ea que p̄cipit in p̄fessione scit. vt d̄s. r̄ q̄ minime reuelare d̄z.

¶ Ultimo notādum. confessio māifestatur dupl'r. vno' directe. alio' indē recte. Indirecte manifestat̄ dupl'r. vno mō quādo laudat aliquē in p̄p̄a p̄sona. alio' quādo laudat ipm̄ in p̄sona aliena. In p̄p̄a p̄sona sic manifestat̄. vt si aliquis vir haberet suspitōem de muliere. r̄ tunc p̄fessor laudaret eā corā marito. r̄ si mulier postea adulteraret. r̄ si sacerdos tunc taceret non laudās eā. tā talis videtur māifestasse p̄fessionē. Scdo māifestat̄ in p̄sona aliena. vbi grā. si duo p̄fiterent̄ vni sacerdoti. r̄ iste sacerdos vnū laudat de reliquo tacet. tunc tā videtur esse p̄ditōr p̄fessionis. q̄ tūc statim suspitio h̄r de isto alia quare eū etiam non laudat. S̄z directe aliq̄s videt māifestare p̄fessionem quādo aliquis specificat p̄sonā vel culpā. vel vtrumq̄ simul. vnde q̄nq̄ specificat seu manifestat p̄sonē tm̄. vt si dices ret hodie p̄fessus est mihi iste hō. r̄ est turpis p̄ctōr magnus. Scdo māifestat culpā tm̄. vt si p̄fessor diceret. hodie p̄fessus est mihi homicida. r̄ p̄sonatur q̄ tm̄ vnus sit ei p̄fessus isto die. Tercio manifestat cu lpm̄ r̄ p̄sonam simul. vt si aliquis diceret. ille est turpis hō. fecit enim tale nephās vel peccm̄.

Summula Raymundi

aliquē excōicatiois

Sicōtra furem bāni sentētia datur
spolita? .i. absoluet

Si furto lesus instet fur hic religetur

sacerdoti p̄staret .i. possit s̄ furē

Si tibi cōsteterit q̄ fur dare n̄l queat. illum
occulte .i. a tali absolutōe

Secrete soluas ne scādala pueniāt hinc

.i. stricti? ei p̄p̄ta spoliata. s̄ q̄

Artius iniugas cum possit reddere reddat
ihibem? s̄ illos restitutare valēt

Nolimus absolui qui furtum reddere p̄nt

.i. her? samula p̄mia. laboris suus

Si dñs seruo sua non dat. et iste laboris

strahit suū s̄ talis suus

Furetur p̄cium fur est. nec furta tenetur

.i. restituere furti .i. delcat

Reddere. sed crimē cōfessio diluat ipm

Chic auctor ponit aliud documentū volēs. si aliqs sit excōicat? p̄p̄ fur
tum: et petit se absolui ab excōicatione. d̄z eum absoluerē si p̄stet ei q̄ fur
non p̄t reddere bona q̄ straxit: et hoc d̄z fieri secrete ne exinde scādala p̄
ueniāt. Et d̄z si b̄ iugereyt quicunqz poterit ista bona h̄re: et colligereyt pe
nitus restituat. et si fur reddere sufficeret bona. tunc nullo mō deberz eū
absoluerē nisi pus redderet. Tūc s̄ d̄z: si suus aliquis furat dño ei? p̄mi
um qd̄ p̄ h̄uitio meruit: dñs ei dare noluit iste suus d̄z fur. non tū tenet
restituere ablata. sed p̄ solā cōfessionē tollitur crimen.

Notādū p̄mo. ex trā h̄r. si aliquis non p̄t ablata restituere ip̄e d̄z absol
ui a snia excōicatiois nec ei generent scādala: et maxime si h̄z volūtate sim
p̄r restituēdi. q̄ bona voluntas h̄r. p̄ effectu. q̄re ei p̄mia denegāda nō est
ex quo gloriosus d̄s non vult mortē peccatoris. et hoc p̄z extra d̄ raptōib?
Sed tū si fur vel raptor possit ablata restituere tunc ip̄e nullo mō p̄t ab
solui nisi restituat. Quia peccm non dimittitur nisi ablatum restituat.
et hoc p̄cipue verum est de istis qui p̄nt restituere.

Secdo notādū. suus q̄ furat dño suo p̄mium de h̄uitū? mittit furtum
et hoc ēyey in quolibet cāu p̄simili. Et sic aliquis p̄t cōmittere furtū in re
ppa. et hoc non ē iconueniēs:

Tercio notādū p̄ modū dubij: aliqs sumēs mun̄itōem cū snia sup̄ ali
quē furē gn̄aliter. sic q̄ nescit quis sit ille fur. sic q̄ i gn̄ali dicat. q̄cūqz re
cepit hanc rē ē in maiori snia excōicatiois: et talis postea veniēs ad p̄fessio
nēz dñi h̄z p̄n̄ satisfaciāt s̄ n̄ vult satisfacere. si ḡ talis ingerit se diuino offi
cio. dubitat v̄tz confessor: suus debeat celebrare corā eo vel non. Et vide
tur q̄ non. q̄ si celebraret. p̄ eoz sciret eū cē in snia excōicatiois statim essz
irregularis: suspensus ab officio. Si v̄o corā eo non celebraret tūc statiz

haberet suspicio cur corā eo non celebraretz illo mō statim generaretur scādalum tali. Rñdetur qz confessio: in hoc cāu inq̄ntum p̄t dz vitare ne celebret corā eo inq̄ntum est sine scādalo. z q̄ si celebrat corā eo scādalu; euitare non p̄t ppter hoc non suspēditur ab officio. quia scit tale crimen sicut d̄sz non sicut homo. qz scit p confessionē. z qz d̄s noluit pbere secreta qz suū traditorē alijs discipulis noluit manifestare q̄ sacerdos illa que scit p p̄fessionem inq̄ntum d̄s minime manifestare d̄z. Sed secus est si aliq̄ essent ei reuelata extra p̄fessionem.

Quarto notādū. aliq̄s fur veniens ad p̄fessionē volēs satisfacere leso q̄ ē in ptibus alienis nunq̄d tenet eū querere. Rñdet p̄ distinctōem. qz vel iste qui obligat scit lesum eē in certo loco vel non. si non. tunc non obligatur ad querēdū eū. sed facere dz consiliū discreti confessoris vel dioce- sani. Si v̄o scit lesum eē incerto loco. tunc itez est distinguēdū: vel enim p̄sumpt̄ extēdūt se ad pecuniā furatā v̄ci nō. si extēdūt se ad tātā pecuniā. tunc p̄sumpt̄ nō s̄st estimādi. z dz residuū leso p̄ntari. si aut̄ p̄sumpt̄ non extēdūt se ad pecuniā furatā tūc nō tenet eum querere.

Ultimo notādū. in gr̄ d̄t in lrā qz si uis q̄ s̄trahit d̄no suo p̄miū deseruitū non tenet ei restituere. Pro quo sciēdū qz aliquē eē furē intelligitur duplr. vno d̄e. z sic iste dz fur q̄ recipit aliena sicut pus visum ē. Alio si militubinarie. z sic si uis dz fur q̄ recipit d̄no suo tātū q̄ntū ē d̄ p̄mio deseruitoz non pl̄. qz dz fur p̄t hoc. qz si comp̄hēderet z d̄ns v̄llz malignari tunc posset iudicari ad mortē. sed tñ non obligat restituere. Et h̄ inq̄ntū furtum non excedit p̄miū deseruitū. sed sola p̄fessio dz illd̄ crimē tollere. s̄tracta .i. ille tenet restituere sicut fur

Furta sciēter emens cum fure luat scelus idem

.i. rapinis inuenire

De spoliis sentimus idem. si non reperire

valeres egenis s̄ ablatum

Personas lesas poteris tunc pauperibus des

.i. gr̄a .i. offensoz amicoz

Nomine lesoz valet hoc animabus eorum

p̄ furtro s̄ illud p̄mium

Si fur vel raptor quod eis dederas dare nolunt

s̄ tātū dicere fures vel raptorez spolio furibz

Hoc est si non dant quod pro furto dederas his

.i. p̄ncipalē pecuniā .i. postules

Non capitale tuum repetas illud: quia iusto

s̄ illd̄ .i. p̄uersa tribuisti

Judicio perdis. quod iniqua lege dedisti

cōparasti aliq̄d .i. gr̄a restitudois

Si tamen emisti furtum spe restituendi

s̄ tui iumētū s̄tractā

Ut si vicini vaccam vel rem spoliaram

Summula Raymundi

p tali pecunia   vacca   solidos
Pro solidis tribus emisisti bene que valet octo
miscdie

Hoc pietatis opus est si capias solidos tres

s^o tūc vicino rē furatā   .i. va pscia

Et reddas furta. iubet hoc intentio sancta

**Hic auctor ponit aliud documentū. & est tale. Si aliq̄s emit scient bo-
na aliq̄ q̄ scit furata eē talis erit re^o in facto. & dz puniri tanq̄ fur. Et eodē
mō intelligendū est de spolijs. & iste q̄ sic emit bona furata. si nō p̄t repire
lesum. tunc illa bona dz dare paupibus. qz hoc valebit animab⁹ lesor. & si
p̄tingeret q̄ lesus repereret sua bona furata ab illo q̄ emit. & iur nollet ei
reddere p̄mū. p̄ quo emit. tūc emptor de iure p̄bit pecuniam p̄ quo emit
Sed emisisti bona furata illa intentōeyt restituas lesor. p̄ minor pecunia
q̄ valent tunc exerceas opus pietatis. & debes ei reddere rē furatā dū resti-
tuat tibi p̄mū p̄ quo emisisti. Ponit exemplū in lra. vt si emisisses vaccā p̄
trib⁹ solidis que valet octo. tunc non debes plus repetere nisi tres solidos
& debes lesor restituere vaccā suā.**

**Primo notandū. lra dr. si aliq̄s emit furtū ille erit consci⁹ cū fure. h̄ est
vex si ipe scit illā rē esse furatā: si aut̄ ignorat tunc est excusatus p̄ ignorā-
tiā. qz ignorātia excusat p̄ctm̄. Pro quo sciendū. q̄ duplex ē ignorātia. ali-
qua est ignorātia iuris. aliqua est ignorātia facti. Ignorātia iuris ē q̄ q̄s
aliquid ignorat fieri de iure non debere. vt si q̄s ignoraret q̄ non deberet
emere spoliū vel furtū. talis ignorātia minime excusat. S; ignorātia fac-
ti est q̄s ignorat aliq̄d sic vel sic factū eē. vt si q̄s emeret aliquā rēz crede-
ret ipam bona fide acquiritā eē. mō si talis res eēt s̄tracto illo ignorāte ta-
lis ignorātia excusaret eū. sed n̄ quilibet tenet facere diligentiam in que-
rendo an illa res sit bene vel male acquisita. & si aliquā malam suspitōez
inuenire poterit emere nob dz.**

**Sedo notandū. ex lra h̄r q̄ ipse q̄ emit furtum scienter obligat̄ ad res-
titutiōem sicut p̄ncipalis fur. hoc tamē intelligendū est s̄b distinctione.
qz ipse qui emit furtum vel facit scienter vel ignorāter. si scienter tunc ob-
ligatur ad restitutiōem. Si ignorat̄ hoc est duplr. qz vel emit s̄b bona fide
de vel mala. n̄ illd dz emi bona fide q̄n aliquis scit & credit bene eē acqui-
situm hoc qd vult emere. Sed illd dz emi mala fide q̄n aliq̄s scit aliquam
rem eē s̄tractā & tamen non vult scire. mō ille q̄ emit rē bona fide mul-
tos attrahit valores. p̄mo emi valet ad hoc. qz si talis res s̄tracta ipe non
obligatur simpliciter ad restitutiōem. Si aut̄ fuerit restituenda. tūc sua
pecunia debet ei restitui ab eo qui vult hoc ablatum rehabere. Sedo p̄-
dest. qz talis pōt illam rem alienare. quod tamen minime facere posset si
mala fide acquisiisset. Tercio valet. quia si talis res perit ipe nō obliga-
tur ad restitutiōem. Quarto valet. quia ipe p̄t agere in hoc contravendi-
to: si aut̄ mala fide emisisset: tunc simplr tenet ad restitutiōem.**

**Tercio notandū ē. aliq̄s emit furtū scienter duplr. vno^o ad restitutiōez.
& sic lesus dz dare ei pecuniā capitalēz recipit ecōtra rem s̄tractā. Sedo
aliq̄s emit furtū nō ad restitutiōem. & talis amittit suā capitalē pecuniā**

Qui bona naufragium patienti siue ruinam
.i. iuenit .i. in quocunq; loco s^o oblata

Tollit vel reperit ubicunq; sit et nisi reddat
.i. scius .i. etne mortis .i. pcepta .i. leges

Est reus eterne pene pcepta statuta
.i. mos s^o alicui⁹ s^o hoiem

Nec consuetudo terre nec pncipes illum
s^o ab officio .i. sacerdos

Excusant deponatur si clericus hic est

Hic autor ponit aliud documētū de pena illoꝝ q̄ spoliāt illos q̄ passi
 sunt naufragiū dicens. quicunq; spoliāt istos q̄ patiunt naufragiū rui
 nam vel iacturā si non reddunt ablata rei s̄ eterne pene et istos non ex
 cusat aliq̄d pceptū vel statutum pncipis. nec etiā p̄suetudo tre. Et si ta
 lis est cleric⁹ tunc deponatur ab officio.

Notādum p̄mo. isti patiunt naufragium quoz naues in mari piclio
 tant vel ppter tactum lapidū vel ppter nimia tēpestatē. Et dicitur a noie na
 uis et frāgo frangis q̄si fractura nauis mō quicunq; spoliat eos ē re⁹ eter
 ne pene. Pro quo sciendum. q̄ quicunq; spoliāt negociatores vel nauigan
 tes s̄ exercōicādi. Et qui spoliāt naufragium patietes d̄ facto s̄ exercōicati
 vt p̄ extra de raptorib⁹ et graui⁹ puniunt. q̄ spoliāt patietes naufragiuz
 q̄ maiores reputātur spoliatores q̄ alij. q̄ p̄m. Postiensē in loco p̄allega
 to. tunc naufragium sepe fitz iō maior pena ibi adhibet.

Secō ē notādum. dicitur est int̄ naufragium ruinā. iacturā. biluuiū. nō
 naufragiuz ē fractio nauis. scz q̄n nauis in mari piclitā. S̄z ruina ē illd̄
 piculuz qd̄ fit ex dissolutōe assexyl ex tactu lapiduz. S̄z iactura ē illd̄ pi
 culuz q̄n naute eijciunt aliq̄s res d̄ nauib⁹ ne s̄ cum eis piclitā. S̄z die
 luuium ē inundatio aq̄y vltis. Et q̄ si aliq̄s deponeret res puas p̄pt aliq̄
 qd̄ illoꝝ eueniētū. Et alē eas iueniret tunc ille tenet restituere vt d̄ lra.

Ultimo notādum. dubitat vtz q̄libet debeat ablata restituere. Et vi
 det q̄ nō. q̄ si restitueret et ille vellet malignare tunc ip̄e obligasset pena
 mortis. q̄ incurreret sniam capitalē q̄ ne aliq̄s obligaret pena capit⁹ p̄
 ter hoc tuti⁹ videt nō restituere. s̄ ip̄e restituēs induceret sibi malam sa
 mā. q̄ si restitueret tunc aliq̄ dicerent. ecce illi credim⁹ et ip̄e nob̄ recepit
 bonaz furat⁹ et sic fieret egra suspicio d̄ illo. r̄ndet vt sup̄ dcm̄ ē. q̄ iō talis
 fur dz illa ablata recipet dz illa p̄ntare sacerdoti siue suo p̄fessoriz sic tūc
 ip̄e recipiēs reddat illa isti cui⁹ talia ablata fuerunt. et sic tunc ille restitu
 ens ablata nō incurrit penā capitis nec famā malā incidit.

Gens inimica deo iure spoliatur et hostis
.i. manifest⁹ s^o hoies .i. cesarium

Publicus aut quos ius imperiale
.i. omē illd̄ qd̄ s^o publico .i. si bellū hz iustā cām

Quod ab hoste rapis si iusta sit actio belli

Summula Raymundi

•i recipias .i. decem .i. in hibeo s^o bonis eos
Accipias licite nolo q^o spoliemur amici

Uel que nil nocuit vt subdita gens miserorum
reperias s^o res inuētas s^o possessoi

Si res inuenias illas ad restituendum

.i. cui debes instituere .i. trāsit. s^o integer

Collige si nescis cui reddas dum p^o annus
s^o p^ocesserūt s^o p^ocessor

Sine dies plures de consilio sapientum

s^o illas res paupib^o s^o res s^o lefor

Distribuas vt et hec prosint animabus eor^o

s^o lefor s^o inuēte .i. retinens s^o reb^o inuēris

Quorum res fuerant tibi conseruas nihil ex his

.i. si non es indigens s^o tu inuētor .i. pua

Si non indigeas si pauper tunc moderata

s^o inuētor s^o inuēris

Summa tibi detur ex his opus est pietatis

s^o inuēte .i. puibor^o hoim .i. fm p^ostulū p^ocessor

Res iudeorum si sint sic distribuuntur

¶ Hic autor ponit aliā doctrinā de istis qui sunt iuste spoliandi dicēs q^o gens deo inimica de iure potest spoliare similiter publicus hostis. Et isti qui sunt s^obiecti non s^o s^o imperio cesaris dñt spoliare et iā quicquid aliq^o aufert ab hoste suo publico dummodo iusta sit causa belli. hoc ipse licite potest retinere sed nullus debz amico suo spoliare. nec illos q^o ei uā q^o nocuerūt. Subdit aliud documētū dicēs. si aliq^o inueniat aliq^o res ill^o le p^o eas rebuare ad restitutōemz si nō inuenerit dñm illaz rex ista an^o num tūc ipse p^o licite illas res dare paupibus. Et si ipse non est indigens. tunc nihil dz de rebus istis retinere. sed si est paup tunc est opus misericordie vt sibi de istis bonis moderata summa tribuat. Et si talis res ē iudeorū tunc dz dare paupibus totaliter.

¶ Notādū p^omo. tris sunt g^ona hoim quibus licite potest spoliari. p^omo omnes qui s^o contra deum. id est p^otra fidem catholicā vt sarraceni. heretici. Et cā est. q^o ex quo isti inimicantur deo. ideo non dñt possidere ill^o h^o q^o dei est. sed q^o omnia bona dei s^o q^o zc. Et quātū tales minus infideles hñt de tāto minus pñt christianitatē impug^oare. Scdm gen^o q^o possunt licite spoliare sunt hostes publicit^o hoc est v^oz dummodobelluz sit iustūz iste spolians habeat iustā cām p^o se. sed secus esset si spolians haberz eām iniustā. ¶ Tertium genus hominum qui possunt spoliare sunt isti qui sunt contra impatorem et hoc est verum quādo est aliquis v^o imp^o possideret impium sic q^o non eēt elect^o.

¶ Sed q^o notādū. l^oā dz q^o res inuēte sūt restituēde hoc intelligendū ē s^o

distinctōe. vel scit cui? ille res st? vel ignorat. Si scit. tūc bz fieri restitutō
isti. si at ignorat tūc ē distinguendū. q? vel inueniēs ē opp?sus paup?ate? et
nō. si nō dz totalit? dare paup?ib? si ē opp?sus paup?ate tūc ps dz dari inuē
ton. q? utd? inuētū dz dare paup?ib? h? cū iste inuētō sit paup? igit? ps dz ei da
Cercio ē notādū. h? dat vna cautela q? inuētū dz p?clamari in Cre
ecclia vt? aliquis ibi cēt q? p?didisset si tūc iste nō regit cui? fuit illd? inuē
tū: tunc inuētō: dz facere s?m? filiū sui p?fessoris.

¶ Ultimo notādū. quid sit faciendū de thezauro inuento s?bra. Rōde
tur p? distinctōem vel iste thezaurus repitur in loco p?p?o vel alieno. si i lo
cō p?p?o. tunc non tenetur ad restitutōem. quia omnia sunt sua q? st? in
p?p?o loco. Sin? loco alieno hoc est dupliciter. vel inuenit thezaurus
dīose vel casualiter. si casualiter tunc partem tenetur restituere et partem
reseruare. Si autem studiose. tunc obligatur ad totam restitutionem.
Item scdm? sanctum Thomam rez inuenta que nunq? fuit in possessio
ne alicuius sicut lapilli preciosi et gemme in litore maris ille res dantur
inuenientis non oportet q? ille res restituatur sic eodem modo ē de the
zauro p? longinqua tpa s?b? tēra occultata.

.i. inuēit s? tu exis .i. tpe mort? s? alios

Accusas frustra dānatus sub cruce fures

.i. iudex adhibere s? dānato s? q? gaudiū ē miseris

Nec credi debet tibi nec tua verba valebunt

.i. iusticia. i. dānauit .i. executor iudicij. i. pctō. s? iuste occidit

Quem ius dānauit tortor sine crimine punit

.i. s?tractas .i. custodiēdas s? res

Si res furaras seruandas dem tibi quas tu

.i. noscis. i. furtiue .i. s?tractas. i. securi? s? furtas

Elie scias furrim sublatae cautius illas

s? eas .i. vinculū excoicatiois

Reddas aut teneas si banni pena sequatur

s? pena bāni s? custodiēdi. s? furē

Non nocet illa tibi si reddere me monuisti

.i. ablatū .i. vero possessori .i. reddat equalēs sibi aut suis herēbibus

Furatum vero domino vel quod valet eque

s? tu resuatoz s? furti eo q? resuastires ablatas

Absolui debes quia conscius inde fuisti

.i. a tali furto. i. dāna .i. occurat .i. maiora

Inde pericula tibi ne proueniat grauiora

s? reb? .i. annihil. ris s? custodiēs

Nec cum furatis pereas potius sine q? tu

.i. manifestate .i. delictū

Et de prode te luas viciū quod tu meruisti

s? aliq? s? hoies s? hoib?

Si res iurentur plures et transeat ex his

Summula Raymundi

1° hō .i. ad restitutōem **2°** qd̄ receperunt

Unus ad emendam totum dare iure tenetur

.i. efficiēs .i. delictoy

Nic nō qui causa fuit induciua malozum

3° talis

.i. q̄ nō fu. t. cā efficiēs

Reddat quod poterit saltem quod tanget eundem.

.i. secū exītes

.i. ablata

Ut valet inducat cum confures reddere furta.

.i. inducat **2°** ablatum **3°** ablatum

Confures moneat quod habent ad restituendū

¶ **Hic** autor ponit alia documenta iuxta furtum et rapinā dicēs. postq̄ data est snia mortis sup furē vel sup alium maleficū tūc n̄ ē postea sp̄li⁹ sibi credēdum nec et⁹ accusatōes si q̄s fecerit s̄ aduertēder executor iudicij nō peccat in hoc q̄ punit iuste dānatos. Aliō document s̄biungit et est istud. Si des alicui res spoliatas vel furas vt ip̄e custodiat eas. tūc si iste sciat eas esse s̄tractas tunc restituere debet caute et si iste monuit furē vt reddat illas res leso. tunc eius non nocebit excomunicatio q̄ sed⁹ tur tamen ille non debet restituere illas res vero dño rerum sed magis furi ne pericula inde oriātur videlz ne ille cum fure interficiat. Subbit si plures furātur aliquā rem tunc vnus ex istis volens agere p̄uam debz totum ablatum restituere si ip̄e induxerit alios ad furādum si at nō reddat inquātum potest vel ad minus illā ptem que tāgit ip̄m. Et ip̄e debz suos alios socios inducere inquātum potest et ip̄i etiam ptes eozum eozdem mō restituāt.

¶ **Primo** notādum. q̄ fur dānatus et quicunqz dānatus ad mortē a q̄li ber actu legitimo est exclusus quare nō mittit ad accusatōez sicut in foro sp̄uali excomunicat⁹ non p̄t esse actor vel accusator. Consueuerunt tamen iudices seculares fures accusatos examinare et non ad accusatōem et ad testimonium furis simpliciter dānare. qz accidit quodam tpe q̄ fur deberet suspēdi et vidit quendā gaudere et ridere de suo suspēdio quem ridentem fur considerauit et dixit esse socium suum q̄ app̄hēsus p̄mo suo sp̄ndebat quo facto fur fatebat se odio accusasse illū scz p̄p̄t risu et gau dium qd̄ habuit de morte istius. ne q̄ illud ampli⁹ p̄tingat statutum est vt tales dānati ad mortē non expandiātur.

¶ **Secdo** notādum. Ille qui habet bona s̄tracta tenetur ea restituere non proprio domino istarum rerum sed magis furi. **¶** **Causa** ē. quia possent cogi vt proderet furem qui postea forte interficeretur quod omnino malum esset cum homicidiū incurreret posset etiā contingere q̄ ip̄e fur p̄pter inuidiam diceret istum fuisse socium suum. **¶** Et sic iste cum fure posset interficere patet in exemplo predicto. et sic de alijs multis pericul que possent inde puenire.

¶ **Tercio** notādum. Itā dicit q̄ cum alijs plures res s̄traxit si vult agere penitentiā tenet totum restituere. **¶** **Sz** tñ hoc intelligēdū ē s̄b distinctōe. qz vel iste recipiens p̄sentit in toto vel nō. **¶** **Si** nō p̄sentit in toto. tūc

flia. cu.

non obligat ab restitutum totius. qz nō fuit cā toti dāni. si at consentit in toto sic q̄ induxit alios ad furtū tunc obligat ad cām. qz consentiens e faciens pari pena puniunt. Et etiā si fuit cā totius dāni p̄ inductōem alioꝝ ad furtū. tunc etiā totū tenet restituere. ¶ Pro q̄ dubitatur Si vn̄ ex his satisfaceret leso an tunc etiā obligarentur ad restitutum Rñ datur q̄ non. qz ex quo satisfactū est leso d̄ ablatiōe s̄bractis. s̄ tales non tenentur ad restitutum.

¶ Quarto notandū Istud dictū d̄ rebus inuētis vel s̄bractis. verū est si talis res sit alicuius hōis fidelis. nā si res s̄bracta eēt alicui s̄bractes n̄ vel heretici tunc meli⁹ e q̄ d̄ s̄tribuit paup̄ib⁹ q̄ restituere s̄bractes novel heretico. Rō illi⁹ patuit in snia p̄cedēti.

¶ Quinto notandū p̄ modū dubitatis vtz s̄bractio cuiusmōi rei sit furtū. Et videt q̄ nō. qz si aliq̄s in extrema n̄citate recipet panem ad cōmedēdum ne moreret tunc illd̄ ablatū non d̄ furtū. qz oia p̄pa in n̄citate s̄nt s̄nt cōia. Et si tūc haberet n̄citate sic p̄pa alteri⁹ essent sibi cōia. Et si videt q̄ illd̄ non sit furtū Rñ datur q̄ s̄bractio alicui⁹ rei sit dupliciter vno⁹ cogente necessitate. alio mō non. sed ex n̄ciosa voluntate. si p̄mō mō aliq̄s sumeret panes q̄ eēt adeo paup̄ q̄ nihil h̄ret p̄ quo sibi emeret nec ei cā dei eo petente amministraret. tunc talis nō diceret fur nec tenet ad restitutum. e p̄ p̄ns non etiā faceret furtū cū tpe necessitatis oia p̄pa alteri⁹ h̄cōia. vt d̄ Hieronym⁹. Si non paup̄i m̄ tpe n̄citate occidit si me. e si eēt aliq̄s q̄ recipet panē in tali n̄citate. e si tūc comprehendere e iudex iudicare e illi hōiem ad mortē. ipe iudex eēt h̄a hominida.

¶ Sexto notandū. si vn̄ plurib⁹ plus res abstulisset ipe vellet satisfacc re. tunc dubitat an ipe d̄yni totū dare an cuiuslibz p̄tem suam. Rñ datur q̄ aliter est d̄ foro ecclie aliter d̄ foro p̄scie. qz in foro ecclie tūc iste q̄ plus petit plus obligat ad restitutum. Sed in foro conscie tunc iste plus tenetur restituere qui plus depaup̄tatus est p̄ eum. nā in confessione ei cōsulēdum est plus leso egenti s̄bueniat q̄ alijs habentibus. Sed in foro conscientie tunc ille q̄ p̄sciaz vellet defendere q̄ sibi eēt plura ablata s̄m hoc ei restituat v̄l q̄ restituat totū vni q̄ vlti⁹ restituat.

¶ Ultimo notandū Dubitat circa illd̄ capitulū. vtz vsura. furtū vel rapina sit licita. Et arguit q̄ sic p̄mō d̄ vsura. qz in euāgelio d̄ d̄ns d̄ isto seruo q̄ dixit. Dñe q̄nqz talēta tradidisti mihi ecce alia q̄nqz sup̄placrat vsuz. cui dixit d̄ns. Quid huc bonez fidelis. In hoc em̄ d̄ns videt approbat re vsurā. Sed in oppositū illi⁹ habet in psalmo vbi d̄. Btūs est q̄ non de dit pecuniā ad vsurā. Sed de furto d̄ rapina habetur in Exodo vbi d̄ns p̄cepit filiis isrl̄ vt spoliarent egipciacos: s̄ videtur q̄ furtum seu res spoliata sit licita. Sed in oppositū dicunt cēs iuriste extra de rapto: lib⁹ libro q̄nto. Rñ d̄ q̄ dupl̄ p̄t capi vsura. Vno⁹ p̄p̄eiz in bonis tpe. lib⁹. e sic capitur ḡnatr. Alio⁹ p̄t capi in intēcionalib⁹. sic in habitib⁹ sciētiis v̄tus oīs p̄mō tūc vsura siue rapina illicita ē. vt ps. inuit in loco pallegato. S̄ scdo mō licita ē. qz q̄cunqz v̄tutes p̄t aliq̄s acq̄rere sp̄ e licitū. S̄ tūc ad rōem d̄ q̄ illd̄ d̄cm euāgelij non ē v̄z d̄ bonis tpe lib⁹. sed bñ d̄ intētu omb⁹ e bonis tpe lib⁹. e sic p̄ q̄nqz talēta possūm⁹ intelligere q̄nqz sensus p̄ q̄ ille huus multas scias v̄tutes acq̄stuit.

Summula Raymundi

^{s° alicuius} ^{i. litigiū} ^{s° alterius}
Princeps ineat bellum cum pncipe. tu qui
^{s° ad bellū} ^{s° belli pncipis iniusta}

Cogere ire vide ne causa sit eius iniusta

^{i. aliquē pncipē} ^{ppr iustā cām}
Quem sequeris iustum si sit circumspice bellum
^{s° iste sex pñtōes in lra enumeratē}

Res et persona modus ac intentio causa
^{i. autōtas supioris} ^{litigiū}

Autor. te iustum faciunt cognoscere bellum
^{i. pagāis} ^{i. licitū ē bellare}

Cum saracenis ac hereticis licet et pro
^{s° chri. ianitate} ^{i. p. lucratoe rei pñtē}

Ecclesie patria vel re propra repetenda
^{s° is dictas puenient} ^{ab innocētib⁹}

Has spolijs licite sed ab innocuis nihil aufer

Illud est caplm aliū in q̄ postq̄ autor: det̄minauit d̄ furto et rapina hic p̄r det̄minat d̄ bello iusto et iniusto. Et p̄t diuidi in tot ptes q̄t p̄t documēta. pmo d̄t si aliq̄s pncēps alicui⁹ terre vadit ad bellū cū alio pncipe alteri⁹ terre tūc si cū eo cogere⁹ ire aliq̄s. talis bene d̄z respicere q̄ iusta sit cā belli. et d̄z p̄siderare rē. p̄ q̄ sit bellū psonas: modū cū int̄tōe beliantū. nā licitū est bellare cū saracenis vel hereticis. et q̄ bñ lz aliq̄e p̄t gr̄e peccati vel patria vel p̄ re amissa repetēda. lz n̄ lz spoliare innocētēs.

Notandū pmo. aliq̄s volēs ire ad bellū d̄z diligent̄ aduertere vtrū iusta sit cā belli. Rō est. q̄ si cā belli iusta est tūc p̄t licite iniurare dñm suum imo q̄libet strenu⁹ miles q̄libet bon⁹ decurio. et p̄r oēs pbi sb̄diti p̄ncipis in tali iusto bello qd̄ sit p̄ ecc̄siam vel p̄ patria cū dño suo dñt mori. Si aut̄ cā belli eēt iniusta tūc null⁹ tenet̄ cū iniurare. q̄ si facit̄ q̄uit peccat. q̄ pot̄ d̄z eū impedire et p̄r eū informare vt ab iniusto bello desistat vt det̄ uorat sanguinē et sudorē miseroy absq̄ licita cā.

Secdo notandū q̄ qd̄a pñtōes lz aduertēde ab ip̄o qui offert bellum Primo d̄z respicere. vtz bellū sit iustūz cā belli. q̄ si cā belli eēt iniusta n̄ eet licitū bellare. Secdo d̄z respicere psonā bellat̄. scz vtz sit talis cui bella re licitū ē. q̄ bellare nō ē om̄ib⁹ licitū sed solū regib⁹ pncipib⁹. et dñis terrarū. Tercio d̄z aduertere q̄les sint aduersarij. q̄ nō ē p̄tra quēq̄ licitū bellare. vñ p̄tra rhomani imperij impatorē non ē bellādū dñm̄ in iuste defēdat ecc̄siam. simplr nec contra monasteria nec p̄tra viduas vel s̄gines. Quarto talis d̄z aduertere modū belli. scz q̄ nō sit nequiciosus vel vtilis. Quinto d̄z aduertere intentōem bellat̄. scz q̄ ip̄e iustū finem intendat. Sexto d̄z aduertere rē. p̄ qua sit bellum.

Mercio nota p̄tra saracenos et hereticos licitū ē bellare. Rō ē. q̄ tales saracē. hereticis alij infideles tales immittāt dōz fidei catholice iō dñt debilitari in q̄ntū p̄r vt eo min⁹ possent nocere ch̄rianis et vt ip̄i ab errore eoy possint reuocari q̄ in hoc pncipes barones et milites tenet̄ iniua

re eccliam et ea defendere. et oēs tales sibi statuto rhomane ecclie tenent mo-
ri p fide catholice et tenent oēs aduersarios catholice fidei pſternere et de-
bilitare et fides viget et floreat et nō dicitur sarrachenorū et hereticorū. s; vt ob-
nubelet fides eorū q̄ prop̄ ip̄cū suis s̄bortis si fideles miserint v; q̄ in su-
nem coronā gl̄iam possidebunt.

Quarto notandū vt he p̄ditōes meli⁹ intelligant. Tūc ē sciēdū qd ab
iustū bellū p̄mo requirit res. p̄ q̄ puḡ. sc; qd bellū fiat p̄ defensiōe rhomane
ecclie patricie vel rei publice. vñ qñ aliq̄ illarū rex ē cā belli tūc bellū ē iustū.
Sedō requirit vt p̄dictū ē p̄sona. qz p̄sona tal̄ d; ē secular̄ nō religiosa.
qz religiosi non tenent bellare. s; sol̄ secularib⁹ cōmissum. Tercio requi-
rit mod⁹ et mēsurā. qz ip̄e bellās d; finē q̄reret nō vlteri⁹ p̄cedere qd ē con-
tra illos q̄ s; ita crudeles et seueri qd nullo mō cessant a bello nisi p̄us to-
tū destruit. Quarto requirit intētiō sc; vt bellū nō fiat p̄ avariciā vñ in-
uidiā s; qd fiat bona intentōe. Quinto requirit cā. qz forte iste sibi res ab-
stulit. vt q̄ cōuerso illas lucra p̄t licite bellare. Sexto requirit autoritas
sc; qd tale bellū fiat ab autoritate superioris. mō qñ illa sex p̄currit ad bel-
lū tūc d; iustū. Si at̄ aliq̄ illoꝝ defuerit d; iniustū.

Quinto notandū vt et iā cleric⁹ p̄uenit bellare. Rūdet qd n̄ vt habet
xxij. q̄stione extra d̄ bello duplice de cā. Primo ne p̄ tumult⁹ belloꝝ im-
pediunt in cōplacōe diuinorū. sc; in laudē dei in orōnib⁹. Sedō idō qz
cleric⁹ nō cōpetit occidere s; magis cōpetit vt sint pati p̄p̄uū sanguinē
effundere p̄ ch̄o. p̄ primo suo. et nō d; deferre arma nisi ex iusta cā vt
si trāseat p̄ loca piculosa tūc p̄nt deferre arma ad t̄orē hostiū s; nō d̄nt p̄-
cutere. vt h̄. xxij. q̄stione p̄ma nisi vis vi repellere eos dec; 3. Itē si qñq; p̄-
sbye infuerit bello iustoyel aliq̄ cleric⁹ et non infecit vel mutilauit ali-
quē nec cā motus p̄stitit tūc ille sacerdos non ē degradād⁹ vel ab officio
suspendend⁹. s; si ille cleric⁹ p̄t p̄moueri ad sacros ordines salte; si idone⁹
fuerit. Si at̄ istud bellū est iniustū et ibi hoies s̄nt occisi s; ip̄e nō egit. sed
tū ei imputabit tunc nō p̄t p̄moueri ad sacros ordines. vt h̄ scio q̄stione
p̄ma cap̄ vltimo. Itē s̄m vilhelmū. si in bello dāt aliq̄ cleric⁹ d̄ rapti-
nar̄ his quib⁹ licuit hoc p̄t tenere si bellū ē iustum. Si at̄ p̄ se recipet ali-
quid tunc hoc totū tenet restituere.

Ultimo dubitat. vt; s̄bortis p̄nt mouere bellū. Rūdet si miles h; ali-
qd contra comitē tunc p̄mo requireda ē autoritas regis vel superioris. Et
si tunc illa cā discuti non p̄t bellū cōmitti.

i. innocētes

Obellatores cur innocuos spoliatis

s⁹ eos spoliādo magis

Acceditis miseros et eis plus hoste nocetis

i. friuole p̄regit

Errores vestros temere defenditis et sic

i. loq̄mini s⁹ illō nutriamur

Dicitis accipere nos quo pascamur oportet

s⁹ ip̄is nutrimētū s⁹ v̄m nutrimētū

Si vobis et equis alimentum queritis vltra

8 iii]

Summula ragnmudi

Tollere quicquid hñt homines quis p̄stitit auium
s̄ in eoz domib⁹ .i. licetiã
.i. cū n̄ris monitõib⁹ spoliū raptorib⁹

Notris consiliis ipm vobis inhihetur
.i. permittim⁹ vob spoliū s̄ bellatores nclariacã

Saltem consulimus dum vos trahit ardua causa
.i. in rapiẽdo incõtenti

Accipiendo graues ne scitis immoderati
.i. clētib⁹ r stipẽdarijs .i. phibet⁹

Neu seruis vestris spoliū cur non inhihetis
s̄ mag⁹ admittit⁹ h̄uoz exoluetis

Sed consentitis horum scelus ergo lueris
.i. oẽ illõ s̄ p̄tra deũ

Totum restituas quod in illicito rapuisti
.i. in ambiguitate belli

Bello vel dubio cum vestro discernere possis
s̄ illi⁹ belli s̄ illã dubiã s̄ etiã

Qui sit causa mali causam discernere mors est
.i. iextremo iudicio iudicãte

Nec indefensa christo veniente manebit
.i. cū p̄sumptib⁹ s̄ in bello s̄ p̄sumptib⁹

Expensis propriis viuatis non alienis
s̄ dñoz .i. v̄e

Cum dominis vestris de quorum munere vestro
possessiões p̄cedũt s̄ bellatores .i. possidẽtes

Dredia dependunt sed qui coguntur habentes
s̄ p̄ spoliū parcere dñt

Nil nisi quod rapiunt parcant tamen in rapiendo
s̄ innocuis hõib⁹

In quantum possunt ipis. iposqz relinquo
trãctis .i. vos egeni

Cur ritis ad bellum miseri quos nulla potestas
.i. postulat augit s̄ vos ipos

Euocat aut cogit non excusare potestis
cõmittit⁹ s̄ facto .i. dura p̄nia

Quod facitis pro quo grauis indulgentia vobis
muler .i. p̄donis

Remina raptoris pueri serui famuleqz
s̄ rapta .i. abiqz voluntate

Idic non restituant si consensu sine raptis

si aliq̄ mō sicut

Si possunt veluti p̄sone non sibi iuncte

si tales p̄sone si famulātes

Ut sunt ancille serui nutrix alieni

si donum alienis si hoc

Si spiritale datum sit eis volo restituant hoc

si ex illis reb⁹

Sunt vsi ddleant magis a raptoze recedant

Hec est psytima istu capituli in q̄ auctor increpat istos q̄ spoliāt inno-
centes hōies: & miseros dices p̄mo sic. O vos bellatores q̄re spoliāt hōies
innocētes & miseros. & magis infertis dāna his q̄ hostib⁹. q̄si diceret. val-
de male facitis in hoc. Et q̄ male defenditis: & temerarie vestz erroze cū
dicitis. oz nos p̄cipere victū nobis: equis nostris. si q̄ solum q̄ritis alimen-
tum q̄s tunc p̄stitit vob̄ ausum tollere ab hoib⁹ quicq̄ h̄nt vltra alimen-
tū. quasi diceret null⁹ q̄ districte p̄hibem⁹ ne talia facietis. sed t̄n vos ha-
betis cām arduā tunc debetis moderare spoliū & non eē nimis gues.
Nunc s̄bit dicens. quare vos non inhiibetis vestris suis ne spolia faci-
ant. qz si vos p̄sentitis eis tunc eritis rei in isto facto: & tenemini ill⁹ restitū-
ere qd̄ illicite rapuisti. & etiā in bello vbi non scitis vos habere iustaz cām
qz malā cām defendere est mors aie. Tunc s̄bit quicūqz vult ire ad bel-
lum ille bz ire s̄b p̄p̄ijs expēsis & non s̄b expensis alteri⁹. sed t̄n si aliq̄s co-
geret p̄ dñm suū a quo ip̄e habeat bona sua vt cum eo vadat ad bellum
q̄ nō h̄yt ei de p̄p̄ijs expensis in itinere possit p̄uidere. talis potest rapere
moderate vt vitā conseruet & non crudeliter. Subdit. Aliqui s̄ q̄ currit
ad bellum non vocati nec coacti ad aliquē modum. isti si spoliāt aliquē
non possunt se excusare. sed oportet eos agere p̄niam d̄ isto facto. Ite s̄bit
bit aliū documētum q̄ vxor raptoris. filij. sui. & ancille nō tenent reddere
rapinā si ipsi sunt. & hoc si p̄sensum non habuerunt. sed t̄n alie p̄sone ex
traneæ alieni famuli si alicui de his spoliis q̄nqz datum fuerit iste tenet
hoc totaliter restituere.

Notaduz p̄mo. isti qui h̄nt bona aliq̄ s̄b aliquo p̄ncipe tenent ip̄m seq̄
ad bellum q̄n vocant s̄b expēsis p̄p̄ijs. qz p̄p̄ h̄ p̄cella s̄ p̄eis castra & ville &
sic de alijs ab ip̄o p̄ncipe vel alia bona. Et si ip̄i aliq̄d rapiat a paupib⁹. tes-
nent restituere: latius facere l̄sis. Sed t̄n si aliquis eēt paup̄ iste possit rap-
pere. non t̄n plus q̄ ei eēt necessariū ad victum & equis suis.

Secdo notādum. si aliq̄s non eēt p̄ncipi obligat⁹. qz forte nulla hōa ab
eo possideret iste si iniret bellū cum tali dñoḡ recipet aliq̄ bona quecunqz
qz modica vel magna tenet reddere l̄sis. & q̄ p̄suadet cui libet qz si nō p̄n-
cipaliter cogēt inire bellum qz manet in p̄tibus suis & non annihilatur
paupes: qz p̄pter hoc eternā dānatiōem possit incurere si non redderet
integre illa que abstulisset.

Tercio notandū circa quintū documētū. vt vxor raptoris filijz an-
cille tenent reddere rapinā qua vsi sunt. Rūdet qz non. & hoc est vey d̄ ser-
uis qui sunt suis p̄ditōis sicut est emptitus. & etiā illud est verum si isti
sui non p̄buerunt p̄silium vel p̄sensum vt spoliū fieret. qz vt sic: tunc

Summula Raymundi

ipſi tenerent reddere oia bona ſpoliata ita bñ ſicut raptor. qz ipſi puniendi ſunt eadē pena. qua raptor punit. qz re^o & pſentis eadē pena puniunt.

¶ Quarto notādū. qz ſi uſus q̄ fuit raptorū p̄ uictu vel pecunia ſtat in cā p̄cipit dñm eē furē vel raptorē dz ab eo recederet ſuū uictu reſignare. **Rō** ē qz ſi maneret cū eo poſtq̄ p̄cipet eū eſſe furē tunc ipſe uideret ei p̄ſentire in furto vel rapina ſic obligaret ad reſtituendū ſicut raptor.

¶ Quinto notādū. Sicut etiā ſupius patuit. tūc vroz raptoris vel furis poſtq̄ eū p̄cipit eē raptorē vel furē ipa p̄t ab eo recedere q̄ntū ad habitatiōem. nō tñ p̄t ſibi denegare copulā carnalē ſi ipſe ſecrete eā exigeret. nāz in manifeſto exigere copulā a muliere eſſet piculoſum furis mulieri. nā fur poſſet captiuari ſua capitali iudicari. & ſi ſe tunc cōmiciuſſet mulieri. tunc mulier diceret rea in furto. & ſic etiā poſſet iudicari ad mortē. ne q̄ hoc periculū eueniat tunc fur ſe gregatus dz eſſe a muliere cum ea in manifeſto non conuerſari nec copulam carnalē exigere debet. lz be ne poſſet facere occulte.

¶ Sexto notādū. qz p̄ſone ſunt p̄iuncte raptorib⁹ dupl^r. qdā ſepabiliſ. quodā inſepabiliſ. Inſepabiliſ. vt vroz filij añ annos pubertatis. qz tunc dñt obedire parentibus ſepabiliſ vt ancille. famuli qui ſt. libere: Et qñ p̄cipiunt dñm eſſe furē tunc immediate ab eo debent recedere: ne videant ei p̄ſentire.

¶ Septimo notādū. de vroz raptoris quib⁹ debeat vti bonis vel ipſi hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita vel nulla. ſi nulla tūc mulier nō tenet vti rapinis. Si aut hñt aliq̄ bona p̄ rapinā nō acq̄ſita hoc eſt dupl^r. vt ſi la ſt. ſepata vel mixta cū rapina. ſi ſunt ſepata tūc mulier decyrti iij⁹ bonis. Si aut mixta ſunt. tūc ipa itez non tenet vti eis led implicare debz p̄ſiliū auxiliū amicoy. & dz viuere de p̄p̄ijs ſuis laborib⁹ & dotib⁹.

¶ Octavo notādū. ponat in cāu qz nihil hñt ampl⁹ niſi qd p̄ rapinā acq̄ſitū eſt. & mulier nō p̄t laborare nec hñt aliq̄ bona p̄ ſe. nec dotata de quib⁹ tūc mulier viuere dz: Rñdet. qz iſta dz facere ſm p̄ſiliū ſui p̄feſſor. vel dz qz in nēcitate p̄ viuere d̄ illis reb⁹ p̄ rapinā acq̄ſit. qz nō p̄t viuere in labore p̄po nec ipi hñt aliq̄ bona ſepata. q̄ q̄tielcunqz vti bonis p̄ rapinā acq̄ſit. cū dolore cordis dz vt iſtis cū va p̄rtitiōe ſic cogitādo. qz ſi aliſ vitā poſſet conſuare nullatenus vellet iſt⁹ vti.

¶ Nono notādū. quicq̄ raptor in bello illicito recipit ē ñ iuſticiā: lz qz iuſtū eſt vnicuiqz reddere qd ſuū ē. q̄ quicq̄ recipit in bello illicito eſt reſtituendū. & nō ſolū dñs belli tenet reſtituere. lz et oēs ſbditi q̄ ſequuntur dñm. Et lz ex timore ſequunt tñ plus tenent deū timere q̄ hoim. Et h̄ eſt vtz qñ ſciūt eē illicitū. ſi aut dubitat an bellū ſit iuſtū an iniuſtū ſbditi nō tenent reſtituere. ſed ſtipēdari nō excuſant ſicut ſbditi. qz ñ tenentur obedire ſicut ſbditi. Etiā in dubio nō dñt ſe cōmittere discrimini vt iuuēt aliq̄ in p̄iudiciū alteri⁹. q̄ de lrā defendere cām dubioſā ē mors aic. qz tales ḡnter peccāt. Itē vult lrā. qz trāſeunt ad bellū hñtes poſſeſſiones ſuas a p̄ncipe ſaltē ſufficiētes tenent. p̄p̄ijs ſuis expēſis bellare qz nō tenent dari cenſus de bonis ſuis ſicut ruſtici.

¶ Ultimo nota. diceret mgr videt ſibi p̄i tradicere. qz dixit ſup q̄ ſc̄m̄ nā raptoris non deberet cōmorari raptorū vel ſuri. hic aut qz dz vti rapina

Tibi sicut aliquid quod plus loquatur de occulto furto. sed hoc loquitur de manifesto spolio. scilicet melius in predicta dicitur quod hoc loquitur tempore necessitatis. scilicet quando pro familia et pueri alias non possunt nutrirsi plus loquatur de tempore possibilitatis quando mulier potest recedere a raptoze et aliquid potest se nutrire tunc quis non debet ei commorari.

.i. re sacra symoniac⁹

Vendis vel emis sacrum symoni incipis esse

.i. sensum s⁹ symoniā fieri

Consilium si tu das vel permittis idem

.i. supior .i. symoniā .i. ipebire

Si prelatus es et poteris scelus hoc reuocare

.i. symoniaci platu. i. iudicat

Non facies pena symonis te puniat equa

s⁹ tu⁹ .i. german⁹ dona

Si pater aut frater vel amicus munera dant te

.i. te nesciete cognoscis

Non procurante dum cognoueris data pro te

.i. de cetero .i. beneficio

Amplius ecclesie tali desiste preesse

Capitulū quartū in quo vult determinare de symonia. Et p⁹tinuat ab pcedētia sic. Postq̄ autor determinauit de furto rapina et bello. h⁹ determinat de symonia. Et p⁹ in tot ptes diuidi q̄t scilicet casus positi de symonia ptes ista dicent. de s⁹ pmo sic. Si tu emis vel vendis re sacra eris symoniacus. et si tu es platus et admittis quod tui s⁹ dicit hoc faciūt et potes reuocare non facis etiā eris symoniacus vel puniendus tanq̄ symoniac⁹. etiā si frat tu⁹ vel pater vel aliquis alter dat pecuniā vel munus et per illud munus tibi procurat aliquā eccliam te ignorate tunc postq̄ tu pceperis tunc immediate debes illam eccliam relinquere et amplius ei non pesse et omnia pcepta debes reddere. quod si non feceris symoniacus eris. et p tali factō cum tali ecclie frivole vis pesse eternalit dānaberis. Et hoc est de intentione omnium iuristarū.

Primo nota Symonia sic describitur. Est studiosa cupiditas vel voluntas emendi vel vendēdi aliquid spūale vel quod annexū ē spūali. Dicitur primo studiosa cupiditas. quod si alicui pferat beneficium non studiosa cupiditate ipse non est symoniac⁹. vbi gra. Si pentes alicui⁹ deberūt pecuniā p beneficio ipso ignorate ipse non censet symoniac⁹ sed talis statim postq̄ scit et pcepit debet resignare eccliam et de pceptis satisfaccere. Dicitur scdo voluntas. quod sola voluntas facit symoniacū. vbi gra. Tu habes voluntatē emēdi beneficium et scis non emis tūc etiā symoniac⁹ es corā deo. quod sicut hō p solū voluntatē reddidit vsurarius. sic p solā voluntatē hō etiā reddidit symoniac⁹. Dicitur t⁹ emēdi vel vendēdi. p hoc excludit oēm tractū aliunde non satisfactū scilicet aliquid pacto interueniēte. Dicitur q⁹to spūale. nā si vendit domū vel agger ab alio quo talis ab eo non censet symoniac⁹. Dicitur p⁹imo. vel annexū spūali sic est ius patronatus. quod hoc non est spūale sed annexū spūali. Rō. ius p⁹onatur non solū dat clericis scilicet et laicis: q̄ est quōdā annexū spūali.

Summula raymundi

¶ Secundo notandum trā dicit. Quas p̄siliū es symoniacus. Rō ē ista. ex reus et plētiēs pari pena puniēdi sūt. q̄ dāns symoniacō p̄siliū censet eē idē cum eo. vt Raymundus manifeste tās in textu.

¶ Tercio notandum. Symonia fit p̄m iura decretalia qm̄ munus dat. p̄ re spūali. Pro quo notandum. munus est triplex. Nam quoddā ē munus a manu quoddā a lingua. et quoddā ab obsequio. vñ munus a manu fit p̄ pecuniarum largitionē. Sed munus lingue fit p̄ p̄titiōes et p̄ p̄camina vt si aliq̄s rex vt p̄ncēps petit aliquem vt ferat tale bñficiū. tunc ibi fit munus a lingua. Sic tunc quidā doctores iuridicunt q̄ isti dñr symoniaci. Rō est. qz iste p̄ces sūt sicut vnum mādātum. Sed si aliquis simplex hōvel miles petat p̄nci p̄vel regēvel aliq̄ē alium dñz magnum vt tali daret bñficiū tunc nō dicitur symoniacus sed simplr dat talis illud bñficiū. p̄p̄ p̄ces vel p̄camina. Sed munus ab obsequio fit vt si aliquis alteri sūiret et p̄ illo fuitio daret ei fuitium spūale. p̄pter hoc non eēt symoniacus. ex q̄ tunc elicit q̄ primō mō munus facit symoniacū scz munus a manu.

¶ Quarto notandum. q̄ munera p̄nt dare licite quinqz mōis. p̄mō gratia. Pro quo est sciendum ad hoc q̄ munera gratia dant cōsiderat q̄ttuor mōis. Primo cōsiderat q̄litas dāris et q̄litas accipientis. et hoc p̄ secdo. verbi grā. vt si paup̄ dat diuidi aliq̄d munus tunc habet suspitio de eo. quia diues dicitur dare pauperi. Tercio cōsiderat q̄ntitas numeris dativū sit magnum vel vnum munus. Quarto cōsiderat q̄litas t̄pis. vtz tunc dat q̄ntido bñficiū vacat vel an dat anq̄ bñficiū vacat. et quous mō p̄tingat tūc semp̄ est suspitio.

¶ Secundo mō munus a manu licite dari p̄t alicui p̄ officio implendo ad qd̄ talis nō est obligat. vbi grā: si aliq̄s trāsitēs ad curiā rhomanā dat vni q̄ttuor grossos vel solidos vt cōplet bñficiū suum curiā m̄trando et tentādo bñficiū ad quod iste obligat et sic tunc vicari⁹ su⁹ non iudicat p̄pter hoc symoniacus. Tercio mō munera p̄nt dari licite p̄ opib⁹ licitis et debitis. vbi grā. eps vel archidiacon⁹ cōsecrās eccliam ille p̄t recipere munus moderatū. p̄p̄ hoc tñ non censet symoniacus. Quarto munera p̄nt dari ad redimēdum exactiones. vbi grā. vt si aliquis est tenens res ecclie p̄ longum t̄ps. mō aliquis sacerdos nō p̄t ab ip̄o alienare tales res ecclie. nec p̄ iudicium nec aliq̄d aliud nisi p̄pter munera vel pecunias. mō si sacerdos dat munera tali. p̄ ista re spūali p̄pter hoc non censet symoniacus. Quinto munera datur licite p̄ elemosynarum largitionē. hoc est p̄vita eterna p̄sequenda. Et ista dicitur aliq̄d spūale. qz nihil ē spūalis vita eterna. Et p̄pter hoc talis non reddit symoniacus. Et sic patet q̄nter munera p̄nt dari quinqz mōis.

¶ Quinto notandum dcm̄ est pus q̄ munus ab obsequio fit absqz symonia. Pro quo tñ est sciendum. q̄ obsequium ē duplex. nā quoddā ē corpale et quoddā spūale. Corpale est duplex. nā quoddā est obsequium corpale honestum. quoddā inhonestum. Honestum ē vt si aliquis fuit ep̄o p̄ hōno ep̄i totius dioecesis post hoc transeat ad curiā rhomanā seu obtineat bñficiū p̄ talē ep̄m. p̄pter hoc talis nō censet symoniacus. Sed obsequium inhonestum ē qd̄ est p̄tra deum. et p̄pter tale obsequium aliquis redditur symoniacus. Sed in obsequijs spūalibus null⁹ dicitur sūire p̄ beneficijs nisi alicui beneficiō esset annexū officium. sic q̄ illō officij tenet

pagere a bñficio. vt aliquē legere d̄ brāvgine vel d̄ aliquo sc̄to p̄pter hoc talis non redditur symoniacus.

¶ Ultimo notādū q̄ bñficiū ē duplex. nā quoddā est curatum. et quoddā non curatum. mō quicunq; petit p̄ bñficio curato p̄ se vel p̄ alio ille reb̄ditur symoniacus. Si aut̄ illud bñficiū non ē curatum tunc licite p̄cepetere p̄ se vel p̄ alio sic q̄ non incurrit symoniā.

Contra patronum tibi si dedit ecclesiam quis

Non maneat in ea tua nolo sit hec violenter

Est symonia grauis summā si fratribus vllam

Das spe p̄bende vel si promittis eandem

Totum restitue symonis quod ip̄e es adeptus

¶ Pic autor ponit aliū casum d̄ symoniā dicēs. si aliq; pmoueret ab ali qua ecclesiam vel al. qd̄ bñficiū inuito patrono. i. v̄o collatore illi ecc̄. vel bñficiū ille non d̄z manere in illa ecc̄. violēt. Subdit quis ē symonia si q̄s aliquib; hoib; dat summā pecunie vel aliqd̄ mun; s̄. Ipe acq̄redi p̄bendā. v̄nūquib; q; tenet̄ restituere que symoniace adept; est.

¶ Pro quo notādū. circa lram q̄ nullus debet retinere aliquā ecc̄. iaz vel aliquod bñficiū p̄tra voluntatē patroni. i. veri collatoris. Qui cā ē q; alias cōmitteret rapinā. qd̄ sic p̄z. q; ipe inuito d̄no tractat rē alienam. et idō talis grauit̄ ē puniendus.

¶ Secdo notādū. q; qui dat aliqd̄ mun; aliquib; sup̄iorib; vt ip̄i recipiāt eum in confr̄mē sibi assignat certā p̄bendā talis ē symoniac;. et si p̄bēda sibi ē assignata d̄z eā resignare de p̄ceptis satisf̄. alias etnā dam̄natioem incurret.

¶ Tercio notādū. ex quo hic d̄z de patrono. Patron; sic diffiniē. ē pt̄as p̄ntandi clericum ad aliqd̄ bñficiū. q; d̄t regula iuris patroni interest p̄sentare. epi. at̄ recipere.

¶ Quarto notādū. q; ex trib; aliq; p̄t fieri patron;. Primo q; p̄t p̄ferre certū bñficiū. Secdo q; fundauit ecc̄. iam. Tercio q; ipe p̄misit cōferre ecc̄. iam. Pro quo nota q; ad patronū duo requirunt. sc̄z aliqd̄ honoris et aliqd̄ oneris. Primo requirit̄ aliqd̄ honoris. q; sibi debet̄ vtilitas. nam si fuerit depaupatus tūc iste bñficiat; ab eo tenet̄ eū recipere sibi p̄uidere d̄ necessarijs. Secdo debet̄ sibi aliqd̄ oneris. q; talis patron; d̄z p̄esse ip̄i bñficior; istō defendere ab inimicis.

¶ Quinto notādū p̄ modum dubij. v̄truz ius patronat; possit alienari. R̄ndet̄ q; ius patronatus alienat; plurib; modis. Primo p̄ hereditariāz successione. vt si p̄r̄ moriat; et habuit aliqd̄ ius patronat; istō p̄ hereditariāz successione trāfer̄ ad filiū. Secdo alienat; p̄ venditiōem tali mō. q; si tota ciuitas vel villa vendit̄ tunc ius patronat; trāfertur cum ciuitate vel villa v̄dita. q; specialiter et p̄ se v̄di non debet. eo q; ē annexū sp̄iali.

Summula Raymundi

Tercio mō trāssert p cōmutatōem. qz aliq̄s p̄t hoc ius patronat⁹ dare p̄ alio. ⁊ hoc licētia sui ep̄i seu supioris. Quarto trāssert ex datōe. vt si laicus laico daret ius patronat⁹: sed sec⁹ eēt si daret religioso.

Sexto notādū: dubitat aliq̄s vtz p̄t possit p̄ntare filiiū ab aliq̄d bñficiū. Rñdetur q̄ sic. qz non inuenit contrariū in iure canonico. Dicūt tū quidā doctores iuris q̄ rutiūse cauti⁹ est dimittere. nā p̄ hec bñficia p̄nt p̄uari iurib⁹ hereditarijs.

Septimō notādū. vtz aliq̄s possit seipm p̄ntare ab aliq̄d bñficiū. Rñs datur q̄ non. qz dicunt cōiter oēs iuriste q̄ p̄ntansz p̄ntatus dñt eē p̄sonē diuersē: sed hic non s̄t p̄sone diuersē. §. 2c.

Octauo notādū. L̄ra d̄t null⁹ sine uolūtate patroni d̄z accipe bñficiū. Cōtra hoc arguit q̄ sic. impetrātes p̄travolūtate patronoz accipiūt bñficia. §. viderē q̄ l̄ra sit falsa. Rñdet q̄ h̄ opat̄ autoutas supioris. nā p̄ntē autoutate maioris cessat autoutas minoris. ⁊ qz dñs papa d̄ suo iure oia bñficia p̄ferre h̄z tā laicoz q̄ clericoz. §. 2c. Sed dicerēs cū dñs papa h̄z beat̄ autoutate p̄ferēdi bñficia q̄re non tūc p̄fert officia laicoz. vt reguz p̄ncipiū. 2c. Rñdet q̄ dñs ap̄lic⁹ nō non vult p̄ferre bñficia laicoz vt ip̄i laici sint m̄z attēti ad defendendū eccliam. i. ad ampliādas res ecclie q̄d̄ vt sic magis faciūt q̄ si ius patronat⁹ nō haberent.

Ultimo notādū. Ponat q̄ duo sint collatores vn⁹ ecclie. ⁊ q̄libet illoz p̄ntaret vnū tūc dubiū ē q̄s illoz d̄z recipi. Rñdet s̄b distinctōe. vel ip̄i p̄sentātes s̄t clerici vel laici. si sint laici tūc ep̄s d̄z respicere merita p̄sonaz ⁊ que illaz h̄z maius ius ⁊ mel⁹ meritū illā d̄z recipere p̄ntatā. Si aut̄ p̄sone resp̄ntate sunt equalis meriti tunc ep̄s p̄t recipere nam que sibi placet. Si aut̄ patroni sunt clerici tunc ille qui pus erat p̄ntatus crit recipēd⁹.

Unde sciendū q̄n laicus habet bñficia p̄ferre tunc ille h̄z eligere vnā p̄sonā infra q̄tuor menses eā p̄ntare ep̄o: ⁊ si talis reijceret tunc statim patronus d̄z alium p̄ntare quod usqz inueniat vnū valentē. qz null⁹ d̄z p̄sentari ad aliquod beneficium nisi sit idoneus ⁊ p̄cipue hoc canendum ē in bñficijs pastoratus.

i. bñficiū

i. bñficio taje p̄ctm

Debendam si das pro p̄benda. symoniā
facis

i. p̄sul

Comititis causam nisi mutet ep̄s illā

i. tēplū

i. ep̄s i. puā pecuniā

Dum sacrat eccliam p̄sul sum mā moderatā

o⁹ sum mā

i. dare i. p̄tradico

Si petit hanc licite poteris conferre nec obsto

i. sumptib⁹

i. fatigatōi

Exp̄sis quia sic respondes atqz labori

o⁹ ab aliq̄ aduersario

i. bñficio o⁹ eccliam pecuniā

Si male vexaris sup ecclia redimas hanc

i. tuas vexatōes

No redimenda tua peccata potes dare quid vis

s^o secularis. i. claustrales .i. religiosus
 Clericus aut fratres laicus monachus moniales

.i. absqz redēptōe

Dānatur sine spe si sponsa pecunia claustro

.i. collata debet introitū. s^o nec papa nec eps

Nel data cōcessit ingressum. nullus in istis

s^o talis sic recept^o

Dispensare potest claustro maneat q^o in isto

Hic autor ponit aliū casum de symonia dices: Si q^o dat vnā p^o bēndā p^o alia symonia cōmittit. Causa hui^o est ista. q^o hoc solū spectat ad ep^o m. scz trāspōnere clericū de vno loco ad aliū. Subdit si aliq^o eps p^o secret ali quā eccliam z petit moderatā summā pecunie istā licite cōferre p^o q^o ista pecunia nō dat p^o secretōe ecclie. sz p^o labore z expēsis. Itē q^o libz p^o rebime re suū ius si aliq^o in eō velit eū impedire. Et s^o dicit clericū vel frēs laicū vel moniales q^o p^o pecunia aliquē vel aliquā in claustrū recipiūt nō p^ont istō receptū retinere p^ollā dispensatōem. q^o symonia est.

Primo notādū. d^oz in l^oā q^o moniales sine monachi non d^ont aliq^o recipe a fratrib^o suscipiēdis. dubitat q^o si aliq^o pecunia dat religioni sine pactōe v^oz licite sine symonia p^ont recipe: R^ondet q^o si nulla pactio intuen^o rit tūc licite p^ont recipe pecuniā si eis aliqua p^obetur. Vnd^o consuetudo est in aliquibus claustris q^o aliquis intrās religionē facit vnā g^onalē p^opnatōe nōe fratrib^o p^ontib^o. z hoc est laudabilē sine symonia. si aut^o pactio aliq^o in teruenerit symonia cōmittitur. Sed dices si aliq^o d^o claustrū eēt ita z e^ofectuosum q^o vix valeat satisfacere fratrib^o p^ontibus. nunq^o tales licite p^ont aliq^o exigere ab aliquo intrare volente. R^ondetur q^o nūcunq^o aliquod claustrū oppressū est penuria q^o vix valet fratrib^o p^ontibus satisfacere tūc dicunt quidā q^o isti p^ont dicere nos recipimus te in frēm si possim^o habere nēcāria. z ergo tūc isti licite p^ont recipe z repetere patrimoniū illi^o sine symonia. Sed tūc contra hoc est opinio alior^o doctor^o qui dicunt q^o paup^otas in hoc non p^ont eos excusare. q^o paup^otas ē annexa regule p^otra quam d^ons ap^olicus dispensare non p^ont.

Secundo notādū q^o hic dubitat. v^oz possibile est aliquē hōiem dispensare cum symoniaco. R^ondetur q^o aliquem hōiem dispensare de symonia vel de alio peccato intelligit dupl^o. vel in p^opartute. vel in virtute christi in p^opa virtute nullus homo dispensare potest sed bene in v^otute christi. quia dixit dominus petro z successoribus. quodcuq^o ligaueris in terra ligatū erit in celis. zc.

Tercio notādū. q^o si eps petit in moderatā summā pecunie. talis p^ont ei denegari. q^o talis pecuniaria p^ont eēt s^om loci possibilitatē. Et eps nō d^oz exigere aliquā pecuniā q^o celebrat ordines. nec eēt in p^ofirmatōe. q^o si facerz cōmitteret symoniā. z postea teneret restituere. Sz dices tūc p^o sacra eius charistia dat pecunia. sz multo magis in celebratōe ordinū. z in p^offessione. H^onc p^o ex cōi ritu ecclie. q^o infirmātes q^o p^ocurāt cōmunionē corpis ch^ostia ponūt nūmū supra mēsam quē capit sacerdos. R^ondet q^o p^o sacra eucharistia non ponit nūmus sed solū p^o satisfactōe laboris.

Summula Raymundi

Quarto notāduz lrā dēt qd aliqs non p̄t manere in clauſtro q̄ intrauit p̄ donatōem pecuniā. Et rōē. qz om̄e illd̄ qd aliqs acq̄rit ſymoniace h̄ tenet reſtituere. ex q̄ ille recept⁹ ſymoniace nō p̄t manere in clauſtro.

Quinto notāduz. qd aliqs p̄t intrare religionē dupl̄r. ſc̄z ex pacto r̄ ſine pacto. ſi ex pacto itrauerit ſc̄z dare aliquā pecuniā. p̄mittit ſymoniā. ſi āē in rauerit ſine pacto tūc n̄ erit ſymonia. dato et⁹ qd darz bonā ſummā.

Sexto notāduz. qd ſymonia cōmittit̄ dupl̄r. P̄mo ex pte recipientis ſi aliqs n̄ uult recipe. aliq̄ē ab religionē niſi p̄mittit ſibi pecuniā. Secdo cōmittit̄ ex pte recepti. vt ſi qd̄ audeat. p̄mittere pecuniā vt recipiat i p̄f̄ez. Et cōmitt. k̄ ex p̄vtriusqz. ſc̄z qn̄ faciūt pactū ex vtraqz pte. r̄.

.i. bñficiū

.i. reddit⁹

Ecclēſiam paſtor tibi ſi locat vt minuat res

pcernētes s̄c̄ altas

s̄c̄ ecclēſiam

Te contingentes. quia non daret hanc tibi ſi non

h̄ turpe pctm̄

.i. ex illo

Conditio turpis hic intercederet vnde

.i. collatore

tal̄ pctōr

Cum paſtore tuo ſymoniacus eſſe probaris

s̄c̄ tpalē

s̄c̄ etne

tā cleric⁹ q̄ collator

Poſt mortem mortis in ſede ſedebitis ambo

s̄c̄ ille

.i. crimie

Qui tibi ſuccedit in tali labe ſcienter

.i. etne dānatōis

s̄c̄ hō

In regno ſathane totum regnabit et iſte

.i. bñficiū

.i. iuſte reſignare

Non poteſt eccleſiam tali dimittere forma

.i. p̄ferē

Qui mihi detur ea faceret ita conditione

s̄c̄ cleric⁹

exponit

Nullus inutiliter reſpondat crucifixi

s̄c̄ reb⁹ .i. male fruā

s̄c̄ reb⁹ ch̄ri

Niſi nec aburatur ſed cum ratione fruatur

.i. egenis

s̄c̄ illas res

Et det paup̄ibus et ſanctos vertat in vſus

s̄c̄ turpis

s̄c̄ cleric⁹

Miſtrio vel meretrix vel turpis nil ferat a te

amittis. s̄c̄ p̄ſonis ſuſpectis

Perdis eis quod das. ch̄riſtum faciens inimicum

s̄c̄ de tuis donis

s̄c̄ p̄ſonis ſuſpectis

Danem ne pereant das et nihil amplius addas

s̄c̄ tuis

.i. n̄c̄e h̄z

Cognatis miſeris natura qd̄ indiget hoc da

Hec vltima pars istius capituli. in qua mgr ponit aliud documētum de symonia dicens. si aliquis plebanus vel collator cōmitteret vni ecclesiaz vel bñficiū vt minueret res illius ecclesie. vel hoc fieret cū cā inuide vel cā alterius tunc pastor cū bñficiato eēt symoniacus. et etnā mortē p̄ illo incidet. Subdit aliud documētum dicens. q̄ nullus p̄t alteri resignare bñficiū. vt ipse sibi leuat et usurpat fructus illius beneficii resignati. Rō est. qz incurreret symonia. Subdit aliud documētum dicens. qz quilibet bñficiat cū bona rōne d̄z p̄sumere fructus illius p̄bende. et non d̄z abuti. sed si quicqz sup̄fluitat. habuerit hoc d̄z quereere ad vsū pietatis dādo paup̄ibus et miseris plonīs. vt supra patuit de veritate et honestate clericorū. Subdit aliud documētum dicens. qz ipsi bñficiati non dñt dare patrimoniu ch̄ri h̄strionibus seu sp̄etis mulieribus vel inhonestis hoibus. Rō est. qz omnia illa p̄bunt. ex eo qz tales nō s̄t heredes ch̄ri. id patrimoniu ch̄ri non dñt s̄bleuare. Deinde mgr s̄bdit vnam cautelam suandam. quia aliquis ex p̄cedentibus dabitur. vtz nihil esset eis dandum. Vbi r̄idet mgr qz quando talis cognoscitur illos infirmantes tunc deberet eis exhibere. p̄pter necessitatem corporis panez ne fame moriant. et non amplius eis dare d̄z ne ad lasciuia corporis iterū p̄uocarent. sed potius d̄z suis miseris cognat. exhibere pietatē q̄ h̄strionibus vel scurionibus aut meretricibus.

Primo notādū. Irā d̄r si aliquis patronus p̄ferret alicui clerico ecclesiam sibi tali p̄ditōe vt posset res ecclesie minuire isti ambo eēt symoniaci. Rō est ista. quia iste clericus emit istā ecclesiam p̄t diminutōem reddituū: q̄s redit patronus aufert. et omnis talis emptio ē symonia. Et iō si collator alicuius ecclesie velit sibi usurpare aliq̄s res ecclesie clericus non d̄z ei consentire. qz de iure tenetur clericus ecclesiaz res ecclesiarum p̄tegere et defensare vsqz ad mortē. Unde iura dicunt. qz quicumqz transfert aliquas res ecclesie in manus alterius. talis de facto est excommunicatus.

Secundo est notādū. nullus patronus d̄z conferre ecclesiam p̄ditionaliter sic dicendo. illā ecclesiaz dabo tibi si uelis mihi dimittere decimas ecclesie: qz si clericus sibi tali conditōe recipet ecclesiam tunc ambo incurrerent symoniam et exponerent se eterni dānationi. Itē symonia non solū cōmittit circa collatōes ecclesiaz. sed et cōmittit circa sacros ordines. Verbi gr̄a. si aliq̄s voluerit p̄cedere ad sacros ordines. et non habet bñficiū. sed petit ab aliq̄ dño. p̄uisionem sup̄ quo possit p̄cedere. p̄mittere dño qz post susceptio nē sacrorū ordinū uellet illi illā hereditare. tunc sic p̄cedēs reddit symoniacus. et si talis est eps super cuius p̄uisione hic p̄cedit ordinat eū. tūc ordinans et ordinatus reddunt symoniaci. et tunc eps d̄z suspendi ab officio per t̄ps aliq̄d. Sed ordinatus d̄z sibi p̄cedi ab officio donec cū illo fuerit dispensatus p̄ dñm aplicum. qz solū dñs aplicus h̄z cum eo dispensare.

Tercio notādū. quicumqz resignat aliquod bñficiū ea rōne vt de suo consanguineo vel amico: talis est symoniacus. Rō est ista: qz talis hereditat ecclesiam siue bona christi. quod non deberet fieri in sp̄ualibus. quia beneficia debent libere resignari. et debēt vacare post mortem. ergo talis faciens est symoniacus.

Quarto est notādū. qz symonia est graue peccatū: et ē maximū in omnia peccata. qz tā in peteri q̄ in nouo testamēto inuenit qz multe plage sunt

Summula Raymundi

istis elate q̄ comiserūt symoniā. Sed dubitat̄. q̄s habeat disp̄sare cū sy-
moniacis. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctōem. qz aliq̄s vel scienter intrat symo-
niā vel ignorāter. si ignorāter tunc eps̄ p̄ eo disp̄sare si statim resigna-
uerit b̄ficiū. Si at̄ scienter tunc p̄pter enormitatē pecc̄i null' h̄z cū eo dis-
sp̄sare nisi dñs aplicus.

¶ Quinto notādū. null' cleric' debet dare meretricib' v' histrionib' vel
alijs p̄sonis suspectis de bonis christi. Quā hui' est. qz cleric' possidet p̄ri-
moniū christi. ideo q̄cqd̄ vltra n̄citatē obtinet hoc non ē ei' p̄p̄riū sed
p̄p̄riū est paupm qui s̄p̄m christi. Si h̄ cleric' daret hoc p̄rimoniū christi p̄-
sonis suspectis tunc puaret paupes talib' bonis. sed tū hoc nō d̄z fieri. s̄z
si videret eos velle p̄ire. p̄pter famā tunc p̄t eis dare panē. vt eos consuāt
in vita. qz tpe n̄citat̄ elemosyna nulli est denegāda. Un̄ circa elemosy-
nā tria s̄z considerāda. Primum est qz elemosyna d̄z dari de p̄p̄rijs nō
de alienis. qz ille qui dat elemosynā de alienis nō de p̄p̄rijs suis assimis-
lat illi qui si iūvnicū in p̄ntia p̄ris mactat. Sicut em̄ iste non p̄stet s̄tuz
s̄uitium p̄ri. sic iste q̄ non dat elemosynā de suis p̄p̄rijs non p̄stet s̄tuz
um acceptabile dō. Secūdo d̄z consideraret det recto ordine. vñd̄ rect' or-
dō est incipe a seip̄s a suis p̄ sanguineis. deinde alijs paupib'. Tercio d̄z
h̄re bonā intentōem. nā ille qui vult dare elemosynā debet eā dare bona
intentōe. s̄z pure. p̄pter deum n̄ non. p̄pter vñā laudē. ideo ad p̄posituz de
histrionibus dōm est. qm̄ clericus dat eis aliquid hoc non dat eis p̄p̄t de
um. s̄z p̄p̄t laudē vane gl̄icv̄t laudēt eū hoies corā p̄plo. id ē t̄ctus Aug'.
histrionib' dare est demonib' immolari.

¶ Ultimo notādū. quicūqz vult petere p̄bēdā suo p̄ sanguineo v' sibi n̄
d̄z p̄mittere patrono aliq̄s neqz s̄uitiū neqz dona. qz alias cōmitteret sy-
moniā: eo qz p̄mitteret seculare. p̄ sp̄iali. sed simplr̄ petat. p̄p̄t deū.
i. multe impones sp̄ez

Sure species varie sunt nomina quarum
s̄ doctoz h̄z intuemur sp̄ez

Nullus amat. facies tamen inspiciamus earum
i. denarios p̄rio p̄cedis s̄ nūmis

Si nūmos fratri prestas pro pluribus. aut si

Res promptas vendis signando tempora longa
vēditori i. tribuet i. es

Ut tibi plus detur tūc vsurarius extas
s̄ denarioz s̄ certū i. p̄cedis

Pro septē marcis ad tēpus equū mihi si das
s̄ equ' marcas illa vēditio

Qui vix quinqz valet hoc vsure species est
ille res locate i. pignozii posite

Ager sine domus tibi si sint innuadiate
aliq̄s accept' i. ager vel dom'

Pro marcis istis p̄ceptis pignora dicta

de iure libera eē ppo .i. alias
 Jure vacare suo dño debent. alioquin
 magis .i. et; cōmittit vsurā
 Si plus inde capis simili macula macularis
 tale nephas cōmitto vnā pcedo
 Usuram facio si marcā psto p annū
 galinis medio illoꝝ ligumintū
 Pro pullis vel pro maloꝝ pise vel auene
 .i. añ tps merēdi

Ante diē mellis nūmos poteris dare tali
 s̄ B tali frumentoz
 Cōditiōe mihi qꝫ certo tpe maloꝝ
 maloꝝ pecuniay

Tot reddā tibi quot poterit tua summa valere

¶ Istud est capitulū qñtū istius tractatꝫ. in quo autor: dēminat d̄ vsu-
 rat de eiꝫ speciebꝫ. Et ptinuat ad pcedētia sic. postqꝫ autor: i caplo pcedē-
 ti dēminat d̄ symonia. h̄ qñr. p̄lequit dēminat d̄ vsura. Et postqꝫ hec
 ps diuidi in tot ptes qꝫ ponit spēs vsure. ptes patebūt. Et vult qꝫ multe
 s̄ spēs vsure. ita qꝫ nullꝫ pt scire cōplete nōia illay specieꝫ. et iō tacitꝫ noibꝫ
 p̄ma spēs hꝫ fieri qñ aliqꝫ alteri pcedit pecuniā vt et plꝫ reddat vltra sum-
 mā capitalē erit vsurarius. Deinde s̄ b̄dit sc̄dam spēm dices. si aliqꝫ vsu-
 deret rē. p̄mptā tpe necessitatis alicui. et si p̄figeret sibi longū tps seu t̄mi-
 num vt eo p̄ciosius p̄deret cēt vsurarius. de quo s̄ b̄dit qꝫ exemplū dices.
 vt si vnus venderet equū qꝫ vir valeret qñqꝫ marcas daret eū. p̄ septē cēt
 vsurariꝫ. Subdit sc̄iā spēm dicens. si aliqꝫ h̄et agꝫ vel domū p̄ pignore
 aliquo. tūc ille dꝫ dare fructū dño suo. et si ob̄suat facit vsurā. et si dñs plus
 sumeret vltra obligata. tunc itē fieret vsurarius. Deinde s̄ b̄dit q̄rtā spe-
 ciem dicens. si aliqꝫ pcedit alteri vnā marcā et sumit p̄ ea certā mesuram
 p̄saz vel auene. et cogitaret sic in mēte. tu merito accipias hoc munuscu-
 lū. qꝫ pcessisti marcā pecuniay illi p̄ vnū annū tūc talis est vsurariꝫ. Sub-
 dit notabile. qꝫ licitū ē cōcedere alteri nūmos añ messem vt messe finita
 portat alteri tot maloꝝ sicut tunc tps post messem.

¶ Primo notādū circa istam. qꝫ vsura ē duplex: q̄dā est spūalis q̄dā ē cor-
 poral: vsura spūalis hꝫ fieri in rebꝫ spūalibꝫ et ptinet ad doctores et p̄dicato-
 res. et illa ē laudabilꝫ. vñ canic̄ d̄ sc̄is p̄fessoribꝫ. pecuniā dñi dedit vt digne
 buat vsura. vñ d̄ i cuāge. huc nequā cur n̄ debisti pecuniā meā: et ego
 veniēs cū vsura eregissē illā. Sꝫ vsura corporal hꝫ fieri in rebꝫ secularibꝫ.
 vt patebit in seq̄ntibꝫ. ¶ Sc̄do notādū. qꝫ vsura sic diffinit s̄m iura. Vsura
 ē q̄dā detestabile qd̄ sorti accidit pactōꝝ intētōe pcedēte. et illā diffi-
 nitōem declarāt iuriste sic. nā p̄mo d̄: (ē q̄dā detestabile (s̄ vicū. et h̄ pōit
 loco gnis. qꝫ ois vsura ē detestabilꝫ. hꝫ n̄ ecōtra Sc̄do d̄: (qd̄ sorti accidit) qꝫ
 q̄cqd̄ recipit vltra sortē vsura. Deū d̄: (pactōe pcedēte) vbi gr̄a si dicerēs
 ego pcedā tibi duas marcas eo qꝫ annuatim des mihi sex grossos de ill.
 tunc illi grossi faciunt vsuram. Dicit et; (intētōe pcedēte) vt si pcedere

Summula Raymundi

vni tres marcas illa intentione q̄ daret mihi interim expensas vel aliq̄ h̄mōi. tunc illa intētio facit vsurariū. Et talis vsura ē duplex. scz. publica. & palleata. publica ē q̄n̄ exp̄ss̄ vltra sortē aliquid p̄mittit. vt d̄t̄ textus. sed palleata fit in occultis tractib⁹. sicut in sc̄da sp̄e q̄n̄ v̄do tibi rē cari⁹ propter expectare. Itē aliq̄ vsura exterior. vt q̄ fit pacto aliq̄ p̄cedēte. A liq̄ aut̄ vsura interior. vt q̄ fit ex sola intētiōe.

Tercio ē notādū. si aliq̄s daret aliquid debitori. vtz ibi cōmittit vsura. **Ibi** r̄ndet̄ p̄ distinctiōem. q̄ aliq̄ dare debitori p̄t̄ intelligi dupl̄r. vno⁹ ex pacto. a. iō mō ex sola voluntate. Si hoc fit p̄mo mō tunc ibi cōmittit vsura. Si āt̄ sc̄do mō tunc non cōmittit vsura.

Quarto notādū. si aliq̄s hz agz vel domū. p̄ pignore aliquo. ille nō facit vsurariū aliquid doctores volunt. tunc ex illo dubitat̄. quare pecunia accōmodata alicui facit vsurā cū pecunia accōmodata quis plus p̄t̄ lucrari q̄ p̄ p̄sign⁹. R̄ndet̄ q̄ rō hui⁹ p̄t̄ eē talis. qz hoc ē licitum. sed illd̄ nō. Qd̄ sic declarat̄. qz quādo aliquis rē locatā accōmodat p̄ pecunia tunc ibi talis non trāsfert dominū rei in aliū. sed adhuc iste ē d̄ns illi⁹ rei locate sed ip̄e solū trāsfert vsurū rei. qz talis p̄ducēs rem locatā non p̄t̄ destruere vel annihilare. sic āt̄ non ē de pecunia. qz aliquis trāsfert pecuniā in vsurū rei. ita qz p̄ talē pecuniā talis p̄t̄ facere quodcunqz voluerit. & sic non ē d̄re locata. q̄ hic cōmittit vsurā t̄ ibi non. & q̄ aliquis licite p̄t̄ accōmodare agruz vel domū vel aliq̄ h̄mōi. p̄ pecunia.

Ultimo est notādū. ibi: (Ante diē messis) q̄ licituz est dare aliq̄ circa festū pasche vt reddā ē frumēta in autūno p̄ eadē re s̄b eo valore. put̄ tūc s̄. Si āt̄ fit pactū p̄ certa pecunia. & frumēta magis solūt̄ circa autūnū & sc̄it hoc vacat̄. tūc cōmittit vsurā. **Uñ** notādū: summā pecunie possū dare alicui p̄ frumētis in futuro dādū dupl̄r. p̄mo vt reddat̄ mihi frumētis s̄b tali foro q̄ tpe solutiōis in futuro. & sic non cōmittit vsurā. s̄z est finis p̄ exemptio. **Alio⁹** vt reddet̄ mihi certas mēsuras. & hoc adhuc dupl̄cī. v̄l certe estumat̄ q̄ ista frumēta tpe solutiōis erat cariora q̄ nūc s̄z vel dubitat̄. si p̄mo tūc cōmittit vsurā. si sc̄do tunc nō cōmittit vsurā.

veniens p̄pat̄ frumēta p̄sbyr̄

Est licitum q̄ emat fruges vel vīna sacerdos

q̄n̄ sacerdoti fruges p̄sbytero aliq̄

Quia sibi non crescunt. cum idē sibi si superest quid

venūdat .i. cari⁹ vt nō s̄cē

Non vendat grauius. ne mercator videatur

s̄c̄ iā dictū venit .i. monachis & monialib⁹

Istud precise licet omni religioso

s̄c̄ nūmos .i. modio

Quattuor aut quinqz pro maloꝝ qui dat auene

.i. añ tps̄ .i. viciaf̄

Nūmos ante diē messis maculatur eodem

.i. vsura recipe māifeste

Crimine. de rebus sic omnibus accipe plane

si tallares .i. in nutrimentū aiale s' illd qd v'edi

Sive sit annona vinum vel lana vel omne

.i. an ipa emptōis s' r'pib' .i. lucrari

An te diem emptum quibus illud crescere possim

s' carnalis .i. filij .i. acq'sita

Si patris vsura pueri contracta scienter

allobia s' tales pueri restituat vsurā

Dedia possideant nisi restituant in eandem

.i. cadūt .i. vsurā .i. in q' fouea .i. ruinā fecit

Abuntur foueam pater est qua lapsus eorum

s' eoz s' sic acq'sita s' eandē foueā

Et successores quibus hec sunt nota sequuntur

Femina defuncto si vult fore salua mariti

Vsuras reddat spoliatum furta rapinas

.i. turba .i. talia vicia

Hic furiosa cohors vsura furta rapine

.i. p'denat s' vsurarioz .i. vix pnt h're medicinā nisi restituāt

Interimunt animas vix contra sunt medicine

Hic auto: sup addit alia documēta ad spēs ipins vsure. Et opat h' in lra q'tuo: nā primo defminat d' sacerdotibus quō ipi pnt emere frumē ta blada. Secdo oñdit quōv' p't pecuniā dare an mellesem. Tercio deter minat d' pueris q' possident p'cia p'ris cum vsura acq'sita. Quarto infert medicamē ipis vsurarijs. Quātum ad pmū d't. q' licitū ē q' sacdos emat frumēta et vna si sib' ipi nō crescūt. Et si emeret vltra ei' n'ccitatē tūc alia p'tyēdere s' nō graui' q' ipē emit ne videt eē mercator: et h' et'licitū est omī religioso tā monachis q' monialib'. q'ntū ad scdm d't sic .si aliqs an' t'pūs melleis daret nūmos suos p' malbo aueneyt' p' lana v' p' vino postq' esset mch' ille incurreret vsurā. deñ s' bbit scīū documētū. ibi. si p'is vsura et vult q' si pueri possidēt scient' p'cia et bōa p'ris cū vsura acq'sita v' et' eoz success' sozes et heredes tūc tenent restituere. alias cadēt in eadē foueā cū p're. Et si hoc scienter faciunt. Tunc q'ntū ad q'rtum d't lra vix contra medicine id est q' vix pnt h're medicinā nisi restituāt.

Primo notādū q' fruct' d'nt cōputari s'm sortēz tñ fallit in vno cāu vt si laic' iniuste possideret bona eccl'iaz v' illa q' ipē obligat clerico q' p'sset illi eccl'ie. tñc ille cleric' non tenet fruct' cōputare in sortē. qz hoc ē iniu' stū. p'pterea ne ista bona veniāt ad vsūm eccl'ie tunc ipē cleric' cito d'z reit' terare ad manus illi' laicivt p' extra de vsuris.

Secdo ē notādū q' vsurarij tenent vsurā restituere et si nō velint restituere tūc d'nt cogi ad restitutōem vt dicunt iuriste extra de vsuris.

Tercio notādū q' manifest' vsurarijs q'dā officia ecclesiastica inhibēt p'mo inhibet eis accessus altar' offerēdo nā si q's accipet offertoriū eozū

Summula Raymundi

ille tenet restituere vt pz extra d vsuris. Secdo eis inhihet eccliaſtica ſe-
pultura. Tercio inhihent e denegatur eis omnia eccliaſtica ſacta e pncipal-
liter euchariftia inhihetur niſi velint peniterez illud reddere: pro tali ſa-
cto ſatiſfacere.

Quarto e notadu q pueri qui poſſident pbia acquiſita p vsura a pre-
dnt ea reddere. imo non tm ipi ſed oes ſucceſſores e heredes eoz tenentur
vsuras reddere non tm vsuras imo etiã rapinãz furtũ hui⁹ vsurarij. Et
ſi nõ fecerint erunt vsurarij e hoc ſi ſciunt ſe poſſidere vsurã. furtũ. vl rapi-
nãz pz extra de vsuris. **Pro** quo ſciẽdũ hñ ſapientẽ tũc q tãgit pccens
comquabit ab ea. q ſibitã gẽtes vl poſſidẽtes vsura pñs dãmẽt niſi reſti-
tuãt e maculant eadẽ pice ſe vsura. imo dñs multoties punit filios tpali-
ppter pctã pentũ. Et ſi fuerint imitatores paterni ſcleris eternalr dam-
natur. vt in Exodo. ego ſum dñs tuus fortis viſitãs pctã pentũ in filijs ſus-
is in ſcã vel qritã gnãrdẽm in his qui oderunt me.

Quinto eſt notadum. q vsurarij raptores in ſra bene ppant adinuſ-
cem. qz omñs vsurarius e raptor e non econuerſo. nã vsurari⁹ recipit alie-
nar ambo obligatur ad reſtituẽdẽm.

Sexto notadũ. qz ois auar⁹ elongabit a do tñ pncipue vsurari⁹ qd theo-
lozi ſic declarãt. qz ipe vsurari⁹ e peior diabol⁹ qz diabol⁹ nõ dimittit pec-
catorũ minimũ pctm impunitũ niſi talis facit p pñiam ſe vsurari⁹ nõ dñ-
mittit vnũ groſſum niſi debito ſatiſfaciat. **Septimo** vsurari⁹ peior e toto in-
ferno. qz infern⁹ in paſſiõe dñi reſtituit illa q nõ fuerit ſua. Sz ipe vsura-
ri⁹ in paſſiõe dñi nõ potuit moueri ad dimittẽdũ vnũ obulũ debitorũ vbi
tñ tot⁹ infern⁹ monebat e reſtituit immediate illa q nõ fuerit ſua iõ peior e eo

Octavo vsurari⁹ e peior omñi ſure. qz ſur ſurat p int media ſz vsurari⁹ ſurat ſu-
ne medio. qz diu noctuqz depaupat e exhereditat hoies. Et iõ Abacuc p
ppha d eo dñt ſic. ſi fures introiſſent ad ter latrões p noctẽ vt iqz ñ ſuſtinu-
iſſes ſz clamores ſuſcitãſſes ſz ptra vsurariũ clamare nõ potez in h eſt pe-
ior omne ſure. **Nono** vsurari⁹ e peior iuda traditorẽ chñi qz iudas pecuniam
reddidit. vt hñ p bñm Matth. dicentẽ. pnia duct⁹ retulit triginta argẽtes
os dicens peccauĩ tradẽs ſanguinẽ iuſtũ qz minime facit vsurari⁹ q nõ re-
ſtitueret debitorũ dimidiũ groſſuz. **Decimo** vsurari⁹ e peior: oi creatura qd pz
er eo. qz vsurari⁹ vedit qd oib⁹ e cõez h ipe approbat ſibi qz xps eſt cõe oib⁹
qd ipe vedit. Et iõ dñt lra vir e medicia e h e vir niſi ipe illd pus reſtituat e ſi
ipe pt reddere nullo mō dz abſolui niſi reddat qz pctm non dimittit niſi
ſi ablatũ reſtituat d qet iniquitate dñt Job. qz celi iniquitatẽ eoz reuelat
bunte tra ſurget aduerſum eos. Itẽ omnia elemẽta abhorẽt vsurarios
accipe excepto igne vt hñ p hñm Mattheũ. ite vos maledicti in ignẽ efnũ

Pro q nota. q vsurarij raptores. e fures raro ſaluant vnũ ppha. ve q cõ-
gregat non ſua. Itẽ in actib⁹ Apſoz pecunia tua tecũ ſit in pditõez nã
eles rariffime reſtituũt qñs bñ poſſz reſtituere q oib⁹ iſt⁹ dñt mittite i tñs
bzaz extertores eoz donec reddãt nouiſſimos qdãtes. q dñt i textu interi-
mũt. **Ultio** nota: dubitat circa ſra qz vsurariõ ſure ſt reſtituẽde qz
debit alijs et q vsurari⁹ nõ abſoluit niſi reddat vsuras. Rñdet qz vsurario ñ
ſt reſtituẽde ſure qz debet alijs niſi pus reſtituat oes vsuras qz ipe rece-
pit. **Itẽ** dubitat an lz recipere elemofnã ab vsurarijs. Rñdet qz ſi ipe

rat q̄ vsurari nō fit impotēs ab restituēdū vsurā tūc licite p̄t ab eo capi elemosyna. Si at̄ p̄sumit q̄ reddit impotēs tūc nō ē licitū ab eo capere elemosynā. imo si q̄s recipet tenet reddere ista q̄b̄ orta ē vsura.

.i. genitor .i. detminat illaz rerum

Si pater assignet agroꝝ sine domoꝝum

.i. vadimonia .i. p̄scrutādo

Dignora nubilibus pueris de parciendo

.i. vltra pecuniā capitalē .i. non d̄ vsura

Quod super est sorti signate non reprobat

s̄ alicui .i. incōuenient. s̄ aliq̄s. s̄ bona

Obligat ecclesie licite bona que de

s̄ ecclia .i. possidz. s̄ miles famulā s̄ ecclie

Hac tenet ipe nihil seruire tenetur eidem

.i. fucio cor̄pali s̄ bona .i. soluta

Corporis obsequio quando sunt p̄us ista redempta

s̄ tibi h̄nti .i. vadiū cautela

Si placet accipias pignus sub condicione

Tollo quod decet hec tua quandoq; resumpseris hera

Si tibi p̄stitero summā spernens nihil ex hanc

Merceptiuum non vsurarius hic sum

Hic autor ponit alia documēta volēs. Si aliq̄s assignat pueris nubilibus bona tūc illi q̄ accipiūt eos in m̄rimoniū p̄nt licite accipere totum assignatū vltra aliq̄d vltra sorte sit cū istis bonis deind̄ s̄bit s̄m documentum dicēs. q̄cūq; miles possidet aliq̄ bona sibi p̄cessa ab ecclia obligat̄ isti ecclie infra istā obligatōez nō tenet seruire huic ecclie. Deind̄ s̄bit sc̄m documētū dicēs. si aliq̄s accipet pignus ab aliq̄ s̄ hac p̄ditōe q̄ q̄ncūq; a fructibus vel a laborib; illi pignoris int̄tū s̄bleuaret q̄ntū ei concessit tūc d̄ ei restituere pignus sine reuocatōe summe p̄cessor hoc nō ē vsura. vbi gr̄a. si ego p̄cederē vni marcā p̄ q̄ ipe poneret mihi equū si tūc illū equū tam diu obhuare donec fructū vni marce acq̄siui tūc post hoc restituo ei equū z non renoco pecuniā sibi p̄cessam z sic tunc tibi non ē vsura.

Quoniam circa iram nota vsurarij s̄duplices nā quidā publicē q̄dā p̄uati. si s̄ publici tunc puniuntur in sancta ecclesia multiplici tomētō. Primo p̄ iniam excoicationis. Secdo per p̄uationem communionis. Tercio per abnegationem ecclesiastice sepulture z sic de alijs. Si autem sunt vsurarij p̄uati isti sunt multiplices. nam quidam sunt ex facto. vt qui concedunt pecuniā iudeis z nomcn vsurarij non habent licet sint p̄cipies lucroꝝum. Alij sunt ex intentione vt si quis concedit alteri pecuniā cū deivel gratis. Et t̄x tali sperat aliquid s̄fidium sibi tunc illa int̄tio p̄tit cum vsurarium. Et sic patet quomodo sola spes facit vsurarium.

Summula rammundi

si concedunt pecuniā ad t̄minū ḡris illo at̄ t̄mino elapso nolūt vteris
ore dilatōem nisi habuerint aliqd̄ ex ea. Alij s̄q̄ v̄dūt cari⁹ ad t̄po expe
ctādo q̄ p̄ p̄mpta pecuniā. vbi gr̄ avt si dare equū p̄ octo marc̄ p̄ annū
exoluedū que t̄n p̄ p̄mpta pecuniā dare. p̄ q̄tuor marc̄ vsurari⁹ sum.

¶ S̄cdo notādū p̄ modū dubitatōis. vtz vsura sic possibilis videt̄ q̄ sic
autoritate sc̄ti Hieronymi q̄ d̄t ab ist̄ vsurā exige quib⁹ nocere desideras
Ex ista em̄ autoritate h̄t q̄ ab isto accipiēda est vsura cui q̄s nocere desi
deratz sic iudei a nobis exigūt vsurā. qz nobis nocere desiderāt qd̄ sic des
clara. quicūqz alicui nocere p̄t ille exigit vsurā. sed iude⁹ christiano noce
re desiderat. igit̄ iude⁹ a christiano exigit vsurā. Maior est nota autoritas
sc̄ti Hieronymi sed minor. p̄bat. qz iudei s̄q̄ ita idurati q̄ si christians nos
cumēta inferre p̄nt ip̄i non dimitterent. Sed in oppositū est l̄ra in mul
tis locis r̄idetur q̄ vsura non est possibilis. Sed ad autoritatē sc̄ti Hiero
nyimi d̄t q̄ d̄z sic intelligi quib⁹ nocere desideras sed nulli desideras no
cere igit̄ a nullo debes vsurā exigere. Alij at̄ sic r̄ident q̄ nullus debz re
cipere vsuram nec iudeus a iudeo. nec a christiano. nec a pagano sic econ
uerso non debet fieri q̄ quicūqz accipit vsurā ad restitutōem obligat̄.
tunc ad autoritatē d̄t si bene inspiciat tunc autoritas est bona. qz d̄t ab ist̄
vsurā exigere quib⁹ nocere desideras. sed qz nulli debes desiderare nocere
q̄ a nullo debes vsurā exigere.

¶ Ultimo notādū p̄ modū dubitatōis. vtz lectores et gr̄i in schol̄ d̄nt
accipere cōmodū d̄ lectionib⁹ et exercitijs. v̄videt̄ q̄ non. qz nul⁹ d̄z v̄dere
rem sp̄ualē s̄z sciētia est res sp̄ualis q̄ sciam non d̄z v̄dere. Maior p̄z p̄ dif
finitōem symonie. s̄z Minor. p̄bat. qz scia non est res corp̄alis qz nec vide
ri nec palpari p̄t. q̄ est res sp̄ualis. Sed in oppositū ē cōis schola. Pro illo
sciendū. sp̄ualia s̄z duplicia qd̄a s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ctm̄ sicut s̄z septē s̄z
cramentaz quicūqz talia v̄dunt cōmittūt symoniā vt baptisim⁹ ē qd̄
d̄a sp̄uale qz in eo p̄fert sp̄s̄ctus et quicūqz v̄dit baptisim⁹ p̄ p̄cio talis
symoniā cōmittit nec p̄suetudo aliq̄ eū excusat nā tal̄ n̄ meret̄ dici p̄ue
tudo s̄z maḡ corruptela. Alia s̄z sp̄ualia q̄ s̄q̄ in relatōe ad sp̄m̄ corp̄is et
aie sicut scia q̄ ē in aiaz si ista v̄dunt symoniā n̄ p̄mittūt. Pro q̄ sciendū re
ctores scholarū s̄z duplices qd̄a s̄z p̄bēdati. qd̄a nō. q̄ non s̄z p̄bentati illi
p̄nt exigere sufficiēs p̄mū. p̄ eoz laborib⁹. Si aut̄ s̄z p̄bentati hoc ē dupl̄
vel sufficienter s̄z p̄bēdati vel non. Si minus sufficienter tunc illi p̄nt
aliquo sumere. p̄ laboribus. Si at̄ s̄z sufficienter p̄bēdati tunc a suis nō
d̄nt recipere quicqz. Sed h̄nt p̄nt recipere ab alijs sc̄z a diuitib⁹ et illō d̄nt dare
ministris in eccl̄ia in q̄ ip̄e p̄bēdat̄ est.

o^o pecuniaz .i. p̄cedo .i. b̄tali

Si mercatori summam tibi presto sub illa

pditōe

Forma q̄ solvas expensas atqz labores

.i. b̄tali sorte .i. p̄tē capio s^o in tali pditōe

Sorte pari quicqz dederit fors p̄ticipo tunc

.i. mittit .i. ponere .i. p̄uerse fortune

Non est vsura mihi vertere sortis iniqz

In te damna velim capitalia nomen repetendo
.i. pbitio .i. lucy s' int nos

Perdere lucrari sub eadem lege iacebunt
.i. puenient pcedas

Omne pecus licite mihi das ac conditione
.i. vtilitates s' pctōis .i. picipat

Quod fructus eius cōmunis diuidat vsus
mala fortuna s' tale pecus

Si mala fors venerit et perdam pdimus ambo
.i. fruct' .i. q' pōderatio

Usus si redimam que pensio dicitur esse
s' pecuniay .i. annuatim

Et certam summam tibi soluam quolibet anno
.i. pfirmo h s' ipoy

Approbo cum summa pecorum numerum moderetur
s' ptractui psumpt'

Huic includantur expense siue labores
s' mihi pcessum tibi s' pecuniay

Si moritur pecus hoc ex quo teneor dare summam
.i. vsus recipiā cutēz lanā

Ne fractus capiam tibi nil nisi vellera reddam
taleyiciū s' pecus

Usuram facit hoc si vis reddi tibi viuum
.i. spoliat' .i. occasio

Si predatus ego fuero q' culpa refundi
s' ipm s' dño s' fm exigentiā iuris

In me non possit a te sum iure solutus

Hic autor: ponit alia documēta dyfura: Et p't lra diuibi in duas ptes
 fm q' ponit duos casus. r' dt. Si aliq's dat mercatori aliquā pecuniay et
 saluo laborez saluis expensis eq'lr pecuniā recipit cū mercatore hoc non
 est yfura nisi iste dans pecuniam velit dānum sortis vertere in mercato
 rē sed dānum r' lucrū dñt ytriusqz esse cōia yfura nō cōmittas Subdit
 licitum ē cuiuslibet pecus r' quodcūqz pducere s' hac pbitōe scz q' isti duo
 dans r' recipiens hmōi pecoris fructū equatr tollant. r' si in hoc cāu p spo
 lium auferat pec' illud tunc quelibet ps illius fructus auferatur. Etiam
 si ptingit q' aliq's emat fructū alicui' pecoris s' aliq' certa pecunia per an
 nū hoc p't fieri sine yfura dum mō pecunia moderet' fm pecor' expensas
 r' labores. r' si moriat' pecus illd in hoc cāu anteq' recipiēs habeat fructuz
 tunc ipe non tenet dño suo reddere aliud q' vellera r' si dñs reciperet viuū
 pecus ipe erit yfurarius: etiam si per pdam seu spoliū auferat' pecus et
 recipiēs nō sit in culpa tūc ipe tenet aliqd restituere dño s' libere ē solut'

Summula Raymundi

Primo notādū q̄ licitū ē pecuniā ab aliquo recipere vt ipse cū illa pecunia iuste negociat sup dānū & lucy vtriusq; ptis cā exponēt pecuniā q̄ laborātis tūc ille laborās lz nihil de pecunia posuit tñ licite iuste p̄ accipere aliq̄ vbi grā. vt si ego diues p̄stare alicui paup̄i sex marcas vt ipse exerceat mercantia p̄vias infecras. tūc ille mercās licite p̄t sumere p̄te eius quā acq̄sivit cū pecunia sibi p̄cessa.

Secūdo notādū pecunia p̄t alicui dupl̄ p̄stari. Primo rōe mutui. & sic nihil d̄z sumere vltra summā capitalē. & si aliq̄ recipit vsura ē. vt si absolūte alicui p̄cedā sex marcas si tūc quicq̄ vltra summā recipio vsura est. Secūdo p̄stat alicui rōe societatis. & illd̄ nō reddit hoiem vsurariū. vt si dare vni mercatori decē marcas vt det mihi dimidietatē lucri s̄b eq̄lib̄ expensis s̄b equali dānō vsura non ē. & hoc intēdit l̄fa.

Ultimo est notādū. q̄ in traditōe ouium vel alioy aialiu triplex est contractus. primus est locatōis tñ. sc̄ds societas tñ. tercius conditionis. in d̄o de p̄tractu locatōis tñ ponitur tale exemplū. vt si ego habeo centū oues & locauro eas apud te s̄b tuis expensis & q̄ tu debes mihi p̄tare medius fructus illarum ouium tñ in lana q̄ in lacticiu tunc quicquid ab isto recepero nō sum vsurarius. Alius est contractus rōne societatis tantum. vt si ego haberem viginti oues & tu totidem & ego p̄iungā meas tuis s̄b equalibus expensis laborib̄ & fructib̄. & quocunq; fructu ab his vtar non est vsura. & si moreret vna meay ouium q̄ tunc loco illi mortue vellē sumere vniā socio meo nihil p̄ eo sumente tunc facio vsurā. Tercius ē p̄tractus rōne p̄ditōis vt si p̄stare tibi aliquos nūmos p̄ istis ouib̄ ad p̄ceptiōem lucri dāni amboꝝ etiā tenendo s̄b expensis laborib̄ tuis si tūc tu vtes res illos nūmos in alio vsus pinguiore & dares mihi intātum quātum portio mea exigeret ac si haberes oues est vsura.

Unde est notandū. q̄ aliqui adiungunt aliū casum & ē ille. vt si aliq̄s apponat centū oues & alter sciam vel dimidiā prem s̄b suis expensis Et s̄b tali conditione q̄ ille cum centum ouibus dabit duos coros annuatim frumentorum pro conseruatione earum & alter restituat duas ymas butiri & participant in diuisione lanarum & fructuum talis contractus nō reddit vsuram.

.i. aliquā summā pecuniay

Si nūmos aliquos mihi quis dat oues

.i. fructū

intm̄

Usum diuidimus vel do sibi quod valet eque

.i. huic p̄tractui. plures .i. neq̄ciosas fallacias

Nunc factio multi diuersa sophismata miscent

.i. dāt taliū aialiu

.i. pecuniā

Et certam soluunt ouium sub nomine pensam

s̄ oues

vsuz

.i. spēs

Cum nullas habeat turpissima fenozis est fex

.i. p̄ magna pecunia

Pro multis marcis que res credunt et eadem

^s denarijs ^s ysurarij pueri
Pro paucis redimunt promptis sathane pueri sunt

^{i.} ysurarijs ^s vt dcm ē singulis
Istis poicris sic emercando sophistis

^s in extremo iudicio. ^s ds gliosus
Denno concludit doctri simus ille magister

¶ Hec vltima ps isti capituli in q̄ autor ponit vltimū bocumētū hui⁹ tractat⁹ dicens. si aliq̄s alteri pecuniā daret vt emeret oues. empt⁹ ouib⁹ daret ei mediū fructū illaz ouiu hoc nō reputat⁹ p̄ ysura. sed tñ circa h̄ cōtingūt multa mala sophistica scz si aliq̄s daret alteri pecuniā ad emēduz oues in certo n̄eroz ille nō emeret oues tñ daret ei certā p̄sam p̄ lana e lacticinys ac si h̄ret oues tunc in tali facto cōmittit⁹ ysura.

¶ Circa lrām notādū. si aliquis mutuat alicui aliquā rē p̄ magna pecunia postea redimeret p̄ pua pecunia tunc ille magnā cōmittit⁹ ysuraz e fili⁹ est sathanez poitōis.

¶ Secūdo notādū. Si aliq̄s innenerit res iudei vel ysurarij an restitueret illas leso. i. iste q̄ dederat ysurā. tunc dubitat⁹ vt ysurari⁹ satisfecit illi a q̄ recepit ysurā. R̄ndetur q̄ ille inueniēs h̄mōi res dz enunciare ysurario q̄ huic leso restitueret. z si tunc ysurarius adhibet voluntatē tūc ysurarius satisfecit leso quo ad illā rem.

¶ Tercio notādū. Si aliq̄s p̄cederet alteri pecuniā vt tpe n̄citat⁹ ei p̄cederet ecōuerso. tūc dubitat⁹ vt h̄ sit ysura. Ibi r̄ndet⁹ si tali p̄posito p̄cedat q̄ ei et p̄cedat tpe n̄citat⁹ ysura ē. qz dē Euāgelii mutuū dātes z nihil inde spantes. z id si ex mea p̄cessiōe ip̄ero recōcessionē facio ysurā.

¶ Quarto nota. Si aliquis concederet alicui annonā veterem p̄ noua vtrū etiā cōmittit⁹ ysuram. R̄ndetur s̄b distinctōe. qz si concederet illi veterē annonaz vt releuat inopiā ip̄ius tunc non est ysura. si aut⁹ p̄cedit illi vt eo plus consequat⁹ illi. tūc cōmittit⁹ ysura.

¶ Vltimo notādū. Si aliq̄s veteres denarios mutuarct p̄ nouis vtz in hoc cōmittat ysurā. R̄ndetur s̄b distinctōe. si tales noui denarij p̄ualeat veterib⁹ tūc cōmittit⁹ ysura. qz talis dat rē peiorē p̄ meliori. q̄ cōmittit⁹ ysuram. Si at⁹ denarij s̄ciūs dē valoris tūc non cōmittit⁹ ysura.

^s penitēti ^s penitēti .i. septē annos
Pro mortali septem tibi iungo karenas

^s penitēte adiplere ^s sc̄i
Te decet has luere veluti patres statuere

^s aliq̄s ^s aliq̄d occupat
Ordo vel officium te si tenet vt utilitas ve

^{i.} publica
Lōmunis. debes expensas siue labores

^s karenaz p̄siderare ^s debes
Warum summare summam diuertere sanctos

Summula Raymundi

i. doctrina   s^c confessoris
Iudicio vel consilio maioris in vsus

Tractatus quartus istius libri in quo autor determinat d^o pnia. Et habet quatuor capitula quoniam processu patebunt. In primo autor determinat d^o penitentia quod capitulum diuidit in tot partes quot ponit documenta d^o pnia. et primo dicit sic Si ego confessor iniungo tibi pro peccato mortali septem Karenas illas teneris adimplere secundum quod sancti patres instituerunt. et si fuerit impeditur aliquibus negocijs vel officijs tunc tu debes expensas et labores habere ad sanctos vsus secundum consilium tui confessoris vel superioris scilicet serua scda abstinere a carnalibus. Serua quarta a lacticijs. et Serua sexta ieiunare solum in pane et aqua sic de alijs.

Notandum primo. Pnia est pmissa et dicitur sacra scriptura. quod cum dominus non ster Iesus christus venturus esset in hunc mundum in salutem humani generis permittit Ioanem baptista quod predicauit dicens. Pniam agite appropinquant enim saluator vester. Item in Euangelio dicit. Dico vobis gaudium est angelis super vno peccatore pnia agentem. vnde etiam hortamur ad pnia in canticis canticorum ybi dicit. Reuertere reuertere suauitatis reuertere reuertere. vbi per theologos. Primum reuertere exponit sicut tu suauitatis reuertere a praua cogitatione ad ipsam cordis contritionem. Secundum reuertere exponit sic. o suauitatis. i. a peccatrix et captiuata reuertere a praua locutione prope eiusdem confessionem. Tercium reuertere. i. ab hostili prauitate pro condigna satisfactionem. Quartum reuertere. i. a praua opinione et consuetudine pro bonorum operum continuationem. Etiam hortamur ad pnia per sanctum Augustinum dicentem. Pnia languores sanant leprosos mundat mortuos. suscitatur sanitatem. auget gratiam confuat vicia. extirpat vitutes. exornat mentes. misas roborat.

Secundo notandum. Ex quo hic agit d^o pnia tunc videndum est vnde dicitur pnia. Vnde pnia habet aliquos dicitur abbo punitio. nis. nire. quod deus punit facta illicita que homines pro peccatis commiserunt. Vel dicitur a nomine pena pene. vnde sciendum quod duplex est pena. quedam est eterna. quedam temporalis. Pena eterna debet damnatis. et implebitur die nouissima cum dicitur. Ite maledicti in ignem eternum. Sed pena temporalis est duplex. quedam enim est legalis. et talis inferretur a lege si cur suspensio. decollatio. alia est pena canonialis et est multiplex. quodam enim spiritualis est sicut est excoicatio et a diuinis suspensio. alia est corporalis et est duplex. quodam enim est personalis. et est illa que infligitur alicui persone. vt si monachus vel monialis incarceraretur pro delictis suis. Alia est pecuniaria et est ista. quando aliquis punitur cum pecunia. in proposito autem soluz dicitur cendum est de pena et pnia spirituali.

Mercio notandum circa legem pro modo dubitatis an pnia sit sacrum noue legis. Et videtur primo quod non. quod omnia sacra noue legis conferuntur a ministris. pnia vero a deo. quod deus dimittit peccata hominibus. et cetera. Sed contrarium huius per per doctores eo quod pnia enumerat per eos inter sacra noue legis.

Pro illo dubio sciendum. quod duplex est pnia secundum magister sententiarum. quod dicitur exterior que est de iure naturali. quod est exterior que fit per liberum arbitrium hominis. pnia proprie non est sacramentum. sed scda et certum reputatur quod pnia est sacramentum noue legis. Etiam si non esset in ea instituta tamen in ea legi

ge est fuata sicut circūcisio dicitur sacra veteris legis non quia fuit instituta in veteri lege sed quia fuit fuata in ea. Sed ad obiectum dicitur quod sacerdos huiusmodi ueritatem pnam imponere potest nam ipsi successores apostolorum existunt.

Quarto notandum est quod sit pnia et an per doctores sit bene diffinita. Ad hoc respondet secundum sententiam Thomam quod pnia est perita mala deplagere et deplacata iterum non committere. Tercio beatus Gregorius dicit penitere est acta mala desistere et desistenda iterum non committere. Item secundum magister sententiarum sic dicitur pnia est gratia uirtus que commissa mala cum emendationis proposito deplagimur et deplagēda iterum committere nolumus. Ex quibus videtur quod dicitur ratione pnie scilicet huiusmodi duo actus. scilicet per se per se terita desistere desistenda amplius non committere contra hoc instat sic quia contingit ueritatem pnam esse sine plactu et fletu. igitur illa diffinitiones non valent.

Pro quo sciendum est duplex est fletus. scilicet interior et exterior. fletus exterior est quem homo facit lachrymando. Sed fletus interior est qui procedit ex illo quod aliquis cum cordis amaritudine dolet de peccatis commissis modo dicitur quod non penitentia non potest fieri sine fletu interiori. quia nullum peccatum dimittitur nisi cordis amaritudine contriterit.

Quinto notandum est. diceret aliquis tunc pnia procedit. Respondetur quod pnia procedit ex dictamine iusticie. dicitur enim iusticia que quilibet homo habeat id quod suum est alteri dimittat sicut quod suum est que quilibet lesio satisfaciat per sua lesione. unde dicit Aristoteles prima sui rethorica que per clarissimam virtutem est iusticia. nam ipsa tribuit uincitque que suum est. Unde quilibet homo deo primo et sibi tenetur tria. scilicet creatori honorem. redemptori aiam. iudici timorem. primo est tenetur tria. scilicet superiori obedientiam. equali concordiam. inferiori beniuolentiam. Et sibi tenetur tria. scilicet cordi mundiciam. ori custodiam. et carni disciplinam et quicumque contra illa faciat ille debet penitere.

Sexto notandum est. quod tres sunt partes pnie correspondentes triplici peccato. Unde omne peccatum aut fit per delectationem cogitationis. aut per turpe eloquium. aut per superbiam. Primo homo peccat per delectationem cogitationis quando ipse ingerit sibi delectationes malas. homo secundo peccat turpiter loquendo. ut quando profert uerba turpia et inordinata. tercio peccat per superbiam illi triplici peccato correspondet tres partes pnie. nam peccato cogitationis correspondet contritio cordis. quia quando homo habet turpes delectationes in cogitationibus. tunc debet habere contritionem per illo peccato commissio. Secundo peccato scilicet turpi eloquio correspondet oris confessio. quia sicut locutus est turpia ore sic conformiter debet illa confiteri per os. Tercio peccato scilicet superbie. id est male operationi correspondet satisfactio de peccatis commissis per malam operationem.

Septimo notandum est duplex est peccatum scilicet originale et actuale. Originale est illud peccatum quod trahitur a parentibus primis scilicet ex aduersitate euar tale peccatum debet per baptismum. Sed peccatum actuale est illud quod quis committit per factum siue actum illud citius est duplex. quod ad ueniale et hoc multiplex debet. primo per aque benedictione aspersione. secundo per dñicam orationem. tercio per episcopalem benedictionem. quarto per circuitum cimiterij. sed aliud est mortale. tale debet per pnam et uiam contritionem et adhuc est alia dñia inter peccata. quia quod ad est peccatum mortale et quod ad capitale. nam peccatum mortale est dictum vel factum vel concupitum contra preceptum dei. unde quando dicitur vel facit vel desiderat contra precepta dei peccat mortaliter. Sed peccatum capitale est septuplex vel per in hac dictione saligia et dicitur sicut superius inferi mortale et capitale. quia omne peccatum capitale est mortale. sed non e converso

Summula Raymundi

¶ Octavo est notandum, qd duplex est penitentia, quedam est penitentia canonica quedam voluntaria arbitraria. Penitentia canonica est que instituitur a canone dicunt canones qd homo pro vno peccato mortali debet penitere p septem annos illo modo qd in ieijs ferijs non comedit carnes et ferijs quartis abstineat se a lacticijs et sextis ferijs ieiunet in pane et aqua et qd tali penitentia loquitur raymundus cum dicit. Si pro mortali. etc. Sed quia humana natura ex nimia fragilitate est ita infirma et debilis qd non sufficit hoc adimplere, ergo penitentia est non voluntaria et arbitraria quia fiat in voluntate confessoris vni sepissime contingit qd vni homo decies vel centies vnum peccatum mortale vna die committit. Unde habet ergo recipere tot annos penitendi. Et ergo cum hoc non potest fieri tunc penitentia est remissa ad voluntatem discreti confessoris scilicet quod ille sit iudex loco christi et iniungat penitentiam secundum proprietatem persone, et cum hoc diligenter inspicat eiusdem circumstantias nam si homo peccauit per superbiam tunc debet sibi iniungere satisfactionem per humiles orationes. Si vero peccauit per gulam vel luxuriam iniungat sibi vt satisfaciatur per abstinentiam ieiunium sic de alijs.

¶ Ultimo notandum qd huiusmodi ieiunium quod quis deberet facere pro peccato mortali per septem annos illo modo qd in ieijs, sextis, et quartis ferijs viuere abstineret prout dicitur de carnis et interpretatur quasi a carne aliena quod dicitur esse aliena ab usu carnis, et alij dicunt qd carnis interpretatur quasi carnis carnis.

scilicet pegrinatōis

Qui loca vicina querunt vel que stationes

Non absoluentur penis spiritualibus istis

i. si quod superest

i. pena purgatorij

Sed quod ibi sit eis hoc purgatorius ignis

i. de cetero

i. ab iniudicia

Aufert sic deinceps vicioꝝ labe quiescunt

scilicet homo

scilicet homo i. p sua possibilitate. i. agat penitentiam

Debilis aut pauper proprio pro posse laborant

scilicet illo

i. misericordia dei

Et sibi quod superest supplebit gratia christi

i. peniteret

i. robustus

Si probra sic lucent diues vel corpore fortis

i. ex illo

i. occasio peccandi

Inde daretur ei peccandi larga voluntas

scilicet homo

i. iniuncto i. definit i. onere. i. penitentiam

Nullus ab imposito cessabit pondere pene

scilicet ipse

i. pficiat scilicet onus

Quin quantum poterit securius expleat illud

scilicet dei

i. cessit scilicet pape

Idoc quod in ecclesia dedit indulgentia sacra

.i. q̄s audeat pbare   s̄ fidelium .i. occurrat
Quis reprobet quin in his animabus subueniatur
 s̄ hōi. s̄ indulgētiā .i. temeritas peccādi s̄ indulgētiā
Nulli propter eas audacia detur vt harūm
 .i. pp̄ spem .i. edificat: s̄ p̄ccī .i. s̄cti p̄res .i. instituerunt
Sepe ponat pondus seniores quod statuerunt
 s̄ indulgētie .i. tormēta .i. in illo .i. q̄ pp̄ defectū n̄ p̄t p̄ficere p̄niam suā.
Ne redimunt penas in eo qui nil valet vltra

Nic autor ponit alia documēta d̄ penitētia dicens si alicui iniuncta ē
 penitētia scz peregrinatio in lōginquas ptes r̄vabit ad ptes pp̄nc̄ps ta
 lis non erat solutus sed postea punit in purgatorio. Subdit d̄ p̄nia pau
 perz debiliū dicēs q̄ hō debilis vel paup̄ debet laborare in quantum po
 test ad agendum penitētiā r̄ si non potest penitētiā iniunctā ad
 implere tunc illud quod superest illi gratia christi adimplebit. Sed illō
 non debet extendi ad homines fortes in corpore vel etiam ad diuites. qz
 ex illo magis daretur occasio peccandi. Item s̄bbit q̄ nullus d̄z cessare
 a p̄nia ei iniuncta nisi expleat eam quātum deuotius valeat etiam nul
 lus d̄z reprobare sanctas institutiones r̄ indulgētiās rhomane ecclie,
 qz cum istis indulgētijs s̄buenitur animabus r̄ etiā pp̄ter indulgētiā
 concessam ecclis null⁹ d̄z capere audaciā peccādi scz q̄ ip̄e peccat spe ves
 nie q̄vitiqz nulla p̄ctā manent impunita r̄ quilibet homo debz facere e
 agere ac si indulgētie non essent concessē. Et triā null⁹ hō d̄z penā pecca
 ti solum dicere sed d̄z eā securius penitere r̄ pati nā si hō edificat funda
 mētum d̄s misericors erit. Et si homo fuit iussum ecclie tunc diuina grā
 vel indulgētia ei fulgebit. Etiam indulgētia liberat penas purgatorij
 sic q̄ homo non punitur.

Primo notādum. Per statōes in p̄posito intelligit̄ spūalis grā q̄ cons
 fertur homini a deo. Vnde consuetudo rhomana fuit q̄ omni die d̄ni
 co statior spūalis gratia fuit in vna ecclia r̄ ibi omnis clericus conuenit
 laudem dei decātauit. Et tales statōes per misericōdiam domini translatē
 s̄ ad alias ecclias aliarum ciuitatum r̄ regionum. Et ergo si alicui in s̄
 gitur q̄ deberet satisfaccere p̄ stationes aut p̄ alias pegrinatōes vadendo
 ad partes longinquas r̄ si talis transferret se ad partes propinquas p̄ hoc
 non satisfacceret. Et si talis in hoc casu moreretur ante satisfactōem puni
 retur in purgatorio.

Secundo est notādum q̄ indulgētie solum valent p̄fessis cōrritis non
 eriscentibus in peccatis mortalibus nā sicut mēbrum mortuū non pōt
 viuificare sic etiā indulgētie non p̄sunt anime mortue. i. erisēt in pec
 cato mortali. Et ergo homini non p̄sunt indulgētie incrim̄ q̄ ē in pec
 cato mortali. Alij doctores dicunt q̄ indulgētie valēt ad hoc vt homo
 satisfacciat de peccatis oblitis. Quia homo quandoqz est oblitus multo
 rum peccatorum de quibus libenter satisfacceret s̄ ignorat ea. Et iō san
 cta ecclesia instituit indulgētiās q̄ homo de peccatis oblitis satisfacciat.
 Alij doctores dicūt q̄ indulgētie valent ad p̄nias negligēt̄ cōpletā r̄
 ergo homini ista negligētia tolleret indulgētie sunt institute ab ecclesia.

Summula Raymundi

Alij doctores dicunt q̄ indulgentie valent ad p̄niam et ad penā a canone inflicta d̄ q̄ dictū est in Inia p̄cedenti.

Tercio notādū. autor d̄t in lra d̄ p̄nā debiliū et pauper̄ q̄ ip̄i d̄nt p̄scire re p̄ peccatis eoz inq̄ntū valent. Sed talis p̄nā debiliū est multū infirmar̄ insegura. Et nullo mō est firma. nā d̄t speculator̄ d̄ infirmis. Qui non p̄t explere p̄niam non dico q̄ talis d̄natur nec dico q̄ liberat. q̄i d̄ceret. Si d̄s vult p̄t ei exhibere misericordiam et grām suāz iō si quis velit esse securus ille peniteat ad tātum q̄ntum peccauit.

Quarto notādū. lra d̄t q̄ null⁹ d̄z peccare p̄pter spem venie sic q̄ velit peccare et p̄niam agere. Rōem assignat doctores: q̄ q̄n aliquis peccat p̄pter spem venie tunc illud qd̄ ē concessum ad salutē cedit in p̄ditōem. Et illud qd̄ institutū est p̄t bonū vtitur ad malū.

Quinto notādū q̄ hō d̄z confiteri p̄ confessionē oris et conitōem cordis et satisfactōem opis vno triplicia s̄t opera. quēdā s̄t opa satisfactoria tātum. Et s̄t illa que fiunt in purgatorio et talia delent pctā cōmissa. Alia s̄t opa satisfactoria et meritoria sicut s̄t illa opa que exercem⁹ in hac vita. Alia s̄t opa que nec s̄t satisfactoria nec meritoria vt s̄t opa d̄natorū. Quia d̄natio nō satisfaciē p̄ delictis nec etiā meretur aliquod. Quia in p̄nti vita est tempus gratie. tempus misericōdie. tempus merendi. et tempus satisfaciendi. Et ergo qui non in hac vita penitet in purgatorio non penitebit. et si ē d̄natus nunq̄ penitebit.

Sexto notādū. vtz p̄nā serotina etiā p̄fit et fit meritoria. Et arguit q̄ non. nā om̄is p̄nā meritoria d̄z ē voluntaria. Sed p̄nā serotina non est voluntaria: igit. et. Maior. p̄bat. q̄ null⁹ coacte d̄z penitere. s̄z Minor. p̄bat. q̄ in p̄nā serotina siue sera pctā dimittit hōiem et hō nō ea s̄t seq̄ q̄ p̄nā serotina n̄ ē meritoria: In oppositū arguit q̄ fit meritoria autoritate Ezechiel dicēt. i p̄sona xpi i q̄cūq; hora pctōr̄ igemuerit p̄ pctis suis oim̄ pctōr̄ suoz ap̄tū n̄ recordabit d̄s. Pro q̄ notādū q̄ p̄nā serotina multū ē difficil̄ siue insegura p̄t duo p̄mo ex pte hōis q̄ tunc hō punit multū tribular̄ oib⁹ et dolorib⁹ p̄pter qd̄ suffocat ois p̄trio q̄ d̄z fieri p̄ peccatis: nā videmus exemplū q̄ si hō paritur i vno membro vt in oculis in d̄tibus. tunc p̄ nimio dolore non p̄t quicq̄ agere qd̄ ergo erit q̄ndo doler̄ in omnib⁹ simul. Secdo p̄nā serotina est difficilis ex parte finis. q̄ hō p̄pter illum finem debet penitere vt velit satisfacere. p̄ illo q̄ suum creatore vnoq̄ offendit. q̄ in hac satisfactōe nec p̄t acquirere grām nec amorē dei. Sed hoc nō p̄t facere in p̄nā sera. q̄ ista p̄nā est magis ex timore q̄ amore. Et illi q̄ sero penitēt assimilātur nauigātib⁹ q̄ timent se s̄bmergi cum rebuz bonis ne ergo simul s̄bmergātur p̄ficiunt aliquas res d̄ na vi vt ipa nauis leuius trāseat hoc non faciunt ex amore sed ex nimio timore. sic etiā in p̄posito est cum hominibus qui sero penitent. nā si non esset pena eterna quam omnes timentus nunq̄ forsan peniteremus. Et ergo dicit beatus Augustinus penitentia sera raro est vera. S̄z diceret aliq̄s q̄ nō est d̄ latrone qui p̄debat in cruce et penitebat cū p̄nā sera et saluatus est. Dicitur ibi q̄ hoc fuit ex speciali gratia et puilegio. s̄z q̄ fuit saluus factus. q̄ ip̄e p̄ns fuit qui ip̄m saluare et curare potuit.

Ad rōem in oppositū dicēdū est q̄ peccata possunt dimittere hōiem

q̄ ad actū exteriorē sic q̄ non p̄t eā apli⁹ exercere sed ip̄e b̄mittit actas q̄ ad displicentiā interiorē sic q̄ pctā displicēt ei in corde sic q̄ talia ampli⁹ facere abhorrit. Et sic finalr d̄: quis aliq̄ p̄nia serotina est v̄a tñ hoc ē ra ro. q̄ quādo sit tunc sit ex speciali instinctu sp̄s̄sancti.

¶ Ultimo notandū. Diceret quis quid mouet nos ad p̄niam. Respon detur fm̄ b̄tm̄ Bernardū q̄ s̄ multa. p̄mo b̄nficia a dō recepta sc̄z q̄ hō creatus est intelligēs sciens a nociuis p̄seruatus bonus mundi ditatus scia informat⁹ r̄ multis alijs bonis b̄nficiat⁹. Sc̄do b̄nficia recipiēda sc̄lz v̄a s̄ ar̄ etna gl̄ia. Tercio supplicioy fuga sc̄z pene infernal. Quarto flagella dei sc̄z infirmatōes r̄ varij languores q̄ multos ad p̄niam ducunt.

Ituus infirmus habitum mutauerit atqz
 .i. in religionē s̄ in clauſtro

In clauſtrum veniens moriatur ibi ſepelietur
 s̄ parochian⁹ s̄ plebano

Nam tuus ip̄e fuit ideo tibi portio datur

Hereticus latro fur vsurarius et qui
 s̄ p̄ strāgularōem .i. inficiūt .i. gladio .i. inficiūt

Se laqueis perimunt de ense necant manifestum
 .i. pctm̄ s̄ dictoy .i. in cimiterio

Si scelus horum sit nobiscum non tumuletur
 .i. tales. i. p̄niam agāt s̄ p̄ pctō p̄petrato. s̄ malfactoroy

Nij si peniteant satis et faciant et eorum

Heredes tunc a nobis non eiciantur
 .i. ſua parentela .i. ſuti vel latroni

Nel si proximitas sua subueniat morienti
 .i. q̄n̄ valebis s̄ iustū hōiem. i. violētias. s̄ in cimiterio

Ei ce dum poteris illum quem vis ſepeliuit

¶ Capitulū ſecundū in q̄ d̄t̄minat d̄ ſepulturis eccleſiaſticis r̄ p̄t̄nuaſ ad p̄cedēs ſic. Poſtq̄ autor d̄t̄minat d̄ p̄nia h̄ p̄nr̄ d̄t̄minat d̄ eccleſiaſti ca ſepulturaz diuidit in tot ptes q̄t̄ ponit documēta ptes patebūt in pro ceſſu p̄mo d̄t̄ ſic Si aliq̄s infirm⁹ prochian⁹ mutauit habitū intrādo reli gionē v̄t̄puta clauſt̄r̄ mori in clauſtroz idē ſepeliū tūc pleban⁹ d̄ iure p̄t̄ poſtulare ſuā portōem canonicā ab eo. Subdit aliū documētū dicēs. q̄ ſures. latrones. vsurarij. hereaici r̄ iſti q̄ ſuſp̄dunt laq̄oz q̄ inficiūt ſe ip̄os gladio vel ailo inſtrumēto tales neq̄q̄ d̄nt ſepeliri in cimiterio dū tñ ſcel⁹ eoy ſit manifeſtū. Sz ſi tales agerēt p̄niam añ mortē v̄l heredes eoy poſt mortē ſatisfacerēt p̄ eis agēdo p̄niam tūc b̄n̄ p̄nt ſepeliri in cimiterio Sub dit ſi aliq̄s fur v̄l vsurari⁹ v̄l latro v̄l heretic⁹ violent⁹ ſepeliū in cimiterio ta lis ec̄cōurio dz eſſodit̄ eiſci d̄ cimiterio. ¶ P̄rio notādū autor d̄t̄ ſi parro chian⁹ infirm⁹ mouē i clauſtroz ſepeliū ibidē tūc pleban⁹ p̄t̄ poſtulare ab eo ſuā portōem canonicā ſz ē intelligēdū ſb̄ diſtinctōe. q̄ v̄l t̄rat̄ clau

Summula ragnundi

¶ Si san⁹ infirm⁹. Si san⁹ intrat r⁹ p⁹tinuauerit ibi p⁹ aliqd rōs tūc pleban⁹ nō p⁹t postulare suā portōez ab eo. si āt infirm⁹ intrauerit h⁹ ē dupl⁹ vel in eadē infirmitate mortu⁹ ē vel nō. si p⁹mū tūc pleban⁹ p⁹t postulare suā portōez ab eo. Si āt nō ē mortu⁹ in eadē infirmitate h⁹ p⁹ualuit r⁹ itē ibi in infirmitate tūc sacerdos nō p⁹t postulare suā portōez canonicā ab eo. **¶** Secdo notādū de q⁹ntitate illi⁹ portōis diuersi diuersimode dicūt nā qdē dicūt q⁹ sit scia ps offertoriū. qdē āt dicūt q⁹ sit q⁹ta ps offertoriū qdē āt dicūt q⁹ sit medietas. Alii tñ d⁹ fm doctores q⁹ sit de relinq⁹ndū ad cōsuetudinē t⁹re nā si p⁹suetū ē q⁹ scia vel q⁹ta ps. rē. d⁹ dare tunc in illa p⁹te pleban⁹ d⁹ stare p⁹tēt. **¶** Tercio notādū q⁹ sepultura sic d⁹. Est absōtio s⁹ franea fidel⁹ hōis mortui i loco definiato vel debito q⁹ negat f. de carētib⁹. r⁹ d⁹ notāter fidel⁹ hōis ad excludēdū fideles hoies q⁹ nō s⁹ sepeliēdi cū hōi bus fidelib⁹ r⁹ illa descriptio solū dat d⁹ sepultura eccl⁹asticar⁹ licita.

¶ Quarto notādū auto: d⁹t q⁹ fures latrōes r⁹ furarij nō s⁹ sepeliēdi i cimiterio hoc est vey si moriunt impenitētes sic q⁹ nō dolēt d⁹ pctis cōmissis r⁹ t⁹es s⁹ exclusi ab eccl⁹ia militāti. s⁹ si moriūt p⁹nitētes sic q⁹ dolēt d⁹ pctis cōmissis. r⁹ heredes eoy p⁹mittūt satisfaccere p⁹ eis tūc bñ p⁹nt sepe liri in cimiterio heredes d⁹nt cogiz compelli ad satisfaciendū.

¶ Quinto notādū. vtz fur vel latro nō potēs loq⁹ i extrā nccitate debeat sepeliri in cimiterio vel nō. Rñdet s⁹ distincōe q⁹ vel tal potuit h⁹re factore interim q⁹ loq⁹ poterat vel nō. si potuit factore h⁹re interim q⁹ habuit loq⁹larē noluit p⁹tere tūc nō d⁹ sepeliri in cimiterio. Si āt nō habuit factore tēz libent⁹ fuisse p⁹ffusus tūc deberet sepeliri in cimiterio. r⁹ hoc si in eo apparuerunt aliq⁹ bona sig⁹ p⁹tritiōis sic q⁹ man⁹ vel oculos eleuat in celum tūc sufficit in vno teste ad credēdū q⁹ eccl⁹ia p⁹rior ē ad saluādū q⁹ ad dā nādū. si āt nulla sig⁹ apparebūt in eo tūc neq⁹q⁹ d⁹ sepeliri in cimiterio.

¶ S⁹re notādū hoies inficiētes seipos vt s⁹ illi q⁹ se suspēdūt r⁹ s⁹ mergūt vel alit⁹ se inficiūt t⁹es nō d⁹nt sepeliri in cimiterio h⁹ si t⁹es s⁹ cōpotens suay rōnū v⁹ vtētes rōe q⁹ t⁹es sine sine desperauerūt in dei grā. g⁹ eis sacra eccl⁹astica sepultura nō ē eis admittēda. Si āt t⁹es nō eēt cū rōne vt s⁹ stulti. freneticiz sic d⁹ alijs tūc bñ p⁹nt sepeliri in cimiterio. q⁹ t⁹es nō desperauerunt in dei grā eo q⁹ non vtebātur rōne r⁹ sic nō peccauerūt in spm⁹ sc⁹m. sed oēs interficiētes seipos vtētes rōne peccāt in spm⁹ sc⁹m. r⁹ t⁹le p⁹tm nec remittit⁹ hic nec in futuro

¶ Ultimo nota. Si q⁹s d⁹ p⁹ictis ē sepult⁹ in cimiterio talis d⁹ extumulare eijci d⁹ cimiterio r⁹ h⁹ ē vey si cor⁹ p⁹ vel ossa ei⁹ p⁹nt discerni ab alijs cor⁹ porib⁹ r⁹ ossib⁹. si āt non p⁹nt discerni ab alijs: tunc non d⁹ extumulari.

.i. p⁹ pecunia s⁹ aliq⁹ s⁹ aliq⁹ .i. bellū

¶ Pro more de pugil iniens cum fure duellum

.i. morit⁹. i. in t⁹ bello s⁹ talis .i. extra cimiteriū

¶ Si cadit in pugna pugil extra nos tu muletur

.i. pegrin⁹ .i. obijt .i. tumulat

¶ Advena quacunq⁹ villa moritur sepelitur

s⁹ plebāo .i. habitaueris .i. cupis .i. in alio loco

¶ Si necum moreris et vis alibi sepelire

s^o portio. i. ab me spectat s^o plebāo

Qui me contingit dabitur mihi portio de te

.i. me^o p^opinqu^o. s^o meā .i. absq^z p^osensu meo

Si vicinus ouem sine me tumulare meam vult

.i. d illo s^o oue .i. recepit

Inde satisfaciatur quod ab hac habet hoc mihi reddat

s^o prochia^o s^o ex^ons .i. ducat

Si meus infirmus in ouile tuum veheatur

.i. obiit .i. in tua prochia .i. habitatio. i. in tua prochia

Si moriatur ibi nisi sit domus eius ibidem

.i. spectat ad me. i. absq^z p^osensu meo .i. sepelire

Est meus et sine me non debes eum tumulare

.i. retribuit .i. plures habitates

Si diuersa loca tibi dent domicilia plura

s^o loco .i. tumuleris

In quocunq^z mori te contingit sepeliris

s^o sacerdos .i. illi loco s^o mortuo

Non alius sed ibi celebrans ius obrinet in te

illa tria s^o prochianū

Predia delictum persona meum faciunt te

.i. sacerdos .i. nō accedat s^o hōiem

P^obyter in noctis tenebris non visitet egrum

s^o infirm^o .i. iacuit s^o infirmi

Qui sex siue dies plures decubuit hii quos

.i. extrema .i. demat

Impugnat subitus mortis dolor excipiatur

Hic auto: ponit alia documēta d ecclesiastica sepultura ponēs primo si aliq^s pugil intrauerit bellū & furaret p sua mercede si tal inficeret in bello talis non eet sepeliend^o in cimiterio. Rō ē ista. qz talis supponit se picuo mort^o ecū h mortu^o ē in bello illicito: g nō dz sepeliri in cimiterio. Subdit aliō documētū d sepulturae dt in q^ocuq^z villa morit aduena si ue pegrin^o in eadē villa ē sepeliēd^o. Subdit si aliq^s in prochia ppa morit e velit alibi sepeliri tūc pleban^o in cui^o prochia morit dz cape sua portioez canonicā: Subdit si aliquis prochianus ducit in aliā prochiā tūc omnia que pleban^o sustulit dnt reddi vo plebāo Subdit si aliq^s portatur d vna villa ad aliāz si ibi moritur non hns ibi domiciliū vel hitatōem talis non dz ibi sepeliri sed mag^s in ppa villa vbi ptinet ad prochianūz de q^o prochia pus ē ductus siue portatus. Item si aliquis hret plura domicilia in di uersis locis tūc in quocūq^z loco morit ibi ē sepeliēd^o & null^o ali^o nisi ple ban^o illi^o eccie i q^o morit pt aliq^o ab illo sumere scz p^odēm canonicā. **Subdit** q^o tria faciūt aliq^o prochianū eē scz p^odia. i. possidētēs delictū & psona Subdit vteri^o q^o null^o p^obyter tpe noct^o dz visitare aliq^o infirmū q^o des cubuit p sex dies vel plures nisi talis pstitur^o fuerit in extremis.

Summula Hammundi

Primo notādū q̄ ille q̄ morit̄ in duello ita q̄ sit duellū cū fur̄ tal̄ nō d̄z sepeliri i cimiterio: cā ē q̄ duellū ē illicitū s̄c̄e alie pugnatoēs vulgarē

Secūdo notādū q̄ pegrin̄ siue aduena p̄t sepeliri vbi morit̄ lz sit extra eī parochia rō hui⁹ ē q̄ ipe ē nimis distās a patria sic q̄ n̄ p̄t comodofe illō penire siue portare iō sc̄tā ecclia admittit q̄ pegrin̄ sepelit̄ vbi morit̄

Tercio notādū sicut sacra iura canonica dicūt tūc q̄libz hō p̄t eligere ecclesiasticā sepulturā in q̄cūqz locovoluerit s̄z tū h̄ytiqz d̄z fieri cū p̄sensu su plebani vel saltē sine dāno plebani cui⁹ parochia ē d̄ q̄ ille sepelit̄.

Quarto notādū tria sunt q̄ faciūt aliquē eē parochianū siue de foro alicui⁹ q̄ p̄t domiciliū aliq̄s sortit̄ for̄ alibi etiā p̄pter delictū q̄ vir aliq̄s deliq̄t ibi penitere d̄z s̄c̄t̄ p̄t p̄sonā aliq̄s sortit̄ for̄ alicui⁹ t̄ eadē cā facit aliq̄s hoiez eē parochianū alicui⁹ ecclie s̄m q̄ l̄ra itēdit̄ v̄t fili⁹ i l̄ra an nos distinctōis seq̄t̄ p̄sonā p̄ris q̄ tūc n̄ p̄t eligere sepulturā alibi et̄ muslier sequit̄ v̄z in sepultura ecclesiastica.

Quinto notādū. Circa l̄ram istā vbi maḡ vult q̄ q̄ncūqz aliq̄s infirm⁹ decubuit vltra sex dies v̄l p̄les tūc tpe nocti sacerdos cū corpe xpi nō d̄z visitare infirmū. Rō ē ista q̄ maxie piculosum ē tpe noctis deferre corpus dñi cū nisi sit magna nccitas p̄ q̄ sciendū q̄ sacerdotē visitare infirmū p̄ noctē decubētē p̄ sex v̄l octo dies intelligit̄ dupl̄. vno q̄ tal̄ sit posit⁹ in articulo mort̄. Alio q̄ n̄ sit posit⁹ i articulo mort̄. si p̄mū tūc sacerdos tenet̄ eū visitare ne aliq̄ piculū incurrat q̄re in aliq̄ bus regionib⁹ mort̄ ē q̄ q̄n sic euenit q̄ oz sacerdotē visitare infirmū tpe nocti tūc hoc fit cū magna solēnitate cant⁹ v̄t viri discreti capiūt sacerdotē t̄ dū cū eū ne aliq̄ piculū incurrat sc̄z cadēdo vel q̄cūqz alio actū si in aliq̄ regione nō ē illa p̄suetudo tūc q̄libz hō cū aduenerit cāpanē p̄sbyter̄ visitatē infirmū d̄z suū hostiū apire t̄ corp⁹ dñicū cū lumine seq̄t̄ itex illa pericula remoueant̄ t̄ tūc d̄ illo merent̄ sp̄ales indulgētias.

Qui sunt in banno presentī lege fruantur

Judicium timeant sententia iudicis ip̄os.

Siligat hanc timeant hic sit iniqua vel equa

Aut se defendat vel solui seq̄ laborant

In causam trahere licet istos iudice coram

Et tamen hi nullum possunt nisi p̄mo soluti

Capitulū aliud in quo determinat de sentētia excoicationis t̄ diuinitur in duas p̄tes. nā p̄mo determinat de excoicatione. sc̄do de absoluteione ibi p̄sul. Prima pars adhuc in duonā p̄mo facit qd̄ dictuz est. sc̄do ponit quedā ob̄uāda circa excoicatos. sc̄da ibi stant foris eccliam. p̄mo d̄t sic. Excoicati debēt frui hac lege q̄ si s̄c̄t̄ excoicati tunc debent timere excoicationē t̄ debēt obedire suis superiorib⁹ siue tas excoicatio sit iusta vel nō. Ratio est q̄ excoicat⁹ est m̄ eby putridū in eccā

ione ex tota ecclesia crescat excoicatio e timeda. qz si iuste e illi illata tuc
 bz defendere i iudicio opponedo sua inocetia r pcurado sua absolutoez.
 Et excoicati no pnt aliqne trahere in cam nisi fuerint pus absolutoz. Sz
 ipi ab alijs hoibz pnt trahi ad cas iudicarias. ¶ Pro illo notadu e qz sens
 tentia excoicatis sic describit. Est christianoz r diuinoz offitioz r a xpi
 fidelium comonione segregatio. Et dr notater (christifidelium) ad exclude
 du iudeos q no excoicant nisi sinistre. qz ia sunt positi extra eccliam. Si
 militer nec bruta aialia pnt excoicari: quia si coluba aude sumeret corp
 dnicu in eluatoe a manibz sacerdotis tunc coluba non est excoicanda.

¶ Item nota qz due sunt spes sententie excoicatis vt et supra tactu e.
 scz snia maior snia minor. Snia maior est duplex. quedā est lata a cano
 ne. quedā est lata ab hoie. Ista snia q est lata a canone e stmultiplex cu
 ius hic aliq casus notatur. ¶ Primus casus q coincidit in heresim d fa
 cro sunt excoicadi. nec in loqia aliqs pt cu eis couersari qz statim sunt in
 snia maiori canonis. ¶ Secds casus q fauet hereticis statim e in snia ex
 comunicatis maiori lata a canone. ¶ Tercius casus quicunqz impos
 neret manus in clericu violent qui clericus est ordinatus r cuius ordo de est
 approbatus ab ecclesia ille est in snia maiori excoicatis lata a canone.

¶ Quartus est: hoies q pnt defendere r non defendut ne manus violent
 imponant in clericu ordinatu si sunt superiores non inhbentes inferiori
 bz snia. isti etiā incidut in sniam maiore lata a canone. ¶ Quintus casus
 est q dicitur eccliam romanā no esse caput eccleie militatis. i. oim christi
 anoz. isti etiā incidunt in sniam maiore lata a canone. Et pnt esse plēs ca
 sus maioris sententie qui patebunt postea. Alia est snia maior lata ab ho
 mine. scz a iudice illa est duplex. nā quedā dr p contumacia scz qn aliqs
 citatur spemit comparē iuri tuc sup ipm datur snia maior ab hoie lata p
 contumacia. sed alia est que fit pro aliqua re. Verbigratia. Si aliqs tene
 tur alicui ecclesie decimas qui profixo tpe certo tpe non deberat moni
 tione sup illum datur snia maior lata ab homine p re r p talibus senten
 tijs latis ab homine nullus habet absoluere nisi qui fert sniam. r d sentē
 tia maiori intelligitur littera. Sed sententia minor est quādo aliqs exco
 municato participat. r comunitur oēs homines qui comittunt peccatū
 mortare st in minori snia excoicationis.

¶ Ultimo notandū q excoicatio adhuc est duplex scz maior r minor. ma
 ior est quādo inhbēt coicatio hoim r sacrametoz. sed minor excomuni
 catio est qn aliqs sepatur solū a comunicatōe sacrametoz. Et iuriste di
 cunt q si aliqs eet pstitutus in maiori snia excoicatis celebraret vt in
 gereret se diuinis de facto est irregularis. sed aliquis exns in maiori snia
 excoicatis non esset irregularis.

s^o excoicati s^o dei s^o isti

Stent foris ecclesiam hominum consortia vident

.i. null^o hō s^o excoicatis in picipādo

Nemo loquatur eis nullus cōmunis eis sit

s^o excoicatis .i. signa

• Doru sine cibo nec eis dabit oscula pacis

Summula Raymundi

- Excoicatus** .i. sine p[re]sensu iudicis
Non absolventur sine iudice si manifesta
Excoicatorum p[er]tin[entia] s[ed] excoicatus
Horum sit culpa. mortis timor acrius instans
Excoicatos absoluit .i. satisfactio
Hos licite soluit si cautio debita detur
Excoicatus filij s[ed] tales
Istis annexi pueri serui mulieres
Excoicatus s[ed] q[ui]
Comoueant timide quoniam dependit eorum
Excoicatorum nutrimentum s[ed] excoicatos
Licet ab his sed qui poterit dimittere tales
.i. a vinculo excoicatus excoicatorum
Soluitur a banno tines horum peregrinus
s[ed] aliq[ui]
Pertransit licite princeps vel rex populorum
.i. in excoicatus suos p[ro]p[ri]os s[ed] excoicatus
In banno si sit sua gens comunicet illis
s[ed] reges p[ri]ncipes s[ed] tali s[er]uicio
Istos corrigere licet vt faciant satis atq[ue]
.i. laborat s[ed] ab excoicatus s[ed] excoicatio
Et studeant q[uod] saluantur quocunq[ue] modo sic
s[ed] sua s[ed] iuu[er]e s[ed] aliq[ui]
Percutiens matrem vel patrem filius eius
.i. eterna maledictio s[ed] filij
Perpetuo doleat anathemate donec in ip[s]um
.i. equus .i. dicitis p[er]tis
Digna refundatur vindicta malis frater istis
.i. excoicatus
Percutiens matrem vel patrem sit maledictus
.i. d[omi]n[us] excoicatus .i. soli p[ro]p[ri]as pape
Ex facto soluat hunc vnica gratia pape
.i. secreta excoicatio
Actio secreta velud in furtu moderetur
.i. ex tali excoicatus
Consiliis vel ope confessoris q[uod] ab inde
.i. p[er]icula .i. occulta liberatio
Scandala ne veniant et cauta solutio fiet
.i. sacerdot[em] s[ed] ego raymund[us] .i. p[ro]cipiet
Dielib[us] terum solui nego si comunicet istis

i. idigne s. p̄sbyr s. fit i. absolutus
 In iuste si non celebret nisi primo solutus

¶ Hic ponit aliq̄ obſuāda circa excomunicatos dicens. Excomunicati dñt stare foris eccleſiā nō ingrediēdo eādē: r dñt vitare p̄ſortia hominū e nullus dz cum talib⁹ loqui nec dz eis congaubere in ciboꝝ potu. nec ali⁹ quis dz eis exhibere oſculum pacis niſi p̄us abſoluātur e ſi illi ſin excoīcatōe m̄iſteſta tūc non p̄nt abſolui niſi a iudice excoīcate. r hoc eſt vtz ſi non fuerint in extremis dūmō detur cautio ſatiſſaciēdi. Subdit q̄ p̄ſo ne p̄iuncte ipiſ excoīcatis ſicut ſp̄yrozēs filiꝝ ſui p̄nt cohabitare. qz eorū nutrimēta p̄cedunt ab excoīcatis. Sed quicunqz cohabitaret cū iſt excoīcatis p̄t eos dimittere. p̄pter hoc vt non noceat illi ſua excoīcationis. Subdit aliud documentū dicens pegrini r viatores licite p̄tranſire p̄nt trā alicui⁹ regis vel p̄ncipis q̄ eſt in bāno. hunc ſb̄diti ſui dñt reducere vt ſatiſſaciat vt p̄curat abſolutōem Subdit dicens. filius p̄cutiens p̄fem vel m̄fem dz p̄perue dolere d̄ hoc ſctōe eſt excoīcatus donec ſatiſſaciat. e null⁹ p̄t eum abſolvere niſi dñs ap̄licus. Subdit. ſi aliquis eēt excoīcatus. p̄pter aliq̄d ſctm̄ ſecretum puta furtū tunc iſti excoīcato tāta iniuſgat p̄nia. r dz moderari p̄ auxiliū ſapientis p̄ſeſſoris ne plura ſcādala inſbe oriat̄ur. Subdit dicens. ſi p̄sbyter excoīcat⁹ ſiue iuſte ſiue iniuſte fuerit talis non dz celebrare miſſam niſi p̄us ſit ſolut⁹ a tali excoīcatione.

¶ Notādū p̄mo. qz p̄yrozēs filiꝝ ſui p̄nt ipiſ excoīcatis cōmanere. rō ē. qz meli⁹ eſt vt cōmaneat eis q̄ q̄ fame p̄irent. qz p̄pter mai⁹ incōueniēs minus incōueniens eſt eligēdū.

¶ Secdo notādum q̄ null⁹ dz h̄re actum cū excoīcato: nec in loq̄la. nec in mēſa nec in plateis. nec in oraculo. nec in ciuitate. nec in cāpo. vt patz extra de queſtione ſc̄ia d̄ excomunicatōe.

¶ Mercio notādum. qz pegrini p̄nt trā excoīcatā p̄trāſire. r et⁹ ſb̄diti p̄nt p̄ncipem excoīcatū ſequi. Rō eſt iſta. qz ſi pegrin⁹ terminū intentū voluerit p̄ſeq̄ oꝝ qz compat ſibi neceſſaria ab excoīcatis: Et ſb̄diti. p̄p̄ h̄ ſequūt̄ur dñm. qz bona r dona a dño receperūt vt ipi ſuiāt. q̄ optimū eſt vt ipi adherent. ſed cū tali p̄ditōe qz ipi ſp̄ dñt inducere p̄ncipem ſeu dñm vt ſatiſſaciat̄ abſoluāt̄ ab excoīcatione.

¶ Quarto notādum. trā d̄t (nec oſcula pacis) Vñ in aliquib⁹ regionib⁹ p̄ſuetudo eſt qz amici in plateis obuiātes mutuo in ſe p̄ſtent oſcula pacis. r illo mōyſi fuerūt ap̄li. r in ſignū illi⁹ dāt̄ur nunc oſcula pacis in celebratōe miſſay. r ſic nec oſcula p̄mo mō dñt bari ipiſ excoīcatis.

¶ Quinto notādum. Dubitat̄ vtz magis ſit occidere p̄fem vel m̄fem qz p̄rozē legitimā. Et videt̄ qz magis eſt occidere p̄rozē qz p̄fem vel m̄fem. qd̄ ſic p̄bat̄. Ille magis peccat q̄ peccat p̄tra iura. ſed occidēs p̄rozē peccat p̄tra iura: q̄ magis eſt occidere p̄rozē qz occidere p̄fem vel m̄fem. Quare eſt nota. ſed minor p̄batur. qz p̄mo mō aliquis peccat p̄tra legem nature eo qz lex nature vult: Qz tibi non vis fieri non facias ali⁹. Sed null⁹ vult occidi ab ali⁹. q̄ null⁹ occidat̄ alēx. Secdo peccat̄ contra legē ſacr̄i: qz q̄cunqz interficit p̄rozē legitimā diminuit m̄fimonii. q̄ duplex p̄ctm̄ cōmittit. ſz inſufficiens p̄fem vel m̄fem ſolū peccat̄ p̄tra legē nature.

Summula Raymundi

sequit̄ q̄ interficiēs vxorē magis peccat q̄ ille q̄ p̄rem vel m̄rem interficit
S; in oppositū arguit̄ sic. vir in aliquo cāu h; vberare vxorē. s; i nullo cāu
h; vberare p̄rem vel m̄rem. & minus ē pct̄m vberare vxorē q̄ vberare p̄rem
vel matrē tamen vir est caput vxoris. Sed minor pbat̄. qz non est licituz
offendere patrem vel m̄rem. & minus ē pct̄m occidere vxorē q̄ p̄rem vt p
batū est. ¶ Ad hoc r̄ndetur q̄ vtrūq; ē malum. t̄m̄num inter illa duo
mala est detestabilius alio. quia detestabile est occidere vxorem. sed t̄m̄ dete
stabilius occidere patrē vel m̄rem: Unde d̄t Phs. vii. Ethicoz q̄ tria bo
na sunt nobis collata a pentibus. scz cā essendi. qz q̄s h; eē h; p̄ncipalr a
deo habet; p̄r a pentibus. Secdo h̄nt bonū nutrimenti. qz p̄ntes nutris
unt filios. Tercio h̄nt bonū informatōis. qz p̄ri non solū nutriunt cor
paliter a pentibus. sed etiā spūaliter nutriunt. et hoc est cū bōis informa
tionib; v̄tutū instructionibus. Sicut h̄t. vii. Ethicoz q̄ dijs m̄gr̄is; pa
rentibus equalens non reddif. Et q̄ p̄pter illa p̄dicta bona hō plus pec
cat in offensione patris vel matris q̄ in offensione vxoris. Et sic tūc r̄
detur q̄ hoc est verum de peccatis. qz ibi equalia peccata s; eo q̄ magis
est occidere p̄rem vel matrem q̄ interficere vxorem.

Presul agripinus non soluat ovem tirenensem

Abanno nisi sit concessum de super illi

Nec scelus indulget hec indulgentia nil est

Quic vim confert indulgendi valet illa

Quiq; suis confert valet indulgentia talis

Nullus in alterius villa presul celebrabit

Presulis officium nisi sit concessa potestas

Qui citat absentes in banno vinculat ipos

Erat si non scit hoc ostensum p̄us illis

Non licet vxores vel fratres siue sorores

Aut proprias pueros enormi verbere cuiq;

Oedere cum pia sit correxio non inhibetur

Nulla puerperio decūbens percuriatur

Femina p̄cussor huius banno religatur

In hac pte autor determinat d̄ absolutōe. e p̄tinuat sic. Nā autor pus
determinat d̄ ipa excoīcatōe. hic p̄nter determinat d̄ ipa absolutōe. Et pos
sit ista ps diuidi i tot pres quot ponit documēta. vt patebit in p̄cessu. Et
trahunt ex littera plura documēta quoz p̄mum ē q̄ eps vnus dioecesis
non p̄t aliq̄ē absoluere alterius dioecesis nisi sibi eēt sp̄ēalit̄ commissus
e concessum: e si aliter fieret absolutio non valeret. Subdit fm documē
tum dicens q̄ nullus p̄sul dz exercere officium alterius p̄sulis in p̄sulatu
alterius nisi concessa sibi potestate. Subdit t̄cium documētum dicens
q̄ nullus citatus absens p̄t ligari vinculo excoīcatōis nisi ei p̄p̄ius
sit nota citatio. e faciēs oppositū maxime errat. Subdit q̄rtū documētū
dicens q̄ nulli licitū ē p̄cutere vxorē. frat̄rē. sororē. vel p̄pos p̄ucros p̄cullū
one enozmi. q̄ ipa correctio dz eē pia e charitatiua. e talis non ē p̄hibita.
Subdit vltimū documētum q̄ p̄cutiēs mulierē decubētē in puerpio ē
excoīcatus. e null⁹ vir dz cognoscere mulierē carnalit̄ tacētē in puerpio.

Qubatur aut̄ vtr̄ excoīcatus p̄t intrare ecclesiam e audire ser
monē seu v̄bum christi. R̄ndetur fm plures doctores q̄ t̄ais licite p̄t in
trare eccliam ad audiēdum s̄monē v̄bum christi. q̄ talis in p̄dicatōne
e s̄mone possit forte aliquid audire p̄ quod ip̄e cōuerteretur a malicia
sua. q̄ illi licitum ē intrare eccliam s̄b tali officio. s̄zin alijs officijs nullus
excoīcatus p̄t intrare.

Primo notādū. ex quo pus dictum ē q̄ ois p̄cutiēs clericum ē excoī
catus: non p̄t absolui nisi a papa. hoc ē veruz nisi talis p̄cussio clerici eēt
p̄pt̄ aliqua p̄iā cām. vt cā discipline. in isto cau m̄gr̄ p̄t corrigere discipu
los. pat̄ filios. maritus vxorem. Pro quo nota q̄ iocus cum clerico nō dz
eē talis q̄ sit nociuus. q̄ nullus p̄t ledere alium e se excusare dicēdo se io
cose fecisse.

Scdo notādum p̄ modum dubij: vtrum comedēs p̄t p̄cipare licite
cum excoīcato. R̄ndetur p̄ distinctōem. vel q̄ ip̄e comedēs scit ip̄m eē ex
coīcatum publice. vel scit eum eē excoīcatum occulte. si publice tūc n̄ dz
secum comedere et si alibi eēt vbi q̄ excoīcatus comederet debz
surgeret non secum comedere. alias peccaret mortalit̄. Si aut̄ scit eum
excoīcatum occulte tunc in occulto p̄t eum vitare si hoc possz fieri sine
scābalo. si at̄ timet scābalū puenire non dz eū vitare. s̄z quotiēscunq̄ eū si
ne scābalo ip̄m vitare p̄t hoc dz omittere.

q̄cūqz .i. bona .i. frivole
Qui rapit ecclie res furtim vel violenter
s̄ ecclie reddit⁹

Et decimas eius vel censum vel quod ab illa
p̄cedat s̄ aliq̄ s̄ eccliam

Dependeat. vel qui vicio violauerit ip̄am
s̄ mō excoīcatus

Qualicunqz sit hoc ip̄o facto maledictus
s̄ tu .i. dedicatas

Es vir sacrilegus si res sacras violasti

Summula Raymundi

lesisti scz monachū vel monialē
Si percussisti personam religiosam.

.i. aliquē .i. d̄ statu clericorū
Vel quem de clero nisi sit p̄cussio sancta
iformato: s̄ licite p̄fitētē
Doctor discipulum confessor probra fatentem
.i. violētā

Percutit et huius laicus vim vi remouendo
.i. n̄ credit eē s̄ p̄cussisse clericū s̄ a sacrilego

Non es sacrilegus ignorans exhibiturqz
s̄ carnali .i. filia s̄ tua

Si cum matre tua nata muliere sororis
.i. viciose. s̄ cleric⁹ s̄ clericū. i. p̄cussione

Turpiter hic quid agat hunc verbere corrige tute
s̄ cleric⁹ .i. opa militaria exercēs

Hic si sit miles aliquem si transit ad aciem
.i. indecētē .i. p̄cussor talis pctōr

Illicitum cleri lesoz non sacrilegus sit

Eccliam turbans ignorans mercibus instans

Etas arma iocus tortoz p̄latus et actus
s̄ ab excōicatōe p̄cussor

Abfolui debet a papa lesoz eoz
iā enūeratis s̄ eēt. i. articulo mortis posit⁹

Lasibus in reliquis si precise moriturus
s̄ excōicatōis s̄ iter

Soluitur a vinculo sibi dum sanus fuerit qz
trāsit. s̄ papa s̄ excōicatōis

Ad papam vadat qui talia vincula soluit

Cistud ē aliū caplm̄ in q̄ autor determinat d̄ sacrilegio. et p̄t diuidi in
tot partes quot ponit documenta. Et p̄mo d̄t sic quicumqz rapit bōa eccl̄ie
clēsie furtiue vel violentē vel aliq̄o aliū qd̄ depēdet ab eccl̄ia. qui aut̄ vio
lat eccl̄iam talis d̄ facto est excōicatus et vocatur sacrilegus qz violat res
sacras. Subdit aliū documētū dicens. si quis pcutit clericum vel religio
sum nisi p̄cussio sit p̄pter rationabilem cām vt si doctor pcutit disciplinā
cā doctrine. ē sacrilegus. et p̄fessor pcutiēs confitētē non ē sacrilegus. etiā
si abbas pcutiat monachū suū confratrē. p̄ suis maleficijs et excelsib⁹ non
est sacrilegus. Etiā si laicus defenderet se pcutiendo clericum q̄ eū inua
deret non fieret excōicatus siue sacrilegus. qz vim vi repellere l̄z. Etiā si
qz pcutit clericum p̄petrantē aliq̄o actū illicitū cum m̄re. sorore. v̄l cū
filia. non erit sacrilegus. Etiā si aliqz pcutit clericū exercētē opa milita

ria non erit sacrilegus. Subdit etiā dices q̄ in oibus alijs casib⁹ extra illos iā dictos ledēs clericū erit sacrileg⁹. & non p̄t absolui a simplici sacerdotē. nisi in articulo mortis. s̄z tñ d̄z ei iniūgere p̄niam si ualeat q̄ ep̄m vel papā adeat p̄ absolutōe.

¶ Primo notādum. q̄ ex quo pus dictū ē d̄ lesis ed̄ pena lesor. vñd qui cuiq̄z lebit clericū v̄l religiosum ille incidit sniam maiorē latā a canonē. Et s̄ra d̄t q̄ non solū qui lebit sacerdotē vel diaconū: s̄z in cōi d̄t clericus q̄ s̄b illo noīe comprehendunt oēs clerici. &c.

¶ Secdo notādū q̄ multis casibus aliquis non incidit excoīcatōez ledendo clericū. Primo qñ aliq̄s d̄berat aliquē clericū bōa intēdōez ei⁹ ino terest d̄berare. sicut mgr̄ d̄berat discipulū suū qui ē clericus p̄ excessibus suis quos cōmisit. p̄ hoc mgr̄ non incurrit excoīcatōem. saltē si sibi ē mo dus debitus. & si mgr̄ excederet modū. s̄z q̄ ip̄e p̄i. ceret discipulū d̄ mo angulo in aliū cū criminibus sic q̄ enormit̄ lederet. t̄ sic talis mgr̄ inciderez sentētiā excoīcatōis.

¶ Mercio notādum. q̄ qñ quis leuiter lebit alium nō intēdēs eū ledere tunc in hoc non incidit excoīcatōem. vt si eēt duo socij & vnus lebit aliū non p̄tendēs malū. talis non incidit excoīcatōem.

¶ Quarto notādum. qñ quis ignorat aliquē eē clericū. Pro quo sciēdū q̄ ignorātia ē duplex. q̄dā visibilis. q̄dā inuisibilis. Inuisibilis ē qñ lesor nullo mō p̄t discernere v̄t ille qui offendit sit clericus aut non in vestibus: sic ignorantia excusat. S̄ido visibilis. s̄z qñ aliq̄s p̄t discernere illū quem passit in habitu clericali vel tonsurā vel sua corona q̄ sit clericus tūc ignorātia non excusat eum.

¶ Quinto notādū. q̄ si aliquis inuenerit aliquē clericū q̄ turpi⁹ agerz eum siliā vel m̄r̄ vel sorore seu yroze suae & si tunc iniuriatus leserit eum non incurrit sniam magnā excoīcatōis.

¶ Sexto notādū. q̄ si aliquis reponit se p̄tra clericū p̄ defensiōe bonorum suoz aut pp̄ij corpis ille etiā nō incurrit sniam maiorē. q̄ v̄m vi repellere licet. Verbi gratia. si aliquis clericus conaret interficere laicum & ille laicus repercuteret clericū tunc ille nō incurrit sniam excoīcatōis. s̄ hoc facit defensionis causa.

¶ Septimo notādum. q̄ si clericus ē enormis vite & sepe monitus ē ab ep̄o non cessat sed adhuc manet in sua enormi vita & neq̄cia tūc si aliq̄s lederet eū non eēt excoīcat⁹.

¶ Vltimo notādum si aliquis leberet clericū ex loco nō incurreret sententiā maiorē. s̄z in alijs casib⁹ ledēs clericū incidit sniam maiorē.

luxuria s̄ ledēdo

Si coitu gladii aut igne dei violasti

furtiue .i. bona .i. ab eccl̄a

Ecclesiam furtim si res tamen inde tulisti

.i. dep̄dat⁹ s̄ eccl̄iam .i. institutio

Si spoliatus es hanc te dicit sacrilegū lex

sequis retinēt .i. eccl̄ie

Istud iuditiū conseruant a tria templi

Summula Raymundi

s^o dei .i. lesus

Si quis in ecclesia percussus vulnere siue

.i. ponat ibi in dicto

Adorte sit. officiu diuinu cesset ibidem

h^usq^{ue} .i. eps recociliat

Donec psul eam renouet noto violenter

.i. tumultuatio

Sancta sepultura sit mortis vulnere lesa

no admittat s^o ab antistite

Interdicatur donec pus hec renouetur

.i. vales s^o inia excocatois

Si pores et non deseodem fune ligatus

s^o inuat p illo pcto

Nil lachryme gemitus confessio. sed dare prodest

re sacra s^o loco aufers talis pcto

Sacrum de se sacro si defers sacrilegus es

re no sacra s^o loco .i. sacrilegus

Non sacrum si de sacro fers diceris idem

s^o aufers s^o loco s^o crimine

Et sacrum de non sacro macularis eodem

¶ Hic autor ponit aliud documētum volēs si aliquis violat ecclia p cor-
itum vel p gabiū: vel p ignē vel p furtū aliqua bona ab ea s^otrahēdo vel
p spoliū violēter rapiēdo talis ē sacrilegus et astrictus vinculo anathēa-
tis. nec lachryme nec gemitus nec quicūq^{ue} taliū p^o illi pdesse nisi restitū-
at pus que abstulerat. id excocandus est vt p excocatoez compellat ad
restitutōem. **¶** Subdit vltorius dicens si aliquis in aliqua ecclesia in fi-
cia vel ledatur ibi dz suspēdi diuinum officium sic q^o in ea non dz fieri
celebratio missarum et alioz diuinoy officioy nisi p dñm epm recocillet.
et si cimiteriū ē violatum p infectōem alicuius. tunc ibi dz suspēdi sepl-
tura ecclesiastica donec et p epm reconcilietur. **¶** Subdit vltori^o ponē-
do regulas gñales d^o sacrilegio dicēs. omnis sumēs re sacra de loco sacro
erit sacrilegus. etiā sumēs re sacra d^o loco non sacro erit sacrilegus. simili-
ter qñ sumit re non sacra d^o loco sacro etiā ē sacrilegus.

¶ Primo notādū q^o sacrilegiū sic diffinit. Est sacre re violatio vel eius dē
re vsurpatio. vt qñ aliq^{is} violat vel vsurpat re sacra talis ē sacrilegus
vel destructio. Et cōmittit tripliciter. Prio rōne p^one. vt si aliquis misit
manus violētas in clericū talis dz sacrilegus. Secdo mō sacrilegiā cōmit-
titur rōne loci. vt quādo aliquis violat locum dei seu locū sacru talis me-
retur dici sacrilegus. Tercio cōmittitur rōe rei ablata ab ecclesia. et fit tri-
pliciter. P^omo quando sacrum tollitur d^o sacro. vbi gratia si aliquis re-
ciperet c^olic^o m ab ecclesia ille cōmitteret sacrilegiū. Secdo cōmittitur
sacrilegiū quando sacrum tollitur de non sacro. vt si aliquis reciperet

calicē de homo sacerdotis ille itēp cōmitteret sacrilegiū. Tercio cōmīto
itur qñ non sacry tollit d̄ sacro. vbi gr̄a. vt si aliq̄s recipet pecuniā de ecc̄
sua ibi cōmitteret sacrilegiū. nā eccl̄ia ē sacra. pecuniā v̄o non sacra.

Purpura cortine vel vestes ecclesiay

Non exercere debent vestis laicoꝝ

Ad templum curzens latro publicus aut homicida

Aut spolians illud manet indefensus ab illa

Adiuutor vel consultor vel ope malefactoris

Distribuens talem penam paciuntur et ip̄i

Hic ponit aliud documētum dicens. q̄ purpura cortine v̄l vestes eccle
siay non dūt accomodari nuptias laicoꝝ. Rō huius ē. q̄ hmōi vestes s̄z
compeate ad laudē deit̄ sanctorum eius. H̄z quia aliud d̄z attribui deoꝝ
alio hōibus. igit̄ laicis non dūt cōcedi ornāmēta eccl̄iay. Subdit v̄terio
dicens. Si aliquis latro vel homicida vel spoliator curzeret ad eccl̄iam il
le manet ibi indefensus. Et iā adulteros et defensores eorundē. s̄z alij ma
lesici vtuntur libertate eccl̄ie.

Notādum p̄mo. q̄ latroꝝ publicus spoliator curzēs ab eccl̄iam nō be
fenditur ab eccl̄ia. **P**ro quo notādum q̄ ois malefactor curzēs ad ecc̄
ciam nō d̄z trahi ab eccl̄ia. s̄z tamē ab illa regula excipit public⁹ latro e
nocturn⁹ spoliator: q̄ p̄nt trahi ab eccl̄ia. Et rō ē. q̄ ip̄i auxiliū legis inuo
cant sinistre vel inane. q̄ legē derelinquūt. s̄z tamē hō liber si ad eccl̄iay
fugit ip̄e d̄z ibi defendit non d̄z trahi ad mortē vt ab mēbroꝝ mutilatio
nē. s̄z tñ ip̄e d̄z legis satisfacere.

Secō notādum ē circa p̄dicta: dubitat̄ si religiosus offendit clericū
v̄t tenet ad tantā p̄niam sicut secularis. R̄ndet̄ p̄ distinctionē v̄l ille of
fensus ē religiosus v̄l non. si ē religiosus et lesio non ē enormis tūc p̄t ab
solui a suo superiorē vtputa ab abbate v̄l p̄ore v̄l gardiano. Si aut̄ lesio est
enormis tunc indiget absolutōe sedis ap̄lice.

Tercio notādum ē modum dubitatiois. an mulier pcutiēs clericum
committit sacrilegium v̄l nō. R̄ndetur p̄ distinctionē. v̄l clericus ē tem
ptas mulierē v̄l nō soloꝝborē facto v̄bo simul. Si soloꝝbo et mulier p
cutit clericum sentētie vinculū incurrit. Si aut̄ v̄bo et facto s̄z tūc eū p
cutit vinculum sine nō incurrit. At tamē dicūt doctores sacre theologie
q̄ non ē incōueniēs q̄ talis mulier petat absolutiōnē.

Ultimo ē notandum. Dubitatur v̄trum aliquis qui pcuterz rusticū
credes ip̄m eē clericum cōmittat sacrilegiū. R̄ndetur q̄ nō. q̄ quis cre
dit eum eē: non ē clericus tūc illa intētiō nō facit eum cōmittere sacrile
gium. licz ip̄e pcutit eum.

Summula Raymundi

- ^{s^o aliq} **Emina res proprias inhibente viro moritura**
^{.i. testamētū facere s^o bonis. s^o vir}
- Ecclesiis legari potest cummuniibus ille**
^{.i. p^oradicēte s^o mulier assignet}
- Defendente nihil vestes quibus viritur. he sunt**
^{s^o q^o p^orijs laborib^o acq^osiuit}
- Res proprie vel si nummos hec habet speciales**
^{.i. p^osentiente s^o d^o reb^o cōibus}
- Permittente viro poterit dare femina quid vult**
^{s^o reb^o .i. contradicētib^o}
- Vir de mobilibus pueris obstantibus atqz**
^{.i. vxor sua testamētū facere disposuit ad mortē}
- Coniuge legare poterit pro se moriturus**
^{.i. i^o firm^o s^o et^o nō v^o}
- Eger signatus et diues si nequit ire**
^{s^o scē tre}
- Ad terram sanctam cuius signum tenet in se**
^{.i. puer^o cōtradicētib^o s^o pecunie}
- Inuitis poterit transmittere summā**
^{s^o summā .i. in p^o p^ona}
- Quam deportaret si psonaliter iret**
^{s^o anq^o summā dirigit .i. i^o vtilitatē}
- Si moritur terre sancte vertantur in vsum**

Coaplin aliō in quo auctor vult dēterminare d^o testamētis. Et trahunt ex tali capitulo tria documēta. Quorū p^oimum tale ē q^o femina nō p^o affignare testamētū viro p^oradicēte te nisi h^oet p^ohas res vel p^opos nūmos: Subdit s^om documētum dicēs q^o vir p^ot assignare testamētum muliere p^oradicēte et iā pueris. Et solum ē verum d^o tribus mobilibus. q^o si vellet legare domū totā tunc mulier p^ot reuocare. Deind^o s^obit scium documētum dicēs. Si aliq^os fecisset vota ad loca secōy z incidere in infirmis eate magnā ita q^o viā non possit attingere tunc totā summā p^ot mittere quā p^onalit^o potuiss^o illuc cōsumpsisse. Et si pus moueret anq^o illā summā illac destinaret tūc illa summā d^o vti in vsum pietatis.

Primo notādum quid sit testamētum. Und^o testamētū sic describit^o testamētum ē nostre voluntatis in his que post mortē fieri volum^o ex p^ossio. At d^o notant^o (post mortē) quia si fieri an^o mortē tunc nō dicere^o testamētum s^o magis legatū.

Sed nota q^o testamētū sit duob^o mōis P^omo in sc^optor corā idoneis testib^ous: In sc^optō q^o eligi^o executor. z ad hoc vocant^o testes idonei. Et scribit^o carta B^o si z i^o cū si z i^o publico. Sedo testamētū sit q^o vocant^o testes idonei executor exigit idone^o sine carta.

Coaplin aliō in quo auctor vult dēterminare d^o testamētis. Et trahunt ex tali capitulo tria documēta. Quorū p^oimum tale ē q^o femina nō p^o affignare testamētū viro p^oradicēte te nisi h^oet p^ohas res vel p^opos nūmos: Subdit s^om documētum dicēs q^o vir p^ot assignare testamētum muliere p^oradicēte et iā pueris. Et solum ē verum d^o tribus mobilibus. q^o si vellet legare domū totā tunc mulier p^ot reuocare. Deind^o s^obit scium documētum dicēs. Si aliq^os fecisset vota ad loca secōy z incidere in infirmis eate magnā ita q^o viā non possit attingere tunc totā summā p^ot mittere quā p^onalit^o potuiss^o illuc cōsumpsisse. Et si pus moueret anq^o illā summā illac destinaret tūc illa summā d^o vti in vsum pietatis.

Tercio notandum. Ita dicitur quod mulieres maritate non possunt facere testamētum de rebus cōmūnibus absque consensu viri. Pro illo est sciendū quod res sunt in triplici differētia. quod quodam scilicet mulieribus appropriat ut scilicet vestimenta et popla capiti. Alię sunt res viro appropriatę et alię scilicet utriusque appropriatę. Et de primis mulier potest legare viro et tradicere. et hoc debet fieri cum moderatōe ne vir grauetur in onere m̄rimoniali.

Quarto notandū. Si aliquis decumbens prompte pberet loquens. et si testamētum libeter assignaret. propter carētiā loquēle non potest dicere seu expr̄mere. sed ille decubens sciens scribere scriberet intētum testamētum. Tunc ibi dubitatur vtrum hoc testamētum tenet vel non. Tbi respondēt doctores iuris quod sic. scilicet tale testamētum est legatum seu tenet ad tātum acti vocetenus expressisset. quia per sola signa homo potest legare testamētum suum.

Quinto est notandum. Si aliquis sacerdos decederet tunc ibi dubitatur quid de rebus suis esset agendum. Rōndetur sub triplici distinctōe. vel si ille sacerdos habet bona ecclesiastica tātum vel bona matrimonia tātum. vel illa bona sunt simul mixta. Si primo modo tunc sacerdos de istis rebus non potest facere testamētum. quia bona ecclesiastica succedunt solum ecclesie et successoribus eius. Si secundo modo tunc sacerdos de eis licite potest facere testamētum: et etiam de istis que proprijs laboribus adquisit. Si autem illa bona sunt mixta tunc debet dividi ita quod prima pars illius devenire ad utilitatē episcopi. secunda pars ad utilitatē ecclesie. tertia pars ad utilitatē pauperum: quarta pars ad utilitatē suorum amicorum. et non debent illa bona dari ad manus amicis. quia alii iniuste procederent circa ista bona ea retinendo. sic quod non verterentur partim vsum ecclesie partim in subsidium pauperum. modo si hoc fuerit tunc grave peccatum committeret et omnes prelati potentes huic crimini resistere non resistunt scilicet rei in tali crimine. et bona sacerdotum utique secundum illam iusticiam in quatuor partes debet dividi ut dictum est.

Ultimo notandum est. Dubitatur vtrum vsurarius manifestus potest facere testamētum. Tbi respondēt doctores quod non nisi ipse vsurarius satisfaciatur prius de vsuris. vel quod ad minus cautione sufficiētē prestat de satisfactōe
 s̄ vir .i. duas uxores tali noie (vsuris)

Qui duxit binas mulieres bigamus hic est
 talis hō sic dicitur .i. ad ordinē sacerdotiū

Bigamus admitti non debet in ordine sacro

s̄ puellā s̄ m̄rimonialit̄ s̄ corrupta

Corrupta si duxisti pro virgine non te

.i. iste .i. remouet

Erro: hic excusar quin pellet ab ordine sacro

.i. an m̄rimonii cognisti s̄ m̄rimonialit̄

Quam de: orasti si duxisti minus obstat

.i. legitime duxisti p̄bā de futuro

Si desponsasti binas et noueris vnam

Summula Raymundi

^s ad sacros ordines

In tali casu procedere non inhiberis

^{i. puella} ^{i. castitatis}

Virgo tibi nupta si virginitaris honore

^{i. puata} ^{i. ante q̄} ^{s carnalr}

Despoliata prius fuerit q̄ noueris ipam

^{s idē nescis} ^{i. hac deceptōe}

Istud et ignoras ista non fraude teneris

^{s carnalr} ^{illo noīe} ^{diceris}

Si cognoscis eam quin bigamus inuoceris

^{i. castitatē} ^{s aliquā in corruptē}

Si votum casti facias ac inde puellam

^{s infimoniafr} ^{i. infringēdo}

Duxeris intactam quia votum transgrediendo

^{i. trāsgressus} ^{i. psbyteratus}

Renaricatus es inde tibi sacer ordo negatur

^{s mulicris} ^{post obitū} ^{talis hō}

Huius post mortem tu bigamus esse probaris

^{i. vxor} ^{in aliq̄ fornicatōe manifesta}

Si tua sit coniunx in adulterio tibi nota

^{s te} ^{s mulieri post adulteriū} ^{i. eris}

Comiscendo sibi sua post probra bigamus extras

^{s mulieris} ^{i. adhereat}

Si dictū crimen huius sic pendeat et lis

^{i. iura carnalia} ^{s mulieri} ^{i. exigēti}

Debita carnis ei reddas de iure petenti

^{notū sit} ^{s adulteriū} ^{s viro talis hō} ^{s ipō}

Si sonat hoc idem de te sis bigamus ex te

Istud est aliud capitulum huius tractatus in quo magister profectur determinare de bigamo dicens. q̄ ille dicitur bigamus q̄ accipit duas uxores successive. ⁊ nullus talis debet admitti ad sacros ordines. **De** inde s̄bit alia documenta dicens. Si aliquis accipit corruptam virginē ⁊ credit esse virginem ea mortua non potest attingere sacros ordines nec ille error eum excusat. Sed si ipemet deflorasset eam ⁊ postea sumeret eam legitime tunc hoc minus obstarat. **¶** Subbit sc̄dm̄ documentum dicens. Si aliquis desponsasset se ad duas mulieres ⁊ solum vnam cognouisset ille non inhibetur procedere ad sacros ordines. **¶** Tercuzdo documentum est. Si aliqua puella est tibi nupta que post ē spoliata honore virginitaris. ⁊ si cognosceres eam inuoceris bigamus. **¶** Quartuz documentum est. Si tu fecisti votum continentie ⁊ postea natura in stigansante accipias vnam intactam puellam tunc tu eris priuaricatus q̄ sacru ordinem non potes attingere ⁊ post mortē illi? eris bigam? reputat?

Ultimū documentū est. si mulier tua ē publica adultera te sciēte. et si cōmiseris ei crīs bigamus. et hoc idē d̄ te viro ē intelligēdū si trāsgre-
dieris hōy legitīmū. et h̄ ip̄a ē publica adultera tñ ea postulante debita
carnis a te d̄ iure debes ei reddere. q̄ postulas in r̄pōib⁹ et alijs circūstan-
t̄ijs phibitis peccat et non reddēs.

Primo notādum. qd̄ sit bigam⁹. vñ bigam⁹ sic diffinit̄. Est p̄sona irze-
gularis q̄ contrahit cum vna. et deīn cū reliq̄. S̄z bigamia sic definit̄. ē iro-
regularitas. p̄cedēs ex fēdere p̄gali vel ex aliquo illo annexo. vel ē vici-
um p̄ueniēs ex diuisione carnis. eo q̄ vniō viri et mulieris t̄ vniōnē ch̄risti
cū ecclesia. que vniō omnino ē simplex. et sic bigamus d̄r a bis qd̄ ē due et
gama mulier quasi duas h̄ns mulieres. vel aliquis occupatus cū duab⁹
mulieribus. **S**cōdo notandum. illd̄viciū sit multiplici⁹. Primo quā-
do aliquis p̄trahit matrimonium cum viōua tunc talis d̄r bigam⁹. Se-
cundo fit qñ aliquis recipit duas mulieres in diuersis p̄tib⁹ et tēpōib⁹.
sic q̄ qñ vna moritur q̄ tunc alia ducat. Tercio illd̄viciū fit qñ aliquis
duē duas mulieres simulz semelz mittit sibi eas copulare. Quarto fit
qñ aliq̄s h̄z vna vxorē d̄ iure et alia sine iure. Verbi gr̄a. vt ille q̄ h̄z vna vxorē
legitimā et alia cui cōmiser̄ carnalit̄. ille d̄r bigam⁹. Quinto qñ aliq̄s
cōmiser̄ suę vxorē quā scit eē adulterā. sic q̄ post adulteriū reddat illi iu-
ra p̄gala ille erit bigam⁹. Sexto qñ aliq̄s credit se p̄trahere cū vxorē et
p̄trahit cū muliere. iste error nō excusat eū qñ vtiq̄z erit bigam⁹. Et istis
sex modis sit bigamus qui diligēter sunt considerādi. nāz sunt necessarij.
nullus talium in ordinibus sacris p̄cedere p̄t. **U**ltimo nota. dubi-
tatur si aliq̄s cognosceret vxorē añ m̄rimoniū cū q̄ postea p̄traheret m̄ri-
moniū. vtrum ex hoc fiat bigamus. et videt̄ q̄ sic. qz talis nō duxit vxorē
s̄z corruptā. q̄ talis erit bigamus. Ad hoc r̄ndetur q̄ talis non ē bigam⁹.
quia talis non diuisit carnem si saltē scit eam cognitam solum ab eo.
et non ab aliquo alio viro. si h̄o cognita est ab aliquo alio viro tunc cense-
tur bigamus.

post h̄	dicere	fortilegia
U nc ego deberē recitare sup̄sticiones		
sup̄stitōes	inspiētēs	p̄dēnant
Q uas faciunt homines stulti quibus inficiuntur		
	corrigi	hoim
S implicitas poterit compesci stulta viroꝝ		
doctoꝝ	.i. cōpellat	s̄ incātatōe
S i quis fortilegas compescat ab hac mulieres		
neq̄cias mulier		
S cras et trufas harum qui scribere vellet		
s̄ ille	trufas	
N on complectet eas vitulorum pellibus octo		
h̄az muliez	inūerabiles	stulticijs mulieres
S tulticie mille vel plures sunt quibus ille		

Summula harrmundi

potiunt p mortali peço estimant
Utuntur mortis pro labe rament reputant
i. ratus mgr comprehendere
Clericus aut scriba non est qui poscit habere
incatationū mulierē
Harum noticiā tantū manet hec apud istam
stulticijs enūcratis

Non est consilium de talibus enumerandis
p qz tal stulticia celi maris
Nanqz caret numero veluti stelle vel arene
mulieres cōpellant i. ab illis incatationibz
Ne compescantur desistere talibus. et nil
iubet doctores sacri vinculū excoicatiois

Quod docet ecclesia faciunt sententia banni
incatatrices corrupte puniant
Has contra detur deprehense corripiantur
i. arti mulier neqcie

Strictius vt harum stulticie reprimantur

Et stud est ylemū caplm huius tractatus. in quo mgr psequit deter-
minare de sortilegijs dicēs. ego deberē post illa iā dicea enumerare incā-
tatoēs quas aliqui stulti hōies faciunt quibus ipi in sciūt. et ipa simpli-
stulta simplicitas viroy p cōpesci. sz qstunc cōpescet incatatrices vt desi-
stant ab hac stulta simplicitate. qsi diceret nullus. Esti qz vellet scribere
trufas hay mulier. ille nō posset illas scribere in octo pellibz vitulozū. qz
stulticie tales sunt yltra numez. Et nō ē aliqz c'eric' vel scriba tam do-
ctus qui p cognoscere modos incatationū: et iō non ē aliqd p siliū qz tales
mobi enūcrant. et iuxta illas incatatrices huant. qz sunt innūcrabiles
sicut stelle celiz arene maris. et tales incatatrices cōpescēde et cōpellende
sunt a talibus desistere. et nisi desistat debēt acriter anathematizari et cor-
rigi vt cay malicia depmatur.

Notandū p illo quid sit sortilegiū. vñ sortilegiū sic biffiniū. Est que-
dā suspiciositas vel ars diuinādi vel futura inuestigādi. vñ diuinare idē
est qd futura inuestigare. et sic diuinatio ē ignotiseu futuri inuestigatio.
Et merito talis sbitilitas non dicit scia. qz ē d numero maloz. sz ois scia ē de
numero bonoz honorabiliū. vt p3 in phemio libri d aia.

Secdo notādū. autor vult qz tot spēs sortilegij qz st stelle celi et arene
maris. et illas nō declarat ne audietes openē istas. iō tacite nob d eis dēt
minar. Et tñ sciēdū qz quoddā sortilegiū fit in fra. quoddam in aqua. qd
dā in aere. quoddā in igne. qdā in mortuis. qdā in garritu auū. et ijs
spēbus. Sortilegiū quod fit in terra dicit geomantia. et dicit a ge grece qd est
terza latine. et mātōs diuinatio quasi diuinatio facta in fra Sed qd fit in
aqua dicit hydromātia. ab hydros grece quod ē aqua latine. et mātōs diui-
natio. qsi diuinatio facta in aqua. Sz qd fit in aere dicit aremātia. et dicit a

acrez m̄atos diuiniatio. Sz qđ sit in igne d̄r pirom̄atia. a pir qđ ē ignis et m̄atos diuiniatio. Sed qđ sit in morte d̄r nigrom̄atia. et d̄r a nigros grece quod est mors latine et m̄atos diuiniatio. Et talis diuiniatio fit qñ mortui cogunt et iurant resurget ad interrogata respondere. Sz qđ sit in aspectu auiū d̄r auspiciū. et d̄r ab auis et spicio. qđ in simplici non est in visu. et valet tantū sicut video qñ futura videns et cognoscēs in aspectu auiū. Sed qđ sit in garitu auiū d̄r auguriū. et d̄r ab auis et gario qđ h̄t auē clā mare quasi futura cognoscēs ex garitu auiū. Et sunt multe alie spēs q̄ scribi non p̄tē inhibire sunt. et ergo oēs qui istis insistūt peccāt mortali. vñ d̄r sc̄tus Augu⁹. qui oibus istis insistent sciant se fidē dei dimiuisse et irā dei grauius incurasse.

Tercio notandū. dubitat vtz clericus p̄t facere experimentū. R̄ndet̄ s̄b d̄bit̄ctōe. qz si illō seu tale experimentū sit p̄ aliquā certā sciam. vtputa p̄ astronomiā: non p̄ inuocatōem demonū aut scias p̄hibitas tūc licitū ē fieri. Sed si sit p̄ inuocatōem diaboloꝝ vel p̄ iurātōem tūc ē illicitū fieri. qz iste qui facit tale experimentū obligat se etne pene.

Quarto notandū. dubitat d̄ laicis qui faciūt in medio chori: mittūt cātare missam p̄ defunctis. et hoc p̄ tantoty petāt mortē suoz amicosꝝ vel inimicorum. vtz ibi sit sortilegium. R̄ndetur qz talis laicus d̄z ab ecclesia grauius puniri. p̄ tali facto quia ē sortilegiū. Sed si talis hoc faciens ē sacerdos tūc ipse d̄z in carcerari: ab officio suo suspendi.

Quinto notandū. dubitat vtz isti cōmittūt sortilegiū qui dicunt qñ eis obuiat lepus vel monachus in via tunc habent diffortuniū. vel qñ de mane sicut in cathedra sc̄ti petri p̄mo apparet passer. tūc dicūt se h̄re fortunā: scđ si apparet eis cornix. tunc dicunt se h̄re diffortuniū. Ibi r̄ndet̄ qz ibi in veritate est magna species sortilegij. et hoc credentes mortaliter peccant. et sunt excommunicandi: debent satisfacere d̄ illo. et nisi satisfaciāt obligāt se eterni damnatōi.

Ultio dubitat d̄ mulierib⁹ q̄ dicūt angelū p̄trāsire cāpos et dianā deā paganoz filias et d̄ innūer. bili multitudine muliez sup̄ q̄sdā bestias et q̄tare. et h̄s trifus vtz h̄ sit spēs sortilegij. D̄m qz est ḡuis spēs sortilegij. qz angel⁹ sathane triūphat in eis. et trāffigurat se in angelū lucī. sic mulieres decipiunt p̄ angelū sathane et nō ē mix. qz mulieres s̄t debiles et instabiles in aid. et compant aque. qz sicut aq̄ faciliū transite labiē. sic et mulieres faciliū ruunt seu labunt in sortilegiū et in lectas hereticas.

i. pud⁹ i. p̄cā p̄ p̄fessionē

Ixit circūspectus dum crimina p̄sbyter audit

p̄fitētes p̄sona s̄ sit p̄sona

Circa p̄sonas. que pauper. debilis. et que

sciēs i. ignara diues

Sana vel infirma locuples vel in ordine sacro

i. robusta debilis

i. aliena

Fortis vel fragilis in corpore. que peregrina

s̄ et d̄z videre

i. portādo

Que sit deuota. que sit minus apta ferendo

Summula Raymundi

Pñiam .i. pccis s̄ illò mēsurē pccis
Denam pro viciis totum moderetur in ipis
p̄fessor s̄bueniēs pccis medicinas
Presbyter occurrens viciis medicamina contra
s̄ p̄itētes ade penas purgatorij
Imponens et eos ad purgatoria mittens
s̄ p̄sbyr̄ .i. meli⁹ .i. ab celis p̄sitēre
Si nequit vtilius et ad vltiora reducat
.i. p̄cā s̄ corrigeat ppli publica
Crimina non zelet plebis manifesta sacerdos
.i. pñiam agat iustā emēdet p̄cā
Donec peniteat. et vt est dignum luet ipa
.i. misericōdie p̄cōrib⁹
Presbyter ostendat vultu miserantis. et istis
Leuia p̄ponat si dispensat: aliisq;
Dulcia proponat quibus est leue fortia ferre
Sobrius et castus humilis pius atq; pudicus
Simplex et prudens vt serpens atq; columba
Pacificus mitis discretus presbyter omnis
Hic mortem subeat citius q̄ crimina probat
Mozibus et vita plebem p̄luceat iste

Hic est tractatus quintus vltimus p̄ntis libri. in quo p̄seq̄ de imis
re d̄ cōfessione. et p̄mo d̄ circūspectōe et p̄uidencia sacerdot̄ seu cōfessoris.
Quo aut̄ p̄ntis tractatus diuidit̄ patebit in p̄cessu s̄e. Primo d̄ sic q̄ cō
fesso: audies p̄fessionē d̄z eē circūspectus circa p̄sonā p̄sitēre. vtz tal̄ p̄s
na sit paup̄ vel diues: debilis vel fortis. digna vel indigna. nobilis vel igno
bilis. stulta vel sapiēs. Et vtrum sit apta ad agendum p̄ñiam difficilem
vel non. Et h̄m has circūstātias d̄z p̄ñiam moderare. et d̄z p̄sonis penitē
tibus dare remedia p̄tra p̄cā. et d̄z eas inducere ad agendum penitētiā
Et si vltorius nequeat agere p̄ñiam tunc d̄z eas remittere ad purgatori
um. Subdit alia documēta de prudētia et sapientia confessoris dicens.
q̄ p̄sbyter non debet reuelare crimina aliquoy. sicut vsurarioy p̄bonū et
alioy p̄similiū. sed debet eas inducere vt agant p̄ñiam. et d̄z eis oñdere sa
ciem misericōdie. Et si quis desperaret illi debet leuia p̄ponere. sed firmis et
stabilibus debet p̄ponere ardua et graua. Subdit q̄ qlibet p̄sbyr̄ vel cō
fesso: d̄z eē sobrius. humilis. cast⁹. pudicus. prudēs. mitis. pacific⁹. et discre
tus. Et p̄us p̄sbyter d̄z penam mort̄ s̄bire añq̄ crimina alicuius secreta

reuelaret: et dicit excellere alios in vita sua et ceteris bonis opibus.

Choradum primo quod in confessione due consecrant. Primo ipius confitentis debita dispositio. Secundo ipius audientis confessione debita circumspectio sic primo spectat ad confitentem. secundum vero ad confessorem. quantum ad confitentem primo requirit contritio. et hoc fieri quoniam homo deplagatur sua peccato dolore. quod sine contritione nulla est confessio remissio. sed dicitur ea deplagare plus innumerabiliter potest singillatim in speciali nocte dieque lachrymasse gemitus. per ipis effundendo. **U**nde per. Per singulas noctes lectum meum lachrymis. et. Secundo requiritur humilitas. eo quod ipse confitetur sacerdoti qui ledet in loco christi. Tercio requiritur veritas confitentis ut ipse intendat dicere veritatem et dimittere falsitatem. Quarto requiritur integritas ut non diuitat confessionem. sed quod diuersis sacerdotibus confiteretur. Quinto requiritur ad confitentem quod eius confessio sit lucida sic quod sit manifesta et non obscura. Quatum ad secundum quod considerat in confessione est ipius audientis confessionem debita circumspectio. sic quod confessor sit prudens in audiendo. sagax in ponderando. distinctus in iudicando. sapiens in imponendo penam. Unde est vltimus sciendum quod multe circumspectio sunt seruanda in confessione circa confessorem confitentem. Primo sacerdos dicitur inspicere quantum distinctam numerando peccata. Secundo dicitur respicere quantum ad quantitatem que respicit diuturnitatem temporis. scilicet talis in vno anno non sit confessus vel in dimidio. vel in vno mense vel in vna septimana et secundum illam quantitatem aliam et aliam dicitur iniungere penam.

Tertio notandum illud quod dictum est sic per persuaderi. quod sicut est de medico corporali. sic etiam est de medico spirituali. sed medicus corporalis dicitur inspicere circumspectantias morbi. id est etiam medicus spiritualis debet inspicere circumspectantias peccati. Maior pars sufficientem similitudinem. Minor probatur sic. quod medicus corporalis considerat si sunt multi morbi vel unus tantum. et secundum hoc porrigit medicum nam. Sic ergo etiam debet facere medicus spiritualis. scilicet ipse confessor iniungendo penam secundum circumspectantias peccati. Secundo sacerdos dicitur videre quantum ad quantitatem quare et quomodo peccator peccauit. quia sepe ex illo modo aggrauatur peccatum. Tercio dicitur inspicere etatem peccantis. scilicet utrum sit perfecte etatis vel imperfecte. et secundum hoc habet iniungere penam conformem. Quarto dicitur considerare scilicet confitentis. scilicet utrum sit scientificus vel ignarus. quia scientifico maior est iniungenda penam quam ignaro. quod forte ignorat ignarus quod tale peccatum tantum aggrauatur. Quinto confessor dicitur respicere sexum utrum sit vir vel mulier. quod ipse viro maior est iniungenda penam quam mulieri. Sexto dicitur respicere conditionem persone. scilicet an sit debilis vel sana. an pauper vel diues. et an sit in infimo medio summo gradu vel statu. quod secundum hoc aliter dicitur illi penam iniungi. quod superbo dicitur iniungi humilis oratio. auaro dicitur iniungi elemosinarum largitio. luxurioso carnis maceratio. iracundo charitatis dilectio. et ceteris. Septimo confessor debet respicere tempus scilicet in quo tempore sit perpetratum peccatum. scilicet utrum peccauit in tempore sacro vel in tempore non sacro. Octauo dicitur respicere locum. scilicet an peccator peccasset in loco sacro vel in loco non sacro. quia si peccatum perpetrasset in tempore sacro vel in loco sacro tunc maior penitentia esset peccatori iniungenda quam si perpetrasset peccatum in tempore non sacro vel in loco non sacro.

Ultimo notandum quod confessor debet celare peccata manifesta. scilicet si non

Summula Raymundi

velit aliq̄s p̄niam agere posset cū māifestare corā om̄i pp̄lo et ip̄m reph̄e
de re vt p̄ hoc inducat ad agendū p̄niam. Et si eēt aliq̄s magn̄ p̄ctōz qui
desp̄aret iste deberet induci p̄ p̄fessōz ad p̄niam agendā allegādo miam
dei. sic dicendo. d̄s gl̄iosus ē multū m̄bicosz et non vult mortē peccatoris.
sed vt agat p̄niam p̄uertat r̄uiuat.

māifesta. i. occulta   s̄ aliq̄
Ublica priuata solemn̄is erit vicioz

Pena modis eadem vult distingui tribus istis
s̄ p̄nia

Est hec solemn̄is quam quadragesima seruat
q̄n̄ .i. ep̄s   inducit in tali claustro

Nel dum te p̄sul in claustro mittit vt illic
.i. p̄ctā   .i. m̄dat

Impulsus sua probra lauat. sed clericus illam
degradat

Non facit nisi p̄natus ab ordine sacro
s̄ p̄nia   .i. p̄po prochiano

Publica quam quis oīi propria dicitat manifeste
.i. faciat   p̄niam publicā

Ut peregrinetur vel agat penam manifestam
s̄ p̄nia   delicta   cōfiteris

Est q̄s p̄nata tua peccata q̄n̄ fateris
s̄ ē ille hō   oīi die   s̄ p̄niam p̄natā

Secrete. felix qui quoridie facit illam
.i. p̄fessio oīs   .i. p̄ctm̄

Oscōz opus labem vitiozū destruit omnem
s̄ p̄nōiat̄   absit   s̄ penitēti. p̄dest

Si tribus his vnum desit modicum valet illa
s̄ in mōasterio   s̄ sacerdos

Inclusus monachus alienus religiosus
imponat. s̄ p̄fessionē audiēdo

Non intromittant se de curis animarū
.i. vocati   .i. pp̄lo

Si non electi fuerint de plebe vel eius
.i. ep̄o   .i. in istis officijs

Presule si sit vt abbas his consentiat hoz
p̄uenient. s̄ hō   s̄ sacerdote

Auditur licite vāgus et peregrinus ab omni
s̄ pp̄us sacerdos   .i. p̄ctā   s̄ sacerdos

Dum tuus assentit tua crimina quilibet audit

CIn ista pte auto: distinguit pñiam dicens q̄ triplex est pñia. scz solemnis. publica. & puata. Solēnis pñia est quā q̄s facit corā pp̄lo in q̄dragesima. vel quā aliq̄s p̄ ep̄m inducit ad claustrū vt ibi agat pñiam: tale pñiam non p̄t aliquis cleric⁹ pagere nisi p̄us sit puatus sacro ordie. Pñia publica est quā quis pp̄rio suo ore iniungit sibi. scz facere pegrinationem māise stam. Sed puata est quā quis confitetur secreta pctā sua. Et s̄bdit felix ē ille hō qui talē pñiam quotidie agit: Subdit os. i. confessio oris: cor. i. contritio cordis. opus. i. satil factio. hec tria debent om̄ia pctāz maculas vicio rum. & si aliqd̄ illoꝝ triū defuerit pñia erit modica. i. frustra. Subdit per modū doctrine aliqd̄ notabile dicens. q̄ null⁹ monachus seu heremita d̄ se intrmittere d̄ cur̄sanumax nisi ip̄is sp̄alit̄ a dño ap̄lico fuerit p̄celluz vel ab ep̄o. attamen si abbas coꝝ monachoz ip̄is p̄sentiat tunc p̄nt audire confessionē. & hoc est v̄z cū sit ex cōsensu plebani. Subdit v̄teri⁹ q̄ libet pegrinus p̄t confiteri cui libet sacerdoti. Subdit q̄ licētiā pastore tuo quilibet sacerdos p̄t audire p̄ sessionem tuam.

CNotādum p̄mo: Irā d̄t d̄ pñia solēni. & illa fit. p̄ pctis enormib⁹. vt ē patricidiū. matricidiū. fratricidiū. &c. Et modus huius penitentie h̄t in canone. & est talis. volentes penitere solenniter veniant in capite ieiunij vbi est sedes ep̄i. & rep̄tant se ante fores eccl̄ie duris indutis vestibus. nudis pedibus & caputibus. & hoc est v̄z si est vir. si aut̄ est mulier tunc ei indulgetur tonsura capitis & detectio. & debet stare facie declinata ad fraz. & sic habitu & vultu s̄t̄ prestantes se cē reos. & ep̄s eos ad eccl̄iaz introductz legat cū ministro septē psalmos p̄niales. p̄stratos in frāz lachrymos se post hoc surgens ponit aquā benedictā in manū confitentis & cineres caputibus imponit. Deinde ep̄s lachrymabili voce sic dicat. sicut adā per pctm̄ eiectus fuit d̄ paradiso. sic tu eiiciendus es ab eccl̄ia. & tunc precipit ep̄iscopus vt extra eccl̄iam remoueat. & in trāitu ep̄s cū suo clero canat hoc responsum. in sudore vultus tui. &c. vt habetur in genesi: tūc ille penitens manet eiectus extra eccl̄iam vsqz ad diem cene. i. quintā feriam ante pascha. tunc iterum eo redeunte ad eccl̄iam a pp̄o suo salēdote potest introduci. & ip̄e potest interesse diuino officio vsqz ad octauā pasche. sed non communicet nec osculum pacis cum christianis sumat. Post hoc itez debet manere extra eccl̄iaz vsqz ad diem cinez & facit hoc tam diu omni anno donec ep̄iscopus cum eo misericorditer dispensat & diebus dominic⁹ se publice ante valuas eccl̄ie flagellat & in ciuitate ante crucem hoc idem faciat. & talis dicitur solenniter penitēs vt innuit licētera. cum d̄: Hec est solēnis.

Secō notādum. q̄ quilibet agens pñiam solēnem erit irregular⁹. & h̄ est v̄z si talis pñia fit illi iniūcta a iudice. sed secus eēt si aliq̄s ageret talem pñiam ex pp̄o nutu. sic fecit sc̄tus Joānes baptista & maria magdalenā p̄pter merā cordis deuotōem.

Mercio notādū. Irā d̄t felix est ille hō qui puatā pñiam facit quotidie. q̄ quotienscunqz hō vulnerat toties indiget remedia medicine. scz homo quotidie vulnerat ex illo q̄ quotidie peccat. q̄ pctā s̄t̄ vulnera aie: & sic hō q̄ cotidie indiget remedia q̄d̄ remedium est pñia puata. q̄ p̄ pñiam curatur aia que p̄ pctm̄ vulnerat.

Summula Sagmundi

Quarto notandū q̄ monachi & alieni sacerdotes non dñt audire cōfessionē. q̄ audire p̄fessionē ptinet ad ppriū sacerdotē. s̄z monachus non est pprius sacerdos. q̄ nō h̄z curas aī. **P**ro quo sciendū q̄ pprius sacerdos d̄r. multipl̄. **P**rimo d̄r. pprius sacerdos q̄ h̄z iurisdictionem ordinariā sicut ep̄i vel pprii plebani sunt. **D**ñ quicunqz confitet ep̄o suo a pctis absoluit. **S**ecundo pprius sacerdos ē q̄ h̄z iurisdictionem principalissimā. & sic papa d̄r. pprius sacerdos. **T**ercio pprius sacerdos d̄r. qui h̄z iurisdictionem delegatā. sicut sunt illi qui sunt puilegiati ab ep̄o vel papa. vt d̄r de fratribz misnoribus & p̄dicatoribus. sed tñ adhuc isti fratres qñ volunt h̄re p̄fessores mittunt eos ad ep̄m vt det eis auctoritatem absoluendi. **U**ltimo pprius sacerdos d̄r. qui h̄z bñficiū aliqd̄ curatū. mō ql̄ibet parochian⁹ ad minus semel in anno pprio sacerdoti tenetur confiteri. q̄ illi⁹ ē portare curas animarū. **D**ñ nulli sacerdotū est licitū de foro alterius aliquē recipere ad p̄niam nisi sit cum p̄sensu pprii plebani.

Ultimo notādum. q̄ quilibet. p̄pter ignoratiā sui pprii plebani p̄t alitū magis intelligentē visitare. vt in p̄fessione meli⁹ expēdiat. s̄z tñ h̄y t̄qz d̄z fieri cū licentia plebani pprii. **E**x quo tunc elicit̄ q̄ nulli sacerdotū est licitū d̄ foro alteri⁹ aliquē ad p̄niam recipere nisi cū licentia sui plebani.

s̄ h̄o

s̄ curato

Presbyter infirmus absente suo petit omnem
s̄ h̄e s̄ sua pctā

Quem poterit sibi p̄sbyterum cui confiteatur
.i. p̄t h̄e s̄ simplex

Non habet laicus confessor vel mulier sit
s̄ aliquē s̄ crimina confitēdū

No baptisandū vel probra cordis fatendum
.i. in extrema nccitate

Mortis in articulo sufficit it omnis homo
s̄ h̄o p̄ pctō

Quiuis consiliū dare pro faeto valet illud
.i. auctoritate supioris .i. infirmū

Nomine prelati fit vt ille ratum tumat q̄
s̄ ppri⁹ alias

Hecit confessor alioquin non valet illud

Si confessorem te fecit episcopus esse
.i. pctis iniūge

Pro vicis penas inflige. sed excipiuntur
.i. exccōcatōe ab cozvicis

Qui sunt in banno quos non soluas aliquando

Nec de solemnī pactu quid pertinet ad te

Folio cxxxi.

in articulo mortis iponas infirmū

Qui sic in extremis tunc iniungas. et eundem

i. ab papā dō i. fanū hē qñ pualuerit

Ire papam dñs dum saluum fecerit ipm

i. grāde pētm i. absoluat

Factum solēne sibi solus papa resoluat

Hic auctor ostendit quibus sit confitendum suo uero p̄bytero absente. q̄ p̄
us dictū est q̄ nulli sit confitendū nisi p̄po sacerdoti. Et hoc idē mgr̄ de
clarat magis dicens. si tuus p̄byter ē absens tunc tu infirmus existēs po
tes confiteri cuilibet sacerdoti. et dicit si infirmus non p̄t h̄re clericū tūc p̄fite
at laico. si non p̄t h̄re laicum tunc p̄t confiteri mulieri cā necessitatis. q̄ i
articulo mortis q̄libet p̄t baptizare et etiā confessionez audire. hoc tñ fieri
d̄z in noie plati. i. supioris. alias cōfessio nō ualet. Subdit dicens. si eps dat
tibi auctoritatē. tūc tu potes cuilibet iniungere p̄niam p̄ pctis. s̄z alijs qui
sunt excoicari in aliquib⁹ causis non potes dare absolutōem nec etiā de
bes te solemnio facto intrmittere. nisi hoc fieret in articulo mortis. q̄ in
illo cāu potes te intrmittere solēni facto iniūgen do p̄niam p̄ alia pctō
enormi. sed tamen hoc d̄z fieri s̄b conditione. vt si conualeat q̄ papā ade
at p̄ absolutōne seu cpm.

Notādum. s̄a d̄t q̄ laici possunt audire confessionē. Q̄tra n̄lli ē cō
fitendū nisi illi q̄ habet auctoritatē. sed laicus non h̄z auctoritatē. igitur. c̄.
Maior nota ē d̄ se. q̄ auctoritas requirit̄ in p̄fessione. Sed minor p̄z in h̄
dicto. quoz remiseritis pctā. c̄. et hoc dictū solū intelligit̄ de Ap̄st̄is et luc
cessoribus eorundē. s̄z d̄ p̄byteris. In oppositū ē s̄a. et etiā h̄r Iocobi
caplo sc̄do ybi d̄r. confitemini alterutq̄ pctā v̄ra. sup hoc d̄r glosa. q̄ h̄ dis
ctum non intelligit̄ solū d̄ sacerdotibus. sed etiā d̄ laicis: Propt̄ q̄d̄ d̄
biū notādum q̄ claus est multiplex. Prima ē claus auctoritatis. et illam
habet solus d̄s. quia solius dei est dimittere pctā: et illa est claus p̄pter ob
stacula regni celestis. Sec̄da ē claus excellentie. et illa claus debet Iesu
christo qui nos liberauit a morte eterna. et illa est claus p̄pter obstaculū
reatus eterne pene. Tercia ē claus ministralis. et illa debetur sacerdotij
bus: platis ecc̄iarum qui habent solueret ligare: et illa ē claus p̄pter ob
staculū pene t̄p̄alis. Quarta claus est ex virtute dei. et illa h̄z quilibz bo
nus christianus. et h̄ne homo moriatur in cōfessus hō p̄t confiteri cuilibz
christiano. Et hoc sequit̄ correlarie q̄ heretic⁹ et paganus nō ē confitendū.
s̄z quādo non p̄t haberi christiani homines tunc sufficit sola p̄tritio cor
dis cum p̄posito confitēdi. ¶ Sec̄do notandum. diceret aliquis. q̄re laic
co est confitendum. Respondetur q̄ articulo necessitatis incumbēte nō
grat̄ est confitendū laico. sed mult̄ d̄ causis. Primo vt p̄fitens informet̄.
q̄ si in t̄pe necessitat̄ non est sacerdos p̄sens. si tūc p̄fiteret laico. tūc ipe
ab eo aequalit̄ posset infirmari ad p̄tritōem cordis. q̄ p̄tritio oia sua pctā
delerz. Sec̄do p̄pter orōem. q̄ tal̄ p̄fessor tenet rogaret orare deū p̄ eo. Ter
cio p̄pter satisfactōez. q̄ ozeū h̄re sc̄dā d̄z et crudelētā erga laicū. q̄ erube
scētia ē maxima p̄ p̄nne. q̄re p̄z q̄ t̄pe necessitat̄ nō grat̄ ē p̄fitendū laico.
¶ Tercio notādū. dubitaret aliq̄s an p̄ scriptū nūciū v̄l p̄ p̄curatorē: et a li

Summula Raymundi

quis possit cōfiteri. Et videt q̄ sic. q̄ p̄fessio ē suo pp̄rio sacerdoti p̄c̄ti res
uelatio. s̄z h̄ p̄t fieri p̄ nūciū v̄l p̄ l̄ras. gr̄c̄. Sc̄do sic. p̄bat̄ idē. cōfessio d̄z si
eri pp̄rio sacerdoti v̄t p̄us dictū ē s̄z sacerdotē ex̄ite longe ab infirmo p̄nt
illī p̄c̄la scribi. p̄pter nimiam distātiā loci. igit̄ sequit̄ q̄ p̄t p̄ sc̄ptū confite
ri. In oppositū ē sc̄tus Auḡ. d̄icēs. q̄ p̄ seipm̄ peccauerit p̄ seipm̄ penite
at. T̄tē. p̄po ore sit p̄fessio fidei ab Rom̄os. vii. vbi sic d̄z. p̄po ore sit cō
fessio p̄c̄ti. R̄ndetur inq̄ntū cōfessio ē actus sacr̄al̄ diuine institutionis
tunc non d̄z fieri p̄ sc̄ptū nec p̄ nūciū. s̄z t̄pe n̄c̄itatis ille act̄ ē meritori
us. P̄ hoc ad argumētū h̄m̄ r̄ndet̄. s̄z cōfessio est p̄c̄ti reuelatio. t̄n̄ v̄l
tra hoc requirit̄ debit̄ mod̄ p̄ circūstantias causat̄. Ad secundū argu
mētū d̄z. q̄ p̄t nimā distātiā seu absentīā pp̄ri sacerdotis q̄libz h̄ō p̄t
p̄fiteri cuilibet sacerdoti quē h̄re p̄t in articulo mortis.

Quarto ē notādū. si sacerdos sciret p̄c̄la cōfitem̄ t̄nc dubitat̄ v̄trū
ille p̄fitem̄ d̄z illa p̄c̄la adhuc manifestare illi. q̄ p̄suetudo ē iā m̄ltor̄ ho
minū q̄ solēt dicere. q̄ ego soleo facere oīa s̄z vob̄ nota. R̄ndet̄ q̄ d̄z mani
festare. q̄ s̄z sacerdos sciunt illa p̄c̄la. t̄n̄ hoc nō fuit p̄ modū iudicis t̄n̄ sci
uit ea p̄ p̄fessionē. iō tal̄ h̄ō d̄ nouo sua p̄c̄la tāq̄ v̄o iudici d̄z manifestare.

Quinto notādū. sacerdos h̄ns executōem absolutōis ab ep̄o n̄ d̄z sol
uere ex sn̄ia excōicatōis. q̄ null̄ d̄z soluere ex sn̄ia excōicatōis nisi q̄ fert
sn̄iaz excōicatōis. s̄z t̄n̄ si eēt in sn̄ia canōis. t̄nc ep̄s h̄z cū absoluere. V̄n̄ ex
illo sequit̄ q̄ simplex sacerdos h̄ns autoritatē ab ep̄o n̄ p̄t soluere aliquē
ab interdico v̄l ab ire zularitate v̄l a sn̄ia excōicatōis nisi peteret q̄ absol
uat eū a sn̄ia excōicatōis. s̄z ille casus n̄ nōialit̄ exp̄mit̄. t̄n̄ trāsit cū auto
ritate. Et q̄ d̄icūt oēs iuriste q̄ null̄ d̄z absolui nisi sit in articulo mortis po
teat̄ q̄ t̄nc q̄libet simplex sacerdos p̄t eū absoluere s̄z tali p̄bitōe q̄ si qua
beat̄ q̄ t̄nc vadat ad ep̄m̄ vel ad d̄n̄m aplicū q̄ absoluat.

.i. p̄c̄la .i. p̄tinet̄ .i. ep̄i autoritatē

¶ Quinta sunt quedam que spectant p̄sulis ad v̄m

b̄n̄i aplici sacerdoti absoluēdi

¶ Nel pape quorum tibi non datur vlla potestas

.q̄ coit cū sanguinea v̄ginē interfectoz

¶ Incestū faciens. deflorans. aut homicida

destructor sacraz rex

¶ Sacrilegus. patris p̄ussor. vel zodomita

.i. ep̄m̄ adibis

si fuisti incēdiari sacri loci

¶ Pontificem queras. papam si miseris ignem.

.i. lesisti clericū

.i. symoniacus

¶ Si p̄ussisti clez: symon ve fuisti

.i. l̄ras aplicas

ab papā

¶ Nel si falsasti bullam pape simulibis

h̄ō fetum oppmit

¶ Qui parū suffocat. aut que neglexerit eius

h̄. pp̄ri fructū

s̄ talis infans mō moriat̄.

¶ Infantem mater quocumqz mō moriatur.

alicui⁹ cū violētia s^a p^{ap}lem
 Si pater aut mater violenter leditur. aut si
 s^a hō pctm̄ extra spēm traditōem
 Qui brutale nephās facit. aut infert pōitōem
 .i. hez .i. occidit

Si propriū dñm perimit. vel in ecclia sic qui
 .i. q̄ facit sacrilegiū in ecclia

Sacra ledit grauirer. vel qui mechatur. et ille

ppriam sanguineā carnalr cognoscit
 Qui matrem cognatam polluit atqz sorozem
 .i. epi prātem pctā talia egerūt

Presulis arbitrium licet occulte subeant hi
 s^a aliquē ppriū psbyterz inuenire

Si confessorē prer te possit habere

.i. pctā psbytero sanguinea vel focaria

Non sua probra tibi tua confiteatur amica
 qđ dictū est ministrādis

De sacramentis idem intellige dandis

¶ Hic autor ponit alios casus spectātes ad papā v^l ep̄m bicēs. q̄ qđā st̄
 crimina q̄b⁹ se null⁹ cleric⁹ simplex hz intrōmittere. s̄z spectant ad papam
 vel ep̄m. Quoz p̄mū ē. faciēs incestū. s̄m deflorāz h̄gūnē aliquā nō p̄t ab
 solui a simplici sacerdote. Itē nec homicida nec sacrileg⁹ nec p̄cussor pa
 tr̄z v^l m̄ris. nec zodomita. nec p̄cutiēs clez. nec falsari⁹ q̄ falsificat bullas
 pape. nec mulier q̄ suscitocat. ppriū puez. nec iste q̄ coguit carnalr suā. s̄z san
 guineā. oēs tales iā enumerati nō p̄nt absolui a simplici sacerdote. s̄z dñt
 mitti ad papā v^l ep̄m. Et sciēdū q̄ illa metra (Nō sua probra. &c.) hz aliq̄s
 stāt in fine. sic q̄ autor innuit talē doctrinā p̄ ea q̄ null⁹ dz audire p̄fessō
 onē sue ancille v^l amice vel amasie dñm ille p̄nt h̄re aliū p̄fessōrē Et co
 dē mō intelligēdū ē d̄ oibus alijs sac̄ris conferēdis. Alij textus illa me
 tra h̄nt circa p̄ncipiū sic q̄ autor pus p̄mittit notabile p̄ modū doctrine.
 z deinde casus enumerat: Et rō illi⁹ notabilis est ista. qz amasia vel amia
 ca si confiteret amico tūc nō haberēt erubescētiā vel h̄cundiciā. z qz erua
 bescētia seu decūdia ē maxima ps p̄nie. id̄ alteri pot⁹ dñt confiteri.

¶ Notādum. magister enumerat plura peccata quoz solutio non per
 tinet ad simplicē sacerdotē. vñ d̄vno pctō magis ē penitēdum q̄ de alio.
 qz d̄ quāto peccatum ē enozimius d̄ rāto homo plus ligat ad confessionē
 vr̄ ad satisfactōem illius peccati.

¶ Tē notādum. triplex ē pctm̄. scz pctm̄ culpe. pctm̄ pene. z pctm̄ dam
 ni. z huic triplici pctō opponitur triplex bonum. scz. bonum honestū. bo
 nū delectabile. z bonū vtile. quia pctō culpe opponitur bonum honestū.
 z peccato pene opponitur bonum delectabile. z pctō damni opponitur
 bonum vtile. z de tali triplici bono habet p̄mo ethicoz

¶ Tercio notādum. q̄ malum d̄ vtile dupl̄r. p̄mo p̄p̄t ei⁹ consideratiō.

Summula Raymundi

nem. qz dū malū confideratur. tūc bonū in eo citi⁹ eligi⁹ qz duo opposita iuxta se posita magis elucescunt. Secdo malū est vtile ad ordinatiōem. qz bñ ordinat. qz ordinat qz punit iniusticiā diaboli in inferno.

Quarto notādū. in lra dī qz null⁹ dz audire cōfessionē sue ancille vel sue amasie si ipa possz hēre alibi p̄fessore. tñ illo n̄ obstāte si h̄ fieri qz absolueret eā absolutio harzi. ad illd̄ dictū solū cōsultū. qz qz h̄ non fiat ē vtile pp̄t h̄. qz ipa p̄fiteret sine recūdiāte erubescētia. qd̄ non dz fieri.

Ultimo notādū. multi sc̄ casus in quib⁹ homo non tenetur p̄po sacerdoti cōfiteri. Primo tpe necessitat. vt in articulo mortis. qz vt sic hō po test cōfiteri vt supra dictum est. Secdo tpe peregrinationis. qz pegrin⁹ ad quēcumqz locum venerit p̄t petere absolutōem si cōfiteatur. Mercio quādo hōies sunt obcessi in aliqua ciuitate. vel quādo quis intrat iustū bellū. vel quā vadit p̄ mercemonijs. quia isti non p̄nt hēre pp̄rium sacerdotem. igit̄ p̄nt alijs cōfiteri. Quarto: si sacerdos non sit ver⁹ pastor: s̄ for̄ te symoniace est adeptus. Quinto. si sacerdos ē suspēsus ab officio. Sexto. si sacerdos eēt excoīcat⁹. Septimo quā sacerdos cōmittit luxuriā cū aliq̄ m̄liere. tūc illā p̄sonā n̄ dz absolueren^r tal̄ dz illi p̄fiteri. R̄ d̄: qz si tal̄ p̄fiteret illi nullā h̄ret erubescētia q̄ ē maria ps̄ p̄nic: ḡ tal̄ dz p̄fiteri alio ri: Octauo. si aliq̄ p̄sona p̄sumpserit d̄ sacerdotē qz forte eā affectarz in h̄ cāu etiā non tenet̄ p̄po sacerdoti p̄fiteri. s̄ dz petere licētia qz ap̄d aliū sacerdotē p̄fiteat̄ pp̄t hoc ne illd̄ qd̄ dat̄ in medicinā det̄ in periculū.

i. crimina p̄fiteris tua

Dum tua peccata dicis confessio qz sit
plena nos raymundus

Integra consulimus festina frequens et amara
i. partita confitearis

Integra qz non sit diuisa simul faceris
i. omne pctm̄ i. omittas s̄ ē factū s̄ hōies

Omne scelus. nil abscondas. quo tpe. per quos
i. fecisti pctm̄ fecisti in q̄ loco cū q̄ p̄sona fecisti

Egeris hoc quotiens vbi cum quo quō quare
s̄ cōfessio i. pctm̄ p̄petratū

Si sit amara scelus factum qz non iteretur
s̄ p̄fessio veloz i. decesseris

Sit et festina quia nescis quādo morieris
augmētā i. cū p̄nia pigre p̄niam

Creuit et peccatū cum pena. tardius illam
crudelior i. ad

Si facis. et gravior venerit conuersio christū
s̄ d̄ vita gr̄e p̄ueniat i. hora mort̄ p̄cia maculata

Projiciens si te rapit hora nouissima tunc mens
tormentoz loc⁹ pena i. pp̄t quā cām

Detrahit ad loca qui tuus est dolor. vnde morandum

Nil tibi quin fueris festinus ad hanc faciendam
 p̄fessio .i. sedula s̄ pctm̄ p̄fessione
Ista frequens tibi sit. quia dum cadis hanc iterando
 p̄ p̄niam .i. a sacra cōmunionē
Surgis atq; nouus humo sis a corpore ch̄risti
 .i. in dictamine

Te scelus enorme compellit iudicioq;
 p̄fessoris .i. cogoris .i. in egressu eccl̄ie
Desbyteri stabis arceris limine templi
 tā diu recōciliatōis cōplere .i. pctā m̄bata
Donec eat tempus quo fuit digne probra lapsa
 s̄ r̄ confesso: sit

Accusans munda directa sit et manifesta
 s̄ confessio distribuēs

Et sit discreta discernens pura morosa
 s̄ exq; hō cecidit p̄ supbiā .i. i fide

Sit simplex humilis confessio plena fidelis

Cum ista pte ponit quosdā casus ob̄nuandos in p̄fessione dicens. nos
 p̄sumimus q̄ quādo aliq̄s p̄fiteat̄ sua peccata clerico. q̄ talis p̄fessio dz eē
 integra festina. si frequēs et amara. sit integra ita q̄ nihil p̄mittat̄ et; sit ab
 scōndita. sc̄ypt nō reuelat̄ p̄ p̄fessōrē etiā exp̄mat̄ quo tpe fuit sacruz tale
 pctm̄. Etiā p̄ quos q̄tiensz in quo loco. r̄ cū quo. quare r̄ quō. Et ip̄a et;
 sit amara. sic q̄ pctm̄ p̄fessum non reiteret̄. Et sic etiā festina. qz nulli nō
 ta est hora mortis. Et etiā in mora crescit pctm̄. r̄ eodē mō crescit pena
 r̄ sic aggrauat̄. qz oportz eū aliquoties corpus ch̄ri omittere. r̄ si illo mō
 mori hō trahit ad locū p̄petui doloris. r̄ etiā p̄fessio sit frequēs illo mō q̄
 statim quādo hō cadit p̄ pctm̄ q̄ surgat per p̄niam. r̄ non manet in pctō
 enormi. r̄ h̄ om̄ino repellit hōiem a cōmunionē ch̄ri. Etiā p̄fessio dz esse
 integra festina accusans nuda directa r̄ manifesta. S̄it dz eē secreta dis
 cernens pura r̄ morosa.

Notandū primo. l̄ra d̄t d̄ conditionib; requisit̄ ad p̄fessionē. Prima ē
 q̄ p̄fessio dz eē integra sic q̄ p̄ni fatetur om̄ia sua pctā. qz talis cōfessio nō
 est integra quādo aliquis diuidit eā cōfitebō vni sacerdoti vñā p̄tēz alte
 ri aliā p̄tē. p̄pter erubescēntiam. Secōdo requirit̄ ad p̄fessionē q̄ sit festina.
 id est velox. r̄ hoc plurib; de causis. Primo ne hō morte p̄ueniat. quia ni
 hil certius morte. r̄ nihil incert̄ hōra mortis. Un̄ in euāgelio dz. vigilas
 ter orate quia nescitis diem neq; horā. Item ex alio. qz nescitis q̄ hora
 dñs vester vēturus sit. Ex̄eplū legit̄ d̄ quodā sancto q̄ illi reuelatū fuit
 q̄ anima alicui eēt dānata. ille dixit ad aiam. Ach q̄re neglexisti tps̄ mi
 scōdie. ita ridit Ach null; fuit q̄ p̄posuit corrigere vitā sicut iā hōies faciūt
 fideles. Secōdo confessio debet esse festina ideo. quia ex dilatōe peccati et
 culpe crescit dilatatio pene. Ex̄eplū hō ex̄ercens synū actū supbie stas

Summa Raymundi

tim assumit irāz inuidiā. cēhs. Tercio p̄fessio d̄z esse festina. iōt̄ homo n̄
nimū tardaret̄ in pctō p̄seueraret. tunc tarde vel forte nunq̄ ad miam
dei conuerteret̄. q̄ consueta derelinquere est difficile. Quarto d̄z eē ses
stina ideo. q̄ tpe sanitatis r facultatis hō tenet̄ confiteri. vñ sc̄tus Aug⁹.
Illic em̄ reperitur intentio mentis vbi stat̄is dolor. mō in extremis pe
nitētia ē difficilis. vt supra v̄sum ē. q̄ tūc non solū vñ mem̄bz patitur
q̄ om̄ia membra simul. r hō p̄uent̄ tali dolore non multū recordatur
d̄ p̄nia. vñ d̄ bt̄s Aug⁹. p̄nia sera raro est̄. r si est̄ nō est̄ sera. Quin
to debet esse festina. i. d̄z fieri in tpe iuuet̄uris. Vñ quintuplex est̄ etas
hōis: sc̄z. puericia. adoleſcentia. iuuent̄. r senect̄. mō ad p̄positū
hō debet penitere in q̄ttuor etatib⁹ p̄mis sed qui penitet in q̄nta etate est
filius illi qui h̄z q̄ttuor bonas naues r̄nā malā. r h̄z bona mercimonia r
mittit illa deferre p̄ mare. mō si ille accipit malā nauim r imponit merc̄
monia suaz mittit stare illas q̄ttuor naues bonas ocioſas ille om̄ino d̄
fatuus. q̄ tunc mercimon: a cuz mala nauī s̄bmergunt̄. Sic s̄t̄r ille d̄
fatuus q̄ p̄trāsit illas q̄ttuor etates sine p̄nia. r p̄mo in q̄nta etate incipit
penitere. Item notādum q̄ t̄cio ad p̄fessionem requirit̄ q̄ sit amara sic
q̄ hō p̄terita deplāgat cū cordis amaritudine. vlt̄er⁹ cum p̄posito nū
q̄ in t̄d̄bit ea cōmittere. q̄ si h̄z p̄positū resūmēdi pctm̄ tunc nō ēver⁹ pe
nitens. sed d̄z berisō: p̄nie. r h̄z p̄fessio d̄z eē amara sic q̄ non reueret̄ ipm̄
pctm̄ p̄fessum. Quarto requirit̄ ad p̄fessionē q̄ d̄z eē frequas. quia quoti
ens labit̄ p̄ pctā totiens resugere d̄z p̄ p̄niam. r p̄ncipalr̄ de pctō mortali.
Item q̄nto req̄ritur ad p̄fessionē q̄ d̄z eē accusans. q̄ in p̄fessōe hō d̄z
se accusare non excusare. sicut faciūt aliqui q̄ in cōfessione culpāt alios
hōies: dicunt se hoc pctm̄ fecisse p̄ suggestionē diabolicā r p̄ inductōem
alteri⁹. r hec non est̄ v̄a cōfessio. q̄ qui d̄z se accusare se excusat. vñ sapiēs
p̄mo facit p̄fessionē generale in signū illius q̄ p̄mo seipm̄ accusat. T̄ter
terro ad p̄fessionē requirit̄ q̄ d̄z eē nuda. i. manifestare hō totalr̄ cor suū
effundat sicut aquā. vñ Psalmista. effunde cor tuū sicut aquā. Et dicit
notāt̄r (sicut aquā) r non sicut lac vel vinum vel oleū. rō est̄ q̄ lac vinum
r oleū relinquunt post se colorē. odorē. r saporē. sed hoc non facit aq̄. Sic
etiā p̄fitens d̄z effundere cor suū sicut aquā r non sicut lac qd̄ relinquit
post se colorē. nec sicut oleum quod relinquit post se odorē. nec sicut vi
num quod relinquit post se saporē. Vñ sciendū: color tūc manet in cō
fessione q̄n pctō: d̄z pctāz occasiones pcti omittit. i. cās q̄re talia peccata
p̄petrata s̄t̄ vel q̄ intentione. Odor aut̄ tunc manet in p̄fessione quādo
quis cōfitetur pctā suaz omittit scādala acta circa talia pctā. q̄ peccans
multip̄r cōmittit scādala. p̄mo ad sui p̄sonā. quia tunc p̄mior redd̄t
ad peccandum. Secdo cōmittit scādalum quo ad p̄sonaz cum eo com̄
mittentem peccatum. Tercio cōmittit scādalum quo ad homines q̄
vident̄ vel audiunt. quia tunc tales etiam mouentur ad peccādūz. mo
do quando aliquis omittit illa scādala r sola peccata confitē. tunc ibi
manet odor in cōfessione. Sapor etiam manet in cōfessione. vñ tūc sa
por dicitur manere in p̄fessione quando quis cōfitetur peccata r diutur
nitatem peccati emittit. Itē septimo requirit̄ q̄ p̄fessio debet eē directā

Non sciendum quod duplex est confessio. quebā ē directa et quā indirecta et non hā. Directa confessio est quādo quis confitetur p seipm. Indirecta aut est quādo quis confitetur p alium. Octavo ultimo requiritur. q cōfessio sit secreta. Sed circa illud dubitatur. nam diceret quis tamen etiā dictum est q debet esse manifesta: quō ergo simul possunt stare duo op postea. scz secretum et manifestum. Respondetur q sic debet intelligi. cōfessio debet esse manifesta quo ad eradicatōem intētionis. et non debz eē sophistica. quia nudis et eradicatis vbiis confitens debet sua peccata expōmere. et confessio dzeē secreta et non clamorosa quo ad p̄latōem v̄boꝝ. qz null' d̄z clamare q̄n̄vult p̄fiteri.

^{s̄ p̄ntes itez p̄ctā p̄fiteri}
Ni casus tibi dant tua rursus probra fateri
^{inceptus p̄fessor p̄p̄ri sacerdotis}

Si tuus indoctus est p̄sbyter. eius adibis
^{.i. licētia sacerdotē exp̄tor p̄prio sacerdote}

Consensu reliquum qui sit sapientior illo
^{s̄ p̄p̄ri sacerdos scz ep̄m vel aliū p̄latū}

Si non consentit maiorem querere super se
^{p̄ p̄ctis p̄fessis refutat itez p̄fiteat}

Quiqz fati facere spernit rursus fateatur
^{p̄ctm s̄ q nō spectat ad simplicē sacerdotē}

Si scelus enormē fuerit tunc altior illud
^{p̄niam iponat .i. p̄ h̄mōi ḡndi p̄ctō}

Audiat. et penam dicat pro crimine dignam
^{.i. cū volūate p̄ctm̄ reiterādi}

Inqz voluntate peccandi qui remanebit
^{s̄ p̄us rursus}

Confessus quod erat iterato confiteatur
^{enormē viciū gravā p̄niam exigit}

Prauum peccatum pravam penamqz requirit
^{.i. in agone s̄ h̄ōib' iponere p̄niam}

Aportis in articulo positus infigere penam
^{s̄ tu p̄fessor p̄ctis dem̄as s̄ illis faciendū}

Noli pro viciis. tamen ostendas quid sit agendum
^{.i. sam efficiant̄ egr̄s si moriunt̄ eoz}

Sit. si conualeant his subueniant et amici
^{deuora h̄uiles ekyra corpm castigatio}

Ad illa. p̄ces. dona. ieiunia quattuor ista
^{redimūt .i. purgatorū}

Absoluunt animas quas purgans detinet ignis

¶ Sic magister ponit quosbā casus in quibus hō p̄ctā p̄us p̄fessa tenet
 sedario p̄fiteri dicēs. q p̄ oꝝ hōiez iterato p̄fiteri q̄n̄ p̄p̄ri p̄sbyte est ignar'

Summula Raymundi

et indoctus. tunc dicitur transire ad alium magis scientem. sic quod hoc fiat cum licentia proprii plebani. et si ipse non dederit tibi licentiam. tunc potes capere licentiam a superioribus sicut qui spernit penitentiam iniunctam sibi pro peccatis suis talis dicitur illa peccata rursum committere. et etiam ille qui fuit in voluntate suapropter vellet iterare ille illa peccata iterato dicitur peccati. Subdit quod in articulo mortis alicuius infirmi nullus presbyter dicitur illi penitentiam imponere. sed potest illi dicere quod agere debeat si commo- ualuerit. et poterit illi dicere quod si veniat de illo morbo quod veniat ad ipsum. Subdit quod illa quattuor. missa. peces. elemosyna. et ieiunia absoluunt aias de

Primo notandum. quod in quatuor casibus aliis potest iterare confessio (purgatorio. onem. primo si proprius sacerdos est ignarus. Secundo si proprius sacerdos non habuerit auctoritatem. Tercio si iterum proponit peccare. Quarto si diuidit confessio- nem. Quinto si penitentiam sibi iniunctam non seruauit.

Secundo notandum quod triplex est peccatum. scilicet in deum. in proximum. et in semetipsum. ista tria peccata habent tria opera satisfactionis. sicut sunt orationes: elemosynae et ieiunia. quod qui peccat in deum potest satisfacere per orationes. quod per orationes aliquis reconciliatur deo. Sed qui peccat in proximum potest satisfacere per elemosynas danda eas pauperibus et proximo suo. Sed qui peccat in semetipsum potest satisfacere per ieiunia et macerationem corporis. sic eodem modo in penitentia tria occurrunt. Primo culpa deletur. secundo gratia diuina infunditur: tertio peccata remittuntur. et sic in tribus correspondent tria opera satisfactionis. scilicet elemosyna. oratio. et ieiunium. nam delectio omni culpe corrumpit orationem. oratio fit ad delectationem culpam. sed in fusiōe gratie corrumpit elemosyna: sed remissione peccati corrumpit ieiunium et corporis maceratio.

Tercio notandum. licet dicitur quod illa quattuor. missa. peces. et. valent ad satisfactionem. Pro quo notandum quod satisfactio est triplex. quodammodo est propria et voluntaria quodammodo voluntaria tamen. et quedam propria et non voluntaria. Satisfactio propria et voluntaria simul est ista quam facimus in penitentia pro peccatis nostris. nam dicitur propria quia pro nobismet ipsis fit. Et dicitur voluntaria quia homo voluntarie facit eam. Secunda est voluntaria et non propria. et est illa quam nos facimus pro redemptione animae in purgatorio ex necessitate: quia aie ex necessitate in purgatorio iuuant suffragia amicorum christifidelium. et sic est voluntaria et non propria. quia homo voluntarie facit. sed non pro semetipso. et sic non est propria. Tercia est propria et non voluntaria. et est illa quam anime faciunt in purgatorio ex necessitate. et dicitur propria quia pro peccatis propriis sustinent. sed non est voluntaria. quia cum velle eorum esset tunc libentius ipsam non vellent habere. **T**ercia nota. licet dicitur quod bona seu elemosynae orationes et ieiunia valent pro redemptione animae in purgatorio ex necessitate. **P**ro quo notandum. quod omnia peccata mundi reducuntur ad tria. scilicet ad superbiam. auariciam et luxuriam. unde Iohannes in canonica sic inquit. omne enim peccatum aut est concupiscentia oculorum aut superbia vite. Concupiscentia carnis est luxuria. et ad illam reducitur gula. sed concupiscentia oculorum est auaricia ad quam reducitur accidia. Tercium peccatum est superbia vite. ad quam reducitur irascitiam et inuidia. sed dicitur in tribus modis possumus satisfacere per tria opera satisfactionis. scilicet per ieiunium. orationes. elemosynas. quod per orationem satisfacimus peccato superbiae. sed per elemosynas satisfacimus peccato auaricie. sed danda ipsis pauperibus. sed per ieiunium satisfacimus peccato luxurie et ex necessitate gulae. modo ad propositum si aie seruolente his tribus peccatis tunc bonum est ut seruiamus eis his tribus. scilicet oratione. elemosyna: et ieiunio ut citius liberentur a purgatorio. quia in quantum plus impedimur eis suffragia tanto

citius liberatur de penis purgatorij. **Dñ** misericordiam quā facim⁹ magis indigentibus plus ē ponderanda q̄ illa q̄ facimus istis qui tm̄ non indigent. **Dñ** **Psal.** bñs vir qui intelligit sup egenū paupem. **Dñ** sciēdum q̄ ille dī paup qui seipm̄ iuuare non p̄ficut sunt aīe in purgatorio. ille enī nullo mō p̄nt seipm̄ iuuare d̄ pena eay nisi ueniente uoluntate di. **S** eis magis faciendū ē iuuamē d̄ amicis suis d̄ bonis que miserunt h̄.

i. secreta manifestat p̄cā

Presbyter occulta non prodar crimina plebis

s̄ p̄cā manifestauerit. p̄uaf̄ diuino officio

Que si prodiderit spoliatur ordine sacro

p̄nia. i. delicti

In populo pena peccati sic moderetur

nimis pay

p̄ctō quāt s̄ p̄ctm̄

Ne nimis aut nimium pro crimine fortiant istum

sar̄ ē

i. itez dicas

Sufficite vnqz replices confessa nisi sis

s̄ p̄ctm̄

i. resumptio p̄cti

Lapsus in hoc iterum tunc hac replicatio penam

s̄ p̄cti

scz i p̄fitēdo

Ad inuit et culpam. dū mutas p̄sbyterum tunc

repies

gr̄am p̄ctōy

s̄ eadē p̄ctā

Iuuenies uenam scelerū rotū replicando

Hic auto: ponit alia documēta dicens. nullus sacerdos p̄t publicare secreta p̄ctā hoīm. e quicunqz hoc fecerit ē puand⁹ officio e dignitate sacerdotali. Subdit etiā q̄ p̄nia q̄ ē hoīb⁹ iniūgēda p̄ p̄ctis dz esse moderata sic q̄ penitens non nimium aggrauet nec er̄ nimium alleuiat. Subdit dicens sufficite q̄ semel p̄fiter̄ sua p̄ctā e non replicet ea i aliq̄ confessione nisi si perpetrasset iterato. sed quando aliquis replicet eadē p̄ctā que p̄us cōfessus est tunc erit e. maior ueniat hoc ē uerum si cōfitem⁹ hoc fecerit ex nimia cura timens aliqua p̄ctā negligere.

Primo notandū. littera innuit q̄ confessio non ē reuelāda. **Rō** hui⁹ ē multiplex. **P**rimo rōne honestatis. **S**ecdo rōne nccitat⁹. **T**ercio rōe ueritatis. **P**rimo rōne honestatis. que puenit ex pte p̄fessoris. qz hoc ē honestū in hoīe q̄ ipse celat que debēt secete seruari. qz non honest⁹ d̄ q̄ reuelat non reuelanda. **S**ecdo. p̄fessio non est reuelanda cā nccitat⁹. qz illa est necessitas obligat oīs. nam quilibet sacerdos tenet e obligat celare cōfessio nē sibi factā. **T**ercio p̄fessio non est reuelāda cā uilitat⁹. nā uilitas est talis q̄ eo magis est dilectio e p̄mptiores sunt ad p̄fitēdū. qz q̄s hoīm uellet p̄fiteri si confessio eius manifestaret. q̄si diceret nullus ē q̄ sacerdos non p̄ reuelare p̄fessionē. qz dat hoīb⁹ p̄mptitudo p̄fitēdi.

Secdo notandū. dubitat si aliq̄s p̄fiteret aliq̄d secretū qd nō eēt p̄ctm̄. ut sacerdos possit hoc reuelare. **R**ndet q̄ nō p̄p̄t duplicē cām. **P**rimo p̄p̄t remouere cām diffidētie. qz si sacerdos reuelaret tūc crederet diffidētia. **S**ecda cā ē p̄nitās reuelādi. qz ex reuelatōe redderet suspiciōsus.

Summa Raymundi

Tercio notandū si aliquis sacerdos citaret ab iudicē pro testimonio, tunc dubitat vtrū ibi posset detegere confessionē, vt si aliq̄ p̄miserat allcui, q̄velit eū dicere in maritū & postea hoc negat, & q̄ ista p̄fiteat hoc sacerdos postmodū dū citat ad iudicē & etiā sacerdos cui p̄fessa ē p̄ testimonio tunc ex illo iā querit vtrū sacerdos debet ibi detegere confessionē v̄l nō. Q̄ videt q̄ sic, q̄ si non detegeret in testimonio tūc fierz piur⁹, q̄ alie dicerz q̄ sciret, q̄ videt q̄ incurreret piurū qd̄ est magnū peccatū. R̄ndet per di-
 stinctōem, vel ergo iste sacerdos tm̄ scit p̄ confessionē, vel non, si p̄mo mō, tunc nullo mō debet reuelare. Et rō est, q̄ sigillū p̄fessionis nullo d̄z in-
 fringi qd̄ tm̄ fieret si reuelaret. Si aut̄ non tm̄ scit p̄ confessionē, h̄ ē duplici vel ergo scit ante p̄fessionē, vel post p̄fessionē, si scit an̄ & postea in p̄fessio-
 ne, tūc illa obstruit ei os sic q̄ postea hoc nō potest manifestare. Si aut̄ scit post p̄fessionē tūc ipe tpe nēcitat̄ p̄ detegere. Alij aut̄ dicūt simplr̄ oppo-
 sitū licet sacerdos scit ante p̄fessionē vel post tm̄ nunq̄ debet reuelare. Et tūc qm̄ arguit q̄ ipe fiat piurus, ibi dicūt q̄ non, q̄ ipe scit hoc sicut d̄z & non sicut hō: modo deus noluit prodere pct̄ā hoim̄, sic nec ipe sacerdos p̄dere d̄z. Qm̄ tunc d̄z q̄ falsum iurat, R̄ndet q̄ ipse iurat se hoc nescire inq̄ntum homo, & sic ipe nescit, p̄ quo iurat, idō piurus non redditur s̄z scit hoc tanq̄ vicarius dei, & ḡ reuelare non tenet.

Quarto notandū, si aliq̄s p̄fessor p̄ciperet pct̄ā nocens toti cōmuni-
 tati, sc̄z q̄ aliq̄s p̄fiteret q̄vellet s̄buertere castz claustrū vel eccl̄iaz v̄l vel-
 let tradere ciuitatē vel vellet incurrere heresim, tūc videt q̄ ille talē casuz
 possit reuelare, q̄ cōe bonū est plus tenendū q̄ bonū paucoz. R̄ndetur
 q̄ lucite hoc peccatū nō est manifestandū, sed posset dicere sup̄iorib⁹ q̄
 vigilarent sup̄ gregē vel ciuitatē, &c. ne damnū incurreret, tm̄ d̄z obticere
 p̄sonā nec illo mō p̄ferre v̄b̄at sic deueniant ad noticiā p̄fone, q̄ als tal
 p̄sona periculū morz incurreret, & sic p̄fessor fieret irregularis.

Ultimo notandū p̄ modū dubij si aliq̄s p̄fitens eēt heretic⁹ vtrū sa-
 cerdos deberet reuelare ipm̄: R̄ndetur sub distinctōe, q̄ v̄l iste acceptat⁹
 est heresim vel est inclinatus ad heresim, si solū inclinat⁹ ē ad heresim tūc
 sacerdos d̄z tacere & eū auertere s̄m posse. S̄z si acceptat⁹ ē sic q̄ eū auer-
 tere non p̄t, tunc ipe p̄t dicere diocesano q̄ vigilat sup̄ gregē suū, & tūc ipe
 diocesan⁹ vigilare d̄z inq̄rere hereticos ne s̄buertūt pplm̄.

genitrix s̄ mulieri
Si puerum mater oppressum repperit illi
 reddat deo s̄ talis mulier

Consule q̄ faciat domino satis, dubium si
 .i. euētū securi⁹ peniteat, s̄ euētū

Casum p̄tendat est tutius vt luat istum
 imponedo s̄ mulieri

In iungedo tamen sibi penam, parce si audea
 s̄ mulier cōm̄sit .i. secretū

Talis adulterium si fecit non manifestum
 .i. sp̄eta, s̄ suo .i. nō faciat publicā p̄niam

Ne suspecta viro sit non luat hoc manifeste

scz sui mariti ^{sc adulteriū}
 Quis post mortem luat illud sufficienter
 mulieres ^{.i. adimplere tps pnie}

Matrone iuuenes possunt explere carenas
 in mansionib⁹ ^{sc mulieres}

In domibus propriis licet he non egredientur
 talē pniā vel sitem agāt

Ieiunant orant iaceant in stramina nudis
 .i. trāscant ^{.i. silicijs indute}

Precedant pedibus et vadant siliciate
 pter illos labores

Præterea plures sunt emendando labores
 sc laborib⁹ ^{sc mulierib⁹} ^{sc mod⁹ penitēdi}

Istis vtantur est his via talis honesta

¶ Hic ponit alios casus de pnia dicens. si aliq̄ mulier iuenerit pueri oppo-
 pressum iuxta se. isti mulieri iniungēda est penitētia vt satisfaciat p oppo-
 pressione pueri. sicut etiam fit dubiū vtrum ille puer est oppressus vel sit
 mortuus morte naturali. semp̄ tamen tutius ē q̄ agat penitētia. Sub
 bir consequenter. si aliqua mulier comisit adulteriū secrete: tūc illi mlie-
 ri iniungēda est penitētia occulta. sed post mortē mariti sui d̄z portat
 re dignum onus penitētie. Item subdit q̄ iuuenes matrone pnt care-
 nas adimplere in domibus pprijs. z licet he non egrediant̄ de domo des-
 bent tamē ieiunare in panet aqua z in straminibus iacere. z nudis pedi-
 bus ambulare z multos alios labores facere.

¶ Primo notandū. q̄ licet mulier dubiū habeat d̄ oppressione pueri tñ
 nihilominus illi iniungēda est penitētia ppter cautōem. qz i duob⁹ du-
 bijs semp̄ tutior via est eligenda. z etiam penitētia illi iniuncta iuuat cō-
 ōntum ad t̄palia bona si p ipam ille puer non ē oppressus.

¶ Secūdo notandū. q̄ mulieri p adulterio non ē iniungēda publice pe-
 nitētia. z hoc est vey si adulteriū non sit manifestus. sed tñ post mortem
 mariti sui legitimi p̄t illi iniungi penitētia publica. Et rō ē. qz ex publica
 pnia marit⁹ ei⁹ posset eā cognoscere eē adulterā qd̄ eēt malū.

¶ Tercio notandū. q̄ iuuenes mulieres possunt adimplere carenas in
 proprijs mansionibus. scz ieiunando. orando. in straminib⁹ dormiēdo. ma-
 dis pedib⁹ ambulādo. silicia induendo. z similia faciendo. sed non debēt
 transire ad partes faciendo peregrinatōes. qz si peregrinatōes in longin-
 quas partes facerent. tunc plura possunt eis puenire. sic q̄ pnt defrauda-
 ri p viros ad actum luxurie exercendum z sic d̄ alijs malis. idō non debz
 eis iniungere pegrinatōes facere.

infirm⁹ ^{mulier}
 Eger parruriens et pregnans femina nullum
 sc pnie ^{dei}

Portat omnia quia lex et gratia subleuat illud

Folio. ccccix.

^{s^c} mulierib⁹ ^{s^c} mulieres ^{aliq⁹} g⁹uanie

Non est posita lex sine ergo sine lege

^{s^c} vel i ieiunio ^{.i.} iacēs i puerpio

In feriis sextis edat oua puer pa queuis

^{.i.} oprunū sic ^{.i.} ifirmis ^{.i.} egenis

Quando necesse subest vt in egris paupibus ve

^{s^c} hoiem multi ^{s^c} homo

Nū si plures occidant quilibet horum

^{.i.} vnanimie ^{.i.} ifector

Hoc luat insolidū quia quilibet est homicida

^{.i.} patie ^{s^c} idē ad occidēdū

Quod luit occisor luat hoc qui consiliū m dat

^{s^c} aliq⁹ ^{s^c} hoibus

Virgo si rapitur a pluribus et violenter

^{s^c} ex ist⁹ carnalr ^{.i.} emēdat

Vnus cognoscat causa quiuis conluat illud

^{s^c} fistibus

Sic est de reliquis in casibus omnibus istis

Hic ponit alia documēta dicēs. q⁹ infirmus hō r mlier pturiens sue impregnata nullū onus ieiunij habet. q⁹ tales in his casib⁹ absoluūt a lege. Subdit q⁹ talis mulier p⁹ in sextis feriis oua r lacticia comedere e in cā nēcitat⁹ paupes r infirm⁹ hoc etiā possunt comedere. Subdit si plures hoies inficiūt vnū tūc quilibet ho⁹ tenet agere pniam r luere huc r deplāgere illud pctm. q⁹ qlibet illo⁹ ē homicida. r sicut occisor punit sic e ille qui p⁹buit consiliū ad hoc vel auxiliū. Subdit si aliq⁹ vgo fuerit rapta a plurib⁹ r ab vno solo carnaliter cognita. tunc quilibet illo⁹ tenet agere pniam r deplāgere illd pctm. Et sic intelligit in fistib⁹ casibus.

Primo notādū. sicut l⁹fa innuit tūc plura sunt genera hoim que non obligant ad ieiunū. Dñ sciendū. q⁹ ieiunū tripl⁹ soluit. Primo q⁹ ad nutrimentū. Secdo quo ad eēntiā. Tercio q⁹ ad nutrimentū r eēntiā. Quartum ad nutrimentū tunc isti soluiunt qui pueniunt tps debitū pmedēdi vel qui nimis delicate preparāt cibaria vel qui magnū sollicitudinē vēteris hnt. Sed illi soluiunt ieiunū qntū ad eēntiā q⁹ postq⁹ comedere incēperūt surgūt d⁹ mensa ad aliqd tps r postea redeunt r itez comedere re incipiūt sicut. r hoc facere pnt hui⁹ r ancille q⁹ non sunt sui iur⁹. Sed q⁹ ad vtrūq⁹ soluit qñ q⁹ sine nēcitate cōmedit. rē.

Secdo notandū p modū dubij. vtrum illi soluit ieiunū q⁹ comedunt ficay vel herbas. Rōdet q⁹ aliquis comedit pfectū dupl⁹. Primo causa rehuatōis nature. Secdo causa voracitatis. pmo modo admitit. quia sic ieiunū non soluit dūmodo saltē moderatim sumitur. sz secdo mō soluit ieiunū. q⁹ comedunt ea cōmuniter hoies vt magis valent bibere vel vt potus reddat eis magis sapidus.

Tercio notādū p modū dubij. vtrum isti potatores q⁹ bibūt mane aū

p̄bābū, etiā solūit ieiunū. R̄ndet q̄ si talis potator a iuuetute sic p̄suet
 uit facere: nō cōmodose dimittere possit. sic q̄ si dimitteret timeret ca
 dere in infirmitate. tūc tali bñ admittit vñ⁹ haust⁹. & dicit doctores iur⁹
 q̄ solū debet eē vñ⁹ haust⁹ aq̄. S̄z tñ sec⁹ ē d̄ ist⁹ q̄ nō p̄suetur sic facere.
 n̄ iuuetute sua: nā tales nō solūit ieiunū q̄tēscūq̄ bibunt añ p̄ndium.
Quarto notābū. s̄r a d̄r si plures occidant vñū: tūc q̄liq̄et illoz tenet sa
 tisfacere. Pro q̄ sc̄idū q̄ homicidiū ē duplex. sc̄z. corp̄ale & sp̄uale. Corp̄ale
 ē homicidiū ē duplex. q̄ddā a lingua: q̄ddū a facto. Homicidiū a lingua
 fit triplr. sc̄z. p̄cepto. p̄silio. & defensiōe. Precepto sic p̄ylat⁹ fuit homicida
 x̄pi. q̄ p̄cepit crucifigere. Locilio sic iudei fuerit homicide. q̄ manifestu
 p̄siliū dedit ad crucifigēdū x̄pm. Tercio p̄tingit ex defensiōe. vt si aliq̄s
 vellet interficere illū cū q̄ trāsiret posses h̄ auerteret nō faceret tunc eris
 homicida: q̄ nō impedisti qd̄ bñ impedire potuisti. Sed ex facto aliq̄s
 d̄r homicida q̄tuor mōis. Primo p̄p̄ iusticiaz. sicut iudex d̄r homicida
 q̄n̄ p̄p̄ delictū iudicat aliq̄e ad mortē. & h̄ homicidiū fit sine p̄ccō. sed tū
 nihilomin⁹ incurrit irregularitātē. Secdo it̄ cā n̄citat⁹. & illa ē duplex. q̄
 d̄ā ē cuitabil⁹ & illa nō excusat aliq̄e ab homicidio. Alia ē cā n̄citat⁹ in
 cuitabil⁹ talis adhuc ē duplex. q̄dā em̄ ē p̄p̄ p̄p̄iā p̄sonā defendēdāz.
 quēdā em̄ est p̄pter res p̄ales defendēdas. si p̄mo mō sic excusat ab ho
 micidio. vt si aliq̄s trāsiret campos cui occurreret inimicus v̄l latro q̄ eū
 niteret interficere: ip̄c non posset euadere si tūc talis inimicū v̄l latronē
 interficeret non incurret homicidiū. q̄v̄m v̄i repellere h̄. S̄i aut̄ fit p̄
 p̄ter res p̄ales defendēdas tunc ip̄a nō excusat ab homicidio. vt si aliq̄s
 p̄transiret viam cyderet raptor: ē volens sibi auferre res p̄ales tunc iste si
 occideret raptorē nō excusat ab homicidio. Et rō est: q̄ p̄xim⁹ tuus plus
 diligendus est q̄ res p̄alis. attamē s̄m iuristas hoc fallit in vno cāu vt si
 aliq̄s intraret herēniūz remore eēt ab hominū p̄munionēz haberz for
 lum vñū panē. mō si aliq̄s vellet ab illo cape panē illū. tūc tal⁹ posset eū
 defendere tanq̄ p̄p̄iā p̄sonam. & si aliū interficeret excusaret ab homici
 dio. q̄ si panis reciperet ab eo sine defensiōe possz forte moufame qd̄ eēt
 magnū periculū. Tercii homicidiū ex facto ē casuale & ē duplex. quōdo
 dam adheret reilicite. & sic adheret rei licite. quōddā adheret rei illicite. &
 tale non excusat. Quartū homicidiū est a facto volūtario. & illd̄ nullo
 modo excusat. vt cū homo volūtariē deliberatōe p̄habita occiderz ali
 quem hominē: & hoc est graue peccatū. & aliq̄s faciens tale homicidiūz
 nisi magnā ageret p̄niam v̄sione dei eternaliter carebit. & hoc est rex de
 fideli homine. sed secus est si aliq̄s interficeret infidelē saracenū. turc
 cū. seu hereticū. S̄z homicidiū sp̄uale ē q̄duplex. quōddā sit a corde. & est
 quādo aliq̄s odit p̄ximū suūz. Vñ d̄r scriptura. Qui odit p̄ximū suū
 am homicida est. Secundū sit ex volūtate. vt quādo aliq̄s suffocat bo
 nam intentionem. & de quāto inuentio est melior de tāto d̄r p̄p̄ homici
 da. Tercii sit quādo aliq̄s diffamat p̄ximū suū v̄bis. Vñ d̄r dicit quī
 dam doctor. O q̄ horribile homicidiū quo proximus p̄ maledica pro
 ximi honore puatur. Quartū spirituale homicidiū fit ex facto quādo ali

Summula raymundi

quis in extrema necessitate nō pascit esurientē. Vñ brūs Hieronymus
si nō pavisti tpe nēditatis tūc occidisti illū q̄ morit fame.

pñijs

Bleuari

Nolumus a penis iniunctis exonerari

s^e sc̄tā cruce.

.i. viā habeāt

cōpleāt

Signatus. donec iter rapiāt et reclināt illud

Pro se mittēdo reliquos. et eis sua dādo

Debilis atq; senex claudus cecus mulierq;

A cruce se redimant. ait hoc discretio prudens

Qui sancti iacobi vel petri limen adire

Noverit aut simile q̄ crux hec omnia tollit

Lopore si proprio votū sancte crucis implet

Solvitur omnibus his intrādo religionē

Nō compeccātes probas tua dum proba dicis

Morum cōfesso: cognoscat cōditōem

Et nō psonas. parat hoc penas graviores

Alt cum cōingibus affinibus ecclesiarum

Personis sanctis viduis et sanguine iunctis

Sed mater et pater frater soror excipiātur

¶ Hic autor determinat de penis cruce signatorū s̄m aliq̄s dicēs aliq̄e signatū cruce nō dz pnia illi iniuncta exonerari donec iter pegrinationis ad sc̄tā terrā rapuerit vel p se mittat aliq̄e dādo illi exp̄lase p̄mium labors qd̄ ip̄e exponeret si met iret. Subdit hō senex debilis. claud. cecus. z mulier debet se redimere a pegrinatōe mittēdo aliq̄e ad sc̄tā locū ip̄oz. Subdit si aliq̄s vult ire ad limina sc̄tōz icz ad sc̄tū Jaco b̄ū vel ad sc̄tū Petz vel ad aliq̄d aliud limē sc̄tōz ille ab oib⁹ his soluit si intraverit religionē. Subdit aliud documētū dicēs. si aliq̄s facit cōfessionē ille nō dz pdere secū p̄ccātē. sic q̄ diceret ille fuit mē⁹ cōpccās nōiando psonā nōie. sz dz notificare p̄fessoz p̄bitōem illi⁹ peccātī. qz tālis p̄bitio multotiens aggruat peccatū. vt si aliquis fecit incc̄sū cū ali

qua sibi non copulata matrimonialiter. vt cū sanguinea vel cū monia
li. Subdit vltorius q ab illo dicitur excipiuntur pater mater. qz si filij pec
cant cum eis vel econuerso debet pdi in pessione.

¶ Primo notādū q illi qui repetit crucē & voverūt ire ad scām frā vel
si sit eis hoc iniunctū pnia. tales tenent in ppa persona hoc votū. vel talē
pniam adimplere nisi obstaret rōnabile impedimētū. qz tūc ex licētia cō
fessoris pnt loco eoz alios mittere. & h̄c̄e p si illud impedimētū est ppetu
um. si at eēt trestitorū & nō diu durabile. tūc ipi dnt expectare donec illd
impedimētū cessauerit & tūc illā peregrinatōem met adimplere.

¶ Secōdo notādū. Ita dē q qui vult absolui a voto peregrinatōis p̄t absolui
ui per ingressum religionis Rō h̄m̄ p̄e qz meli⁹ ē penitere re p totū t̄p̄is
vite q̄ ad vnū annū. sed q intrat religionē cū t̄p̄e vite stāt in pnia. q̄ q̄s
bet soluti a voto peregrinatōis p ingressum religionis. qd̄ int̄dit l̄ra.

¶ Mercio notādū q aliquis faciens p̄fessionē non d̄z cōpeccatē manife
stare nisi p̄ditio sui cōpeccātis aggravat peccm̄. Vñ si aliq̄s facit incestus
cū sanguinea vel alia p̄sona cū q̄ fierent nuptie indebite. ibi p̄ditio com
peccātis aggravat peccm̄. & sic in tali casu p̄fites non d̄z alicuius nomen
exp̄mere simpliciter. sed solū conditionaliter. scz dicat se fecisse peccm̄ cū
moniali. vel cū cōsanguinea sua. c̄c̄is.

¶ Ultimo notādū. ex quo hō satisfacere d̄z p̄ peccis suis: tūc sciēdū q bo
na sūt duplicia. qd̄a sunt simplr̄ mortua. qd̄a nō mortificāda. Bona sim
pl̄r̄ mortua sunt q̄ sūt in peccō mortali. qz hō ex̄ns in peccō mortali q̄uis
posuerit se ad mortis pericula. p̄t̄ r̄p̄m nō meret vitā etnā. S̄z dices
br̄is Aug⁹. & Boet̄ de solatōe p̄bie dicit q nullū malū manet impu
nitū & nullū bonū irremuneratū. & h̄ videt q hō in peccō ex̄ns faciens ali
qd̄ bonū opus meret aliqd̄. R̄ndet q nullū bonū manet irremuneratū.
qz q̄uis illa bona nō p̄sunt illi p̄vita eterna t̄ivalēt illi ad impetrādū in
gram terrene sortis. i. p̄ bonis t̄galibus & p̄ minutōe t̄rene pene S̄z bo
na mortificāda sunt qn̄ aliquis est p̄fessus & facit bona opa. & al. quando
relabitur in peccm̄ tunc illa opera sunt mortificāda. quia per peccatum
mortificatur bona opa. & h̄mōi bona opera resurgunt quo ad vitā eters
nā si peccm̄ dimiserit & penituerit. sed mortua simpliciter. nec p̄sunt nec
resurgunt quo ad vitā eternā.

Sacerdos indicādo peccm̄ scz p̄ p̄fessionē peccōris

Confessor nō mōstrādo scelus imo norādo

facetū p̄suetos

Est satis vrbānū solitos inquirere cursus

fo:amine .i. sp̄ntē

Ex antro trahere colubrem nimis est onerosum

ē cū discretōe in uestigāda peccā .i. auditor

Nō informator vicij tis sed speculator

.i. innocens dānate

Egros tu sanes sanos occidere noli

Summula Raymundi

venisset .i. peccatum
 Sed non rasisset hominum scelus illud in usum
 articulare esset

Scribere crudele nimis foret et viciosum

peccatum enorme scilicet sodomiticum

Hoc paucos homines quasi corrumpat absit

peccatum secundum ex scriptis secundum peccatoribus

Quod sit commune nimis est quod sit speciale

professore securus

Coram presbytero confunditur esset

secundo toto secundum eternaliter .i. iudicante

Quam coram mundo damnari iudice christo

secundo in presentia in futuro .i. peccata

Omne quod est quod erit tunc tua probra vi debet

secundo peccatores secundum dolor secundum dolor

Te grauis et grauior immo grauissimus illic

.i. peccato .i. recedat

Expectat nisi de facto citius respicias

.i. in tua conscientia secundum in facie

Atque tuis oculis sis qualiscumque videbis

secundo et gratia secundum pro nobis peccatoribus

Laus tibi sit christe qui tot tormenta subisti

Hic auctor potest alia documenta dicere quod ipse confessor in confessione non debet
 strare scelus peccatorum sed magis inquirere secundum debitum cursum .i. quod in confessione debet in
 stigare confiteretur confiteatur sua peccata et huiusmodi facta eorumque facta laboriosa
 et spem ex antro trahere sed magis debet esse spectatores auditores peccati quam informa
 torum vicij. Deinde subdit dicere quod ipse confitens debet omnia sua peccata manifestare sacer
 doti quod tutius est confundi coram sacerdote quam coram omni populo in die iudicij. nam omne
 quod est quod erit tunc videbunt tua peccata quod in die iudicij peccatum uicij
 manifestatur. ut ex propheta scia det se iuste condemnatum et ideo respicias tutius de
 tuo facto quod post contritionem dimittit dominus peccatori omnia peccata sua. si penitentia rema
 nebit donec homo eam adigne luat huiusmodi seu in purgatorio. Subdit o christe
 sit tibi laus et gloria quod tot tormenta subisti pro nobis peccatoribus iuge nos pro tua
 misericordia verum gaudis. **P**rimo notandum quod sacerdos non debet indicare scelus
 peccatoribus pro huiusmodi peccatoribus non debet dicere peccata hominum sed confitens met debet confite
 teri quod sicut peccator peccauit peccata profecit. ita etiam ea ordinate confiteatur
 pro peccato ore. tunc peccator primo confiteatur de quibus sensibus deinde de septem pec
 catis mortalibus et sic de alijs secundum ordinem. ut patet in summa augustini de peni
 tentijs et ibidem de prout hic in textu satis est ostensum quod graue est colubrem
 seu serpentem trahere ex antro proprio quod tunc sit strictus longus ex quo elicitur
 quod confessor non debet monstrare peccata penitentis sed magis debet inquirere illa

Summula Raymundi

que sunt fm cōem cursum. Etia ex istis vbi elicif q ipē sacerdos nō potest scire pctā consentiū in spēali. nisi pus ipē p̄fitear ipā pctā. et si tunc p̄fessor audit scelus p̄fidentiū. tunc debet hoc bene p̄siderare vt ipis penā p̄dignam p̄poy pctis iniungat. vltterius postq̄ ipē hō tacz dices se nō plura pctā p̄petraisse. tunc sacerdos potest licite dicere aliq̄ pctā querens nō p̄fite vtz fuit reus in istis peccatis. ita tamē q̄ ipemet ore suo p̄fiteat talia q̄ illi p̄fessor p̄dixit. qz ab remissionē pctōy req̄rit ous p̄fessio.

¶ Scdo notandū. querit vtz homo teneat pctā venialia cōfiteri. Rōde tur quando homo dubitat de aliquo pctō an sit veniale vel mortale. tūc tenet p̄fiteri. vnde homo ad min⁹ semel in anno tenet p̄fiteri oia sua peccata simul tā venialia q̄ mortalia. Tē nota. q̄ pctā venialia multis modis delent. p̄mo p̄ generalem p̄fessionem post h̄monē. scdo p̄ oīoem do minicam. tercio quādo hō pcutit se ad pectus cū cordis deuotōe. q̄rto p̄ p̄fessionē aque benedicte. q̄nto p̄ verā p̄ritōem. sexto p̄ b̄ndictōy epi. et. ¶ Tercio notandū. dubitatur vtrum peccata venialia puniant in inferno. Rōdet q̄ peccata venialia p se nō puniunt in inferno. sed p̄ accūs eo q̄ accūsaliū adiciunt et adherēt alijs pctis.

.i. pctā multa .i. luxurie
Rimina sunt plura carnis secreta. legentem
pturbet manifestare

Indoctū ne confundat ea scribere nolo
.i. gñal hoib⁹

Et quia cōmunis est omnibus iste libellus
.i. modo p̄ccādi simplicib⁹ reserare

Nolo vias turpes communibus hic aperire
intelligere vias merito

Scire tenentur eas licet omnis iure sacerdos
gnis hūani diabolus

Inuector carnis sathanas qz pluribus istam
pctis s̄ hō depmit maculas

Infecit maculis felix extorqueat istas
p̄fessor s̄ se talit

Inuestigato: caueat ne simplicitatem
hoim .i. ificiat hoim

Simpliciū frangat et corda fidelium ledat
.i. diuersas .i. spēs p̄tinet

Aultas luxuria radices protulit ex se
s̄ spēs .i. enucliare apte

Quas hic detegere formido tibi manifeste
.i. q̄dā fuit fm cursum nature naturā manifestare.

Quedā nature sunt quedā contra. reserare
pctōy modos .i. circūdet fragilē

Horū nolo vias scelus ne circūallat egrum

Summula Raymundi

Concedentibus autem: fecit mentem virtualem de peccato enormi. videlicet sodomitico. hic excusat se de peccato eorum peccator. Et potest diuidi in tres. primo facit quod dictum est. Secundo assignat causas que illa peccata non debent scribi diuulgari. dicens primo quod multa sunt peccata carnis occulta ne ista faciant confusionem lectoribus imperitis. tunc nolo ipsa scribere. quia iste libellus est conditus et visus omnino compositus. et nolo ipsas turpes vias luxurie assignare. tamen omnis sacerdos tenet istas vias scire. quia felix est illorum deus penitentes exquirere de quibus dicitur vicijs et maculis diabolicis. nam diabolus carnem inficit et cum sacerdos sic inuestigat de peccato deus cauere non confundat simplicitatem simplicitatis hominum. et corda fidelium non confundat nec ledat. Unde luxuria multas habet species quas non audeo manifestare. quia quedam vicia luxurie sunt naturalia: et quedam contra naturam.

Quod notandum: quod autor specialiter intendit aliqua tractare de luxuria quod est peccatum mortale. et est inter omnia immundissimum. quia non solum maculat animam: immo maculat corpus. vnde ab ista luxuria multa mala trahuntur origine. ipsa enim luxuria est multum danosa. quia est delectatio momentanea amaritudo perpetua. per quam sensus debilitantur. intellectus obumbratur. propria caro confunditur. et tutum corpus destruitur.

Secundo notandum ex quo multe sunt species luxurie quas recitare periculosum esset. quia a tali recitatione simplices possunt trahere occasionem peccandi. et magister Raymundus omnes illas species renouit et omittit recitare nullum ponens tractatum speciale de eis vel partem principale sed incidit aliter in quibusdam metris docet modum sibi quem sacerdos debet se regere circa ista peccata in confessione: ut manifeste patet in littera. et inuicit in littera quedam distinctionem peccatorum illius luxurie. videlicet quedam sunt hominibus peccata naturalia. quedam contra naturam.

Tertio nota. magister in littera ponit vnum documentum. videlicet quod sacerdos a lege potest inuestigare talia peccata. sed tamen in tali inuestigatione non deus plane illa peccata debet regere. ne ut sic simplices in vicij informet. sed de peccatis eorum et relictis potest magis expresse interrogare ut convenientius posset priam condignam inuigilare. quia nullus medicus potest sanare vulnera nisi prius quantitate vulneris cum habet quantitate dispositionem cognoscat et reformiter est de confessione. quia nullam priam potest coniungere nisi prius sciat quantitate et qualitate peccati.

criminosum

Ocia diuitie crapule potus viciosum

et hominem iam enumeratis et bona opera

Te faciunt. et ab his nisi cessas nil tibi profunt

modos ostendam. id est interiorius

Articulos paucos monstrabo. tu tamen intra

consideras diuersa vicia

Si sapias inuenias diffusa per omnia membra

maculat in nocte. sed illi pollutio

Polluitur quandoque caro. sed causa triplex est

mala cogitatio id est superfluitas et inquantum ad naturam retentiuam

Adens surpis crapula. natura superflua carnem

maculāt due pollutōes criminoſe
 Inſiciunt prime. non vltime ſunt vicioſe
 miſſam aliq̄ p̄max pollutioñū

Non inconfellus celebres dum pollu eris ſic
 p̄ſeſſorē h̄re non potes miſſam

Habueris ſi non habeas vel eū qui celebrat pro te
 ſ^o bonū diuinū o ficiū

Hac aliqui p̄ quod digne poſſis celebrare

CIn iſta pte magiſter aſſignat quaſdā cauſas in dncētes hmōi vicia. p̄ mo facit hoc. ſcdo ponit vnā diſtinctōem. ⁊ annectit quoddā documētū ibi (Polluit. ⁊c) Primo dicit ſic. ecia voluptateſ ⁊ etiā diuitie crapule ⁊ potatōes ſupflue reddūt hoiem vicioſum ⁊ niſi hō ceſſat ab iſt̄ nihil illi p̄ ſunt ſua bona opera. Subdit. ego mōſtrabo paucos articuloſ. q̄ſ ſi conſiderabis multa ex hiſ inuenias ⁊ diuerſa vicia. Subdit q̄ aliqñ ſit pollutio in nocte. ⁊ ſit p̄pter tres cauſas. p̄mo. p̄pter turpeſ cogitatōeſ habitas in die d̄ mulierib⁹. Secdo. p̄pter nimiaſ crapulaſ. Tercio. p̄pter ſupfluitatē nature. q̄ forte virt⁹ retentua eſt ita debiliſ q̄ nō p̄t retinere. ⁊ ſic natura ſagar purgat leiſam. ⁊ p̄medue pollutōeſ inducūt pctm̄. ſed t̄cia nō. Sz ſi talis pollutio p̄tingit p̄ſytero d̄ nocte tūc ſc̄qñi die non celebrat miſſaſ niſi puſ p̄ſiteat vel aliq̄ ſerat ſeu faciat p̄pt qd̄ celebrare

Notandū. autor. puſ tetigit aliq̄ de luxuria. ⁊ illorum di (poterit. uerſe poſſunt eē cauſe inducēteſ talia. vt q̄ poſſim⁹ talia fugere cū malū non euitat niſi cognitū. ergo mgr̄ vult q̄ luxuria cauſet ex ocio deliciaſ diuitijs crapuliſ ⁊ potationib⁹ ſupfluiſ q̄ enumerata non ſunt vicia qñtū in ſe. ſed ſunt vicia qñtū ad penitētē. P̄mū viciū ē ocio. vn̄ d̄ cum ipſe ocioſuſ aliq̄ opari nō potet tunc peccatiſ inſiſtit. q̄ d̄t Floriſta. Scia dant vicia. ⁊ ergo ſancti patreſ vitabāt ſp̄ ocia. q̄ p̄ oñib⁹ boniſ ſimonū buſ ⁊ aliſ hmōi opib⁹ occupati fuerunt. ⁊ ab illo ocio cauſatur luxuria ⁊ rō natura. quia tpe ocij humidū qd̄ eſt materia luxurie nō p̄ſumit̄ tur. ergo inſtigat luxuriam ⁊ ſuſcit̄ eam. vn̄ dilicie inducunt luxuriā ⁊ p̄ p̄ exp̄ientiā d̄ actib⁹ ⁊ viſionib⁹ delicioſiſ q̄ inducunt magnam luxuriā. Sed diuitie faciunt hoiem vicioſum. ⁊ hoc eſt intelligendū d̄ iſtiſ q̄ ſbutuntur diuitijs. ⁊ ergo d̄t p̄ſ. Multi perierūt p̄pt diuitiaſ. ſiſt̄ domi nuſ in euāgelio dicit. Sicut impoſſibile eſt camelū p̄ foramē ac⁹ trāfire. ſic diuitē intrare regnū celoꝝ. ⁊ hoc etiā patet de diuite de quo loq̄t dñſ in euāgelio dicēſ. hō quidā erat diueſ ⁊ iduebat purpura q̄ petijt guttā aque porrigi de manu lazari ſup linguā ſuā. Tē crapule faciūt hoiem vicioſum. q̄ quādo venter delicat⁹ cabariſ ſatiat tūc p̄tinue ad libidineſ laborat. Tē potatōneſ faciūt hoiem vicioſum. q̄ ebrietatē maxie viciat hoiē ⁊ ebri⁹ dupl̄ici pena puniēd⁹ eſt vt d̄t p̄ſ. ij. ethicoꝝ. Et q̄ d̄t Ap̄lūſ. ſo brij eſtote ⁊ vigilate. crapule ⁊ potuſ inducunt luxuriā ex abūdantiā ſupfluoꝝ humoꝝ q̄ humoꝝ luxuriā inducūt. **A**tem notandū. hō dilige ter d̄z cuſtodire ſenſuſ ſuoſ ne cū eiſ peccet. ne moꝝ p̄ ſeneſtraſ qñz ſera ſuū ingrediat. q̄ d̄t ſcriptura. q̄ corp̄ ſenſuſ n̄ cuſtodit moꝝ additū ſibi reſuat. q̄ qñz ſenſuſ ſunt porte moꝝ. hoc p̄z maxime. p̄ euā in q̄ om̄eſ

Summula Raymundi

quinq; sensus mors sbintrauit. Primo per visum. qz vidēdo esuz pomi acq̄siuit. Sedo p̄ auditum. qz p̄silijs diaboli acq̄siuit. Et s̄m ei? p̄siliuz acceperit. Tercio p̄ odoratū. qz p̄ eius esum ē oderatū infecta fuit. Quarto p̄ gustum. qz p̄ ip̄m gustum dei p̄ceptū infringebat. s̄l̄t̄ d̄r d̄ tactu. et h̄ dictum non est solum reptum in eua. sed in om̄ib; p̄ctōrib; m̄di. naz q̄ cunq; d̄natur illi mors sbintrat p̄ oēs q̄nq; sensus. id maxime custodiendi sunt ne p̄ eos mors et̄na sbintrat.

¶ Item notandum. magister dicit q̄ triplex est pollutio carnis. vt p̄zin littera. et quādo sacerdos aliqua illay pollutionū fuerit infect? vel pollutus. tunc nō debet celebrare missam nisi p̄us sit p̄fessor. et hoc b̄ctm̄ maḡt̄ me est intelligendū d̄ p̄mis duabus pollutionib;. Sed t̄n̄ p̄pter reuerētiam sacramenti. tūc et̄ā potest intelligi d̄ ec̄ia. scz q̄ sit ex luxuritate nature sed si quis confessorē non posset habere statim sequenti die. nec et̄ p̄ se celebrantē. tunc d̄z aliq̄o facere ad laudē dei. rō cui? dignificat ad celebrandū missam. et postea statim p̄fessore habito d̄z confiteri.

¶ Ultimo notandū. homo debet custodire cor suum ne aliq̄ cogitatioe peruersa maculetur: iuxta dictum sapientis. cum om̄ni custodia cor tuum custodi. quia. ab ip̄o vita procedit si bene custodiatur. si aut̄ custodia ab ip̄o trahitur mors intrat. et ergo d̄r beatus Augustin?. Si q̄s vult saluari d̄z om̄ia illa vitare que alliciunt ip̄m ad p̄c̄m. vt puta ludī diuinitē. et sic d̄ alijs. qz si a talibus non desistat a peccatis desistere non potest. vñd̄ Qū sancto sanctus eris. cū p̄uerso p̄uertes.

Keter nature cursum vir cum muliere

Excedit propria varios modos coeundi

Quorum sunt mlti nec dimittuntur inulti

Ore modus proprio sceleris reus exprimat istos

Bandando lesor fieres et non medicina

Qualiter iste vel hec exurgitet vel agitetur

Luxuriis stimulis nisi conscius hic homo nescit

Ni sodomie ciues sunt hi molles reliquiq;

Sunt in exercitio carnis turpes et ab vsu

Descendunt. vir fit femina. femina quoq; fit vir

Vir per se peccat. peccat secum mulierq;

Bestiar ille suum corpus sed beluat illa
 Ista viri fit vir et hic mulier mulieris
 Provice sic vicem reddunt sic sexus vterq;
 Mortis in interitū cadit heu q̄ nemo ruina
 Morū cognoscit sternuntur vulnere ceco
 Semen vterq; necat nullo puero pariente
 Menstrua si tua sit vel forte puerpera cōiunx
 Hanc non cognoscas nec tangas tur piter illam
 Hi pueri inde nec tamen eis valet vxor
 Proticiunt semen alias nec et illud in agrum
 Quō curares quozū non vulnera scires
 Sufficit ecce pudor obstat procedere nolo
 Restat longa via satis est dictum sapienti
 Qui stimulos carnis nouerit vel quis numerauit

Letera committo confessorī sapienti

Hic determinat autor de peccatis enormib⁹ que p̄nt contingi hōib⁹
 in matrimonio vel etiā inter quēcunq; virz mulierē. dicens q̄ null⁹ hō
 debet exercere cum muliere p̄ter cursum nature cōez. quia tales modi
 variātes cursum nature sunt multi q̄ non manebūt sine vindicta. ⁊ oia
 talia penitens debet reuelare sacerdoti ore suo pprio. qz null⁹ nouit talia
 melius nisi ip̄e qui ppetrauit illa. Deinde subdit rephendēdo zodomis
 tas dicens. Vos ciues zodomite qui ex ceteris exercitia carnis vobis ē
 p̄bolendum. Subdit q̄ quilibet p̄ficiens semen ad locū indebitū. i. ad lo
 cum aliū q̄ in mulierem cadit in interitū mortis. ⁊ heu nemo p̄ḡscat rui
 nam illoz. Deinde declarat illa peccā zodomitica dicens q̄ tale peccm̄ zo
 domiticum fit quādo femina coit cū femina ⁊ vir cū viro. vel homo cū
 animali irrationabili. qz in tali casu vir bestiar corpus suū ⁊ filr mulieris
 sic assumulant bestijs. ⁊ p̄tingit aliquotiens q̄ vir cū muliere mutant lo
 ca sua ita scz q̄ mulier obtinet locū viri. ⁊ vir obtinet locum mulieris. et
 in hoc facto ambo incurunt mortem quātum ad anima qz peccāt mor
 taliter. Deinde subdit alloquendo confessorē dicens. quomodo tu cō

Simula Raymundi

fessor potes sanare vulnera tibi non nota: qñ diceret nullo mō. Deñ q̄
 culat se autor dicens q̄lyterius non est pcedendū in enaratoe talis pec
 cati q̄uis adhuc multa essent dicenda d talibus peccatis enormib⁹ ppt
 eoy enormitatē. tamē hec dicta sufficiunt sapienti. ¶ Tūc ibi (Mēstrua
 si tua) autor vult q̄vir non debet coire cum vxore sua mēstruo vel in pu
 erperio existente. q̄ si cognosceret eum & fetum produceret. talis aut fier
 ret leprosus. aut dformis. aut continua scabiosus. & pulchritudo mlier
 non prodest sibi quia qui talia faciunt non p̄ciunt semē eoy in agy res
 tē sicut iudas fecit. q̄ dicunt filij iude. Subdit autor & respondit tacite q̄
 stioni. posse aliquis dicere quare non enariat autor: plura vicia cōtra na
 turā cū multa plura sunt. Respondet autor q̄ p̄ nimia verecundia plura
 enarare nequit nec vult magis ind̄ dicere. s̄ cōmittit hoc considerāduz
 Discreto confessori qui p̄fitētem d̄super instruere habet.

¶ Primo notandū q̄ licet autor hic tangit aliquos modos abominabi
 les tamen manifeste nō debent recitari ne indocti eis informarent & ma
 lis occasio peccandi daretur. s̄ debz confessor considerare conditōes p̄si
 tētis s̄m hoc modorate & Discrete inquirere p̄fitentē.

¶ S̄do notandū. Ista d̄t q̄vir p̄ se peccat in se. Pro quo notanduz. q̄ ali
 quis peccat tripliciter scz. in deum. in primū. & in seipm. tunc aliquis pec
 cat i deum qñ facit contra eius precepta. In proximum peccat qñ aliq̄s
 hominum aliquē defamat vel innocentēz punit. S̄z in seipm peccat qñ
 aliquis nocet sibi ip̄i. scz q̄ resecat vires corporis. & sic d̄ alijs vt p̄ i luxuria
 ido d̄t br̄us Paulus q̄ ois fornicator peccat i p̄p̄m suū corpus.

¶ Ultimo notandū. q̄ quedā sunt peccata que fiunt p̄cupiscētā natu
 rale in fornicationē. & quedā fiunt contra naturā. Vñ sciendū q̄ p̄c̄m p̄
 p̄cupiscētā carnale in fornicatoe sit inter vixz mulierē s̄z curiusz natu
 re. s̄z tñ talis opatio est nobilissima cuz regulatim sit iuxta statuta m̄is
 ecclie. qd̄ p̄z p̄ Aristotilē dicentē. naturalissimū opm ē generare sibi s̄se
 Idem etiā d̄t. In naturalibus d̄siderijs pauci peccant. S̄z p̄c̄m p̄ p̄cu
 piscētā inaturalē. i. p̄tra naturā sit qñ aliquis hō appetit exercere coitusz
 cū sibi non d̄putato. quia masculus mulieri est d̄putatus. & mulier ma
 sculo mō si contigerit q̄vir d̄sideraret exercere coitū cū viro vel cum be
 stia. tunc tale p̄c̄m d̄t contra naturā & ē p̄c̄m sodomiticū & multū enor
 me & talis homo d̄t esse peior: bestia. vñd̄ Aristo. in Ethicis. homo p̄ius
 peior: ē bestia.

tal' firmitas sanabil'

Q species lepre nunq̄ curabilis aut vix

.i. fingere p̄c̄m .i. ppono inimicus

Q speciale malum mors prompta domesticus hostis

.i. crudel' obit' hoim p̄c̄oy .i. putredis

Q fera mors mortis scelerum scelus et fecis o sex

.i. d̄t stabl' neq̄cia s' hoim

Q detestanda rabies hōim nec in vsum

pessima putredo sup oiavicia

Q detestanda lues turpissima vex viciozum

In quos illa queas hos in fonteam iacis et illos
dglutj s° pctores .i. iferna mittj

Elbordes et sic viuos ad tartara ducis
.i. non loqntes

Tu mutos reddis quos inficis ora eorum
.i. claudis .i. pctis .i. xccūdia

Concludis nimis vicijis obstante pudore
s° ipoz .i. pctm diaboloz

Tu neceras hōim viciū sed demoniorum
cessit imitare hāc pestē

Dic homo quis mihi tibi dedit insidiari
.i. remittere .i. tā gnde pctm

Indulgere deus tibi vix debet seclus illud
.i. pulchritudo s° deifica s° spēm creauit

Decus o species hōim quam condidit ex se
oim rex in pnti .i. mqrere

Conditor ipe deus nunc expergiscere si te
s° pctis .i. pctoz illoz pniam

Ex his quem tetigit scelerum queras medicinam
cū diabol dānarj s° pcla

Nec cū demonibus pereas quia demonis hec sunt
s° sunt .i. pfeuerādū

Crimina non hōim. restat non ergo morandum
.i. miser s° gnalia sis confessus

Te pudet infelix si crimina confitearis
s° pctis .i. iconfucta pgs

Plus cōmunibus et ad incōmunia transis
s° pctm icōmune .i. occiderj

Vix hoc vel nunq̄s dicis proprio cadis ense
s° pctm .i. occultas. s° tuo

Tu fetidum turpe sepelis in corde sepulchrum
facj. s° tue s° tu s° hōim s° tā vili sepulchro

Vile creas anime maledicte quis extrahet a te
s° hō .i. miser his enormib⁹ pctis

Es nimis infelix h⁹ s qui furis agiteris
s° hōim. i. pond⁹ s° es

Quis lapidem tollit sub quo depressus. aut quis
.i. grā di adiunāte s° enormi suscitabit

Tenisi volente deo tali de morte vocabit

Summula Raymundi

^{s^c de ea} .i. vita actia. vita p^rēplatiua
Non surges nisi sint martaq; maria sorores

Coram p^rsb^r tero confuudi tutius esset

Quā coram mundo damnari iudice christo
cognoscat .i. p^rccōz ^{s^c veram}

Sentiat omnis hō peccans post contritōem
p^rcc^m p^rnia

Q^d dñs culpā tollit sed pena manebit
^{s^c sufficientē in h^m mūdo in purgatorio}

Donec eam luat hic vel in igne futuro
^{s^c p^rccā oblita p^r q^d p^rnia uō ē cōpleta in hoc mūdo.}

Illic qui purgat non est via certior ista

C In ista pte m^rg^r specialiter facit exclamatiōem p^rtra zodomitaz seu p^rtra peccatū zodomiticū dicēs. O spēs lepre et o grande et enorme p^rccm tu vir vel nunq; es curabile. o spēale malū et mors hostis domesticus et crudelis mors hominū. o scelus omniū scelez. o immūdia oim immūsi dicitaz. o detestabilis rabies non deducēda in vium hōim. o sex oim vicis oz tu es lucis turpissima. tu em aliquos illaqueas. i. captiuas et eos absorbesz in pfunduz inferni iaces et illos quos inficis reddis surdos et mutos et ora eoz claudis rōne nimij pudoris. et tū nō eris dūtaxat vicijū hominū sed magis diaboloz. Subdit em quis dedit tibi insidiare hōibus. dñs gloriosus habet vir homini indulgere tale p^rccm. Subdit ysteri⁹. o decus hominū o spēs hūmana quā ipse de⁹ creator ex se creauit nūc expgisse. i. cogita si aliquid ex istis peccatis te m^rculauit. tūc q^ras medicinas desuper vt nō pereas cum dyabolo cōmoraris. q^r illa p^rccā sunt demonū. q^d nō debent morari in ipis hōibus. Subdit ysteri⁹ dicens. o miser p^rccōz re pudz confiteri peccata cōmunia. si ergo trāsīs ad incōmunia tu vir vel nunq; cōfitearis illa. et sic p^rppio gladio interficis teipm. tu em hoc turpe p^rccm et fetidum sepelis in corde tuo et facis aie vile sepulchz. q^s extrahet te ex illo sepulchzo quasi dicat nullus. et quis remouebit lapidē s^b quo es sepultus q^s reuocabit te a tali morte nisi deus cū de peccat^r plozas et penites Et tu nunq; resurges de istis peccatis nisi martaz maria. i. vita actia et p^rtemplatiua sint sorores tue. Subdit etiaz q^d omnis p^rccōz dz hoc scire q^d quis post p^rritōem et p^rfessionē dñs tollit culpā: tū nō tollit penā donec peccator luat maliciam suam hic in p^rsenti vita vel in purgatorio

Primo notandū q^d autor p^rpat peccatū zodomiticū lepre. p^r aliq^s sili tudines. Prima est. q^r lepra inter oēs infirmitates excellentior est infirmitas. sic etiā int oia p^rccā p^rccm zodomiticū ē q^d sⁱ vñ d^r pessimis. Secūda: q^r sicut lepra est morib⁹ p^rtagiosus et venenosus. sic etiā p^rccm zodomiticum est p^rtagiosum et venenosum. Mercia est. q^r sicut lepra difficulē curat. sic peccatū zodomiticū q^rntuz ad aiām difficulter p^r curari. Et illud p^rccm est p^rimū de q^ruo: peccat^r q^d clamatāt de trā ad dñm deū p^r vindicta

¶ Un̄ sciēdū q̄ q̄ttuor s̄ p̄c̄a clamātia in celū. Primū est p̄c̄m zōdomicidii. et ē illd̄ qd̄ vltra naturā laborat. et hinc p̄c̄o nihil ē graui⁹ vel turpius. r̄n̄ in leuitico scribit̄. **M**ascul⁹ cū masculo. nō cōmicebit in coitu. q̄ abominabile ē. Sc̄dm̄ p̄c̄m ē homicidiū. v̄n̄ legit̄ in Gen̄. de Abel et Cain. **E**cce vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. **L**ecū vox oppreloꝝ que clamat ad d̄m̄ deum. **V̄n̄** legitur in ecclesiasti⁹ co. Nonne lachryme viduarum ad maxillas descēdunt. **Q**uartū est t̄m̄u eit̄ vox huorum clamās p̄ detēto premio. **Ūn̄** bt̄us Jacob⁹ in canonica sua. **E**cce merces operarioꝝ q̄ messerūt regiones v̄ras. q̄ fraudati s̄. **J**ayob clamāt. et clamor eoz̄ in aures d̄m̄ intrabit. sic d̄ plurib⁹ alijs.

¶ Secūdo notādū auctoꝝ ex s̄c̄ra vult q̄ null⁹ hōim̄ p̄t̄ ex illo p̄c̄o zodomitico resurgere nisi martha et maria sint sorores ei⁹. vbi p̄ marthā intelligit̄ vitā actiua. et maria intelligit̄ vitā contemplatiua. **M**arta martha soll̄. cura es. et̄. vitā actiua p̄si sit in bonis operib⁹. sc̄z̄ in p̄n̄ia q̄ adimplet̄ per bona opa. idō si hō vult resurgere a tali p̄c̄o zodomitico oportet q̄ heāt marthā. i. vitā actiua. **S**z̄ p̄ Mariā intelligit̄ vitā contemplatiua q̄ p̄siit̄ in oī om̄ib⁹ et in diuinis ipeculacionib⁹. et si q̄s vult resurgere a tali p̄c̄o oportet q̄ habeat illā sororez̄ sc̄z̄ Mariā. **E**t dicūt doctores q̄ vitā actiua fructuosior est. sed vitā contemplatiua tutior et securior est. **V̄n̄** d̄r in Euāgelio Mariā optimaz̄ p̄tē electā q̄ uon auferetur ab ea. i. vitā contemplatiua.

¶ Tercio notādū: s̄c̄ra d̄t q̄ d̄ns culpā tollit sed pena remanebit. h̄ est intelligēdū q̄ post p̄fessionē p̄c̄a confessā mutāt penā et̄nā in penā t̄p̄alez̄ q̄ p̄ p̄c̄o mortali eternalit̄ dānamur. sed q̄c̄ito sumus cōfessī hoc p̄c̄m mortale cum yrecundia et p̄tridōe tunc pena eternalis est mutata in penā t̄p̄alē. idō d̄t s̄c̄ra (sed pena manebit) et hoc ē q̄ aliqui dicunt licet peccata deleatur. t̄n̄ relique peccatoꝝ remanebūt.

¶ Ultimo notādū. q̄ lz̄ adulteriū sit mai⁹ p̄c̄m q̄ simplex fornicatio t̄n̄ int̄ oia p̄c̄a luxurie p̄c̄m zodomiticū qd̄ ē p̄tra naturā ē pessimū p̄c̄m q̄ ē abominabile. q̄ in illo p̄c̄o hō bestiat tuū corp⁹. imo nō est diabolus in toto inferno inclusus q̄n̄ h̄ p̄c̄m abhorret. merito ḡ hōies h̄ abhorret.

s̄ p̄c̄lores

Elix cōfessor et prudens hos tibi trado

Seruādos tua sit discretio quō quare

Cur quādo vel vbi per quos vel cū quibus ex quo

i. impone i. p̄ueniētia p̄niam

Tu dicta penā cōdignam pro crimine simplex

s̄ hōi s̄ p̄n̄ia

Isti deberet alteri duplex grauis illis

i. meli⁹ s̄ et̄nā i. p̄c̄o

Est magis ad vitā talem de labe vocare

bb iij

Folio. cxxiii.

micida pium? et ille q turpe pctm ppetrauit cu eucharistia v' crismate sa
 cro. qz qcuqz talia comiserit dz tre ad dñz q' f' cu nisi fuerit n' sc' ryl' h' o' deo
 bis. qz tuc tu p'fessor h'm p'filiu sapietu poter' cu eis disp'sare. It' h'is au'
 toutate papale pt oēs absoluer. ¶ Dico notadu q' tot' p'fessione p'fessor
 dz in q're circūstārias pcti. qz circūstātie sepe agguāt pctm et allcuāt z h'z
 h' iūgēda ē pnia. ¶ Secdo notadu. auctor h'm aliqs volēs reddere rōez q're
 p'fessor dz ee sollicit' circa p'fite ē de q' pl' ē reuocare aliquē a pctis q' resu'
 scitare a mortuis. Rō p'z ex isto. qz maior ē mors aie q' corpis. g' maior ē
 resuscitatio aie a mortuis q' resuscitatio corpis. z h'm h' in l'ra dz stare vi'
 uere. ali' at' tere' h'nt credere. ¶ Tercio notandū. q' aliqs p'stitut' in pctō
 enoum sicut ē sacrilegiū. p'fili' n' p't absolui nisi a papa v' lab aliq' gerēte v'
 ce pape. tñ excipiūt hōies senes debiles z m'ieres q' pnt in patria absolui.
 bñmō s' i' s'faciat d' tali pctō. z q'libz in articulo mort' p't absolui a simplici
 sacerdote. tñ illi iūgēdū ē q' si p'ualuerit v' Papā p' absolutōe accedat. zc.
 ¶ Ultio notadu q' p' oi pctō iūgēda ē pnia occulta. Et rō ē. qz ex pnia
 pctōi publico in eodē crimie iūgēda ē maior pnia q' p' occulto. Rō est
 qz pctō public' n' solū p't malicia sua qntū ad se. imo et' qntū ad alios q'
 bus ip'e p'bz māū exēplū. s'z pctō occult' solū p't malicia qntū ad se z nō
 .i. excoicātoe nullo mō sez officiū misse (qntū ad alios.

In banno si sit nullo casu celebrabit

^{s' exis} A diuinis officijs

¶ Presbyter. hūc etiam sacris prohibemus inesse

^{s' sacerdotali} ^{s' quo ad ei' gesta}

¶ Nil ex officio faciat totus logicus sit

^{s' eccl' e} ^{exclusus} ^{vr ē lex eccl'ie}

¶ Si sit ab ingressu suspensus seruet v'rest ius

^{s' sacerdos} ^{s' diuinū officiū}

¶ Nullus in ecclesijs interdictis celebrabit

^{pncipes} ^{s' aliquo mō i' ti}

¶ Si dñi tere fuerint pro crimine clausi

^{s' sacerdoti} ^{septimanā}

¶ Quiqz p'ebdomadā licet vniā dicere missam

^{.i. eucharistiā} ^{p'scradū}

¶ Ad christi corpus infirmis consecrādum

^{s' intdict' s' sacerdos}

¶ Omnibus exclusis et puatim legat horas

^{s' publice} ^{s' pctā. publice}

¶ Baptizat pueros. scelus audit. visitat egros

^{s' publice. sacerdos suis p'p'is} ^{.i. cel' at ab alijs}

bb iiii

Summula ragnmundi

^{s^c sacerdotē} ^{s^c laicoꝝ}

Nunc et ad exequias veluti laicū licet ire
^{excōicata} ^{p̄ criminib⁹}

Bens inbānita pro labe sua benefactis
^{iuramēta fecerit} ^{scz q̄ velit satisfacere}

Is caret ecclesie nisi iurat iura tenere
^{p̄ncipis} ^{s^c eius}

Si comitis culpa fuerit prouincia tota
^{s^c sit} ^{s^c eius}

Interdic̄ta sacerdotes ei us tenant se
^{s^c corā eis} ^{valēt}

Sic vt nō celebrēt p̄uatim dicere possunt
^{s^c eis depudatas}

Moras canonicas absqz vocis auditu pro criminibus
^{s^c p̄ ca pere} ^{s^c excōicati}

Infirmus corpus dñi non si moriā tur
^{s^c in cimiterio} ^{scz extra cimiteriū}

Mos tumultant licite p̄nt alios sepelire
^{tp̄e interdicti}

Sermones factūt pueris baptisima ministrant
^{i. sp̄ fieri p̄} ^{tale sacramētū}

In nullo casu cōfessio fons prohibetur
^{septimana} ^{licet semel celebrare}

Semp in ebdomoda licet vnā dicere missam
^{ianuis clausis} ^{pp̄o nō p̄nt} ^{s^c pp̄o}

Inclusis foribus eiecta plebe. sed ilti
^{s^c p̄ditōe ecclesie}

Nō dabitur corpus dñi nisi sub speciali
^{trāsgressione} ^{pp̄a}

Ecclēsie forma prop̄o pro crimine si sit
^{s^c plebs} ^{excōicata} ^{s^c cautele}

Hec in bannita forte tres ecclesie sunt
^{s^c p̄ncipe}

Pro re cōiuncta aut filijs pendeat ex re
^{facta p̄ p̄nora} ^{i. inbētis}

Dignozis est prima cautela. secūda cauētis
^{s^c eadē} ^{s^c cautela}

Pro causa. sed posterior iurata fides est

Pro satisfaciendo eger si nil habet unde
satisfaciat .i. nec dignora nec fideiussoz

Soluat. nec pro ea quicqz sibi nulla negentur
e signat corp^o xpi .i. paupem excusat indigentia

Sacramenta. quia miserum defendit egestas
sacer mrimoniū baptismus corpus christi

Ordo. coniugium. fons. confirmatio panis
.i. sacra ecclie catholice

Uncio postrema. confessio sunt sacra septem
.i. p^o lib^o curis fesse potes sequētibz

Tribus ecclesiis presis in casibus istis

.i. si ē ita misera si vna depēdet ab alia .i. si p^ori^o sacerdos ē excōicat^o

Si non hñs. pendens. si raro pastor adherens

.i. si p^ori^o p^o sby^o dēgderē addit vicino plebano

Si vte depositi. traditur vna tibi

Et ista ē alia pticula. in q̄ autor ondit quō sit tenēdū in loc^o intdict^o. Et
p^omo quō sacerdotes excōicati se regere dñt volēs q̄ null^o p^o sby^o excōicat^o
d^oz celebrare diuinū officiū i excōicatiōe. nec d^oz inesse diuio officio. s^oz d^oz
se regere vt layc^o n̄ faciēdo q̄cūqz ex officio sacerdotale. nec d^oz intrare eccliaz si
fuerit suspēsus Tūc s^obit doctrinas d̄ loco intdicto dices. q̄ null^o p^o sby^o er
d^oz celebrare i eccliaz violat^o siue intdict^o. et si aliq̄ puincia tuerit intdicta
p^ori^o dñz illi^o puincia tūc null^o p^o sby^o d^oz ibi diuina celebrare. tū q̄libz p^o sby^o
in hebdomata p̄t se^o celebrare vt p̄nciat corp^o dñicū. qd̄ si op^o ellet infirmis
possz ministrare. Sūt sacerdos horas canonicas d^oz legere puatim. s^oz publice
p̄t p̄dicare. baptizare et p̄fessionē audire. Et si sacerdos tpe intdicti voluerit
intesse exequijs laicoz nō d^oz intesse vt cleric^o s^oz layc^o. Subdit aliā do
ctrinā de intdicto volens qñ populus est excōicat^o p̄ p^ori^o criminibus
tūc tal^o p^o sby^o d^oz carere bñficijs eccliaz. nisi tūc fecerit iuramētū q̄ velle
satisfacere. sed si loc^o fuerit interdictus p̄pter crimē p̄ncipis siue dñi tre.
tūc sacerdotes in tali loco nō dñt celebrare sed puatim horas canonicas
dicere p̄nt et p̄fessionem audire. et infirmis corp^o dñi ministrare. et si morian
tur p̄nt sepeliri extra cimiteriū. etiaz p̄nt b̄mocerari sacerdotes et p̄ueros
baptizare. qz in nullo cāu. phibetur baptismus aut p̄fessio. et semp in heb
domada licet sacerdoti ynā missam dicere clausis ianuis absente p̄plo. et
tali p̄plo nō d^oz corp^o dñi dari. nisi s̄b spēali p̄bitōe. quia vel talis excomu
nicatio dependet a dño vel ex pte p̄pli tūc sp̄ p̄ cautionē sufficientem sa
ctā p̄ pignora vel p̄ fideiussores exinde iubetes q̄ p̄pls d^oz satisfacere tūc
p̄t p̄plo ministrare corp^o christi. S^oz si aliq̄s eēt pauper in cumulo q̄ non
haberet pignora vel fideiussores illi p̄pterea non d^oz negari corp^o christi.
qz paup̄tas non excusat eū. Tūc subdit enumerādo septē sacra q̄ patēt
in ista. Dehinc dicit q̄ vn^o sacerdos aliqñ p̄t duab^o vel plurib^o eccliaz cu
ratus fesse. p̄pter tres causas quax p̄ma est qñ vna ecclia est ita misera.
q̄ sacerdos de fructib^o eius nō p̄t se nutrire tūc idem sacerdos potest il
las ambas habere vel tres vel plures. Secūda causa. si vna ecclia habet

Summula Raymundi

dependentiā a reliqua. sic q̄yna eēt m̄f z reliq̄ filia: tūc vñ sacerdos iterū potest illas habere. Tercia causa est. si aliquis sacerdos cadet in irregu- laritate vel d̄graberet. sic q̄ non posset p̄esse sue ecclie. tunc alī plebanus vicinus et̄ p̄t h̄re eccliam ipsius d̄gradati cum sua ecclia.

¶ Primo notandū q̄ p̄sbyr̄ excoīcatus non d̄z se iungere diuinis offici- s. eodē mō si p̄sbyr̄ fuerit suspēsus ab officio suo. p̄t d̄ictum. p̄sum nō d̄z celebrare. q̄ alias iur̄z eret irregularitatē:

¶ Secōdo notandū. q̄ in d̄ictum est duplex. vnum est in p̄p̄o quando ca- put populi interdicitur cū adherētibus p̄violatōem ecclie. spoliū v̄l rāpi- nā. vel p̄ simile. z sic d̄icitur p̄p̄s ē interd̄ictus: hoc fieri p̄t dupl̄r. s̄z au- toritate maiorē sc̄z minorē. q̄ si nephas eēt ita grande tunc p̄t in d̄ictū fieri q̄ p̄p̄o nihil debet vendi vel emi. nec d̄z p̄p̄s sepeliri i cimit̄is: s̄z ta- lis ca iemp d̄z esse criminalis p̄t quā lequatur tale in d̄ictum. Alio mō p̄p̄s potest interdici solum. z hoc sic q̄ non debeat vti diuinis. z illd̄ fit iu- r̄ca autoritatē minorē. Aliud interd̄ictum fit quo ad locū. puta q̄ p̄p̄s in- terdic̄t tali loco. z in tali possunt fieri talia que autor̄ exp̄mit i l̄ra. s̄z d̄ iu- re non d̄nt hoies sepeliri. z tale in d̄ictum est admissum p̄t iobediētiaz p̄ncipum. q̄ si ip̄e excoīcarentur non curarēt. z q̄ locus d̄z in d̄icti. nā tūc a iudic̄tis informant̄ vt faciant iusticiā: z tale interd̄ictū d̄z fieri q̄n p̄nci- pes p̄v̄m sine iusticia impugnant eccliam.

¶ Tercio notandū. autor̄ dicit q̄ q̄n locus est interd̄ictus tūc in illo null⁹ debet celebrare nisi in hebdomada semel. z hoc ē verū si p̄ncipes z eoz ab- herētes non appellāt a tali mādato. Quia aliq̄n eps non h̄z legitimam causāz locū in d̄icere. z tūc p̄t fieri appellatio ad sup̄iorē ep̄m seu iudicēz. Et tunc licite possunt celebrare adherētes appellatiōi.

¶ Quarto notandū. si t̄pe interd̄icti p̄tingerz aliquē intesse exequijs lai- eoz. tūc iure nō d̄z intesse tanq̄ cleric⁹. puta in religione dicēdo vigiliās. s̄z intesse d̄z vt laicus. **¶** Ultimo nota: q̄ excoīcatus non d̄z ab excoīcātōne absolui nisi p̄us satisfaciāt p̄ isto p̄ quo ē excoīcatus aut d̄ satisf̄actōe cau- rōem sufficiētē p̄stat. Et hoc fieri p̄t trib⁹ mōis vt p̄z in l̄ra. Et hoc itelli- gendū ē si d̄ satisf̄actōe ē potēs. si aut non p̄t satisf̄acere nihilomin⁹ est ab- soluedus z iacta d̄nt ei ministrari sicut docet l̄ra.

oim sc̄toz missam

cantas

¶ Inibus officium de sanctis dum canis. ip̄a

s̄ i tali missa

¶ Cantatur tamen prefatio quotidiana

.i. venit .i. die d̄nica .i. cōm̄moratio

¶ Sic cadit in lucem domini requies animarum

s̄ die aiay trāsp̄onere

¶ Inferiam debes illam transferre secundam

s̄ aliq̄d

die aiay

¶ Si funus est presens non est transferre necesse

¶ Aliud ē capitulū penultimū toti⁹ libri: in q̄ d̄c̄minat̄ d̄ eccl̄astico ordie. Et p̄t diuidi in tot̄ p̄tes q̄t p̄nit̄ d̄ocumēta d̄ eccl̄astico ordie. Pro p̄mo

pterult q̄ q̄n celebrat missa: officii d̄ omib⁹ sc̄is in die oim sc̄toꝝ tpe an
nui deputato. tūc ad illā missa: d̄ dici p̄fatio q̄ridiana. Subiugit q̄ cele
brat missa: crastino post festū oim sc̄toꝝ si tal̄ dies ceciderit in die d̄nica
sc̄z dies aiaz. ita q̄ tal̄ dies oim sc̄toꝝ sit labbo: dies aiaz i die p̄ria tūc tal̄
dies aiaz d̄z trāsseri ad sc̄dam feriā primā: d̄z pagi officii d̄ d̄nica: et h̄
est vey si fun⁹ nō fuerit p̄ns tūc il̄ d̄ festū aiaz lapsū idie d̄nica d̄z tran
sseri. Sz si funus est p̄ns tūc non d̄z trāsseri. imo tūc ipa die d̄nica p̄ria
post festū oim sc̄toꝝ d̄z celebrari festiuitas oim aiarum: d̄ dimittat officii
um d̄nicale vsqz ad sc̄dam feriā vel ad aliam feriā eiusdē septimane.

¶ Primo notandū. Itā d̄t. q̄ in die oim sc̄toꝝ d̄z dici p̄fatio q̄ridiana. rō ē
ista. qz in illa die celebratur festū sc̄te trinitatis: festū br̄e marie vginis: et
oim sc̄toꝝ ac electoꝝ dei. si h̄ ad missam diceret p̄fatio i honore br̄e vginis
tūc videret q̄ tm̄ pageret officii d̄ br̄e vginis. Et eodē mō d̄z d̄ sc̄ta trinita
tes d̄ alijs festiuitatib⁹. **¶** Secdo notandū q̄ illd̄ dictū non solū est intellis
sēdum d̄ festo oim sc̄toꝝ. imo etiam vey est d̄ alijs festiuitatib⁹ sc̄toꝝ exe
pto die ap̄toꝝ. sc̄te crucis: et br̄e vginis. qz quocunqz die talia festa cecide
rint sp̄ eoz p̄fatio sp̄ealis ē dicēda. sz in oib⁹ alijs festiuitatib⁹ p̄fatio quoti
diana ē dicēda. **¶** Tercio notandū. ex quo hic fit mentio d̄ officio mor
tuoz. tunc q̄rit vnd̄ hoc habuit initiiū. R̄ndetur q̄ habuit initiiū ab apo
stolis d̄z in ysum fuit d̄ductū p̄ br̄m ysidoz. Secdo q̄ritur. vbi habuit ini
tium officii mortuoz an in nouo vel in veteri testamēto. R̄ndet q̄ habuit
it initiiū in veteri testamēto. Et hoc d̄clarat̄ tr̄y l̄r. p̄mo sic. legitur c̄m in
Genesi. cū Jacob eēt mortuus tunc Iosephe fratres ei⁹ tulerunt e⁹ des
planxerūt eum p̄ quattuor dies. et postea sepelierunt eum. Secdo d̄clara
tur. quia legitur q̄ postq̄ moyses fuit mortu⁹. tūc populus israhelitic⁹
deplorauit eum per triginta dies. Tercio d̄clarat̄ hoc autoritate sapientis
qui dicit. luctus sapientis filij sunt septez dies. luctus aut̄ filij stulti sunt
sempiterni. et in eternum anima eius peribit. **¶** Tercio querit̄ quō mor
tuus sit sepeliendus. Respondetur q̄ illo modo quando aliquis tēbit ad
mortem tunc poni debet super paleas. et manus eius super ventrē ad in
nar sancti martini. qui cum deberet mori petijt vt poneretur sup̄ paleas
propter humilitatem. et si tunc ille est clericus debet legi passio sup̄ euz. si
autem est laicus. tunc crux christi super eum ponatur vt eo facili⁹ ic̄tes
ad contritionem. Deinde quando mortur porrigatur illi lumen ad ma
nus. in signum illius qz morientes pro nemie christi eternā videbit lucē
Quando tunc mortuus est debent pullare campanā que sunt tube d̄i.
p̄ quas reueletur hominibus decessus illi⁹ hois. vt p̄ eo hoies oriēt: iuxta
dictum apl̄i. alter alteri⁹ onera portabit. Deind̄ debet lauari aqua mūda
et aqua benedicta aspergi. ad d̄signandū q̄ post confessionē p̄tritōez de
hac vita ad vitam eternam trāsiturus est. Deind̄ corpus portari d̄z ad sep
ulchrum. et si est laicus portatur a laicis. si cleric⁹ a clericis. et h̄is. Ueni
debet poni ad sepulchrum. ita q̄ caput vertatur verius occidentē et pedes
verius orientem. vt quasi tacendo adorat hunc qui est oriens et alto. De
inde ponatur ad caput corporis mortui crux. quam maxime fugiit dia
boli. quia d̄ns noster Iesus christus in cruce vicit diabolum. et eōm eius
potestatem annihilauit.

Summula Hamptoni

scz. ntitas. pascha. pēthecoste. assumptio

In summis festis que quatuor esse memento

nulla cadavera mortuorum hominum sepelientur

Corpa non aliqua defunctorum tumultentur

.i. te deum gloria in excelsis domini

habent

Te. glo. nec aduentus. nec septuagesima seruentur

festum crucis festa marie festa apostolorum .i. te deum gloria

Lux et virgo suis festis et apostolus omne

credo canit festum michael .i. festum

Illud habent. nec credo. michael baptista iohannes

festum dedicatis

.i. cum festo marie virginis

Et terribilis christus cum virgine matre

festum magdalene

.i. festus. xij. apostolorum

Adagala credo. canit cum apostolis duodenis

apostolorum martiris

innotetum

Credo caret stephani festum simul et puerorum

.i. non canit credo in festo michael et non canit credo nisi venerit in dominica.

Non credit michael confessor virgogque martyr

festum sancti marci infra octavam pasche

festum

Adarcusi in hebdomada paschalem si cadit idem

de festo marco

.i. non ieiunatur

Collecta teneat ad missam. carnes comeduntur

circa ecclesiam

secundum consuetudinem

Sit circa templum processio reliquiarum

secundum sancti marci festum

nisi est dominicus dies

Si post octavam venerit. nisi sit domini lux

.i. ieiunamus

.i. qualiscumque sit illa dies

Carnes nos edimus lux qualiscumque sit illa

secundum in festo pasche ntitate christi in ascensione domini

Adilla resurrexi. puer atque viri galilei

secundum hodie ne longe in purificacione secundo dixit ad me

Festum palmarum. candelarum. domini lux

secundum illa officia in alijs diebus .i. illa ab ecclesia deputatis

Non decantari debent nisi tpe certo

secundum illi sacerdotes .i. lux statua ecclesie

Hoc faciunt qui plus obulū quam iura sequuntur

.i. cum festi ntitatis cadit in illo die

Queria sexta christo nato comeduntur

.i. causant hominū leticie

Carnes hoc faciunt pietas et gaudia festi

Raymundi

147

^{s^e heretice} ^{scz p^{er}tra fidē}
Lebe sophista quia fallum preponis et inferes
^{s^e argumētū} ^{hmōi ordinatōez}

Nil valet ergo tuum tua nulla probatio contra
^{i. locū hūc in omīssione p^{er}uicti ieiunij}

Non gula nec venter comedunt sed sanctior ille
^{scz dñs dōs} ^{i. mādat}

Sanctus sanctorum sanctissimus hoc iubet esse

¶ Hic magister ponit aliud documentū seruandum in ordine ecclesiastico quod contingit circa sepulturas mortuorum quod in istis quattuor festiuitatibus scilicet in natiuitate christi. in resurrectione ipsius. in ascensione. et in festo penthecostes non dicit sepeliri funera. quia illi dies sunt dies gaudij leticie illa in natiuitate domini nostri iesu christi gaudere debemus quod pater in diuis et vni cum filio ad incarnationem pro nostra redemptione misit. Et in festo pasche gaudere debemus quia filius eterni patris Iesus christus dominus noster nos sua passione liberauit ab inferis resurrexit. In festo autem ascensionis gaudere debemus quia christus filius dei carne assumpta per virtute sua super celos ascendit. in signum huius quod omnes homines precepta eius custodientes in celi gaudij leticia eternaliter exultabunt. In festo autem penthecostes gaudere debemus quia pater filius in diuinis deus et homo dignatus est nobis spiritum sanctum mittere. Ex quo ergo isti dies sunt dies exultationis ideo merito in istis diebus gaudere debemus. quia in ipsis aliqua bona spiritualia cum magno gaudio suscipimus. sed tumulare funera non est gaudium. imo magis tristitia. ideo si fuerint aliqua funera in his quattuor festiuitatibus non sunt tumulanda. sed talis tumulatio in crastinum est seruanda. Item in missis defunctorum non dicit gloria in excelsis nec alleluia nec sequentia nec credo. Respondeo huius est. quia in illis quattuor festiuitatibus vocibus leticie exultationis et iocunditatis. scilicet circa funera non sunt aliqua gaudia sed omnis tristitia et dolor. et ad hoc designandum tunc missa defunctorum lamentabiliter celebratur et cantatur. Tunc ibi (Te glo. etc.) ponit aliud documentum dicens. Te deum laudamus et gloria in excelsis in aduentu et in septuagesima usque ad festum pasche non cantatur. Tunc subdit quod in festiuitatibus beate virginis et sancte crucis et omnium apostolorum cantatur. te deum laudamus et gloria in excelsis. Sed in die michaelis et iohannis baptiste credo non cantatur. sed in die dedicationis templi. et in die natiuitatis christi. et in festiuitatibus virginis marie. et in solennitatibus marie magdalene. et in die sancte crucis. et in solennitate omnium apostolorum et euangelistarum credo cantatur. sed in festo martyrum non cantatur. Deinde dicit quod in die sancti stephani. puerorum. michaelis. et sequenter omnium sanctorum confessorum virginum et martyrum credo non canitur hoc est verum nisi talia festa ceciderint in dominicum diem. nam tunc cantabit credo. Dehinc dicit si festum marce euangeliste ceciderit infra octauas pasche tunc illa memoria fit de eo nisi collecta dicatur ad missam. et carnes ipsa die comeduntur. et processio que fieri solet circa segetes fiat circa ecclesiam. Si vero venit post octauas pasche tunc vero illa die carnes non dicitur comedi nisi fuerit dominicus dies. De hinc subiungit aliam doctrinam dicens quod

Summula

dam sunt officia misse que nunq̄ debent legi siue cantari in āno nisi certis dieb⁹ q̄b⁹ talia festa sunt appropata. vt sunt ista officia resurrexi i festo pasche. puer natus in natiuitate domini. dominus dixit in nocte natiuitatis domini. Lux fulgebit in gallicantu eius foem festi. Viri galilei i festo ascensionis. Domine ne longe in die palmarum. Suscepimus de⁹ in die purificationis: Sed qui legunt ista officia extra tempus deputatuz illi plus diligunt pecuniā q̄ iusticiam ⁊ statuta ecclesie Quinta doctrina quādo festum natiuitatis cadit in sextam feriam tūc licituz ē comedere carnes ppter solennitatem diei⁹ gaudia festi. ergo nullus iophista debz contra hoc disputare. quia sua sophistria tantūmodo extat appentia Ut dicit Aristotiles in elencis q̄ quilibet iophista dī apparetur icētificus ⁊ non vere sciēs. ⁊ ergo non debet aliquis replicare ptra hoc vt tūc comedatur carnes. q̄ sanctus sanctorum imo sanctissimus iubet hoc fieri. Et hoc non fit gratia gula: sed quia deus in sexta feria hoiez creauit. ⁊ eodē die ipm hominē redemit. videlz in sexta bona feria. ⁊ ergo quando festū natiuitatis domini Iesu christi in sexta feria venerit illa libertas pterogatatiue hoibus confertur.

Notandū pmo per modum dubija quo fit institutus aduentus christi. Respondetur q̄ a beato petro papa. Sz quando queritur sub quot septimanis respondetur sub quatuor: Sz quando queritur quare sbquat tuor septimanis. Respondet ad designandum quadruplicē aduētum dñi nostri iesu christi. Primus aduētus ē in carne. ⁊ d̄ illo legitur in Euāgēlio Joannis vbi dī. Osanna fili dauid. Sed⁹ aduentus est in mēte vñ⁹ in Euāgēo Joānis legitur. Ad dñm veniem⁹ ⁊ māsiōne apd cum facies mus. Tertius aduētus ē in morte cuiuslibet hominis. d̄ quo legitur in Euāgēo Matth. vbi dī. Si sciret patfamilias qua hora tur venturus esset vigilaret vtique ⁊ non siceret domum suā p̄fodi. Quart⁹ aduētus ē ad iudicium vniuersale. d̄ quo cātat sancta mī ecclia. Ecce dñs veniet ⁊ oēs sancti eius cum eo. ⁊ erit in die illa lux magna. scz iustis.

Secundo notādum p modum dubij. quare in aduētū domini nō cātat⁹ Te deum. nec gloria in excelsis. Respondetur q̄ gloria in excelsis nō canitur ido ad designādum q̄ iste hymnus angelicus p̄mo fuit cantat⁹ in nocte natiuitatis christi. ⁊ id̄ omittitur vsqz ad diē natiuitatis vt tunc eoduoctius ⁊ solēnius cantetur Sz te deum id̄ omittitur quia soluz vñ⁹ tūc mur eo ad p̄sentes. sz in aduentu domini expectamus Jhm ch̄m aduenientem: Sz quare nō cantatur in septuagesima ⁊ quadagesima. Respondetur q̄ in istis festiuitatib⁹ fit memoria penitētiē ⁊ passiois dñi. ⁊ sic tunc obtinetur omnia cātica letitię. sz illa p̄sata sunt cātica letitię. id̄ sancta ecclia omittit talia cātica letitię.

Vltimo notandū q̄ vltima doctrina dī Gilbertus q̄ dñs in fine anni nasci voluit vt ostēderet in vltima etate in di se vērux In sexta em̄ feria hominē plasmavit. p̄didit. ⁊ liberavit. id̄ propterea libertas huic di ei p̄cessa ē. vt si festū natiuitatis ceciderit in sexta feriā carnib⁹ vtamur: si tñ ex voto serijs festis ⁊ sabbatinis carnes vitare. tunc etiā tali die vitare deberes. Et si aliq̄s sine voto in p̄ceptū hui⁹ festi mortalit̄ peccaret quia formā ecclie infringeret. Alia aut̄ dubia nota sunt ex se.

Raymundi

Passio quando venit domini tunc gloria patri
scz iesu chri illd canticū
s^e ecclesia s^e in officio diuino
 Exceptis psalmis clerus dimittat vbiqz
s^e passione s^e phibere
 Gloria qua caneres patri si non inhiberem
s^e rñsoz ij. i. resumas
 Post versum repetas huic responsoria semp
scz canticū s^e dñi
 Te deum nec aduentus nec septuagesima seruans
i. agnus di s^e s^e miserere nobis
 In cena dñi agnoscens sine pace
in collecta eiusdē misse nō flectātur genua
 Ad missam genua collecte flectere noli
s^e in bona qnta feria i. p̄serra
 Dum cantas missam cene tunc confice binas
i. hostias s^e illaz s^e eccleie
 Oblatas dñi sumas vnam velut est mos
s^e p̄serrato s^e hostiā
 Cum toto calice. reliquam ponas vbi sanctos
i. lumine p̄cedente
 Sit locus. incensa candela tñ p̄eunte
hoc canticū scz in bona sexta feria
 Portando cantes hoc corpus. mane pacto
i. reportas s^e sacrm
 Officio toto reddas solemiter illud
s^e sacerdos i. altare
 Ferte super mensam calici domini quoqz vinum
iuxta ritū eccleie inclinabilis i. altare
 Infundas et aquam. tunc te curabis ad aram
erigēdum figurā crucifixi
 Post medium noctis ad tollendum crucifixum
vestib⁹ indutos scz dñe p̄basti
 Albis vestitos. psalmum lege domine probas
 Surgas atqz duas vel tres assumere micas
illd canticū sic dictū
 Hinc exurge canas versum deus auribus addas
s^e cū redolētia thuris
 Antiphonam repetes exalta crucem semel aut ter

Summula Raymundi

.i. ecclesiam .i. illā antiphonā

Ser circa templū cane cum rex glorie christe

Hec est alia particula in qua autor ponit alias doctrinas circa diuinū officium pagendas. quax pma est talis. Quando instat passio que est dñica qua cantatur iudica me deus. tunc sacerdos in diuino officio non debet cantare gloria patri nisi ad psalmos. sed ad responsoria et ad alia que solz cantari gloria tunc non debet cantari. imo post repetitōem responsorium debet resumit: Sed a bona quarta vsqz ad sabbatū pasche nec ad officium missę nec ad psalmos dicat gloria patri. ¶ Subdit aliā doctrinā d' aduētu et septuagesima dicens. In aduentu dñi in septuagesima nō cātā Te deū. nec gloria in excelsis. Et in missa que canitur in cena domini non cantatur. Agnus dei cū illa p̄clusionē bona nobis pacem: sed cū illa miserere nobis. Itē in collecta eiusdē missę n̄ flectant genua: in tribus diebus non detur pax. qz pax tradita fuit iudeis. ¶ Tunc s' dicit qz sacerdos celebrans missam in bona quinta feria debet p̄secrare duas hostias vnā debet sumere illo die. reliquā dz referuare in crastinū. et debet eaz ponere ad locum sanctuariorz candela accensa p̄cedente. et cū portat cātat. h̄ corpus qd̄ pro vobis. et. sed crastino officio pacto p̄dictam hostiā sumat solē niter ferendo super altare. et sumat vnū aquā ad calicem p̄secrādo et pagendo s'm statuta ecclesie. ¶ Tūc. ibi (Post mediu nocti) Subdit doctrinam de diuino officio in nocte pasche peragēdo. volēs qz in nocte pasche plebanus debet statim surgere post mediu noctis et assumere duos vsqz tres ministros indutos albis et legere istum psalmum Die p̄bati. quosa eto cantat. Surge quare obdormis domine. et. cū versu. De auribus. repetēdo Surge. quofacto accedat cum thure et cū redolentia turis leuat crucifirum d̄ sepulchro circuitum faciens bis vel ter cantando deuote cum rex glorie christe. et. ¶ Pro quo Notandum. qz per hoc qz sacerdos debet surgere in medio noctis datur intelligi resurrectio dñi q̄ mediante trāsim⁹ ab etna dānatōe ad vitā etnā. Et p̄ albedinē vestis dant̄ intelligi angeli induti stola claritat̄ q̄ resurrectōez xpi annūciauerūt. Et p̄ redolētia thuris intelligūt nra bona opa in q̄b⁹ debem⁹ resurgere cū xpo vt nre oīes sint acceptabiles in aspectu dei nos mediantibus illis exaudiri mereamur a datorez gubernatore oim gentium. a quo celū et oia depēdent.

ordo totius anni cognoscit

Nalis scripto sub tali noscitur ordo

in illo tpe anni .i. p̄cipit

Septuagesima sic lege qz deus omnia mandat

s̄ et tu lege cū h̄ in q̄dragesima s̄ libros

Quinqz libros moysi quos claudit passio christi

passiois xpi .i. lamentatōes

Tpe mesticie leges verba hieremie

.i. in octauis pasche

Post pascha legimus quod lucas exemplificauit

.i. q. liber regū dz legi post p̄thecostē. videlicet in octava trinitatis

Post penthecosten regum liber exit in hostem
 .i. vsqz ad kal. augusti .i. ab kal. augusti vsqz ad kalendas

Donec ad angustum. salomon tunc argue stultum
 septēbris legunt parabole salomonis

Der totum mensem. sapientia proferat ensem
 .i. tali mēse .i. tales libros

Job lege septembri. tobiam. iudith. et hester
 .i. in octobri .i. libz machabeoz .i. lege

Octobris mense machabeus atqz recensē
 .i. dicta duodecim pphaz .i. in nouēbri

Verba prophetarum bis sex lege mense nouembri
 .i. ad tale tps .i. ad locū decēbris

Donec ad aduentum domini veniesqz decēbris
 .i. lege s̄ dñi illi pphē .i. inferijs

Profer in aduentu ysaie verba diebus
 .i. post festū n̄titar. xpi ep̄las pauli .i. t̄mino hui' libri

Post natale legas paulum. sic fine quiescas

Tertio est capitulū vltimū istius libri. in quo postq̄m̄ in p̄cēbēti de
 terminauit d̄ ecclesiastico et diuio officio in missa ot̄ h̄uado. p̄n̄r̄ d̄c̄miat d̄
 inpositōibz hystoriaz p̄ circulū anni. Et illd̄ vltimū ca^m p̄t̄ diuidi in tot
 p̄tes q̄t̄ ponit documēta d̄ ip̄s̄itōibz hystoriaz p̄ circulū anni. p̄tes pate
 b̄nt in p̄cessu l̄re. P̄rio d̄r sic. ordo ip̄nēdi hystorias p̄ totū annū coḡsc̄if
 s̄b tali īc̄tu sequēti. quia post octauā epyphanie ip̄onunt ep̄le pauli cū
 hystoria d̄ne ne in furore. et legi vsqz ad septuagesimā. Subdit d̄ septua
 gesima et ponit sc̄dam hystoriā et d̄r sic. q̄ in septuagesima d̄nt legi quinqz
 libri moysi decātari cant' istī. in p̄ncipio creauit deus celūz terrā. Sed a
 septuagesima vsqz ad passiōē d̄ni sp̄ ip̄eales hystorie sunt ip̄onēde: s̄z t̄n̄
 sp̄ legunt q̄nqz libri moysi vcteris testamēti. R̄ō est. qz illd̄ qd̄ dauid p̄ lō
 gū tps̄ añ natiuitatē christi p̄phetauit illd̄ paul' in suis ep̄lis p̄cordauit e
 coordinauit. et post incarnatōem ad laudē et ad gl̄iam p̄dicauit. Subdit
 tps̄ mēst̄ce ponēs sc̄ciā hystoriā. sc̄z q̄ tpe passiōis xpi. sc̄z añ festum pas
 sche legunt lamētatōes q̄s Jeremias apta et lamētabilis voc̄ lōgo tpe añ
 natiuitatē xpi passiōē ip̄i d̄plāxit et p̄phauit dicēs. plāgiteros. et Sub
 dit (Post pascha. et) vbi autor docet inuenire aliā hystoriaz. et vult q̄ in
 pascha legi om̄c̄ t̄m̄ d̄ die p̄ totā hebdomadā ītra octauā pasche. s̄z post
 octauā vsqz ad festū p̄thecostes legūt act' Luce euāgelliste et alioz ap̄loz
 Tūc s̄bdit q̄ post festū p̄thecostes p̄ totā hebdomadā agi d̄ sp̄it̄c̄o
 Et in octaua p̄thecostes d̄ sc̄tā trinitate s̄l̄r p̄ totā hebdomadā. S̄z t̄nc
 in octaua trinitat' imponit hystoria. d̄s eim̄ exauditor. et. Et legunt li
 bri regū vsqz ad kl̄as augusti. Tūc d̄r in l̄ra (Salomō tūc argue stultuz)
 vbi docet imponere aliā hystoriā dicēs. Post kl̄as augusti vsqz ad kal.
 septēbris legunt parabole salomonis. et tūc cātāt hystoria. in p̄ncipio añq̄

Summula Raymundi

ds fram faceret. Tunc s'boit (Tob lege) vbi docet nos iponere alia hystoria dicens. q' in septēbri cātatur d' sancto Job. scz si bona su scēpimus. Tunc s'boit (Octobris mēis) vbi docet iponere alia hystoria dicens. q' octobri legit lib' machabeoz. Et cātatur hystoria. Abapit dñs cor vrm Tunc s'boit (Verba pphaz) vbi auctor docet iponere alia hystoria dicens. a ka' nouebus legit ezechiel pphaz alij pphē duodecim. z cātatur hystoria Dibi dñm sedentē sup solia. Subdit. ab aduētu dñi legit i'ias pphā. z etiā cātatur vltimat' decima hystoria vsqz ad natiuitatē christi cum cāticis spēali b' suis. z singulis dieb' dñicis imponit vna noua hystoria in aduētu dñi

¶ Circa primā pte notādum. q' rō illius s'cē ē ista. qz tps passionis dñi plusqz alio tpe cū christo dolere debemus ipius mortē maxime honorādo cātādo. psallēdo z scēd. ecclesiam nudis pedib' intrādo. missas audiēdo elemosinas dādo. z p' filia p' d'ictis faciēdo. vt eo citius nob miser' parcat z ignoscat nra p'ca. Itē rō illius s'cē (salomō tūc argue stultū) ē ista qz sicut Dauid p'rariebat philisteis alij pphē p lege eoz pugnauerūt. sic z nos postq' spūscm recipimus debem' contra dyabolū pugre. z vicijs ip' suis d'ictis dō viuere debemus. vt celestē curiā attingere mereamur

¶ Itē notādū circa illā pte (Verba pphaz) q' ezechiel vidit in spū q'z tuoz aialia. i. q' tuoz euāgelistas. q' q' tuoz formis aialū d'pingunt. qz chri natiuitatē. passionē. resurrectōem. z ascēsiōem ore z scripto notificabant. Quā notādū Matheus d'pingitur s' forma hōis id. qz ipē plus tractat de hūanitate chri q' ali' euāgelista. puta d' e' natiuitate quo fuit incarnat' z hō factus. S' Lucas d'pingit s' spē bouis: qz recte s'cē bos ducit ad mactādum. sic lucas scribit passionē chri q' mactatus ē sicut bos. S' marc' d'pingitur s' forma leonis. qz leo h'z talē naturā. cū parit in mōte pullos suos mortuos trāsit ab eis: z p' triduum redit ad eos: sal' magnū rugitū ita q' resuscitant' z viuī surgūt a morte. sic ch' s' vni'us surrēxit a mortuis. mō in arcus plus tractat d' resurrectōe chri q' aliq' alioz. S' Jozes d'pingit sub spē aqle. qz aqila altius volat q' aliq' alia voluc'z. sic etiaz sanct' Jozes alt' volauit z multū plus tractauit d' diuinitate q' ali' euāgelista

¶ Itē notādū. Daniel xpm vēturū p' dicit. cū dicit. aspiciēs a lōge: similit' alij pphē xpm nasciturū p' dixerunt d' v'gine Marie. Vnd' canit scē c'lesia. pphē dixerunt xpm nasci d' v'gine.

¶ Vltimo notādū. impō hystoriāz habet etiā p' alios vt in p'puto manu aliz ecclesiastico. z in q' plurib' alijs locis. q' h'c breuē d'icta su' s'cēd d' hystorijs imponēdis p' circulū anni. ¶ At sic breuē p' d'ictioz cōpēdit' ut lucide z clare v'ald' vtilit' docz pla nclaria circa sacra ecclēie occurrētia Et vocat summula Raymūdi: qz Raymūnd' ebidit' cōpilauit. z a p' b' v'bris canonicis eā extraxit. z etiā vocat summa paupm. qz paupib' p'posita ē q' nō p'nt studere iura p'p' d'fectū pecuniāz. Et si suas illa q' ego Raymūnd' p'fulo z p'fudo. z q' in h'ico spūis. tūc merer' videre dñm Ihu ch' m in sua maicestate summa. qui cum sua m'fe v'gine Maria singulis sup'ioz ciuib' in seculoz secula b'ndictus. Amē.

¶ Explicet summa Raymundi diligēter correctā et emēdāta. Impress. Delf. Anno dñi. MD. cccc. xcvij.

